BOEKENSCHOUW

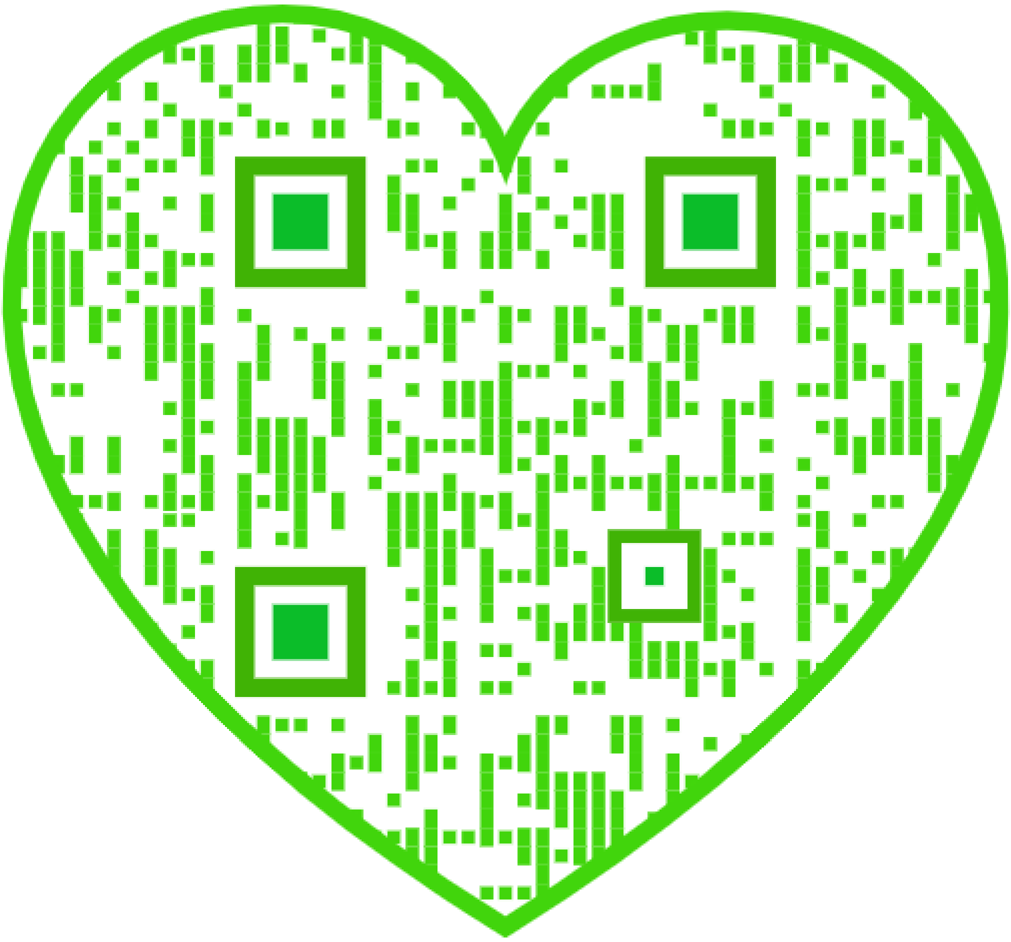

BOEKENSCHOUW

GEILLUSTREERD LETTERKUNDIG MAANDBLAD

HOOFDREDACTIE A. B. H. GIELEN S.J.
HEERENGRACHT 415 -- AMSTERDAM

G. LAMERS, S.J. - PROF. DR. A. H. M. I. VAN ROOY
J. VAN RIJCKEVORSEL, S.J. - PROF. DR. A. SLIJPEN S.J.
M. SLOOT - DR. J. STERCK - CYRIEL VERSCHAEVE

TWINTIGSTE JAARGANG
— — 1926—1927 — —

UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL „FOREHOLTE"
VOORHOUT

Het Antwoord

door A. GIELEN S.J.

In de voorgaande aflevering beloofden wij een antwoord te geven op deze vraag: „Wat BOEKENSCHOUW *wel* en wat het *niet* wil zijn?"

Voor hen, die reeds jaren lang ons tijdschrift kennen, mag de vraag eenigszins overbodig lijken, omdat de inhoud zelf en de daaruit blijkende werkmethode steeds een afdoend antwoord op die vraag gaf. Maar wij willen ook anderen behoeden voor misverstand. En daar ons bekend is, dat juist in de laatste jaren, men zich niet ontzag door vrij vieze methoden een misverstaan kunstmatig in de hand te werken, vinden wij het wenschelijk nog eens duidelijk te verklaren, wat voor de meesten eigenlijk geen verklaring meer behoeft.

Toen wij in 1912 het Maandschrift overnamen, aanvaarden wij tevens het doel, dat de oorspronkelijke oprichters van den beginne af hadden beöogd.

Wij hadden in onze geestelijke praktijk zoo dikwijls en zoo van nabij de argeloosheid gezien, waarmede men het eerste het beste boek ter hand nam; ons verbaasd over de bedriegelijke voorwendselen van kunst en ontwikkeling, om zich de lezing van gevaarlijke lectuur te veroorloven, dat wij meenden door ernstige voorlichting iets goeds te kunnen doen voor menige ziel.

We begonnen daarom met een duidelijke verklaring van de „Kerkelijke Boekenwet," toentertijd zoo goed als geheel onbekend in de leekenwereld; wij bekampten de noodlottige „art-pour-art-theorie", bestreden de naturalistische dwaasheid. dat kunst met zedelijkheid niets te maken had en zochten onze tijdgenooten gezonde denkbeelden bij te brengen omtrent lectuur en hen te wapenen tegen de talrijke drogredenen, welke zij dagelijks ontmoetten en niet altijd konden weerleggen.

Ons inzicht werd gedeeld en ons werk gewaardeerd door het hooge Gezag. Heel het doorluchtig Episcopaat, iedere Bisschop afzonderlijk, betuigde ons zijn volle tevredenheid. Wij vroegen verlof hunne brieven te mogen afdrukken. Men kan ze lezen in Jaargang 1912 van dit Tijdschrift.

Wij zouden het wat grof vinden deze aanbevelingen hier ter verheerlijking van eigen werk, of wat nog erger is ter reclame, in extenso aan te halen. Maar men zal ons veroorloven als een dankbare herinnering voor de redactie en als een testimonium van ver-

trouwen voor de lezers, alleen het schrijven van Z. D. H. den Aartsbisschop nog eens onder de oogen te brengen.

Zeer Eerwaarde Pater,

Nu tegenwoordig bijna iedereen leest en lezen wil en dientengevolge zoo ontzaglijk veel lectuur geboden wordt, acht ik een maandschrift als *Boekenschouw* niet alleen nuttig, maar, ik durf gerust te zeggen, noodzakelijk.

Door *Boekenschouw* toch blijven wij op de hoogte van zooveel wat uitgegeven wordt en, wat meer zegt, wij hebben in dat tijdschrift een veiligen gids bij de keuze onzer lectuur. En zoo'n gids is onontbeerlijk nu er, helaas, zooveel geschreven wordt, dat, onder voorwendsel van kunst en belletrie, niet anders beoogt dan alle begrip van zedelijkheid en eigenwaarde te verdoezelen, terwijl juist die lectuur zooveel aantrekkelijks heeft, omdat zij de hartstochten prikkelt.

Innigen dank betuig ik daarom aan de redactie en de medewerkers van het maandschrift *Boekenschouw* voor hun hoogst verdienstelijken arbeid in het belang onzer katholieke lezers. Een arbeid, die zeker niet onderschat mag worden, daar het in letterlijken zin een verschrikkelijk werk is altijd weer boeken, welke uitkomen, door te lezen om daarna eene beoordeeling te geven.

Moge daarom de arbeid van allen, die daaraan medewerken de zoo verdiende waardeering vinden en het maandschrift *Boekenschouw* meer en meer verspreid worden.

TH. VAN DE WETERING.

UTRECHT, 21 Aug. 1912. Aartsbisschop van Utrecht.

Ik geloof dat wij aan de uitgesproken verwachtingen hebben beantwoord, en vooral ons best hebben gedaan: in de eerste plaats en voor alles in kwesties van geloof en zeden een veiligen gids te zijn.

Dát beschouwden en blijven wij beschouwen als onze voornaamste taak. En wij vinden het niet onbescheiden te meenen, dat wij op het oogenblik meer dan wie ook, daarvoor zijn uitgerust.

Wij zijn daarbij te werk gegaan naar eene beproefde methode, welke in de Inleiding van het eerste deel (1905) reeds door Dr. H. Moller werd aangegeven:

„Wat gevaarlik is voor het geloof, zal doorgaans gemakkelik kunnen worden aangewezen. Maar het zedelike? Zal het nu altijd mogelijk zijn ook in het zedelike de juiste scheilijn aan te geven? Dat zal toch niemand verlangen. Waar zooveel afhangt van opvoeding, ontwikkeling, omgeving zelfs, is het niet doenlik *in ieder bizonder geval* met den vinger aan te wijzen: „dat is goed, en dat niet." Dikwels zullen wij ons moeten bepalen tot het aangeven in 't algemeen, van alles wat nodig is, om te kunnen inzien: „dat boek deugt voor mij niet," of wel: „het is voor mij onschadelik." Vooral echter moeten wij geven, zoveel als nodig is voor ouders en overheden, om te kunnen oordelen over het al of niet gevaarlike voor hen, die aan hun zorgen zijn toevertrouwd."

Juist! Uit den aard der zaak is ons tijdschrift voor ontwikkelden en goedgezinden, anders zouden zij niet vrijwillig leiding zoeken. Het gaat dus niet aan, hen met een catagorischen imperatief onzen wil op te dringen en naar huis te sturen. De leiding moet een

opvoedend karakter hebben, moet vormen tot zelfstandige menschen, die eerlijk en oprecht leeren luisteren naar de stem van hun eigen geweten en de commentaren van hun raadsman. Zoo zullen zij ook eenmaal in staat zijn, toezicht te houden op hun eigen kinderen en ondergeschikten, op allen, voor wie zij eene verantwoordelijkheid hebben te dragen.

Wij geven dus den inhoud, waar 't noodig is voorzichtig, en zeggen met een enkel woord, welken indruk het boek op ons heeft gemaakt. Elke andere methode, die geen rekening houdt met persoonlijke en plaatselijke omstandigheden, moet noodzakelijk te kort schieten en brengt onderlinge tegenspraak, waardoor alle vertrouwen wordt weggenomen. Met den te vroeg ontslapen bibliothecaris der Nijmeegsche Universiteitsbibliotheek, Dr. Van der Velden, hebben wij jaren geleden dit vraagstuk ernstig besproken en overwogen. En wij stellen ons voor, daar bij gelegenheid nog eens op terug te komen met feiten in de hand.

Want het zou onverdedigbaar zijn, indien ik, die op dit gebied verreweg de oudste en langste ervaringen heb, deze, om welke redenen dan ook, voor mij zelf zou houden.

Men heeft wel eens beweerd, dat ons weinig gelegen ligt aan de kunstwaarde van een boek. In vergelijking met de ethische, moreele waarde, is dat inderdaad het geval. Een goed mensch is mij meer waard dan een kunstzinnig. Maar het een behoeft het andere niet uit te sluiten. Het aesthetische, het literaire vormt zelfs een aanzienlijken factor in ons eind-oordeel . . . als het aanwezig is. En wij zijn van meening dat maar weinig percent van alle zoogenaamd letterkundige uitgaven, een drachma literaire kunst bevat.

Men kan spreken van meer of minder goed geschreven, origineel verbeeld, zuiver gebouwd . . . maar kunst . . . kunst dat is dadelijk zoo'n groot woord en er wordt zoo erbarmelijk over gezwetst. Wij gunnen ieder zijn eigen opvatting en eerbiedigen zijn smaak. Alleen waar wij zien dat de goede burgers voor den mal worden gehouden door snaken, die de aandacht willen trekken of behoefte voelen met fascistische brutaliteit de goegemeente te domineeren, achten wij het redelijk hier en daar een hand op een al te verwaand opgestoken kopje te leggen. „Verwaandheid is goed," zei Kloos indertijd, „maar ze moet op iets gebaseerd zijn." Zelfs dan vinden wij, als christenen, haar niet goed en verlangen naar het oogenblik, waarop het onkruid wordt ondergeploegd. Maar . . . dan moet het ook zeker en menschelijkerwijze feilloos als schadelijk onkruid gedetermineerd kunnen worden.

Maar wat *Boekenschouw* nu eens heelemaal *niet* wenscht te zijn, dat is „Een algemeen bibliographisch tijdschrift," als daar onder wordt verstaan dat het ons wegwijs maakt op de boekenmarkt der geheele wereld. Wij hebben het nooit beweerd, omdat wij

niet houden van boerenbedrog. Iedereen, die een beetje ontwikkeld is, begrijpt ook heel goed, dat zoo iets, zelfs bij benadering niet mogelijk is.

Men kan natuurlijk uit alle mogelijke buitenlandsche week- en maandbladen een paar boekbeoordeelingen van elk vak en iedere faculteit vertalen, op gevaar af dat men (staande buiten het vak, en omdat men het boek in kwestie nooit heeft gezien) zich deerlijk vergist in de vertaling van technische termen — en dan heeft men nog maar een armoedig minimum, dat op den koop toe niemand van eenig nut is. Want men vergete niet, ook voor ons katholieken is de toestand wel veranderd. Wij hebben onze speciale bladen over Zielkunde, Opvoedingsleer, Geschiedenis, Apologie, enz. die allen plegen te verwijzen naar een overvloed van bijbehoorende, nieuwe uitgaven, die door bevoegde personen worden besproken.

Wat door een periodiek niet is te bereiken, daarin hebben wij trachten te voorzien door het *R.K. Centraal Bureau voor Lectuur* te Amsterdam. Alle abonné's van *Boekenschouw* kunnen daar gratis advies krijgen (ze behoeven alleen maar postzegel in te zenden voor antwoord) omtrent boeken.

Het is een moeielijke taak, en wij willen gaarne erkennen dat men ons menige vraag heeft gesteld, waarop wij het antwoord schuldig moesten blijven, ofschoon een staf van autoriteiten op elk gebied, bereid was ons ter zijde te staan. (Zie verder op binnenomslag). Maar wij hebben er veel door geleerd; vooral dit eene: dat zelden of nooit gevraagd werd naar iets van vak-wetenschappelijken aard. Men verwachtte dus een vraagbaak van practisch en meer algemeen belang.

Verreweg overheerschend was de vraag naar een oordeel over romans, leesboeken; uitsluitend naar hun moreele waarde. Herhaaldelijk zond men ons geheele catalogen, hetgeen wij wel een beminnelijk bewijs van vertrouwen vinden, maar op den duur toch wat te veel eischend.

Verder zijn het meestal van dit soort inlichtingen: een geschikt boek om zelf Zweedsch of Deensch te leeren? — Welke boeken hebben we noodig voor M. O. Fransch? — Een goede Nederl. Vertaling van de H. Schrift? — Een werk over het Catholicisme voor een niet-catholiek? (Deze vraag is niet van de lucht). Wat zou U mij raden om een echt-degelijke huis-bibliotheek in te richten (geen romans)? — Natuurlijk zoekt men voor zulke vragers het beste uit, en laat ze zelf niet zoeken in een lijstje van nieuwe uitgaven, die wellicht niet in de schaduw kunnen staan van een vroeger-verschenen boek.

Anderen weer, die aan het hoofd staan van een leeszaal of uit den aard hunner studie een breedere bibliographische kennis moeten bezitten, verwijzen wij naar verzamelboeken, in de betreffende talen, die er bestaan in de meeste landen, ook van katholiek standpunt geredigeerd.

En mochten zij dan nog niet vinden, dan schrijven wij om een bijzondere vraag beantwoord te krijgen aan de met ons bevriende en verbonden redacties van „Les Etudes" — „La Civilta" — „The Month" — „Razon y Fe". — Zoo zijn wij wat Fransch, Duitsch, Engelsch, Italiaansch en Spaansch betreft, in staat onze lezers te dienen. En mochten deze soms eenige aanwijzing wenschen over een Russisch boek dan zit er hier in Amsterdam iemand in onze Redactie, die hun wel te woord zal willen staan.

Wij zullen niet vertellen dat wij eigen redacteurs hebben in Slowakije, Finland, Syrië, Servië enz. Want we *mogen* niet liegen — en wij *willen* ons niet belachelijk maken.

Laten wij ten slotte de lezers er opmerkzaam op maken, dat de EIGEN KRING weer geopend is.

Van Oostersche Wijsheid tot Katholicisme

door J. VAN HEUGTEN S.J.

Het zijn twee ongewone menschen, wier leven en lotgevallen ons in de biografieën „*Mahadeva, een Christen Brahmaan*" en „*Langs Oostersche Paden*" beschreven worden. Beide boeken zijn met zorg bewerkte vertalingen uit het Engelsch; het eerste werd geschreven door een Fransch missionaris, die in persoonlijke relatie met den bekeerden Brahmaan MAHADEVA stond, het tweede is een autobiografische bekeeringsgeschiedenis van WILLIAM WALLACE, die als Protestantsch zendeling naar Indië vertrok, tot het katholicisme over ging en Jezuiet werd.

Wat deze boeken bijzonder belangwekkend maakt, is het zaakkundige oordeel dat er in geveld wordt over de wijsgeerige en godsdienstige beteekenis der Hindoe-wijsheid, der Indische heilige boeken en gebruiken. En nu is het merkwaardige, dat William Wallace, de Iersch-Engelsche clergyman tot een veel hoogere waardeering van het „Hindoeisme" komt, met veel meer sympathie daarover spreekt dan de rasechte Indiër en Brahmaan Mahadeva.

Beiden zijn intellectueelen, die zich niet door den schijn laten misleiden, onverbiddelijk logische zoekers en speurders, die tot dezelfde consequentie geraken: de noodzakelijke intrede in de eene Moederkerk, Wallace langs een zeer gecompliceerden, Ma-

---

MAHADEVA, een Christen Brahmaan door L. Lacombe S.J., naar het Engelsch bewerkt door H. Taymans S.J. Leuven, De Vlaamsche Drukkerij. 1926.

LANGS OOSTERSCHE PADEN, door W. Wallace S.J. uit het Engelsch vertaald door J. ten Berge S.J. De Vlaamsche boekenhalle. Leuven. 1925.

hadeva langs een betrekkelijk eenvoudigen weg. Mahadeva bewondert vooral het actieve van het christendom, het zeden-regelende en innerlijk sterkende, dat er van de Katholieke godsvereering, zooals hem die uit „De Navolging" en Augustinus' „Belijdenissen" voor oogen treedt, uitgaat tegenover het vage, quietistische, zich om het zedelijk leven niet bekommerende van het Hindoeisme. Hij zegt scherpe woorden over Indische wijsheid en Indische religie, die vooral lijden aan onklaarheid van begrip en verafgoding der uiterlijke ceremonie. En na grondige kennismaking met de scherp gestelde Katholieke doctrien en haar klare onwrikbare levensvoorschriften, wordt hij katholiek met hart en ziel, een bekeerling met den offerzin, de idealen en den bekeeringsijver van een eerste-christen.

Doch hij wordt geen Westerling, geen vijand van voorvaderlijke gebruiken, maar blijft Brahmaan en trouw aan de levenswijze zijner kaste. Om de bekeering der hoogere kasten te bevorderen, sticht hij zelfs een soort Brahmanenkolonie, die langzaam aangroeit en blijft teeren op zijn voorbeeld, zijn ijver en stoffelijken steun.

Voor Wallace, die in zijn zendelingsarbeid in Bengalen op de onhandelbaarste onverschilligheid voor het christendom en op volslagen vruchteloosheid stuit, is de weg naar Rome lang en moeilijk. Geintrigeerd door het „waarom" dezer vruchteloosheid zet hij zich tot een jarenlange studie van de heilige boeken, de godsdienstgebruiken en opvattingen der Indiërs en zijn oplossing van het probleem luidt: Indië smacht naar Christus; maar het Protestantisme kan het dien niet brengen. Het Protestantisme mist alles, wat noodig is om het hart van Indië voor Christus te winnen. Het heeft geen gezag, geen „goeroe-wezen," geen ascese; het biedt geen voedsel aan den Nirvhana-drang van Indië. Dit laatste vooral speelt zijn rol in Wallace's terugkeer. De kern van Hindoe's godsdienst is het louterende opgaan tot de Godsschouwing, de alles stillende verzadiging in de Godheid; doch helaas! slechts langs een eindeloozen schakel van wedergeboortes is dit eindgeluk, het „Samâdhi" en het „Nirvhana," de bevrijding en de vergoddelijking, te bereiken. Voor velen zal het onbereikbaar blijven en zullen de wedergeboortes een terugstorten zijn in nog grooter ellende. Vandaar de diepe *wanhoop* in Indië. *Het* geluk is slechts weggelegd voor enkelen.

Maar Jezus biedt zijn Christelijk nirvhana aan ieder mensch van goeden wil na een leven van loutering en verloochening. Het Protestantisme echter met zijn verbrokkeling, zijn gebrek aan gemeenschapszin en solidarisme kan de wankoop van Indië niet wegnemen. Dit vermag slechts de groote Apostolische moederkerk, waarin alle behoeften van Indië kunnen bevredigd worden, zijn behoefte aan ascese, aan mystiek, aan geloofsonderwerping, aan godsdienstplechtigheden. Als Wallace naar Ierland is teruggekeerd, leest hij toevallig een katholiek boekje over het geluk des hemels

en dit geeft den eersten directen stoot in Roomsche richting. Dit is het nirvhana, de Godsschouwing, bereikbaar voor allen. Na harde beproevingen wordt hij Katholiek en treedt in de Sociëteit van Jezus.

Wallace's gedachte heeft doorgewerkt in Indië; een begaafde groep van jongere missionarissen tracht naar zijn zienswijze Indië voor Christus te winnen.

Hoe is het te verklaren, dat twee zoo bevoegde beoordeelaars zoo verschillend over het Hindoeisme spreken? De schrijver der „Inleiding" in de Mahadeva-biografie stelt zich dezelfde vraag en wijst vooreerst op het verschil van landstreek. Indië is een groot woord en een nog grooter land. Wallace kende de Hindoes van Bengalen in het Noorden en Mahadeva was een Brahmaan uit Trichinopoly in het Zuiden. Wallace kwam uit de rijen der Engelsche zendelingen, die het Hindoeisme als verachtelijk volksbijgeloof en heidendom beschouwden; doch na diepere kennismaking bleek het hem veel zuiver goud te bevatten. Zoo laat het zich verklaren, dat zijn aanvankelijke verachting in bewondering, of tenminste in waardeering omsloeg. Mahadeva echter kwam vrij plotseling te staan voor de zuivere schoonheid, de onomwolkte klaarheid, de diepte en den rijkdom der Christelijke godsvrucht van „De Navolging" en de „Belijdenissen" en het lokte hem als een zuivere, frissche bron, nadat de troebele wateren van Indische wijsheid hem niet verzadigd hadden. Hem trof vooral het negatieve, het gebrekkige, het vage en onklare der Hindoe-wijsheid: hij zag, dat al die bespiegeling geen vat op het practische leven had, dat al dat halve of heele pantheïsme de menschen niet nederig en kuisch en liefdevol maakte, terwijl het Katholicisme ingreep in heel het doen en denken van den mensch.

Voor Wallace daarentegen was het een openbaring, dat er zoo rijke wijsheid, zoo hoog idealisme, zoo diepe godsdienstzin school in de getormenteerde ascese, in het reinigingsfanatisme, in de fantastische geschriften van het oude Indië. Beiden vonden den ingang der groote Moederkerk en beiden hebben ook dit gemeen, dat zij terugkeerden tot de gedachte van vroegere missionarissen in Indië: het behoud, althans het voorloopige behoud van en aanpassing aan het Indische kastenwezen. Dit kastensysteem is zoo vergroeid met heel de ziel van Indië, dat alle bekeeringsijver, die over dit kastenwezen heenschreed, tot nu toe weinig succes had. Of de veel genoemde Soendar Singh, de wonderlijke Sadhoe, die in de laatste jaren buiten eenig kerkverband om, Christus en diens evangelie predikend door Indië trekt en met evangelischen eenvoud alle kastenverschil tracht op te heffen, blijvende vrucht zal oogsten, is nog niet te zeggen. Die evangelische eenvoud is een machtig, maar gevaarlijk wapen, dat met voorzichtigheid dient gehanteerd te worden. Er is in den loop der tijden reeds te veel „Unfug" mee gedreven. Ook Paulus bezat evangelischen eenvoud, maar hij dacht er niet aan de bestaande slavernij omver te rennen.

De questie Soendar Singh is er een, die vooral in Indië veel hoofden bezig houdt en eerst met verloop van tijd zal op te lossen zijn. Zeker ís, dat hij grooten invloed oefent, en wellicht een providentiëele zending heeft ter voorbereiding van den Indischen bodem voor het Christendom.

Ook Wallace en Mahadeva zwoeren bij het evangelie evenals Soendar Singh, maar zij mochten meer ontvangen dan deze; want wat is het evangelie zonder de sacramenten, zonder het levend verband, waarin dit evangelie eerst ten volle verstaanbaar wordt en tot vollen wasdom gedijt? Het blijft een boek vol raadsels, vol bekoorlijke stemmen en onverklaarbare geheimenissen, waarvan slechts de èene, levende Kerk den zin en den samenhang weet.

Schrijver-Vagebond

door EUGÈNE LANEC

[Wij wisten dat *Panait Istrati*, een door Romain Rolland ontdekt Roumeen met schrijverstalent, van wien eenige werken in 't fransch verschenen, pas in Duitschland werd vertaald en een Nederlandsch uitgever hem ook op zijn program heeft staan. Daarom vroegen wij een onzer fransche medewerkers eenige inlichtingen over persoon en werk en ontvingen zijn artikel: *Un écrivain vagebond*. Red. B.]

Voor het eerst heb ik gehoord van Penait Istrati, ik meen in 1924, toen zijn autobiographischen roman (de vertelling van een ouden venter. die de geschiedenis van zijn leven verhaalt) onder den titel *Kyra Kyralina* verscheen.

Onze internationale ontdekker van Beethoven, Tolstoi en Michelangelo, schepper van den phraseoloog Jean Christophe, was ook de impressario van Penait Istrati. Een paar jaren geleden was de belangstelling voor dezen Roumeenschen zwerveling niet gering en elk blad of tijdschrift noemde den naam van dit nieuwste genie, waarop ieder den kijker behoorde gericht te houden. Wij zijn een nieuwsgierig volk. Elke renner van Longchamps, die zijn pooten uitgooit op ongewone wijze; iedere Gide en Montherlant, die een zonderlinge houding aanneemt, trekt onze aandacht totdat hij, bij gebrek aan zorg voor afwisseling, weer gewoon wordt,

Zoo is het ook wel een beetje gegaan, nu al, met Panait Istrati. Zijn avontuurlijk leven, zijn onthullingen van ons vreemde,

barbaarsche Balkan-zeden waren weer eens iets anders, doch wij hadden er gauw genoeg van toen bleek dat hij eigenlijk maar één instrument weet te bespelen.

Zijn huwelijk met een Elzasche (het werd een paar jaar geleden ten minste aangekondigd) en het feit dat hij in 't fransch schreef, namen den geheimzinnigen nimbus van exotisme van zijn hoofd en tegelijk de nieuwsgierigheid uit het hart zijner aanvankelijke bewonderaars.

Nu er echter kans is dat hij in Holland als een frissche verschijning komt opdagen, mag dat aanleiding zijn om iets te vertellen van zijne vele wederwaardigheden.

In het voorjaar van 1921 ontving Romain Rolland uit het hospitaal te Nissa, een hartstochtelijken brief, dien men gevonden had bij een zelfmoordenaar. De man genas van zijn gevaarlijke halswonde en vertelde later zijn veelbewogen levengeschiedenis.

Hij werd geboren in 1884 uit de samenleving zijner Roumeensche moeder, wier naam hij draagt en van een Griekschen vader, die als heel zijn familie, rijkelijk den kost verdiende als tabakssmokkelaar tusschen zijn land en Turkije.

Maar bij zijn sterven liet hij niets na, zoodat de weduwe moest zwoegen van den ochtend tot den avond om door zwaren handenarbeid te voorzien in het onderhoud van zich zelve en haar kind.

Op twaalfjarigen leeftijd had de jongen genoeg van de school; hij kon het niet langer aanzien dat zijne moeder, overigens opgewekt en levenslustig, alleen moest ploeteren. Buiten haar weten ging hij in dienstbetrekking. Dat was het begin van een vagebondeerend leven, waartoe hij zich onweerstaanbaar getrokken voelde. Het is moeilijk te zeggen wat hij al zoo niet heeft uitgevoerd en geweest is: loopjongen, sjouwer, bakkersknecht, smidsleerling, huisschilder, fotograaf, voerman enz. Het gaat in de richting van den jongen Mussolini en Jacques London.

Als deze laatste hield hij er ook van, gewoonlijk gedwongen omdat hij platzak was, te reizen als blinde passagier. Zoo verliet hij voor 't eerst zijn land in 1906, verborgen op een vrachtboot, die naar Alexandrië in Egypte vaarde. Op deze goedkoope manier maakte hij meestal zijn uitstapjes, soms ontdekt en hardhandig over boord gezet, andermaal meegenomen onder voorwaarde dat hij flink de handen uit de mouwen zou steken. En als hij dan ergens weer te land komt, pakt hij alles aan om zijn brood te verdienen. Daar zijn menigmaal dagen dat er geen voedsel over zijn lippen komt en nachten, die hij moet doorbrengen onder den blooten hemel. En toch was hij niet veeleischend: hij stond aan het vaatwerk in hotels, sleepte vrachten bij de losplaatsen, liep met reclame-borden langs de straten, in één woord: hij zag tegen geen enkel baantje op, als hij zijn honger maar kon stillen en zijn zwerverslust botvieren.

Bovendien werd hij bezeten door een ware leeswoede. „Als twintigjarige", vertelt hij zelf, „kende ik de heele Roumeensche literatuur en had ongeveer alles gelezen wat er uit vreemde talen was vertaald. Grieksch kende hij reeds als knaap, en later door zijn verkeer onder verschillende volkren, leerde hij Italiaansch, wat Duitsch en Arabisch".

Zijn eerste poging (in 1913) om in Frankrijk zich een pied à terre te bemachtigen, mislukte hoofdzakelijk omdat hij geen flauw woord van de taal verstond.

Toen scheen zijn zwerversnatuur tot rust gekomen. Hij trok weer naar Roumenië, stak zich daar in het boerenbedrijf en trouwde met een jodin. Zelfs had hij zijn revolutionaire periode al achter den rug en ten tijde van zijn huwelijk was hij geen actief socialist meer.

Maar de woelige Balkan-mensch kon nog niet tot rust komen. Het huwelijk voegde hem allerminst. Daar kwam bij, de oorlog was uitgebroken, dat hij vandaag of morgen zijn veestapel zou zien gerequireerd. Om deze beide onaangenaamheden te ontloopen, verkocht hij zijn hebben en houden, liet zijn vrouw zitten en vertrok naar Zwitserland. Daar begint hij eindelijk in vollen ernst het Fransch te leeren en verteert intusschen het sommetje, dat van den verkoop zijner boederij was overgebleven. De nood kwam dus weer aan den man, hij moest weer aan den arbeid, en wellicht zou hij levenslang den man van twaalf ambachten en dertien ongelukken zijn gebleven, indien hij wegens ziekte niet in een hospitaal was opgenomen. Daar las hij Jean Chrystophe van Romain Rolland, wiens naam hij nooit had gehoord. De zoekende held bracht hem in geestdrift en hij schreef een langen brief aan den auteur, waarin hij hem zijn leven vertelde. Uit de krant had hij vernomen dat Rolland een tijd in Zwitserland zou vertoeven en daarheen zond hij zijn epistel. Binnen enkele dagen kwam het terug met het opschrift: „vertrokken zonder adres". Achterdochtig, vermoedend dat het slechts eene manier was om hem kwijt te raken, waagde hij geen tweede poging.

Ten slotte ontzonk hem de levensmoed. Zijn moeder was in 1919 overleden, en het toevalig bericht van haar dood trof hem ontzettend. Hij zelf had een zware ziekte achter den rug en vergeefs zocht hij in Nissa werk. Toen, wanhopig, sloeg hij de hand aan zich zelf; tegen alle verwachting in wist men hem te behouden en maanden later vond hij een antwoord van Romain Rolland. Tijdens zijne ziekte had men namelijk den vroegeren onbestelbaren brief in zijn koffer gevonden en opgestuurd.

Het antwoord van Rolland was bevredigend; eene aansporing om zich aan het werk te zetten en te geven wat deze vermoedde dat in hem zat. Dat was gesproken naar het hart van Panait Istrati. Vanaf zijn zestiende jaar was dat zijn groote verlangen gewezen. In zijn hoofd lagen de volledige plannen zijner gedroomde boeken en die ging hij nu uitwerken.

Reeds zijn verschenen *Kyra Kyralèna, Récits d'Adrien Zograffi, Oncle Anghel* en (onlangs) *Les Hardouchs*.

De schrijver heeft deze reeks boeken bedoeld als een cyclus, die zal worden gesloten met *Oevres d'Adrien Zograffi*.

De bedrijvige Istrati, die het met alle ambachten geprobeerd heeft, is overigens niet van plan alleen van zijn kunst te leven. Hij zoekt iets, waarvan hij kan bestaan... want hij vindt het onbehoorlijk zijn kunst te verkoopen.

Het werk van Istrati (*Kyra* en *Les Hardouchs* heb ik gelezen) laat zich met een woord typeeren: het is echte Baltan-lectuur, verhalen en tooneelen uit de heffe des volks.

Opgegroeid onder smokkelaars (*Oncle Anghel* was de broer zijner moeder), zwervers en bandieten, heeft hij eigen ervaringen, het zelf beleefde of zonder omweg gehoorde, in zijn boeken kunnen overbrengen.

Wij twijfelen niet of wat hij ons voorstelt is trouw ontleend aan de werkelijheid. Maar het is juist de werkelijkheid, die ons afstoot en den blik doet afwenden van de kopie. Het is eene beschrijving, bijna doorloopend, van zedenverwildering en monsterachtige hartstochten.

Zoo hooren wij van eene dochter, die haar oom ophitst tot moord van haar vader. En er bij voegt: „ik zal mijn handen in zijn bloed doopen en er mijn gelaat mede wasschen". Wij vernemen van de tegennatuurlijke hartstochten van oude, afgeleefde Turken en van het rapaille in de mannengevangenis, wij worden rondgesleept door de harems (*Kyra Kyralina*) en mogen leven onder bolsjewistische bandieten (*Les Hardouchs*), wat nu juist geen stichtende herinneringen nalaat.

Neen, de lectuur van Istrati's boeken, en men zegt dat ze alle op elkaar gelijken in dat punt, is allerminst verkwikkelijk.

Fransche Boeken

Bazin (Réne). BALTUS LE LORRAIN, 7 fr. 50. Calmann.

Twee of drie jaartjes geleden haalde een onzer publicisten, die zich wat al te lichtvaardig uitgeeft als kenner der fransche literatuur, bij het noemen van René Bazin, de schouders op, als sprak hij van een die niet meer meetelde. Ja, Bazin behoort niet tot de jongeren; hij werd in '53 geboren, maar hij staat nog altijd in de eerste rangen der volbloed katholieke schrijvers.

Het gaf ons daarom een groote voldoening, dat in Maart l.l., de geleerde professor Dagens van de Nijmeegsche Universiteit, de groote verdiensten van Bazin nog eens in het licht plaatste. Bazin

is bovendien een der weinige romanschrijvers, die met hun werk positief goed hebben gedaan.

Ook deze roman is er weer eene van hooge en nobele bedoeling. Jacques Baltus, de onderwijzer, was altijd trouw gebleven aan Frankrijk, ook toen de Duitschers zijn Lotharinga zich hadden toegeëigend. Maar na de bevrijding in den grooten oorlog, is hij de eerste, die het fransche vaandel plant. Wat een pijnlijke teleurstelling echter als de sectarische regeering de christelijke scholen bedreigt, en met wat een moed verzet zich de dappere en trouwe katholiek tegen de domme en schandelijke geestdrijverij van een Herriot.

Nog eens, het is een uitstekend boek.

Benoit (Pierre). ALBERTE. 7 fr. 50. Albin Michel.

Men heeft wel eens gezegd dat Benoit zijn succes dankte aan een zorgvuldig recept, waarnaar hij zijn verhalen samenstelde: wat geheimzinnigheid, wat romantiek, wat zinnelijkheid en sentimentaliteit. Bij het samenstellen van dit nieuwe verhaal is hij niet gelukkig geweest; de peperbus is omgevallen. Het brandt op de tong; het is heet van zinnelijkheid en grof van moraal.

Dit is 't verhaal door Alberte, die in de gevangenis zit, zelf geschreven. Zij is verliefd geworden op haar schoonzoon en deze bruut beantwoordt haar passie en om vrijer te zijn vermoordt hij zijn vrouw door een opzettelijk auto-ongeluk.

Alberte, die den moord toch eigenlijk wel vermoedt, leeft nu saâm met den vermoedelijken moordenaar harer dochter. Als deze haar moe is, onderzoekt zij de zaak, geeft haar schoonzoon aan en wordt zelf als medeplichtige vast gehouden.

Dat was een onderwerp, waarvan Bourget misschien nog iets had kunnen maken, zóó dat het stuitende onder allerlei psychologische verklaringen er wat af was gegaan. Onder de behandeling van Benoit is het grof en brutaal, stuitend en weerzinwekkend geworden. Omdat Benoit een geliefkoosd schrijver is en velen gretig grijpen naar ieder nieuw boek van zijn hand, waarschuwen wij uitdrukkelijk dat het een slecht boek is en bovendien als literair werk beneden den gewonen standaard van den schrijver.

Gide (André). LES FAUX-MONNAYEURS. 12 fr. 50. N. R. Fr.

Ik meen dat Jacques Rivière reeds katholiek was geworden toen hij zijn artikel schreef over André Gide. Hij noemt hem een „démoniaque." En 't is of Gide een geheim genoegen vindt om zonder eenig gevoel al het slechte in den mensch te ontdekken, onbewogen, zonder medelijden, zonder goed- en zonder afkeuring. Diezelfde methode past hij hier weer toe op een groep jongelieden, wier bedorvenheid hij beschrijft. Wij kunnen er alleen van zeggen dat dit boek, door den schrijver genoemd zijn eerste roman (hetgeen niet waar is), een van zijn slechtste boeken kan worden genoemd. Hetgeen wél waar is.

Hémon (Louis). BATTLING MALONE, PUGILISTE. 9 fr. Grasset.

De meeste lezers zullen een goede herinnering hebben behouden aan *Marie Chapdelaine*, den Canadeeschen roman, na den tragischen dood van Hémon verschenen en hemelhoog geprezen, misschien wel wat onder den indruk van zijn sterven. In elk geval een sober en gezond boek. Wat men later gaf, was niet veel bizonders, en eene verzameling van schetsen, heeft men moeten terugtrekken uit den handel, omdat, wat de heeren in zijn nalatenschap hadden gevonden en oorspronkelijk werk hadden gedacht, eenvoudig vertalingen waren of overschrijvingen voor eigen oefening.

Battling Malone kan, dunkt mij, den roem van den schrijver van *Marie Chapdelaine* moeilijk vergrooten. 't Is 't verhaal van een boxer, goed geschreven, maar dat door zijn ruwheid en volslagen tekort aan eenig geestelijk gevoel, dicht bij den grond blijft.

De Godsdienst van Conan Doyle

door G. FRIEND

[De antwoorden door *The Daily Express* uitgeschreven over den Godsdienst van een tiental bekende auteurs, zijn thans onder den titel *My Religion* gebundeld in een boekje en voor 2 sh. te bekomen.

Ter aanvulling van het artikel over *Den Vader van Sherlock Holmes* schrijft onze Engelsche correspondent het volgende:]

In zijn antwoord vertelt Conan Doyle dat hij in een katholiek gezin is geboren en ook in den katholieken godsdienst werd opgevoed. Als hij nu terugdenkt aan die dagen voelt hij, als zoovele afvalligen, geen vijandigheid, verklaart zelfs dat als hij een positieven godsdienst zou moeten aannemen, hij zonder aarzelen het catholicisme zou kiezen. Hij vindt daarin een groote innerlijke kracht en onbegrensde mogelijkheden tot ontwikkeling der schoonste deugden.

Waar zou men iets heerlijkers vinden dan den armen eenvoudigen, liefdevollen Franciscus van Assisië, den heldhaftigen Damiaan, den eenvoudigen Pastoor van Ars of zoo'n menigte nederige, vriendelijke zielen, die als parochie-geestelijken, missionarissen of armen- en ziekentroosters hun leven opofferen voor anderen?

In alle godsdiensten ziet men bewonderenswaardige zielen, maar in den katholieken bij uitstek, vindt Conan Doyle.

Maar laten wij ons niet te gauw verheugen over dit loffelijk

testimonium. Want als de Roomsche Kerk de meest christelijke typen heeft voortgebracht, dan toch zeker ook de meest onchristelijke! Hij kan zich ten minste niets voorstellen wat meer in strijd is met den geest van Christus dan... neen, ditmaal is het geen jezuiet... dan een Dominikaner monnik, niets afschuwelijker dan de inderdaad onverkwikkelijke figuur van de Borgia, geen onmogelijker vertegenwoordiger van den armen Christus, die zelfs geen steen had, waarop Hij zijn Hoofd kon neerleggen, dan een Paus, wonend in een prachtig paleis en getooid met de driekroon. Nergens anders heeft men zulk een helsch systeem uitgedacht als dat der Inquisitie! (C. D. heeft blijkbaar nooit iets gehoord van de ontzettende vervolgingen der katholieken in Engeland en Ierland).

Overigens, de onverdraagzaamheid der Kerken onderling was hem al spoedig, zoodra hij zelfstandig begon na te denken, een doorn in het oog geweest. De katholieke maakte op dat punt het ook weer het ergst. Toch, om het vele goede en schoone dat hij in haar vond, heeft hij zich nooit tot eenige andere geloofsbeleidenis aangetrokken gevoeld.

Zijn grootste grief, wat betreft het christelijk geloof, gold het dogma der erfzonde en de leer van „atonement", de voldoening van de schuld der menschheid door het lijden en den dood van Gods Zoon.

Geheel zijn intellect kwam in opstand tegen deze „verstandelijke nachtmerrie" en hij keerde zich af van een geloof zoo duister, dat hij met zijne door God geschonken rede er niet in doordringen kon. Daarna kwamen de jaren van agnosticisme, maar hij bleef toch altijd gelooven aan het bestaan van God, een opperst Intellect. Al het andere verwierp hij; ook het voortleven der ziel na den dood, hield hij op grond zijner medische studiën voor onmogelijk.

Dan krijgen wij zijne ervaringen met het spiritisme. Door de telepathie kwam hij tot de overtuiging dat de eene geest op een anderen kon inwerken op een afstand, en trok daaruit de conclusie dat er toch een leven na den dood moest bestaan. Onder den indruk van eenige experimenten ging hij dus weer dapper gelooven in eene geestenwereld.

Maar hij verklaart eerst zekerheid te hebben verkregen gedurende den groofen oorlog, toen ieder vroeg: „Waar zijn onze dooden?" Met zijn vrouw, die zijne gevoelens deelde, besloot hij hun geloof te propagandeeren tot troost der menschheid. De dood heeft voor hun beiden al zijne verschrikking verloren; hij voelt zich gelukkig in den omgang met zijn geesten, in hunne geweten nabijheid, hun mededeelingen en vertrouwelijke gesprekken. Het wonderbaarste echter acht hij zelf zijn terugkeer tot het Christendom! De persoon van Christus is hem namelijk verschenen schooner en verstaanbaarder dan ooit. Hij begrijpt nu God als een barmhartigen Vader, wiens belooning oneindig is, wiens straffen genadig zijn. Hij ziet thans de wereld als een plaats van ontwikkeling

der zielen, steeds naar hooger volmaaktheid, totdat elk haar hoogste voltooiïng heeft bereikt en allen die elkaar liefhadden, dier en mensch, worden vereenigd.

Het geval Doyle wordt hier nogal besproken. En zooals gewoonlijk, de meeningen zijn uiteenloopend. Sommigen vergelijken hem met den grooten Lodge, die na het verlies van zijn zoon in den oorlog, een overtuigd spiritist werd en eindelijk bleek een slachtoffer van handige mediums. Zoo kan het inderdaad dat Conan getroffen en eenigszins verbijsterd door groot verdriet, thans kritiekloos aanneemt, waar zijn scherpzinnig verstand zich tegen moest verzetten.

Anderen, maar zacht, spreken van charletanerie en halen voor bewijs zijn malle vertooningen aan in Parijs, waar hij door de sceptische Franschen hartelijk is uitgelachen.

De geleerden, die de zaak heel psychologisch bekijken, zien in Doyle eene neiging en een aanleg die, niet geremd, tot dit uiterste wel brengen moest.

Zij wijzen in dit verband op vroegere werken van den schrijver o.a. *De Hond der Baskervilles*, waaruit reeds een ziekelijke liefde voor het geheimzinnige duidelijk merkbaar is. En dan zou ten slotte het zich inleven in den scherpzinnigen speurder Sherlock, voor wien niets geheim kon blijven, den geest van den schrijver zoo hebben beïnvloed, dat het in hem ten laatste is gegroeid tot eene manie, ook het geheim der geestenwereld te kunnen doorgronden.

Deze laatste hypothese lijkt mij de meest sympathieke niet alleen, hetgeen natuurlijk geen voldoende argument is om haar aan te nemen, maar ook de meest waarschijnlijke.

Engelsche Boeken

Hurst (Fannie). APPASIONATA (298) 7 sh. 6. Jonathan Cope.

Omdat deze schrijfster ook in Nederland een bekende is en haar laatste boek werd geprezen en gelezen, mogen wij wel een woordje ter waarschuwing plaatsen tegen dit nieuwe. Het is hysterisch, laag bij den grond, en voor elken lezer ten slotte onverdragelijk.

Knox (Ronald). OTHER EYES THAN OURS (234) 7 sh. 6. Methuen.

Een boek dat men leest tot zijn vermaak en waarvoor niemand zich behoeft te schamen. Ronald Knox weet zoo vermakelijk een loopje te nemen met menschen, die gewichtig doen, of gewoonten die deftig lijken, in 't kort met elke idiosyncrasie van ieder beestje, dat men naar hem luistert als naar een gezelligen kouter.

Morley (**Chr.**) THUNDER ON THE LEFT (273) 7 sh. 6. Heineman.

Een uitmuntend verhaal, vol vroolijkheid, geest en ironie. De verteller plaatst te midden van volwassenen een uiterlijk volwassen kind en de tegenstelling geeft aanleiding tot komische en gevoelige scènes.

Whitechurch (V.) THE DEAN AND JACINORA (288) 7 sh. 6. Fisher Unwinn.

Een Anglikaansch geestelijke heeft tot zijn verdriet een broeder, die in moeilijkheden is gekomen, zonder dat hij erg schuldig is. Maar het dreigt een familieschandaal te worden. Geestig (men kan van het verhaal dadelijk een blijspelletje maken) zijn de verwikkelingen en situaties die de schrijver weet te bedenken. Een echt Engelsch, onschuldig leesboek ter ontspanning.

In het Land der Appelsienen

door JOOP BENDERS

Het is een verblijdend teeken dat mooie reisverhalen, die wel altijd hun lezers vonden, tegenwoordig vooraan in de gunst staan van het ontwikkeld publiek.

Het zit in den modernen mensch vrijwillig te doen, waartoe na de verwoesting van Troye Odysseus door den wrokkenden Poseidoon werd gedwongen: landen en volken te aanschouwen en rijk te worden in ervaring.

Steden van velerlei menschen aanschouwde hij, leerde hun volksaard kennen en had veel jammer op zee in zijn hart te verduren, zwoegend voor eigen behoud en bezorgd voor der vrienden terugkeer.

Felix Timmermans is er op uitgetogen met zijn vrouw en twee zusters en behouden heeft hij de dames in Lier en Antwerpen terug gebracht.

In een vriendelijk boekje vertelt hij ons zijn wedervaren, vanaf het oogenblik dat hij zich staat te scheren voor de reis en Marieken bezig is met het pijpijzer krullekens in heur haar te maken, onder het neuriën van: „Connais-tu le pays ou fleurit l'oranger . . . ."

Hetgeen Timmermans waarschijnlijk den titel voor zijn reisverhaal heeft geinspireerd: *Naar waar de Appelsienen groeien* (159 blz.) f 3.25. P. N. van Kampen, Amsterdam.)

Wij hebben onder het lezen wel eens gedacht aan *Mijn Roomsche Reis* van Linnebank. In beide boeken ontmoeten wij den gemoedelijken verteltoon, den Vlaamschen humor, die dikwijls zoo prettig uit den toon kan vallen, dezelfde onafhankelijkheid van het „gedicteerde" oordeel, zoodat zij oprecht iets leelijk noemen, wat men volgens alle handboeken schoon behoort te vinden.

Op Timmermans heeft de Sint Pieter niet dien overweldigenden indruk gemaakt, dien hij zich had voorgesteld; Assisi had hij zich anders gedacht en Giotto's achtergronden zijn levend voor hem geworden, „meer levend dan Assisi zelf."

De jonge priester Giuseppe Pronte geeft hem de verklaring van den indruk door bijna alle vreemdelingen bij een eerste bezoek ondervonden: „Assisi is als een boek; hoe verder ge er in leert, hoe schooner het wordt. Ge moet in Assisi wonen . . . . . Dan krijgt Assisi kleur en atmosfeer en dan zult gij stilaan de ziel van Assisi voelen, die Giotto gegeven heeft. En het leven van Sint Franciscus indenkende, zullen u alle steenen van hem vertellen,

en zult gij hem hier zien wandelen en op elken muur de schaduw zijner gebaren zien."

Nu moet men niet denken dat Timmermans Italie ziet met de oogen van een kritikaster. Hij zou het niet kunnen, deze volbloed Vlaming, wiens hart wagen wijd openstaat voor schoonheid en blijheid. Door het heele boek welt een eerlijke geestdrift op: om de verschieten, om de kleuren, om den levenslust van het volk, om de wonderen der kunst. In het klooster van San-Marco, voor de scheppingen van Fra Angelico, staat hij overweldigd en als bedwelmd van bewondering.

„Ik kan het niet nuchter vertellen; ik ben nog dronken van geluk als ik er in kom. In een landschap van bergen, nabij een witte stad, met witten wolkenhemel, met cypressen en wondere boomen gebeurt het, dat O. H. Jezus van het kruis wordt neergelaten. Vijf mannen laten Jezus af, Maria Magdalena kust de voeten, de Moeder Gods zit geknield te midden der vrouwen; een man knielt in aanbidding met opene armen, een andere toont de wreede nagelen aan andere mannen. Maar hoe gebeurt het! Neen, dat zijn geen menschen meer, dat zijn zielen. In een hemelsche verrukking van kleur, van de diaphaanste tot de gloedvolste, in de edelste gratie van lijnen en gebaren! O, die oogen, die gebaren en die kleuren! Wat een bovenaardsche liefde, welke Franciskaansche zoetheid, wat seraphijnsch verdriet, welke kuische aanbidding, die het werk doorzielt en over u neerzijgt als een geurwolk. Het is een mysterie, want het doek leeft, leeft echt, werkt echt, straalt over u in al zijn glorieuse schoonheid en genadevolst Godsgevoel. 't Is geen doek meer; 't is iets levend als een mensch, dat daar verwijlt. Ik kan er niet aan doen, ik wil het niet verbergen, 't is ook de eerste maal, dat mij zoo iets overkomt, maar de tranen rollen weelderig over mijn kaken, en 'k laat ze loopen, 'k laat ze loopen. Och ik zou er willen over zwijgen, ik kan niet en weet niet hoe het te zeggen. Maar Beethoven in zijn zuiverste oogenblikken, de zuiverste morgenstonden, de zacht-

ste lentegeuren, de schoonste edelsteenen, en alles wat maar puur en schoon kan zijn op de wereld; 't is alles hier en nog meer. En om het in één woord uit te drukken: die schilderij is: *liefde*. Er valt een fluidum van liefde uit dit werk over u, ge wordt met liefde omhuld! Dat is geen kunst meer, dat is een stuk van de hemel, dat is de Hemeltoestand van een zielszuiver mensch, een toestand, die daar voor ons in stof is vereeuwigd. Dat is hemel, dat is heiligheid, dat is om iemand heilig te verklaren. Een Engel!

En in vromen eerbied, voor het schoonste wat ik ooit zag, heb ik met mijn wijsvinger dat schilderij geraakt. „Maar blijf er toch af!" roepen vrouw en zusters uit hunne contemplatie geschokt.

„Ik heb mijn vinger in den hemel gedopt," zeg ik trotsch en blij. —

Heel geestig en scherp kan Timmermans het werk der beroemde kunstenaars tegen elkaar doen uitkomen: „Een katholieke Griek, die Raphaël! Het zijn de schoonste menschen op hun schoonst getoond. Angelico bidde ziel in zijn menschen en 't wierden engelen, maar hier worden de engelen menschen, als bij de Grieken, maar dan ook de schoonste menschen."

En hoe raak schildert hij het verschil, als hij overgaat van Raphaëls Stanza naar de Sixtijnsche kapel, naar het geweldige werk van den grootschen zelfkweller Michel Angelo, „zooals men van zonnige lentetuinen plots in een orkaan van alle booze elementen komt." „Dat is het geweldige in Michel Angelo's werk hier. Het begin van werelden en het einde er van. Werelden, die ontstaan en vergaan in donderende epiek, doordommeld, doorschud van kwade godenkrachten. Er zit de grootschheid in van cataclysmen en de somberheid en de angst van onweeren. Door Mozes geschilderd, maar een Mozes zonder de stalen hoop van een wit en heerlijk belofteland. Daardoor een mismoed en donkerheid, die boos wordt. Het laatste oordeel is de illustratie van den Dies irae, dies illa, dag van gramschap, dag des Heeren, tot aan het vers „Rex tremendae Majestatis." Gij, die schrikbare Gloriekoning! Van zaligheid geen uitzicht."

En wel diepzinnig merkt „ons Marieke", Timmerman's vrouwtje, op: „Als Michel Angelo kinderen had gehad, zou hij het leven dan niet lichter ingezien hebben?"

Telkens ook staat Felix Timmermans verrukt voor de Italiaansche landouwen en vergezichten. Maar . . . . „Ik zoek naar iets wat in een landschap het gemoed verheugt: windmolens, maar die zijn er niet; 'k heb er in heel Italië nog geen gezien, en dat spijt mij danig. Doch ik voel het wel, als ik van Sint Franciscus ga vertellen, zal ik mij niet kunnen tegenhouden toch windmolens in het landschap kruisen te laten slaan."

Het boekje over Franciskus, dat de schrijver beloofde, zal dus, evenals *Het Kindeken Jezus in Vlaanderen* de traditie volgen der oud-Vlaamsche schilderkunst.

Het volk, het blijde, zorgelooze, geestdriftige volk heeft het hart gestolen van den uitbundigen Vlaming.

„Wat een volk! Wat een kloeke expressie in hun geloof, in hunne kunst en hunne liefde! Wat een traditie die immer voortjubelt in dat volk! We leven een stonde een honderd jaar terug in de volle romantiek. Maar wat was ze schoon! Wat is ze nog schoon! Als ze maar echt uit het hart komt! Romantiek is durven leven! En wat durven ze hier leven! in hun geloof en in hunne liefde! Ach Holland, zelfs ach Vlaanderen, in wat voor glazen kasken hebben w' ons stilaan gestoken! Hier is in de menschen zon en druif, hier is nog muziek in de menschen! Levende muziek!"

Dit is, in al zijn eenvoud en oprechtheid, een mooi boek. Wij kennen er geen een, waarin deze schrijver zoo innig leeft in en door zijn geloof.

Hetgeen niet weg neemt, dat zoo nu en dan heel even en bedeesd Pallieter over zijn schouder gluurt. Dat is als Timmermans de „realiteiten" van dit leven vermeldt: de slechte koffie, die in een huisgezin in staat zou zijn echtscheidingen te verwekken; de kuikentjes, die in paraplusaus worden opgediend, de wijnen, die zelfs de *Pastoor van den bloeienden Wijngaard* niet zal gekend hebben. En als hij na een smaakvol feesteten, het menu wegmoffelt en mee neemt, om het straks bij de kermis in Lier „ons Marieke," als navolgenswaardig voorbeeld onder de oogen te brengen.

Van Land en Volk

Caldwell (H. R.) HET ONBEKENDE CHINA (234). Vertaald door C. Bender. f 2.90. Geb. f 3.90. Albert de Lange, Amsterdam.

De schrijver is een Amerikaansch methodistisch zendeling, die werkte met zijn geweer en den Bijbel. Het eerste gebruikte hij

als scherpschutter om de bevolking te verlossen van zwervende tijgers en bij de dankbaar gestemde menschen dan zijn zendingswerk te beginnen. Daarover hoort men in dat boek echter niet zoo heel veel. Des te meer van jachtavontuur, volksgebruiken en vooral van het bandietenwezen, dat zich in geheel China zoo heeft ingeburgerd. Zoo is het een onderhoudend boek, dat ons een blik gunt in het onbekende China.

Sleumer Tzn. (W.) OP JAVA's VULKANEN (93). 29 illustr. f 1.50, geb. f 2.25. S. L. van Looy, Amsterdam.

De schrijver wijdt een hoofdstuk aan de vulkanologie en bespreekt dan geschiedenis en formatie van eenige der voornaamsten: Kloet, Krakatau, Bromo, Smeroe enz. Het boekje is bedoeld als een populaire inleiding.

Streuvels (Stijn). OP DE VLAAMSCHE BINNENWATEREN (168). f 3.90. Geb. f 4.90. L. J. Veen, Amsterdam.

Aardig boek om de vele mooie plaatsen in Vlaanderen die wij zien in beeld en beschrijving en om de gesprekken over kunst door de drie schilders en Streuvels, varend in hun motorboot langs de binnenwateren.

Er wordt veel leute gemaakt en er wordt zwaar geboomd. De heeren geven toe dat ze ook hun zotte jaren gehad hebben, waarin ze meenden de wereld op z'n kop te zetten, maar nu...? En dan krijgen de „modernen" er van langs, dat de splinters er afvliegen.

Visser M. S. C. (B. J. J.) DE KATHOLIEKE MISSIE VAN INDONESIE (1511—1605). Dl. I Onder Portugeesche Vlag (350). Illustr. f 2.25. Geb. f 2.90. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Wat door den niet-katholieken hoogleeraar H. Millies werd gezegd omtrent de katholieke Missie in N.-O. Indië, dat namelijk hare geschiedenis overal leemten en gapingen vertoont, omdat zij verwaarloosd werd, heeft den schrijver aanleiding gegeven dit boek samen te stellen. En wij zijn nu deze geschiedenis rijk geworden, die kan worden beschouwd als het beste wat wij van dien aard bezitten.

Godsdienst en Leven [1])

door Dr. J. WINTERBERG

De scherpe, geleerde Erich. Przywara heeft het dezer dagen ronduit gezegd: Das die sogenannte „katholische Beweging?" der letzten Jahre in eine gewisse Krise gekommen ist, braucht nicht erst gesagt zu werden. Juist over de religieuze houding in betrekking tot het wereldlijk kultureele leven zijn boeken bij dozijnen geschreven, die in twee of meer groepen verdeeld kunnen worden, omdat de opvattingen der schrijvers aanmerkelijk uiteenloopend, ja zelfs geheel tegengesteld zijn. Op den Katholiekendag te Dresden kwan het verschil tusschen Soiron en Rademacher zoo bruusk te voorschijn dat het verschil den vorm aannam van een geschil.

Przywara die nooit bang was, het duidelijke woord te kiezen, zegt het ronduit: Es kam die Enttäuschung über den Abfall Max Schelers und die bittere Frage: Ist nicht die vielbesprochene „Wende zum Katholizismus" der gerade Scheler so viel verheiszend zu dienen schien, nur „Moderichtung," die vor der entscheidenden Glaubenfrage versagt?

En hij gaat verder scherp formuleerend: „Het moeielijkste van den toestand is, dat elk der standpunten aanleiding geeft tot bezwaren. Hangt men de opvatting aan (op zich zelf eerlijk vertrouwen verdienend) dat de Godsdienst, als het alles beheerschend grondprinciep van den concreten mensch, wet en vorm moet zijn van al het overige, dan vervalt men licht weer tot een blind-zijn voor de eischen der realiteit (die zich niet laten bespeuren vanuit de sacristij, maar slechts van uit het leven) of, wat nog erger is, men komt voetje voor voetje te recht bij een Jansenistische oplossing van natuur in bovennatuur met het gevaar van eene rationalistische opvatting der bovennatuur (wie es allen uber-steigerten Supernaturalismen der Geschichte unabwendbar erging.)" Oordeelt men echter, dat juist de Godsdienst in den waren zin de wereld moet prikkelen tot zelfwerkzaamheid, dan gaat men licht zoo ver dat men óf den godsdienst saeculariseert tot eene beweegkracht voor kultuurarbeid, ofwel de kultuur zulk een eigenwettigheid toestaat dat wederom (en nu van een anderen kant) de „Religion der Sakristei" opduikt, namelijk als Godsdienst, die hoegenaamd geen leidenden en vormenden invloed meer heeft op de werkelijkheid.

---

1) RADEMACHER (Dr. Arnold) *Religion und Leben. Ein Betrag zur Lösung der christlichen Kulturproblems.* (223) M. 4.40. Herder. Freiburg. 1926.

Dr. Rademacher is overtuigd dat scheiding tusschen Godsdienst en Leven (hij bedoelt daarmede „Pflege der Weltwerte") de voornaamste oorzaak is van de geestelijke crisis dezer tijden. In dit boek heeft hij zijne gedachte systematisch geordend en klaar uitgesproken.

„In dem Aus-einander-fallen von Religion und Leben, und weiterhin von Christentum und edlem Menschtum, von Katholicismus und Weltkultur begegnen sich alle einzelnen Krisen der Gegenwart. Ihre Wiederverbindung ist daher Voraussetzung und Schlüssel für die Lösung der in diesem Grundproblem zusammen flieszenden Fragen der heutigen Menschheit. Von den beiden wesensmäszig möglichen und jederzeit notwendigen Wegen, die Einheit von Religion und Leben zu gewinnen, wird der des religiösen Aktivisten mit besonderer Liebe besprochen und empholen, einmal weil dieser Typ noch kaum eine tiefere theologische Formuliering und Begründung gefunden hat, während der andere der welt abgekehrten Mystiek eine ganze grosze Literatur besitzt, dann aber auch, weil die ungeheuern Fortschritte in den auszern Beherrschung der Natur um so gebieterischer der Beseelung dieser Kulturarbeit erheischen."

Wellicht vergeet Dr. Rademacher in zijn voorkeur van het actieve leven boven het beschouwende, wel wat al te veel het antwoord van Christus aan Martha: „porro unum est necessarium," maar „een ding is noodig."

Het komt mij voor dat de professor in zijn liefde voor het actief-religieuze type („wijl meer noodig in onzen tijd") wat al te veel aanleg en roeping van het individu over het hoofd ziet en waar hij theoretisch gelijk heeft, niet voldoende heeft onderzocht of zijne theorie in de praktijk moreel uitvoerbaar is.

Hij klaagt over de eenzijdige „Abwehrhaltung" veler geestelijken in de zielzorg. Zij doen alles om de geloovigen te beschermen tegen de wereld, maar zij vergeten hen ook uit te rusten om in de wereld te leven. Het eerste is zonder eenigen twijfel hard noodig, maar aangezien de meesten midden in de wereld moeten leven, dienen zij niet alleen te bewaren wat zij bezitten, maar moeten zij het ook kunnen verdedigen en het goede doen zegevieren over het booze.

Hij veroordeelt het religieuze nationalismus, dat in den wereldoorlog tot zoo jammerlijke uiting is gekomen. Hoe is het mogelijk dat het menschelijke bloed de zielen der volkeren vaster aaneen heeft verbonden dan het goddelijke der Eucharistie? En het is beschamend dat socialisme en vrijmetselarij na den oorlog veel meer dan het christendom de eerste bruggen geslagen hebben tusschen de vijandige volkren. De afstand tusschen clerus en leeken is te groot geworden. Geen sterveling, die eenig inzicht heeft, zal onderschatten de geweldige beteekenis van den priester als zielzorger en leider. Maar men moet onthouden, dat elke opvoeding moet voeren tot mondigheid en zelfstandigheid van den

leerling. De leek is thans te veel overtuigd dat alleen de clerus verantwoordelijk is voor de uitbreiding van het Rijk Gods. Hoe zelden komt het voor dat van leekenzijde, uit werkelijk begrip der religieuze nooden van onzen tijd, een wetenschappelijke of geestelijke stichting wordt opgericht of gesproken wordt over vraagstukken der katholieke kultuur, indien zij niet door een geestelijke daartoe zijn aangezet. Daarmede hangt ook samen dat geleerde katholieke vereenigingen, b.v. het „Görres-Gesellschaft," zonder het lidmaatschap van geestelijken nauwelijks levensvatbaar zouden blijken.

Vele dergelijke moeilijkheden en bezwaren worden ingebracht door Dr. Rademacher en de aandachtige lezer zal begrijpen dat de toestanden, die hij bespreekt, over het algemeen heel natuurlijk te verklaren zijn. Waarmede niet gezegd is, dat het niet beter zou wezen, indien het anders ware. De schrijver is daar overigens ook niet blind voor. Hij wijdt een gansch hoofdstuk aan de gevaren der „Weltlichen Kulturarbeit." Hij geeft toe dat de vermaning van den Apostel zoo licht kan vergeten worden, dat zij, die leven in de wereld, moeten zijn als leefden zij er niet in. Dat de mensch zoo gemakkelijk zich zelf vergeet en terwijl hij anderen predikt, zelf verloren gaat. En het grootste gevaar voor den „Weltzugewandten" mensch ligt hierin, dat de arbeid aan de zichtbare wereld en vooral het kostbaar aroma van een arbeid, in opdracht Gods, aan deze wereld verricht, zulk een bizondere aantrekkelijkheid heeft, dat men hem licht ter hand neemt zonder genoegzaam kapitaal aan geestelijke innerlijkheid te bezitten.

En dan dit ernstige maanwoord, dat niet genoeg kan worden herhaald.

Vielleicht täte es vielen kulturschwärmern mehr not, sich erst einmal von der Kultur abzuwenden, um für das Göttliche empfänglicher zu werden, und dann erst zum kulturschaffen zurückzukehren, sie möchten sonst, vom Zauber der reinen Menschlichkeit gefangen genommen und verführt, ihre noch nicht hinreichend gekräftigte Seele an sie verlieren.

Dus: eerst katholiek, diep en innerlijk, dan katholiek van de daad en dan is er de katholieke kultuur van zelf.

Das Reich Gottes ist immer nur ein Kommendes, nie ein Gegenwärtiges. Erst jenseits aller empirische Zeit wird es gegenwärtig sein. Aber wie Gott schon den Willen fur die Tat nimmt, und wie alle Bewegung vom Ziel ihren Namen und Wert empfängt, musz es auch schon hier den heiligen Beamten, den heiligen Kaufmann, den heiligen Industriellen, den heiligen Gelehrten, den heiligen Politiker, den heiligen Arbeiter, den heiligen Landmann, die heilige Frau aus dem Volke, die heilige Dame von Bildung und gesellschaftlichem Rang geben. Dit boek van den Bonnschen hoogleeraar der Theologie verdient alle aandacht; het heeft zijn zwakke bladzijden, maar ook veel goeds en schoons, dat onze overweging ten volle verdient, al was het alleen maar om eens

goed na te denken over een gewichtig vraagstuk, waarop iedereen een antwoord zoekt. Het *Wohin?* dat Erich Przywara in de *Stimmen der Zeit* (April) zoo dringend stelt.

Duitsche Boeken

Heinrich (K. B.) KASIMIR (161). M. 2.40. Orplid-Verlag.

Een verhaal van liefde en schuld, van verblinding door hartstocht en kortzichtigheid voor eigen kracht. Het is een goed boek, maar al te jonge of te eenvoudige lezers kunnen het misverstaan.

Keller (Paul). DORFJUNGE (175). M. 3.20. Bergstadt-Verlag.

Paul Keller, de redacteur (De Burgemeester, noemt hij zich) van *Die Bergstadt* is een fijngevoelig schrijver, een echt verteller. Deze verzameling van kleine novellen, waaronder werkelijk een paar echte juweeltjes, geeft het bewijs. De liefde voor de natuur, die in een zijner groote verhalen wel eens overslaat tot een vaag natuurpantheïsme, dat men in een katholiek dichter niet verwachten mag, blijft hier gezond en zuiver.

Kraze (Friede) JAHR DER WANDLUNG. (210) M. 3.50, Kösel Pustet.

Midden in de eenzaamheid der Lettische wouden groeit de ziel en het talent van een jongen schilder. De liefdesgeschiedenis in zijn leven wordt met fijngevoeligheid en diep psychologisch inzicht verhaald.

Schmid O. S. B. (Karl) DIE MENSCHLICHE WILLENSFREIHEIT IN IHREN VERHÄLTNIS ZU DEN LEIDENSCHAFT. (365) M. 650. Engelberg.

De schrijver, die zich plaatst op het standpunt van een gematigd indeterminismus, behandelt naar de leer van Sint Thomas, het moeielijke probleem der wilsvrijheid, op zulk een klare wijze dat ieder ontwikkelde hem kan begrijpen. Men trachte vooral goed te begrijpen dat een gematigd indeterminismus, niet wordt aangenomen om de moeielijkheden tegen de vrijheid te omzeilen en een geheime concessie zou zijn aan de deterministen.

Wasman (S. J. Erich) (e.v. Sebastian Killermann) DAS BUCH DER NATUR Bd. III: DER MENSCH UND DIE ORGANISCHE NATUR. (1012 Illustt. 1698 u. 22 kunstbeilagen.) M. 36. — G. Manz. Regensburg.

Met dezen band is het omvangrijke werk klaar gekomen. Het is van dien aard, door zijn rijken inhoud en wetenschappelijkheid, door zijn klaren eenvoud der voorstelling en betrouwbare catholiciteit, dat het op geen onzer bibliotheken mag ontbreken. Daar

zijn op dit gebied door materialistische schrijvers zooveel valsche begrippen gekweekt, dat wij ons moeten verheugen dat nu dit katholiek en wetenschappelijk standaardwerk zijn zuiveringswerk kan beginnen. Men vindt er een antwoord op al de groote vragen die direct of indirect de christelijke levensbeschouwing raken.

Wassermann (Jacob). LAUDEN UND DIE SEINEN. (376) M. 6. S. Fischer.

Met al de kwaliteiten van zijn talent behandelt hier de schrijver een onderwerp, dat ten allen tijde en zeker tegenwoordig, de geesten bezig hield en houdt. Het is de instandhouding van een huwelijk, dat dreigt te verongelukken. Het onderwerp, en ook de behandeling daarvan, vordert rijpe lezers. Ook ethisch is deze roman niet zonder verdiensten.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

In *Hochland* loopt reeds geruimen tijd een roman van Franz Herwig: *Die Eingeengten*. In het Aprilnummer acht Karl Muth de hoofdredacteur het noodig daarover een woord te zeggen en de verdediging van Herwig op zich te nemen.

Het schijnt namelijk dat inhoud en voorstelling van den roman heftig worden bestreden en men zich verwondert dat hij in een katholiek tijdschrift wordt toegelaten.

Het is niet den eersten keer dat Karel Muth zijn periodiek te verdedigen heeft tegen zware bedenkingen van geschikte lezers. Hij herinnert zelf aan de kritiek bij gelegenheid van 't afdrukken van *Jesse und Maria* (Händel Mazzetti) en hij meende dat die leerzaam is, vooral als men bedenkt „welches Ansehen das Werk heute allgemein und bei den Katholiken ins besondere genieszt.” Ik vrees dat deze laatste woorden niet gemakkelijk te verantwoorden zijn, want dat verhaal blijft op den tegenwoordigen katholiek toch nog altijd den onaangenamen indruk wekken „van een mengsel van wierook en sigarendamp”.

Ook ditmaal is de verdediging niet zeer overtuigend. Muth begint met de verklaring dat 't altijd moeielijk is te oordeelen over brokstukken, omdat men het geheel niet overziet en derhalve de onderdeelen niet genoeg begrijpt. „En dit gevaar is des te grooter, als de wereld, waarin het verhaal speelt, voor den lezer vreemd of sociaal en moreel afstootend is, of de voorstelling daarvan bedenkelijk lijkt”.

Mij dunkt het antwoord ligt gereed: de redactie had dan den roman niet in „vervolgen” moeten aanbieden.

Hij geeft ook toe dat de roman episoden bevat, die afgronden van zedelijke ellende en verleiding openen, waarvoor men huivert.

Hij denkt hierbij in de eerste plaats aan de Putipharscene in het huis van den ouden woekeraar, doch hij kan niet vinden dat deze de phantasie der lezers erger erotisch prikkelen zal dan het bijbelsch bericht zelf. Men vraagt zich af, of Karel Muth gedroomd heeft, toen hij dit dwaze argument ontdekte.

Een beroep op het gebeurde toen Henri Bauman en Bordeaux, tegen wier werk soms een protest is opgegaan evenals nu tegen Herwig, zegt natuurlijk totaal niets. En heel de redeneering van Muth bewijst mij weer dat *Hochland* zijn vroegere reputatie van onvoorzichtigheid en gewaagdheid (op literair en theologisch gebied) nog altijd een beetje blijft verdienen.

Over de Anglo-katholieke beweging vindt men in de afleveringen van *Studiën* (April) en van de *Civilta Catt.* (1ste afl. Apr.) twee merkwaardige artikelen, die beiden er op berekend zijn om voorbarigheden te voorkomen, zonder de belangstelling in de beweging te verminderen.

De kentering in de jongste poëzie, welke wij eenige jaren geleden voorspelden, begint nu langs alle kanten zichtbaar te worden. In *Vrije Bladen* vermaant J. Werumêus Buning den heer Marsman en zijn volgelingen, toch niet voort te gaan met de dichters op te zweepen tot het volstrekt nieuwe. Dit woord komt wellicht als mosterd na den maaltijd, want wij gelòven dat Marsman reeds tot beter inzicht is gekomen. Toch zijn er nog velen, die de vermaning van Werumeus Buning, tot hun eigen voordeel en tot heil der kunst, nog wel eens aandachtig mogen overwegen:

„De jongste generatie in onze poëzie is, in de jaren dat zij verscheen en zich nog vormen moest, onmiddellijk met open armen ontvangen, zij behoefde niets te doen dan te verschijnen en zij werd aanvaard en gehuldigd.

„Hiervan is het slecht gevolg geweest dat vormende weerstand haar ontbrak en zij haastte zich, om zich toch vooral te kenmerken, met het opstellen van programma's en oorlogsverklaringen, die, als laatstelijk tegen H. Robbers, zeer onwelvoegelijk konden uitvallen. Zij was een jonge generatie en moest dus protesteeren tegen oudere generaties, naar gebruikelijk is; zij zocht wanhopig naar de barrikaden die tachtig in een zoo historischen stormloop veroverd had en vond die barrikadem tot haar ontsteltenis onbezet. Er was geen tegenpartij: er was een prachtige poëzie en men erkende de jongeren grif als voortzetters van de mogelijkheden die bestonden. Maar zij werden als de jonge honden, die bij gebrek aan tandversterkende botjes, hun baas en zichzelf in de beenen bijten.

„En eerst nu, in den allerlaatsten tijd, schijnt het dan dat zij inzien dat men in Nederland niet tegen de poëzie zelve te velde moet trekken maar wel tegen de hardnekkig voortbestaande en vage schimmen van artistieke bloedeloosheid en slaperige levensmoeheid, die talrijker en gevaarlijker voor onze kunst zijn dan

alle zichtbare derderangsdichters en bleeke internationale epigonen, welke vanzelf plegen te verdwijnen.

„Want inderdaad, er is een Nederlandsche traditie, van vòòr tachtig en van nà tachtig en er is slechts één ding waar het op aankomt: haar te versterken en te vernieuwen! Kloos' levenskracht is tragisch opgegaan in zijn eersten slag, maar hij onthulde weer leven in Nederland, mevr. Roland Holst, Leopold, Boutens hebben dat eerste herleven, te enkel vitaal en zonder voldoende diepere verwantschap, verruimd en groot gemaakt tot men hemel en aarde weer zien kon; zij die na hen kwamen hebben er op hun wijze toe meegewerkt dat inzicht te versterken en te handhaven.

Wereldvlucht, veege tranen, ruischende droomen?

Inderdaad, zij zijn er. Maar ze zijn zoo oud als de poëzie, zij zijn deel van haar bestaan, zoo als zij deel zijn van het bestaan der menschheid.

Zij hebben onze poëzie niet overweldigd. Wereldvlucht en wereldaanvaarding zijn twee elementaire krachten in elke kunst; overheersching van een van beide ontneemt haar of de groeiende sappen, of den dieperen zin. En hèt gaat er maar om in wiens naam de wereld ontvlucht of aanvaard wordt.

In dien zin, in den zin van diepere aanvaarding van de wereld is vlucht en aanvaarding soms een, en er is maar één vlucht die te veroordeelen is, die echter nimmer tot poëzie kan leiden, de vlucht van een grootere en brandende werkelijkheid tot angstige, blinde en zelfbezeten persoonlijkheid zonder ander doel dan „kunst" te maken.

De kunst laat zich niet maken, noch willen, zij is in hoogsten vorm steeds een genade. Wij kunnen ons richten naar een zeker doel, naar vernieuwd besef van die grootere werkelijkheid, gelijk zij steeds meer in de laatste generaties is zichtbaar geworden, en zich in welhaast alle in Nederland werkende dichters doorzet, maar wij kunnen dit niet forceeren.

Zeer zeker niet door gansche generaties te ontkennen als levende kracht in ons."

In *De Gemeenschap* schrijft Jan Engelman over *Phaenomenen en Phaenomenologie* een stukje, dat aan den dorschvlegel herinnert, maar 't meest aan den vlegel. Engelman kan wel eens geestig zijn en als hij schrijft over onderwerpen, waarvan hij geen flauw begrip heeft, tracht hij het altijd te zijn.

Nu laat hij zijn satyre los (als deze expectoratie, die in een amusant weekblaadje thuis hoort, dezen naam verdient) tegen Prof. J. van Ginneken, die het heeft durven bestaan *Publicaties der Afdeeling Nederlandsch van het Instituut Nieuwe Letteren aan de Nijmeegsche Universiteit* uit te geven.

De jongeman spuwt in zijn handen en rukt de klep zijner verwatenheid open.

„Welnu!"

En de lieden die zich (in 'n onbewaakt oogenblik?) de geci-

teerde woorden lieten ontvallen zijn onder hen die een werk samenstellen van 324 bladzijden groot octavo, waarin een paar arme dichters op een Nijmeegsche wetenschappelijke opereertafel worden gelegd, ontkleed, bedwelmd, genadeloos gekorven, met het pincet gegrepen, gerold, gekeerd, om dan in een bed vol verbazing te ontwaken en hun „psyche" (mijn God: hun psyche!) hun „ontroeringen", grafisch of boekhoudkundig voorgesteld op een stukje papier tusschen de vingers geduwd te krijgen . . . .

Er zullen op het werk van deze wetenschappelijke sadisten, die den hemel mogen danken dat wij het geduld niet bezitten hun zielevlekken op ons goede papier na te teekenen, er zullen op de vaardigheid van dat mes, dat zij onder de bescherming van de Karelskroon rookend uit de versche keizersnede in het lichaam der poëzie trekken, zeer gedegen critieken verschijnen van de weinigen, die vertrouwen hebben in de objectiviteit dezer onderzoeksmethoden . . . .

En de knappe afdeeling Nederlandsch van het instituut Nieuwe Letteren aan de Nijmeegsche Universiteit zal, door 's rijks kas en de spaarpenningen van het roomsche volk gesteund, bevredigd voortwerken, steeds spitsvondiger, steeds meer gespecialiseerd, — terwijl ergens in de Congo een door te veel dagreizen afgezwakt missionaris aan de koorts bezwijkt." (???)

Daar zullen er meer zijn, die van wetenschappelijke methoden niet veel begrijpen, maar dan houden ze hun mond. Dat een journalist met de kennis van een H. B. S.ser een geleerde van grooten naam met zijn invectieven bombardeert, hem en zijn medewerkers noemt „dwaze dansers om het geoccideerde gouden kalf der woordkunst," „monsterlijk-gehersende interpretators van arme woorden", dat is toch wel een beetje boven zijn stand.

Ik zocht in „Erts" het portret van dezen Titan, en staarde op het snoetje van een doodelijk verschrikt daghitje, dat het kostbaarste glas van mevrouw heeft gebroken. Toen begreep ik en glimlachte met innig meegevoel. Het kan iedereen overkomen.

Wie van genoemde neuswijze journalistiek wil bekomen, leze in hetzelfde nummer het artikel van *Gerard Bruning* over *Van André Gide tot André Breton*, waarin hij een scherpe karakteristiek geeft van Gide, met zijn „satanische" moraal, gelijk een fransch schrijver haar noemt.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Baart de la Faille-Wichers Hoeth (H.) DE JONGEN (235) f 2.25 geb. f 3.25. Van Loghum-Slaterus, Arnhem.

Een eigenaardig boek, eigenaardig door stijl en inhoud. De stijl is bondig, expressief, sober als een zwempakje. Zonder omslag en met ongewone subietheid zet de schrijfster ons in het verhaal.

„Hij was juist bezig wakker te worden in zijn klein net kamertje met bloemetjesbehang (mevrouw hield van vroolijke papiertjes), toen de dokter aan zijn bed stond en een hand op zijn schouder leggend, zei: „Geen kruik vanmorgen klaarmaken voor Mevrouw en niet aankloppen, vent."

De jongen richtte zich opeens op. Was 't . . . . . was 't dan eindelijk toch gekomen . . . ? „Is Mevrouw, . . ." haperde ie . . „Ja vent, Mevrouw heeft nog aan je gedacht, voor ze stierf, vannacht om 4 uur."

De jongen bleef zitten . . . Vannacht om 4 uur, toen hij sliep en nergens van wist, was zijn Mevrouw gestorven. Hij hield de groote hand van den dokter even vast. „Waarom heeft U . . ?" „Omdat je niets kon doen, vent — sta maar gauw op en je moet maar probeeren voor alles alleen te zorgen, vandaag."

De deur ging zacht weer toe en de jongen keek rond. Hij stond op en waschte zich, dat was werktuigelijk en toen ie klaar was, deed hij ook nog de dekens over den stoel — gek, dat ie daar nu nog aan dacht, terwijl Mevrouw . . ."

De jongen is door den dokter aangenomen als huisjongen. Na den dood van Mevrouw mag hij blijven, wordt chauffeur, is verloofd met een dienstmeisje uit de buurt, trouwt en zijn eerste kindje sterft, de tweede knaap is doofstom, hij zelf wordt blind en als zijn tijd is gekomen gaat hij met een glimlach op de lippen de eeuwigheid in.

De jongen blijft altijd jongen ook als man, als vader. Hij en zijn vrouwtje kijken met groote oogen de wereld in, en het kwaad der wereld zien ze niet. Daar komen moeielijke tijden in hun leven van ziekte, van dood en ongeluk der kinderen — en zij blijven blijmoedig als kinderen. Daar kunnen tranen zijn in hun oogen, maar daar komen nooit woorden van klacht of opstandigheid over hun lippen. Bij elke kleine vreugde jubelen zij, bij groote droefheid blijven zij stil een oogenblik en dragen dan weer monter het leven voort.

't Is wonder hoe dit boek bijna zonder gebeuren, met zijn bruusken verteltrant mij heeft vastgehouden. De schrijfster in haar korte zinnen en rappe woorden roept een volledig schilderij voor

den geest, en 't is niet of men leest, maar zelf aan 't schrijven is. Elk woord van haar schuift een gordijntje weg voor het oog der eigen phantasie en opent verre perspectieven.

Eigenaardig boek . . . . literair hoogstaand . . . verkwikkend door moreele schoonheid ook. Ik geloof dat het te diep is (stille wateren hebben diepe gronden) om de groote massa te pakken, om gepeild te kunnen worden door de beroeps-kritiek.

Maar een ding heeft mij verwonderd dat er een verhaal over zulke menschen als de jongen en zijn vrouw en de dokter, zoo'n zwak straaltje valt van bovennatuurlijk leven! De naam van God komt alleen voor, als ik mij niet vergis, in het woord Goddank.

Als ik niet wist dat er overal adelmenschen waren, zou ik zeggen: het kan niet. Nu durf ik alleen fluisteren: de schrijfster wilde het niet. Waarom niet?

Bojer (Johan). VAN EIGEN STAM (340). f 3.25. A. W. Sythoff, Leiden.

De weergaloos werkzame vrouw, die ik persoonlijk zoo goed kende en om haar uitgebreide kennis bewonderde, Dina Logeman— van der Willigen, heeft deze vertaling niet kunnen voltooien. De dood nam haar weg op 30 October 1925. Haar echtgenoot, professor aan de Hoogeschool te Gent, heeft haar werk voortgezet „met een mengsel van smart en genot."

Het is een van die ruige Noorsche boeken van werkers en zwoegers, hard als 't leven zelf, waar zij om moeten vechten.

Erik Foss is uit Amerika eens overgekomen naar zijn geboortedorp en als hij terugkeert neemt hij een zestal mannen mee, die daar ook hun geluk willen beproeven. Een paar er van zijn getrouwd, een heeft er reeds een heel gezin.

Bojer teekent ons nu de lotgevallen van deze menschen, hun karakters, hun onderlinge verhoudingen, hun wakkerheid om zich aan te passen of hun ondermijnend heimwee naar het vaderland.

„Laat de jeugd vandaag hoera roepen voor het vaderland — morgen trekken ze toch weg. Laat ze daarginds aan goederen rijk worden, steeds zullen ze toch door heimwee geplaagd worden." Door heel het boek klinkt dien toon van onvoldaanheid van 't menschelijk hart, dat altijd verlangen blijft.

Het is een aantrekkelijk boek, omdat het zoo eenvoudig en levenswaar is. Uit den aard der zaak is het voor oudere lezers.

De beschrijving der bevalling van Els, als ze alleen is bij de koe in de schuur is niet voor iedereen natuurlijk, ofschoon er geen woord in staat, dat op zich zelf afkeuring zou verdienen. Maar 't is om de zaak.

Burman (Rolf). EEN DIE NIET MEETELDE (332) f 3.90. Allert de Lange, Amsterdam.

De Israëlitische dr. Mook heeft de dertigjarige, mooie mevrouw hulp verleend bij de geboorte van haar eerste kind, en toen zij hem zag . . . schrok zij. Hij was foeileelijk. „Verschrikkelijk! —

Ik schrikte ervan toen ik het zag, hij is net een aap en zoo zwart!" En „die zwarte aap" is verliefd geworden op de vrouw. Dat wordt dan een rare geschiedenis. De man is een weldoener der menschheid, hij offert zich op voor zijn zieken, voor arme patiënten is hij een engel. Hij is ook een verstandig man, die begrijpt dat hij zijn plotseling opgekomen hartstocht moet beheerschen, dat die liefde (?) nimmer gelukkig kan maken.

En toch heeft hij oogenblikken dat hij zich niet kan inhouden; dan noemt hij haar „Pops," ligt voor haar op de knieën en doet dergelijke malligheden meer.

De vrouw heeft een hekel aan hem . . . omdat hij zoo leelijk is; uit medelijden zet zij hem niet aan de deur. En zoo duurt die min of meer platonische verhouding, totdat hij zich gaat terugtrekken ergens onder de melaatschen, die geen geneeskundige hulp hebben.

Tot afscheid mag hij haar kussen, hoewel zij daar niet bizonder op gesteld is, want als man is hij „een die niet meetelt."

De jaren gingen voorbij; Alex (de joodsche dokter) kwam nooit terug. Maar zijn geest behield zijn invloed over Emilie, het was zelfs alsof, bij haar ouder worden, die invloed steeds sterker werd. In moeilijke oogenblikken vroeg zij zich af: wat zou dr. Mook zeggen, en nooit schoot het antwoord te kort.

Menschkundig beschouwd of literair, het boek is eene mislukking.

Enrica von Handel-Mazetti. STEPHANA SCHWERTNER. Vertaling van Marie Herbermann. 2e druk. Deel I Onder den Ruwaard van Steyr. f 3.75 — f 4.75. Deel II Het geheim des Konings f 3.25 — f 4.25. Deel III Maagd en Martelares f 4.25 — f 5,25.
Uisgevers Mij. „Dante Alighieri", Castricum.

Met nog al lange tusschenpoozen zijn nu de drie deelen van dezen veelgelezen historischen roman van de Oostenrijksche schrijfster eindelijk compleet in tweeden druk. Hoewel massief en zwaar, — het doet denken aan Duitsche historische gedenkteekens, maar is toch veel beter van bouw en uitwerking — blijft deze driedeelige roman een der mooiste boeken die von Händel-Mazetti geschreven heeft. Deze vrouw heeft iets geniaals in haar scheppend vermogen. Het is oer-gezond en sterk, ze bezit 'n macht, je aandacht te boeien, en de dramatische avonturen leef je direct mee, als ware je er persoonlijk in betrokken. Je leest met gespannen aandacht. En als je het uit hebt, dan vergeet je nooit meer de menschen, die in dien fellen, fanatieken godsdienstoorlog in Stiermarken rond 1600 elkaar bestreden, en welke von Händel-Mazetti werkelijk meesterlijk voor onze verbeelding heeft doen leven, — en allerminst die heilige, schoone figuur van het meisje Stephana Schwertner, waarin de schrijfster het zuivere geloof en het hooge ideaal van het katholicisme heeft verpersoonlijkt.

Hille-Gaerthé (C. M. van) IN DE LENTE. (191) f 2.75. „De Tijdstroom". — Huis ter Heide (U.)

Mevr. H. G. heeft haar naam gemaakt (en verdiend — het-

geen niet altijd samen valt) met fijne kinderschetsen. Ook deze bundel zal haar vele lezeressen welkom zijn, want wederom kunnen zij bewonderen hoe de schrijfster zich heeft weten in te leven in de wereld van kinderen en dieren.

Een kerstverhaal: „De Appel" sluit dezen bundel, en 't is nu gelukkig eens geen kerstverhaal, waarin geen flauwe weerklank valt te vernemen eener religieuze stemming. Het eindigt met de bemoedigende woorden: „Kerstmis, zei ze stil, *is* de Genade, elk jaar weer, voor u en mij en voor ons allen!"

Hume (Fergus). DE GEHEIMZINNIGE KONINGIN (269). f 0.95. E. en M. Cohen, Amsterdam.

Een rijk bankier wordt vermoord juist als hij bezig is maatregelen te nemen om een onderzoek te laten instellen naar een geheim genoodschap van welks bestaan hij de bewijzen heeft. Zijn eenige dochter komt nu onder voogdij van haar oom; deze wil haar uithuwelijken aan een vriend en slaat geen acht op de liefde van het meisje voor een flinken jongen man, eerlijk maar arm, wien zij haar woord gegeven heeft. De oom ondervindt tegenstand in zijn plannen en hij komt tot een vergelijk. Wanneer de jonge man, dien zij liefheeft, zorgt dat binnen een jaar de moordenaar ontdekt is, zal hij tegen haar huwelijk zich niet meer verzetten. En dan begint het ontwarren van een met vernuft en sluwheid geweven netwerk van misdaden door een bende, die overal op haar slachtoffers een nagemaakte vlieg als merkteeken achterlaat.

Meer er van vertellen zou het spannende van dit boeiende boek wegnemen. Een aardig romannetje voor volwassenen.

Kyne (Peter B). IN EER HERSTELD. Vert. Betsy Kater. (243) f 2,25. — J. Swartsenburg, Zeist.

Hector Mc. Kaye, eigenaar van de Houthandel-Maatschappij van Tyce, familiair weg „De Laird" genoemd, is in het bezit van 'n vrouw, twee dochters en een zoon: Donald. Deze laatste is zijn oogappel.

Op 24 jarigen leeftijd komt Donald thuis om de zaak van zijn vader te besturen. Hij wil zich practisch inwerken, en begint van meet af aan, met de houthakkers in de bosschen te gaan. Daar ontmoet hij op een goeden dag een vroeger speelkameraadje, nu opgegroeid tot een knappe vrouw. Zij woont met haar zoontje bij haar vader; over haar wordt er enorm gepraat in het dorp en zij leeft als een uitgestootene. Niemand weet het ware, maar dat is juist voor babbeltongen een gunstige toestand om te vertellen wat zij willen en te lasteren. Donald weet daar niets van, hij gaat gewoon met haar om en zij zelve vertelt hem hare geschiedenis. Als jong meisje kwam zij in kennis met een man, die haar het hof maakte en trouwde en toen verdween. Zij hoorde dat hij reeds gehuwd was, en om de eerste vrouw te sparen, trok

Nan zich stil terug in het huis van haar vader. Het bewijs van haar huwelijk had zij nooit van dien man kunnen krijgen. Met toenemend misnoegen ziet „de Laird" de groeiende liefde van zijn zoon voor Nan. Hij veroordeelt haar niet . . . . maar zijn zoon, zijn trots en liefde, is toch te goed voor haar. Op zijn eigenaardige, sympathieke manier weet hij Nan zijn inzichten te doen deelen en deze, waardeerend ook wat hij vroeger deed voor haar vader, verdwijnt naar New-York, onvindbaar voor Donald. Van verdriet wordt hij dan ernstig ziek en ligt voortdurend in zware ijlkoortsen. De dokter verklaart dat alleen de tegenwoordigheid van het geliefde wezen, Nan Brent, hier redding kan brengen. „De Laird" blijft onhandelbaar. Maar de moeder ontdekt de schuilplaats van Nan. Overkomst, beterschap, huwelijk der geliefden.

Halsstarrig weigert „De Laird" zijn zoon te ontmoeten. Terwijl Donald in den oorlog is, wordt hem een zoon geboren en de koppige Laird kan zich niet langer bedwingen. In zijn verlangen om den kleinzoon te zien, sluipt hij in het donker rondom het huis, wordt door zijn eigen zoon betrapt en binnen gehaald, waar zijn vrouw en dochters reeds verzameld zijn in bewondering over den baby. En dan . . . . de papieren en eerherstel. Een zeer onderhoudend boek voor volwassen lezers.

Leighton (Marie Connor) EEN WANHOPIGE KEUZE. (160). f 0.95. A. W. Segboer, den Haag.

Bij 't lezen van dit verhaal merkten wij dadelijk dat wij te doen hadden met een bekende. Wij hebben geheugen voor trekken, en na jaren ontmoeten wij iemand, dien we maar een keertje hebben gezien, en weten dadelijk dàt wij hem hebben ontmoet. Het kost dan wat moeite natuurlijk, om den naam van den seigneur uit het duister te halen, zijn identiteit vast te stellen.

Zoo ging het ons ook met dit boek. *Een wanhopige Keuze* is hetzelfde boek, dat 'n paar jaren geleden, verscheen onder den naam *Het Geheim van Deep Deen House.* Het is een avonturenroman, leesbaar voor iedereen. Behalve naam en omslag is er niets veranderd. De misdadige zusters en slechtige stiefvader zijn dezelfde en de romantisch-schurkachtige intrigue, die om de arme Clara wordt gespannen. is nog even spannend als vroeger. 't Is een leesboek om wat afleiding te geven.

Long (William). HEEL HET BOSCH SPEELT MEE (150) f 1.90. Geb. f 2.90. W. L. & J. Brusse, Rotterdam.

Wij kennen de heele serie van Long's Werken, voor zoover zij nu (13 deelen) bij Brusse verschenen en we moeten zeggen dat deze natuur- en dierenliefhebber, zijn jonge en oude lezers pleegt te verwennen. Elk boek van hem is interessant, leerzaam en boeiend als de avontuurlijkste roman. Wij volgen hem op zijn onderzoekingstochten en er komt een gevoel in ons, alsof wij werkelijk aan zijne zijde door de bosschen stappen en met eigen oogen spel en leven in het woud aanschouwen.

Boeken, die wij van harte aanbevelen, deze verhalen van Long.

Mason (A. E. W.) DE VIER VEEREN. Bewerkt door Jhr. R. H. G. Nahuys. (319) f 1.50. Geb. f 2.25. W. de Haan, Utrecht.

Harry Feversham, de zoon van een generaal, een echten ijzervreter, verwacht niet anders dan dat zijn jongen de traditie zal voortzetten en een kloek en onverschrokken soldaat worden. Harry voelt echter dat bij dreigend gevaar een geweldige angst hem verlamt — terwijl hij moedig is als een leeuw, wanneer hij eenmaal in actie is. Hij wordt officier, en hij toont zich zwak. Terwijl hij in Engeland is met verlof, ontvangt hij een oproep om zich te voegen bij zijn regiment in Egypte, dat op expeditie moet tegen vijandelijke stammen. Op slinksche wijze, doende als had hij het telegram niet ontvangen, onttrekt hij zich aan den krijg. Eenige zijner wapenmakers ontdekken het bedrog en terwijl zij om de eer van hun regiment het geheim houden, zenden drie zijner mede-officieren hem drie witte veeren ten teeken dat hij in hun oogen een eerlooze is en zij alle betrekking met hem afbreken. Als zijn verloofde dat hoort, trekt zij uit haar waaier een witte veer en legt die bij de anderen in zijn hand,

Dan gaat hij heen. Hij wil door heldendaden zijn eer herwinnen, zoodat de anderen genoodzaakt zullen zijn hun zachte, maar wreede symbolen terug te nemen.

In Egypte lijdt hij de verschrikkelijkste kwellingen, stelt zich bloot aan de grootste gevaren, zucht in barre gevangenschap, in één woord: hij deinst voor niets terug om zijn landgenooten te redden uit de handen der vijanden.

Dit boek behandelt een psychologisch geval; dat van den „dapperen lafaard," door andere romanschrijvers (o.a. Benson) ook reeds verwerkt; doch Mason doet het op een bijzondere wijze, zoodat de aandacht en spanning van den lezer geen oogenblik verslapt. Het is een boek, dat men iederen lezer gerust kan aanbevelen.

Naeff (Top) VOOR DE POORT. (323) f 2.90. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Door velen wordt deze roman de beste van heel Top Naeff's oeuvre gehouden. Dit is dan ook reeds de zevende druk.

Freule Liesbeth wordt overrompeld door hare liefde voor een gehuwd man, maar hooghartig weet zij deze te verbergen met bijna bovenmenschelijke inspanning. Als zijne vrouw sterft, trekt zij bij hem in huis om te zorgen voor de kinderen harer overleden vriendin. Nu kan zij zich nauwelijks inhouden, doet dingen, waartegen haar fierheid in verzet komt, om zijn aandacht te trekken. En als hij, die niets vermoedt, eindelijk hare hysterische gedragingen begint te begrijpen, deelt hij haar mede (doende alsof hij nog niets weet) zijn tweede huwelijk met een onbeduidende vrouw. Zij wordt er waanzinnig van, en als ze genezen is, leeft zij eenzaam verder op het oude kasteeltje harer ouders.

Het is beslist een pathalogisch geval dat hier wordt beschreven. Het boek kan alleen door oudere lezers worden gelezen.

Reyneke van Stuwe (J.) SUCCES. Roman uit de Grootindustrie (334) f 3.50. Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Reyneke van Stuwe werkt zich steeds goed in de wereld, den stand, het maatschappelijk kringetje in, die zij in haar romans wil uitbeelden. En zij schrijft handig en vlot. Zij kent haar métier en heeft het klaarblijkelijk lief.

De verhouding van patroon en werkman thans (dat is 1925) en voorheen (dat is 1900) worden naast elkaar geschetst. En men is bijna geneigd te zeggen, „plus ça change, plus ça reste le même."

Het eerste deel brengt ons in kennis met den rijwielfabrikant van Rhedum, zijn oudsten, juist meerderjarig geworden zoon Philips, een kalme, droomerige, kunstzinnige natuur en den jongsten Joost, een autocraat. Zijn vader, die van onder is opgekomen gaat gemoedelijk met zijn werkvolk om, hetgeen niet verhindert dat de kerels staken om 'n wissewasje. De heerscher Joost ergert zich daaraan blauw, maar hij zal het wel beredderen. Zijn vader krijgt een beroerte onder het toespreken der stakers en sterft op het oogenblik dat Joost binnenstormt, om mede te deelen dat hij de onwilligen tot rede heeft gebracht en zij weer aan 't werk zijn gegaan.

Tweede deel, 25 jaren later. Joost, die getrouwd is met het meisje, dat zijn broer Philip, zonder zich uit te spreken, liefhad — viert zijn zilveren bruiloft. Hij heeft een zoon, Karel, bedachtzaam als oom Philip — en eene dochter Joek, een opgewonden schepseltje, zonder plichtsgevoel en zonder besef van zedelijkheid, eene afschuwelijke garçonne.

De rustige Philip kon zich een oogenblik niet bedwingen en laat aan Louise, de vrouw van zijn broer merken, dat hij haar vroeger in stilte heeft liefgehad en nog altijd dat gevoel niet heeft kunnen bedwingen. Ze doen een beetje sentimenteel, maar gedragen zich verder als menschen, die hun plicht kennen.

Edoch, de driftige Joost meent dat de zaak niet in orde is, en toch al in een staat van opwinding om het wangedrag zijner dochter, maakt hij zich zoo overstuur, dat hij als een blok tegen den grond slaat. Ondertusschen is er ook weer staking uitgebroken, maar als de stakers de werkwilligen niet in de fabriek willen toelaten, komt een groep „aktualisten", en maken vrij baan voor de werkers en ranselen de „hinderlijke volgers" de deur uit.

Zieke Joost, die dat alles ziet van uit zijn kamer en de beteekenis van de worsteling niet begrijpt en meent dat de zaak voor hem is misgeloopen, stort (evenals voorheen zijn vader) door een beroerte getroffen ter neer, en sterft, als zijn zoon binnenkomt om hem den goeden uitslag te vertellen.

Dat gezocht en gewild paralellisme verzwakt het verhaal. Maar dat is niet erg.

Het ergst vind ik de houding der moeder en van oom Philip tegenover de afschuwelijke Joek, die, als walgelijk schaamtelooze garçonne, verklaart dat zij te goed is voor één man, en daarom met een paar schilders door Italie wil gaan zwerven en een proef hebben van vrije liefde.

De moeder vindt het verschrikkelijk! Wat zullen de menschen zeggen? Oom Philip zegt dat Joek meerderjarig is en er toch niets aan te doen valt, maar raadt aan het geval te verbloemen: „Kijk eens . . . 't eenige zou zijn . . . dat er nog méér anderen meegingen. Een heel clubje bijvoorbeeld."

En daarop het verbijsterend antwoord der moeder: „O! Dan was het niets! O! Ja! dat is een prachtig idee. O, dank je! dank je! nu ben ik gered!"

Maar is de dochter gered?

Sympatieker is de woede van den vader, die haar niet meer wil erkennen en zijn vrouw toeschreeuwt: „je dochter gaat naar den kelder!"

Voor ouders kan het boek wellicht bruikbare lectuur zijn; voor anderen is het nutteloos. De schrijfster stelt echter de „garçonne" allerminst sympathiek voor, en men voelt hoe zij staat tegenover dat soort vrouwen. Gelukkig.

Timmermans (Felix). NAAR WAAR DE APPELSIENEN BLOEIEN. (158). 2de dr. f 3.25. P. N. van Kampen, Amsterdam.

Men zie het artikel over dit reisverhaal in dit nummer van ons Maandschrift.

Wright (Harold Bell). BARBARA WORTH. Vertaald door C. F. v. der Horst. (364) f 1.50, Geb. f 2.25. W. de Haan, Utrecht.

In de wildernis werden een paar reiswagens omver geblazen door een vervaarlijken, doodelijken sirocco. Alleen een klein meisje, tot het einde door haar moeder beschermd, leeft nog als een andere wagen langs de plek des ongeluks komt. Jefferson Worth neemt het meisje mee naar zijn huis en het wordt opgevoed als zijne dochter. Deze Worth is een selfmade man, die finantieel heel wat in de melk heeft te brokken. Een zijner vrienden, een jong ingenieur, loopt met het plan rond de dorre woestenij te herscheppen in levend en vruchtbaar land en Worth staat hem gaarne bij met zijn kapitaal. Een groep van andere kapitalisten komt in beweging en tracht hetzelfde doel te bereiken. En dan ontstaat er een strijd van menschelijke hartstochten, naijver, geldzucht, sluwheid en heerschzucht. Dat is schitterend beschreven.

En ook de vijandschap tusschen de twee leiders der beide groepen: Jefferson Worth en Greenfield. Het tragische van het geval is, dat het gevonden kind van den een en de aangenomen zoon van den laatste zich tot elkaar voelen aangetrokken, waar Greenfield alles in het werk stelt om zulk een vereeniging te ver-

hinderen. Maar toevallig ontdekt een der grondwerkers van Worth, in de overblijfselen van den verongelukten wagen, die diep onder het stuifzand begraven ligt, een blikken trommel, waarin de papieren worden gevonden, die volledige inlichting geven omtrent de identiteit van het meisje. Zij is de dochter van een veel jongeren broeder van Greenfield. Worth, wanend dat hij zijn lieve dochter nu zal moeten missen, gaat zijn vijand bezoeken en deelt hem eerlijk alles mee.

En de uitslag is: dat de vijandschap der twee mannen verdwijnt en de liefde der andere twee geen hinderpalen meer in den weg worden gelegd. Het is een goed, een boeiend en spannend leesboek.

Zoomers-Vermeer (J. P.) ALS HET LEVEN ONTLUIKT (321) f 3.90. Geb. 4.90. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Toen we indertijd haar „Koosje" bespraken en afkeurden, schreef Mevr. Zoomers-Vermeer ons een brief, waarin zij zich verweerde tegen onze beschuldiging, dat haar boek met zijn uitstalling van sexueele ongebondenheid een prikkeling was tot het verkeerde.

Zij meende het tegendeel: eer een waarschuwing en een voorlichting. Wij willen hare eerlijkheid niet in twijfel trekken, maar blijven vast overtuigd dat hare realistische, ruwe openbaringen uit het geslachtsleven nooit of te nimmer iets goeds kunnen uitwerken. Zoo ook weer dit nieuwe verhaal, waarin zij bij een jongen het ontwaken tot man beschrijft. Dat gaat van stoeien en vrijage, van zonde met een hysterisch meisje, van walgelijke omgang met een dronken vrouw, van schandelijke ziekte . . . tot berouw.

Moet dat een waarschuwing zijn? Of alleen een realistische beschrijving van het „Triebleben" beteekenen?

In onze oogen (zij het dan tegen de bedoeling der schrijfster; ofschoon zulk een kinderlijke argeloosheid zoo verbazend moeielijk is te begrijpen in een ontwikkelde vrouw, die zoo diep in de krochten van de passie is afgedaald) in onze oogen is het een boek dat elk ongerept gemoed zal verwoesten, elke blanke phantasie moet vervullen met lokkende beelden der ondeugd. Een dokter zei mij daarover een waar woord: die wilde tafereelen van zinnenlust; die naakte beschrijvingen der zonde blijven wellicht in sommige gevallen jarenlang als een bezinksel op den bodem der ziel rusten. Maar in oogenblikken van zwakheid, van bekoring worden zij omhoog geschud en maken den geest troebel en het vleesch zwak. Voor ieder mensch zijn dat gevaarlijke boeken.

Het Roode Sein

Wij waarschuwen hier tegen een boek dat in Duitschland met veel reclame wordt aanbevolen als een jeugdboek. Het is de bewerking van een bekenden „roman picaresque", zooals de Franschen het noemen, van een ruwen schelmenroman *Der tolle Bomberg*.

Deze bewerker voor de jeugd heeft van het brutale boek niets goeds kunnen maken. Dan had hij eenvoudig een nieuw boek moeten schrijven, en in de plaats van den schelm Bomberg een anderen held, met een geheel ander karakter, moet plaatsen. Al zijn nu menige ruwheden weg gelaten, Bomberg blijft Bomberg: een zuiplap, een spotter met vrouweneer, een hooner van den godsdienst en wat daarin het heiligste is, een grappenmaker over gebed en vrome gebruiken. Het is een boek, dat men niet zorgvuldig genoeg uit de handen der kinderen en der eenvoudigen weg kan houden.

En wij vragen ons met verbazing af, hoe de bewerker Wilhelm Froneman, voor zulk ding een ernstig pleidooi kan houden en den deugniet als „Urbild echten Menschtums" durft introduceeren bij de jonge menschen.

In Eigen Kring

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Herhaaldelijk werden en worden nog steeds verzoeken tot ons gericht, om den *Eigen Kring*, die voorheen zoo'n toeloop had en waarin men zoo vrij zijn meening kon zeggen of belangstellend luisteren naar die van anderen, weer te openen.

Hetgeen wij nu doen met een hartelijk woord van welkom.

Wij vragen antwoorden op de volgende

Vraag: *Wat denkt u van sprookjeslectuur voor het kind of mondelinge sprookjesvertelling voor het kind tot den leeftijd van ongeveer acht jaren. Aan te bevelen of niet? En waarom?*

Voor den inzender van het beste antwoord, naar ons oordeel, stellen wij ter beschikking een boek van Corn. Veth: *Museum van beroemde Schilderijen*, een prijs ter waarde van f 17.50.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

Geachte Redactie.

Met belangstelling lees ik de *ervaringen*, welke U worden toegezonden. Die korte mededeelingen van mannen en vrouwen uit de praktijk zijn soms veel leerzamer dan lange artikelen, al was het alleen maar omdat zij duidelijk en kort zijn, en bovendien tot steun hebben de overtuiging van een feit en niet alleen de redeneering eener theorie. Ik heb geen feit mede te deelen, maar ik vraag naar ervaring van anderen.

Altijd erger ik mij, als ik een kind, jongen of meisje, tegen zijn ouders „jij" hoor zeggen. En dat komt zooveel voor. Ook in kinderboeken komt dat zooveel voor en ik vind dat eene propaganda eener nieuwerwetsche gewoonte, die tegengewerkt diende te worden. Hebt u ervaring, dat in de huisgezinnen, waarin die gewoonte wordt geduld en aangemoedigd, de verhouding van ouders en kinderen er minder op wordt enz. H. v. d. V.

Het briefje komt te laat om voor het ter perse gaan, nog een rondvraag te houden onder eenige inzenders, die op dit punt wellicht ervaring mochten hebben. Persoonlijk hebben wij die niet. Ons hindert echter ook die gemeenzaamheid. Maar we hopen dat voor den volgenden keer wij eenige uitspraken mogen ontvangen van lezers en lezeressen, die positiever antwoord kunnen geven op de gestelde vraag.

VOOR DEN OPVOEDER.

LAND EN VOLK.

Land en Volk van Nederlandsch Oost-Indië, Handleiding bij J. Koning en D. Wouters' Aardrijkskundige Wandplaten van Nederlandsch Oost-Indie door Menno van Meeteren Brouwer. P. Noordhoff, 1925, Groningen.

Onder bovenstaande titel wordt het Nederlandssh publiek, dat eenige belangstelling heeft voor zijn rijk koloniaal gebied in het verre Oosten, een waarlijk schitterend werk aangeboden, schitterend zoowel van uitvoering als van inhoud. Acht kleurrijke schilderijen van 1.16 M. lang bij 0.85 M. breed, genomen uit het volle Indische leven, geven ons een hoogst aanschouwelijk beeld van de landen en volkeren, wier geschiedenis en ontwikkeling zoo innig met de onze verbonden zijn. Hoogst gelukkig mag de keuze der onderwerpen genoemd worden, al zouden er natuurlijk ook nog andere, niet minder belangwekkende aan zijn toe te

voegen. Van de „groote zeehavens," waar we het eerst aankomen, worden we op meerdere reizen door „mooi Indië" rondgeleid, waarbij nog een extra-bezoek bij de hoogst interessante „Vorstenlan en" wordt afgelegd. In de „Volksraad," word Indië's bestuur uiteengezet. „Landbouw", de voornaamste industrie nl. de „suikerindustrie" en het „pasarwezen" gunnen ons een blik in het volksleven, terwijl de serie zeer terecht besloten wordt met het „Wayangspel", zeker het meest typeerende uit de Oostersche samenleving, waarvan althans eenige kennis voor het begrijpen der volksziel noodzakelijk mag genoemd worden.

De acht bijbehoorende tekstboekjes — in Oostersch gewaad, een bekend batikpatroon namelijk, verschenen — geven in korte hoofdstukken een heldere, vrij-volledige uiteenzetting van de te behandelen onderwerpen, waarbij de schrijvers steeds van de beste bronnen en van de nieuwste gegevens gebruik maakten. Over het algemeen spreekt uit den tekst liefde voor het Oostersche land en voor den inlander, aan Nederlands opvoedende zorgen toevertrouwd.

Voor onderwijzers en leeraren — waarvoor het werk op de eerste plaats is bedoeld — is het onmisbaar en een onuitputtelijke bron om hun leerlingen op steeds-interessante wijze over Indië te onderhouden. Maar ook vele anderen, vooral zij, die daar eenmaal zelf een opvoedende taak zullen hebben te vervullen, kunnen hier hun kennis en liefde voor Indië vermeerderen. Ook in hunne handen wenschen we dus dit werk te zien en tenslotte in die van allen, die eenig belang stellen in het verleden, het heden en de toekomst van onzen Nederlandschen Archipel.

L. WEVE S. J.

MEISJESBOEKEN VOOR MOEDERS.

De titel van dit stukje klinkt wat raadselachtig, maar men moet zich de moeite niet geven er iets geheimzinnigs achter te zoeken.

Men heeft hem eenvoudig letterlijk te verstaan.

Als er eene is, die onze moderne meisjes kent, haar jongensachtigen toon, hare gaminerie, haar behaagzucht, haar levenslust . . . . dan is het wel Cissy van Marxveldt.

Ik geloof, dat van de moderne meisjes, uit de stad en dan ook uit den stand, dien van Marxveldt vooral schijnt te kennen, voor 80 percent juist zoo zijn, als zij ze beschrijft.

Maar die eigenaardige verandering bij de vrouwelijke jeugd heeft zich zoo snel voltrokken, dat (ik weet het zeker) vele moeders en onderwijzeressen haar niet hebben kunnen bijhouden, en bij hoog en laag zullen beweren: „zoo zijn onze meisjes niet." Andere, die met opener oogen leven, zullen toegeven dat ze wel zoo zijn of al heel spoedig zoo zullen worden, zoodra zij zich eenigszins zelfstandig kunnen bewegen.

Het gaat er niet over of anders wellicht niet beter ware; het gaat om de werkelijkheid. En wij moeten geen struisvogelpolitiek voeren.

Ook onze meisjes, de meeste, praten onder elkaar wel over

jongens, zijn er op gesteld er aardig uit te zien, spreken als ze onder elkaar zijn een expressionistisch en kleurig taaltje, waarvan hun grootmoeders de stuipen zouden hebben gekregen, hebben lak aan „maintien", die ze harkerigheid noemen! Een meisje, dat op kostschool is geweest ken je (uiterlijk, bedoel ik; ze kunnen inwendig even goed zijn als voorheen) niet meer terug, als ze een paar maanden min of meer op eigen wieken heeft moeten vliegen.

Ze lijken bijna alle op een der portretten van Van Marxveldt. En daarom zijn deze boeken ter lezing aanbevolen aan moeders, aan zusters, aan onderwijzeressen, die het geslacht dat thans aan bod komt, moeten kennen.

Maar moeielijker wordt de vraag: voor wie zijn deze boeken nog meer? Ik zou denken het best te antwoorden . . . voor jonge dames van 18 en meer jaren, niet voor schoolmeisjes. De aankomende vrouwen, die ik bedoel, lezen deze boeken met ongelooflijk veel plezier. Ik heb het bij ondervinding dat ze eigenlijke romannetjes voor deze leuke, vlotte en geestige vertellingen laten staan. Op deze grens tusschen volwassen schoolmeisje en jonge vrouw worden de Marxveldjes buitengewoon gaarne gelezen deels als een prettige herinnering, deels als eene voorstelling van wat zij op dit oogenblik hopen te beleven.

Een paar zelfs zou ik het meest geschikt achten voor jonge mevrouwtjes, Ze trouwen soms zóó van het tennisveld en dan doen ze juist als Joop: een groote bakvisch in haar eigen huishouden! En dan ontstaan er zoo heel gemakkelijk tusschen man en vrouw, die hun vrijpostigheden van het speelveld nog niet hebben afgeleerd, van die jaloezietjes, die het heele huwelijk kunnen bederven, zooals in *Joop van Dil-ter Heul*, wordt beschreven.

Joop en haar Jongen, goed voor jonge moeders, die dan tevens ook kunnen leeren (ik zou wenschen dat het onder ons nooit mocht voorkomen) dat een vrouw zooals Julie, de frivole zuster van Joop, door de moederliefde voor haar kinderen, van dwaze stappen kan worden teruggehouden. Al missen wij dus in deze boeken alle uitdrukkelijke teekenen van bovennatuurlijk leven, toch meenen wij dat zij voor bovenvermelde klassen van lezeressen lectuur kunnen zijn, die er wezen mag.

Marxveldt (Cissy van). DE H. B. S.-TIJD VAN JOOP TER HEUL. (273). f 2.80, geb. f 3.90. Valkhoff & Co., Amersfoort.

Joop is een leuk en jolig type, door het dolle heen soms. In het begin maakt ze niet veel van haar studie, maar later, onder tactvolle leiding van juffr. Wijers gaat het goed.

Haar vriendinnen vertellen haar alle hartsgeheimpjes, en zij staat bij met raad en daad.

— HEUL'S PROBLEMEN. (236) f 2.80, geb. f 3.90. Valkhoff & Co., Amersfoort.

De ouders van Joop zijn buiten gaan wonen en zij vertoeft in de jonge huishouding van Julie en „Jog." Zij drilt de dienstbare Hillegonda, waar Julie heelemaal niet mee overweg kan; springt

typisch om met de kunstjes van het jonge vrouwtje, wie zij soms geducht, en verdiend, de les kan lezen. En tusschen die bedrijven door, studeert zij eindexamen. En Leo van Dil maakt haar bescheiden het hof en slaagt erin hare liefde te winnen.

— VRIENDINNEN (237) f 2.80, geb. f 3.90. Valkhoff & Co., Amersfoort.

Twee meisjes wonen samen op kamers in de stad; zij waren de saaie dorpseentonigheid beu en werken nu op kantoor. Prettig worden de verschillende ervaringen „op kamers" verteld.

Later blijkt dat Henny's vader haar thuis niet kan missen, en het meisje gaat naar het dorp terug, vergezeld van haar trouwe vriendin. Aan het eind een paartje.

— DE STORMERS (228). f 2.80, geb. f 3.90. Valkhoff & Co., Amersfoort.

Judith en Jaap, tweelingen, gaan met eenige andere jongens en meisjes naar de H. B. S. in stad. Zij zetten dan wel wat al te veel den boel op stelten. Vader is burgemeester. Moeder is nu juist geen voorbeeldige, flinke, opofferende vrouw. Ze verveelt zich dood in haar eenzaamheid en verlangt naar het grootestadsleven.

Zij laat eenvoudig haar gezin in den steek en verdwijnt dan voor een paar maanden naar haar mama in de stad. De kinderen vinden dat naar en worden wat balsturig. Een twist tusschen Judith en haar vader, die 't kind verkeerd beoordeelt, heeft ten gevolge dat het meisje wegloopt naar haar moeder, die bij oma is.

En dit geeft een heelen ommekeer. Moeder ziet nu in dat zij bij haar man en in haar gezin hoort. Judith wordt door grootma heel tactvol bij haar studie gehouden. En 't einde is een prettige vacantie. Het boek is leerzamer voor moderne moeders dan voor de kinderen.

— DE KINGFORDSCHOOL (256) f 2.—, geb. f 3.90. Valkhoff & Co., Amersfoort.

Er komt eene nieuwe directeur orde scheppen in den janboel van de type-school. Hij eischt van zijn personeel accuratesse en netheid; en de meisjes krijgen nogal eens een uitbrander.

Carry Treesing kan het niet best vinden met haar vader thuis; zij wil niet bij hem op het kantoor — en gaat nu steno- en typelessen nemen. Bij een wedstrijd zorgt zij niet de eerste te zijn, maar een meisje, dat anders zal worden weggestuurd, den voorrang te geven. Ten slotte, ietwat onverwacht, de verloving van Carry, met haar strengen directeur.

— JOOP VAN DIL-TER HEUL (255) f 2.80. geb. f 3.90 Valkhof & Co., Amersfoort.

Het is vandaag 3 Mei en ik ben op de kop af zeven maanden getrouwd. In dien tijd heb ik vijf dienstboden versleten, en op het oogenblik zit ik heelemaal ohne, wat me toch niet belet om straks op de fiets naar het dorp te karren, en in de eenige bakkerswinkel, die er is, weespermoppen te gaan koopen, waarop ik mijzelf, zalig in combinatie met een beker chocola, ga fuiven.

Joop is nog altijd even onstuimig en joviaal als schoolmeisje. Een der leden van haar oude club komt wat bij haar logeeren en Joop meent reden te hebben om jaloersch te zijn.

Zij zelf is ook spontaan hartelijk tegen een jongmensch op het tennisveld en haar man voelt Othello-neigingen. Maar hun liefde is sterk en verjaagt alle wolkjes.

— JOOP EN HAAR JONGEN. f 2,80 geb. f 3.90 Valkhof Co., Amersfoort.

Haar jongen is vijf weken oud, en de ouders, Joop en Leo zijn dol op hem. Grootvader is eenvoudig niet weg te slaan van het kind, en Joop heeft met hem eigenlijk meer te stellen dan met den baby. Zij voelt zich zoo ingelukkig, en daarom spijt het haar dat het in 't huwelijk van haar zuster Julie en „Jog" niet botert. Als echter het kind van deze laatste ziek wordt, komt er ook een ommekeer in haar frivool gemoed.

Intusschen is de man van Joop voor zakenreis naar Indië, voor maanden. Het is voor haar een zware tijd, maar opgeruimd is zij aldoor in de weer om andere te helpen, zieke of tobbende vrienden, haar eigen kranke kindje en dat van zus Julie. En zij toont zoo de noblesse van haar karakter en de onvergelijkelijke goedheid van haar hart. Maar haar kind „verafgoodt" ze!

— REKEL (244). f 2.80. geb. f 3.90 Valkhof & Co., Amersfoort.

Betty, het nichtje van oom Boudewijn, woont bij hem op Boeckstate sinds den dood harer ouders, Hij noemt haar „rekel" en soms ook wel „kwajongen."

Vlak bij op „de Katuil" komen nieuwe menschen: een typisch, onordelijk en artistiek huishouden.

Oom Boudewijn verbiedt allen omgang, omdat hij een hekel heeft aan die artistieke luitjes. Maar als hij nader kennis maakt met de menschen, krijgt hij er zelf schik in.

Op een ander buiten in de buurt, woont Jan Willem Luber, aan wien Betty haar hart verliest. De domme jongen is verliefd geworden op een mooi vlindertje, een logéetje. Betty neemt de vlucht naar een meisjes-home in Engeland. Zij hoort dat Jan Willem een ongeluk heeft gekregen met een vliegtuig en pardoes keert ze terug, om te vernemen dat het met het vlindertje alweer uit is. Tot haar groot genoegen.

Brievenbus

Lezers. „Ervaringen" der rubriek „Opvoeder en Kind", hebben wij voor dit maal moeten weglaten, wegens plaatsruimte. Wij plaatsen ze weer in het volgend nummer en wij hopen dat vele lezers ons hunne „ervaringen" zullen zenden.

Br. A. te A. Wij zullen uw artikeltje gaarne opnemen. Onzen dank. Wat uw voorstel betreft, dit nemen wij gaarne in overweging. Zoudt u eventueel kunnen zorgen voor het nazien van die esperanto-boeken?

W. H. te R. Neen, Arthur Meyer is niet meer de directeur-redacteur van *Le Gaulois*, om de afdoende reden dat hij in 1924 overleden is.

J. C. te V. Er bestaat ook een Italiaansche Boekenschouw. Wij zullen u het adres van redactie en uitgever sturen.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst en Wijsbegeerte.

Bensdorp, C.s.s.r. Th.: Heeft God werkelijk tot de menschen gesproken? (122) f 0.75. Roermond, J. J. Romen & Zn.

— Waar vinden wij de Leer van Christus (72) f 0.45. Roermond, J. J. Romen & Zn.

Blazy, Abbé J.: De zalige Bernadette van Lourdes. (La bienheureuse Bernadette Soubirous), Uit het Fransch door B. P. M. de Jong. Met een voorrede van mgr. H. J. M. Taskin, 's-Hertogenbosch, G. Mosmans Zoon. (160 blz., m. 2 platen en 6 portrn.) f 1.50; geb. f 2.25

Hallen, E. van der: Begenadigden. Uit mystiek Vlaanderen: Sinte Odrada, Sinte Godelieve, Beatrijs van Nazareth (107) f 1.— Antwerpen, N. V. Leeslust.

Keulers. Dr. Jos.: De Pseudo-Christus (203) f 2,50, Roermond, J. J. Romen & Zn.

Koenders, O. c. A. J.: Katechismus der Liturgie. 2de verm. dr. (244) f 0.75. geb. f 1.— 's Bosch, L. Malmberg.

Plus, S. j. Raoul: Christus in onze Broeders. Uit het Fransch door J. Munnecom, Pr. (268) f 3.25, geb. f 3.90. 's Bosch, Teulings' U.M.

Trooster, Marie: Sint Dominicus en zijn Derde Orde. Met inleiding door Jos. van Wely O.P. (95) f 1.35, geb. f 2.— Hilversum, N.V. Paul Brand.

Verhaar, Pr. J. P. Vragen voor het Godsdienst-diploma B., 2de herz. dr. (80) f 0.90. Hilversum, N.V. Paul Brand.

Opvoedkunde.

Eernstman, J. P. A.: Jeugdbeweging in Nederland. Amsterdam, Uitgevers-maatschappij „Elsevier". (129 blz., m. afb. op 15 blz.) f 1.40

Fénélon, F. van: De opvoeding van meisjes. Met een inleiding van A. J. Schreuder. Groningen, P. Noordhoff. (85 blz.) f 1.—
Paedagogische Bibliotheek. Opgericht door J. Versluis. Opnieuw uitgegeven onder redactie van D. Wouters No. 3.

Heere, Dr. W. R.: Frédéric le Play en zijne volgelingen. De methode der monographieën. Groningen, P. Noordhoff. (238 blz., m. 1 plt.). f 5.—; geb. f 6.—

Krier, Mgr. dr. J. B.: De wellevendheid.
Handboek ten gebruike van r.k. seminariën, colleges, kweekscholen en pensionaten, van ouders en opvoeders. Vrij naar het Duitsch. Voor Nederland bewerkt door mgr. A. F. Diepen. 10e druk. 23e-26e duizendtal. 's-Hertogenbosnh. Antwerpen, L. C. G. Malmberg (279 blz.) f 1.15; geb. f 1.45

Wolters, Fr.: H. J. B. de la Salle en zijn Paedagogiek (102) f 1.30. Tilburg, R.K. Jongensweeshuis.

Zwanenburg, Dr. S.: Inleiding tot de psychologie. Met een voorwoord van prof. dr. F. Roels. Utrecht, A. Oosthoek. (238 blz.). f 5.25

Onderwijs.

Auteurs français. Les meilleurs. Amsterdam, J. M. Meulenhoff. 64. Auteurs modernes. Par C. L. de Liefde.
II. Contes et nouvelles. Pierre Mille. Anatole France. Georges Duhanel. Jules Lemaitre. Anatole le Braz. Gustav Lenôtre. Henry Bordeaux (120 blz.) f 1.15; geb. f 1.45

Bouter, Chr. de: Geschiedenis op het hoofdakte-examen. Veertig onderlinge examens. 's-Gravenhage, Joh Ykema's Uitgevers-maatschappij. (103 blz). f 0.80

Cazin, Paul: L'alouette de Pâques. Annotée par sr. drs. M. Cyprienne. Hilversum, Uitgevers-maatschappij vrhn. Paul Brand. (66 blz.; m. Annotations: 17 blz). f 1.—
Stella matutina. R.K. schoolbibliotheek, Fransch, Duitsch, Engelsch, v. middelb. en u.l.o.-scholen. No. 24.

Chateaubriand, M. de: La jeunesse. Extraits des mémoires d'outre-tombe par C. de Boer et J. M. Buffin. Groningen, P. Noordhoff. (97 blz.) f 0.80

Colomban, Max: Raoul du Vertfaucon. Adapté et annoté par H. J. M. Klerkx. Hilversum, Uitgevers-maatschappij vrhn. Paul Brand. (125 blz.; m. Annotations: 33 blz,) f 1.60
Stella matutina. R.K. schoolbibliotheek, Fransch, Duitsch, Engelsch, v. middelb. en u.l.o.-scholen No. 25

Dongen sr., W. A. van: English-Dutch, Vertalingen voor h.b.-scholen, gymnasia, kweekscholen, akte l.o. enz. Gorinchem. F. Duym. (153 blz.) f 1.75

Enk, Dr. P. J.: Latijnsche letterkunde. Groningen, Den Haag, J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij (288 blz., m. 8 pltn.) f 3.25, geb. f 3.60
Antieke cultuur. Onder redactie van dr. D. Cohen, dr. E. Slijper en dr. H. Wagenvoort jr. dl. II.

Examenvragen, Mondelinge en schriftelijke, staatsinrichting en staathuishoudkunde m.o. Verzameld door een leeraar m.o. 's-Gravenhage, C. Blommendaal. (69 blz.) f 1.50

Eijkman, L. P. H.: Proza ter vertaling in het Engelsch. 2e druk. Groningen, P. Noordhoff. (137 blz., m. Aanteekeningen; 35 blz.) f 1.80

Heerikhuizen, C. van: Engelsch voor het eerste jaar. Groningen, Den Haag, J. B. Wolters' Uitgevers-maatschappij (180 blz., m. afb, tusschen tekst). f 1.70, geb. f 1.90

Heerikhuizen, C. van: Spraakkunst behoorende bij Engelsch voor het eerste jaar. Groningen, Den Haag. JB. Wolters' Uitgevers-maatschappij (46 bl.) f 0.75, gecart. f 0.90

Hoffmann, E. T. A.: Meister Martin der Küfner und seine Gesellen. Herausgegeben von dr. Leon Polak. Groningen, Haag, J. B. Wolters. (96 blz., m. 7 pltn. en 1 port.) geb. f 1.30
Von deutscher Art und Kunst. Herausgegeben von C. Brouwer und G. Ras. No. 9.

Jaarboekje van het lager onderwijs in Nederland voor 1926. 32e jaargang Gorinchem, J. Noorduyn & Zoon. (253 blz.). f 3.50

Jacquin, J., et A. Fabre: Les petits naufragés du „Titanic". Edition annotée et adaptée aux écoles hollandaises par E. E.

B. Lacomblé. Groningen, P. Noordhoff. (143 blz., met afb. tusschen tekst; met Woordenlijst: 48 blz.) f 1.40

Kloostermans, B. C.: Dat zal ik eens mooi vertellen. Bijbelsch platenboekje voor het mondeling en schriftelijk navertellen van Ons voorbeeld. Illustraties van Rob. Graafland. 's-Hertogenbosch, Antwerpen, L. C. G. Malmberg (72 blz.) f 0.45

Kruikemeyer, A. N.: Kennis van krachtwerktuigen. Leerboek ten dienste van nijverheidsscholen. Arnhem, H. ten Brink. B. Krachtwerktuigen (66 blz., m. 137 fig. tusschen tekst). Doorsch. f 2.90; geb. f 3.50

Meulen, W. van der: Al doende leert men. Vlakke meetkunde voor de m.u.l.o. diploma's. 's-Gravenhage, Joh. Ykema's Uitgeversmaatschappij (92 blz., m. fig. tusschen tekst; m. antw.; 3 blz.) Geb. f 1.10

Poutsma, H.: A grammar of late modern english for the use of continental, especially Dutch, students. Groningen, P. Noordhoff.
II. The parts of speech.
2. The verb and the particles (891 blz.) f 16.50; geb. f 18.—

Quickborn, Eine Blütenlese deutscher Poesie für die oberen Klassen höherer Lehranstalten. Ausgewählt und eingeleitet von A. M. Julianus. Herzogenbusch, Antwerpen, L. C. G. Malmberg. (616 blz., m. 16 portrn.) f 4.90; geb. f 5.90

Story readers, New. Utrecht, Kemink & Zoon. Per dltje à f 0.50
I. Beanflower and peaseblossom. Annotated by R. Meurer (76 blz.)
II. Aladdin and the wonderful lamp. Annotated by R. Meurer. (57 blz.).

Wey, C. J. van der: A new translation book. Especially for the use of secondary and m.u.l.o.-schools. Being a collection of texts carefully selected and adapted to be translated into Dutch. Amsterdam, J. M. Meulenhoff. (107 blz.). f 1.40

Zaadnoordijk, H.; Het examen wiskunde l.o. bevattende de opgaven van 1906 tot en met 1925, benevens de volledige oplossingen. Zutphen, W. J. Thieme & Cie. (300 blz., m. 175 fig. tusschen tekst) f 5.90; geb. f 6.50

Letterkunde.

Dekker, Dr. G.: Die invloed van Keats en Shelly in Nederland gedurende de negentiende eeuw. Groningen, Den Haag, J. B. Wolters' Uitgevers-maatschappij. (250 blz.) Geb. f 5.90

Langendijk, Pieter: Krelis Louwen of Alexander de Groote op het poëetemaal. Opnieuw uitgegeven met inleiding en aanteekeningen door dr. C. H. Ph. Meyer. Zutphen, W. J. Thieme & Cie (95 blz.) f 0.80; geb. f 1.30
Klassiek letterkundig patheon. No. 128.

Mededeelingen der Koninklijke Akademie van wetenschappen te Amsterdam. Afdeeling letterkunde. Amsterdam, Koninklijke Akademie van wetenschappen.
Dl. 59. Serie A. No. 8. Ronkel, Ph. S. van: Bericht aangaande de

jongste aanwinst van Maleische handschriften in het buitenland (Cambridge). (16 blz.) 1925. f 0.30
No. 9. Uhlenbeck, C. C.: Nieuwe woorden in het Blackfoot. (17 blz.) 1925. f 0.30
Dl. 61. Serie A. No. 1 Kloeke, G. G.: Reflexen van Hollandsche expansie in de huidige Nederlandsche dialecten. (33 blz., m. 1 krt.) f 0.40
Dl. 62. Serie B. No. 1. Böhl, F. M. Th.: De geschiedenis der stad Sichem en de opgravingen aldaar. (24 blz., m. 5 pltn.) f 0.40

Shakespaere, W.: Treurspelen. Utrecht, W. de Haan. Julius Caesar. Vertaling Eduard Verkade. Vignetten door Rie Cramer. (94 blz.). f 1.25

Vooys, Dr. C. C. N. (J. v. d. Bosch en Dr. D. C. Tinbergen) Letterkundig Leesboek voor Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen. 2 dln., f 8.25. Groningen, den Haag, J. B. Wolters.

Wittop Koning, Rengers Hora Siccama en H. Poort: De Bloeiende Bongerd f 3,25. Groningen, den Haag, J. B. Wolters.

Techniek.

Gelderblom, A. J.: De electrotechniek van den automobiel. Rotterdam, Nijgh & Van Ditmar's Uitgevers-maatschappij. (211 blz., m. 131 fig. tusschen tekst) f 2.75; geb. f 3.50

Groot, e. i., Ir. G. H. M. de: Wisselstroomtechniek. Leerboekje ten dienste van het onderwijs in de electrotechniek aan de electrotechnische school en andere inrichtingen van technisch onderwijs, tevens bestemd voor zelfstudie. Amsterdam, De Technische Boekhandel H. Stam. (119 blz.,) Geb. f 4.50

Waisvisz, Drs. E.: Veiligheid in huis. De gevaren van electriciteit gas, brand, bliksem. Wenken om voor deze en andere in elk huis dreigende gevaren beveiligd te zijn. Met bijstand van dr. N. M. H. Doppler, en ir. R. A. Gorter. Amsterdam, N. V. „Ontwikkeling" (16 blz.). f 0.20

Aardrijkskunde en Geschiedenis.

Charlmers Werner, E. T.: Mythen en legenden van China (Myths and legends of China). Voor Nederland bewerkt door J. W. Schotman. Met 13 gekleurde illustraties van Chineesche teekenaars. Zutphen, W. J. Thieme & Cie (311 blz.) f 4.90; geb. f 6.50

Jaarboekje van „Oud-Utrecht", vereeniging tot beoefening en tot verspreiding van de kennis der geschiedenis van Utrecht en omstreken. 1926. Onder redactie van dr. K. Heeringa, dr. W. C. Schuylenburg en C. W. Wagenaar. Amsterdam, Centraal boekhuis vrhn. Schalekamp, v. d. Grampel & Bakker. (199, blz., m. 11 pltn., en 1 portr.) f 3.75

Jager, J. T. de: Friesland en de Friezen. Leesboek over de geschiedenis van ús heitelân. Prenten van Dozy. Groningen, P. Noordhoff.
2. (292 blz., m. afb. portrn. en schetskrtjes tusschen tekst). 1925 f 2.—

Köhler, H. J.: Habinsaran, het land van den zonnestraal. Mijn leven onder de Bataks. Zutphen, W. J. Thieme & Cie. (440 blz., m. 28 pltn. en 1 krt.). f 5.90; geb. f 6.90

Godfried Jonckbloet S.J.

door A. GIELEN S.J.

Als knaap heb ik hem gekend, toen hij reeds een man was in de volle kracht van zijn leven. Nog zie ik hem voor mij met zijn prachtigen kop en vurig gebaar als hij ronddrentelde onder de boomen van de collegeplaats aan de zijde van den Franschen dichter Beltjens, indertijd beroemd om zijne gedichten (o.a. Le Condor Captif) in den trant van Victor Hugo. Het was niet om de kunst alleen dat pater Jonckbloet diens gezelschap zocht. Het ging hoofdzakelijk om de ziel van dien man, die het geloof zijner jonge jaren had verloren, en inderdaad door zijn geestelijken vriend werd teruggewonnen.

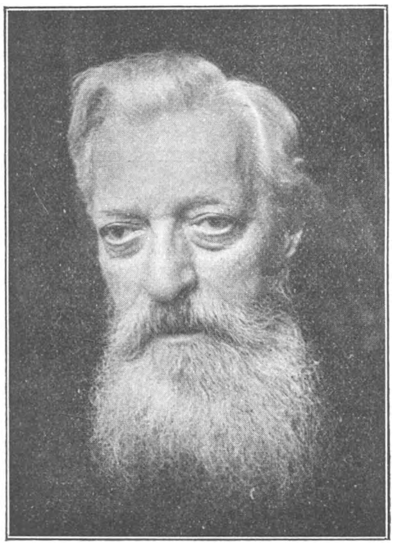

Als knaap heb ik hem gekend, even maar. Want al spoedig verdween hij uit mijn leven, toen hij in 1886 om zijn ziekte naar Davos werd gezonden en later naar Indië.

En de tweede maal dat hij verscheen in mijne omgeving was ik zelf al lang Jezuiet, maar eerst een paar jaren priester. Hij kwam terug uit Indië, had zijn taak volbracht — ik moest nog beginnen. Daar lagen meer dan twintig jaren tusschen dat eerste zien en het wederzien in den Haag.

Mij trof het geweldig toen daar in plaats van den jongen man met zijn gitzwarte lokken, plotseling voor mij stond een spierwitte grijsaard, met uitgemoorde stem, een man gekneusd door het leven.

Het bleek echter al spoedig dat zijn hart jong was gebleven. In alles stelde hij belang en zijn geestdrift kon hij uiten met een jeugdig vuur, dat te hooger oplaaide naarmate men erin begon te blazen.

Wat hebben wij samen literaire tweegevechten gehouden en onzen lust tot debateeren uitgevierd, alléén om het genot van den strijd.

Wat kon hij verontwaardigd doen als ik beweerde dat de oude Horatius geen dichter was, en Shakespeare de grootste van alle tijden.

Exclusief was hij niet, al had hij natuurlijk, gelijk ieder zelfstandig mensch zijn voorkeur. Tot op den dag van heden heb ik onder katholieken niemand ontmoet, die zooveel had gelezen en bewonderd van de wereldliteratuur als P. Jonckbloet, grondig kenner van vele talen.

Ik zou hem zelf het best een hollandsch parnassien kunnen noemen, zóó hield hij van het zeldzame, kostbare woord, dat indertijd op ons jongeren wel eens den indruk maakte van al te moeizaam gezocht te zijn ten koste der spontaneïteit.

En zijn aard was toch zoo eenvoudig, als van een kind. Hij gaf zich zooals hij was, met zijn groote deugden en kleine gebreken, ook in zijn poezie. De inleider van zijn eersten bundel (1881) had in de toekomst „stoute lierzangen" beloofd, maar toen twee jaren later Jonckbloet voor den dag kwam met *Uit eigen en vreemde Gaarde*, erkende hij dat het „een bundeltje meest kleine lyriek was," dat hij had aan te bieden.

„Onder-onsjes, Genestetjes (daar zijn er die de dingetjes zoo noemen) Vlindertjes . . . de titel is mij om het even".

Inderdaad, hij ontleende meestal zijn inspiratie, waar de gevoelige de Genestet, die ook vond. Hoe dikwijls heeft hij later niet laten merken zijne liefde en bewondering voor den geestigen en droomerigen Bloemendaalschen predikant, al waarschuwde hij tevens voor diens overgevoeligheid en twijfelzucht.

Hij wist en erkende zijn lot van slechts dichter te kunnen zijn bij vlagen en stemmingen:

„Een nachtegaaltje dragen
  Bij tijden en bij vlagen
De dichters in hun hart:
  Is 't beestje daar, zoo springt het,
Zoo huppelt en zoo zingt het
  En op hun speeltuig klinkt het,
  Het lied van vreugd of smart.

Maar vlood het diertje henen,
  Hun zangertje is verdwenen,
Vergeefs dus of zij weenen
  Of lachen op de luit;
Het schalkjen is gevlogen
  En lacht het ijdel pogen
Der gave waar ze op bogen
  Van verre hartlijk uit!"

Met weemoed heb ik nu na zijn dood, de artikelen gelezen

in krant en tijdschrift en de reeks titels van zijn kritische en poëtische bundels bij elkaar gezocht zien staan. En ik vroeg mij: hoeveel zouden zij, die hier over hem schrijven, daarvan hebben gelezen? Wij, in onze jeugd, sloegen er geen enkel over. En dan komt de vraag, die ik dezer dagen gesteld maar niet beantwoord vond in *Studiën*: hoelang zal het werk van pater Jonckbloet behouden blijven in onze letterkunde?

Wat wil daarmeê gevraagd zijn? Hoelang zijn naam zal blijven voorkomen in eene geschiedenis der nederl. letteren, waarin ook acht geslagen wordt op de ontwikkeling der katholieke literatuurbeoefening? Wel... altijd, als die geschiedenis ten minste niet ál te synoptisch is.

Hoelang hij in Bloemlezingen zal mogen prijken? Dat hangt af van den samensteller der nieuwe bloemlezing en van de vroegere die hij naschrijft.

En het zegt derhalve niets voor of tegen de verdienstelijkheid van een dichter.

Hoelang hij lezers zal vinden, die met hem meevoelen en in wier harten zijn toon een weerklank wekken kan? Ach, een dichter moet al behooren tot de héél grooten om, als school of examen hem geen gedwongen lezerskring bereidt, door een klein aantal uit eigen drang te worden gezocht. Men kan het betreuren, maar 't is nu eenmaal niet anders.

En zoolang er zijn, die met genoegen zich verdiepen in Beets, Ter Haar, De Genestet, Van Lennep, Ten Kate, zullen er ook zijn, die zich vermeien in de eenvoudige, soms in het onderwerp wat overgevoelige, niet zelden een tikje zwaarmoedige, dan weer blijmoedige en onschuldig spottende gedichtjes van Godfried Jonckbloet.

Maar alleen reeds door verschillende zijner literaire kritieken, door zijn geschrift over *Multatuli* (waarin hij zich echter niet volkomen heeft uitgesproken) door zijne vertaling van *Isaïas*, zijn beide boekjes *Davos* en *Davos, Voorheen en Thans* blijft hij aanspraak maken op een plaats onder onze katholieke letterkundigen.

Zijn schoonste gaven heb ik leeren kennen, toen ik sinds lang al zijn boeken had gelezen. Zijn weergalooze trouwhartigheid. Zijn prachtige Sint Bernhards-oogen, waren werkelijk een spiegel zijner ziel.

Wereldtaalbeweging

Het getal dergenen, die *in beginsel* gekant zijn, tegen de aanvaarding eener wereldhulptaal, zal wel zeer gering zijn. Dat velen echter geen actief deel nemen aan pogingen om hiertoe te geraken, zal wel in hoofdzaak daaraan zijn toe te schrijven, dat men voorloopig nog twijfelt aan de verwezenlijking er van.

In verband met het bovenstaande vonden wij in 't hoofdorgaan der U. E. A. een lezenswaardig artikel van de hand van Dr. Privat, privaat docent aan de Universiteit van Genève. Ziehier den hoofdinhoud: Voor wie onbevooroordeeld rond kijkt in de wereld, is het niet moeilijk de voorstanders van een wereldhulptaal in twee hoofdgroepen te verdeelen, die echter ten zeerste van elkaar verschillen, zoowel in aantal, als in de te kiezen middelen om tot het einddoel te geraken. Eenigen zouden wenschen, dat het een of ander gezaghebbend staatslichaam, de Volkenbond bijvoorb., de verschillende ontwerpen zou laten onderzoeken en daarna beslissen welk systeem aanvaard zal worden. Anderen twijfelen echter of er wel ooit een dergelijk competent lichaam of commissie bestaanbaar en dus benoembaar is en geven er daarom de voorkeur aan, — voornamelijk om niet noodeloos tijd te verliezen — een practisch bruikbaar gebleken wereldhulptaal, zooals het Esperanto bijvb. te propageeren en in gebruik te nemen. Beknopter gezegd, ofschoon niet geheel juist uitgedrukt, men zou kunnen spreken van *theoretici* en *practici.*

Wie nu hebben gelijk en wie staan het sterkst?

Wat getalsterkte betreft, hierover bestaat geen twijfel. De practici, met betrekking althans tot het Esperanto, — dat meer bekendheid bezit en ook meer aanhangers telt dan alle andere systemen te samen — staan in verhouding tot de theoretici welhaast als 10 tot 1. En wat nu de juistheid van inzichten betreft, ook hierin winnen het o. i. de practici. Dezen immers zijn steeds ijverig in de weer om hetgeen zij voorstaan ook in toepassing te brengen. Stap voor stap trachten zij Esperanto in verschillende milieu's ingang te doen vinden, door voortdurend gebruik der taal, haar woordenschat uit te breiden en te verrijken en zoodoende steeds meer ze voor het practisch leven geschikt te maken. Na jaren van onvermoeiden arbeid is feitelijk dan ook thans reeds langs geheel natuurlijken weg het wereldtaalvraagstuk tot oplossing gebracht en wel zonder ander mirakel dan dat van 't geduld en 't genie. Volgens de bekende uitdrukking van Victor Hugo is trouwens genie niets anders dan een onuitputtelijk geduld.

Falen dan ook de theoretici in hun berekening op de „Commissie"

die immers wel nooit zal komen; dan is de zaak toch gereed en gered en het doel bereikt, zij het dan langs een langeren, maar toch ook veiliger en zekerder weg.

Aangenomen echter, dat de door de theoretici verlangde commissie eens werkelijk komen zou, zou deze dan geschaad worden door den tot nu toe verrichten arbeid? Zeker niet; integendeel, de voorafgegane arbeid zal de definitieve beslissing ten goede komen en verhaasten. Immers, geheel kosteloos en als 't ware huns ondanks hebben de mannen der praktijk den weg geëffend door het verschaffen van 't aan het leven en de ervaring ontleende taalmateriaal, dat nu slechts behoeft te worden geanalyseerd, bediscussieerd en becritiseerd. Vooral zullen zij — de practici — aan de wereld het bewijs hebben geleverd, dat een wereldhulptaal reeds succesvol funktionneert. Indien echter de werkers-Esperantisten hun arbeid staakten, dan konden de theoretici wel onmiddellijk „hun winkel sluiten." Het denkbeeld toch eener wereldtaal zonder de practische toepassing er van heeft geen reden van bestaan.

Wat echter de zaak der theoretici vooral hopeloos maken moet, is de verscheidenheid hunner meeningen. Eenigen willen het Esperanto — àl dan niet gewijzigd (reformisten en idisten). Anderen wenschen een geheel nieuw systeem; weer anderen zijn voorstanders van eene vergelijking der bestaande ontwerpen en systemen; dit veelkleurig materiaal kon voor de „Commissie" misschien wel interessant zijn, maar toch ook wel om er iet of wat „draaierig" van te worden.

Maar ook, aangenomen, dat de „Commissie", wat het waarschijnlijkst is, nooit zal benoemd worden, zullen de theoretici ooit het wereldtaalidee een stap verder gebracht of den weg er voor gebaand hebben? Geenszins, en terwijl de Esperantisten door hun onvermoeid pogen, het steeds nader tot zijn verwezenlijking brengen, bereiken zij niets dan hindernissen werpen op den weg, die naar het einddoel moet geleiden. Dezen weg geheel versperren, — daarvoor is het Esperanto te ver gevorderd — kunnen zij niet, maar de werkers onaangenaam zijn en in hun voortgang belemmeren en vertragen, zeker wèl. Degenen echter onder de theoretici, die niet afgunstig zijn op het stijgend succes van het Esperanto noch vijandig staan tegenover de practische werkers, zetten naar wetenschappelijke methode rustig hun arbeid voort, wel wetend, dat die zoo gewenschte „Commissie" een hersenschim is en zij, overtuigd van het „omnia probate, quod bonum est tenete", niet de oorzaak willen zijn, dat het zèkere „goede" door het ònzekere „betere" zou belemmerd of bedorven worden.

A. te A.

Onze tijd en de kunst

door L. VAN BERGEN

Naturalisme is die kunstrichting — goed beschouwd is ze eigenlijk niet eens kunst — die zich er op beroemt, de stof te behandelen, dikwijls met bewonderenswaardige vaardigheid, zonder haar in verband te brengen met welke geestelijke waarde ook.

De kunst om de kunst, het „boven goed en kwaad" van den kunstenaar, zijne onverschilligheid tegenover de politiek, godsdienstige en zedelijke beginselen, al die dingen, waarop de kunstenaar groot gaat, verraden zijn koud verstand, zijn koelheid, zijn gebrek aan gevoel.

Dit naturalisme is de terugslag op eene vroegere richting, welke de kunst ondergeschikt maakte aan bepaalde bedoelingen: nu eens eene te eng opgevatte vaderlandsliefde, dan weer eene enghartige moraal. Dat de kunst daartegen zich verzette, was gegrond, maar dat verzet heeft geen vrijheid, maar losbandigheid gebracht.

Schijnbaar maken kunstnijverheid en bouwkunst hierop eene uitzondering. Daar geldt de regel, dat de vorm aan het doel moet zijn aangepast. Het is inderdaad een opluchting, dat men een klok of eene tafelschel kan koopen zonder dat men gedwongen is een vergulden herder of een wielrijder mee in den koop te nemen.

Naturalisme is vormeloosheid. Deze ontstaat door gebrek aan geest, want deze heft door den vorm de stof in een hooger verband. Daarom is — zooals al zoo dikwijls is betoogd — in een waar kunstwerk vorm en inhoud één.

Geen groot kunstenaar vóór den naturalistischen tijd schiep voor zich zelf, doelloos als de natuur. Allen hadden een zekere geestelijke „vooringenomenheid". Van schilder en toonkunst, die tot nu in dienst van den godsdienst zijn gebleven, behoeft dit niet bewezen te worden.

Wat de litteratuur betreft, niets vreezen de moderne dichters zóo zeer dan het woord: tendenz kunst. Ook de kritiek is zoo standpuntloos. Wie geeft den zoekenden dichter nog een vaste maatstaf. De kritikus heeft dien toch zelf niet; hij voelt eenige zwakke punten in het werk en legt daarop den vinger lachend of hoonend, maar zonder baat of hulp.

Het eerste verzet der litteratoren in de 19e eeuw tegen de onartistieke burgerlijke moraal begon in Frankrijk, maar, beginselloos, zooals naturalisme nu eenmaal is, werd het niet gedragen door een diepere of hoogere zedelijkheid, maar stelde men zich tevreden met een beschrijving van tot dan verboden dingen tot in de

kleinste bijzonderheden en dacht daardoor kunst te leveren. In werkelijkheid was men slechts ideeënloos en verwisselde een buitengewone techniek met waren kunstvorm.

Overigens is deze partijloosheid menschelijk onmogelijk. Zij is slechts schijn, helaas dikwijls huichelarij, want de schrijver beschikt niet over een bezonken levensbeschouwing en kiest toch heimelijk partij voor den hoofdpersoon. Hij legt voor onze oogen wonden open zonder ons uit de diepten eener erkende schuld op te voeren naar een hoogte, vanwaar gezien deze wonden een diepere tragisch heldhaftige of komische beteekenis krijgen. Tegenover zijn voorstelling zegt de lezer, dat het leven al pijnlijk genoeg is en de kunst hem moet opheffen. De zedenrechter zegt, dat men zulke dingen niet mag beschrijven. En beiden hebben gelijk. Want zóó mag men ze niet voorstellen, de afschuwelijke werkelijkheid. Slechts als de weg omhoog door een dal gaat, mag de dichter ons daardoor leiden. De kunst is er niet om ons een avond te bederven door ons aan allerlei gruwel te herinneren, maar als de aanschouwing van dien gruwel ons een diepere levenssamenhang doet erkennen, dan worden we een oogenblik God gelijk, door de kennis van goed en kwaad. Dit gebrek bij onze naturalistische litteratuur verklaart het gemis aan invloed en meestal ook het gemis aan succes bij onze tooneeldichters. Zij hebben genoeg talenten om de toeschouwers overal heen te brengen, waar ze wenschen. Maar zij missen een standpunt, een waardeering. Daardoor weet men nooit waar men eigenlijk aan toe is, waar ze met ons heen willen. Ironisch lachend verwijt de kritiek ons dan onze bekrompenheid: zij willen juist nergens heen, want zij zijn zuiver en alleen kunstenaars, verliefd in de werkelijkheid of in eigen romantiek, die zij met zuiver aesthetische bedoeling trachten te vertolken. Maar dat voldoet noch aan ons hart, noch aan onzen geest. De eenvoudige mensch, die in de kunst zich verheffen wil boven den strijd in het dagelijksch leven, wil meer dan een „interessante" weergave van dien strijd, meer dan een verrassende, namelijk een bevrijdende ontknooping van dien strijd.

Hetzelfde treft ons in de toonkunst. Overal dissonanten zonder oplossing. Ook vroeger hebben de groote kunstenaars dissonanten niet gevreesd, maar dan kwam de oplossing, de bevrijding, die de moderne kunstenaar ons schuldig blijft. Overal missen we een flink stuk werk, dat we kunnen liefhebben of afkeuren, maar we worden overstroomd door „fijne" en „groteske" sensaties waar we warm noch koud bij worden. Ieder partijkiezen, iedere tendenz is vermeden, Het beroert ons leven niet, wat we daar te hooren krijgen.

Zie de persoonlijkheid onzer kunstenaars, niet de middelmatigen, maar de groote, wien alleen nijd of domheid een krachtig, maar och zoo eenzijdig-technisch kennen, kan ontzeggen. Hun godsdienst is dun atheistisch of ijl mystisch, hun politiek verwaterd liberaal en onpractisch, moraal in principe meer dan laks, maar inderdaad

burgerlijk fatsoenlijk. Wien kan het dan nog verwonderen dat zij bij al hun kunnen, aan de wereld niets te zeggen hebben en dat degene, die hen negeert, niets verliest dan wat armzalige sensatie.

Iets over Barbey d' Aurevilly.

door M. SLOOT.

Leon Bloy was een groote vriend en warme vereerder van Jules Barbey d' Aurevilly, en hij verklaarde dikwijls dat hij *alles* van hem bewonderde zonder eenige uitzondering of voorbehoud.

Later betreurde hij eenige zijner al te geestdriftige loftuigingen door hem gewijd aan werken van den ouden meester, o. a. zijn artikel „*De tiende Cirkel van de Hel*", dat een boek van Barbey overvloedig prees, een boek, waarvan men het bejammeren moet, dat hij het ooit publiceerde n.l. het afschuwelijke *Ce qui ne meurt pas*, zooals men zich misschien herinnert: de liefdesgeschiedenis van een kwâjongen met twee vrouwen tegelijk, die liefst moeder en dochter zijn, vol griezelige bijzonderheden, ijzingwekkende tooneelen en subtiele ontledingen van zinnelijken hartstocht, met groot meesterschap uitgevoerd, maar juist daarom te weerzinwekkender. Barbey trachtte er nog een moraal uit te halen, n.l. hoe diep menschen zonder godsdienst en beroofd van zedelijke verantwoordelijkheid kunnen vallen!

De schrijver was dit werk begonnen toen hij 20 jaar oud was, liet het liggen jaren lang en voltooide het pas op 74-jarigen leeftijd; vandaar dat het den stempel droeg van gebrek aan ondervinding en tevens van seniliteit. Er ontbreekt zoowel fantaisie aan als gezond verstand en fantaisie zonder gezond verstand wordt buitensporigheid en buitensporig is deze, Barbey d' Aurevilly onwaardige roman, zonder twijfel. Bloy vergaf het zich nooit, dat hij dit boek zoo uitbundig had geprezen en de zeldzame schoonheden met zijn hand had losgemaakt uit den chaos om ze in het volle licht te zetten.

Wanneer hij zijn artikel overlas, zeide Leon Bloy: „'t Is me een geschiedenis. Wat zou ik niet van hem bewonderd hebben en" — voegde hij er bij — „verdragen."

Zeker is het dat d' Aurevilly soms zeer hard en scherp kon zijn tegen zijn trouwen vereerder, die zelf ook niet tot de zachtzinnigsten behoorde en wien het dan ook wel eens te veel werd.

Wanneer Barbey er zich toe bepaalde hem allerlei spotnamen

te geven als Bloy le Noir, Apemantus of de Cynicus, liet het hem heel onverschillig en verdroeg hij geduldig de grappen van zijn vriend, maar eens bespotte deze de godsdienstige practijken van Leon Bloy en deed het ongelukkig tegenover een gezelschap, dat maar al te zeer geneigd was met heilige dingen den draak te steken.

„Och ja!" zeide de gastheer „je hebt sedert langen tijd dien goeien Bloy niet gezien. Dat komt omdat hij zooveel te bidden had; hij raffelde zijn rozenkransen af in de eenzaamheid."

En op dezen toon ging hij een poosje voort. Er werd geglimlacht en zelfs gelachen; en de toehoorders gingen in op de woorden van den meester en plaagden mede. Plots stond Bloy op, groette, nam zijn hoed en verdween.

Barbey d' Aurevilly voelde dat hij zijn gast had gekwetst. Een week ging voorbij en Bloy verscheen niet meer, hij, die gewoon was twee malen per dag zijn ouden vriend te bezoeken. Toen zond Barbey een gemeenschappelijken vriend met de boodschap dat hij hem moest spreken. Dadelijk verscheen Bloy, die vlak in de buurt woonde; hij klopte, een welbekende stem riep „binnen', en Bloy opende de deur.

Nauwelijks had Barbey hem gezien of hij stond op, ging hem tegemoet en met het deftige gebaar, dat hem eigen was, sprak hij:

„Leon Bloy, mijn vriend! Ik heb je dwaselijk beleedigd en op een wreede wijze. Ik verzoek je mij te vergeven."

En hij opende zijn armen. Leon Bloy wierp er zich in, smeltend in tranen en Barbey d' Aurevilly drukte hem tegen zijn boezem.

Jules Barbey d' Aurevilly was bij Valogne in het Normandische dorp Saint Sauveur le Vicomte geboren. Hij stamde, naar zijn zeggen, af van een oud geslacht. Vijanden, en die had hij vele, beweerden, dat zijn vader een pruikenmaker was. Hoe het zij, Barbey heeft levenslang voor aristocraat geposeerd. Hij voelde zich verdwaald in de moderne tijden en wekte den spotlust op door zijn excentrieke ouderwetsche kleeding. Men lachte om zijn jabot van niet te frisschen kant, om zijn verschoten groenen pantalon met souspieds, om zijn jas met klokvormig aanhangsel en vooral om zijn hooge hoeden, met vuurrood fluweel aan de breede kleppen gevoerd, die — verzekerde men — hun laatste diensten verrichten op het hoofd van Leon Bloy.

Zijn vrienden dweepten met hem en vereerden hem hoog; in zijn armzalig kamertje, waarin niets stond dan zijn ledikant, een groote en kleine tafel en twee fauteuils, hield hij hof voor zijn trouwe bezoekers. Hij behield zelfs in zijn laatste jaren, toen de ouderdom zijn mooie trekken had verslapt en hij nauwelijks meer loopen kon, nog altijd zijn deftig en aristocratisch voorkomen. Nog steeds schitterden zijn gesprekken van geest en scherpte. De „connétable" noemden hem zijn vereerders en hij nam genadig hun hulde aan.

Barbey d' Aurevilly had een zeer onstuimige jeugd geleefd. Eerst zou hij, trouw aan de tradities van zijn geslacht militair worden, maar de omstandigheden brachten hem er toe in plaats van met het zwaard met de pen te strijden. Hij trachtte zijn geluk te beproeven in Parijs. Toen ter tijd was hij zoo goed als geheel ongeloovig. Hij sloot vriendschap met den jongen dichter Maurice de Guérin en leerde bij hem zijn zuster kennen, Eugénie, de beroemde schrijfster van het *Journal*. Er schijnt groote vriendschap tusschen beiden te zijn ontstaan, die zelfs een oogenblik in liefde zou zijn overgegaan. De vrome Eugénie trachtte hem tot God terug te voeren, maar het wilde haar niet gelukken. Barbey trok zich terug; later verbitterde hij zeer de laatste jaren van haar leven.

Na Maurice's dood was het Eugénie's levensdoel geworden zijn nagelaten geschriften uit te geven. Barbey beloofde haar behulpzaam te zijn en zij vertrouwde op... zijn ondervinding en zakenkennis, gaf hem alle manuscripten van haar broer, maar gril, achteloosheid of opzet, zij hoorde niets meer van de uitgave. Al haar brieven, hoe dringend ook, werden door hem niet meer beantwoord en zij stierf zonder haar liefste illusie vervuld te zien.

In 1856, verscheidene jaren na haar dood, ging hij met Trébutien, een anderen vriend van Maurice, over tot de door haar zoo vurig verlangde uitgave niet alleen, maar voegde er ook Eugénie's *Journal* bij dat haar veel meer populair maakte dan haar broer het ooit zou zijn.

In dien tijd was d'Aurevilly ook tot geheel andere gedachten gekomen. Onder den invloed eener vrouw, door hem „l'Ange blanc" genaamd, had hij zijn verloren geloof terug gevonden en streed er voor, ridderlijk en met alle kracht van zijn genie, maar zijn manier bleef evenals hij zelf in alles was, zonderling en excentriek. Zijn romans *l'Ensorcelée, le Chevelier des Touches, le Prètre Marié* en vooral zijn *Contes Diaboliques* bevatten groote schoonheden, forsch geteekende karakters, maar daarnaast afgrijselijke toestanden, duivelsche misdaden en dwaze avonturen en tooneelen. Zijn taak is schitterend, maar hij vreest niet de brutaalste conflicten tusschen deugd en ondeugd op de meest drastische wijze uit te beelden.

Hij schetst engelreine — te blanke en hierdoor onwezenlijke wezens — naast waarlijk demonische. De teekening van het zwarte en abnormale trekt hem blijkbaar het meeste en schijnt ook meer bij zijn talent te passen.

Dat hij echter diep geloovig was geworden blijkt uit een nu pas uitgegeven brief van zijn vriend Trébutien.

Het gaat eerst over de *Reliquiae*, de nagelaten brieven en andeze werken van Mauricen Eugénie de Guérin, in 1847 gestorven, die hij met Trébutien eindelijk zal uitgeven. De taal is te mooi dan dat wij haar zouden verzwakken door een vertaling.

Bonjour mon ami! C'est l'heure de votre réveil, cet effroyable recommencement de la vie, dont vous me parliez l'autre jour. Je

connais aussi ce supplice. J'en ai souffert assez longtemps et si j'en souffre moins à présent, c'est que ma vie morale est devenne plus forte, grâce à mon affection pour l' Ange blanc et ensuite grâce à Dieu. Helas! vous n' avez pas d' Ange blanc vous, et c'est précisement votre mal, mais vous avez Dieu et la prière et cette institution des Sacrements qui est la plus magnifique fortitude que Dieu ait mise à la portée de l' homme. Mon cher Promethée, vous pouver trier tous les vantours qui vous mangent le coeur. Voici l' arme! Voici le glaive. Voici la source de toute force. Dieu a mis ce citerne là et vous passez au lieure d' y puiser. Il vous rend l' épée des vaillants, le glaive infaussable et vous ne le prenez pas! Ah! cher, cher ami, que vous me diriez des choses sublimes — Pardonnez moi! Dans ce profond mystère du salut d' une âme, Dieu qui m' 'a sauvé par un amour a peut-être dessein de vous sauver par une amitié. Les âmes nobles ne sont ni imperméables ni invincibles et l' amour est plus fort que ces substances physiques qui pénètrent les corps les plus durs. — Vous avez aimé le Démon et puisque nous sommes chrétiens, laissez moi finir par un mot chrétien. Nous sommes sur la terre pour le combattre.

Cher Trébutien, il n'y a que cela de profond. Croyez le bien. Il n'y a que cela qui explique le malheur actuel qui dévore votre vie. Cela l' explique mais non stérilement à la manière des philosophes moralistes, qui sont des médecins impuissants — mais à la manière de celui qui a toutes les guérisons dans sa droite, qu' il ouvre sur vous. Si vous ne le mettez pas entre vous et la terrible pensée, vous vous consume rez sur votre pointe de roc, mon cher Promethée, et la vie n' est pas faite pour n' être qu 'une immense et horrible convulsion. Pensez à ces choses mon cher et grand esprit. Roulez les en vous-même quand vous serez seul. Mon Dieu, n' aurai je jamais la joie de vous faire le bien, le grand bien qui m'a été fait?"

Zooals men ziet bezielde hem thans een vaste godsdienstige overtuiging, die ook spreekt uit zijn meestal prachtige letterkundige critieken, welke wekelijks verschenen in het dagblad van Granier de Cassagnac *Le Pays*, en later gebundeld werden onder den titel van *les Oeuvres et les Hommes.*

Daarom moet het nog meer verbazing wekken, dat hij, die zoo gelukkig en trotsch is in zijn wedergevonden geloof en reine liefde, op 74 jarigen leeftijd een roman kon voltooien zoo door en door immoreel als *Ce qui ne meurt pas.*

Deze tegenstrijdigheid, die men bij katholieke schrijvers — in Frankrijk vooral — zoo vaak aantreft, is waarschijnlijk toe te schrijven aan het feit, dat het beschrijven van zonde en misdaad hen meer aantrekt dan het teekenen van wat fijn en rein is. Zij meenen dan een goed werk te doen door het kwade zoo afzichtelijk en getrouw mogelijk te schilderen — als een waarschuwend voorbeeld; maar zij houden er geen rekening mede hoe de

menschelijke natuur zich meer aangelokt voelt tot het kwade dan tot het goede en hoe de fijne ontleding van zingenot de verbeelding der lezers bezoedelen kan.

Barbey d'Aurevilly stierf in 1889, tachtig jaar oud, te Parijs. Zijn stoffelijk overschot werd op een Parijsch kerkhof begraven, maar is onlangs overgebracht naar zijn geliefd Valogne, waar het thans rust naast dat van zijn broer, die een zeer achtenswaardig priester is geweest.

Fransche Boeken

Bourget (Paul) LE DANSEUR MODERNE. 12 fr. Plon.

Zijn moeder was goed, maar de zwakheid des vaders is overgegaan op den zoon. Hij speelt en leent en vergrijpt zich aan andermans geld. Dan wordt hij beroepsdanser om zijn brood te verdienen. Zijn gedrag is verder behoorlijk, maar men voelt dat hij niet past in de maatschappij, dat hij zich alleen zal schikken zoolang alles hem meeloopt. Daarom maakt zijne verloofde, die voorziet dat het huwelijk zoo licht ongelukkig kan worden, het af. Fijn psychologisch zooals men dat van Bourget verwachten kan, en wat meer is en op voorhand niet met zekerheid te verwachten viel, een volkomen onberispelijk boek.

Cocteau (Jean) LETTRE à JACQUES MARITAIN (70),

Maritain (Jacques) RÉPONSE A JEAN COCTEAU (72) 9 fr. Stock.

Twee fijn uitgegeven boekjes van twee bekeerlingen, van Maritain, de vroegere Israëliet, van Cocteau, die zijn doopsgeloften vergeten en verwaarloosd had.

Het gaat niet aan een idée te bieden van hetgeen men in deze weinig bladzijden vinden kan, maar wie iets innigs en dieps en verhevens willen lezen, raad ik aan de boekjes te koopen.

Dufourt (J.) CALIXTE, OU L' INTRODUCTION à LA VIE LYONNAISE. 9 fr. Plon.

Schrijver neemt zijn stadgenooten onder handen op eene wijze, die getuigt van zijne scherpzinnigheid en geestigheid, waardoor hij onweerstaanbaar de lachers op zijn hand krijgt. Het is geen boek voor jongelui, want de schrijver schrikt niet terug voor een woord of een toestand. Maar 't is een „lachend de waarheid zeggen," dat wellicht niet geheel doelloos is, en in elk geval vermakelijk.

Margueritte (Victor). LA ROSE DES RUINES 9 fr. Flammarion.

't Is een verademing van het werk, waarmede Margueritte de

laatste jaren zijn geld verdiend en zijn naam bezoedeld heeft. En 't is gelukkig een verschil van dag en nacht, al kunnen wij ook dit boek niet zonder voorbehoud presenteeren. Is het ten minste eene aanwijzing dat de auteur zich op een beteren weg gaat begeven? Dat blijft te raden, want *La Rose* is eene heruitgave van 1913, en de inleiding van den schrijver is eenigszins vaag.

Rivière—Claudel. CORRESPONDANCE DE JACQUES RIVIÈRE ET DE PAUL CLAUDEL (1907—1914) 14 fr. Plon.

Rivière is gestorven als katholiek. Hij was reeds lang teruggekeerd van de dwalingen zijns weegs, in den geest tenminste, maar zijn wegen bleven in menig opzicht dezelfde. Men heeft reeds eenige verklaringen gegeven van dit gebrek aan activiteit, maar men zal uit de kennis van Rivière's karakter en mentaliteit de waarheid het meest nabij komen. Hoe langer hoe meer wordt het beeld vollediger door de geopenbaarde brieven. Thans kunnen wij met deze correspondentie, uitgegeven door Madame Riv.ère, terug tot ongeveer het twintigste levensjaar van den schrijver.

De correspondentie begint met een kreet om verlossing uit den donkeren kerker des twijfels, gevolgd onmiddellijk door een snauw, dat hij niet wil verlost worden. Hij was een discipel van Gide, de Mephista onder de jonge Franschen, die grinnikt om de verwarring, welke hij aanricht in de jonge gemoederen, maar zelf vlak voor zijn beslissend moment staat.

Ik hoop dat ten onzent vele jonge menschen, die zich zoo gemakkelijk door den schijn laten bedriegen, deze brieven van een groote en een, die dat worden kon, zullen lezen en herlezen en tot de conclusie mogen komen dat de edelmoedige daad, het persoonlijk offer, de machtige illustratie is van het belijdende woord en het woord zonder meer voorbij gaat „cum sonitu verborum."

Bij ons is wel de belofte van een goeden oogst. Maar er zitten te veel musschen in den boogaard.

Vautel (Clément) JE SUIS UN AFFREUX BOURGEOIS. 9 fr. Albin Michel.

Alle schandaaltjes van Parijs brengt Vautel hier bij elkaar om een loopje te nemen met de hebzucht der rijken, de trouweloosheid der vrouw, de lichtzinnigheden en sensualiteiten, de verkeerde liefdes en de huichelarij der menschen.

Het zou onrechtvaardig zijn te beweren dat er geen aardige bladzijden in dit boek staan (b.v. waar hij het heeft over de moderne artisten); maar Vautel staat zoo gaarne bij het visschen met zijn éene been in den modder, dat men de argeloozen moet waarschuwen, liefst niet naast hem te gaan staan. Verboden is het niet, maar zeker voor de meesten ook niet aanbevelenswaard.

Clemens Brentano en de Duitsche Romantiek

door W. OVERMANS

Het wordt al meer herhaald: een nieuwe Romantiek zou volgen op den chaos, waarin kunst en letteren thans zijn verzwolgen. Dat zou een reactie zijn tegen het te sterk gespannen intellectualisme, eene herstelling der rechten van gevoel en verbeelding, een overwinning van het geloof op het laboratorium. Zoo onwaarschijnlijk klinkt die voorspelling niet, en wellicht ware het te wenschen dat zij in vervulling ging. Maar toch wel heel anders zal die romantiek moeten komen, en worden en verloopen dan de vroegere uit den tijd van Brentano en Novalis, van Tieck en de Schlegels. Historia docet. De geschiedenis moge leeren, behoeden voor falen en dwalen, en daarom staan wij eenige oogenblikken stil bij een der oorspronkelijkste talenten der vroegere Duitsche Romantiek.

In 1778 werd hij, Clemens Brentano, geboren als zoon van een rijk katholiek koopman uit Coblentz. Zijn kinderjaren sleet hij bij een gevoellooze hardvochtige tante, zoodat een schreiende disharmonie tusschen aanleg en opvoeding voor zijn komend leven de noodlottigste gevolgen had. Gelijk meer hoogbegaafde zielen, bezat Bretano een uiterst fijnvoelend hart, en een ongewone verbeeldingskracht. Had een minnende moeder zijne ontkiemende neigingen kunnen bewaken en verzorgen en een godvruchtig katholieke opvoeding zijn lenteweelderige verbeelding op wat 't geloof aan schoonheid voor een kinderfantasie biedt, kunnen richten, hij zou zijn latere afdwalingen niet te betreuren gehad hebben. Nu echter hoorde hij niet veel van godsdienst; godsdienst was in de van „Aufklärung" doorkankerde families geworden tot iets, waarvoor men de schouders ophaalde. Uit het kind groeide een jonge man; portret en beschrijving stellen hem ons voor

met volzwart, krullend haar om een bleek scherpgelijnd gelaat; donkere oogen en fijngeestige trekken, 't geheel vol tintelend leven en wisselend gevoel. Naast iets onvast lag er teerheid in van gemoed en licht te wekken ironie. Daar woonde in dien Italiaansch getinten kop een kleurenrijke fantasie, die op één klank tooverwoorden kon te voorschijn roepen als het dichterlijkst sprookje, en een pracht van goud en juweelen als van een Oosterschen vorst. Toen hij zich in Frankfort tot koopman moest bekwamen, vond hij geen vrede met cijferen en brieven schrijven; dikwijls sloop hij naar zijn fantastisch versierd dakkamertje, en verdroomde zich daar tot prins in een sprookjesland, waar alle kleur en geur en zang en poezie is. Zoo vormde zich in hem tijdens zijn collegejaren te Coblentz en zijn leerjaren in verschillende koopmanshuizen zijn groote, maar te eenzijdig fantastische dichtergave. En hij, zwak en lichtzinnig, zonder diepgodsdienstigen grondslag, liet er zich door leiden als door een speelsche fee. Toen het koopman-worden niet wilde vlotten, ging hij de universiteit van Bonn bezoeken, en in '98 die van Jena. Ook de studie beviel hem niet. Alleen en willoos stond hij, midden in de golfslagen van wereldzin en bekoring. Van huis uit Katholiek, had hij in de praktijk spoedig alles opgegeven; spelend en spottend en fantaseerend bracht hij zijn dagen door; onbezorgd om toekomst of levenslot dichtte hij door 't leven. En toch bezat die afgedwaalde een edel, teervoelend, zelfs vroom aangelegd hart. Zijn kinderlijk oprechte ziel verborg geen plooi van valschheid of onedel streven. Liefde tot de noodlijdenden kenmerkte hem sinds zijn kinderjaren, en zou na zijn terugkeer een zijner beminnelijkste deugden worden. Maar zijn zuidelijk bloed bruiste al te onstuimig het lokkende leven te gemoet; een natuur als de zijne had behoefte aan een diepe geloofsovertuiging, die ingreep in zijn levensopvatting, die voedsel gaf aan de groeiende krachten van zijn dichterziel. Zóo, meedrijvend met den storm van algemeene ongodsdienstigheid, dwaalde hij verder en verder van den vasten oever af.

Intusschen had zich, onafhankelijk van Bretano, in Duitschland in meerdere begaafde jongelieden een nieuwe letterkundige strooming beginnen te openbaren. Krasse meeningen, stoute artikelen werden gezegd en geschreven. Friedrich Schlegel, de hoofdleider, met Wilhelm Schlegel, Novails en Tieck waren de dragers van het wordend idee. Wat ze eigenlijk wilden? Vooralsnog was het meer een onbewuste drang naar nieuwe ideeën, andere kunstbeschouwingen, dan een klaar-gezien doel met vastomschreven opvattingen. De 18de eeuw was een tijd van algemeene verslapping en ontzenuwing; zedelijkheid en godsdienst hadden schrikbarend geleden onder den invloed der Fransche philosophasters, Voltaire en de zijnen; de zin voor het hoogere, het ideale was afgestompt. Dit was de slecht befaamde „Aufklärung", die vooral van Berlijn uitging. Als reactie op die nuchtere gevoelskoude periode kwam de romantiek. Hervorming van zede en gezelschap, vernieuwing

der dichtkunst, vrijheid van 't genie, dat boven alles stond en met wet noch gebod te maken had, waren de hoofdthema's harer grondwet. In het eerste stadium harer ontwikkeling van 1790—1800 ging zij hand in hand met de toen juist opgang makende philosophie van Fichte; Fichte vernietigde de zinnelijke wereld, om ze daarna uit het eigen „Ik" wederom op te bouwen; aldus werd de buitenwereld, „het verzinnelijkte materiaal van onzen plicht" in een wereld van vrijheid veranderd. Dat strookte met de ongebonden vrijheid van 't genie. Fr. Schlegel was de eigenlijke heraut, het orakel en middelpunt der zich ontwikkelende richting. Schiller, later ook Goethe, wie het drijven en doen der jongeren wat al te stormachtig leek, kwamen hun altijd meer vijandig tegenover te staan. Gaandeweg kwam er wijziging en tevens grootere klaarheid in de ideeën der romantici; in 1797 verschenen Wackenroders „harte-ontboezemingen van een kunstlievend kloosterbroeder," waarin met pieteit op de heerlijke christelijke kunst der middeleeuwen gewezen werd. Ook Novalis begon op de opvattingen zijner confraters in te werken. En zoo trad de romantihiek in een nieuwe phase, waarin ze werkelijk verscheen, zooals men de richting volgens haar naam geneigd is op te vatten. Nu werd de sprookjeswereld met haar betooveringen en mysterie's in de hoogte geheven. Het sprookje, dichterlijke verzinnebeelding van wat er wonderbaars en onbegrijpelijks in de natuur schuilt was de kern aller poezie. Schoon was niet de natuur in zich, maar wat zij bood aan stemmingen en geheimen; schoon was „die Ahnung der Natur." Gezuiverd van het overdreven subjectivisme van Fichte, wendde zich de romantiek nu tot de natuur; deze moest den dichter, den ingewijde, „haar wonderbaar hart" ontsluiten. Zoo geraakten zij van lieverlede in de sporen van den natuur-philosoof Schelling. Hun streven en denken viel zoo geheel en al samen met Schellings wijsgeerig gefantaseer; hem immers was de kunst alles, de natuur als een onbewuste poëzie, een gedicht in geheim en wonderlijk schrift. In de wereld om ons heen zien wij als in een nevel het toekomstige land der fantasie. Godsdienst is slechts dichterlijke waarheid, slechts waar als mythologie. „Zoo verromantiseerde hij het geheele universum."

Deze fantastische bespiegelingen, die aan pantheïsme raken, pasten volkomen in het kader der romantici, vooral van Novalis. Fr. Schleagel echter, grootscher van opvatting en genialer van blik, ging verder dan sentimenteel natuurgedroom. Hij bepaalde thans het romantische als bestaande uit fantasie en gevoel. Elk goed gedicht moest romantisch zijn. Gelijk Schelling alles tot eenheid zocht te brengen, alle kunstwerken één groot kunstwerk noemde, trachtte Schlegel de heele wereldpoëzie te omvatten, en als eèn te bewijzen. Gevoel en fantasie vond men in 't bizonder bij de groote geesten der latere tijden, bij Shakespeare, Calderon, Cervantes, bij de groote Italianen, en in den tijd der ridders, der liefde en der sprookjes. Vooral bij de Indiërs moest de hoogste

romantiek gezocht worden; in het kleurige, gloedvolle Oosten was voor 't eerst die wonderbloem ontloken.

Dit was de stand van zaken te Jena, het brandpunt der richting, toen in '98 Cl. Brentano de universiteit dier stad kwam bezoeken, en spoedig met de jonge idealisten kennis maakte. Hij was natuurlijk terstond een der hunnen en streed met het machtige vuur zijner jonge geestdrift voor de nagestreefde idealen. Als een nieuwe lente begon hier te bloeien voor den teugelloozen drang zijner verbeeldingskracht; daar werd gekroond en gevierd, wat zijne natuur in hooge mate bezat; „de fantasie was tot hoogsten vorm der kunst verheven." Gouden vergezichten openden zich voor hem, de oostersche mythen met de innige, rijke poëzie der middeleeuwen en de schitterende voortbrengselen van Italië en Spanje. Doch eerst later zou hij van uit al deze bloeiende tuinen van poëzie, waarin zijnen geest nu nog rondfladderde als een vlinder, onvoldaan van bloem tot bloem, hart en zin omhoog richten tot den schepper dier heerlijkheid. De romantiek was nog te ver van het doel, waarnaar zij als onbewust, uit eigen, innerlijken aandrang streefde, het katholicisme; derhalve was zij Brentano vooreerst nog noodlottig. Zij gaf hem niet, wat hij noodig had, toom en teugel aan zijn te speelschen geest, maar voedde den hartstocht zijner verbeelding, wat stoornis bracht in zijn geestelijk evenwicht. Een roman verscheen, Godwi, onrein product van een zedelijk al te lichten geest. In dezen tijd viel ook zijn quasi-huwelijk met een gescheiden vrouw, Sophie Mereau, die na vier jaren stierf. Een jaar later was hij zoo lichtzinnig, zonder eenige voorbereiding een nieuw huwelijk aan te gaan met een onhandelbare vrouw, van wie hij zich echter spoedig scheiden liet. Wederom stond hij alleen, zonder beroep, zonder woonplaats, met veel geest en slaande ironie, maar weinig levenskennis, zonder vastheid, vooral zonder godsdienst. We begrijpen, dat er een zekere verwarring over hem kwam, een gevoel van algeheele mislukking, dat hij zich ging voelen in de wereld als een afgemat pelgrim, die pijnlijk zijn voeten wondt op de oneffen levenspaden, en het warmlichtend doelpunt zijner reis uit het oog heeft verloren. Alles is zoo donker en droevig; wild jagen de wolken langs den hopeloozen hemel en in rusteloos wenden zoekt hij troost bij alles, wat hem dien te beloven schijnt, maar te vergeefs. Jaren gaan aldus voorbij, tot de benauwende last, dien hij steeds zwaarder voelt drukken, hem eindelijk van het hart wordt gewenteld en hij in een vernieuwd, godvruchtig leven rust en vrede vindt. De vredesengel zou hem verschijnen in de persoon van Luise Hensel. In 1817 kwam Brentano te Berlijn toevallig met deze latere bekeerlinge in kennis. Een vastberaden, wilskrachtige, recht op 't doel afgaande natuur, maakte zij in haar toch lieftallige verschijning, vol vrede en onschuld, indruk op den ontvankelijken dichter. Zij zocht Brentano, om van hem als katholiek over 't katholicisme te hooren; hij zocht haar uit spoedig ontvlamde hartstocht; in plaats van

haar over godsdienst in te lichten, begon hij haar zijn innerlijke miseries te klagen. Zij gaf hem kortweg ten antwoord, dat hij dergelijke dingen niet aan een jong meisje, maar den biechtvader moest vertellen. Dit woord was het telkens herhaalde slot hunner bijeenkomsten. In Brentano's stormbewogen ziel had het ingeslagen als een bovennatuurlijk wachtwoord. Dit reine, godzoekende meisje met haar klaar doorzicht en mannelijk-vast optreden was hem in waarheid verschenen als een engel in al het bederf en de besmettingen der hoofdstad. Het volgend gedicht, dat hij haar in deze dagen van religieuze kentering schreef, geeft volmaakt weer, wat er in hem omging: „Ich bin durch die Wüste gezogen" enzv. — De genade, door gebed en zelfverwinning versterkt, had toegang gevonden tot zijn hart. Een algemeene biecht en communnie volgde en de vrede eener met God hereenigde ziel daalde in zijn hart. Nu wist de pelgrim een plek, waar troost was te vinden op zijnen tocht. „Als een arm en moe en ziek wandelaar zette hij zich neer onder een kruis langs den weg; niet ver van hem af, op een hoogte, met kloven en ravijnen daartusschen, lag, door de ondergaande zon beschenen, het hemelsche Jeruzalem, de stad Gods, het doel van zijn pelgrimschap." Daarheen zou hij van nu af zijn blik gericht houden, het eenige voorwerp zijner verlangens en verzuchtingen. En dit is de aantrekkelijkheid, die er van zijn levensbeeld uitgaat, dat hij van nu af zoo trouw en vroom en ootmoedig den goddelijken Kruisdrager zijn kruis, waarlijk geen licht of rozenomkranst, heeft nagetorst. Want sinds zijn omkeer was hij als een schim en idioot geworden voor zijn eigen volk, voornamelijk sinds hij (1718—1724) door Gods voorzienigheid in geestelijke gemeenzaamheid was getreden met Anna Catharina Emmerich. Terwijl geheel Berlijn zich belezen en besollen liet door magnetiseurs en spiritisten, ging er in het land een spotlach op over den versimpelden fantasticus, die zijn talent aan nonnegedroom ging verknoeien. Deze miskenning is van den dichter na zijnen stichtenden dood in 1842, op zijne werken overgegaan. Om een voorbeeld te noemen: het bekende Lorelei-gedicht van Heine is eenvoudig letterdieverij bij Brentano, die de geschiedenis gevonden en gedicht heeft. In latere jaren begint men allengs hem naar waarde te schatten; Max Koch bijv., een litteratuurhistoricus, wilde hem als lyrisch dichter zelfs direct na Goethe ge plaatst zien.

Zijne poëzie draagt opvallend scherp de kenmerken zijner persoonlijkheid; alles vonkend genie, maar onvoltooid, onafgerond; naast tallooze liederen, balladen en sprookjes is het beste van zijn hand: „Chronik eines fahrendend Schülers", waarin de volle poëzie der kinderziel innig waar beschreven ligt, „die Romanze vom Rozenkranze" een religieus-episch verhaal van een zeldzame taalpracht en kleurenweelde, waarin het elk ander Duitsch stuk in dit genre overtreft. Brentano's gave was de dichterlijke fantastiek; hij kon zich werelden scheppen vol lichtgestalten in zonnige levenslust. Toch was het geen los gefantaseer; hij omweeft alle wezens

en dingen met de geurigste rozen der zuiverste lyrie; zijn mooiste kortere gedichten staan verspreid in zijn sprookjes. Onder sprookjes versta men nu niet het eerste het beste bakerverstelseltje, de Hollanders hebben een meer praktischen blik, voor de reëele werkelijkheid weshalve het sprookje in hunne literatuur niet veel beteekent. In de letterkunde der Duitschers met hun diep, eenigszins droomerig gemoed, staat „das Märchen" hooger aangeschreven. Brentano was dus een kind der romantiek; wat productie aangaat, het geniaalste. Romantiek vòòr de romantiek, uit bloedeigen aanleg, is hij in zekeren zin haar verpersoonlijking geweest. Brentano's levensweg was die der geheele richting. Uit het voorafgaande bleek reeds haar drang naar 't katholieke ridderlijke Spanje, naar Italië en de katholieke middeleeuwen. Nà 1800 als zij meer en meer het persoonlijke in hare sententies opgaf, ontwikkelde zich het kunstidee der romantici tot een waarlijk grootsche, universeele en diep in haar wezen ingaande opvatting der poëzie. De geheele dichtkunst trachtte zij te omvatten; alle genre's waren haar als kinderen van eene moeder; het meest alledaagsche moest onder romantische belichting een dichterlijken vorm aannemen. „Het was een fceëntigd, „zegt Eichendorff" toen het wonderlijke lied, dat in alle dingen verborgen slaapt, begon te zingen, toen de woudeenzaamheid de natuur het oeroude sprookje terugvertelde, toen van vervallen burgten en kerken de klokken als van zelf aansloegen, en de kruinen zich ruischend bogen, als ging de Heer door de wijde stilte, zoodat de mensch in dien glans biddend neerzonk". — Fantasie heeft een eenigszins ongunstigen klank; misschien, wijl ze soms in gevoelloos droomen, in aaneenschakelen van wonderbaarlijkheden ontaardt. Maar in de opvatting der romantiek was zij echte, rijke poëzie, zij behoefde als een sprookjes-prinses de dingen met haar tooverstaf slechts aan te raken, om het dichterlijke te wekken. Weet ook de kinderverbeelding niet allerlei dingen te bezielen, soms treffend schoon in hun eenvoud? Het is de fantasie, die zich ook in het volk openbaart; zoo bijv.b,, als de Andalusiërs de sterren tranen der H. Maagd noemen en een ander volk den regenboog een Maria-gordel. Dat was het „gevoel en fantasie" der romantiek; dus de ware, natuurlijke poëzie, de poëzie, die schuilt in elk menschenhart. 't Is derhalve niet zoo heel vreemd, dat de richting het Katholicisme meer en meer naderde. Dit werd echter ook bevorderd door de tijdsomstandigheden.

Onder Napoleons overheersching ontwaakte er in het Duitsche volk mèt den vrijheidsdrang, geestdriftige vaderlandsliefde en een streven naar eenheid. Doch nu werd men zich eerst goed bewust, wat onheil het protestantisme in het eens machtige, katholieke Duitsche rijk had aangericht; zijne krachten had het versnipperd door de geweldige kloof der godsdienstsplitsing, zijn bloei had het belemmerd, zelfs vernietigd. Bij vele betergezinden kwam een verlangen op naar vernieuwing der vroegere instellingen, der vroe-

gere geloofseenheid. Dit was natuurlijk een forsche windstoot in de zeilen der romantiek en dreef haar met nog krachtiger golfstroom naar katholieken oever. Ook geraakte zij in inniger voeling met het volk en breidde zich reeds daardoor immer meer uit. — Al werden haar idealen niet volkomen verwezenlijkt, en bleven vele aan den ingang der H. Kerk staan, tevreden haar schoonheden te zien, zoo beteekent de romantiek toch een heerlijke opbloei van katholiek leven in de Duitsche landen. Zij was niet een plotseling ontstane, spoedig verdwenen school, eenzijdig haar kracht en talent aan letterkunde verbruikend, maar haar grootsche kunstopvatting werkte in, op elk gebied van kunst en heeft daarop ingewerkt door de volgende jaren heen tot nu toe. Het idee eener wereldlitteratuur stamt van haar; evenzoo de eigenlijke litteratuur geschiedenis. De nieuwere Duitsche kath. schilderschool is gesproten uit de romantiek. De geschiedvorsching der middeleeuwen sluit zich nauw aan de romantiek aan, zoodat er romantisch bloed vloeit door de aderen der schilders Overbeek, E. von Steink, U. von Schwind en anderen, der geschiedkundigen J. Fr. Böhmer, Joh. Janssen en Ludwig Pastor, van den litteratuur-historikus A. Baumgartny. Zoo staat thans de romantiek voor het oog van den lateren beschouwen als een machtige, gothische dom der middeleeuwen; slank rijzen zijn pijlers en vensterbogen, oog en hart ten hemel trekkend; daarbinnen ruischt orgelspel en zang van katholiek gelooven, en ontelbaren treden er binnen, waaronder een der eersten is Clemens Brentano.

Duitsche Boeken

Houben (H.) J. P. ECKERMANN. SEIN LEBEN FüR GOETHE. Nach neu aufgefundenen Tagebüchern u. Briefen dargestellt. 2de Auflage (635) M. 9 H. Haessel.

In 1924 vond Houben deze lang verborgen, en verloren gewaande papieren. In dit deel geeft hij ons een trouw beeld van Eckerman, van zijn jeugd tot Goethe's dood, Een tweede deel mogen wij verwachten. De geschiedenis van het ontstaan der *Gespräche* ligt hier klaar voor ons en wij weten nu bescheid op de zoo dikwijls gestelde vraag, in hoeverre zij als historische bronnen kunnen dienen. Op den persoon van Eckermann valt een geheel ander licht dan voorheen. Hij is grooter en tragischer in zijn lot van zelfvergeten dienaar en vriend.

Huch (Ricarda). DER WIEDERKEHRENDE CHRISTUS (253) M. 7. Insel-Verlag.

Een afschuwelijke, christendom-hoonende roman, waartegen wij ernstig waarschuwen. Het is een slecht boek.

Ludwig (Emil). WILHELM DER ZWEITE (240) M. 10. Ernst Rowohlt.

Uit de karaktertrekken van den keizer wil Ludwig de geweldige politieke gevolgen afleiden, die tot Duitschland's ondergang hebben gevoerd. Wij zullen er niet over strijden of hem dit gelukt is. In elk geval is het een boek, dat het lezen overwaard is en ons verbaasd doet staan hoe een volk zoo lang blind heeft kunnen zijn voor het dreigend gevaar, dat het in zijn midden had.

Petersen (Julius). DIE ENTSTEHUNG DER ECKERMANNSCHEN GESPRäCHE UND IHRE GLAUBWüRDGKEIT. 2de Auflage (174) M. 9.90 M. M. Diesterweg.

Petersen maakt gebruik van Houbens ontdekkingen en geeft een afdoend antwoord. Ook uit deze studie blijkt weer hoe Eckermann's geheele persoonlijkheid in die van Goethe is opgegaan.

Frank Swinnerton

door G. FRIEND.

Op populariteit zal Swinnerton wel nimmer mogen rekenen, gezien den aard zijner boeken, maar het valt toch niet te betwisten dat hij onder de hedendaagsche schrijvers eene eerste plaats bekleedt. In 1885 werd hij te Londen geboren en staat dus in de volle kracht van talent en leven. Zijne ouders woonden in Wood-Hill, eene voorstad, wier naam heel wat meer frischheid en schoonheid belooft dan zij in werkelijkheid heeft aan te bieden.

Zijne jeugd was voor hem geen blijde tijd. Reeds op achtjarigen leeftijd werd hij aangetast door eene ernstige ziekte, zoodat er geen sprake van was het kind naar school te sturen. Met die zwakheid heeft hij langen tijd te kampen gehad en zelfs toen hij hersteld heette te zijn, stortte hij herhaaldelijk in met het gevolg dat zijne opvoeding slechts buitenmate gebrekkig zou worden verzorgd.

Maar de jongen was van aanleg zeer leergierig en hij trachtte geheel op zich zelf aan te vullen, want op de gewone wijze hem ontzegd moest worden. Hij verslond letterlijk de boeken die onder zijn bereik kwamen en in zijn vele vrije uren begon hij zich te oefenen om zijn eigen gedachten op het papier te brengen. Er bestond in die dagen een eigenaardig gebruik, meer verspreid dan men nu wellicht denkt: in plaats van gedrukte tijdschriften circuleerden ook handschriften in een kring van vrienden, bekenden of geestverwanten. Zoo'n geschreven tijdschriftje werd in stand gehouden niet alleen door het abonnement der lezers, maar ook

door hun bijdragen, want de inteekenaren waren tevens de schrijvers. Het was zoo iets als een middel ter onderlinge oefening en leering, en de jongelui konden elkaar ongezouten de waarheid zeggen.

Ongetwijfeld eene methode die toejuiching verdiende en heel wat verkieslijker was boven de tegenwoordige, nu de jonge menschen de resultaten van hun eerste kookproeven maar dadelijk op de open tafel brengen zonder respect of mededoogen voor de aanzittenden.

Swinnerton redigeerde reeds als knaap zoo'n Magazine en bekwaamde aldus zich geleidelijk om op veertien-jarigen leeftijd in functie te treden als jongste klerk bij een uitgever. Aan dat bedrijf is hij trouw gebleven, want ook thans is hij nog altijd werkzaam bij de bekende firma Chatto and Windus. Hij verdeelt daar kalm zijn tijd met zelf boeken te schrijven en die van anderen te beoordeelen. Als vast criticus is bij verbonden aan een Amerikaansch maandschrift, welks titel mij maar niet te binnen wil schieten.

Hij zelf heeft aan den lijve ondervonden hoe moeielijk het is een eerste kans te krijgen in de schrijverswereld. Driemaal probeerde hij met drie verschillende manuscripten een uitgever voor de uitgave te winnen, maar vriendelijk en hoffelijk werd hij telkens zoo spoedig mogelijk weggewerkt in de richting van de voordeur. Hij was toen rond en om de twintig en men kan begrijpen dat hij in zijn verbittering de arme papieren kinderen tot den brandstapel doemde.

Zijn vierde pogen was gelukkiger. *The merry Heart* kon verschijnen en werd vrij gunstig ontvangen. 't Is een kalm en rustig verhaal van een Londenschen klerk, zonder eenig spoor van den sprankelenden humor, waar Swinnerton later in zou uitmunten. Vorm en techniek laten bij dezen eersteling nog zeer veel te wenschen over.

De volgende roman: *The young Idea* beteekent een flinken sprong vooruit. Hier betreft bijzonder het diep psychologisch inzicht en de scherpe karakter-ontleding, waarvan de schrijver blijk geeft. Het verhaal zelf, ik bedoel de gebeurtenissen, zijn van minder belang en houdt hij grootendeels ondergeschikt aan de karakteranalyse.

Het liefst beschrijft hij de grauwe, overvolle Londensche straten en buurten. Zijn personen kiest hij niet uit aristocratische kringen, maar bij voorkeur uit den middenstand en de lagere volksklasse. Vooral slaagt hij erin het eentoonige, kleurlooze leven weer te geven van menschen, die den strijd om het bestaan moeten strijden in een onaantrekkelijke omgeving of een geestdoodenden werkkring, en dreigen onder te gaan in een grauw-egale zee van verveling.

Hij is ongetwijfeld een realist, maar houdt hij vast aan de eerlijke en trouwe weergave van het leven, zooals hij het ziet, hij versmaadt het de kleinste en onbeduidendste bijzonderheden op te

teekenen en hij zoekt ook niet alleen en opzettelijk het leelijke en terugstootende des levens.

Zijn beste novelle lijkt mij nog altijd *Nocturne*. Maar vijf personen worden daar ten tooneele gevoerd en de geheele verwikkeling verloopt in een paar uren.

De hoofdpersoon is Jenny, evenals zoovelen van Swinnerton's schepping, een onvoldaan meisje, dat zich doodelijk verveelt in haar alledaagsch bestaan, met een suffen vader, een saaie zuster en een nog vervelender jongeman, die haar attenties bewijst.

Jenny is een gewoon meisje, niet geestig, niet bijzonder mooi en ook al zoo heel jong niet meer. In haar opstandigheid tegen dat neerdrukkend bestaan verlaat ze op zekeren avond haar ongezellig huis om een bezoek te brengen aan een vriend, die een eigen jacht op de Theems heeft liggen.

Zij beleeft daar eenige oogenblikken van verrukking in een rijke omgeving, die haar een tooverwereld toeschijnt. Thuis weergekeerd vindt zij haar vader, door een beroerte getroffen, bewusteloos in den gang liggen en haar zuster verloofd met den man, die pas geleden háár het hof maakte.

Zooals men ziet een onbeduidend gevalletje, maar als men nu eens leest over den bustocht van Jenny door Londen's straten, dan moet men erkennen dat het een meesterstukje is van gevoelsontleding.

Ik herinner mij dat Swinnerton ook een langen roman heeft begonnen, die in eenige deelen het leven zou beschrijven van een zekeren Felix, vanaf zijn prilste jeugd tot en met zijn gehuwd zijn. Ik heb er later echter niet meer van gehoord en twijfel of het ooit voltooid werd. Her laatst verscheen van hem *The elder Sister*, tragisch verhaal van een goed en degelijk meisje, bitter bedrogen door haar man en haar zuster, voor wie zij alles had opgeofferd.

Men ziet de visie op het leven is bij den schrijver niet vroolijker geworden, maar zijn humor neemt voor een groot deel het sombere en wreede vaak van zijn verbeeldingen weg.

Nog kort geleden trok S w i n n e r t o n de aandacht door zijne voorspelling dat in den roman der toekomst het liefdeselement niet meer zoo bijna uitsluitend gezocht zou worden als tot heden geschiedde. Hij meent dat de belangstelling der lezers meer uitgaat naar onderwerpen van anderen aard, die in het werkelijk leven ook heel wat meer plaats innemen dan liefdedroomen.

Het zou een uitkomst zijn! Swinnerton kan al bijdragen tot de gedeeltelijke vervulling van zijn eigen profetie, als hij zelf eens begint wat minder belangstelling te vragen in zijn romans . . . . voor de liefde in al haar schakeeringen.

Engelsche Boeken

Short (Ernart H.) THE HOUSE GOD. A. HISTORY OF RELIGIOUS ARCHITEGTURE AND SYMBOLISM., (342) 30 sh. Philips Allan.

Dit boek over de ontwikkeling der kerkelijke bouwkunst mag wel eens tot tegenspraak opwekken, vooral waar de schrijver zoozeer den nadruk legt op de noodzakelijkheid van „religious emotion"van den artist, maar 't is en blijft toch met zijn veelvuldige illustraties en onthouding van al te veel techniek, een uitmuntend boek over de kerkelijke bouwkunst.

Hind (Arthur J.) THE DRAWINGS OF CLAUDE LORRAIN. (33) 71 plates. 30 sh. Halton & Truscott Smith.

Claude Lorrain . . . men moet hem zien en er zoo weinig mogelijk over praten. Toch, zooals professor Hint, over hem spreekt, heeft men er wel iets aan, zeer veel zelfs. En de afbeeldingen, waaronder er verschillende zijn van uit het Teyler-Museum te Haarlem staan in nauw verband met de inleiding.

Timory (A.) BLIND SIGHT. (310) 7 sh. 6. Collins.

Cassilis reist voor zijn genoegen in Amerika, maar wordt door zijn gidsen en dragers verlaten, zoodat hij, ziek en hongerend, alleen een uitweg moet zoeken uit de wildernis. Hij ontmoet een Engelschman, maar deze ziet in hem een spion en laat hem over aan zijn lot. Door inboorlingen gevonden en gevoed, ziet hij kans naar Londen terug te keeren. Daar ontmoet hij den onvriendelijke Engelschman en nu volgt de ontdekking van het geheim, waarom deze hem zoo onverantwoordelijk in den steek heeft gelaten. Goed geschreven en boeiend genoeg.

Orczy (Baroness) THE CELESTIAL CITY. (318) 7 sh. 6. Hortder & Stoughton.

De schrijfster van de Roode Pimpernel, die aan de Fransche Revolutie zooveel onderwerpen heeft ontleend voor haar romans, probeert het nu bij de Russische omwenteling. We kunnen niet veel meer zeggen dan dat het boek ons teleurstelt door zijn onwaarschijnlijkheden. Hoofdpersoon is de dochter van een misdadiger, die in een hand-omdraaien kans ziet eene dame te worden van de aanzienlijke wereld, een baron trouwt enz.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

De Etudes van 5 April hebben van de hand van Paul Archambault een samenvattend artikel over den bekeerling *Jacques Rivière* Daarin vindt men ook eenige proeven van verklaring der religieuse onverschilligheid, waarin de schrijver heeft geleefd na eene kortstondige geestdrift, tot het oogenblik dat God hem ter verantwoording riep.

Du Ros is van meening dat Rivière onder den invloed van het leven, dat naar zijn eigen zeggen, zoo ongunstig is voor de heiligheid aanmerkelijk is afgekoeld, en daardoor het gevoel kreeg, alsof God hem zijne genade onttrokken had. En zoo meende hij het recht niet meer te hebben als Christen te spreken.

Massis vermoedt dat hij zijne behoefte aan godsdienst, die hij altijd gevoelde, heeft teruggedrongen uit een overdreven zin naar oprechtheid, vrij van allen twijfel, maar ook uit een soort van trouw en eigenaardige liefde ten opzichte van hen, die hij aan hun lot zou overlaten, naar zijn gevoelen, indien hij te snel overging naar den anderen oever, waarnaar zijn ziel verlangde. Alleen de nadering van den dood kon hem vrijmaken van die banden. Men voelt hoe onwaarschijnlijk en volslagen onvoldoende deze verklaring is, want na zijn bekeering was zijn leven niet alleen negatief maar ook positief zeer onchristelijk.

Zijn echtgenoote is wellicht dicht bij de waarheid als zij het in gebreke blijven van Rivière verklaart uit zijn karakter. In hem, zegt zij, was een mengsel van nederigheid en hoogmoed. Zijn nederigheid doet hem begrijpen dat, al is hij op den goeden weg, hij nog lang niet is waar hij wezen moet.

Paul Archambault vindt geen van deze verklaringen afdoende. Rivière had deze eclipsen van zijn geloof voorzien, zelfs het middel daartegen aangegeven, namelijk: la volonté venant relever Dieu dans les intervalles.

Klaagde hij niet: etrange sort de l'amour de Dieu en moi! Quelle petite chose! Sèche comme une plante de rocher, mais agrippée comme elle . . . . Quel amour difficile! Dans quelle sêcheresse at il étè se loger; Qu'il lui faut de vertu et d' obstination pour durer.'' Waar is die obstination farouche de l'amour in zija volgend leven gebleven? Hij ging zonder verzet met zijn kameraden mee, hij bleef zich beijferen om de kunst uit de handen te houden van de moraal. Staan wij hier voor het raadsel eener verschrikkelijke goede trouw? Deze vraag is van den schrijver in de *Etudes*. wij vinden haar vriendelijk maar neif. *Hochland* (Mei) brengt hulde aan kardinaal Mercier. Dr. Wilhelm Kisky

erkent dat de kardinaal onder alle tegenstanders, de grootste de meest beteekenende en gevaarlijkste misschien was, maar zeer zeker de grootste zedelijke kracht. Bijna alles wat in Duitschland tegen en over hem is gezegd en geschreven, was valsch. Wij wilden en konden niet begrijgen dat hij over den oorlog en de bezetting van zijn vaderland anders moest denken dan wij zelf.

Er war unser Gegner. Aber wir ehren uns selber, wenn wir seine Grose anerkennen und ihm die achtung erweisen, die seiner Grosze gebührt.

In hetzelfde nummer vindt men van Theodor Haecker eene studie over *Geist und Leben*, bedoeld als eene bijdrage *Zum Problem Max Scheler*. A. Borgeld maakt zich een beetje boos over de schoolboekjesmakers en naar de staaltjes, welke hij mededeelt niet zonder reden. Zijn artikel in De Nieuwe Taalgids heet *Over Schooluitgaven en nog Iets*. „Het schijnt dat dergelijke boekjesmakers . . . als ze eenmaal de wettelijke bevoegdheid bezitten, de behoefte gevoelen, hun wijsheid zoo spoedig mogelijk weer kwijt te raken en hun medemenschen daarmee gelukkig te maken."

Voor ditmaal moet alleen Johan Vorrink het ontgelden.

De heer Verrink is, gelijk hij zelf aangeeft, „Oud-leeraar Gymnasium en Hoogere Burgerschool. Gemeentelijk Inspecteur van het Onderwijs te 's-Gravenhage." Die betrekking laat hem blijkbaar tijd genoeg over om de menschheid met vele en velerlei boeken gelukkig te maken. Hij schrijft maar raak en „als maar door" wordt er wat van hem gedrukt. Dat is begonnen in 1917, — vermoedelijk kort na zijn examen M.O. — toen hij nog leeraar was te Kampen, met een boek, waarvan achtereenvolgens vier deelen verschenen zijn, onder den pompeuzen titel *De Nederlandsche Taal in al haar uitingen en gedaanten* („excusez du peu!") Verder gaf hij een rij van bloemlezingen: *Veertien Liederen, vijf Verhalen en één Tooneelspel uit de Middeleeuwen; Jacob Cats. Keur uit zijn verhalende gedichten* en een in vier deeltjes: *De Regenboog. Verhalen en lyrische poëzie voor Gymnasia, Hoogere Burgerscholen, Lycea en ander voortgezet onderwijs* (ja daar bestond ook bepaald behoefte aan!). Een ander, een groot boek in twee deelen, heet *Levens en Verhalen uit de Nederlandsche letteren;* dan staat onder zijn redactie *Nederlandsche Kunst. Een reeks artistieke Handboeken*, waarin ook van hem zelf natuurlijk iets voorkomt, terwijl hij — tot nog toe „heelemaal alleen" — uitgeeft een verzameling herdrukken van vroegere werken onder den titel *Nederlandsche Schrifturen*. Daarvan zijn reeds vier nummers verschenen, maar er worden al vast zes nieuwe aangekondigd, waarmee we dus nog bedreigd worden. Misschien heb ik nog wel iets vergeten te noemen ook.

Bij die lijst van titels kwamen mij onwillekeurig een paar versregels in de gedachte, die ik, jaren geleden, aantrof in een recensie

in een tijdschrift (ik meen *Taal en Letteren*), een aardige variatie van Gretchen's bekende woorden:

Du lieber Gott, wie so ein Mann,
So alles, alles wissen kann.

Wij zullen den heer Borgfeld niet volgen bij zijn kapitteling, waarvan wij alleen willen zeggen dat Vorrink er niet goed afkomt . . . et pour cause. De vergissing, welke bij wijze van sloteffekt 't laatst wordt gesignaleerd is echter zoo grappig dat wij ons niet kunnen onthouden, onze lezers ervan te laten genieten.

Mij dunkt, uit het voorafgaande is wel gebleken, dat de heer V. met de taal van de 17e eeuw niet al te goed op de hoogte is, hoewel hij als voorlichter van anderen wil optreden. Het is echter nog erger! Hij kan zelfs de drukletters uit dien tijd niet lezen. Op p. 20 van zijn boekje las ik: *Van vooren lag het beschaduwt in fijn geboomte* en een paar regels verder: *Over de wegh hadde het fijne boomgaerden.* Dat kwam mij natuurlijk dadelijk al eenigszing wonderlijk voor en wat is het geval? De heer V. heeft eenvoudig de *f* en de *s* met elkaar verward: in de editie van 1729 (p. 11) staat *sijn* en *sijne.*

Maar — lest best! — het mooiste komt nog. Wat ik nu nog te vermelden heb, doet, dunkt mij, zelfs eenigszins comisch aan. Nu, de klucht behoort ook achteraan te komen. Op p. 129 van de uitg. v. 1729 staat een lied, waarvan een strophe aldus luidt:

Maer als 'er valt een vonck
Van uw vervlogen lonck,
Raeckt hert, en ziel, en sin, en alles in den brant.
En ick soeck, doch te laet, vergeefsche tegenstant.

Toen ik dat las, had ik de correspondeerende plaats bij Vorrink nog niet ingezien, maar — ongelukkig voor hem zijn de twee woorden *en* en *sin* wat dicht bij elkaar gedrukt — onmiddellijk kwam het bij mij, gedachtig aan bovengenoemd *fijn*, op: „Daar vliegt de geleerde heer Vorrink in." En jawel — 't is bijna ongelooflijk, maar 't is waar — bij hem (p. 75) leest men:
Raeckt het, en ziel, enfin, en alles in den brant.

Mij dunkt, dat doet de deur dicht. Hierbij zal iedereen wel iets denken in den geest van: „Nou breekt mijn klomp!" — 't Is werkelijk jammer, dat de heer Vorrink niet meer in Kampen woont.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Ayres (Ruby M.) LEVENSSTORMEN (204) f 1.90. geb. f 2.50. Mij. „Holland", Amsterdam.

Een heilsoldaat maant de menschen om terug te keeren van de woelige levenszee naar de veilige haven. Jill, een arme typiste hoort het, en moet erom lachen. Zij is nog nooit op die levenszee geweest en heeft altijd gelegen in de rustige haven. En zij denkt dat haar wensch anders is: weg uit die eentoonigheid midden in het leven.

Zij met een zuster en een zieken broer wonen samen. Haar zuster raakt geëngageerd en trouwt om te ontdekken dat haar man schatrijk is. maar zich arm heeft gehouden. Zij is boos; went aan haar rijkdom, maar kan het niet verzetten dat haar man zich niets aantrekt van de arme verwanten.

Een arm geworden jongeman gaat als vriend om met haar zuster Jill. Hij zou haar willen trouwen, maar hij kan niet omdat hij onmogelijk een leven van zorg en ontbering zou kunnen verdragen. Hij vergeet zich zoover dat hij haar durft voorstellen zijn geliefde te worden, terwijl hij voor de wereld de man wordt van een schatrijk meisje.

Beleedigd, en met recht, trekt zij zich terug en neemt het voorstel aan van advokaat Sturgess, haar patroon. Zij huwt hem; de oudere man sterft nog den zelfden dag en laat haar zijn vermogen na. Dan wordt het een heele strijd tusschen haar en den vroegeren vriend. Maar ten slotte komt het tot een huwelijk. De moraal van het boek moet zijn: „Voor geld kun je geen geluk koopen!" Een thesis die eenvoudiger en meer afdoende bewezen had kunnen worden dan door het verhaal dezer „levensstormen". Maar dat geeft niet; het is een roman, die den lezer zeer zeker weet te pakken. En dat is de hoofdzaak. Lectuur voor volwassen lezers.

Binns (Ottwell) EEN VERVOLGING IN THIBET. (493) f 1,25. Jacob van Campen, Amsterdam.

Verhaal eener opsporing van een verdwenen vader en zuster door Thibet. De eerste wordt stervend gevonden, ingemetseld in een kloostercel en zusje, opgevoed onder Thibetaansche nonnen, is zoo bewerkt dat zij niet meer terug wil. Het boeiende van het verhaal is overigens de tocht zelf, die door vijanden onveilig wordt gemaakt. Er is alleen het gevaar dat niet-katholieke lezers roomsche kloosters gaan verwarren met deze Thibetaansche, waar het nogal zonderling toegaat.

Brinkgreve—Wicherink (Tine). GELIJK HET GRAS.... (264) f 3.25 Uitgevers-Mij. Holland, Amsterdam.

Dit verhaal begint met de verhuizing van Van Brachten, zijn jong vrouwtje en kleine jongen van Gouda naar 'n dorp in Drenthe waar hij aangesteld is aan het laboratorium eener chemische fabriek. Zij komen in een groot mooi huis, met flinken tuin, maken kennis met de verschillende families in 't dorp, zijn gastvrij, krijgen logées en hebben een prettig leven met elkaar, hetgeen alles frisch, eenvoudig en gemakkelijk beschreven wordt. Toch kan het buitenleven hem op den duur niet boeien, het is te eenzaam en afgezonderd. Hij zal solliciteeren naar een betere betrekking aan het Bureau van Onderzoek van Levensmiddelen in Rotterdam. De dokter, die 'n poosje op 't dorp heeft waargenomen en dankbaar is voor den genoten omgang, zal zijn sollicitatie steunen. Van Brachten gaat zich voorstellen, komt opgetogen terug na 'n lange reis en wordt ziek. Als de post zijn benoeming brengt, durft men hem dit niet mededeelen, omdat hij geen opwinding kan verdragen.... hij sterft.... „gelijk 't gras dat wordt afgemaaid." Een weemoedig verhaal, maar levenswaar.

Buysse (Cyriel.) TYPEN (253) f 2.50. Geb. f 3.50. Van Rysselberghe en Rombaut, Gent — Van Dishoek, Bussum.

Buysse heeft hier een aantal typen uitgeteekend, waarvan wij een enkele (b.v. „Plus-que-parfait") reeds kenden van elders.

Hij heeft ze goed getroffen, die typen: den waard, die niet meer eten kan vanwege de vele „dreupels"; den grappenmaker, oom Heliodoor, die 't heele dorp vermaakt; den oorlogswinstmaker, den sluwen boer, den liberalen daglooner, die er een eigen philosophie op nahoudt, den uitvinder, die eindigt in het gekkenhuis — 't zijn allen typen naar 't leven geteekend.

In Nzubugsu wordt even van een verleiding gerept, waaruit blijkt dat men hier niet te doen heeft met een boek voor al te jonge gasten. Overigens valt er niets op aan te merken.

Courts-Mahler (H.) DE DRIE GEZUSTERS RANDOLF (267) f 1.50. J. Swartsenburg, Zeist.

Majoor Randolf leeft en speelt zoo royaal dat het vermogen van zijn vrouwtje er spoedig is doorgejaagd. Zoo kwam het dat zijn drie dochters zijn opgegroeid in dagelijksche zorgen voor den dag van morgen. De dochters zijn nogal verschillend: de eene 'n hartelooze coquette, de andere ernstig en verstandig, de jongste nog een spring in 't veld.

Ongehuwde tante Kläre springt maar steeds bij, doch tenslotte waarschuwt zij den majoor, dat zij zoo niet kan en mag doorgaan. Na den dood van den lichtzinnigen vader, neemt zij het geheele huisgezin, moeder en dochters onder dak.

En dan tracht verder de schrijfster de drie schoone dochters

aan den man te brengen, hetgeen haar dan ook, gelijk altijd, wonderwel gelukt.

Er staat niets verkeerds in dit boek; majoor Randolf krijgt zelfs heilzame lessen van zijn schoonzusje, op wier krediet hij tracht te leven, maar voor de rest raken wij te midden van zoo'n wereldje, waarin men boven alles belang stelt in jacht en diner, in baljapon en hofmakerij. Zooals gewoonlijk.

Crick (**Jef**) TOEN MOEDER HEENGING. (187). fr. 9. „De Standaard," Brussel.

't Is een boek voor het katholiek gezin, dat ook in het Noorden er wel in zal gaan, ofschoon menige vlaamsche spreekwijze en vooral menig te stijf boekwoord ons vreemd aandoet.

't Gaat over het huishouden eener weduwe, die haar uiterste best heeft gedaan om de kinderen een goede opvoeding te geven. Onder de vijf is er een zorgenkind, dat omgang heeft met een lichtzinnig meisje, die moeder niet als schoondochter aanvaarden wil.

De goede vrouw sterft en het is of nu den jongen de oogen opengaan, zoodat hij het meisje ziet in haar waren aard en afstand van haar doet.

Een beetje vreemd vinden wij, dat een jonge priester aan zijn broer (om hem voor de verkeerde vrouw te waarschuwen) het boek stuurt van Prévost: *Les Demi-Vierges*. Hm! Blijkbaar worden niet alleen in de apotheek wel eens verkeerde recepten klaar gemaakt bij vergissing.

Gibbs (**A. Hamilton**) NANCY (Soundings). Naar het Amerikaansch door W. Roldanus jr. H. P. Leopold, 's-Gravenhage.

Een schilder, die zijn jonge vrouw heeft verloren, blijft alleen met het dochtertje in een landhuisje te Brimble. Hij gaat geheel op in zijn leed en zijn werk, en de eerste jaren ziet hij niet om naar het eenzame kind. Maar dan ontdekt hij hare persoonlijkheid en zij groeit op tot zijn kameraad. Het ontwaken der jonge vrouw wordt door Gibbs haarfijn beschreven.

Op 17 jarigen leeftijd wordt zij door een boerenjongen hartstochtelijk omhelsd. Zij vraagt haar vader wat het was, dat de jongen bewoog; iets, waaraan hij niets kon doen, dat hem voortdreef als een cycloon, heeft ze zelf al opgemerkt.

Haar vader, die begrepen heeft, dat zij zich begint te vervelen in het stille Brimble, stuurt haar de wereld in, alléén. Een jaar zal zij verblijven op het vasteland. Zij woont samen in Parijs met eene jonge Russin, die voortdurend verliefd is of doet. Haar broer Lloyd en diens vriend Bob krijgen beiden Nancy lief, maar Bob, ofschoon een lichtzinnig type, trekt haar 't meest. Plotseling roept een telegram haar terug naar Engeland, waar haar vader door een auto is verminkt. Van Bob hoort zij niets meer, tot dat zij zelf hem in Oxford gaat opzoeken, doch hij haar niet wil herkennen. In waarheid doet hij zoo omdat hij haar voor zich te

hoog acht. Maar zij, die van hem hield, voelt zich beleedigd en verpletterd.

Terug bij haar vader legt zij zich met ijver toe op de schilderkunst, heeft groot succes, maar als vrouw blijft zij onvoldaan. Op haar 27sten verjaardag spreekt zij onomwonden met haar vader, en verklaart hem dat elke vrouw recht heeft op het kind, al is het buiten het huwelijk. De schilder vindt dat ook, maar waarschuwt voor het leed dat haar zou wachten van wege de conventie der wereld.

Ten slotte loopt het zóó, dat zij trouwt met Bob, die ten oorlog moet een maand na het huwelijk. Zij ontvangt van hem het verlangde kind, maar verlangt dan ook naar de veilige terugkomst van den man.

Wij behoeven niet te zeggen dat de opvattingen van Nancy en haar vader absoluut verkeerd zijn en nu al jaar en dag hebben gediend het huwelijk te verlagen tot een kortstondig samenleven als in de wereld van het redelooze dier.

Gjellerup (Karl) RIJP VOOR HET LEVEN. Uit het Deensch door J. Bruinwold Riedel. (352) f 2.50. J. Philip Kruseman, Den Haag.

De Deensche titel luidt „Rudolf Stens Landpraksis" en in zooverre hier voorvallen worden gegeven uit de praktijk van den jongen dokter Stens, is hij gerechtvaardigd. Wat en wie wordt bedoeld „rijp voor het leven" te zijn, kan ik niet goed achterhalen, ofschoon ik toch met zorg en belangstelling dezen langen, maar nog niet langwijligen roman heb gelezen.

Maar toch kan ik begrijpen waarom de vertaler zijn titel gekozen heeft. Op de laatste bladzijde verzucht, na al wat hij heeft geleden, dr. Stens: „Ik ben nog jong, maar het is mij, of ik al rijp ben voor den dood".

Waarop Bjerring antwoordt: „of . . . voor het leven." Dat is ook weer echt een redeneering van Gjellerup, den Nobelprijswinner. Il ce pique d'être philosophe, en tracht dien naam te verdienen door korte, naar den vorm diepzinnige gezegden of door lange redeneeringen. Hier vertegenwoordigt de oude kamerheer Harstorf den wijsgeer. Hij praat en praat . . . . bladzijden lang over Karma, over de opstanding van den dood, over den zin des christendoms, over het Brahma der Indiers, de god van pantheistische mystieken, de substantie van Spinoza, het onbewuste van Hartman, dat het spoedig duidelijk wordt hoe de schrijver hem gebruikt als luidspreker van zijn eigen gedachten, opgedoemd als een mist uit zijn verscheiden en onverwerkte lectuur.

Het verhaal van allerlei los gebeuren is hem blijkbaar bijzaak. De meeste lezers zal hij wel niet kunnen boeien, omdat zij Gjellerup in de uiteenzetting van zijn agnosticisme een beetje 'n zwammer zullen vinden. Indien zij de volle laag willen van zijn wijsbegeerte door bemiddeling van den kamerjonker Harstorf, dan

moeten zij maar eens lezen blz. 297 en volgende. Wie het uithoudt is rijp . . . voor het heele boek.

Hutchinson (A. S. M.) HET WENKENDE LICHT. Uit het Engelsch door Chr. Moresco-Brants (414) f 2.90. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Hutchinson schijnt met zijn boeken een soort van „inwendige zending" te willen vervullen. Heel klaar drukt hij zich niet uit, 't minst klaar wellicht nog in zijn vorigen roman *Tot inzicht gekomen*; maar ook hier weer is hij vaag en werkt met een christendom zonder geloofsverdeeldheid,

Maar in elk geval is het goed, dat deze schrijver het leven ernstiger beschouwt dan de meesten zijner collega's; Menschen hebben iets anders te doen dan pret te maken, liefde en geld te zoeken of baantjes na te jagen. En ieder, die maar zoekt, zal een taak vinden, die hij te volbrengen heeft, eene roeping te vervullen.

Sim Paris was een luchthartig jongeling, maar tijdens den oorlog, dien hij als officier meemaakte, is er een heele ommekeer in hem ontstaan. Voortdurend klinkt de vraag in zijn ooren, waarom juist hij gespaard is, terwijl al die duizenden en duizenden vallen om hem heen.

Terug uit den strijd blijft die vraag hem vasthouden. Met zijn broeders en kennissen kan hij er niet over praten. Hij ontmoet een meisje, dat hij sinds zijn militairen tijd uit het oog heeft verloren, en met haar bespreekt hij zijn moeilijkheden. Zij is het met hem eens: hij werd gespaard met een bepaald doel; maar welk?

Zoo langzamerhand wordt het hem klaar. In ieder mensch leeft Christus, maar de meesten weten het niet. Iemand moet er zijn die hen tot dat bewustzijn brengt.

In zijn eigen familie treedt hij op als trooster en vredestichter. Zijn roeping heeft hij gevonden, in een woonwagen trekt hij het land rond, spoedig bekend als de „Man met de Lamp," die de menschen helpt zoeken, wat zij zelf niet konden vinden.

Ibanez (**Vicènte Blasco**). DE FATALE VROUW (331) f 2.50. Uit het Spaansch door Elta Schuurman. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

De Spaansche titel *La Tierra de Todos* (Allemans Land) zegt meer dan La Tentatrice, The Temptress, meer ook dan De Fatale Vrouw, omdat er meer in opgesloten ligt een zekere verachting en tevens duidelijker de aard dezer vrouw wordt aangeduid.

Deze vrouw heeft een razende behoefte om met haar liefdevuur hare omgeving in brand te zetten. Zij maakt minnaars waar ze maar kan; om haar ruineeren ze zich, duelleeren zij, verlaten vrouw en kinderen, haar man doodt zich uit wanhoop, jonge menschen verwoesten om harentwille hun toekomst.

Tegen het einde van het treurig en somber verhaal, ontmoet men haar zwervend langs de cabarets van Montmartre, verliederlijkt door drank en zedeloosheid.

't Is een ontmoedigend boek; een noodlot drijft die vrouw

voort tot haar euveldaden en haar ongeluk, en men zou zeggen dat Ibanez geen rekening heeft wenschen te houden met het bestaan van een vrijen wil. Het ontuchtige bedrijf wordt niet beschreven in lokkende kleuren, daar gaat veeleer iets afstootends uit van dit verhaal. Met walging en medelijden wendt men zich af van die vrouw als van een ziek dier.

Waarom leest men zoo iets? 't Is een kwelling en een marteling!

Ivans. GEHEIME DIENST (293) f 1,25. A. Bruna, Utrecht.

De heer Ivans is nu bezig met zijn 2de G. G. serie, en dit is reeds het tweede nummer. Het devies van zijn uitgever Bruna is: Altijd Weer Beter . . , en Ivans schijnt die spreuk aan te staan. Hij blijft tenminste boeien, en daaruit volgt reeds dat hij, na zoo'n ruime productie, toch altijd weer zijn beste beentje moet hebben voorgezet om de lezers mee op stap te krijgen.

Geheime Dienst plaatst ons midden in den oorlog en geeft ons geheimen te ontcijferen, waarbij ook ons dierbaar vaderland is betrokken. Wat het precies is, mogen wij niet zeggen, want Ivans zou dat vervelend vinden en bovendien zou onze onbescheidenheid het pleizier der lezers bederven. 't Is een onderhoudend en onschadelijk boek.

Koopmans (Marie). DE BôVENMEESTER. Folkloristische roman uit Twente (176) f 2.90. Geb. 3.50. L. J. Veen, Amsterdam.

De jonge notaris heeft het mooie dienstmeisje in zijn huis opgeofferd aan zijn hartstocht en haar toen gedwongen te trouwen met den bultenaar Heupink, dien hij pachter maakte van Heulveld.

Hij is een eenvoudige goede ziel, en hij heeft den jongen, die het eerst geboren werd lief als de andere, zijn eigen kinderen.

De notaris kan niet verdragen dat Jans, zijn jongen, al weet het niemand, op het dorp blijft en hij zorgt dat hij naar stad wordt gestuurd om voor onderwijzer te studeeren. Maar als hij klaar is, benoemt de pastoor den jongeman tot bovenmeester van de school op het dorp.

De notaris heeft een zoon die wenscht te trouwen met een meisje van het dorp, een nichtje van den pastoor, hetgeen de anti-clericale notaris verschrikkelijk vindt. Hij heeft ook een aardig dochtertje, dat zich al spoedig voelt aangetrokken door Jans Heupink, den onderwijzer.

Heuping en de notaris sterven en nemen het geheim van Jans' geboorte mee in het graf. Alleen de pastoor blijft over en met bange onrust ziet hij de groeiende toenadering tusschen Lotte en Jans. Totdat het meisje op een goeden dag voor hem verschijnt en hem een ouden brief toont, waardoor haar het duistere geheim klaar wordt. Zij gaat heen om zich te wijden aan de bekeering van het heidenkind in onze groote steden en Jans vertrekt als onderwijzer naar Indië.

Zeer aantrekkelijk wordt deze roman gemaakt door de inge-

vlochten folklore, de eigenaardige gebruiken bij bruiloft en begrafenis en de kernachtige uitdrukkingen der gewestelijke taal. Een goedgeschreven en boeiend boek.

Martin (Hans). ONDER JONGENS EN MEISJES. Een Boek van Jeugd. 3de druk (171) f 1.90. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

De schrijver wilde dit boek, dat hij schreef als jongen van de H. B. S., tusschen de 17 en 20, niet laten herdrukken. Maar de uitgevers hebben door hun aanhouden het pleit gewonnen.

Ik geef toe dat Martin op zijn best een humorist is, maar er loopt gewoonlijk iets schunnigs door zijn verhaal en een enkelen keer schuimbekt hij van woede tegen al wat godsdienst is of er op lijkt.

Ik heb al zijn boeken gelezen, en ik ben er nu van op de hoogte, dat hij een grof sinjeur is en zijn humor al te dikwijls in verdachte grapjes ontaardt.

Ook dit boek, waar men op de eene bladzijde den Zoeten Naam vindt en op een andere den grooten vloek, kranig voluit geschreven, verraadt reeds het gebrek aan fijn gevoel, waarvan Martin later het gemis zoo onbescheiden en cynisch te kijk heeft gezet.

Mulford (Clarence E.) CASSIDY KOMT. Uit het Amerikaansch door. J. Akkermans (274) f 2.90. J. Schwartsenburg, Zeist.

Voor lezers die nu eenmaal houden van Far-West-verhalen, is dit een boek om te huppelen van voldoening; een bundel vertellingen, alle over denzelfden persoon.

De persoon is Cassidy, een cowboy, in zijn wereldje een held van de bovenste plank. Hij komt op voor recht en waarheid, beschermt de zwakken en is op zijn tijd een aardige grappenmaker. Maar als de roep gaat; „Cassidy komt", dan weten de valsche spelers, de veedieven en allerlei ander prairie-geboefte, dat er een heet half uurtje voor hen kan aanbreken. Men late het boek over aan volwassen lezers, en beschouwe het niet als een jongensboek.

Oppenheim (E. Phillips) GOUDEN KETENEN. (236) f 1.50. A. Bruna, Utrecht.

Stirling Deane, alhoewel hij nauwelijks veertig jaar oud is, staat reeds aan het hoofd van een groote mijnbouw-maatschappij, Maar vandaag staan er rimpels van zorgen boven zijn oogen. Een ruwe kerel uit Afrika is komen opdagen met een eigendomsbewijs van een goudmijn en tracht daar een voordeel uit te slaan.

Juist komt er een oude kameraad van Deane op het kantoor. Alles in zijn leven is hem tegengeloopen; hij heeft nog nauwelijks een jaar te leven, en hij komt nu bij zijn rijken vriend om werk vragen.

Deze wil hem een redelijke som geven, want hij begrijpt dat de man niet bruikbaar is, maar op aanhouden van den stakkerd, geeft hij hem een wenk in de richting van dat eigendomsbewijs.

Zou hij dat zaakje niet eens kunnen onderzoeken? Randow neemt het blijde aan. Maar reeds den volgenden dag wordt de Afrikaander dood gevonden op zijn hotelkamer, en Randow gevangen als de vermoedelijke dader.

En hieruit ontwikkelt zich een spannend verhaal, waarin wij achtereenvolgens Deane, een zusje van Randow en het nichtje van den vermoorde al hun scherpzinnigheid zien ontwikkelen om het geheim der misdaad op te lossen.

Porter (**Eleanor H.**) POLLY—ANNA. Het Boek van Blij zijn. 2de dr. Vertaald uit het Engelsch door E. P. Z. (174) f 2.25. J. T. Swartsenburg, Zeist.

Haar vader was zendeling en van hem heeft Polly—Anna het geleerd, van alles den goeden kant te zien. Er is niets zoo droevig of zij ontdekt er dadelijk nog iets in, dat reden geeft tot blijheid en dankbaarheid. Zij is daar zoo bedreven in geworden, dat het een tweede natuur lijkt.

Als wees wordt zij opgenomen door eene tante, en deze doet het niet van harte. Maar het kind is spoedig het zonnetje in het groote, oude huis.

Dan komt voor Polly—Anna de zware beproeving. Zij wordt door een auto aangereden en de wetenschap verklaart haar ongeneeslijk . . . voor altijd verlamd. Nu valt het haar wel moeielijk in den beginne haar spelletje van blij zijn, te blijven spelen. Maar het lukt ten slotte. En een knappe dokter logenstraft de uitspraak der wetenschap en geneest Polly—Anna. 't Is een aardig boek voor allen.

Rath (**E. J.**) HET WRAK. Uit het Amerikaansch, (381) f. 125. Jacob van Campen, Amsterdam.

Een grappig feuilletonnetje. De hoofdpersoon is een overwerkt, gebrild persoon, die ergens met zijn fordje de wildernis is binnengetuft en hoopt in de wijde, blije natuur zijn zenuwen tot rust te brengen.

Hij zal de dochter van den farmer, bij wien hij onderdak heeft gevonden, even naar het ver afgelegen station brengen met zijn karretje. Hij en Sally verdwaalden in de wildernis, beleven vreemde avonturen en keeren ten slotte . . . als een getrouwd paar naar huis terug. 't Is volmaakt onschuldig — en ook geheel zonder eenige literaire pretentie.

Stuwe (**Eline van**) DE WISSELINGEN VAN HET LOT, (2de druk 164 en 138) f 2.50. P. N. van Kampen, Amsterdam.

Melanie leeft geheel voor haar man en kinderen, totdat zij overspannen wordt en voor een tijd naar buiten moet.

De liefhebbende echtgenoot raakt door hare afwezigheid geheel van stuur; hij brengt uit verveling de meeste uren door op zijn kantoor en zijne typiste, een sluwe feeks, tracht hem in haar vlindernetje te krijgen. Het gelukt eenigszins en de verhouding wordt te vriendelijk.

Genezen komt de vrouw terug. Hij ontslaat de typiste, bezorgt haar een goede betrekking in Amsterdam en denkt dat hiermee alles uit is.

Maar de kantoorjuffrouw deelt na eenigen tijd mede dat zij trouwen gaat met haar nieuwen patroon en staat erop een bezoek met hem te brengen. Bij die gelegenheid begint de vrouw te bemerken, dat er in hare afwezigheid iets is gebeurd, dat men zorgvuldig voor haar verzwijgt. Zij denkt het ergste; wordt argwanend en windt zich op, totdat de man ten slotte zich voor langen tijd verwijdert om haar rustig de zaak te laten overdenken. Het schijnt echter onmogelijk dat tusschen de twee nog een verzoening kan plaats hebben. Totdat de zuster der beleedigde vrouw, eene bekende advokaat, door een handigheid beiden weer bij elkaar brengt en gelukkig maakt. Voor volwassenen.

Sutcliffe (Halliwel) OOM SAUL. (314) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Phyllis Dene is de dochter van een verarmd meisje uit de aristocratie van Yorkshire, dat trouwde met een knappen jongen eener boerderij. Phyllis komt na den dood harer ouders bij een stijve tante in huis, maar later wordt zij door Oom Saul een broer van haar overleden vader, die fortuin heeft gemaakt in Amerika, bij zich genomen op een buiten.

Zij ontmoet Mr. Gwynn, die zijn groote bezitting moet verwaarloozen vanwege zijn gebrek aan geld. Als Oom Saul de ontluikende liefde ziet der twee jonge menschen, is hij aardig in zijn nopjes, omdat het kind van zijn broer nu zal komen op de plaats en in de kringen waar haar moeder thuis hoorde.

Mis. Gathorne, die hopeloos verliefd is op Gwynn, tracht nu door lasterpraatjes hare mededingster ongelukkig te maken. 't Was bijna gelukt, maar Oom Saul was er ook nog. En zoo eindigt dat alleraardigst boek met de slotapotheose van een verloofd paar, een tevreden oom en tante en op den achtergrond een hersteld landgoed.

Tarkington (Booth). IN DEN MAALSTROOM (420) f 1,25. Jacob van Campen, Amsterdam.

„In den Maalstroom" van het groote, jachtende Amerikaansche zakenleven. De groot-industrieel Sheridans kent niets anders dan werken, ondernemen, geweldige zaken doen.

Zijn eerste zoon verongelukt; de tweede, overspannen, raakt aan den drank en geeft zijn positie op; de jongste Bibbs, een droomer, haat dat jagen en jachten om geld te maken.

Zijn vader, hard als staal, dwingt den jongen om te arbeiden op de fabriek en breekt zijn zenuwgestel. Hij moet voor langen tijd naar een sanatorium: En daarna weer aan het werk, dat hij nu met alle energie tracht lief te krijgen.

Daar is weinig geluk in het huis der Sheridans, niettegenstaande hun steigende welvaart. En tenslotte begrijpt de vader dat Bibbs nog iets anders noodig heeft dan werk en werklust . . . iemand

voor wie hij werkt. En de oude Sheridan gaat eigenlijk zelf, al is het dan in bedekte termen het huwelijksaanzoek doen voor zijn zoon.

In Eigen Kring

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Vraag: *Wat denkt u van sprookjeslectuur of mondelinge sprookjesvertelling voor het kind tot den leeftijd van acht jaren. Aan te bevelen of niet? En waarom?*

Antwoorden: Daar zijn er maar een viertal ingekomen, en een daarvan heeft feitelijk alleen tot strekking om te betoogen dat de vraag te moeilijk is en een beredeneerd antwoord heel wat studie zou vergen. Hij heeft wel gelijk, als hij zegt: „Men moet alle kinderen niet één en denzelfden maatstaf aanleggen. Uwe redactie heeft vroeger al eens uitvoerig uiteengezet, dat de keuze van lectuur voor een kind moet worden gekozen door hen, die het kind kennen . . . . en volgens den regel, dat de gekozen lectuur een invloed ten goede moet hebben."

Geef een vreesachtigen knaap boeken van moed en ondernemingsgeest — een al te luchthartig kind wat ernstiger lectuur — een ander met te weelderige verbeelding liefst geen sprookjes enz. Wij zijn het eens met dezen algemeenen regel, maar het antwoord op onze vraag is te weinig concreet.

Van een leerares ontvingen wij een antwoord, dat ons het meest bevalt. De inzendster is echter aan een der redactieleden nauw geparanteerd en wil daarom niet in aanmerking komen voor den prijs.

In 't kort komt haar antwoord hierop neer: „Ik ben niet zoo héél enthousiast voor sprookjeslectuur. Men moet niet vergeten dat voor een kind alles een sprookje is. Vertelt men uit de werkelijkheid, die niet al te dagelijksch is, dan voelt het kind zich toch reeds in wonderland verplaatst. Men behoeft er heusch niet opzettelijk verhalen van prinsessen, tooverschoentjes, elfen en sprekende dieren voor gaan te bedenken.

En daarbij nog een groot voordeel. Het ouder wordend kind, dat met sprookjes gevoed werd, komt langzamerhand tot de ontdekking dat het verzinsels zijn en, ik heb het meermalen gemerkt, heeft dan een gevoel alsof het door volwassenen werd bedrogen. Een kind is daar heel gevoelig voor.

Het sprookje met diepere bedoelingen, zooals bij Andersen,

begrijpt een kind natuurlijk niet. Die zijn prachtig voor ons volwassenen.

Tegenover deze nuchtere beschouwing (waarin mij vooral juist lijkt dat de heele wereld eigelijk voor het kind nog een sprookjeswereld is, en dat de ontdekking der onmogelijkheid spoedig eene teleurstelling wordt) eene zeer geestdriftige; letterlijk:

„Mijn meening is, neemt men 't sprookje weg uit 't kinderleven, zoo ontneemt men 't kind zijn grootsten rijkdom. Wat voor ons ouderen is de zon, de natuur, de kunst, de muziek, dat alles te samen is 't sprookje voor 'n kind. 't Verrijkt zijn verbeelding en vult zijn kinderleven met warmte en een volheid van leven ook, wäär 't nuchter en leeg zou zijn. Wie heeft nooit genoten van die oogen groot van medeleven van 'n kind, dat zich zelf was in den weg loopend, door u op schoot getild, luisterde met héél de kinderziel naar uw sprookje?

Voorgelezen óf, nog zaliger, verteld, mist 't nooit zijn bekoring. Ik versta niet onder 'n sprookje een verhaaltje om bang te maken, neen, 'n verhaaltje vol fantasie en alle mogelijkheden, dat 'n kind steeds nieuwe verrassingen en heerlijke gebeurtenissen schenkt. Wat kan 'n sprookje geen teere en mooie gevoelens opwekken? Denk eens aan 't leelijke jonge Eendje van Hans Andersen. Wat leefden wij met dat arme eendje meê! Zelfs ouderen voelen nog van de betoovering van 't sprookje, vanwaar anders ons gezegde als wij iets bijzonder moois of fijns genieten, „'t was als een sprookje"? Ik voor mij geloof dat 't ook later den stijl en de verbeelding der kinderen ten goede zal komen. De beste stellers op de school zullen, dunkt mij, veelal jongens of meisjes zijn, die als kind van 't sprookje genoten.

Na 't sprookje worden de poppen en beesten uit de speelgoedkast de kabouters en nimfen van 't vertelsel; ze geven de kleur aan 't spel en de bezieling dus óók aan *'t leven zelf van 't kind.*

Zou voor *Prutske* van Streuvels 't niet haar hoogtepunt van geluk zijn geweest als vader haar op de knie zijn sprookjes vertelde? En wie heeft Timmermans met zijn oolijke kijkers hooren vertellen hoe vader de heele woelige kinderschaar in slaap maakte, als hij van zijn kantenverkoop thuis kwam? Was 't niet door zijn heerlijke verstelsels, al begon *die* vader niet met „er was ereis," maar „ik zag ereis," dus 'n zelf beleefd sprookje.

En is toen niet Timmermans verbeelding gaan werken, zoodat die sfeer van vaders „Vertelsels" hem als 't ware heenstuurde naar zijn schrijverstalent, waarvan wij zoo innig kunnen genieten. Ik heb mijn voorliefde voor 't sprookje hiermede zoo goed ik kan uitgezegd.

w. g. J. DE BRUYN SIMONIS.

Jansweg 49 R. Haarlem.

Over de twee inzendingen die in aanmerking kwamen voor den prijs, hebben wij het lot laten beslissen. Mevr. de Bruyn Simonis hebben wij het prachtwerk van Corn. Veth: *Museum van beroemde Schilderijen* toegezonden.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

L. S.

Voor het nummer van 1 April hadden wij een paar brieven over jeugdlectuur ontvangen. Wij konden ze echter niet meer opnemen.

Een dame vraagt ons, alsnog het antwoord te willen geven op hare vraag, omdat zij dat antwoord gaarne, zwart op wit, zou willen toonen, aan het gezelschap, waarin het volgende was beweerd in hare tegenwoordigheid. Er zou namelijk gewaarschuwd zijn tegen de boeken van Melati van Java voor meisjes van een jaar of 18 — en tegen de boeken van Jules Verne voor jongens.

Van het eerste hebben wij niets gehoord. Maar er gebeuren zooveel malle dingen, dat men nooit kan weten! Men stelle zich echter gerust, en ga vooral niet denken dat zulk eene waarschuwing van eenig kerkelijk gezag zou zijn uitgegaan. Daar heerscht wel zooveel bezadigdheid en wijsheid, dat men zulk een blunder onmogelijk moet achten.

't Is denkbaar dat een paedagoog zich in afkeurenden zin heeft uitgelaten, ofschoon het ons niet ter oore is gekomen. Maar 't best is, daarvan geen notitie te nemen, zoolang er geen argumenten worden gegeven.

Over Jules Verne, vroeger in Frankrijk en dit jaar nog in Nederland, was de een of andere paedagoog niet goed te spreken. Anderen dweepten met hem. Wij hebben dat vroeger al eens verteld.

Ik schaam mij niet te verklaren, dat de boeken van Jules Verne tot de mooiste en beste jongensboeken behooren.

VOOR DEN OPVOEDER.

DE ZORG VOOR HET KIND.

Practische Sociologie door J. H. F. Kohlbrugge. Deel I *Sociale opvoeding* (De mensch in dienst der Maatschappij) f 3.90. Deel II *De zorg voor het normale Kind* f 3.90. Deel III *De zorg voor het abnormale Kind* f 3,90. J. B. Wolters, Groningen.

„Toen de regeering weigerde een docent in de Sociologie te Utrecht te benoemen, zou het onderwijs in de Sociale Aardrijkskunde aan deze hoogeschool te niet hebben moeten gaan, zoo ik

niet deze taak op mij had genomen", zegt J. Kohlbrugge — en wat later „alhoewel dit eigenlijk onvereenigbaar is met mijn krachten, mijn vooropleiding en mijn leeftijd."

Hij geniet geen salaris; en hij geeft zijn colleges in boekvorm uit in de hoop dat de verkoop de door den niet-gehonoreerde gemaakte onkosten moge dekken.

Het is een eigenaardig werk, dat de maatschappij-dienende Kohlbrugge op zich heeft genomen. Het is gewaardeerd, maar heeft meer tegenspraak gevonden. En het zijn boeken, die wij hier voor ons hebben liggen, welke men niet moet lezen zonder potlood in de hand.

Zeer zeker beschikt de schrijver over een schat van inlichtingen en feitenmateriaal. Dat is de voornaamste waarde.

Maar ook verdienen zijne opmerkingen, die ons op 't eerste gezicht onbillijk lijken, wel eens grondig te worden onderzocht en dan vindt men meer waarheid, dan men aanvankelijk vermoedde.

Bijvoorbeeld. In zijn laatste boek verwijt de heer Kohlbrugge herhaaldelijk de katholieken een dwangsysteem. Dikwijls zeer ten onrechte, want hij begrijpt de maatregelen niet. Maar, al zijn wij nog zoo overtuigd, dat er voorschriften moeten zijn, dat opvoeding en leiding zonder gedeeltelijke beperking der individueele vrijheid geen resultaat kan hebben, wij moeten toch ook erkennen dat het bij ons vaak een soort van dril en dressuur wordt. Het is heel iets anders, leiding geven of den bemoeial spelen.

Wij zijn soms, geheel te goeder trouw, hard bezig ons morsdood te organiseeren en alle goede zelfstandigheid den ruggegraat te breken. Wij zijn overstelpt met tal van dwingende voorschriften, die hoogstens in den vorm van goeden raad hadden gegeven mogen worden, en waaraan geen katholiek in geweten zich heeft te storen.

ERVARINGEN.

H. v. d. V. vroeg ons in het vorig nummer: of wij ervaren hadden, dat in de huisgezinnen waar het „je" en „jij" der kinderen tegen de ouders wordt toegelaten, de verhouding tusschen beiden er minder op wordt. Wij hebben een beroep gedaan op de ervaringen onzer lezers.

Jij en Je. Het is een kwestie van gewoonte, zegt men dikwijls, maar het lijkt mij dat er toch wel wat meer aan vast zit.

Ik geef gaarne toe dat het oor daar op den duur wel aan went en de ouderen, wien het hinderlijk klonk in den beginne, op den duur er geen oneerbiedigheid meer in hooren.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Als de kinderen hun kameraadjes, de dienstboden, hun ouders en onderwijzers aanspreken met „jij", dan kan die gewoonte op den duur wel zoo algemeen

worden, dat er werkelijk geen spoor meer in gelegen is van oneerbiedigheid, noch in den klank noch in den geest van den gemeenzaam aansprekende.

Maar ik zou juist willen dat de omgangsvorm van kinderen met hun ouders niet alleen *niet-oneerbiedig* doch liever *positief-eerbiedig* ware.

Juist in onzen tijd van gelijkmakerij, van afkeer van alle gezagsdistinctieven moest men houden aan de beleefdheidsvormen.

Of ik ooit minder goede gevolgen heb gezien? Ja! Dat zulke ouders in ernstige kwesties, in werkelijke conflicten met hun kinderen, dikwijls niets hebben te vertellen.

Een vriendschappelijk klapje op de schouders en een vertrouwelijk: „Dad, je bent uit den tijd", of zoo iets en de zaak is afgedaan. Dat ouders, die nooit hun gezag hebben kunnen ophouden, het eensklaps zouden willen doen gelden, lijkt de kinderen zoo onmogelijk dat ze het niet kunnen gelooven.

L. S.

Och, toen ik uw vraag las over het „Jij of U" had ik juist het laatste Aprilnummer van „De Groene" gezien, waarin Van Raemsdonck onder „Moderne Jeugd", drie broekjes van jongens teekent, waarvan er twee schaterlachend staan bij een derde knaapje, verslagen en met vingertje in den mond: Onderschrift: Ha, ha, ha . . . hij heeft nog nooit 'n radio gehoord!

Zoo ook: voor hen, die van jongsaf zijn opgevoed met het „je", zal het plechtstatige U belachelijk klinken. *T. Schr.* (Deze redeneering zegt niets: voor wie van jongsaf geleerd heeft met zijn vingers te eten, lijkt het gebruik van vork of lepel allicht dwaas!)

R.

In *De Nieuwe Taalgids* (XX, 3, blz. 8) begint J. W. Muller een tweede bijdrage tot de geschiedenis onzer nieuw nederlandsche aanspraakvormen: *Gij, Jij en U.* 't Is voor hen, die zich in de gestelde vraag willen verdiepen, misschien de moeite waard dat eens te lezen.

Omdat wij „Jij" gemakkelijk verbinden met „Jou", dat nog altijd de beteekenis heeft van een schimpenden vocatief, hebben wij wellicht instinctief zooveel tegen dien gewraakten aanspraakvorm. Kan dat?

N.

Laten wij al het redelijke, dat kan helpen beleefdheid, hoffelijkheid en eerbied te bevorderen, met angstvallige zorg behouden. Daartoe behoort dat een kind tegen zijn ouders, een jongere tegen een oudere, een werknemer tegen zijn werkgever „U" zegt.

Onder het voorwendsel van „vertrouwelijkheid" aan te kweeken, heeft men den omgangsvorm te los gemaakt en de tuchteloosheid vrij baan gelaten.

VOOR HET KIND

Bruining (Hendrik). *Hein Krol* (206) L. J. Veen.

Geschiedenis van een schoenmakerszoon, die het ondanks tegenwerking en intrigues van een afgunstigen schoolmakker, tot leerling aan de kunstakademie brengt en later een gevierd schilder wordt. Een mooi jongensboek.

Eitner (H). *De Vagebond.* (150) E. Bosch, Baarn.

Het boek is protestantsch godsdienstig. Zoo hier en daar vind ik het wel wat erg onwaarschijnlijk. En bovendien, hoe goed de strekking ook moge zijn, ik vind het geen lectuur voor de jeugd.

Hichtum (N. van) *Kleine Polly uit het Jan-Klaassenspel.* Kluitman, Alkmaar.

Voor het kleine volkje, dit allerleukst verhaaltje over 't hondje van den poppenkast-baas. 32 keurige gekleurde plaatjes van Jack Ohr verhoogen de aantrekkelijkheid.

Krienen (Charles) *Prettige Dagen.* (192) Kluitman, Alkmaar.

Vier jongens gaan acht dagen op 'n boerderij logeeren; zij halen daar allerlei guitenstreken uit, maar worden op hun beurt ook wel eens in 't ootje genomen. Er komen grappen in dit boek voor, die in een stad niet op hun plaats zouden zijn, maar op 'n boerderij haast van zelf spreken.

De jongens maken het toch niet al te bont en het lijkt me een aardig boek voor den leeftijd van 10 tot 14.

Ossenbruggen (Cor van) *Wilde Jo.* (144). Van Goor, Gouda.

Een kind met een goed hart, maar impulsief en driftig, waardoor zij in vele moeilijkheden komt. Vader en moeder geven haar leiding en als zij van oom uit Indië mag gaan studeeren voor zang, belooft zij haar uiterste best te zullen doen tot ieders tevredenheid. Goed voor kinderen van 12 tot 15.

Petillon (Willy) *Huismusch.* (238). Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Een rommelig artiesten huishouden: vader schildert, moeder zingt, oudste dochter redigeert mede een blad. De dienstbode steelt als een raaf. Daisy, de jongste, grijpt in en neemt de zorg voor de keuken op zich. De oudste dochter trouwt en Daisy bestuurt nu zoo ongeveer beide huishoudens.

Van godsdienst wordt niet gerept, behalve dat een der jonge dames verklaart dat zij niet tevreden zou zijn met een trouwplechtigheid op het stadhuis alléén.

't Is wel aardig beschreven en voor oudere meisjes (zóó van 16 of 17) niet ongeschikt, maar 't is toch niet de lectuur, waarmee ze het op den duur kunnen doen.

Brievenbus

Lezers kunnen op aanvrage (Heerengracht 415, Amsterdam) gratis en franco de prijslijst ontvangen van de uitgeloopen Tijdschriften (Fransch, Duitsch, Engelsch en Nederl.), welke het Leesgezelschap „Omnia" te koop biedt.

J. H. te N. Dat staat in *De Nieuwe Gids* van April, in het artikel van Kloos: „Herdenking van den grooten en goeden Alphons Diepenbrock". In hoeverre dat juist is, kunnen wij niet uitmaken.

B. L. te Sch. Neen, als een boek „met name" op den Index staat, al zou het U nog zoo onschuldig lijken in onzen tijd, is en blijft het veroordeeld, zóó lang de naam op de lijst wordt gehandhaafd.

Verder. Dat de Indexlijst eene herziening zou ondergaan of zou worden afgeschaft, is natuurlijk mogelijk: Maar wat de „Germania" daarover schreef, is volstrekt niet bevestigd.

H. v. d. St. te B. Het oordeel is toch zoo moeielijk niet. *Fabiola* staat hoog boven *Callixta* als literair werk.

W. A. te K. Wij meenen op zulk een vraag verleden jaar te hebben geantwoord met te verwijzen naar *Richard Lewinsohn*; *Die Umschichtung der Europäischen Vermögen*. S. Fischer-Verlag, Berlin 1925.

Dr. S te A. Met een paar woorden kunnen wij moeielijk *De plichten van den Mensch* door Guiseppe Mazzini bespreken. Wij hopen dat in 't volgend nummer wat uitvoeriger te kunnen doen.

H. Br. te H. Wij hebben het zoo juist gelezen en ofschoon er duidelijk op den omslag staat, dat het een humoristisch boek is, blijft onze overtuiging ongeschokt, dat 't een der vervelendste, malste boeken is, die ooit in onze taal zijn geschreven. Volgenden keer iets meer van dit gedrocht.

L. v. d. Gr. te R. 't Lijkt er niet op dat het tooneel van Pirandello in zijn geheel onschuldig zou zijn. 't Is ook alles geen kunst! Pirandello is een slimme schelm, die vaak heel oude geschiedenissen weet op te warmen en op te dienen met een gezicht, afsof er nog nooit zoo iets ter wereld was genoten.

J. G.-B. te H. Wij hebben al vaak aan dergelijke aanvragen voldaan. Richt u zich aan ons R.K. Bureau voor Lectuur en wij zullen u een lijst zenden van goede, Fransche romans en waar u die hier of in Frankrijk kunt bestellen.

Z. E. Pr. te N. Wij hebben uwe opmerking omtrent titelpagina den uitgever overgebracht en eveneens uw wensch van inhoudsopgave. Hij ziet het nut daarvan in en wij vermoeden, dat hij tegen 't einde van dit twintigste jaar er wel toe zal overgaan.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst en Wijsbegeerte.

Lekeux (P. Martiaal) Maggy. Uit het Fransch door P. Athanasius Buttjens (272) fr. J. de Meester, Wetteren (België.)

Beschrijving van het admirabel leven van de jong gestorven (23 jaar) zuster van den Franciskaner-pater Lekeux (in den oorlog artillerie-kommandant) schrijver van het vlammende oorlogsboek *Mes Clôitres.*

Koenders O. Carm. (A. J.) Katechismus der Liturgie 2de dr. (244) f 1.— L. Malmberg 's Bosch.

Gaat niet over een onderdeel, maar over de *geheele* liturgie. Bevattelijk.

Marmion (D. Columbia). Christus, Ideaal van den Monnik. Vertaald door W. van Neylen (577) f 2.— J. Taymans, Lier.

Geestelijke conferenties over het Monniken- en Kloosterleven van den bekenden Abt van Maredsous.

Trooster (Marie). St. Dominicus en zijn Derde Orde (94) f 1.35 f 2.— N. V. Paul Brand, Hilversum.

Niet alleen ter propaganda maar ook om in den breeden zin voorlichting te geven, volgens P. Jos van Wely O.P.

Plus S.J. (Raoul). Christus in onze Broeders. Uit het Fransch door J. A. R. Munnecom, Pr. (265) f 3.25. Teulings, 's Bosch.

Behandelt de drie groote wetten: eenheid, liefde, solidariteit — en de drie groote middelen van apostolaat (ijver naar buiten, gebed, lijden.

Opvoedkunde.

Fénèlon (F. van) De Opvoeding van Meisjes. Met een inleiding van A. J. Schreuder (20 en 85) f 1.— P. Noordhoff.

Vooral de beschouwingen van Schroeder t/o van Fénèlons opvoedingsleer zijn merkwaardig.

Ernstman (J.) Jeugdbeweging in Nederland (129) met afb. f 1.40

Om op de hoogte te zijn van de algemeene jeugdbeweging, doet men goed van dit boek kennis te nemen.

Wolters (Pr.) De H. J. B. de la Salle en zijn Paedagogiek (102) f 1.30. R. K. Jongens Weeshuis, Tilburg.

Agathon (Br.) De twaalf Deugden van een goed onderwijzer. (85) f 1.20.

Deze twee boekjes behooren bij elkaar. Het eerste gaat over leven, werk en methode van den H. Johannes Baptista de la Salle, stichter der congregatie van de Broeders der Christelijke Scholen. Het tweede van Broeder Agathon, vijfde algemeene Overste derzelfde Broeders, is eene uiteenzetting van de twaalf deugden die de H. Stichter in den onderwijzer verlangde. (Ernst — stilzwijgendheid — nederigheid — voorzichtigheid — wijsheid — geduld — zelfbedwang — zachtmoedigheid — ijver — waakzaamheid — godsdienstigheid — Edelmoedigheid.

Onderwijs.

Cauberghe (J. R. S.) Bloemlezing uit katholieke schrijvers I en II (255 en 287) f 1.90 Geb. f 2.35. G. B. van Goor, Gouda.

De keuze des schrijvers is wellicht te ruim! Maar door anderen werden de

katholieke schrijvers zoo bar verwaarloosd, dat dit te veel niet erg is. Maar of zij allemaal tot „onze beste letterkundigen" behooren?

Teunisse (A) en A. van der Velden. Handleiding voor het Examen in de nuttige Handwerken 2de dr. (179) 134 gravures f 1.40. W. Versluys, Amsterdam.

Deze nieuwe uitgave is geheel aangepast aan het tegenwoordige gemoderniseerde examen.

Enk (P. J.) Latijnsche Letterkunde (296) 8 pltn. f 3.25. Geb. f 3.60.

Begint met de Latijnsche Letterkunde voor het Hellenisme en gaat tot den ondergang van het Westromeinsche Rijk (476 n. Chr.) Behandelt ook de oud-christelijke tot 5de eeuw.

Koenen (M. J.) Verklarend Handwoordenboek der Nederl. Taal. 15de Verm. dr. Uitgegeven door Dr. J. Endepols (1212) f 5.60, J. B. Wolters, Groningen.

Men zoekt nooit iets vergeefs en men kan een jongen het heele werk laten doorzoeken, zonder dat hij iets „raars" tegenkomt.

Bruggencate (K. **ten**). Engelsch Woordenboek Eng.—Nederl. 10de dr. Omgewerkt en vermeerderd door A. Broers (538) f 3.75. J. Wolters. Groningen.

Beek (C. A. van) en W. van **Heek** Stereometrie voor Onderwijzersopleiding en Hoofdaktestudie. (108) 86 fig. f 1.90 geb. f 2.50. J. Wolters, Groningen.

Bruin (D. de) Herbarium. Met 40 herbariumvellen. f 3.50. W. Stempher, Deventer.

Bussum (A. E. van) Esperantoleerboek voor Cursus, School- en Zelfstudie. (162) f 1.25. L. Malmberg, 's Bosch.

Goudriaan Jr. (J.) Bedrijfsleer als theoretische en als toegepaste Wetenschap, (Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewone hoogleeraar aan de Nederl. Handelshoogeschool te Rotterdam (23 April 1926) (30) f 0.90, Nijgh en van Ditmar, Rotterdam.

Heyden (E. van der) Het Wetsontwerp 1925 op de Naamlooze Vennootschappen. (91) f 2.—. J. Romen, Roermond.

Klauw (C. J. van der) Het hooger Onderwijs in de Zoölogie en zijne hulpmiddelen te Leiden. Een historische schets naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van het tegenwoordig zoölogisch Laboratorium. (131) 2 platen. f 2 90.

Rombouts (Fr. S.) Nieuwe Banen in Psychologie en Paedagogie. 2e dr. (316) f 2.50. R.K. Jongensweeshuis, Tilburg

Valkhoff (P.) Le Vingtiène Siècle. Anthologie der Prosateurs français Contemporains. (363) Met portret. W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle.

Zaadnoordijk (H.) Het examen Wiskunde l.o., bevattende de opgaven van 1906 tot en met 1925 benevens de volledige oplossingen. (300) 175 fig. f 5.90 geb. f 6.50. W, J. Thieme, Zutphen.

Letterkunde en Kunst.

Wille (Dr. J.) Heiman Dullaert. Zijn Leven, Omgeving en Werk. Met Herdruk van zijn meeste gedichten (218) f 4.90, geb. f 5.75 G. Ruys, Zeist.

Over Dullaert, den dichter-schilder, leerling van Rembrandt en van Vondel (1636—84).

Leopold (L.) Nederlandsche Schrijvers en Schrijfsters. Proeven uit hun Werken met beknopte biographieën en portretten. 10e dr. (848) f 5.25, geb. 5.90. J. B. Wolters, Groningen.

Wat er in staat kan veel dienst doen. 't Is overigens jammer dat katholieke auteurs zoo opzettelijk zijn verwaarloosd

Lorm (C. de) Het gezellige Binnenhuis (55) 26 afb. f 1.57. Brusse, Rotterdam.

Keurig boekje voor den liefhebber van iets moois in huis.

Ellens (H.) Onze Disch (57) 60 afb. f 1.50. Brusse, Rotterdam.

Tafelversiering, servies, eetgerei en tafellinnen in prachtige afbeeldingen.

Plasschaert (A.) Muurschildering (51) 31 afb. f 1.50. Brusse, Rotterdam.

Beknopt overzicht van nederlandsche muurschilderingen, schoone en gruwelijke.

Kamp (Mr. A. W.) Liedjes, Vertalingen en Bewerkingen (117, 114, 112) f 1.25 per Bundel. H. P. Leopold, den Haag.

Liedjes, meest luimige, van den bekenden voordrachts-kunstenaar'

Renssen (R.) Ontwerpen voor opschriften ten dienste van Nijverheids- en Teekenscholen, schilders, teekenaars, enz. 30 platen. In portef. f 5.25. W. J. Thieme, Zutphen.

Sanders (P. F.) De Piano. Het Instrument en zijn Meesters. Met penteekening van Jordaan. (180) f 2.90, geb. f 3.75. N.V. Ontwikkeling, Amsterdam.

Veldkamp (J.) en K. de Boer. Kun je nog zingen, zing dan mee. 132 algemeen bekende schoolliederen met pianobegeleiding van P. Jonker. (191) f 2.25, geb. f 2,90. P. Noordhoff, Groningen.

Jansen (Ir. Daan). Oud-Utrecht, Stadschoon en Monumenten (49). H. J. Paris, Amsterdam.

Techniek.

Idzerda (W. H.) Kinematografie voor den Amateur. (104) 91 afb. f 1.75. Mij. voor goede en goedk. Lectuur, Amsterdam.

Een boekje met goede afb. en duidelijke instructie om zelf de film op te nemen.

Gelderblom (A. J.) De Electrotechniek van den Automobiel (211) 131 fig. f 2.75, geb. f 3.50. Nijgh & v. Ditmar, Rotterdam.

Grooten (J.) en P. Beishuizer. Leerboek der Organisatie en Techniek van den Handel voor Handelscholen. De goederenhandel. (125) f 1.50. Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

Heidema (J.) Landbouwbedrijfsleer. (184) f 1.90. J. B. Wolters, Groningen.

Aardrijkskunde en Geschiedenis.

Blink (Prof. Dr. H.) Opkomst van Nederland als Economisch-geographisch gebied van de oudste Tijden tot Heden. (550) f 5.25, geb. f 6.15. Mij. voor goede

en goedk. Lectuur, Amsterdam.

Een schitterende bijdragen tot de economisch-geographische bibliotheek der wereldbiblioth. waarin de welvaart van ons land, en de factoren die haar beheerschen, overvloedig worden besproken.

Blink (H.) **Opkomst en Ontwikkeling van Sumatra als economisch-geographisch gebied. Met schetskaartjes.** (140) Mouton & Co., Den Haag.

Elout (C. K.) Indisch Dagboek. (239) Geïllustr. f 6, geb. f 7.50. C. Mees, Santpoort.

Faure (Gabriel) De Weg door de Dolomiten. Vertaald en omgewerkt door W. Linden. (142) 177 afb. f 3.60, geb. f 4.50. J. de Bussy, Amsterdam.

Raptschinsky (Boris) Peter de Groote in Holland in 1697—1698. Eene historische schets. (170) 6 portr. f 3.90. geb. f 4.90. W. J. Thieme, Zutphen.

George (W. L,) De geschiedenis der Vrouw. Bewerkt door Titia Gaston. (151) f 2.25. H. P. Leopold, den Haag.

Hoe de vrouw van den toestand van aapmensch is opgeklommen tot de positie van Madame Curie. Het begin is fantasie, uitgaand van de afstammingshypothese. Wij kunnen uit dit boek bitter weinig leeren.

Stoddard (Lotrop). **Ras en Politiek in Europa. Bewerkt door Dr. C. Easton.** (216) f 2.90. H. P. Leopold, den Haag.

Stoddard gaat zeer simplistisch te werk. Hij vereenvoudigt het moeielijke rassenvraagstuk door voor Europa maar drie verschillende rassen aan te nemen (Noordsch, Alpien, Mediterraan). 't Is waarschijnlijk onjuist, maar de beschouwingen van Stoddard zijn de moeite van het lezen waard.

Vraagbaak.

Geerling. **Vraagbaak voor iedereen inzake wettelijke voorschriften van allerhande aard benevens briefsteller.** (439) f 1.90. G. B. van Goor, Gouda.

Inderdaad een echte vraagbaak, die uitkomst geeft omtrent sociale wetten, huurcontracten, requesten, sollicitatiebrieven en dozijnen andere dingen.

JAARVERSLAG

van

R. K. Centraal Bureau voor Lectuur

HEERENGRACHT 415, AMSTERDAM

MEI 1925 ——————— MEI 1926

Het Bureau ontving aanvragen om inlichtingen aldus te classificeeren	873
1. Omtrent Studieboeken, in gebruik voor Examens M. O., of 't meest geschikt voor zelfonderricht	261
2. Apologetische, liturgische, algemeene religieuze werken	145
3. Moreele waardeering van romans en ontspanningslectuur (De boeken der catalogenrevisie niet meegerekend . .	314
4. Nazien van lijsten en volledige catalogen van bestaande bibliotheken	9
5. Lijsten van (hoofdzakelijk) Fransche romans geschikt voor kath. bibliotheken. Klaarblijkelijk speelde de lage valuta hierbij een rol	17
6. Inhoud, strekking of richting van (meest) buitenlandsche bladen en tijdschriften	26
7. Titels van boeken die voor vertaling zouden kunnen worden aanbevolen, waarbij dikwijls de vraag was gevoegd: of het vertalingsrecht was verloopen	
8. Doorlezen van manuscripten, om uit te maken of zij voor katholieken ook konden gelden als volkomen neutraal	14
9. Biografische bijzonderheden over auteurs. Onthulling van pseudoniemen, enz.	27
10. Diversa	60

Van deze 873 vragen werden 781 beantwoord. Bleven dus zonder antwoord 92, meerendeels omdat wij niet in staat waren het te geven. In 4 gevallen was geen adres van afzender ingesloten. Eenige vragen lagen, naar ons oordeel, niet op ons terrein. Soms werd de schrijver van een boek, waarover wij werden geraadpleegd, niet genoemd, en dan gaan wij op de vraag niet in.

Wij hopen de abonné's van *Boekenschouw* ook dit jaar met onze adviezen en inlichtingen te blijven dienen, als het kan met nóg meer resultaat.

C. B. v. L.

De Directie.

Jan Engelman

door A. GIELEN S.J.

In den brief, dien Jean Cocteau onlangs schreef aan Jacques Maritain en waarin hij de loopende geruchten over zijn terugkeer tot het geloof bevestigde, lees ik dezen zin: „notre époque est infectée de dadais à lunettes d'écailles qui fréquentent les coulisses de l'audace, parlent fort et jugent tout."

Bij ons is het al niet anders, met dien verstande even wel dat onze wijsneuzen en luidsprekertjes de epigonen zijn der fransche en over het algemeen alle oorspronkelijkheid missen.

Van hun „stimulator" hebben zij op hun levenspad den weinig christelijken raad mee gekregen om er al door maar manhaftig op los te beuken en waar hun kennis te kort schiet, die aan te vullen door brutaliteit. „Ze" (dat zijn dan degenen, die meenen er andere opvatting in zake kunst en literatuur bijvoorbeeld, op na te mogen houden) „moeten geen mond meer durven open doen!")

't Is kranig. Het herinnert aan Wilhelm II, die op 27 Juli 1900 te Bremershaven tot zijne naar China uitrukkende strijders het fiere woord sprak: „komt gij voor den vijand, dan wordt hij neergeslagen. Pardon wordt niet gegeven, gevangenen worden niet gemaakt. Wie U in handen valt, zij u overgeleverd. Gelijk voor duizend jaren de Hunnen onder hun koning Etzel zich een naam verwierven, die thans nog in de overleveringen en in legenden machtig tot ons spreekt, zoo moge de naam van de Duitschers in China voor duizend jaren, door U op zoodanige wijze worden gevestigd, dat nooit een Chinees het meer waagt een Duitscher ook maar scheef aan te zien."

Of zoo'n paardemiddel werkelijk het gewenschte effect zou hebben, waag ik te betwijfelen. Hier in Holland, waar het aantal „Chineezen" blijkbaar geringer is dan men had verwacht, heeft het niets uitgehaald.

De menschen, wien geen pardon mocht worden geschonken, schrokken even bij den onverwachten aanval als wie plotseling een voetzoeker tusschen zijn beenen krijgt, en morden eens om dat lastige goedje of gingen glimlachend voorbij: „wij zijn ook jong geweest en die kuren gaan spoedig over." Dat gingen zij ook, toen de lastige tweede puberteits-periode voorbij was.

En toen werd het ook tijd! Wat men bij een studiosus gemakkelijk door de vingers ziet, duldt men moeielijker bij een serieuzen dokter en wat een jonkman zich veroorloven kan, vindt men ongepast van een jeugdigen huisvader. Wie deze mentaliteit van het toeschouwend publiek vergeet, zal er steeds op de een of andere manier aan herinnerd worden.

Jan Engelman heeft dat ondervonden, ofschoon ik vrees dat het tot hem nog niet diep genoeg is doorgedrongen. Engelman werd geboren 7 Juni 1900 en achter zijn naam staat opgegeven dat hij „thans-letterkundige" is, hetgeen gewoonlijk een euphemisme is voor journalist. Ook vind ik in *Erts* nog de verzekering dat hij is „Een der Jong-katholieke leiders," aan welke toevoeging Engelman zelf verklaarde, niet de minste schuld te hebben.

Welnu, deze heer Engelman heeft werkelijk vlotte, journalistieke kwaliteiten. Hij kan een smakelijke boutade schrijven over een mislukte tentoonstelling, een geestig kritiekje over de vuurbakenverlichting van het damplein, eene „Spotterny en Sotterny" over de malle bruggehoofden in Amsterdam. In één woord, hij had best Barbarossa kunnen vervangen, toen deze zijn positie onmogelijk had gemaakt. Hij is (evenals Vondel een groot zwijger in het gewone leven) maar een handig prater met de pen in de hand, en zelfs uit zijn vluchtigste en oppervlakkigste artikeltjes komt men niet te weten of hij werkelijk iets van schilder-, bouw- en verskunst weet, of alleen steunt op het bewustzijn dat de meeste zijner lezers er niets van weten. Maar zijn ernstiger essay's toonen wel dat hij iets in zijn mars heeft, waarmede hij zich een toekomst had kunnen verzekeren.

Heeft hij dat zelf niet ingezien? Werd hem nooit aan een groot blad de gelegenheid aangeboden, eene levenspositie te winnen en te arbeiden onder ernstige en verstandige leiding tot den dag zijner geestelijke rijpheid? En is hij toen

> vechtend met het trage leven
> en de moord der zwaarmoedigheid

gaan denken dat hij gedoemd was tot het armzalige lot, spiegelruiten te moeten gaan ingooien om de aandacht te trekken.

't Is zijn noodlot geweest dat hij het klaar speelde *De Gemeenschap* op te richten, een Maecenas te vinden die 't ding in het

leven hield, en zoo de mogelijkheid kreeg te laten drukken wat hem in het hoofd sloeg.

Sinds dien zijn zich karaktertrekken gaan openbaren bij den heer Engelman, welke ieder, die het wel met hem meent, ten diepste moet betreuren. Hij is een man geworden, die het er op toelegt, pijn te doen, te grieven, te wonden. Is de bittere geest van Shakespeare's Cassius in hem gevaren?

Lezen doet hij veel; Veel neemt hij waar en goed, en hij doorschouwt volkomen 's menschen doen; hij mint geen spel als gij Antonius, houdt niet van muziek; hij glimlacht zelden, en zoo ja, steeds zoo, alsof hij zich verweert, zijn geest beschimpte, dat die om iets ter wereld lachen kon. Nooit is bij zulke mannen 't hart voldaan, zoolang zij iemand grooter zien dan zij; en dat is 't wat hen zoo gevaarijk maakt.

Ik wil hier niet oprakelen de „onwelvoegelijkheden", die Engelman zich heeft veroorloofd tegen peromen die in alle opzichten zijn meerderen waren. Het zij genoeg te herineren aan het record dat hij behaalde met zijn bravour-stukje over dr. van Ginneken en diens *Publicaties der Afd. Nederl. van het Instituut Nieuwe Letteren.*

Tegen deze onfatsoenlijkheid is dan ook ongeveer de heele katholieke pers opgekomen en heeft den „thans-letterkundige" tot de orde geroepen. Dat heeft hem blijkbaar verrast en gekwetst in zijn ijdelheid. Want in plaats van ná het schandaal zorgvuldig zijn mond te houden en zich een paar maanden niet meer te laten zien in het publiek, begint hij in een volgend nummer van *De Gemeenschap* zich te beklagen over de verwatenheid der kritiek, die het tegen hem en zijn onwaardige expectoratie heeft durven opnemen.

Hij praat daar wat over „huurtroepen" van „De Maasbode" en over anderen (nog wel vakgeleerden) die zich vermeten het beter te willen weten dan hij (allesbehalve een vakgeleerde); geeft dan den aangevallene nog grimmig een trap om ten slotte als een dappere Tarantin zijn fanfaronade uit te stooten: „Wij bekennen dat wij een *pamflet* hebben *willen* schrijven."

Trots deze bekentenis, meen ik dat juist het ergste van zijn euveldaad niet is doorgedrongen tot den heer Engelman. Hij doet denken aan den boer uit het oude volksverhaal, die aan tafel zijn eigen beenen naast zijn bord legde en maar niet begreep waarom het gezelschap verontwaardigd was. Een pamflet kan alle mogelijke onaangename kwaliteiten hebben, maar het *behoeft* daarom nog niet laaghartig te zijn.

En laaghartig bijven wij vinden deze laffe insinuatie:

„En de knappe afdeeling Nederlandsch van het Instituut Nieuwe Letteren aan de Nijmeegsche Universiteit zal, door 's Rijks kas en de *spaarpenningen van het Roomsche volk gesteund,* bevredigd voortwerken, steeds spitsvondiger, steeds meer gespecialiseerd, *terwijl ergens in de Congo een door te veel dagreizen afgezwakt missionaris aan de koorts bezwijkt.*

Hier wordt dus beweerd dat een priester, van wien iedereen weet dat hij gewerkt en gezwoegd heeft boven mate alleen om de ziel van het arme heidenkind in onze steden, het goede geld der katholieke landgenooten verprutst in nuttelooze wetenschapperijen en den nood der ziel vergeet."

For shame! Een gevallen engel zou zoo iets misschien zeggen, maar geen man, ten minste geen gentleman. Hier behoeft niet verder te worden gepraat, hier past alleen een onomwonden excuus, dat tevens kan bewijzen dat „Jong-Katholiek" geen sectenaam is.

De laatste vier regeltjes van Engelman's verdedigings-stukje zijn gewijd aan mijne Wenigkeit. Hij verklaart dat na zijne bekentenis dat hij een *pamflet* heeft *willen* schrijven, er *geen reden* meer is om in te gaan op mijne „urinoir-opschriften" en dreigementen. Het causaal verband zie ik niet.

Ik begrijp echter dat hij doelt op wat er over zijn onhebbelijk artikel staat in het Mei-nummer (blz. 28) van *Boekenschouw*.

Maar in dat commentaar zoek ik vergeefs naar een schijn van dreigement, ook naar een enkel woordje, dat zelfs met in het oog loopende kwade trouw als zoodanig zou kunnen worden uitgelegd. En als Engelman mocht lijden aan vervolgingswaan, wat niet zelden voorkomt bij menschen die het te bont plegen te maken, dan wil ik hem ter geruststelling verklaren, dat als hij, ooit referenties noodig heeft voor zijn persoon, hij zich op mij mag beroepen en ik over het goede, dat ik van hem kan zeggen, zoo breed mogelijk zal uitwijden.

Met dat andere woord maakt hij mij ietwat verlegen, omdat ik eigenlijk niet precies weet wat hij bedoelt, en vrees een onnoozel figuur te zullen slaan.

Natuurlijk begrijp ik zoo in het algemeen wel dat „urinoir-opschriften" iets heel leelijks moeten zijn, iets schunnigs zelf. Maar . . . . maar . . . . in concreto? Als jongens werd ons al verboden nooit dingen te lezen, die onopgevoede menschen op deur en wanden schrijven van . . . sommige plaatsen. En wij hielden ons aan dat voorschrift, voelden wel dat fatsoenlijke jongens geen notitie behooren te nemen van die krabbels. En daarna . . . . ik droeg al heel jong het geestelijk kleed . . . . en . . . . enfin, de heer Engelman zal wel begrijpen dat ik niet te veel heb kunnen doen aan bedoelde opschriften-literatuur. Maar ik weet dan wel, zooals ik reeds zeide, dat het iets leelijks en schunnigs moet zijn. Nu vraag ik Engelman op den man af of hij één schunnigheidje kan ontdekken in het korte commentaar van *Boekenschouw*.

Ik heb hem verteld dat ik zijn *Phaenomenen en Phaenomenologie* een vlegelachtige expectoratie vond, ofschoon ik dat in eene omschrijving zoo lieftallig mogelijk trachtte uit te drukken.

Ik verstoutte mij zijn meesterachtige blaaskakerij verwaten te

noemen, en ik geloof dat deze uitdrukking, vergeleken met het bedrijf waarop zij sloeg, zoo matig is dat men bijna van schamelheid kan spreken.

En dan heb ik ten slotte het vermoeden uitgesproken (waar ik eigenlijk zekerheid had) dat deze verbolgen pamfletschrijver zich vergreep aan iets, dat boven den stand zijner geestelijke ontwikkeling lag. Wat hij zelf, na kalm beraad, moeielijk zal durven ontkennen.

Neen, tot hiertoe kan ik niets schunnigs ontdekken!

Maar ik wil mijn gewetensonderzoek ten einde doorzetten. En nu stuit ik op de woorden, die ik schreef; „Ik zocht in „Erts" het portret van dezen Titan, en staarde op het snoetje van een doodelijk verschrikt daghitje, dat het kostbaarste glas van mevrouw heeft gebroken."

Inderdaad, dat had ik niet moeten zeggen, niet omdat het mij een „U-opschrift" lijkt, maar omdat het den schijn wekt dat ik persoonlijk heb willen zijn, Ik erken, dat het mij nu spijt.

Maar ik mag wel een beetje clementie pleiten, niet? Ik ben het slachtoffer geworden van het ridicule der contrasten.

Na lezing van de donderende philippica tegen den Nijmeegschen hoogleeraar, zoo weergaloos brutaal, zoo onmenschelijk grof, kon ik mij den woordvoerder niet anders voorstellen dan als een reusachtigen Danton, een soort van barbarijschen leeuw, dat schrikwekkend „iemand, die bang is voor niemand" . . . en toen plots de werkelijkheid, dat schrille contrast, dat lieve, bescheiden, onschadelijk, geenszins on-intelligent portretje! Het werd mij te machtig! En ik heb een half uur gelachen, dat mij de tranen over de wangen rolden; ik was als bij tooverslag dien dooden missionaris in de Congo vergeten! Edoch, met de hand op het hart, ik heb niet geweten dat ik mij schuldig maakte aan iets U-achtigs. Maar ik beloof voor de toekomst mij beter in bedwang te houden.

Als Engelman geen wrok meer koestert en ook iets wilde beloven, zou ik mij in den zevenden hemel voelen. Kijk er eens aan, hij moest in zijn artikelen in het vervolg geen woordkoppelingen meer gebruiken met . . . . enfin U weet wel!

Als oprichter en redacteur moet hij zorgen voor de *netheid* eener gansche *Gemeenschap* en het is dus zijn plicht te zorgen, dat hij zelf „kamerzindelijk" blijft.

Over Persoon en Werk

van LUIS DE LEON

DE VOLMAAKTE HUISVROUW

De Redactie van Boekenschouw heeft wegens overvloed van copie mijne bespreking van *La Perfecta Casada* nogal geruimen tijd moeten laten liggen. Achteraf ben ik er dankbaar voor, omdat ik intusschen kennis kon nemen van een nieuwe Engelsche biographie van Luis de Leon en zoodoende over den spaanschen schrijver van *De Volmaakte Huisvrouw* [1]) wat meer mededeelen dan mij vroeger bekend was uit de voorrede.

Vertalingen uit het Spaansch zijn ten onzent niet alledaagsch, maar nog veel zeldzamer is het, onder deze vertalingen een boek aan te treffen, dat ofschoon 400 jaren oud, toch als voor onzen tijd geschreven schijnt en even frisch als modern aandoet.

Dankbaar moet men zijn tegenover hen, die zoo'n juweeltje op diepten uit den veelal onbekenden, maar toch zoo rijken schat der oude Spaansche Literatuur en het, fijn geslepen naar onzen smaak van heden, hun landgenooten ter leering en genieting aanboden.

Het dankbaarst zijn wij de kundige vertaalster, Mevrouw Lissone-Wierdels. Was Fray Luis een Nederlander geweest, hij had zijn gedachten niet beter en zuiverder kunnen uitdrukken dan zij het doet voor hem.

Uitvoerig en symphatiek wordt ons de persoon van den schrijver, een Augustijner-monnik, en zijn werk voorgesteld in de voorrede van professor Geurts.

Uit dit boek blijkt overigens genoeg hoe diep de menschenkennis van Fray Luis de Leon was, hoe innig zijne godsvrucht en praktisch zijn verstand. Noch de vertaalster, noch de inleider hebben te veel van zijn talenten gezegd. Kostbaar is voorzeker de raad, dien hij geeft, maar waardevol ook de wijze, waarop hij zoo aantrekkelijk en boeiend zijn ernstig onderwerp behandelt, dat hij een publiek van verwenden en helaas!, van ernstige en godsdienstige lectuur bijna afkeerige lezers en lezeressen weet vast te houden.

De Volmaakte Huisvrouw is levendig, pittig en prettig geschreven. Het verveelt geen oogenblik. Men kan gerust zeggen dat het den lezer even aangenaam als nuttig bezig houdt.

Misschien zijn er wel die zich verwonderen over de vrijmoedig-

---

1) Fray Luis de Leon. *De Volmaakte Huisvrouw.* Vertaald door Mevrouw Lissone-Wierdels. (183) f 1.50. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

heid, waarop deze geestelijke schrijver de dingen bij hun waren naam durft noemen en dat deze naam wel eens hard en rauw kan klinken; maar men vergete niet dat zij, die zich aan dergelijke dingen schuldig maken, niet kunnen verwachten dat zij op zachte wijze worden behandeld. Wie zich niet schaamt voor de daad, behoeft zich ook niet te ergeren aan de benaming.

En zij, die zich van deze verwijten niets hebben aan te trekken, moeten bedenken dat het niet de goede broeder Luis is, die dat alles zegt, maar de schrijver, onder ingeving van den H. Geest, der oud-testamentische spreuken.

Het is het beeld door den gewijden dichter ontworpen der ware, sterke vrouw, dat Fray Luis voor ons in breede uitwerking nateekent. Wij zouden wel gaarne willen citeeren, maar waartoe dient het? 't Boekje behoort in het bezit te zijn van alle gehuwde vrouwen en van haar, die 't spoedig zullen zijn. 't Is een boek dat zij moeten bestudeeren en bij de hand hebben om het elk oogenblik te kunnen raadplegen.

„Panta rei", alles verandert, heeft de Grieksche wijsgeer gezegd, maar 't lijkt toch wel of de mensch met zijn eigenaardigheden dezelfde blijft; wat deze Spanjaard vier eeuwen geleden schreef over de flirtende, coquette, jaloersche, verkwistende, slordige, zich opschilderen de vrouw is wonderlijk up-to-date. Maar het ideaal der edele, volmaakte huisvrouw, der echte katholieke vrouw, zal ook wel zijn van alle tijden en alle landen.

Fray Luis is feminist in de voorname beteekenis van het woord. Hij strijd voor het geluk en de eer der vrouwen, en daarom ook richt hij woorden van ernstig vermaan tot de mannen en dringt er bij hen op aan, hun goede vrouwen naar rechte waarde te schatten. Het verschil tusschen aard en aanleg van vrouw en man doezelt hij niet weg, zooals zoo vele moderne strijdsters voor vrouwenrechten doen, maar telkens wijst hij erop om hierin het geheim te vinden voor de goede verhouding der geslachten. Dit alles vindt men in dit kostbare, keurig uitgevoerde boekje, dat wij in vele, liefst in alle handen wenschen.

Terwijl deze vertaling in ons land verscheen en de aandacht vestigde op Fray Luis de Leon en zijn werk, kwam ook een boek [1]) uit in Engeland, eene belangrijke studie over denzelfden schrijver, welke tevens veel licht werpt op het nog tamelijk onbekende tijdvak der Spaansche Renaissance. Hoewel wij de namen en gedeeltelijk ook wel de werken kennen der groote schrijvers uit den bloeitijd der Spaansche Philosophie en Litteratuur, zijn er toch stellig nog vele (waaronder ook *Fray Luis*) van wie wij nog nooit hoorden.

Aubert F. C. Bell wijst er op hoe Spanje op het hoogtepunt van zijn cultuur in de XVI eeuw, zich sterk genoeg voelde

1) Bell (Aubert, F. C.) *Luis de Leon* (394) 30 Sh. Clarendon Press.

om een muur op te trekken, die moest dienen tot afweer van vreemde indringers en ongewenschte zeden. Of dat isolement op den duur verstandig was, blijve buiten bespreking.

Buitenlandsche historieschrijvers, staande buiten dien afsluitmuur, konden het werkelijke leven der Spanjaarden uit eigen aanschouwing niet leeren kennen en moesten zich tevreden stellen met de verhalen van eenige protestantsche uitgewekenen, of de bittere kritieken van Spaansche Satiristen. En daar men het licht niet zag aan gene zijde van den muur, viel het gemakkelijk te beweren, dat het Schiereiland in de diepste duisternis lag gedompeld. Eene legende, die blijk van taai leven heeft gegeven.

De Spaansche Inquisitie, waaraan ook *Fray Luis* geen aangename herinneringen had, valt voor ons nu ook beter te begrijpen als wij inzien hoe het machtige en geleerde Spanje niets zoo zeer vreesde dan het bestaan van het fijne goud zijner beschaving door de walmen eener nieuwe leer, die het van buiten bedreigde . . . en van het Jodendom binnen de grenzen.

De heer Bell maakte ruim gebruik van de levensbeschrijving van *Fray Luis de Lêon* door zijn ordebroeder Gregorio de Santiago Vela.

Ofschoon hij *Fray Luis* ten hoogste waardeert als theoloog, philosoof, exegeet, mysticus en taalkunstenaar, vraagt hij vooral belangstelling voor zijn buitengewone hoedanigheden als mensch. De oprechte broeder bracht zich zelf in opspraak door zijn te groote menschelijkheid. Hij beweerde dat het geoorloofd was van smakelijk eten te houden, een matig glas wijn te drinken, deel te nemen aan een opgewekten pic-nic en dergelijke nu niet direct-spiritueele genoegens. Hij leerde dat noch de natuurwet, noch de wet Gods eene gedwongen bekeering van heidenen veroorloofde. In die dagen van sterk anti-semitisme herinnerde hij er stoutmoedig aan dat Christus naar menschelijke afkomst een Jood was.

Hij hield van kleine kinderen, van vogels en bloemen, van schilderijen en muziek. Met open oogen voor natuur en menschen trok hij herhaaldelijk te paard door Spanje en verwierf aldus die groote wereldkennis, welke zelfs uit zijn meest afgetrokken redeneeringen en bespiegelingen voor den dag treedt.

Wat zijn Spaansche geschriften betreft, hun invloed op Cervantes en den H. Joannes van het Kruis is onmiskenbaar en 't mag wel verbazing wekken, dat zij zoo lang in vergetelheid zijn gebleven. Men kent ook van hem fraaie, gevoelige gedichten (o.a. *De Sterrennacht*, de Ode aan den blinden organist *Salinas*.)

Ook zijn latijnsche werken verdienden beter gekend te worden.

Er is alle reden den Engelschen schrijver dankbaar te zijn voor zijn meesterlijke studie over de Spaansche Renaissance, die ook bij onze Nederlandsche geletterden ongetwijfeld meer aandacht en opmerkzaamheid verdient dan haar tot heden betoond werd.

Een goedgemeende Aanmerking

Ingezonden.

Wie eene levensbeschrijving geven wil van de een of andere beroemdheid, is zeker verplicht zich goed op de hoogte te stellen van alles wat deze persoonlijkheid betreft en te zorgen geen onjuistheden of zelfs domheden te schrijven.

Aan dezen rechtmatigen eisch heeft de heer of mejuffrouw M. v. d. B. in zijn (haar) korte levensbeschrijving van *Eugénie de Guérin* in de Vrouwenkroniek van de *Nieuwe Eeuw* (3 Juni) volstrekt niet voldaan. Dit stukje toch bevat bijna even veel fouten als regels en het verwondert ons dat dit Weekblad, hetwelk zoo fel en raak de vertaling eener pauselijke Encycliek in het „grootsche en grootste R.K. Dagblad" — De Maasbode — wist te hekelen, geen oog had voor de tekortkomingen harer vrouwenkroniekschrijfster.

Om te beginnen, is het zeer zonderling te hooren gewagen van Eugénie's *Journal* of *Livre de Chevet!* Dat dit mooie dagboek voor velen inderdaad geworden is een „livre de chevet" valt niet te betwijfelen, maar heel iets anders is, dit als zoodanig te betitelen en te doen voorkomen of de schrijfster het bij voorbaat had gedaan.

Verder is het niet waar dat het gezin der Guérin's zoo talrijk was. Het telde slechts vier kinderen, waarvan de oudste eenige jaren voor Eugénie's dood getrouwd was, en sinds met zijn vrouw en twee kinderen op het ouderlijke landgoed woonde. Eugénie's eenige zuster, Marie, bleef ongehuwd evenals zij zelve; en Maurice had geen kinderen. 't Was dus onmogelijk dat haar broers en zusters met hun gezinnen op het kasteel kwamen logeeren.

Dan vertelt de kroniekster dat de stervende moeder haar achtjarig zoontje Raymond aan *Eugénie* toevertrouwde. Hiermede wordt natuurlijk Maurice bedoeld, want van een Raymond is in de geheele familie niets bekend.

Vreemd klinkt het ook te hooren dat Eugénie vond dat nergens de zon schooner scheen en de natuur heerlijker was dan in „Toulouse, op haar geliefd familie-goed". Nu weet echter ieder dat Toulouse een groote stad is en met de vervoermiddelen van dien tijd een dag reizen gelegen is van Andillac, een eenzaam, verlaten dorp in Zuid-Frankrijk, waar in werkelijkheid het landgoed Cayla te vinden was.

Maar 't ergste komt nog. Volgens M. v. d. B. zou de zwakke, teere Maurice in Oost-Indie zijn geweest en däär getrouwd met een Europeesch meisje, dat één jaar na het huwelijk stierf.

Wij mogen natuurlijk niet veronderstellen dat M. v. d. B. het *Journal* door hem(haar) zoo hoog geprezen, niet las, maar begrijpen doen wij het niet hoe zij dan zooveel onwaarheden op elkaar heeft kunnen stapelen.

Want zij kon toch weten dat Maurice nooit Europa heeft verlaten: hij woonde in Parijs en verloofde zich daar met Caroline de Gervain (*la petite Indienne*), wel te Batavia geboren, maar in Frankrijk gevestigd. Hoewel doodziek, trouwde hij met haar in November, en Eugénie was daarbij tegenwoordig. 't Volgend jaar begaf Maurice zich, tot herstel zijner gezondheid, met zijn jonge vrouw naar het huis van zijn vader, waar hij in Juni stierf. (Niet zijn vrouw, zooals de kroniek beweert.)

Caroline werd met veel liefde door de familie omringd, later ging zij naar Indië en hertrouwde daar. Eugénie zette na den dood van haar broer het dagdoek voort „voor Maurice in den Hemel".

Over de lijdensgeschiedenis van de uitgave der nagelaten werken van Maurice weet M. v. d. B. ook het rechte niet. Zij werden eerst uitgegeven na Eugénie's dood, een tijdlang veel gelezen en geprezen, maar bereikten nooit den wereldroem van Eugénie's Dagboek.

Wie meer en beter wil weten van deze hoogbegaafde en diepvoelende vrouw, leze het onlangs verschenen mooie boekje van Geneviève Duhamelet: *La Vie et la Mort d'Eugénie de Guérin* (Bloud & Gay, Paris).

Wij bevelen het echter vooral aan de persoon, die schuld heeft aan de bedoelde kroniek in de N. E.

En moge dan beter leeren kennen, ook meer, als het mogelijk is, leeren waardeeren.

M. S.

Onder het Gehoor van Jacques Maritain

door A. GIELEN S.J.

Zondag 30 Mei hield de fransche convertiet, de geleerde neo-Thomist Jacques Maritain te Amsterdam eene lezing over La Philosophie et la Science expérimentale voor de leden der Katholieke Wetenschappelijke Vereeniging.

Pieter van der Meer, petekind van Léon Bloy evenals Maritain, heeft veel gedaan om zijn vriend hier te lande bekend te maken en de jongere kunstenaars aangespoord zich vertrouwd te maken

met zijne denkbeelden, waaraan wij de goede vertaling hebben te danken van *Art et Scolastique*.

Ik had mij voorgesteld den geleerde te gaan hooren, en als het kon, een indruk te krijgen van zijne persoonlijkheid.

De voorzitter, professor Barge had de welwillendheid mij voor te stellen, en ik maakte kennis met een van die menschen, voor wie iedereen onmiddellijk sympathie moet gevoelen, omdat zij behooren tot de betrekkelijk weinigen van wie men dadelijk zeggen kan: in den Augen liegt das Herz.

Bescheiden, soms met een zweem van lichte bedeesdheid; vriendelijk, met een nimmer verglijdenden glimlach in oog en mondplooi; fijn beschaafd, met een bijna vrouwelijke gracieusheid in woord en gebaar, leek hij heelemaal niet op den wijsgeer, zooals de menigte hem zich zoo gaarne voorstelt: blikkend, met een diepen frons in het voorhoofd, over wereld en menschen heen, of zittend in afgetrokken gepeins naast het mannetje in de maan.

Het portret door Otto van Rees geschilderd en waarvan hier een reproductie staat, heeft wel gelijkenis, maar maakt van Maritain toch te veel een Bedouinentype om hem dadelijk erin terug te kennen.

Er was geen tijd om een gesprek te beginnen van eenige beteekenis, want het bestuur maakte al spoedig aanstalten de vergaderzaal binnen te gaan, waar een talrijk gezelschap, juist op slag van het onuitroeibaar „academisch kwartiertje" was saamgekomen.

Na de begroeting beklom Maritain het podium en sprak met klare, lichtelijk monotone, maar zuiver doceerende stem. In verscheiden bladen heeft men min of meer uitvoerige verslagen kunnen lezen, die niet nalaten een bewijs te leveren, hoe moeielijk het is voor een niet-vakman zulk een philosophische voordracht accuraat weer te geven en den nadruk te leggen op het essentiëele, al heeft men dan ook, klaarblijkelijk, de geschreven lezing kunnen raadplegen.

De twee eerste punten van den conferencier: over het wezen der wetenschap en den rang der wetenschappen onderling, kan men beschouwen als prolegomena, als inleiding. Het aangekondigd

betoog, *Wijsbegeerte en experimenteele Wetenschap* vindt men saamgeperst in het derde punt. Wij meenen hier een juiste, ofschoon uiterst beknopte samenvatting van het gesprokene te geven.

Maritain begon met de opvatting der ouden omtrent de wetenschap uit een te zetten. Scientia est de necessariis, dat wil zeggen: zij bekommert zich slechts om de natuur, het wezen der dingen, ontdaan van alle bijkomstigheden (accidentaliteiten). Een algemeene wet zegt niets van het concrete geval, doch van het algemeene met volledige condities. Zoo abstraheert elke wetenschap, doch niet alle doen het op gelijke wijze.

Het minst de natuurwetenschappen, die slechts abstraheeren van de individueele accidenten, doch niet van qualiteit noch quantiteit. Het sterkst van al de wijsbegeerte, die van alle qualiteit en quantiteit abstraheert en de dingen slechts beschouwt in hun „zijn". De wijsbegeerte is de verklarende wetenschap, die antwoord zoekt op het „waarom" aller dingen. De natuurwetenschappen zijn geen verklarende doch alleen constateerende en algemeene-wetten-zoekende wetenschappen; zij trachten alles onder bepaalde formulen en regels te brengen.

De philosophie spant de kroon, wijl zij tot de eerste beginselen en oorzaken doordringt. Beider object, van wijsbegeerte namelijk en natuurwetenschap, en beider doel zijn verschillend en de verwarring die er sinds Descartes tusschen beide is ontstaan, is te wijten aan het niet voldoende voor-oogen-houden van deze waarheid. Men heeft wijsbegeerte en natuurwetenschap door een gehaald tot schade der eerste; de natuurwetenschap is langen tijd als het eenig belangrijke beschouwd, tot men uit gebrek aan zuivere wijsbegeerte, den laatsten tijd ook aan de natuurwetenschap is gaan twijfelen. Zoo zijn er thans meerdere stroomingen merkbaar, die de Scholastieke wijsbegeerte vijandig tegenover staan.

De eerste strooming is: een vertwijfelen aan alle „scientisme," dat vrede zoekt in allerlei occultisme en valsch mysticisme.

Een tweede strooming is het nog steeds voortlevend rationalisme, dat zweert bij de experimenteele wetenschap en de wijsbegeerte elk recht ontzegt.

Doch de harmonie en de intellectueele bevrediging kan slechts worden bereikt door de wijsbegeerte van Sint Thomas met haar juiste scheiding van philosophie en experimenteele wetenschap.

En zoo staan wij wellicht aan het begin eener nieuwe periode, waarin de experimenteele wetenschappen haar weg zullen gaan en daarnaast, of liever daarboven de wijsbegeerte het antwoord zal geven op de transcendenteele vragen naar het „wat" en „hoe" en „waarom."

Niemand, die een weinig philosophisch geschoold is, zal beweren dat dit moeielijk te verstaan was. Maar ik heb al zoo vaak bemerkt dat ten minste éénige scholing dan ook volstrekt noodig is om zelfs de simpelste wijsgeerige uiteenzetting te kunnen volgen.

Ook hier in deze illustere vergadering van meest academisch gevormde en overige zeer ontwikkelde menschen, heb ik weer dezelfde ervaring opgedaan.

Vanaf den beginne kermden de Weener stoeltjes en voelden den strijd tusschen geest en lichaam veler zittenden. Als men even rondblikte zag men aan de afdwalende en stil in de verte starende oogen van tamelijk veel aanwezigen dat zij in werkelijkheid afwezig waren. En de helft der lezing was nog niet voltooid, toen reeds de exodus van voldane zielen begon, die tegen het einde het aantal van 38 bereikten.

Een medicus, dien ik 's avonds ontmoette, vroeg ik: „hoe vondt U het?" En hij antwoordde letterlijk: „Ik begreep er geen laars van."

Dat lag waarlijk niet aan Maritain, want hij was duidelijk en eenvoudig genoeg, en de aanwezige wijsgeeren zullen zelfs moeten erkennen dat hij zeer voor de hand liggende waarheden vertelde.

Maar zulk een verontrustend verschijnsel van niet-verstaan, geeft toch wel te denken over ons voorbereidend onderwijs, dat veel parate maar oppervlakkige kennis inpompt, doch het denkvermogen te weinig ontwikkelt om eene ook maar even-abstracte redeneering te kunnen doorgronden.

Ik geloof beslist dat het aanleeren van eenige wijsgeerige denkdiscipline vóór men een aanvang maakt met universitaire studie, een niet te onderschatten voordeel zou zijn.

Men bedenke echter, dat er ook een onberaden ijver bestaat. En toen ik in de kranten las dat eenige Vereenigingen (wier leden over het algemeen niet in de schaduw kunnen staan van de om Maritain vergaderden) zoo half en half reeds het plan hadden gevormd, den franschen denker in het komend winterseizoen te vragen voor een tournooi in ons land, kon ik niet nalaten bij mij zelf te mompelen: „wat 'n humbug".

Het ergste toch wat wij kunnen doen om eene kunst of wetenschap in discrediet te brengen, is wel: er over te laten spreken voor menschen, die er in de verste verte niet op voorbereid zijn. Zij vervelen zich dan dood en hebben er voor goed genoeg van; of ze houden zich alsof ze het inderdaad hebben begrepen en vergrooten dan het leger van betweters, die meenen over alles te kunnen meepraten.

Met de volksuniversiteiten zijn al genoeg malligheden uitgehaald om dat spelletje nu nog onder een anderen naam te gaan voortzetten.

En nu ik toch dit onderwerp ter sprake heb gebracht, mag ik mij nog wel eene opmerking veroorloven, die er bij aansluit.

Maritain heeft een prachtig boekje geschreven *Art et Scolastique* en pater C. A. Terburg O.P. heeft daarvan een keurige vertaling gegeven. (Uitg. van Munster, Amsterdam). De vertaler zegt in zijn inleiding: „het (boekje) richt zich ook en vooral tot den kunstenaar zelf. Heel jonge kunstenaars zijn het in weinig opvattingen

eens; doch zij roepen in koor, dat het geen zin heeft den aard en de vereischten voor scheppende kunst onder regels te brengen. Dat moet „gevoeld" niet „overdacht" worden. En het fanatisme, waarmede zij den bestrijder van hun these te lijf gaan, wijst er op, dat in hen een tegengestelde overtuiging begint te kiemen: want fanatisme is een geweldoen aan het verstand.

Met het werken echter komen de problemen en de groeiende kunstenaar wordt gedwongen naar oplossingen te zoeken. Ook hij is een denkend mensch. En hoe ouder en rijper hij wordt, des te sterker begint hij zijn verwantschap te voelen met den Wijsgeer en den Beschouwer . . . ."

Juist! En daarom zou het heerlijk zijn indien zij, die het goed met die kunstenaars meenen, hen er op wezen als zij Maritain, bij gebrek aan philosophische scholing geheel averechts verstaan; hun met den vinger toonden waar hun eigen kunstproeven lijnrecht in strijd zijn met wat er te lezen staat in *Kunst en Scholastiek*; waar hun oordeelvellingen niet meer steunen op de Scholastieke grondstellingen, omdat zij die niet hebben begrepen.

Want vergeten wij niet wat pater Terburg ons op het hart drukt: „zoo wil dit boekje (*Kunst en Scholastiek*) niet slechts *gelezen*, maar vóór alles ernstig overdacht en na-gedacht worden."

En de jongeren, die tijdens zijn verblijf alhier met Maritain in gesprek kwamen, zullen wel ervaren hebben dat er voor hen nog wat op te helderen viel.

Notre Cher Péguy

door ALPHONSE PRADIER

Charles Péguy was zeker een der merkwaardigste personen, die aan de strijd der geesten hebben deelgenomen in de vijftien jaren, die den oorlog voorafgingen.

Veel werd over hem geschreven, vóór en tegen, want het scheen of men tegenover dezen man niet onverschillig kon staan, men moest partij kiezen. Was het omdat hij zelf ook nooit verborg wat er in hem omging; ronduit verklarende onder welk vaandel hij diende, tusschen de kampende partijen, en er niet tegen opzag heen te gaan van zijn vrienden, zoodra zijn veranderde overtuiging hem dwong te erkennen dat hun streven en houding de zijne niet meer mocht zijn.

Wie Péguy wil leeren kennen kan zich een beeld van hem contrueeren uit verschillende korte of langere artikelen vooral

echter uit zijn eigen *Cahiers de la Quinzaine*, waarin hij zich vijftien jaren lang openhartig en eerlijk heeft uitgesproken.

Maar een portret ten voeten uitgeteekend, eene volledige biographie bezaten wij tot voor kort nog niet.

In die leemte is thans voorzien. In twee deelen verscheen van de hand der gebroeders Jèrome en Jean Tharaud: *Notre Cher Pèguy* (1926, Plon, Paris).

De Tharauds waren wel de aangewezen personen om het leven te schrijven van een man als Péguy. Niet alleen om hun groote kwaliteiten, waarvan zij bewijs gaven in hun vroegere werken, als daar zijn hun scherpzinnigheid en zorgvuldige documentatie, maar ook omdat zij Péguy reeds leerden kennen op het college Sainte-Barbe en zijn vrienden zijn geweest.

Uit dit laatste moet men niet besluiten dat door deze vriendschap de schrijvers allicht zijn beinvloed en in zijn opvattingen en gedachten onbewust de hunne zullen waardeeren. Neen, de broeders Tharaud zijn wel nooit in twistkamp geweest met Péguy maar zij waren toch volstrekt niet zijn geestverwanten, hetgeen zij hem ook dikwijls genoeg onverholen hebben te keunen gegeven.

Zij kenden hem het beste, omdat zij steeds in zijne nabijheid waren in zijn duchtigste periode, van 1894 tot 1914, toen hij het leven liet voor zijn vaderland. En bovendien, zij hebben zich niet tevreden gesteld met hun eigen herinneringen, noch met al de meeningen van anderen, vrienden of vijanden, die overal verspreid waren.

Zij hebben alles gedaan om het werk zoo volledig mogelijk te maken, en al degenen, van wie zij wisten dat ze in aanraking met Péguy waren geweest, nog eens ondervraagd naar bijzonderheden.

Het is een levende Péguy, die voor ons opstaat: hij leeft en werkt, hij zint en twijfelt, hij denkt en lijdt.

De vrienden Tharaud vallen hem bij, maar niet altijd. Zij zien wel degelijk zijn falen en herkennen dat; een enkelen keer keuren zij een daad of gezegde af als een dwaasheid of een domheid.

Het is een boek, dat verder brengt dan tot de kennis van één persoon, hoe waardevol die kennis dan ook moge zijn; het is een

tijdperk uit de geschiedenis van het fransche geestesleven, dat ons hier wordt beschreven. Francis Vincent zeide reeds in zijn *Ames d' Aujourd hui* (1914): „étudier Péguy, c' est étudier un moment de la pensée française". En dat wordt vooral bewaarheid, als men Péguy nader leert kennen door de Tharauds.

Charles Peguy werd geboren in 1873 uit een arbeidersgezin. Zijn vader was daglooner in de wijngaarden en verdiende een schamel stuk brood voor zich en de zijnen. De zoon heeft zich daar nooit over geschaamd, integendeel. Als hij in iets een weinig ijdel is geweest, dan is dat in het roemen op deze nederige afkomst. Gedeeltelijk zal het ook wel zijn geweest uit sympathie, omdat hij zich heelemaal één voelde met deze eenvoudigen en gaarne naar huis terugkeerde om hun feesten mee te vieren of in hun midden te zitten luisteren naar hun onopgesmukte, kunstlooze verhalen. Aan die voorvaderen, zegt Silvestre, heeft hij te danken de taaie volharding, de regelmatigheid in zijn arbeid en de behoefte aan een gezond vermoeid-zijn.

Ook in kleeding en uiterlijk droeg hij zijn afkomst ten schouw. C'était un homme petit, carré d' épaules, serré dans un veston étriqué, d' énormes souliers ferrés aux pieds, un étroit chapeau mou sur la tête, une face éclairée de paysan on brillaient deux yeux aigres. Vroeger had hij wel eens meer werk gemaakt van zijn uiterlijk, en droeg hij den verzorgden baard van het toenmalige fransche leerarentype, meer verfijnde kleeding en wenschte een keuriger behuizing. Hij gaf het op; hij vond zèlf dat hij niet gemaakt was voor een fauteuil noch van salon noch van Académie: „j'y suis tout raide."

Op de reeds verleekte lagere school, waar dus het godsdienstonderwijs was verbannen, woonde hij de catechismuslessen der kapelaans nog bij. „En onze geestelijken leerden ons precies het tegendeel van wat ons leekenmeesters ons voorhielden. En wij merkten het niet eens. „Nous prenions tout au pied de la lettre. Nous croyions entièrement et également, et de la même créance, à tout ce qu'il avait dans la grammaire et à tout ce qu'il y avait dans le catéchisme."

Doch die wekelijksche onderrichtingen van den parochie geestelijke waren niet in staat den jongen te beschermen tegen de pogingen tot ontkerstening van anti-clericale leeraren. Het geloof van Péguy ging al spoedig te loor.

Met steun van een studie beurs zag hij kans zich verder te ontwikkelen aan verschillende inrichtingen; werd een goed latinist en een zeldzaam ontwikkeld graecus. Daarna volgde hij na vier jaar (1893—1897) de „Ecole Normale Supérieure" om zich voor te bereiden op het professoraats-examen. Toen hij zijn diploma behaald had, kon hij niet besluiten Parijs te verlaten en elders een leeraarschap te aanvaarden. In plaats van onderwijzer, werd hij schrijver.

Zijn atheisme verheelde hij niet. Toen hij in 1897 trouwde buiten de Kerk, verklaarde hij dat zijn vrouw niet eens gedoopt was en hij zelf niets meer geloofde. Maar hij was een idealist, vol van liefde voor de armen en verschoppelingen. Meenend dat Dreyfus een onschuldig slachtoffer was, sloot hij zich aan bij diens verdedigers. Geloovend in Jaurès en zijn onbaatzuchtigheid, was hij spoedig met hem verbonden door enge vriendschapsbanden, overtuigd dat het socialisme eene leer was van algemeene menschenliefde, sloot hij zich daarbij aan met hart en ziel.

Telkens vond hij zich teleurgesteld en bij het schouwen achter de schermen werd zijn idealisme wreed geschokt. Zijn vijand was de leugen; de leugen in leven, in politiek, in demagogie, in kunst en literatuur heeft hij bestreden met al zijn moed en kracht, heel zijn leven lang. Naar beste weten diende en verdedigde hij de waarheid en de gerechtigheid en geen overwegingen van roem of geldelijk voordeel, valsche schaamte of aanzien des persoons hebben hem ontrouw kunnen maken.

Dit idealisme, die hartstochtelijke liefde voor de waarheid voerde hem van lieverlede weer terug tot de katholieke levensbeschouwing. Als hij in 1900 de *Cahiers de la Quinzaine* vestigde kreeg hij vrijer gelegenheid om zich uit te spreken en vele zijner rationalistische vrienden werden zijne vijanden, die hem op alle wijzen trachten het leven bitter te maken.

Maar zij konden niet verhinderen dat zijn naam steeds in wijder kring bekend raakte, vooral toen hij in 1910 Jeanne d'Arc begon te verheerlijken. Twaalf deelen zouden het worden, maar hij heeft het niet tot meer dan drie kunnen brengen. Het eerste : *Le Mystère de la Charité de Jeanne d' Arc*, stelt ons de bedroefde vrouw voor, die treurt over het onrecht dat zegeviert op deze wereld, en die gekweld wordt door fellen twijfel of al het lijden en de dood van Christus wel in staat zal zijn de onsterfelijke zielen te redden van den eeuwigen ondergang.

In *Le Porche du Mystère de la deuxieme Vertu* lezen wij eene opwekking tot meer hoop en grooter vertrouwen. En hij wijst op de parabelen van de verloren drachma, het verloren lam, den verloren zoon. En het derde deel: *Le Mystère des Saints Innocents* dringt aan, in God alle vertrouwen te stellen. Wij moeten ons niet laten ontmoedigen door de zonden van het verleden, maar het oog gericht houden op het werk en de toekomst. God moeten wij niet alleen zien als Koning en rechter, maar als onzen Vader.

In deze bladzijde heeft hij duidelijk gezegd wat er omging in zijn ziel, het lijden dat hij droeg om zijn eigen toestand.

Want inderdaad, hij was op dat oogenblik katholiek. Hij woonde de H. Mis bij, stil biddend liep hij door de drukke straten van Parijs, hij ging voor zijn ziek kind te voet naar Chartres ter bedevaart.

En onder zijn vrienden klaagde hij: „ik leef zonder de heilige Sacramenten."

Zijn burgerlijk huwelijk met eene ongedoopte, die elke regeling weigerde en de kinderen niet wenschte op te voeden in het katholieke geloof maakte het hem onmogelijk. Dat is de zwaarste tragedie geweest van zijn leven. Maritain en zijn groote vriend Lotte, de Benedictijn Baillet hebben door hun raad, hun offers en gebeden niet kunnen verkrijgen dat hij ook uiterlijk als kind der kerk zou toetreden.

Wat er is omgegaan in zijn hart toen hij doodelijk werd getroffen in de eerste maanden van den oorlog, kan geen sterveling weten. Dat weet God alleen, en zijn vrienden blijft de hoop.

Met hem verdween een man van zeldzame probiteit, van ongewonen levensernst en bewonderenswaardigen offerzin.

Zijn vrouw en kinderen zijn katholiek geworden. Zijn oudste zoon is begonnen de *Cahiers* zijns vader voort te zetten, en 't is te hopen dat de jongere Péguy, die niet op den drempel is blijven staan, ook vele anderen den weg moge wijzen naar het Vaderhuis.

Fransche Boeken

Armandy (André) TERRE DE SUSPICION. 8 fr. Tallandier.

Avonturen van je welste in Afghanistan, waar eenige fransche vliegeniers, die de driekleur wilden gaan planten op den hoogsten top van de Mount Everest, gedwongen zijn te landen. Neutraal, onschuldig.

Audoux (Marg.) DE LA VILLE AU MOULIN, 9 fr. Fasquelle.

Mejuffr. Audoux was eene naaister en haar schrijftalent werd door France of Mirbeau ontdekt. Zij werd bekend door haar eerste werk *Marie Claire*, waarin zij de zusters en geestelijken, die hielpen aan hare opvoeding niet sympathiek behandelt. Haar volgend boek trok geen aandacht.

In *De la ville* . . . teekent zij den levensloop van een meisje, kind uit een ongelukkig huwelijk, dat door scheiding ontbonden wordt. Het meisje krijgt daardoor een afkeer van het huwelijk. Zij voedt haar broers en zusjes op, maar heeft het ongeluk zich te laten gaan met een vriend van haar broer. Trouwen wil zij niet. In een hospitaal komt haar kind ter wereld, dat maar enkele dagen blijft leven. De oorlog. Haar broer sneuvelt. De vroegere vriend keert terug en zij zullen probeeren met elkaar een gezin te stichten. Een gevoelig verhaal, soms een weinig sentimenteel, met oppervlakkig godsdienstige praktijk. Voor volwassen lezers.

Bruyère (René La). LE PASSAGÈRES. 10 fr. Grasset.

Kennismaking van passagiers op een boot. Tusschen verschil-

lende wordt het innig en een huwelijk komt er uit voort. Voor anderen blijkt het, dat zoodra zij aan wal stappen, alles al weer spoedig vergeten is, zoodra er solieder kennis wordt aangeknoopt. 't Is een lectuurtje voor verzet en daarom jammer dat men niet iedereen zonder onderscheid het ter verpoozing kan aanbevelen. Er komen een paar passages in voor die wat al te warm zijn.

Clais (**René**). ADAMS. 10 fr. Grasset.

Cecil Adams is een groot cinema-artiest. En dit romannetje over den roman is een klein draakje. 't Zal wel grappig bedoeld zijn, deze reeks van incarnaties, aan 't eind waarvan Adams zijn dagen in een klooster gaat doorbrengen. Ik heb het dingetje gelezen uit „plichtbesef", anders had ik het al heel spoedig opgegeven.

Forbin (**Victor**), LA FÉE DES NEIGES. 8 fr. Baudinière.

Een probleemroman. — Geneviève Asselin is de dochter van een franschman en eene Eskimo-moeder. Na den dood des vaders is zij in betrekking te Parijs, verlangt naar de vrijheid, keert terug naar haar land dat in haar droomen schooner leek dan zij het in werkelijkheid vindt. Een Eskimo-jager wordt haar minnaar, en wordt spoedig door een zijner landgenooten vermoord. Nu ontmoet zij een schilder, dien zij te Parijs heeft gekend, en die haar terug zal voeren tot de Europeesche beschaving.

De strijd van twee bloeden, van twee herediteiten en de botsing eener beschaving met het primitivisme van een natuurvolk worden hier beschreven. De zeden of liever de onzeden der Eskimo's worden onverholen maar niet ruw noch prikkelend beschreven. Stichtend zijn ze niet. Natuurlijk is het een voorbehouden boek.

Fumet (**Stanislas**). NOTRE BAUDELAIRE. 12 fr. Plon.

Fumet is een katholiek en hij prijst *Baudelaire*, den dichter van *Les Fleurs du Mal*, ik zou willen zeggen „outre mesure".

Ik heb, hoe lang dat is geleden weet ik niet meer, eens een studie gelezen in „Les Etudes," welke mij gaf een heel anderen blik op Baudelaire. Fumet werkt in dezelfde richting, ontdekt in B. ook christelijke kwaliteiten, maar hij overdrijft. Het werk van den grooten poëet is er om voor een deel tegen hem, als mensch en christen, te getuigen.

Maar voor letterlievenden is dit een boek, dat zeker behoort tot de beste, die over B. zijn geschreven.

Jaloux (**Edmond**). L' AMI DER JEUNES FILLES. 9 fr. Ferenczy.

Dic is de vertrouweling en raadsman geweest van een heele schare jongemeisjes, totdat zij gingen trouwen en de kameraadschap minder werd. Het doet hem telkens weer een beetje meer pijn als er zoo eentje verdwijnt, en ten laatste wordt hij er boos om. En eindelijk begrijpt hij, dat er niets aan te doen is dan ook maar te trouwen. 't Is een niemendalletje. Hier en daar door gesprek en geflirt wat te luchtig en dus niet voor iedereen.

Ladoué (Pierre). VINCENT THAROISEAU. 9 fr. Bloud.

Een knap schrijver is hier aan 't woord, een kunstenaar. De geschiedenis is tragisch en „au fond" heel eenvoudig, maar de kunst van den schrijver maakt er iets buitengewoon goeds van.

Tharoiseau is een bakker, die meent dat zijn goede vrouw niet meer van hem houdt. Hij is ook vioolspeler, neemt zijn instrument en gaat weg om te zwerven door de wereld. Na veertig jaren komt hij terug, een arme zielige vagebond. Zijn vrouw is dood; zijn dochter is gehuwd met een bemiddelden landbouwer en zijn kleindochter zal juist dezer dagen trouwen met den rijken burgemeesterszoon. De zwerver bederft alles. De bruidegom trekt zich terug en de vagebond, die zich ongezien uit de voeten heeft willen maken, vindt men dood. Goed en schoon.

Roy (Gèorges Le). LE THÉATRE ET LES CONSCIENCES. 4 fr. Editoons Spes.

Verleden najaar hield La Roy, sociétaire de la Comédie Française, eene lezing die nu voor ons ligt in een boekje van nog geen honderd bladzijden. De schrijver is een bekend katholiek, die zijn kunst wil opheffen. Men moet zijn plannen lezen in dit boekje. Hij heeft reeds een geestelijke vereeniging voor acteurs gesticht onder den titel *Confrérie de Saint-Genest.* (Denk aan het stuk van Ghéon; Sanctus Genesius is de tooneelspeler-martelaar).

Wij hebben het hier te lande verleden jaar en vroeger ook heel druk gehad over de „geestelijke stroomingen" van het tooneel. Toen is er ontzettend gezwamd en van Verkade heb ik in die dagen eene lezing gehoord, zóó erbarmelijk en onbenullig, dat men dien man gerust naar Dreyfus' Duivelseiland had kunnen verbannen.

Als we er weer eens over beginnen, zou ik aanraden eerst eens te luisteren naar Le Roy.

Sir Anthony Hope Hawkins

door G. FRIEND

De vader van H o p e was predikant van St. Bride, een kerk gelegen in Fleetstreet, een de drukste straten van Londen. Anthony werd geboren in 1876.

Hij promoveerde als jurist in Oxford en scheen voorbestemd tot een politieke loopbaan. Maar het bleek, dat de rechterlijke macht hem niet bijzonder aantrok evenmin als de politiek. Eens

was hij candidaat voor het Parlement maar werd niet gekozen, hoewel hij zeker alle hoedanigheden bezat om als lid van het Lagerhuis een goed figuur te maken, want hij had een gedistingueerd voorkomen, was gelijkmatig van humeur, vriendelijk, gevat en welbespraakt. Hij had alle gaven van gemak in het spreken, humor en doorzicht, die een redenaar succes bezorgen.

Maar recht en wet, zoowel als politiek lokten hem vergeefs en hij vond den rechten weg nadat hij zijn eersten roman had uitgegeven. *The Man of Mark.* 't Was een prettig, vlot geschreven verhaal, dat veel gelezen en zelfs besproken werd, en als veel belovend beschouwd, maar toch maakte het geen bijzonderen opgang.

Dit viel zijn volgende werk te beurt: *The Prisoner of Zenda.* 't Kwam juist bij tijds, want in de laatste jaren der vorige en in de eerste der nieuwe eeuw, had er naast het opkomende realisme, een opleving plaats van de romantiek.

Het was de tijd toen Gisung, Bennett, George Moore, Elisabeth Robins en vele anderen hun realistische romans schreven en bijna tegelijk Rider Haggard and Kipling, Conan Doyle, Stanley Weyman, Stevenson e.a. met hun romantische verhalen aan de wenschen van een ander deel van het publiek voldeden. ('t Zelfde verschijnsel zag men ook in Holland toen naast fel realistische, naturalistische romans de fantastische werken en sproken van Louis Couperus, Majesteit, Psyche b.v. met zooveel graagte werden ontvangen en gelezen. Red. B.)

Ook Anthony Hope schiep zich een rijk der verbeelding, waarin zijn gevangene van Zenda streed en leed. Het boek had een overweldigend succes. Spoedig werd het bewerkt voor het tooneel, later voor de film; de schrijver was op één slag populair en beroemd geworden.

Hij maakte school en mocht zich verheugen (?) in een menigte navolgers, zoodat in dien tijd de denkbeeldige koninkrijken, de avonturiers en romaneske histories niet van de lucht waren en de letterkundige markt overstroomden.

Hope gaf kort daarna uit „*The God in the Car*" een Zuid-Afrikaansch verhaal in het romantische genre en „*The Dolly Dialogues*" van een geheel ander soort. Hier laat hij een aardig, mondaine meisje babbelen met verschillende personen. Meestal is zij alleen aan het woord. Zeer amusant, geestig, vol rake opmerkingen en antwoorden, te vernuftig om waar te zijn in elk geval sprankelend van geest en goed humeur.

Het succes van dit boek evenaarde dat van den onmogelijken, avontuurlijken „Gevangene" en bezorgde hem ook een leger van nabootsers. *Rupert van Rantzau* is weer geheel in den trant van *the Prisoner of Zenda* geschreven en hoewel lang zoo goed niet, werd het toch zeer welwillend ontvangen. Maar Hope had andere oogmerken. De romantiek voldeed hem niet. Hij was een uiterst

practisch man; de theorie van den schrijver, die slechts in oogenblikken van inspiratie kan werken, kwam hem belachelijk voor.

Hij zonderde zich af in een kamer dicht bij het Londensche strand en schreef daar eenige uren lang dag aan dag zonder eenige onderbreking.

't Ergerde hem misschien dat hij steeds de man van één boek: *The prisoner* bleef. Hij wilde op een ander gebied ook succes hebben en in 1900 verscheen zijn roman *Quisante*, een zielkundige studie van een staatkundigen avonturier en diens aristocratische vrouw, die in het huwelijk met een man van lager afkomst geen voldoening kan vinden. Misschien is het wel het sterkste en tevens fijnste werk door Hope geschreven maar zijn lezers verwachtten iets anders van hem. Voor hen was en bleef hij de schrijver van den Gevangene van Zenda en zij weigerden iets anders van hem te lezen, zoodat *Quisante* lang niet den opgang maakte, dien het verdiende.

Om zijn lezers plezier te doen schreef hij onder de hand nieuwe fantastische verhalen als *The Instrusions of Peggy* en *Sophy of Kravonia*, maar zijn hoofddoel was het moderne leven in moderne karakters uit te beelden.

Deze studies zijn meer kenschetsend voor Hope's talent dan zijn tamelijk lawaaierige avonturen-romans. Het zijn fijne schilderingen van „society"-menschen en toestanden en van niet conventioneele hedendaagsche mannen en vrouwen. Zijn kunst van vertellen en zijn handigheid in het bedenken van een verhaal zijn ook in deze laatste werken hetzelfde gebleven.

In 1918 werd hem het Ridderschap door den koning verleend en noemde hij zich voortaan Sir Anthony Hope.

Engelsche Boeken

Clarke (Edward). BENJAMIN DISRAELI. The Romance of a great Career (1804—1881). (308) 10 sh. 6. Murray.

Over den schrijver en den politicus Disraeli bestaat een overvloed van literatuur, maar toch was er plaats voor dit met liefde en toewijding geschreven boek. Mr. Clarke beschouwt hem meer als mensch, als karakter, en hij was wel de aangewezen persoon. Want hij is een der weinige nog levende tijdgenooten van Disraeli, werkte met hem samen en kent hem door en door.

Meynell (Everard). THE LIVE OF FRANCIS THOMPSON (280) 6 sh. Burns, Oates.

Herdruk van de in 1913 verschenen biographie van een der grootste dichters van den laatsten tijd. Het leven van dezen

bekeering is eene tragedie geweest, totdat hij door de goede zorgen zijner vrienden (vooral de dichteres Alice Meynell) tot rust en geloof kwam. Indertijd was er ook onder de katholieken van ons land veel belangstelling voor dezen prachtigen dichter, moeielijk te verstaan dikwijls, maar niet zelden ook subliem (The Hound of Hoenen). Thans hoort men er zoo goed als nooit meer over, en dat is jammer.

Wallace (Edgar). THE BLACK ABBOT. (319) 7 sh. 6. Hodder & Stoughton.

In de dagen van koningin Elizabeth werd een schat verborgen in het kasteel Fossaway; maar men heeft in de volgende eeuwen er niets van ontdekt. Graaf Chelford gaat op zoek en zijn stiefbroeder Richard Alford eveneens. De laatste bemint in 't geheim Leslie Gwyn, die de verloofde is van Chelford. De broer van het meisje is ook al op het spoor van den schat. Het boek ziet bont van de avonturen, geestverschijningen en zonderlinge verdwijningen. 't Is spannend genoeg, en wie dat verlangt, krijgt hier waar voor zijn geld.

Whyte (Adam Comans). STANLEY BALDWIN. A. Biographical Character Studie. (176). 6 sh. Chapman & Hall.

Baldwin is zeker een der voornaamste politieke persoonlijkheden in Engeland, met wien het de moeite loont, kennis te maken. De voorstelling van Mr. Whyte is zoo volledig mogelijk, ofschoon in betrekkelijk weinig bladzijden vervat. Het boek kan gelden als merkwaardig voorbeeld eener levensschets.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

In zijn tijdschrift *Oedaya* wijdt Noto Soeroto een gedachtenis-artikel aan zijn vriend Pater Jonckbloet.

„Moge pater Jonckbloet bij zijn leven ten opzichte van Indonesïe geen man van „officieele" beteekenis geweest zijn, de invloed van gave persoonlijkheden werkt echter ongemerkt en langs onzienlijke wegen op het uiterlijk gebeuren in deze wereld. Waren persoonlijkheden als wijlen Pater Jonckbloet onder de Nederlanders die met Indonesïers in aanraking komen, bij duizendtallen, of minder: bij honderdtallen te vinden, dan zou het „koloniale probleem" geen probleem zijn in dien zin, dat het te beschouwen is als een complex van botsingen van belangen en impulsen, doch het zoude zijn een schoone taak, hoe men zijn juiste levenshouding kan bepalen als mensch tegenover mensch."

Noto Soeroto ontmoette den pater voor het eerst in den Haag, in 1916, een ouden eerbiedwaardigen Brahmaan gelijk, „habentem solatio sanctos libros," „ten troost hebbend de heilige boeken" en . . . zijn herinneringen aan het tropenland, die hem de oogen deden schitteren. Hoewel de Indische jaren en de ernstige kwalen hem oud hadden gemaakt, was de vriendelijke grijsaard toen nog een voorbeeld van een jong en geestdriftig gemoed. Zijn pen bewoog zich nog steeds met een geestdriftig vuur. Na 1909 verschenen nog verschillende monographieëen en een dichtbundel *Refloruit cor meum*. Nog immer verschenen in „Studiën" en andere periodieken artikelen van zijn hand, waarvan de lezing weldadig aandoet door een frisch enthousiasme.

Het ware te wenschen, dat van katholieke zijde pogingen werden in het werk gesteld om al de letterkundige opstellen van Pater Jonckbloet, die heinde en verre verspreid liggen, in een paar bundels te verzamelen. Een aanwinst zou dit zijn voor den litterairen boekenschat der katholieke wereld."

De wensch van Noto Soeroto gaat voor een deel in vervulling, want er werd reeds eene pracht-editie aangekondigd van de *Profetieën van Isaïas.*

Laten wij nog even een brokstukje aanhalen van een briefje, kort voor zijn dood aan dezen Indischen vriend geschreven; het teekent den toewan. „'t Ligt voor de hand dat die hooge ouderdom en die halve blindheid mij veel misères bezorgen. Gelukkigerwijze blijft mijn hart jong. Hoe maken het uw beide pierewietjes? Wat zou ik u allen nog graag eens zien. Aber es würde zu schön sein. Mijn tijd is om. Honderdduizend picols allerhartelijkste groeten . . . ."

Studiën (Juni) bespreekt ook den historischen roman *Ramp en Misdaad*, geschreven door den Vlaming Arnaud de Trega, dien wij grondig hebben afgekeurd niettegenstaande zijn uitgesproken katholieke strekking. Het doet ons genoegen dat ook dit Tijdschrift ons oordeel bijvalt.

„In de locale pers is het door sommige sterk geprezen en door anderen ongenadig afgebroken. Het laatste is misschien wat hardhandig geschied, maar eerlijk gezegd was daar toch de meeste reden voor. Ongetwijfeld is in dit boek een ontzaglijke massa historische kennis verwerkt, zoo ver ik het althans als niet-specialist omtrent deze gebeurtenis kan beoordeelen. Ook spreekt werkelijk uit alles een warme liefde voor de stad Maastricht en voor het katholiek geloof. Met gloeiende verontwaardiging wordt een heele reeks van hemeltergende gruwelen aan de kaak gesteld.

Maar de roman, hoewel die zich met spanning laat lezen, is als literair werk zwak van bouw; geheel de voorstellingswijze is op effect berekend en de historische gedeelten kijken er alle kanten onvermomd doorheen. Doch een ernstig protest mag m.i. vooral niet achterwege blijven tegen den geest, waarin het verhaal is geschreven en die inderdaad het revolutionaire nadert. De schrijver

zal het voor het heden wel niet zoo bedoeld hebben, maar voor den 17^{den} eeuwsche Maastrichtenaar kan men heel de strekking samenvatten in deze formule: Maastricht, hoed U voor den perfieden, anti-papistischen Hollander! En . . . onwillekeurig wordt de stemming gewekt, als of die waarschuwing nog steeds niet luid genoeg kan herhaald worden. En dát is beslist af te keuren. Ik wil daar niet verder op ingaan; daarvoor zijn de edelmoedigheid en de overtuiging van den schrijver mij te sympathiek. Maar hij moge dit bedenken: wij mogen zeker 17de eeuwsche gebeurtenissen uit katholiek en Maastrichtsch oogpunt beschouwen; ik heb zelf in de praktijk meermalen aanspraak gemaakt op het goede recht dezer opvatting. Doch dit kan en moet samengaan met de conscienteuze zorg om geen verwijdering te brengen, thans in de 20ste eeuw, tusschen de kinderen van het een en zelfde vaderland.

Men zij bovendien gewaarschuwd, dat we hier beslist voorbehouden lectuur voor ons hebben, wegens verschillende veel te drastische uitingen en tooneelen."

In dezelfde aflevering van *Studiën* schrijft I. Vogels een interressant opstel over het boek van Delarue-Mardrs, gewijd aan de kleine Theresia als de hulde eener ongeloovige. De schrijver is het eens met wat Boekenschouw direct bij het verschijnen van dit eigenaardige boek schreef en haalt met instemming onze woorden aan.

Jan Prins heeft zich laten uitvragen door G. Pannekoek en het resultaat verschijnt als interview in *Den Gulden Winckel*. Jan Prins is de schuilnaam van C. L. Schepp, den in 1924 gepensionneerden zee-officier. Hij werd geboren in 1876 te Rotterdam en behoort dus wat leeftijd betreft, niet meer bij de jongeren. Hij is een der weinige dichters van den „overgangstijd", voor wien de juniores nog een vriendelijk woord hebben, en de hartelijkheid is wederkeerig. Dat belet den heer Schepp echter niet om waarheden te zeggen, welke de jonge generatie niet onverdeeld aangenaam in de ooren zullen klinken.

„Ik houd er van, omdat het jong is, en de bekoring der jeugd in elken vorm onweerstaanbaar blijft; en ik houd er van om den onmiskenbaren ernst, waarmede naar een eigen kunst gestreefd wordt; maar alle verzekeringen omtrent een bloeiende letterkunde ten spijt, vrees ik, dat wij op den verkeerden weg zijn en onvermijdelijk in een slop raken.

„De reden daarvan zie ik vooreerst in een zekere opzettelijke miskenning der werkelijkheid, een neiging tot wat ik het spookachtige zou willen noemen, en die ik, goeddeels aan invloed van Baudelaire toeschrijf. Maar wat in hem zelf zeer zeker een element van schoonheid is, zooals hij ons dat in zijn werk prachtig en overtuigend bewijst, is daarom nog niet geschikt om den grondslag eener algemeene cultuur te vormen: daarvoor blijk het te eenzijdig en te subtiel en wordt het, in de hand van anderen, te spoedig tot een cliché. Zoozeer heeft het thans de gemoederen

bezeten, dat voor dat eenvoudigst beginsel van kunst: het ervaren van het eeuwige aan het nuchter waarneembare, geen aandacht meer over is; dat men daar eigenlijk niet goed meer aan gelooft.

„Een tweede reden van het m. i. onmiskenbaar verval acht ik gelegen in de vrees van vele der jongeren, ook maar in eenig opzicht op eenig voorganger te gelijken. De angst voor het epigonisme speelt hun daarbij gelijksoortige parten als aan sommigen der Tachtigers hun diepe afschuw voor rhetoriek. Beide gevoelens zijn nauw verwant en ongetwijfeld gerechtvaardigd, maar zelfs bij zulke goede zaken als deze schaadt overdrijving, en ik geloof, dat men zich daaraan thans ongezouten schuldig maàkt. Kunst is nu eenmaal een verschijnsel, dat zich door de opeenvolgende generaties onafgebroken voltrekt, en wat daarbij twee geslachten scheidt, hoe belangrijk het hunzelven ook moge voorkomen, is haast onmerkbaar weinig, vergeleken bij het onafzienbaar vele, dat zij gemeen hebben. Aanvaardt men nu alleen dat verschil en verwerpt men het gemeenschappelijk erfgoed, dan moge het af en toe eens s c h ij n e n, alsof op die smalle basis nog wel wat van beteekenis te bouwen valt, inderdaad zal men bemerken, dat geen voldoende grondslag aanwezig is, en dat men zich in het ledige verliest.

„Dit is dan ook wat wij, naar ik meen, voor onze oogen zien gebeuren. Dat de nieuwe beweging, met zooveel geestdrift ingezet en met zooveel ophef aangekondigd, in zichzelf aan het verloopen is, lijkt mij voor geen tegenspraak meer vatbaar. Volgt men de tijdschriften, die zich met het werk der jongeren bij voorkeur bezig houden, dan treft, naast een overdaad van kritiek, hyper-kritiek en daarop weer kritiek, de schraalheid van den werkelijken oogst. Wiedt men daar dan uit, wat blijkbaar geen dag te leven heeft, dan moet het wel een zeer kleine kinderhand zijn, die met het overblijvende gevuld is. Dat men al die beschouwende praatjes nu met den naam „essay" bestempelt, maakt de zaak natuurlijk niet gezonder: het is en blijft litteratuur uit de tweede hand, litteratuur o v e r litteratuur, die veel te hoog hangt, om haar kracht uit den bodem van het leven zelf te kunnen trekken. Het zijn woekerplanten, die bij matige ontwikkeling door een zekere symbiose aan de welvaart van het geheel dienstbaar kunnen zijn, maar waarvan het, zooals de zaken nu staan, niet twijfelachtig is, of zij verstikken het leven der moederplant, voor welker welzijn alléén zij reden van bestaan hebben.

„Ik vrees dus wel, dat wij voor de Letteren zeer magere jaren tegemoet gaan, of liever, ik acht die reeds ingetreden. Als naoorlogsch uitputtingsverschijnsel was dat wellicht ook niet anders te verwachten, en wij mogen ons daar niet al te zeer over beklagen. Zeker is, dat slechts het jonge geslacht ons daaruit redden kan. Maar daartoe zal het moeten leeren, zich wat minder in elkanders en wat meer in eigen werk te verdiepen. Als eersten stap om te geraken tot een vruchtbaarder verhouding tot het leven en de natuur acht ik dat onvermijdelijk noodig.

„Ik zou wel om een lief ding wenschen, onze ploeterende essayisten eens te kunnen meenemen naar de weldadige wijdten van de wereldzee, naar de machtige stilten vooral van het Oosten. Ik vergeet dan ook volstrekt niet, dat het wel gemakkelijk is, den eisch te stellen, dat kunst aan het leven zelf ontspringen moet, maar dat voor al te velen dat leven wel bitter eentonig zijn kan. Toch, in welken vorm het zich aan ons geeft, het blijft de eenige bron, waaruit wij te putten hebben, de eenige bodem, waarop te bouwen valt. Althans voor wat het waarlijk scheppende werk betreft.

„Ook het zonderlinge denkbeeld, dat er niet zooiets als een Nederlandsche cultuur bestaat, zou hun dan zeker wel uit het hoofd waaien. Men moet lang en veel in het buitenland geweest zijn, om de beteekenis der specifiek Nederlandsche beschaving op haar juiste waarde te schatten, en om tegenover de schoonheden van het eigen land frisch en ontvankelijk te blijven staan."

L' abbé Bethleem staat al sinds langen tijd bloot aan de brutaalste aanvallen. Zooals men weet is hij de dappere directeur en redacteur van de *Revue des Lectures*, een tijdschrift in den geest van *Boekenschouw*, dat echter eerst een zestal jaren na ons Maandschrift ter wereld kwam, en zich voorspoedig ontwikkelde. Deze *Revue* heeft gezag, want Louis Bethleem staat geheel onafhankelijk en behoeft zijn meening niet te verduiken uit vrees dat hij anders zijn brood niet zal verdienen. Zijn eenigste doel en streven is, de slechte lectuur te bestrijden.

In 1923 begon een der grootste uitgevers-huizen zich tegen hem te verzetten en daagde hem voor 't gerecht. Louis Bethleem liet zich geen angst aanjagen en tijdens de behandeling van zijn zaak ging hij onverschrokken voort zonder eenig verbloemen zijn vonnissen uit te spreken. Op 3 April 1924 werd hij niet alleen vrijgesproken door het Hof van Cassatie, maar geprezen werd „la haute portée morale et sociale" van zijn werk. Toen heeft zich een nieuwe samenzwering tegen hem georganiseerd. Men kan het laatste half jaar geen blad of tijdschrift meer ter hand nemen of leest er iets „pour" of „contra" l' abbé Bethleem. „Connaissez vous l' abbé Bethleem? . . . Un concert de malédictions s' élève contre lui de toute part, si violent et si unanime, qu'on finit par être tenté de prendre sa défense," zeide *Le Temps* (31 Mei), en het protestantsche blad verdedigde inderdaad de houding van den veel vervolgde.

Een cohorte van heeren, die overigens allen min of meer morsige boeken op hun naam hebben staan, verheffen hun stem tegen de kritiek der Revue en sporen uitgevers en schrijvers aan om gezamenlijk een proces te beginnen tegen de Revue en hare directie, omdat zij zoo'n enorme schade doen aan de boekenproducenten van een zeker allooi.

In dat koor hoort men ook eenige stemmen van katholieke schrijvers en bladen. Hetgeen geen verwondering kan baren, in-

dien men weet dat zoogenaamd (en wellicht ook wel echt) katholieke schrijvers in Frankrijk het met de moraal zoo héél nauw niet nemen. En de bladen! Men staat eenvoudig verstomd over de ongepermitteerde boekbesprekingen, die de katholieke *Action française* zich durft veroorloven.

Het werk is Bethleem toevertrouwd en ook de taak van zich zelf te verdedigen. In een artikel, waarmede hij de jongste aflevering zijner *Revue* opent, schrijft hij;

De quel droit attaquez vous des écrivains ? De quel droit censurez vous des livres?

De heeren hebben mij aangevallen, en allerlei kwaad van mij geschreven. Het komt niet in mijn hoofd op, hun te vragen met welk recht. Vraagt het mij ook niet. Waarom zou ik mijn beroep niet mogen uitoefenen, zoolang ik en règle ben met alle wetten en regels.

Ik doe het met 't recht om mij op te offeren voor mijn broeders, „brand" te roepen als ik een brand ontdek, te wijzen op een hoop smerigheden, die 'k zie, te waarschuwen tegen een vergift, dat zij niet als zoodanig kennen.

Ik heb mijzelf en mijn kracht te geven, om duizenden en duizenden te beschermen, te beschermen tegen het slechte boek, om de misdaden te onthullen eener zekere boekenindustrie.

Met welk reeht? Met welk recht vertelt gij uwe alkoofverhaaltjes? Met welk recht stalt gij uw ergste schandelijkheden uit voor de kinderen . . . voor vreemdelingen, die door uwe schuld Frankrijk en de Franschen verachten. Ik weet wel, wie anderen aanvalt, stelt zich bloot zelf ook te worden aangevallen. Gij kunt mij slaan, maar neerslaan zult gij mij niet!!

L' Effort van Leuven neemt een loopje met het geval en zegt te hopen dat Louis Bethleem wordt veroordeeld en in de gevangenis wordt gestopt, want hij maakt schrijvers en uitgevers het moeielijk hun boeken te verkoopen en steelt hun het brood uit den mond. Maar dan ook logisch zijn! In de gevangenis de mannen, die propaganda maken voor onthouding; de geneesheeren die hun patiënten verbieden wildbraad te eten; de juffrouwen, die afraden kanaries te houden, omdat ze den boel zoo vuil maken. In de gevangenis dan ook de uitgevers en schrijvers, die Bethleem aanvallen en hem verhinderen zijn tijdschriften en boeken aan den man te brengen.

En als dan elkeen achter slot en grendel zit, zal van zelf de rust wel hersteld zijn.

In *Hochland* (Juni) staat een stukje *Religio depopulata*, dat niet aangenaam aandoet en een eigenaardig licht werpt op eenigszins onrustbarende stroomingen in Duitsche geestelijke kringen. De schrijver dezer kritiek is Heinrich Getzeny en zijne bespreking geldt een „pamflet" (genaamd „Religio depopulata"), geschreven door Eugen Rosenstock naar aanleiding van de op-den-Index-plaatsing van een boek van Wittig. De korte zin der lange rede

is deze, dat de Kerk den leek niet opvoedt tot eene zelfstandige persoonlijkheid, dat de klerus den leek integendeel aan de hand houdt, „die ewige Verlängerung des vierzehnten Lebensjahres." De referent voelt ongetwijfeld veel voor het verwijt van den schrijver, dat blijkt wel daaruit, dat hij twee onverdacht rechtzinnigen als Peter Lippert en Erick Przywara tot getuigen oproept en van hen citaten aanhaalt, welke volgens hem, wat de kern betreft, overeenstemmen met de klachten van Eugen Rosenstock, die niet katholiek is.

Hij keurt wel het geschrift af, maar hoofdzakelijk om den toon.

Wenn das den berechtigten kern in Rosenstocks Schrift darstellt, zo musz man es um so mehr bedauern, dasz er durch die schneidend-agressive Form seiner Kampf- und Streitschrift es einen so ungeheuer schwer macht, diese im Grund reine Absicht aus dem stechenden Dorngestrüpp seiner maszlosen Angriffe und Anwürfe herauszulösen.

Als men met aandacht luistert naar wat er geschreven en gesproken wordt in Duitschland, dan krijgt men het idee, dat er iets broeit.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Bailey (Temple). HET REDDENDE LICHT. Naar het Amerikaansch door H. S. Valeton-Ortt. (334) f 2.90. J. Ph. Kruseman, den Haag.

't Is toch wel een aardig boek, en ik kan er inkomen dat in Amerika reeds 75.000 werden verspreid.

Het begint met de kennismaking van een aardig stelletje, zuster en broer; hij artiest, maar praktisch zorgend om ook iets te verdienen voor hun tweetjes; zij een altijd blijmoedig huishoudstertje, die door iedereen aardig wordt gevonden.

De romantische jongen heeft een avontuur; een verdwaalde, en, zooals later blijkt, een weggeloopen jongedame, heeft hij een eindje gebracht in zijn Fordje.

Zoo komen beiden, zuster en broer, in aanraking met haar rijken oom en voogd. De veertigjarige oom vindt het meisje een heerlijkheid en de nicht, die er van door was gegaan, bewondert al meer en meer den jongen artiest.

Maar er staat nogeen persoon ten tooneele: een officier, die als een gebroken mensch uit den oorlog is teruggekomen. Als een prachtige man is gegaan, en nu lijkt hij alle energie, alle levenslust te hebben verloren. Het zien der verschrikkingen heeft hem innerlijk en uiterlijk geheel veranderd. Maar het meisje, het blijmoedige

huishoudstertje, het zonnekind doet alles om hem op te monteren en weer van hem te maken den flinken man, die hij vroeger was.

Hij heeft haar lief . . . en zij weet niet wat zij voelt. Zal ze den ander trouwen, dien schatrijken oom, wiens leven niet vlekkeloos was? Zullen haar de oogen opengaan? Voor den gewonde is zij geweest als een reddend licht, dat hem weer de waarde en schoonheid van het leven heeft laten zien. Zal dat heerlijk, reddende licht uit zijn leven verdwijnen? Het boeiend verhaal geeft antwoord op de nieuwgierige vraag van den lezer. 't Is een goed boek, vroolijk en ernstig.

Buchan (John). JOHN MACNAB. Uit het Engelsch door Robert Peereboom (317) f 2.25. „Kosmos", Amsterdam.

De dokter: Ik verzeker je voor de tiende maal dat je niets mankeert. De vriend-en-patient: En ik verzeker jou voor de tiende maal dat ik zoo ziek als een kat ben.

De rechtsgeleerde, die zoo sprak kon ons liedje zingen:

Ik ben landziekig
Omdat ik landziekig ben.

Hij had het spleen. En de dokter zegt ten slotte: als je mijn beroepsadvies vraagt, moet ik je zeggen dat de wetenschap geen raad voor je heeft. Raadpleeg je mij als vriend, dan raad ik je aan, een paard te stelen in den een of anderen uithoek van de wereld, waar ze paardendieven ophangen, ga als helper aan boord van een veeboot . . . Jouw moeilijkheid is dat je te welgeslaagd bent. Je moet opnieuw vechten voor je leven of je reputatie!

En daar schijnen meer van die deftige, welgeslaagde lieden te zijn, die ziek zijn geworden omdat het hun te gemakkelijk ging. Straks hebben drie voorname heeren, een rechtsgeleerde, een oud-minister en wie weet ik al niet meer, besloten op avontuur te gaan om wat sensatie te ondervinden en hun lusteloozen geest op te wekken. Ze zullen op strooptocht gaan, maar als echte gentleman schrijven zij aan een drietal kasteelheeren, dat een van hen op een bepaalden nacht zal komen om een zalm te vangen uit hun water of een hert te schieten in hun bosch en den buit te vervoeren. Krijgt hij het niet klaar zonder betrapt te worden dan zal hij een groote som den eigenaar ter hand laten stellen voor een liefdadig doel, en als het wel lukt een kleinere gift.

Eene uitdaging in optima forma. Waaruit alle mogelijke inspannende avonturen voor-, en de spleen-hebbers weer als frissche personen uit-komen. Een vermakelijk en onschuldig boek.

Courths—Mahler (H.). DE NOODLOTTIGE BRIEF. Uit het Duitsch door Ada van Arkel. (255) f 1.90. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Een schoone jonge dame stapt uit een huurauto; Hasso von Ried stapt erin en vindt een gouden tasch, waarin een zeer compromitteerende brief. Hij denkt dat de tasch is vergeten door de

dame, die hij den auto zag verlaten en tracht haar op te sporen door een advertentie.

En inderdaad eene dicht gesluierde vrouw meldt zich aan en H. von Ried laat zich niet zien maar geeft zijn oppasser volmacht, dat zaakje af te doen.

Zijn oom, een majoraatsheer (het hoogste ongeveer dat een Duitscher droomen kan) geeft den jongen man, die er krap bij zat en schulden heeft gemaakt, den raad: zich te gaan rehabiliteeren in Afrika. Hij doet daar dapper zijn plicht, ontvangt bericht dat zijn oom zijn natuurlijken dood gestorven en zijn neef verongelukt is, zoodat het majoraatsschap op hem over gaat.

Hij keert dus terug naar het vaderland, brengt een bezoek aan zijn buren, moeder en dochter, op wie hij verliefd wordt. Zij vertelt hem dat zij hem vroeger al eens in Berlijn heeft ontmoet, en hij denkt dat zij de dame was van den leelijken brief. En dan vlucht hij haar tegenwoordigheid. De zaak wordt ten slotte opgelost en men heeft dan weer het traditioneel gelukkig einde van zoowat alle Courths-Mahler-romans. De meeste van hare verhalen zijn onschuldiger dan dit van den „Noodlottige Brief", en het moet dan ook voor rijpere lezers bestemd blijven.

Crompton (Richmal). OP EN TOP WILLIAM (247) f 2.90. Uit het Engelsch door Dorothee De Escofet—Buys. Uitg. Mij. „Kosmos", Amsterdam.

Bij den titel staat „een amusant boek voor jongens en meisjes van 12 tot 80." Nu, de jongens van twaalf zou ik het maar niet in handen geven, want ik vrees dat zij de snakerijen van William spoedig zouden navolgen. Maar de groote kinderen, misschien wel tot 80, zullen schik hebben in het „enfant terrible", dat kleine William is. Het is heusch heel aardig verteld.

Diers (Marie). IN EIGEN KLUISTERS. Vertaald uit het Duitsch door M. J. Bok (272). A. G. Schoonderbeek Laren (Gooiland.)

Dit is, naar 't ons voorkomt geen mooie „Diers." De schrijfster heeft ons door zulke aantrekkelijke, aardige verhalen verwend dat wij ons maar half kunnen vertrouwd maken met de lotgevallen van Daniël Vogelsang, den zoon van een bijna altijd dronken visscher en van een zeer practische, ietwat nuchtere moeder. De vader is echter een dichter, wiens liederen den domine zoo hebben bekoord, dat hij moeite deed ze uitgegeven te krijgen. En ook Daniël schijnt deze gave te bezitten, maar hij wil er geen gebruik van maken en tracht zijn weelderige fantasie te dooden of liever in kluisters te leggen. Zijn geheele leven wordt er door bedorven en beheerscht en met fijne toetsen heeft Diers dit moeilijke karakter uitgebeeld, dat zich nergens op zijn plaats voelt, in alles reden tot pijn en kwetsuur vindt, niets bereikt, alles doet, wat hij niet moet en het dan bitter betreurt. Zijn vrouw is zuinig, huishoudelijk, goed, maar naar zijn zin niet ontwikkeld genoeg. In een zijner kinderen ontdekt hij de gevaarlijke gave van de dich-

terlijke verbeelding. Met geweld tracht hij die te onderdrukken en het loopt haast op een droeve tragedie uit. Hij blijft levenslang een middelmatig koopman, niet begrepen door zijn omgeving. Het is een somber, bijna troosteloos boek. Eerst op de laatste bladzijden blinkt een straaltje licht, als de jongste zoon van Daniël, die een schilder van talent blijkt te zijn, eindelijk zijn vader begrijpt en inziet, wat deze levenslang trachtte te verbergen.

Feen (A. H. van de). DE IDEALIST (157) f 1.90. Geb. f 2.50. Holkema & Warendorf.

Een scherp en bitter boek. Een nog jonge vrouw vermoordt haar ouderen man. Diens vriend, Markus, is overtuigd dat zij de schuldige is . . . en men moet erkennen dat er moeilijk meer bewijzen van schuld bijeen gebracht kunnen worden dan hier het geval is.

Markus weet van zijn vriend dat zij reeds meermalen een aanslag pleegde op zijn leven en nog weinige uren voor zijn dood heeft hij hem gezegd: „je moet nooit aan zelfmoord gelooven hoor . . . nooit . . . nooit!"

Markus is ook overtuigd dat de vreeselijke, maar aardige vrouw, haar gerechte straf niet zal ontgaan. En zijn geloof in de menschelijke gerechtigheid wordt bij 't hooren der vrijspraak, dan ook zoo geschokt, dat hij zijn revolver trekt en in een roes van zinsverbijstering haar in de rechtszaal neerschiet!

't Heele boek is een felle verdachtmaking van de objectiviteit der rechtsspraak.

Een verhaal dat den candidaat-notaris gelijk moet geven, waar hij beweert:

„Recht meneer? Weet je wat ze doen? Ze verlagen het recht tot een vernuftssport, een tournooi van spitsvondigheidjes! 't Is niks als een zoeken, meten en passen of hetgeen, wat er in de dagvaarding staat, wel precies past in 't bekrompen dwangbuisie van een wetsartikel!"

Was het noodig zoo'n boek te schrijven? Was het nuttig? Valt er werkelijk aanmerking te maken op onze justitie, die steeds in zoo hoogen roep van wijsheid en integriteit stond?

Joesken (H. C.) HET ZONNEFLUITJE. Een Boek van Humor (291) Illustr. A. Hahn Jr. (S. L. van Looy, Amsterdam.)

Maar 't is moeilijk den humor uit den stormvloed van woorden op te vangen. Ik geef een proeve:

„— Natuurlijk kind van vaders zijde en moeders zijde.

— Ja, dubbel natuurlijk, of driedubbel. Want wie me door menschen verwekt heeft is tenslotte natuur zelf.

— Jaapske, maar zeg me, ben ik dan niet natuurlijk? Mijn vader was noch bovennatuurlijk, noch ondernatuurlijk, maar uiteraard een gewoon sterfelijk en primitief man. En ook mijn moeder, met respect gesproken, was een primitieve en natuurlijke vrouw.

En Hein? De goede hemel mag weten waarin hij gespecificeerd onnatuurlijk wezen zou. Wettig kind? Waarom wettig kind? Die qualificatie vind ik niet enorm. Ze is zoo ongewettigd en ongerijmd mogelijk. Hein is van vleesch en bloed zoo goed als jij. Heb ik geen natuurlijken honger en natuurlijken dorst? Heb ik geen natuurlijke drift en natuurlijke spraak? Wettig? Ik vraag je, heeft de wet me gemaakt?" —

't Is van begin tot einde een bijna smartelijk gedaas van twee landloopers, waarvan de een een tooverfluitje heeft (een gestolde zonnestraal!!) waarvan de klank iedereen medesleept in een dollen dans tegen wil en dank. Er zal nog heel wat water den Rhijn moeten afstroomen, eer men weet wat Joesken bedoelt met zijn boek en voor men weet wat men daarin als humor en geestigheid heeft te beschouwen.

Kuijper—van Oordt (H.). HET GOED VAN CRONAERT. (206) Hollandia Drukkerij, Baarn.

Het goed van Cronaert draagt den naam van Vijverlust, het ruime huis met den grooten, mooien tuin werd in de 18de eeuw gebouwd, door een zeer prachtlievenden Cronaert, den voorvader van den tegenwoordigen bewoner.

Wij treden met de kleine Jacoba Raling en haar moeder er binnen als de huisheer Gregorius zijn verjaardag viert en alle verwanten en vrienden — daar zijn er velen van verschillenden stand en leeftijd — hem komen gelukwenschen.

Onmiddellijk bemerken wij dat het verjaarfeest omstreeks het midden der vorige eeuw werd gevierd. Men schenkt zoete wijn en andere morgendranken. Neef Gregorius geeft zelfs de kleine Jacoba een glaasje. De gebakjes zelfs schijnen ouderwetsch en de gesprekken, hoewel levendig, zijn ingetogen en kalm.

Als Coba met haar neefjes in den tuin mag spelen is dit voor de schrijfster eene gelegenheid om het prachtige erf met zijn lanen en vijvertje, zijn stallen en broeikassen zeer uitvoerig te beschrijven. Geen wonder dat de nog niet oude Cronaert trotsch is op dit bezit en met blijdschap bemerkt hij dat Jacoba zijn liefde voor het goed deelt. Zij wordt dan ook later zijn schoondochter en als hij weduwnaar en zij weduwe is geworden, komt zij op Vijverlust wonen en neemt het bestuur van het huis tot zijn groote voldoening en tevredenheid in handen.

Maar de tijden veranderen en de menschen met hen. De familieleden sterven in den loop der jaren, de jongeren vergeten den weg naar Vijverlust. Steeds kleiner worden de verjaardags en Nieuwjaarsreunies; stil en eenzaam is het nu in het groote, veel te ruime huis. De kinderen zouden het geld dat het ouderwetsche huis kan opbrengen zoo best kunnen gebruiken. Bij de eerste toespeling door zijn eenig overgebleven zoon gemaakt, stuift Gregorius op en krijgt bijna een beroerte. Neen! het goed Cronaert zal niet uit de familie gaan. Hij wil het verzekeren voor Jacoba,

de eenige, die er iets voor voelt, maar dan komen dagen van ziekte en naderenden dood. Hij begrijpt eindelijk dat het bezit van zulk een goed in onze dagen niets dan zorgen en lasten met zich brengt en op zijn sterfbed laat hij haar vrij, met het huis te doen wat haar 't beste toeschijnt en — het goed van Cronaert zal tegelijk met het geslacht sterven.

Dit is de droeve geschiedenis door mevrouw Kuyper sympathiek verhaald. Die ouderwetsche menschjes in hun ouderwetsche omgeving, waarin de moderne geest langzaam doordringt, doen ons aangenaam aan. Het is een familieverhaal zonder schokkende tooneelen, of het moesten die zijn uit het rommelige huishouden van Gerard Cronaert. Men ziet zacht de schaduwen vallen op het leven van Gregorius en Coba en woont het verval bij van wat eens zoo mooi, zoo degelijk, zoo onverwoestbaar scheen en — het is met een zucht over het gaan van al het aardsche, dat wij dit belangwekkende boek sluiten.

Lange (L. van). DE WEG NAAR LETHE (210). W' L. en J. Brusse, Rotterdam.

Een wonderlijk boek! Hoofdpersoon is de Doctor in de psychiatrie Buynen, een veertiger, ongelukkig getrouwd met Cato, een hysterica, en gekweld door verliefdheden op andere jongere vrouwen. Hij denkt aan echtscheiding, maar gaat er niet toe over ter wille van zijn eenig zoontje Wim, dat hij innig heet lief te hebben, van welke liefde wij echter weinig of niets merken. Het voorwerp zijner buiten echtelijke liefde heet Jet, een allerliefst meisje, verloofde van een huzarenofficier. Ondanks die verloving gaat zij uit met Buynen, laat zich door hem liefkoozen, hoort naar zijn verliefde taal en trouwt toch met Georges, om kort daarna met den getrouwden man een snoepreisje te maken naar Florence. Teruggekeerd in Holland weet zij geen raad. Een soort bolsjewiek, die ook niet ongevoelig is voor haar bekoorlijkheden, belooft haar te helpen. Zij gaat naar hem toe en intusschen schiet Cato, de diep beleedigde vrouw van Buynen haar pardoes dood met den revolver, die de anarchist haar in handen heeft gespeeld.

Buynen zoekt zijn troost in verheven redeneeringen met Julie, ook al een oude vlam en beweert den weg naar Lethe gevonden te hebben. Niemand late zich echter hierdoor bedriegen. De dokter met het ruime hart leidt een allertreurigst, eenzaam leven, vervolgd door de herinnering aan de beide vrouwen door hem ongelukkig gemaakt. Cato de krankzinnige, Jet de vermoorde.

Zooals men ziet een alles behalve stichtende historie, die wij niemand kunnen aanbevelen. Het boek is goed geschreven, vooral de beschrijving van Florence met zijn schatten van natuur en kunst is uitstekend, maar de personen zijn vaag en onbestemd geteekend in hun gecompliceerde karakters. Met mooie woorden en edele gevoelens wordt getracht hun alles behalve nobele daden

goed te maken en te verheerlijken. Het melodramatische slot schijnt een uitweg te zijn om aan een passende oplossing te komen. Jammer van het talent aan zulk een onguur onderwerp besteed.

Meyere (Victor De). DE ROODE SCHAVAK. (203) 9 frs. Standaard, Brussel.

Een nieuwe uitgave van *De Roode Schavak* bewijst wel dat er ook nog lezers zijn, die niet getrokken behoeven te worden door avontuur, pikanterie of sentimentaliteit, doch die in staat zijn de innerlijke waarde, de kunst van den schrijver te schatten.

„Want, als een stil-vlietend water, dat nooit stormen noch ontij-en kende, zóó was het leven van Frans Vertommen."

Zes jaren was de jongen toen zijn vader, eene arme werkman, aan tering overleed. Om de armoe buiten de deur te houden ging zijn moeder werken en richtte later op de kade een schamel kroegje in. Gesteund door weldoeners, kon zij haar Frans een paar jaren naar een kostschool sturen. Daarna nam de notaris hem bij zich op het dorp.

Hij speelde niet met andere jongens, werd hoe langer hoe schuwer. Jonge kerels hebben hem eens wijsgemaakt dat zij schavakken gingen vangen, vogels die met den lichtbak meestal getrokken konden worden als iemand achter of naast den lichtbak hun woede opwekte door een roode kleur. En zij hebben Frans er toegekregen een rooden domino aan te trekken en . . . liepen toen weg in het donker. Sinds riepen de straatjongens hem na: roode schavak. Hij trok zich terug en ging met niemand om. De notaris, toen hij het hoorde glimlachte en zeide: „Frans, jongen, gij zijt maar een onnoozelaard".

En een onnoozelaard bleef Frans tot het einde. Hij had zich moeten bemoeien met het testament eener weduwe, die nogal geld had. Zij was twintig jaren ouder dan hij, trouwde hem; en ook in dat huwelijk was hij niets meer dan een „onnoozelaard". Als zij dood gaat, laat ze hem alleen maar achter eene uitkeering van honderd francs maandelijks. Hij moet nu in een klein huisje gaan wonen, waarvan hij een paar vensters laat dichtspijkeren om minder belasting te betalen. Hij kookt zelf, leest kranten, die maanden oud zijn, prutst aan oude klokken en is blij als een kind als ze alle veertien precies te gelijk slaan. En in zijn eenzaamheid raakt hij al te gehecht aan zijn potteken bier, dat hij in zijn kelder heeft opgeslagen.

„Frans wachtte op den dood. Hij voelde het wel en in een roes dronk hij voort, van den morgen tot den avond, als om te vergeten".

En in zijn laatste ijlkoortsen droomde hij nog van „roode schavakken". Hier en daar valt de schrijver wel eens even uit den toon, maar overigens heeft hij ons dat droeve, leege leven zóó weten uit te beelden, dat het een indruk nalaat van pijnlijk medelijden. Voor allen.

Perrichon (Ernest). NÈNE. Geautoriseerde vertaling van Ellen Forest (272). f 2,75. Geb. f 3.75. A. W. Bruna, Utrecht.

Madeleine Clarendeau komt als dienstmeid in huis bij Michel Corbier, een tamelijk welgestelden boer, die weduwnaar is en twee kleine kinderen heeft. Zij is een flinke werkster, die het ontredderde huishouden spoedig weet op te knappen en vooral de, na moeders dood, verwaarloosde kinderen, liefdevol koestert en bij ongelukken en ziekten teeder verpleegt. Corbier denkt er een oogenblik aan met haar te trouwen en zij ook verbeeldt zich hem lief te hebben, maar zij is niet mooi en niet bevallig en als zij een der kinderen leert haar Mama te noemen, hoort Corbier het ongelukkigerwijze en wordt heel boos. Van zijn plan komt niets; de kinderen noemen haar voortaan Nêne, kinderlijke verbastering van Madeleine. Zij zet zich haar illusie kalm uit het hoofd en hij komt onder den invloed van een coquette, die 't zoover weet te brengen, dat hij haar trouwt en Nêne wegzendt. 't Meisje is radeloos en als zij bemerkt dat haar zoo innig beminde pleegkinderen haar na een afwezigheid van 14 dagen nauwelijks meer kennen, verliest zij haar verstand en loopt in een vijver, waar zij jammerlijk verdrinkt.

Het verhaal is zeker zeer aangrijpend. Bij voorbaat hebben vertaalster en uitgever het zéér geprezen, zoodat onze verwachtingen bij het lezen hoog gespannen zijn. Dit is misschien de oorzaak dat zij niet geheel vervuld raken en het ons toeschijnt dat *Nène* zoo'n hoogen lof niet geheel verdient. Misschien ligt het ook aan de vertaling; deze is wel zeer vlot en mist de boekerigheid, die onafscheidelijk schijnt van uit het Fransch vertaalde werken, zoo goed als geheel, maar zij brengt ons toch in een geheel andere sfeer, dan die, waarin het oorspronkelijke zich beweegt.

Zonder er veel nadruk op te leggen, vermeldt de schrijver, dat het land, waarin dit droeve drama speelt door twee verschillende godsdiensten wordt verdeeld, waarvan de aanhangers scherp afgescheiden zijn. Is het opzet of toeval dat de eenige slechte karakters in het verhaal, de booze boerenknecht Bourissiot en de geraffineerde, door en door slechte Violette, beiden katholiek zijn, terwijl de door deze gemartelde en belasterde slachtoffers Jansenist heeten?

Om sommige ruwe, zelfs rauwe tooneelen is het boek niet voor iedereen geschikt.

Philips Oppenheim (E.) AFGODSBEELDEN. Geautoriseerde vertaling van Jhr. R. H. G. Nahuys. (239) f 1.—, A: W. Bruna en Zoon, Utrecht.

't Is een zonderlinge geschiedenis. Twee afgodsbeelden, waarvan het eene heet de Ziel en het andere het Lichaam. Het heet dat ze beiden vol diamanten en paarlen zitten, maar men moet het geheim kennen om deze wondere schatkistjes te openen. Er is nog een andere legende: het Lichaam heeft een kwaden invloed op dengene, die het bezit zonder de Ziel. Dit ondervindt een

jongeman, die door het Lichaam de booze hartstochten voelt ontwaken en als door onweerstaanbare macht wordt gedreven om een heel eerzaam meisje te zoenen, onmatig te drinken en roekeloos te dobbelen. Zoodra zulke dingen gebeurd zijn, heeft hij er geweldigen spijt van. Hij tracht het booze beeld over boord te werpen, tijdens een zeereis, en 's morgens vindt hij het terug in de reddingsboot. De scheepsdokter vertelt hem dat hij lijdt aan waandenkbeelden en daardoor onder suggestie wordt gebracht dat hij zulke verkeerde dingen moet doen.

Ten slotte keert hij terug naar Engeland, naar het vaderlijk kasteel, dat onder hypotheek en schuld begraven ligt. En dan begint eigenlijk eerst voor goed de zonderlinge historie. Diefstal, moord enz. De dader heeft reeds bekend, als ten slotte voor den dag komt dat hij niet de schuldige is. Wij zullen het den lezer maar overlaten, uit te vinden hoe de vork aan den steel zit, want juist tot het einde blijvende geheimzinnigheid is het eenige dat de lezer kan steunen tot voortzetting der lectuur. En daarin ligt het „boeiende".

Ofschoon er niets verkeerds in voorkomt, moet men het boek toch liever niet in handen geven van de opgeschoten jeugd. Dat fabelachtige bijgeloof, de tijdelijke hartstochtelijkheid van Sir Gregory, de zelfmoord van een ongeneeslijk zieke zullen het jong gemoed niet weldadig aandoen, dunkt mij.

Possendorf (H.) AMAZONEN KONINGIN. Uit het Duitsch door Ada van Arkel (318) f 1.25. A. W. Bruna, Utrecht.

Op Gardowen in de Mazuren van Oost-Pruisen woont de familie Slag van Hellenhamer. De vader, ziekelijk tengevolge van een val, de Weensche moeder, nog vrij jong en mooi maar zwak van karakter, Hertha, de oudste dochter, eene hooghartige intrigante, de tweede, Gerswint, een liefelijk, vriendelijk kind en de jongste, Leone, een pracht om te zien, volwassen, trots haar 15 jaren, ontembaar en wild als was al het bloed van haar roofridderlijke voorvaderen overgegaan in haar aderen.

Zij is zóó mooi, dat ieder man opslag verliefd geraakt, maar van liefde weet zij niets. Zij leeft in ongebonden vrijheid, jaagt, rijdt te paard, zwemt, bokst met den knecht, slaat iedereen, die haar niet dadelijk eerbiedigt, met een vuistslag tegen den vloer, doch is in den grond zoo onschuldig en goedhartig, zoo vriendelijk tegen armen, bedienden en kinderen, dat zij op de handen wordt gedragen.

Acht gouvernantes heeft zij al versleten, zonder dat deze haar eenige kunde of meer gebruikelijke manieren hebben kunnen bijbrengen. Nu neemt een eenarmige oud-officier de taak harer opvoeding ter hand. Hij ontmoet haar het eerst in een primitief zwempakje en is op 't eerste gezicht hopeloos verliefd . . . met een zeer platonische liefde, omdat hij een edel en verstandig man is.

Wij hooren de dolste staaltjes van moed, uitgehaald door dit onmogelijk natuurkind.

Haar vader sterft. Zij was aangewezen om het landgoed te beheeren, maar de familie wil niet. In de stad, waar haar moeder is gaan wonen, laat zij zich 's nachts langs een touw uit het raam zakken en gechapperoneerd door haar neef Gustaaf (die in den grond een ploert is) gaat zij waar zij wil, want zij wil zich niet laten temmen, moet zich vrij voelen.

Geheel gekleed springt zij van een brug te water om een kind te redden; een politie-agent dringt er lastig op aan om haar naam te weten, en als hij blijft aandringen en haar ergert, vraagt ze poeslief of hij goed kan zwemmen en op 't bevestigend antwoord pakt zij hem op als een baby en gooit hem over de leuning van een brug in het water.

Ze wordt opgesloten in een pensionaat, dat eigenlijk niets anders is dan een vermomde tuchtschool; ontvlucht op een goeden nacht, bokst den woedenden wachter achterover en sluit hem op in het tuinhuisje.

Zij vlucht naar het landgoed, zet den onrechtvaardigen rentmeester af en met haar knechten en meiden verdedigt zij het kasteel met vuurwapenen tegen een macht soldaten, die haar gevangen willen nemen.

Door een verradelijke dienstbode, die de stallen in brand steekt, moet zij vluchten over de grenzen. Zij verbindt zich aan een circus, en is dadelijk beroemd om haar schoonheid en rijkunst; dan treedt zij op als bokskampioene en tenslotte wordt ze filmdiva. Zij verdient veel geld, stuurt daarvan aan moeder en zuster. Zij raakt nu ook verliefd voor den eersten keer in haar leven, maar — ongelukkig — op den verloofde van haar zuster, prins Rainer.

Zij voelt zich te beklemd in haar leven en besluit de vrijheid te zoeken. Zij maakt kalm haar testament, heeft eene ontmoeting met Rainer in een eenzame berghut, en beiden laten zich overheerschen door den hartstocht. Den volgenden dag, bij de gevaarlijke opname eener film, loopt zij in razende vaart op haar skischoenen den loodrechten afgrond in.

't Is een vreemd boek, en de geschiedenis is onmogelijk, al beweert men dat in 't leven vreemder dingen gebeuren dan in romans. 't Is erg jammer dat het eindigen moet met haar zedelijken val en ook met dien vrijwilligen val in den afgrond. Dat maakt het boek voorbehouden, ook al wordt de samenkomst in de hut niet beschreven op eene wijze, die een lezer met ervaring troubleeren zal.

Ruck (Berta). DE SCHIJNVERLOVING. Naar het Engelsch door J. Jorissen. (275) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Juffrouw Trant is van goede familie, maar ze moet nu als typiste haar brood verdienen op het kantoor van mijnheer Waters, den

koelen, zwijgzamen man, van wien alle vier typisten verklaren dat hij geheel geen man is. En daar wordt opeens de schoone juffrouw Trant bij hem geroepen en vraagt hij, of zij in schijn zijn verloofde wil worden. Waarom hij dit vreemde voorstel doet kan hij op 't oogenblik niet zeggen. Het zal geen consequentie hebben, dan dat hij haar rijkelijk betaalt, dat zij in zijn auto mag rijden, met hem in 't openbaar in voorname restaurants gaat dineeren, enz. Om de schijnverloving zoo echt mogelijk te maken. Zij neemt het aan, in de overtuiging dat ze anders haar ontslag zal krijgen.

't Wordt een dwaze situatie, die tot de zonderlingste conflicten voert. Vooral als zij gedwongen wordt zich te presenteeren bij zijne moeder en zusters en een paar weken te vertoeven op hun buiten verblijf.

De reden der schijnbare verloving was de dwingelandij van een schatrijke mijnheer, die absoluut wilde dat zijn dochter zou trouwen met den heer Waters, terwijl zij hart en zin had gezet op een vliegenier.

Om den stijfhoofdigen vader van zijn plannen te doen afzien, was dat zonderlinge middel gekozen. En het had een heel ander gevolg dan iemand verwachten kon . . . behalve een doorkneed romanlezer.

Sabatini (Rafaël). DE DOLENDE HEILIGE. Vertaald door P. Bolkestein—van Zanten (321) f 2.90. J. Philip Kruseman, 's-Gravenhage.

Voor katholieken is dit hinderlijke lectuur. Een verhaal uit de middeleeuwen, uit den tijd van Ghibellijnen en Welfen, toen de strijd woedde tusschen de aanhangers van Duitschland en die der Pausen.

De Inquisitie, slecht levende geestelijken, bastaardzonen, nagebootste wonderen worden ons voor oogen gevoerd en wij vinden, afgezien van waarheid of leugen, dat alles tamelijk onverkwikkelijk. 't Is niet, dat wij de rechten der historie niet zouden willen erkennen, maar wij lezen een roman voor plezier en ontspanning. En bovendien wij hebben in onze eigen literatuur b.v. uit den tijd van Mevr. Bosboom Toussaint (Graaf Pepoli) al genoeg van dat soort lectuur om voor een buitenlandsche gave van hetzelfde kaliber ons dankbaar en opgewekt te toonen.

Sabatini (Rafaël). OP DEN DREMPEL DES DOODS. Uit het Engelsch door P. Bolkestein—van Zanten. (292) f 2.90. J. Philip Kruseman, 's Gravenhage.

Een spannend verhaal uit den Jacobietentijd, samenzweringen, verraders, looze spionnen. Een dappere kapitein, die onder twee namen bekend staat en dan ook, zoodra hij goed en wel is opgehangen, onder den eenen, rustig en in alle eer onder den anderen naam kan voortleven en het meisje trouwen dat hij lief heeft. Ik heb dezen fictief-historischen roman met genot gelezen en wil hem gaarne aanbevelen.

Stokvis (Mr. Benno). DE MOORD IN DE SPUISTRAAT. (92) f 2.40, geb f 2.90. „Hollandia". Baarn.

„De Amsterdamsche advokaat en letterkundige neemt in dit amusante verhaal een loopje met . . . onze methode om misdadigers op het spoor te komen, onze deftige rechtspraak en zoo nog 't een en ander.

Overdrijving? Ongetwijfeld. Maar de kunst om lachende de waarheid te zeggen wordt even zeker in dit boekje in praktijk gebracht." Dit is eene verklaring der uitgevers.

Ja er bestaat een „moord in de Spuistraat," die nog altijd onopgelost is gebleven. Of de schrijver daar op zinspeelt? In elk geval, 't loopje dat Mr. Stokvis neemt met onze politie en justitie is nogal weinig opzienbarend. Men kan het boekje met genoegen lezen, maar moet onthouden dat het (om de methoden van Du Noir, die Rika Donker tracht uit te hooren) geen jongensboek is.

Uda (Prosper de l'). BIJ DE SCHEMERLAMP. Vertellingen en fantasiën voor groote kinderen (120). Uitgeverij „Mercurius". Antwerpen.

Is het ironie of bravade dit kleine boekje met zijn tiental vertellingen of fantasiën te bestemmen voor „groote kinderen?" Of wil de schrijver hiermede maar zeggen, dat alleen volwassenen met kinderlijken geest behagen zullen vinden in zijn verhalen en ontboezemingen? In elk geval, voor kleine of groote kinderen is het allerminst geschikt,

't Begint met een correspondentie tusschen den auteur en de redactie van een geïllustreerd tijdschrift, waarin de eerste zich beklaagt geen honorarium voor een bijdrage te hebben ontvangen. Later schijnt de zaak in orde te zijn gekomen. Dan volgt een vastenavond-fantasie, waarin een jonge schilder door zijn uitverkorene wordt bedrogen. In een andere vertelling leeren wij een ongelukkig verlaten jongetje kennen, dat zijn eigen geschiedenis op een film ziet uitgebeeld. Nu komen wonderlijke nachtzangen, waarin de schrijver zijn liefdessmarten uitschreit. Een laatste verhaal schetst ons het succes en de bittere teleurstelling van een lichte vrouw, die gedurende den oorlog zich door haar Pruisische vrienden heeft laten verwennen met allerlei lekkere versnaperingen en daar later bitter voor moet boeten.

Zooals men ziet beschijnt de schemerlamp niet precies mooie en intieme dingen. Hoe spoediger men haar uitdooft, hoe beter. Het boekje is niet geschikt voor kinderen en ook groote menschen zullen er weinig of geen vermaak in vinden, nog minder nut of stichting.

Zuccoli (Luciano). MANOELA. (266) f 2.25 geb. f 290. P. N. van Kampen, Amsterdam.

Manoela is een meisje, reeds verleid op 16 jarigen leeftijd. En zij is geworden eene liefdevrouw, die den een met den ander

bedriegt. Ten slotte vlucht ze naar Engeland, en de man die zich het meest aan haar had gehecht, en na hare vlucht een morphinist is geworden en door zijn familie in een sanatorium opgesloten, zou het niet meer hebben begrepen als hij gelezen had in een Engelsche krant, dat de geliefde van den een of anderen voornamen Lord, op een goeden morgen gevonden was met afgesneden hals, vermoord. Dat was het einde van Manoela.

Voor onze lezers kan dit boek met zijn passies en uitkleedpartijen, niet in aanmerking komen als lectuur.

In Eigen Kring

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Wij stellen opnieuw eene vraag, in het vertrouwen dat onder onze lezers belangstellenden zullen worden gevonden, die over het antwoord eens willen nadenken.

De reden dat wij komen met deze vraag is, dat ons Centraal Bureau voor Lectuur zich zooveel mogelijk op de hoogte wil stellen van den smaak der lezers. Wij zullen bij de antwoorden geen namen plaatsen.

Vraag: *Welk boek heeft U sinds de laatste najaars-editie het meest bevallen, op gebied van roman of reisverhaal (Nederlandsch of vertaald).*

Voor den inzender, die de beste keuze doet, stellen wij een schoon boekwerk ter beschikking.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

COMEDIESPELEN?

G. Red.

U schreef in voorgaand nummer over de *Practische Sociologie* van J. H. F. Kohlbrugge en voegde erbij dat men dit eigenaardige werk moest lezen met het potlood in de hand.

Ik heb inderdaad gemerkt, dat men het dikwijls niet missan kan.

Zoo las ik op blz. 123 van deel III een waardeering van den heer Boorma, die reeds 40 jaar de moreele reclasseering van jongens beoefende. In citeer: „Zijn persoonlijkheid is kort weergegeven door hem te noemen: een man van buitengewoon vasten wil, hij wil slagen en dan telt hij de moeite niet. De vaste wil, die toewijding imponeert, en hij verstaat de kunst dien indruk door houding en gebarenspel te verhoogen en zijn stemgeluid aan alle toestanden aan te passen. Daardoor wekt hij vertrouwen en verkrijgt direct de leiding in het gezin, waar een verwaarloosde of misdadige jongen is, waarmee de ouders geen raad meer weten; zijn toewijding is zoo groot, dat hij afgedwaalde volgt tot in den nacht, dat hij hem volgt van gezin tot gesticht, van dorp tot stad, waarheen het leven hem ook voert. Waar hij verschijnt is het feest, want iedere jongen (evenals zijn ouders), is overtuigd, dat Boorsma het speciaal op hem begrepen heeft (107)."

Dat nummertje 107 verwijst naar de lijst van „Litteratuur en Aanmerkingen" achter in het boek. Daar vond ik met de grootste verbazing: „deze eigenaardige kunst bezitten ook sommige geneesheeren. In den grond der zaak berust het op comediespelen. Hoofdzaak is, dat er veel door bereikt kan worden, mits het *comediespelen* een tweede natuur geworden is. Het laatste kwam zoo sterk voor bij onzen grooten physioloog Prof. F. C. Donders." Dat een geneesheer of een opvoeder iemand kan biologeeren, aangenomen. Maar dat hij door *Comediespelen* op den duur vertrouwen kan wekken en de achting en liefde winnen, acht ik uitgesloten.

Och, een jongen heeft zijn onderwijzer zoo hêel gauw door. Het echte weet hij zoo scherpzinnig te onderscheiden van het voorgewende.

En dan in dit speciaal geval? Iemand, die zich een menschenleven lang opoffert, zich geheel geeft, wiens belangstelling nooit verzwakt en die zijn zorg uitstrekt ver buiten de gewone grenzen, kan onmogelijk een comediant zijn. Ik vind dat een zéér ongelukkig, een misleidend woord.

J. N.

VOOR DEN OPVOEDER.

Erhard (Dr. Ignar) *Seelische Ursachen and Behandlung der Nervenleiden.* (VIII en 82) M. 2.60. Freiburg i. Br. 1925.

Dit zou een prachtwerkje zijn voor den opvoeder als het uitgangspunt van den schrijver te aanvaarden was. Want dan hadden we een keurige oplossing voor menig duister gebied in het zenuwleven van den jongen mensch. Maar die grondslag, de pycho-analytische methode van Adler, Freud en Coué-Boudoin, is niet goed te praten.

De schrijver is wel geen eenzijdig psycho-analytiker: hij wil slechts het *goede* uit deze methode overnemen. Maar had hij zich bepaald tot feiten, en niet ook menig al te vergaand psycho-analytisch beginsel in zijn argumentatie opgenomen, dan zou zijn opzet beter geslaagd zijn — dan hadden we wat minder inkonskwenties, maar ook wat minder toepassingen, die nu problematisch moeten opgevat worden. Alleen voor deskundigen is dit werk bruikbaar en leerrijk.

G. LAMERS.

Häberlin (Prof. Dr. P.) *Wegen en Dwaalwegen der Opvoeding.* (328) Wereldbibliotheek 1926. Ing. f 2.10, geb. f 2,85.

Deze Baselsche hoogleeraar belijdt een normatieve opvoedkunde en identificeert zedelijke vorming met gewetensvorming. Hij bestrijdt al het relatieve in de zedenleer, veroordeelt den subjectivist en bewondert geenszins de praktijken der psycho-analytische opvoeders. Hiermede zijn de wegen geteekend, die hij zelf tot uitgangspunt van zijn wetenschappelijke opvoedingsleer kiest en de dwaalwegen genoemd, waarvoor hij den opvoeder dringend waarschuwt. Jammer, dat onder die dwaasheden ook die opvoedkunde gerekend wordt, die berust op een positief dogmatisch geloof. Hierdoor is zijn belangrijk werk slechts ten deele leiding-gevend voor den katholiek en is het zelfs in zijn geheel mislijdend voor hem, die de diepzinnige zedelijkheids- en plichts-theorieën van den Professor niet weet te beoordeelen. Voor hen, die Häberlin's levensbeschouwing deelen, een aantrekkelijke en leerzame lectuur.

G. LAMERS.

Mazzini (Jozef) *De plichten van den Mensch,* vertaald en ingeleid door Jan Asser. (Handboekje Elck 't Beste, onder leiding van L. Simons. Uitgegeven door de Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur te Amsterdam) 172 pag. Ing. f 1.25 geb. f 1.75.

Dit boek is geschreven noch voor den „Opvoeder" noch voor het „Kind", maar richt zich tot „de Italiaansche arbeiders", om hun liefde voor de „Menschheid", voor „Vooruitgang", voor „Stemrecht", voor 't „Vaderland" ('t eene Italië), voor den Arbeid, voor de Gemeenschap, voor de „Zedenwet" en voor God en

afkeer van de priesters — „behalve de Menschheid . . . kan er geen behoefte bestaan aan eenigen *bemiddelaar* tusschen God en den mensch" (p. 107) — en het Pausdom „den grondslag van elk dwanggezag" (p. 16), in te boezemen. 't Is de volmaakte demagoog, die hier aan 't woord is, van wien zelfs Lenin nog veel zou hebben kunnen leeren. Een enkel staaltje: „Ondervraagt den armen Napolitaanschen of Lombardischen daglooner, wiens eenige zedemeester een slecht priester geweest is en wiens eenige geoorloofde lektuur — zoo hij ten minste lezen kan — de Oostenrijksche catechismus is . . . ." (p. 56.)

't Is anders jammer, dat er zooveel dwalingen in dit boekje staan, want er worden ook vele, zelfs voor onzen tijd nog behartenswaardige waarheden in gezegd. De romantische „Menschheids"-vereering echter van dezen samenzweerder, stichter van geheime genootschappen en hartstochtelijk voorvechter der Italiaansche eénheidsgedachte is een wankele basis voor een meer rechtvaardige inrichting der menschelijke maatschappij.

Dr. DE BRUIN.

Riemens—Reurslag (J.) *Van Kind tot Mensch.* Kennen wij onze kinderen? Hoe voeden we ze op? (154) J. M. Meulenhoff. 1926. Amsterdam.

Deze lerares-moeder weet heel verstandig te redeneeren over de zedelijke ontwikkeling van het kind: ze heeft een praktische kijk op het moderne kind vooral en vertelt daarom allerlei over de opvoedkundige behandeling van den jongen mensch, dat voor velen nieuw zal schijnen. Daar alle praktijk echter individueel is en het moèt zijn, zullen niet alle hier besproken maatregelen door iedereen worden beäamd. Dat vermindert de waarde van zulk boek allerminst: want deze ligt vooral hierin, dat de schrijfster de problemen weet te ontdekken en ze prachtig en duidelijk vermag te beschrijven. Haar oplossing heeft vaak slechts beteekenis als 'n individueele. Het zien, hoe ànderen moeilijkheden oplossen, is echter ook al van groot belang.

Wat voelbaar hindert in dit werkje is het gemis der religieuse oriënteering in de opvoedkundige problemen, dat als een fundamenteel gebrek moet worden beschouwd.

G. LAMERS.

Seldam (W. H. ten) *Psychologische Hoofdstukken.* Inleiding tot de studie van de empirische experimenteele Psychologie. N.V. W. Versluijs' Uitgevers-Mij., Amsterdam. 1926.

Dit boek is ongetwijfeld het meest „onhandige" (onhandig in de letterlijke beteekenis) van alle Nederlandsche boeken, welke de laatste jaren verschenen zijn; zulks wegens het gemis aan evenredigheid tusschen dikte eenerzijds en lengte en breedte anderzijds.

Over den inhoud van het boek echter niets dan lof. Het hoofd-

thema wordt gevormd door het psychische meten (vooral in zoover dit betrekking houdt met de paedagogiek); in verband hiermede weidt de schrijver tamelijk breed uit over het „algemeen intellect." Aan dit hoofdthema gaan een drietal hoofdstukken vooraf, waarin over de omvang van het psychische, over de analyse en de biologische beteekenis der psychische processen gesproken wordt. Dit alles is door den schrijver met kennis van zaken in een prettigen schrijftrant weergegeven. Wij achten het een groote verdienste van den schrijver, dat hij de kwestie van het psychische meten uitvoerig behandeld heeft (misschien te uitvoerig voor hen, voor wie het boek op de eerste plaats is bestemd n.l. voor onderwijzers, die voor de hoofdakte studeeren); want daarover was er tot nog toe maar weinig in Nederlandsche boeken te vinden. Ook vinden wij den opzet van het boek zeer gelukkig: 't is geen excerpten-boek, maar het wil allereerst „psychologisch leeren denken".

Dr. J. VAN DAEL.

ERVARINGEN.

Orde houden. Ik vermoed dat het bij meisjes meer voorkomt dan bij jongens. Men heeft onder die kinderen, dan zoo eentje, die men het belhameltje noemt. 't Is uit ijdelheid gewoonlijk, dat zij de aandacht van anderen wil trekken, door de dappere te spelen, streekjes uit te halen en 't de leerares zoo moeielijk mogelijk te maken. Wordt zij daarover aangesproken dan speelt zij tot vermaak der heele klasse de vervolgde onschuld, of antwoordt met lieve maniertjes en soms geestige woordjes. Ik heb er in 't begin last genoeg mee gehad, en ik voelde dat ik het nest niet aankon.

Toen leerde mij een collega haar geheim. Zoodra zoo'n kind lastig begon te worden, hield ze op met spreken, deed haar boek dicht en staarde in stomme verbazing het kind aan, waarop aller aandacht zich concentreerde, gewoonlijk in doodsche stilte, omdat niemand wist wat er komen zou. 't Was een probaat middel.

En 't heeft ook mij geholpen. De eerste proef had een succes, waar ik zelve van schrok. Ik blikte zwijgend het meisje aan en ging daarmee voort. Eerst een lachje, toen zenuwachtig rondblikken naar de afwachtende vriendinnetjes, toen de handen voor de oogen, en door de vingers kijken of ik haar nog fixeerde, en dan zakte het schaamrood kopje op de armen en begon ze te snikken. Ik heb er nooit meer last van gehad.

Zr. T.

Nooit persoonlijk. Neen, nooit persoonlijk zijn met een verwijt of zinspeling. Ik heb ondervonden, ofschoon ik niet de minste schuld had, hoe men daardoor kan verbitteren en grieven. Het waren groote jongens van 17, 18 jaar. Ik was splinternieuw en

kende nog niemand. Een van de heertjes maakte een misplaatste opmerking en ik zeide, eigenlijk om maar iets te zeggen en niet met den mond vol tanden te staan: „Ja, vooral jij moet zoo iets zeggen".

De jongen zag mij aan met groote oogen, keerde zich om en liep naar de kamer van den directeur. Daar heeft hij erbarmelijk gehuild en was er heel wat te doen voor men hem kon bedaren.

Wat was het geval? In de laatste vacantie had zijn vader zijne moeder verlaten, en wijl het een heel bekende familie was, had dat veel stof opgejaagd. De jongen had nu gemeend dat mijn niets zeggend, maar gewichtig en geheimzinnig klinkend woord, een stil verwijt was geweest!! Ik heb sindsdien geleerd uiterst voorzichtig te zijn.

P. v. H.

Onredelijk. Ik heb onderwijzers gekend en ouders, die onredelijk streng waren. Ik heb ze bij mij zelf steeds gezagswellustelingen genoemd. 't Eenigste wat zulke menschen bereiken, is dat hun kinderen of leerlingen, zoodra ze de kans schoon zien, uit den band springen.

L. R.

Vernederen is een gevaarlijke straf, en zij wordt te gemakkelijk toegepast. Als het is om neiging tot hoogmoed te onderdrukken, mag het weleens, maar het middel is behoedzaam toe te passen. Ik heb eens gehoord dat een nog al groote jongen, die zich heel kinderachtig had aangesteld, een half uur lang met een rammelaartje in de hand moest staan. Hij is een vader, die nu zelf al groote jongens heeft, maar hij kan 't niet vertellen zonder bitterheid.

Dr. P.

Het leelijke Eendje. Helaas! Lieve meisjes en aardige jongetjes hebben maar al te dikwijls een streepje voor en mogen bij hun meesters meer doen dan minder gunstig bedeelden. Dat is flauw, en dat is afschuwelijk! De ziel van de mooie kinderen wordt er bijna altijd leelijker door.

W. D. H.

(Nieuwe lezers worden eraan herinnerd dat deze ervaringen excerpten zijn uit brieven door onze lezers voor deze rubriek aan de Redactie geschreven. Niemand late zich onbetuigd. Indien gewenscht, laten wij ook de initialen der inzenders weg. Zij helpen ons echter voor later, als wij het origineel eens noodig hebben).

VOOR HET KIND

Abkoude Jr. (P. van). *Met Kampeerauto op Reis.* Kluitman, Alkmaar.

Dit is een boek voor H. B. S.-ers. Abkoude weet goed den jongenstoon te treffen. Je hoort ze bezig met hun zotte invallen en typische uitdrukkingen. De

stijl is zuiver H. B. S. 1926. De avonturen zijn frisch en vroolijk, spannend af en toe. En de strekking: hun vacantiereis uitbuiten om een armen stakker te helpen, is goed. Ik geloof dat dit een der beste moderne jongensboeken is. Een enkele minder beschaafde uitdrukking, al wordt die ook gelegd in den mond van woedende dagjesmenschen op Scheveningen, zou ik liever zien weggelaten. Overigens zal dit boek zijn weg wel vinden.

B. v. M.

Krienen (Ch.) *Frank Vrijdag*, 2de dr. Kluitman, Alkmaar.

Krienen heeft een „mooi" boek geschreven; er ligt een warme gloed over. Het sympathieke ventje, dat altijd trouw zijn plicht doet en voor armen en verdrukten in de bres springt, blijft voor de jonge lezers een vriendje, waar ze wat van leeren kunnen.

B. v. M.

Kirtschrütter (Johanna). *Toch naar het Doel* (136). Spaarnestad, Haarlem.

Weesjongen met grooten aanleg voor teekenen, na zijn schooljaren bij schilder in de leer. Hij brengt het zeer ver en wint zelfs een eersten prijs. Het leven in 't weeshuis wordt aardig beschreven. Men denkt even aan Jacques van Looy.

Valkema Blouw (J. P.) *Het Eiland der Apen*. Teekeningen van Hugo Polderman (189). W. L. en J. Brusse.

De zoekers naar de schatten van Bidoux (reeds besproken) hadden in de grot van dezen zeeroover een rolletje vergeeld papier gevonden, dat met oud-Spaansche woorden beschreven bleek te zijn. Het was een relaas van een zeeman, die op een onherbergzaam eiland aangespoeld, daar zonderlinge bewoners ontdekt heeft: half mensch, half dier.

Zij rusten nu een expeditie uit om „dezen wetenschappelijken schakel" tusschen mensch en dier op te sporen. Zij ontmoeten de monsters, hebben veel avonturen en keeren behouden terug. Het boek is als lectuur voor onze jongens niet te gebruiken.

Vletter (A. C. C.) *De Jongen uit het Circus*. Kluitman, Alkmaar.

Ietwat sentimenteel. Het verhaal wordt gedaan door een eiketak, die door Mirre (zoo heet de held) was versneden tot een wandelstok, met als knop een duivelskop. Die duivelskop wordt 't begin van zijn succes. Hij wordt een buitengewoon bekwaam beeldhouwer, en als hij tot slot ontdekt dat zijn vader een rijke meneer is, vindt hij zijn aardsch geluk compleet.

Den Haag. Bern. van Meurs.

Selmer (Agot Gjens). *Eene Doktersfamilie in het hooge Noorden*. Bewerkt door F. Hellinga—Zwart (190). Kluitman, Haarlem.

De zon gaat onder en wat dit beteekent in het hooge Noorden op den 18den November, waar dan de lange barre winter begint, kan men hooren uit dit aardige meisjesboek. Maar de winter met zijn sneeuwtochten en spelletjes in huis en het heerlijke kerstfeest, ook echt christelijk gevierd, lijkt zóó gezellig dat men zou vreezen, dat de zon te gauw weer terugkomt. Voor meisjes van 12 en ouder.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst.

Bazin (René). Charles De Foucauld. (554) Ontdekkingsreiziger van Marocco, Kluizenaar in Sahara. J. Luyckx, Brussel.

Het leven-en strijden van Charles, zoon van burggraaf de Foucauld de Pontbriand. Hij verloor in de wereld zijn geloof, maar langzaam werd Gods genade in hem weer leven. De ontdekkingsreiziger van vreemde landen en volken wordt een arme kluizenaar in de Sahara en een „daglooner" van Christus.

De (H. H.) Evangeliën en de Handelingen der Apostelen. (478) f 0.60. Nieuwe Nedervertaling met aanteekeningen en 2 kaartjes uitgegeven door de Apologetische Vereeniging „Petrus Canisius". Goedgekeurd en aanbevolen door het Doorluchtig Episcopaat van Nederland.
R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Keulers (Dr. Jos.) De Pseudo-Christus (203). J. J. Romen en Zonen, Roermond.

Een uitmuntend overzicht, hoe in den loop der eeuwen in naam der wetenschap en de vrijzinnigheid aan de Christusfiguur „gedeuteld", tot men is gekomen tot de ontkenning van Chr. bestaan. Van Luther tot het ergste radicalisme.

Mulders (Dr. Alph.) Van den éénen God. Bovennatuurlijke Godsleer, (128) 9 fr. Standaard, Brussel. (Boek-centrale, A'dam).

Uit de reeks Leerboeken der dogmatica. Dit tractaat is zeer bekwaam behandeld door den professor aan het Groot-Seminarie van 't Bisdom te Breda. Voor intelligente en ernstige geloovigen een uiterst welkome uitgave, waardoor zij gewapend worden tegen de vele dwalingen en drogredenen der anderen.

Tichelen (Th. van). Het Nieuw Testament, uit het Grieksch vertaald met kaart. (751). Geloofsverdediging, Antwerpen.

Het volledig Nieuw-Testament, dus behalve de vier Evangelies ook de Handelingen der Apostelen, de brieven van Paulus, Petrus, Joannes, Jacob en Judas en de Openbaring van Joannes.

Opvoedkunde

zie afdeeling *Opvoeder en Kind.*

Onderwijs.

Eindhoven (P.) en P. H. v. **Overbeeke**. Idiom and Grammar. Leerboek der Engelsche taal voor Beginnert. (154). f 1.75. W. Versluijs, Amsterdam.

Gertenbach (P.) en H. van **Slooten** Jr. Eenige belangrijke verschijnselen uit het Leven der Nederl. Taal. Leerboek ten dienste van Candidaten voor de Hoofdakte. (195) f 1,90 geb. f 2.25. Wolters, Groningen.

Ham (J. van) en Dr. S. Hofker. 2de dl. (179) f 2.10, geb. f 2.40. Wolters, Groningen.

Kuhlmann (F.) und G. Velt. Frölich Deutsch. Für alle höheren und mittleren Schulen. Teil 2. (166). f 1.90. W. Versluijs, Amsterdam.

Joris Eeckhout

door GUSTAAF DROECKHART

Deze begaafde priester-kunstenaar, met zijn ambtgenoot Cyriel Verschaeve één der hoofdvertegenwoordigers der Vlaamsche critiek, zag het levenslicht te Deijnze, ten jare 1887.

Een veelzijdig, vroegrijp talent. In tijdschriften allerhande publiceerde hij innig-doorvoelde, ietwat melancholiek gestemde verzen, die verrukken door hun kleurige beelden-weelde en verfijnde woordenkeus. De dichter toont zich hier niet slechts een technicus van 't eerste gehalte, in staat alle moeielijkheden „richtig" op te lossen, maar ook een sterke persoonlijkheid, die zingt op den rythmus van zijn eigen hartebloed. Hoe fijnzinnig en ontroerend hij zijn lier ruischen laat, blijke uit dit specimen, door Poelhekke, zaliger gedachtenis, in zijn „Taalbloei" opgenomen:

CORDI DOLENTI.

Mijn kind, dat wijl de wind zoo nijdig bijt,
Van kou te bibbren staat en hongerig zijt,
En klop niet aan dees deur;
Daar wonen menschen en daar laait een vuur,
Daar bloeien lach en vreugde uit ieder uur,
En zijpelt spijzengeur.

Mijn kind, wijl niet voor deze trotsche deur,
Die op uw schuchtre klacht, met mondgezeur
Half open gaat en toe;
Daarbinnen leeft geen liefdekloppend hart,
Maar wonen menschen vreemd aan elke smart,
En alle smeeken moe.

Mijn kind, ga nooit tot menschen als gij lijdt . .
De mensch is lijk een boom bij wintertijd,
Hij draagt noch blad noch vrucht.
De mensch aan 't woelig-weemlend levensmaal
Vult met den besten wijn zijn eigen schaal
Hoe ook een ander kucht . . .

Maar kom met mij, langs andre wegen, 'k weet
Het eenig Huis waar ge al uw leed vergeet
In zilvren lach, mijn kind.
Waar gij in 't fluistren van een zoete stem
Uw trooster wedervindt, en plots om Hem
Uw reikende armen windt . . .

In dien tijd schreef hij ook een tooneelstuk: *Verrijzenis*, een bijbelsch spel in twee bedrijven en een naspel. Van dit werk getuigde een recensent: De „intrigue" indien 't zoo heeten mag, is eenvoudig „de geschiedenis van de Verrijzenis eener ziel uit den twijfeldood, naar aanleiding van de Verrijzenis van Lazarus" de bekeering n.l. van Oziël, zoon van Nadab, een joodschen priester, spijt dezes wrok tegen Jezus van Nazareth. De schrijver heeft dit motief niet zoo breed uitgewerkt als bijv. 't geval is in Walgrave's „Blindgeborene", en daarom laat dit stuk vergeleken bij „De Blindgeborene" of Van den Bergh's „Verloren Zoon" een indruk van minderheid, alhoewel er bepaald mooie tooneelen in voorkomen, o.a. „De Zegening van de kinderen door Jezus."

Zooals altijd bij E e c k h o u t zijn de verzen schoon, voornamelijk wanneer de lyrieker aan 't woord mag komen in de koren. (M. V. H.: Jong Dietschland). Die lyrische brokken behooren tot de gaafste geluiden, die in onze litteraire halle ooit weerklonken. Ze vergoeden ruimschoots het gemis aan actie en psychologische karakter-uitbeelding.

Tevens vond de schrijver (student nog) den tijd om in Jong Dietschland, Dietsche Warande en Belfort, Stemmen onzer Eeuw, enz. merkwaardige studiën en kronieken te schrijven, die treffen door hun ruimen blik, hun diepte van inzicht en juistheid van analyse. Honderden bracht hij nader tot de kunst en honderden leerde zijn bezielend woord kunst smaken en kunst genieten.

In 1910 ontving hij de heilige wijdingen. Hij was opvolgentlijk onderpastoor te Baarlen-op-de-Leije, later te Michelbeke en te Vracene; sedert Juni 1920 is hij onderpastoor te Gent op St. Pieters buiten.

Tijdens den gruwelijksten broeder-krijg, die ooit over 't aardrijk woedde, schuurde hij zijn weelderigen oogst van nieuwe gedachten en denkbeelden. Hij gruwde van het warme menschenbloed en trok zich als een middeleeuwschen monnik, eenzaam, in zijn kamer terug. Met Keats zei hij: „Onder de duizend wegen, die alle gericht zijn naar 't voorschrift der natuur, is er voor mij slechts één

weg. Die weg ligt in vlijt, studie, overpeinzing. Dien wil ik volgen, en daarom moet ik me eenige jaren in stilte terug trekken".

Met bewusten kunstzin en degelijk esthetische kennis, gesteund op wijsgeerige kunstprinciepen verdiepte hij zich, dag-in, dag-uit, in de gewrochten der huidige woordartiesten en in alles wat het genie van vroegere eeuwen, in godbegenadigde oogenblikken, in onvergankelijke schoonheidsvormen heeft vastgelegd. Zijn geest bleef niet speelsch vlinderen aan de oppervlakte, maar brak door tot de kern, tot de essentie; daardoor zuiverde hij zich zelf uit, zonder er nochtans zijn persoonlijkheid bij in te schieten, en verwierf hij die benijdenswaardige eerste-rangs qualiteiten, die hem maken tot een criticus van beteekenis.

Blakend van liefde voor de schoone kunsten en voor de waarheid, voelde hij zich als genoodzaakt „uit de schatten van eigen bewondering meê te deelen, totdat allen aan schoonheidsweelde rijk zouden zijn." Nooit immers was de drang zoo machtig naar het „Beloofde Land der Schoonheid" als in onze geestelijk ontredderde tijden. Voor alle schoonheids-zoekers zou hij den verhevensten vorm der critiek beoefenen: het geestelijk Maecenaat. Uit de schatten van eigen bewondering meedeelen en allen aan den „feestdisch laten aanzitten voor steeds nieuwe agapen" (Moens).

Voortaan zou hij voor de menschenkaravaan op haar weg naar kunstgenot en zielevreugd, alleen nog de gids zijn, de Virgilius, die haar door de donkere hellekrochten van het boekenlabyrinth, veilig en behouden, voeren zou naar de klassieke velden van sublieme aesthetische- en ethische woord- en zieleschoonheid.

Zijn eerste schoonheidsrit doorheen 't kunstgebied leidde rechte (kon 't anders voor een ijverig hoogepriester des Heeren?) naar de bloesemende tuinen der mystiek en ascetiek. Met veel smaak en kieskeurigheid plukte hij de bevalligste en rijpste vruchten en bood ze ons onder den titel *Onze Priesters-Dichters*, verzen van (26) levende priesters uit Vlaanderen (1922).

„Dit boekje" zegt terecht de befaamde Jules Persijn, „bewijst eens te meer dat nu, zoowel als in alle tijden, het religieuse steeds de beste en de rijkste inspiratie van het menschelijk hart is geweest. Hoe mooier, dieper en reiner leven de kunstenaar leidt, des te schooner ook is de meest adequate van zijn levensuitingen, die immers zijn dichterschap heet. Levensuiting, 't zij voor God, 't zij voor de menschen. Want ook hier, in dezen bundel, zijn de mooiste verzen gebeden."

Hetzelfde mag gezegd, van *Proza van Vlaamsche Priesters* (I *Beeldend Proza*) (1923) en van het persklaar liggende tweede deel: *Schouwend Proza*. Deze bloemlezingen mogen er zijn. Al treft men hier en daar kaf onder 't koorn, al ruischt door alle zielezangen, niet dezelfde intensiteit, niet immer een sterk persoonlijk rythmengeluid, over 't algemeen mag men dankbaar zijn voor het gebodene.

In 1924 verscheen zijn eerste bundel essays *Mannen van Beteekenis* (Psichari, Papini, Borsi).

Zeer merkwaardige critieken, breed opgezet, scherp analyseerend, diep dóórdringend en verrassend door fijne gevolgtrekkingen. De kijk op de Fransche en Italiaansche literatuur laat een bewonderenswaardige eruditie doorschemeren. Vooral in de synthese behaalt hij duurzame triomfen. Het beeld van de geestelijke stroomingen, die het Fransche gemoedsleven in de tijdsspanne 1850—1890 doorwoelden, is een wondertoer van synthetische analyse. Een Bourget zou 't niet scherper kunnen. Onwillekeurig denkt men aan de Coulanges' woord: „Pour une heure de synthèse, que d' années d' analyse."

Ook in de studie's: Papini, Borsi bewondert men de genoemde qualiteiten. Geen kleinzielig tornen, geen ontdekken van microscopische vlekjes, maar warm-bezielde, breedopbouwende beschouwingen.

Vrouwe Critiek ontving het werk met een vriendelijke buiging. De talentvolle Willem Nieuwenhuys schreef o.a. deze hoofsche woorden:

„De Eerwaarde Heer Joris Eeckhout is een maecenas, een geestelijke maecenas' die in boek en blad telkens verhalen wil hoeveel moois en hoeveel goeds hij vond bij schrijvers en kunstenaars. En van dezulken hebben we er te weinig.

Hij is bijzonder belezen; hij weet, als man van smaak, het eigene van den kunstenaar aan te voelen; hij volgt de stroomingen van den tijd in de wereld der letterkundigen met diep begrip en nog dieper sympathie. Het spreekwoord: wie met pek omgaat wordt er mee besmet, kunt ge evengoed op het verhevene en schoone, als op het lage en leelijke toepassen. Wie het palet der groote woordschilders kent, geeft alree kleur aan zijne eenvoudige woorden, en zoo schenkt Joris Eeckhout ons in één zinswending, in enkele woorden maar, iets van de gulden vroomheid en de gulden klaarte van een groot Gentenaar van eeuwen her: Jan Van Eyck." (Maasbode).

Verleden jaar zag een eerste bundel *Literaire Profielen*, studies over hedendaagsche Nederlandsche dichters en prozaïsten, het licht. Het gaat er opvolgentlijk over: Carel Scharten, Nico van Suchtelen, Israel Querido, René de Clercq, Jozef Muls, Frederik van Eeden, Stijn Streuvels, Albert Verwey, L. J. M. Feber, Frans Erens, Cesar Gezelle, August Vermeijlen, Albert van Driessche, Willem Nieuwenhuys, Pol de Mont, Cyriel Verschaeve, Felix Timmermans, M. A. P. C. Poelhekke, Jules Persijn, Fernand Toussaint van Boelaere.

„Met dezen bundel, schrijft de Leuvensche Professor A. Boon, heeft Joris Eeckhout voor goed zijn plaats ingenomen naast onze grootmeesters Vermeylen, Perseijn, Verschaeve. Met het gezag van een fijn-voelend kunstenaar, die dóórdringt tot het intiemste wezen van het kunstgewrocht, van een denkenden geest

die klaar ziet in de moeilijkste vraagstukken van de aesthetiek en van de wijsbegeerte, van een belezen letterkundige, die zich thuis voelt op het uitgebreid en dichtbegroeid terrein van de hedendaagsche literatuur, schrijft hij zijn kritieken neer, zonder vooringenomenheid of vooroordeel, met de liefde die begrijpen en bewonderen wil. Wel geraakt hij soms moeilijk op dreef en vindt hij nauwelijks zijn baan door de talrijke beschouwingen en indrukken die zijn geest bestormen, maar eens op weg, leidt hij u voort met vaste hand en zeker oog naar de verhevenste toppen van het letterkundig genieten. Hier en daar, waar het de moeite loont, moet ge langs een zijpad mee, om een beter en ruimer vergezicht te krijgen. Wat het bekijken niet waard is, laat hij eenvoudig links liggen; maar voor de ongerepte uitstraling van de eeuwige schoonheid gloeit hij op in blakende bewondering en intens meevoelen." (De Standaard).

Van de grootst mogelijke ontvankelijkheid getuigt weêrom deze bonte stoet essays. Met een verbazende gevatheid weet de criticus zich in alle scholen en theorieën, ook in deze die malkaâr uitsluiten en bestrijden, in te leven en de schoonheid aan te voelen. Evenals de rasechte criticus staat hij tegenover elke uiting van den menschelijken geest streng objectief, onpartijdig, onbevooroordeeld „enkel met de bedoeling het zoo volmaakt mogelijk te begrijpen, en de uitkomst van zijn onbevoordeeld onderzoek ten akkuraatste mogelijk mee te deelen." (p. 202). En daar zijn kunst-criterium met elke schakeering weg weet, haalt hij, direct, als met magische kracht, de „quintesence van de qualiteiten" naar boven. Dank zij de onmiddellijkheid van zijn lyrisch woord, suggereert hij den lezer zijn genot en sleept hem met zijn geestdriftig betoog mede.

Eeckhout is een geestdriftige wiens enthousiasme beheerscht wordt door de rede. Hij laat: „Over zijn litteraire profielen een zacht, geleidelijk, licht vallen: het licht eener kalme methodisch doorgedreven ontleding". (Jef Crick). Dusdoende blijft hij niet blind voor de schaduwplekken en durft hij het aan, harde waarheden te zeggen waar, onder den dekmantel van kunst, ijdel woordgerammel en voos praalvertoon binnen gesmokkeld wordt.

Gewoonlijk wordt van iederen schrijver één werk, in extenso, besproken, de andere gewrochten worden vooraf, terloops gekarakteriseerd, ten einde schrijvers ontwikkelingslijn na te speuren en 't besproken meesterwerk langs alle zijden te belichten. Daarbij laat hij den auteur zelf heele bladzijden aan 't woord, gedachtig Gundolf's gezegde „Das kleinste Meistergebild ist immer unendlich mehr als der weiseste Tractat darüber". Waar het noodzakelijk blijkt, schrijft de belezen criticus uitgebreide, vergelijkende literatuur-parallelen. Niet echter met het doel zijn enorme eruditie ten toon te spreiden, maar om nieuwe horizonten te openen, om de wisselwerking tusschen aanverwante kunstwerken en stroomingen op te sporen en den betrekkelijk juisten maatstaf bij de beoordeeling aan te leggen. Wanneer hij aldus den reisverhaler

Feber naast den cosmopoliet Loti, Cesar Gezelle, den talentvollen artist naast Oom Guido, het machtig-zingende genie, plaatst, schittert hunne kunst in een geheel nieuw licht.

Eenige weken geleên kwam van de pers een breed-opgezette studie over het genie der levende Vlaamsche dichters: *Karel van de Woestijne*, eerst verschenen in 't „Vlaamsche Land", waar de heer Eeckhout de rubriek Kunst en Letteren met bewonderingswaardigen tact in christelijken geest pleegt te leiden.

Sinds het verschijnen van „De Modderen Man" schiet de jongere generatie haar giftigste pijlen naar het hart van Karel. In boek en bladen scheldt ze hem als „uitgebrande vulkaan", als „bekrompen kletsbroêr, die almaardoor in zijn hyper-individualistischen, vaak vies-zinnelijken tredmolen aamechtig voortstrompelt" Tegenover dergelijke beweringen treedt de schrandere criticus op als de paladijn van het miskende genie. Van af de tinnen bazuint hij zijn hooge bewondering uit. Zijn inleidende beschouwingen besluit hij met deze volzinnen, die overigens de geheele studie kenschetsen: „Met Karel van de Woestijne bereikte de Vlaamsche poëzie een der hoogste toppen van de wereldlitteratuur uit onzen tijd. In 't licht van deze waarheid werden de hier volgende bladzijden geschreven, zij verklaart tevens de toon van onze beschouwingen."

Van de complexe schrijversnatuur die K. v. d. W. is — hij is prozaïst, criticus, journalist en dichter — behandelt J. Eeckhout slechts één kunstuiting: zijn dichterschap. Dichter is hij immers vóór alles en alleen als dichter wenscht hij in 't letterkundig pantheon gelauwerd te worden. En ook deze specifieke belichting beweegt zich maar tusschen de tijdsruimte die loopt van 's dichters geboorte tot het jaar 1910. Zijn latere arbeid, meent de criticus, luidt een nieuwe periode in, die nog slechts begonnen is en op volle afronding wacht.

De verstechniek, het rythme, de taalmacht: enz. worden mogelijk niet besproken, omdat deze studie bestemd is voor de groote gemeente. Hij tracht meer belangstelling te wekken dan wetenschappelijk volledig te zijn. „'t Immers opvallend", schrijft hij verder in zijn inleiding, hoe, zelfs onder kultureel-hoogstaanders, niet weinigen van de Woestijne's gedichten niet blijken te begrijpen, laat staan niet vermogen innig aan te voelen. Voor hoevelen is hij metterdaad: „l' Echo Sonore?" De reden ervan ligt voor 't grijpen. Sommigen zoeken ze in de duisterheid, welke dan de karakteristiek heet van het van de Woestijniaansche vers. Zij ligt elders, en wel bij den lezer zelf. Karel van de Woenstijne's poëzie is eenvoudig . . . Kwalik verstaan is veelal het gevolg van verkeerd lezen . . . Rukt men deze verzen uit hun organisch verband, met ze van achter naar voren en dooreen te lezen, zoo heeft men het alleen zichzelf te wijten, dat de zin ervan verstoken blijft in eene, naar het voorkomt onschoone „onvindbaarheid". Van Karel van de Woestijne's dichtbundels moet de lezing bij pagina één aangevangen, bladzijde na bladzijde doorgezet; — alleen op die

wijze, geraakt men in de gewenschte stemming om dergelijke poëzie volkomen te genieten."

In het kader van dit artikel kunnen we deze merkwaardige studie niet breedvoeriger ontwikkelen. Zeggen we alleen nog dat ze sprankelt van vernnftige vondsten, getuigt van scherpzinnige zielsanalyse, wonderfijn aanvoelingsvermogen en vaak belicht nooit vermoede facetten. Als houvast door den zoo genoemden Woestijniaanschen doolhof, geen betere Adriadne-draad. Men kan sommige details wel betwisten, hier en daar wat spaarzamer met superlatieven omgaan maar in zijn geheel, een weidsch monument den monumentaalsten onzer Vlaamsche dichters werkelijk waardig!

We sluiten met de hoop den Heer Joris Eeckhout nog dikwijls en nog lang te mogen begroeten met den blijen Dante-kreet: „Tu Duca, tu Signore e tu Maestro."

Herziening der Duitsche Literatuurgeschiedenis?

door ALOIS STOCKMAN

Deze vraag wordt den laatsten tijd herhaaldelijk uitgesproken en . . . bevestigend beantwoord. Met den meesten nadruk klinkt de vraag van Oostenrijkschen kant, waar men al jaren lang aanstoot nam aan de eenzijdige, kleinduitsche en protestantsch liberale opvatting der leidende literatuurhistorici, en waar men de manier, waarop het zuiden, vooral het katholieke Oostenrijk werd behandeld, mishandeld en over 't hoofd gezien werd, eene beleedigende achteruitzetting vond. Maar het bleef bij klachten, die zoo nu en dan als er een dadelijke aanleiding was, eens werden aangeheven; op de toonaangevende critici maakte het dus weinig indruk en de massa liet het tamelijk onverschillig. Wat er tot heden ontbrak, was eene samenvatting en eene programmatische formuleering van de verschillende bezwaren en plannen tot verbetering, een kritisch aantoonen der onvoldoendheid van het heerschend systeem, in 't kort: eene volkomen studie en belichting van het gansche probleem, dat men tegenwoordig niet meer loochenen kan, maar dat veeleer eene ernstige aandacht, en, als het kan, een eindelijke oplossing dringend verlangt.

Een pogen in die richting is wel het pas verschenen, omvangrijke geschrift: *Ein Jahrtausend deutscher Romantik. Zur Revision*

der deutschen Literatur Auffassung door Joseph August Lux. (Tyrolia, Innsbruck.) Dit boek zal niet onopgemerkt voorbijgaan, zooals reeds eenige booze, naast andere, waardeerende oordeelen der pers, mogen doen vermoeden.

Wel is Dr. Lux meer dichter en belletrist dan literatuurhistoricus in engeren zin. Tenminste tot nu toe heeft hij zich met voorliefde gewijd aan roman, drama, novelle en eenigermate aan het biografisch-literair essay. Maar in dit boek toont hij te bezitten een verbazende detailkennis, een geoefende zin voor schoonheid, en vooral een zedelijk en religieus begrijpend-voelen, dat hem in staat stelt de werken der verschillende perioden te keuren en te schatten op hun eeuwigheidswaarde.

Niemand mag hem derhalve het recht ontzeggen zich een eigen meening te vormen over letterkundige strijdvragen. En hij heeft den eerlijken moed voor zijne overtuiging openlijk op te komen.

Dr. Lux gaat uit van de grondstelling dat literatuur- en kulturgeschiedenis niet gescheiden moeten worden, maar de eerste een integreerend deel der andere vormt. Deze gedachte komt overeen met de opvatting der romantiek; trouwens het heele boek heeft tot doel het laten uitkomen van het romantisch motief gedurende een Jahrtausend deutscher Dichting und deutschen Geistesleben.

Hij gebruikt het woord „romantiek" niet in zijn engere, schoolsche (en weinig vaststaande) beteekenis, maar voor de poëzie van absolute, objectieve waarden, van eeuwigheidsgehalte, van zedelijke en religieuze belangen der ziel, in tegenstelling met de poezie, die zich in de eerste plaats gelegen laat liggen aan den vorm en zich overigens vergenoegt met de voorstelling der bloot-natuurlijke menschelijkheid. Daardoor neemt de schrijver dadelijk van het begin af eene strijdstelling in tegen de kunstopvattingen, die uitgingen van het klassiek gezinde Weimar en welke tot nu toe overheerschend zijn gebleven.

De eerste eisch welke Lux stelt is derhalve een revisie in christelijken, katholieken zin van het heidensch-antieke en protestantsch-liberale kunstideaal.

Verblind door haar valsch kunstideaal ging het grootste deel der historici en critici sinds den tijd van Lessing en Goethe een groot aantal van de beste producten der kunst achteloos en schouderophalend voorbij, terwijl zij alles wat overeenstemde met hun eenzijdig ontwikkelden kunstsmaak als onvergankelijk behoorend tot den schat der nationale literatuur en als voorbeeld het later geslacht voorhielden.

Eene objectieve keuring, die zich richt naar een ander kunstideaal, zal een geheel, of zeker in menig opzicht ander resultaat geven.

Niet in het protestantsche Noorden of Noordoosten, afgezien dan van enkele korte tijdperken, lag het hoogtepunt van het duitsche literaire leven, maar in het Zuiden of Zuidoosten, en vooral in het zang en kunst minnende Oostenrijk. Schrijver acht

het zijn voornaamste taak de juistheid dezer stelling te bewijzen. En hij leidt den lezer door al de perioden der duitsche kultuurgeschiedenis en vestigt vol geestdrift zijn aandacht op de meest waardevolle literaire producten der eeuwen en doet daarbij uitkomen hoe zuidoostelijk Duitschland, daaraan 't voornaamste aandeel heeft.

Uit den rijken inhoud kunnen wij hier slechts een paar gedachten losmaken.

Sagen, sprookjes en legenden staan in het begin der nationaalliteratuur. Zijn zijn ook de oergrond der romantiek. De meeste en de dichterlijkste zijn herkomstig uit Oostenrijk of tenminste uit Zuid-Duitschland.

Het Nibelungen-lied ontstond in Oostenrijk. Daar ontwikkelden zich ook keizers-sage en kroniek, de wereld- en heiligengeschiedenis... Ook de Karel-, Graal- en Arthursagen staan met het zuidoosten in nauwe betrekkingen. Heel de eerste bloeiperiode der Duitsche literatuur en ook de volgende tijden der late middeleeuwen is gesteund op oostenrijkschen of zuidduitschen grondtoon. De groote heldendichters en lyrici uit die jaren waren uit het zuiden. Walther von der Vogelweide en de beroemdste middel-hoogduitsche minnezangers vonden aan het „Wonnigliche Hof zu Wienne" de edelste bescherming van hun kunst en „die Poesie des Mittelalters, so mächtig durch Oesterreich vertreten, schlieszt mit einem glanzvollen Bild, mit dem Teuerdank des letzten Ritters, Maximilian I." Wat Lux hier naar voren bracht moet, althans in hoofdzaak, ook bij anders gerichte opvatting, als juist worden erkend.

Nieuw is alleen zijn nadrukkelijke en bijna uitsluitende aanwijzing van het Zuidduitschsche karakter der toenmalige schoone literatuur en zijn grondig onderzoek naar vele minder bekende Oostenrijksche dichters.

De „Meistersang" en de gereformeerde literatuur wendden zich af van het romantisch Ideaal, maar dadelijk, het valt niet te miskennen, ging het met de poëzie ook achteruit. Niet ten onrechte zegt de schrijver van de strijdschriften dier troebele tijden: „Ein vermaledeien und schimpfen geht an, wie es die deutsche Sprache noch nie gehört hat."

Maar terwijl gedurende de 16de, 17de en de eerste helft der 18de eeuw het literair-kunstzinnige leven tot een bijna hopelooze laagte ineen is gezonken, kwam in het zuiden, in aanraking met de katholieke beschaving der romaansche volkeren, een wonderrijke barokkunst en barokliteratuur tot bloei, waarvan onze geschiedschrijvers tot voor weinige jaren niets wisten te vertellen, maar die thans al meer en meer de aandacht trekt der vakkritiek. Haar hoogtepunt bereikt zij in de 17de en 18de eeuw in het Oostenrijksche muziekdrama, in het Jezuitentheater (Mysteriespelen) en in het scheppend werk van Abraham à Santa Clara, Michael Denis en Johann Baptist Alxinger.

Het Josephinisme van den Aufklärungs-tijd maakte aan het

Barok-tooneel een einde en werkte over het geheele kunstgebied verwoestend; de dichter voelde zich in de eerste plaats een staatsambtenaar. En toch zegevierde nog de romantiek.

Reeds Philipp Hafner, de Oostenrijksche Molière heeft het tooneel toen, vooral het blijspel en de geliefde figuur van Hanswurst, van „Schmutz" en gemeenheden gezuiverd en zoo bewaard voor Raimund en Grillparzer.

Toen is (1871) de romantiek geboren in het oud-Weensche volksspel. Geweldig actief worden de tooneelschrijvers: K. F. Hensler schreef 80, Schikaneder 60, Joseph, Alois Gleich ongeveer 200 stukken, Naast een weelde en rijkdom van geest en opgewektheid vond men ook veel smakeloosheid, onzin en slechtheid.

Overigens werden in Oostenrijk klassicisme en romantiek soms verbonden, vooral in de drama's, welke in het Burchtheater werden opgevoerd.

De romantiek bleef overigens aarden in Oostenrijk; zij was niet alleen een literair verschijnsel, zij stak in het volk.

De dertig jaren van het Weensche Congres tot de revolutie van 1848 waren voor Oostenrijk de bloeiperiode der dramatiek, wier schitterendste meesters waren Raimund en Grillparzer, bij wie zich tijdelijk aansloten Anastasius Grün, Lenau, Zedlitz en Stifter.

Bauernfeld en Nestroy, wier talenten niet worden miskend, waren samen met de politieke gebeurtenissen oorzaak van den val der romantiek.

In zijn laatste hoofdstuk houdt Lux zich nog vluchtig bezig met de nieuwe stroomingen van naturalisme, neo-romantiek en expressionisme, en besluit met den wensch dat „diese Revision der Literatur-Auffassung dazu beitragen möge, die hohen Ideale unseres Volkstums und seiner Geistesgeschichte, soweit sie in der Dichting verkörpert sind, weiterherzustellen, jene Ewigkeitswerte, die Voraussettzung sind für die Erneuerung der Seelenkultur und den innern Wiederaufbau unseres Vaterlandes.

Met het oog op het gewicht der gestelde vraag, moet men het betreuren dat Lux zijn onderwerp wat te feuilletonistisch heeft behandeld, geen wetenschappelijke bijlagen, geen bronnen vermelding zelfs geen woord- en zaakregister heeft bijgevoegd. Nu laat het boek zich wel vlot en aangenaam lezen, maar het geeft niet genoeg borg voor de juistheid van de interessante opmerkingen en dikwijls stoutmoedige stellingen.

Daar komt bij dat Dr. Lux onwelwillende critici — en uit den aard van het onderwerp moet hij met zulke wel rekening houden — al te gemakkelijk gelegenheid tot aanval geeft. Reeds de titel is, van een ander standpunt bezien, zeer aanvechtbaar. De uitdrukking „romantiek" (ook „romantisch") wordt in den loop van het geschrift niet duidelijk en in denzelfden zin gebruikt. Zoo in 't algemeen schijnt de schrijver alle echte en diepe literaire kunst „romantisch" te willen noemen. Maar dan heet de opening van het Weener Leopold-theater in 1781 die offizielle Geburtsstunde der

Oesterreichischen Romantiek en 20 blz. later zegt hij naar aanleiding der poezie van Michael Denis: „Das Erscheinen der Sined- und Ossianlieder unseres Barden (1764) ist gleichbedeutend mit der Geburtsstunde der Romantik". Verder beproeft hij op uitvoerige wijze het begrip van den veel omstreden term „romantiek" vast te leggen, maar later komt hij er nog eens op terug om in den breede „den Begriff der deutschen Romantik mit noch grösserer Klarheit und Schärfe herauszuarbeiten". Maar dat mocht niet baten, de onklaarheden zijn blijven bestaan.

Wij twijfelen er niet aan of de schrijver zal wel in staat zijn de een of andere schijnbare tegenspraak op te heffen, maar in het boek, zooals dat hier voor ons ligt, is dat niet overtuigend geschied. Als Dr. Lux hard van leer trekt tegen de verbrokkelingsmethode, waarmede men het ontstaan der romantiek wil beperken tot de leiders der zoogenaamde romantische school en dit eene „ungeheuerliche Geschichtslüge" noemt, behoeft hij niet dadelijk te denken aan boos opzet, maar vergete niet dat niemand minder dan Eichendorff de aanleiding heeft gegeven tot deze opvatting.

Trouwens hij gaat in zijn verwijten tegen de Noordduitsch-protestantsche of liberale literaire richting dikwijls veel te ver en veroordeelt te snel en te absoluut. Van den anderen kant is hij te sterk in zijn waardeering van Oostenrijksche middelmatigheden, en schrikt er niet voor terug een vergelijking te maken met de grootste geesten en de beroemdste werken der wereldliteratuur. Maar deze fouten geheel te ontgaan, was moeielijk. Zij doen overigens geen schade aan de wezenlijke beteekenis van dit boek. Hij heeft de aandacht gevestigd op de zwakheid van onze duitsche literatuurgeschiedenis. Het is een proeve, een begin, en bittere tegenstand zal worden gewekt. Maar het debat is geopend, de steen is aan 't rollen gebracht en de landgenooten en geestverwanten van Lux moeten nu zorgen dat het eerlijke woord van den schrijver niet zonder eenige uitwerking zou blijven.

Duitsche Boeken

Haller (Adolf). HEINRICH PESTALOZZI. Eine Darstellung seines Lebens und Wirkens. (227) M. 5.60 Huber & Go.

Het volgend jaar (1927) is het honderd jaren geleden, dat Pestalozzi te Brugg in Aargau overleed. Hij heeft veel gedaan voor de opvoeding van het volkskind en daar is een tijd geweest dat de aandacht van de wereld was gevestigd op de Erziehungsanstalten van dezen man. Toentertijd was zijne opvoedingsmethode

zeer oorspronkelijk: hij was een voorstander van vrijheid en zelfstandige ontwikkeling. Men kan een bibliotheek samenstellen van boeken over hem en zijn systeem. In het hier aangekondigde boek is gebruik gemaakt van de bestaande literatuur, ook van het nieuwste, dat werd uitgegeven. En wat men niet zoo licht zou verwachten, men leest deze biografie met groeiende belangstelling en zelfs met aandoening.

Monitor (Gottlieb). KATHOLIK UND MODERNE KöRPERKULTUR. Worte an gebildete katholiken (30) J. Seitz.

De voorschriften der Duitsche Bisschoppen (Jan. 1925) omtrent zedelijkheidsvraagstukken (kleeding, enz.) heeft veel stof opgejaagd. De eenen vonden ze niet streng genoeg, anderen meenden dat de geestelijke overheid hare bevoegdheid te buiten ging. Bovenstaand schriftje noemen wij alleen om er tegen te waarschuwen; het is er op berekend om op slinksche manier de bisschoppelijke voorschriften tegen te werken. De schrijver vindt dat zij voor de massa geschikt zijn, maar in deze materie moeten de ontwikkelden hun individueel geweten raadplegen en zich daarnaar voegen. Nu!

Roth (Ernst). DIE GRENZEN DER KüNSTE (250) M, 9. J. Engelhorns, Nachf.

Oskar Katann zeide van dit boek: tusschen het koeterwaalsch der kunstbeschouwingen onzer dagen, staat dit boek als een nuchtere tusschen een bende dronkenen. Wij ontvingen dit boekje eerst verleden maand en moeten nu toegeven dat het beeld goed is gekozen. Roth staat recht tegenover het expressionisme. Zijn grondregel is: „het wezenlijke der kunst ligt niet daarin dat een kunstenaar wat beleeft of te zeggen heeft, maar dat hij het beleefde in vaste en vatbare beelding weet uit te drukken."

Het is een duidelijk geschreven betoog ter lezing aan te bevelen in dezen tijd van hopeloos verwarde denkbeelden.

Viebig (Clara). DIE PASSION (414) M. 7.50. Deutsche Verlags-Anstalt.

Deze roman is een knap stuk werk, van geweldige realistiek, een nabloei der naturalistische school en geeft getuigenis van diep zielkundig inzicht.

Het gaat over eene vrouw, die buiten echt een kind heeft. Wat zij lijden moet om hare zonde. Hoe zij telkens en telkens uit haar werk om het brood wordt gestooten, en straks, als zij nog een laat huiselijk geluk heeft gevonden, in voortdurenden angst verkeert het te verliezen. Dan wordt ons verhaald het leven en den ondergang van het kind, de buitenechtelijke dochter. Telkens wordt zij weggejaagd uit haar dienst, en elk ander huis betreedt zij weer met den angst, dat haar geheim spoedig zal ontdekt worden. Zoo gaat het voort, tot tenslotte, na vergeefs getracht te hebben door eigen hand haar bestaan te vernietigen, haar hart breekt van ellende en smart. Voor weinigen slechts bruikbaar.

Een bitter boek. En ook de volwassene mag wel een goede reden hebben om de lezing ervan te kunnen verantwoorden: het is een roman van het Noodlot, hopeloos pessimistisch en zonder een glimp van bovennatuurlijk leven. Koel tot in het hart.

Een Satanische Roman

door EUGÈNE LANEC.

De verschijning van den roman *Sous le Soleil de Satan* wordt beschouwd als een literaire gebeurtenis. Sinds lang verscheen in Frankrijk geen boek, dat zoo druk besproken en zoo nadrukkelijk van verschillende zijden werd geprezen.

George Bernanos is de schrijver, een tot heden toe geheel onbekende persoonlijkheid. Sommigen zeggen dat hij werkzaam is aan een onzer staats-ondernemingen, anderen willen weten dat hij een soort handelsreiziger is en zijn diepzinnig boek heeft geschreven bij stukken en brokken tusschen de wielen of aan de tafels van hotels en restaurants.

Dat zijn echter bijzaken, en het boek wordt er niet minder of beter op.

Robert Vallery-Radot, die het handschrift las, heeft den schrijver tot de uitgave overgehaald, hetgeen eene aanbeveling is. Bernanos is katholiek en werd in dien geest opgevoed, zooals hij zelf heeft bekend en men trouwens uit zijn roman klaar genoeg kan zien.

Leon Daudet was een der eersten, die de loftrompet aan den mond zette, om den naam van den onbekenden schrijver rond te klaroenen. Volgens hem is *Sous le Soleil de Satan* het werk van een genie, een der merkwaardigste boeken van dezen tijd, een wonderlijke schilderij van een zichtbare en onzichtbare wereld.

Zulke verklaringen vestigden natuurlijk de aandacht op het boek, en Bernanos, die als een onbekend individu naar bed ging, stond op als een beroemd man.

Zulke dingen gebeuren wel meer en niet zelden is het als de kortstondige glorie van een voorbijschietende komeet.

Beschouwt men aandachtig den roman van Bernanos, dan gelooven wij niet dat zijn roem zoo kort van duur zal zijn. Want het wordt al spoedig duidelijk dat men hier heeft te doen met buitengewonen aanleg en een groot talent, diep godsdienstige

---

Bernanos (George) *Sous le Soleil de Satan*. 10 fr. Plon, Paris. 1926.

kennis en studie. Er heerscht een rijkdom van gevoelens en gedachten, die wellicht te overvloedig is.

Voor den doorsnêe-romanlezer vermoeden wij dat het boek te diepzinnig, te zwaar, te breed uitgewerkt is en hij 't zal beschouwen als vermoeiende lectuur. Maar voor ernstige mannen en vrouwen, die niet bang zijn voor een beetje inspanning, als zij hopen daardoor iets buitengewoons te ontdekken, ligt het loon in de lezing zelf.

Het is ook geen vriendelijk, aangenaam boek. Het is een verhaal van geweldigen zielestrijd, die de toeschouwers soms doet huiveren.

De vorm van den roman — iedereen zal dat toegeven — is niet gewoon of alledaagsch. Hij bestaat uit drie deelen, waarvan het eerste *Histoire de Mouchette* beschouwd kan worden als een proloog. Het is de allesbehalve stichtende geschiedenis van een geheel buiten God en godsdienst opgevoed meisje, dat ten offer valt aan de lust van een lichtzinnigen, niet meer jongen edelman. Ze heeft hem niet lief, zij wordt door hem ook niet verleid, maar zij zondigt omdat zij door haar perversiteit zich tot de zonde gedreven voelt. In de oogen van den schrijver hebben we hier te doen met een zonderling geval van bezetenheid. Teleurgesteld, schiet zij haar minnaar dood en zoekt dan troost bij een radicalen dokter. Valt steeds dieper en dieper.

Dit eerste deel is geschreven met brutaal realisme, onnoodig naturalistisch, zoodat alleen levenswijze menschen kans hebben er zonder schade kennis van te nemen. Dat is zeer jammer. Eene klassiek-sobere behandeling van dezen proloog zou literair en moreel de voorkeur hebben verdiend en ook in de compositie van den roman veel beter hebben gepast, wijl minder Mouchette op den voorgrond schuivend.

Niet zij immers is de hoofdpersoon van den roman, maar de held is Donissau, kapelaan van Campagne, met wien wij kennis maken in het tweede deel.

In de pastorie van Campagne hooren wij een gesprek van den verstandigen, hoog ontwikkelden, ouden en ziekelijken pastoor met een zijner geestelijke vrienden. Het onderhoud loopt over den nieuwen kapelaan Donissau. Hij is een boerenzoon, drukt zich niet gemakkelijk uit, toont zich zeer verlegen en is totaal ontbloot van uiterlijke talenten. Maar de pastoor vermoedt zijn groote innerlijke gaven, zijn geestelijke deugden, zelfs zijne heiligheid. Lange, te lange gesprekken volgen tusschen de twee ernstige priesters. De oude pastoor toont veel menschenkennis en tracht den kapelean te helpen met zijn goeden raad. Dit tweede deel draagt den titel van *La Tentation du Désespoir.*

De abbé Donissau kent vreugde noch vrede. Als er een oogenblik een lichtstraal doordringt, meent hij zich tot bloedens te moeten geeselen. Hij voelt zich zondig, wanhopig, ellendig en

van God verlaten, overgeleverd aan de macht van den Booze, dien hij eens gedurende een nachtelijken tocht heeft ontmoet onder de gedaante van een zeer gewonen, vriendelijken paardenkoopman. Bij die ontmoeting blijft hij overwinnaar, maar 't is alsof daarna de aanvallen sterker worden, zijne droefgeestigheid groeien gaat tot wanhoop.

De kapelaan krijgt een bijna bovennatuurlijke kennis van de zielen, en als hij onverwacht eens Mouchette ontmoet, berispt hij haar om haar lichtzinnig leven en spreekt haar over den geheimen, door niemand vermoeden moord op haar gewezen minnaar. Zij vervalt tot wanhoop, doet een poging tot zelfmoord en komt berouwvol sterven op den drempel der kerk.

Dit opzienbarende voorval doet de kerkelijke overheid zorgen dat de jonge geestelijke, dien zij overspannen en onvoorzichtig waant, zich voor een jaar of vijf terugtrekt in een Trappistenklooster.

Daarna volgt zijne benoeming tot pastoor in het kleine dorpje Lumbres en het laatste deel staat getiteld: *Le Saint de Lumbres.*

De faam van heiligheid, waaronder de pastoor het meest lijdt, omdat hij zich zelven waant in den greep van satan en op geweldige wijze zich tegen hem moet verzetten, drijft heele stoeten van biecht- en boetelingen naar Lumbres.

Men denkt onwillekeurig aan den heiligen pastoor van Ars, maar abbé Donissau kan niet zoo troosten als deze; anderen niet en zich zelf niet.

Hij leeft onder de geweldige vrees van zelf verloren te gaan; versmaadt elke zoetheid des levens, eet en drinkt nauwelijks, verwaarloost zijne kleeding, werkt en zwoegt totdat hij er bij neervalt.

Een sceptisch schrijver, in wien men duidelijk Anatole France herkent, trekt er op af uit nieuwsgierigheid, gelijk Zola eens naar Lourdes toog. Hij komt te laat om hem nog levend te vinden; in een laatsten strijd tegen zijn eeuwigen aanvaller is hij neergestort, men vindt hem dood in zijn biechtstoel.

En als hij dan een heilige is, dan zeker toch geen „de ces saints vermeils à barbe blonde que les bonnes gens voient peints."

Het is een zonderling boek, en merkwaardig. Het herinnert door zijn religieuze felheid en absolutisme aan Bloy. Populair zal het niet licht worden, daarvoor is het veel te ernstig. Maar het is toch wel een teeken des tijds dat een werk van dezen aard en inhoud door de kritiek van allerhande pluimage zoo met open armen ontvangen is.

Fransche Boeken

Cocteau (J.) LE RAPPEL à 'L ORDRE. 9 fr. Stock.

Een verzameling kunstkritieken. 't Gaat over muziek, schilderkunst en literatuur. Goede idées, nieuwe inzichten, maar ook niet weinig paradoxen. Welke den smaak wat verbeteren zonder het opgediende substantieeler te maken.

Daudet (Leon) LE RÊVE EVEILLÉ. 10 fr. Grasset.

In elk boek van Daudet vindt men iets origineels: zijn stijl, zijn opvattingen, zelfs zijn overdrijvingen, die nooit ontbreken. Hij heeft bovendien een enorme eruditie, waarvan hij ruimschoots mededeeling doet. Elk dieper nadenken is voor hem als een droom in wakenden toestand. Naarmate de beelden worden gerangschikt, gecontroleerd door het verstand, ontstaan daaruit de geniale resultaten op alle gebied.

Scherp wijsgeerig is deze beschouwing niet. Daudet is geen philosooph. Op zijn best is hij altijd, wanneer hij beeldstormt, en wij zien hem hier niet zonder eenig leedvermaak zijn lans drillen tegen de afgoden: Freud, Renan, Anatole France, Nietszche en anderen. Alles saamgenomen is het een boek dat ik dadelijk zou gaan lezen, indien ik het niet gelezen had.

Daudet (Mmé Léon). LA VIE ET LA MORT DE PHILIPPE (222) 6 fr. 50 Fayard.

Men herinnert zich de tragedie van den jongen Philippe Daudet, en de kwestie over moord door politieke vijanden zijns vaders of zelfmoord. Het is een smartelijk bewogen boek, dat deze arme moeder schrijft over haar zoon, die een goed kind en een goed christen was.

Heilbron (A.) LA VOLUPTÉ, VOILà L' ENNEMIE. 9 fr. Férenczi.

Een van die boeken, wier schrijvers onder voorwendsel van inlichting te geven, de vrijheid nemen zulke onderwerpen te bespreken, dat die aanleiding moeten geven tot zedelijke verwarring. En bovendien, een roman is allerminst de vorm voor zulk een ernstige onderneming.

Miomandre (Francis de) L'AMOUR DE MLLE DUVERRIER. 9 fr. Ferenczi.

In een artikel in de *Nouvelles littéraires* (10 Apr. 1926) heeft Miomandre ronduit verklaard „dat zonden tegen het zesde gebod niet meetellen." De menschen, die hij in dezen roman voor het voetlicht brengt, zijn het blijkbaar met hem eens. Een reden voor ons om geen kennismaking met hen te zoeken.

Sagehomme S. J. (G.) RÉPERTOIRE DE 22.000 ROMANS ET PIÈCES DE THÉATRE, appreciés par Sigles. (668) 15 fr. Chaussée de Haecht 75, Bruxelles.

Het is geen kleinigheid: 22000 beoordeelingen, de bruikbaarheid van het boek aangeduid met enkele letters. De titels der boeken staan (gerangschikt naar een trefwoord) alphabetisch. Het boekje met zijn 668 bladzijden vindt gemakkelijk een plaatsje in den jaszak. Voor bibliotheekleiders, geestelijken, opvoeders — onmisbaar. Volkomen betrouwbaar. Ons eenig desideratum: er had ook eene alphabetische lijst van schrijvers bij moeten zijn, met verwijzing naar de bladzijde, waar hun werk wordt genoemd. Zeer aanbevolen.

Sainte-Marie Perrin (E.) INTRODUCTION à L'OEUVRE DE PAUL CLAUDEL 9 fr. Bloud.

Sainte-Marie Perrin, oudste dochter van René Bazin en schoonzuster van Claudel, beproeft den eigenaardigen dichter en schrijver bekend te maken bij het publiek. Dat is eigenlijk het woord niet; wij zeggen juister: verstaanbaar te maken, want bekend is hij genoeg.

Zij die houden van Claudel zullen ongetwijfeld dit boekje (nog geen 150 blz.) lezen, en in hun bewondering voor den meester worden versterkt. De onverschilligen, vrees ik, zullen moeilijk bekeerd worden en de ongenaakbaarheid, waarin Claudel zich zoo dikwijls opzettelijk heeft opgesloten, bescheiden eerbiedigen.

De Rebecca van Walter Scott

door JOHN SCHILTE.

> In the midst was seen
> A Lady of a more majestic mien,
> By stature and by beauty mark 'd their
> Sovereign and Queen.
>
> (*The Flower and the Leaf.*)

Zóó wilde Scott haar zien, wanneer ze in 't bijzijn van adel en volk gekozen wordt tot „Queen of Beauty and of Love".

Ze moest wezen de mooiste van alle vrouwen met 't edelste karakter . . . .

Want ze moest lijken op dat wondermeisje waarvan Henry Irving hem vertelde als ze dwaalden, die zomeravonden van hun samenzijn, over heuvelen, door bosschen, langs rivieren.

Scott was toen zes en veertig, z'n naam hing vol roem. Irving telde vier en dertig en had veel van zich doen spreken door zijn *Salmagondi* en de *Knickerbocker History of New York*.

Aan de vriendschap, welke tusschen deze beide schrijvers bestond is de Rebecca-figuur uit *Ivanhoe* te danken. Dikwijls spraken ze met elkaar over intiemere aangelegenheden en zoo vertelde Irving eens van zijn te vroeg overleden Mathilde en van haar beste vriendin: Rebecca Gratz van Philadelphia.

't Was een meisje dat bekend stond om haar schoonheid en hoog karakter. Het huis van de Joodsche familie Gratz, was heinde en ver bekend om zijn gastvrijheid, vooral voor geleerden en kunstenaars.

Ongeveer 1811 stierven Rebecca's ouders en zij lieten elf kinderen na. Eenigen van hen bekleedden belangrijke staatsbetrekkingen, anderen zochten hun fortuin in den handel. Simon, de oudste zoon, was in 1825 al zoo welgesteld, dat hij zich uit zijn zaken terugtrok, en uitgestrekte landen kocht waarop nu 'n gedeelte van de stad Philadelphia is gebouwd. Hij leefde op dat landgoed tot aan zijn dood in 1839. Hij was de stichter van de Academie van Schoone Kunsten in Pennsylvanie en hem zelf kon men tellen onder de bekwaamsten uit dien stichtingstijd. Z'n broer Hyman was lang president van de Pennsylvaansche levensverzekering-maatschappij.

Rebecca, de prototype van de jodin in *Ivanhoe*, werd 4 Maart 1781 geboren en toen zij jong was, maar toch ook nog op lateren leeftijd, schitterde zij door ongewone schoonheid: groote, zwarte schitteroogen, lenig van gestalte, waardig en indrukwekkend in houding en gang. Zij was vriendelijk en innemend en ieder, die met haar in aanraking kwam, voelde zich onweerstaanbaar tot haar getrokken. Daar zij een uitstekend onderwijs had genoten, bewoog zij zich met een natuurlijk gemak in alle kringen en gezelschappen. Maar toch voelde zij zich even goed thuis in de kunst der huishouding.

's Zomers verbleef zij gewoonlijk bij haar broer te Saratoga en won daar al spoedig aller achting.

Toen zij eens met haar broers logeerde in Lexington (Kentucky) bewees 'n zekere Henry Clay haar bijzonder veel attenties. Hij was een trouw vriend van haar broer.

Rebecca was een geloovige Israëliete, terwijl Clay en zijn familie overtuigde christenen waren. 't Gevolg hiervan was dat er tusschen hen nooit iets anders dan vriendschap bestaan heeft.

Rebecca is nooit gehuwd.

Veel verkeerde zij in gezelschap van Christenen en was er graag gezien. Daarom trekt het de aandacht dat haar toewijding en trouw aan haar geloof zoo groot was, dat zij hare liefde er aan ten offer bracht.

Ze was de onbaatzuchtigheid in persoon. Nooit heeft ze in 't openbaar iets gedaan wat ze niet tegenover zichzelf en anderen

verantwoorden kon, en altijd was ze bereid haar medemenschen, zoowel Joden als Christenen te helpen. Er was bijna geen instelling van liefdadigheid in haar geboortestad, welke ze niet financieel of door haar werk steunde. In 1838 richtte zij een Zondagsschool op voor Israëlitische kinderen en ze gebruikte daar gebeden en gezangen, die ze zelve gemaakt had. Dit was, meenen wij, de eerste inrichting van dien aard in Amerika.

Meer dan een halve eeuw is Rebecca werkzaam geweest en toen ze op 'n leeftijd kwam dat de krachten haar daartoe ontbraken, bleef ze nog altijd bereid door raad en voorlichting behulpzaam te zijn.

Zij stierf op 27 Augustus, acht en tachtig jaar oud.

Zoo dikwijls Washington Irving in Philadelphia kwam, was hij een welkome gast bij zijn vriend Gratz, 'n broer van Rebecca.

Hij kreeg dan „de groote kamer", waarin hij zich voor onbeperkten tijd naar genoegen kon „nestelen", zooals hij 't zelf uitdrukte.

Rebecca's schoonheid en edel karakter maakten diepen indruk op hem, maar 'n deel van de sympathie, die hij voor haar voelde, mag men ook toeschrijven aan 't feit, dat zij behoorde tot het volk, dat zoo 'n tragisch-romantische geschiedenis heeft.

Heel zijn leven bleef die bewondering en vriendschap, welke hij als jongeman reeds voor haar voelde. Door Rebecca leerde Irving zijn Mathilde kennen.

Toen ze jong was bracht Rebecca vaak eenige weken in New-York bij de familie Hoffman door. En Mathilde Hoffman is de eenige liefde van Henry Irving geweest, maar dit meisje stierf in 1809, toen ze nog eerst achttien jaar was. Heel romantisch kan men zeggen: dat Irving haar tot zijn dood trouw is gebleven. Hij sliep met haar bijbeltje en haar gebedenboek onder z'n kussen. Men vond, toen hij gestorven was, 'n portretje van 'n heel mooi meisje, 'n haarlok in 'n strookje papier, waarop Mathilde's naam stond. In verscheidene van z'n werken komt die Mathilde voor.

Door zijn aanvallen van zware melancholie was hij niet meer in staat veel te werken. Dan ging hij, om toch iets te doen in de rechten studeeren. Maar lang hield hij zijn baantje aan de rechtbank niet. Hij begaf zich in de handelszaken van zijn broer die te Liverpool woonde en bracht 'n groot gedeelte van z'n tijd in Europa door. Later wijdde hij zich weer geheel aan de letterkunde.

In 1817 maakte hij kennis met Walter Scott.

Ofschoon Scott toen *Rob Roy* nog niet voltooid had, boezemde Rebecca hem zoo 'n belangstelling in, dat hij 't plan opvatte haar tot hoofdpersoon van *Ivanhoe* te maken.

Meer dan aan Leeuwenhart of aan den ridder van Ivanhoe, besteedde hij zijn krachten aan 't treurige, edele, zelfopofferend karakter van 't Joodsche meisje.

In bijna alle werken van Scott komt 'n haast onmogelijk karakter voor. Hij stelt sommige van zijn personen te overdreven, te betooverend voor, dan dat men aan hun werkelijk bestaan zou kunnen gelooven. Rebecca is van begin tot eind in *Ivanhoe* 'n engel. En hij liet de lezers 'n beeldschoon meisje verwachten door aan 't hoofd van chapter IX die aanhaling te plaatsen uit „The Flower and the Leaf". Ze is de mooiste vrouw met 't schoonste karakter, die hij ooit beschreven heeft. En hij heeft haar beeld ontworpen terwijl hij de hevigste pijnen leed. Hij dicteerde het liggend op 'n sofa, aan William Laidlaw en John Ballantyne.

In December 1819 had Scott z'n *Ivanhoe* af en zond de geschreven copy naar Irving. In 'n schrijven daarbij vroeg hij: „Hoe vind-je Rebecca? Heeft ze eenige overeenkomst met haar, die ge mij als model getoond hebt?"

't Kwam Rebecca Gratz ter oore dat Scott haar tot prototype voor een van z'n personen uit *Ivanhoe* had genomen; Irving vertelde 't haar.

Uit onze korte beschrijving van Rebecca Gratz kan men zien dat ze zeer veel overeenkomst heeft met de Rebecca uit *Ivanhoe*, óók wat het karakter betreft.

And as in beauty she surpass 'd the choir,
so nobler than the rest was her attire.....

Engelsche Boeken

Austen (Jane.) PLAN OF A NOVEL, AND OTHER DOCUMENTS. Printed from the originals. 1 p.st., 1 sh. Milford.

— TWO CHAPTFRS of „PERSUASION." Printed from Jane Austen's Autograph, 5 sh. Milford.

Verleden jaar December was het 150 jaren sinds Jane Austen werd geboren. Door haar tijdgenooten werd ze bewonderd en door de volgende geslachten niet verloochend. Wonder scherp was haar observatie. Whately vergeleek haar bij de Hollandsche schilders, om haar fijn en af miniatuur-werk, de werkelijkheid van de détails. Walter Scott had in andere woorden hetzelfde gezegd, en bekend dat hij het niet zoo kon. Die bewondering is gebleven en de uitgave der beide bovengenoemde boeken moet men dan ook meer beschouwen als eene hulde aan de jong gestorven schrijfster, dan als eene bijdrage tot dieper kennis van haar werk of persoon. Ik geloof dat hier zoo goed als niets is te vinden dat wij nog niet kenden. Maar een groot deel is gereproduceerd in facsimile; een zeventig oordeelen over haar boeken, door haar zorgvuldig overgeschreven ; een reproductie van een paar notities, die vertellen hoe lang zij bezig was met haar laatste romans en

wat de uitgever ervoor betaalde. Verder de eerste bladzijde van „Persuasion" afgedrukt in haar handschrift.

Bullétt (Gerald). MODERN ENGLISH FICTION. A Personal Vieuw (128) 2 sh. 6. Herbert Jenskins.

Bullet bespreekt het werk van Wells, Bennett, Galsworthy, Conrad, E. Forster. Zijn boek verdient alle waardeering om de onbevangenheid en de grondige kennis, die het ten toon spreidt.

Chesterton (G. K.) THE INCREDULITY OF FATHER BROWN (296) 7 Sh. 6. Cassel.

Chesterton neemt weer aardig zijn loopje met de lichtgeloovige ongeloovigen en hun stomme bijgeloovigheid geeft hem stof tot menig vermakelijk tooneeltje.

En daar staat Father Brown met zijn gezonde nuchterheid stevig tusschen. Het boek is vermakelijk en geestig, zooals wij dat van Chesterton gewoon zijn; 't is ook wel wat gezocht, hetgeen wij van hem niet minder gewoon zijn. Maar men leest hem met graagte, om zijn origineele invallen.

Collings (F.). PETER JENKINS. The Lad who learnt from Live. Written by the Man who made him and still remans his best friend. (109) 2 sh. 6. Alexander Ouseley

Peter was kantoorbediende toen hij ten oorlog trok en keerde terug om te ontdekken dat er geen plaatsje voor hem te vinden was. Na langen tijd komt hij tot het inzicht dat ze hem met hun oorlog hebben beetgenomen. Door hun propaganda hebben ze hem meegesleept. Hij gaat dat ook toepassen op zijn zaken; hij besluit anderen bij den neus te nemen. Hij wint het door zijn propaganda en advertentie, wordt schatrijk en krijgt ten slotte een titel als belooning voor zijn „philantropie". Een vermakelijke satyre.

Lewis (Michael) THE ISLAND OF DISASTER. (315) 7 sh. 6. Allen & Unwin.

Onbewoond eiland, waar drie mannen verborgen goud komen zoeken. Een hunner wordt vermoord. Het raadseltje is: wie is de moordenaar, en Lewis doet al zijn best om de lezers van het spoor te brengen. Een boek, om den adem er bij in te houden.

Seton-Watson (R. W.) SARAJEVO. A Study in the Origins of the Creat War. (303) 18 sh. Hutchinson.

Over den moord van Sarajewo en den oorsprong van den Grooten Oorlog is al zooveel geschreven, dat men niet veel nieuws meer meent te moeten verwachten. Maar Seton-Watson was de aangewezen persoon om een boek te schrijven over deze kwestie, dat alle voorgangers in de schaduw laat. Hij stelde zich niet tevreden met eene analyse en discussie van de bekende diploma-

tieke documenten en andere officieele gegevens. Reeds vóór den oorlog had hij een grondige studie gemaakt van wat er woelde in de Slavische provincies van het keizerrijk Oostenrijk.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Baekelmans (Lode). DE ONGEREPTE HEIDE (185) f 1.50. P. N. van Kampen, Amsterdam.

Lode Baekelmans heeft zijn boek opgedragen met deze woorden: „Aan Pieter de Mets en Jozef Muls dit stelletje in 't groen verdwaalde menschen". De ongerepte heide is in handen gevallen van grondspeculanten, die hun zandige perceelen verkoopen aan menschen uit de stad, die buiten willen wonen, wenschen te genieten van de natuur. Forensen, die 's morgens vroeg reeds aan het stationnetje zijn om 's avonds eerst terug te keeren en de heerlijkheden der natuur genieten voor hun radiohoorn of schreeuwende gramafoon. Gepensioneerden, dich zich dood werken in hun tuin, kippen, konijnen en duiven houden, om van den buiten te genieten.

Een groot aantal koddige typen moeten de revue passeeren: een protserige jood, een joviale zeekapitein, een zanger en een schilder, en vooral de ondeugende, altijd dorstende Heremiet, wiens alomtegenwoordige aanwezigheid deze losse schetsjes in eenig verband houdt.

Coolen (Antoon) DE RAUWE GROND (176) f 2.50. De Waalburg, Blaricum.

Coolen (Antoon) PEÈRKE, DAT MANNEKE (74) f 1.—. De Klyne Librye, Edam.

Al eenige jaren geleden, nog voor er iets van hem gedrukt was, had ik gelegenheid, werk te zien van dezen jongen schrijver. Het was onrijp, maar beloofde voor de toekomst, mits hij zich aan zelftucht wennen kon en den moed had kritiek te oefenen op zijn eigen werk . . . en kritiek van anderen te aanvaarden. Wat er van hem in druk is verschenen sinds dien, toont veel vooruitgang en tevens dat hij zich getrokken voelt tot de Vlaamsche school.

In 't eerste hier genoemde boek vertelt hij eene dorpsgeschiedenis, 't gaat over een onschuldig meisje, dat door een mooi pratend heertje, een klerkje van den postdirecteur wordt verleid en later blij is dat zij met een armen peelwerker mag trouwen. De beschrijving van het dorpsche gedoe, de teekening van notabelen en typen, het gezwets der vrouwen, in één woord: heel

het dorpsche leven wordt zoo echt en levendig weergegeven, dat men Coolen waardeert als een knap atmosfeer-schepper.

In „Peerke" is 't ook al minder te doen om het verhaal dan om de schildering van het dorpsleven. Men voelt dat de schrijver elk zijner personen naar het levend model heeft geschetst.

Coolen is een volksverteller, maar men zou van hem kunnen zeggen, wat men ook van Ernest Claes heeft geschreven: „Alleen is hij nog te rauw. De kunst om het grove volksleven door eigen gemoed te verfijnen, zonder het te ontkleuren, bezit hij nog niet." Daar moet de jonge schrijver eens ernstig over denken, dan zal hij kans zien menig al te plat woord in zijn pen te houden zonder dat het de realiteit van zijn verhaal zal schaden. Wij weten wel dat onze zuidelijke landgenooten, Limburgers en Brabanders, menig woord dat de stuggere Hollanders onfatsoenlijk vinden, als de gewoonste term ter wereld beschouwen.

Maar Coolen schrijft niet voor Brabanders alleen, dat blijkt al dadelijk uit het feit dat hij als taal gebruikt een gewoon Nederlandsch met wat brabantsch dialect overstrooid, zoodat iedereen het zonder moeite verstaat.

We zouden hem echter aanraden zijn stijl niet oorspronkelijk zoeken te maken door een trucje dat al te gemakkelijk doorzien wordt. Ik bedoel het telkens herhalen van zinnetjes dezelfde zinnetjes, eventjes anders geconstrueerd. Péguy deed ook zoo iets, maar daarom verdient dat nog geen navolging.

Courths Mahler (H.) DE DOMINA VAN GANTERSHEIM. Uit het Duitsch door Ada van Arkel (260) f 1.50. J. Swartsenburg, Zeist.

Gantersheim is een stift voor dames van middelbaren leeftijd; eene stichting van een romantischen edelman ter eere van de nagedachtenis zijner gestorven geliefde. Hij heeft bepaald dat alleen vrouwelijke afstammelingen in de rechte lijn Domina van het stift kunnen worden als zij twintig jaren zijn. Jarenlang kwam niemand in aanmerking, en in den oorlogstijd bewoonden nog maar twee dames het groote gebouw. Maar eindelijk in 1919 heeft zich eene Domina aangemeld bij den directeur. Haar vader, een beroemd geleerde, is in Indië gestorven en heeft zijne dochter medegedeeld dat zij recht heeft op eene plaats in het Stift.

Zij is de langverwachte Domina. En eene pientere. Zij heeft al vlug ondekt dat de directeur (zijn ambt is ook een familie-erfelijkheid) eenvoudig een deugniet is, en zijn arme vrouw eene martelares. Livina, de gewiekste en moedige Domina ontmaskert den booswicht, verlost de arme vrouw en krijgt voor haar zelf een ridder of Gutbezitzer op den koop toe.

Onschuldig en gezellig romantisch boek. Wat het literaire betreft, dat weten wij nu onderhand wel.

Davids (J.) DE GOUDEN LOTUS. Oorspronkelijk Chineesche Mysterieroman (141) f 1,25. H. P. Leopold, den Haag.

George Geerling was corrector aan het Haagsche dagblad „de Expres." En deed alles om hooger op te komen. Op 'n goeden dag krijgt hij opdracht van den hoofdredacteur om in plaats van Van Maarle, die ziek is, naar het Hotel des Indes te gaan om professor Yo-Him te interviewen. Deze chineesche geleerde, omringd van talrijke bedienden en vergezeld van twee chineesche princessen, die tal van jaren in Batavia hebben gewoond, zal dien avond in den Haag aankomen.

George, die tijdig van den portier hoort, dat Yo-Him dien avond geen krantenmenschen zal ontvangen, laat in allerijl een paar kaartjes drukken op naam van Baron R. Sarchos, secretaris van den Gezant van Mexico.

Zoo raakte hij op de receptie, gedroeg zich daar wel eenigszins weltfremd en trok de aandacht van Yo-Him. Bij wijze van ridderorden had George eenige medailles opgespeld, maar Yo-Him ziet hem sarcastisch aan en als de jonge journalist zegt dat het Mexicaansche ridderorden zijn, wordt hij uitgelachen, want Mexico heeft en geeft zulke dingen niet. Hij is dus ontmaskerd. Hij wil echter het hotel niet verlaten, sluipt den chinees na, wordt door hem met een hondenzweep behandeld, enz. Maar de volhardende jongeling is spoedig op de hoogte van vele geheimen, o. a.: dat de professor een schavuit is, dat er een heel gevaarlijke vereeniging bestaat: de Gouden Lotus, wier slachtoffers steeds een raadselachtigen dood sterven en dan: de wonderschoone prinses en de corrector zijn aangegrepen door de hittegolf der liefde.

En dat is het begin van een immenze reeks spannende en gevaarlijke avonturen, die hem zelfs leiden tot in het hartje van China en in den boezem der geheime bende. Na eenige maanden keert hij terug in den Haag en met hem een der chineesche princessen, die echter geen chineesche blijkt te zijn, en ook geen princes, zoodat zij gerust met den burgerjongen trouwen kan.

Heel onderhoudend; maar geen jeugdlectuur.

Duse (S. A.) HET GEVAL DAGMAR. Uit het Zweedsch door H. M. J. Bok. (184). Geb. f 1,25. W. de Haan, Utrecht.

Dagmar is een avontuurlijk meisje, dat haar ouders nooit heeft gekend. Zij werd opgevoed tusschen het schuim van Whitechapel, maakte zich schuldig aan misdaden, kreeg daarna op een kostschool een goede opvoeding, en toen haar oude weldoener stierf, vond zij aanstelling in een winkel. John Kolbert een rijk zakenman, aangetrokken door haar schoonheid, trouwde haar. Een half jaar bleef ze hem trouw, toen bedroog ze hem met Ture Heimer, vervolgens nam ze den bankier Oswald Tern tot amant.

Overvallen door haar man, wordt deze Tern doodgeschoten... men weet niet door wien. Totdat heel op 't eind van de ingewikkelde geschiedenis de detective Leo Garring het raadsel oplost. Dat is tenslotte bijzaak, en heel de aandacht blijft geconcentreerd op de figuur van Dagmar en haar ongure liefdesgeschiedenissen,

haar slimmigheden om haar man te bedriegen, haar volslagen gemis aan zedelijkheidsgevoel. En 't einde, als wij hooren dat zij weer een man heeft ingepalmd en door de bedrogen echtgenoote op straat is doodgeschoten, geeft den lezer nog eenige verluchting. Dagmar is of 'n zieke, of 'n beest van eene vrouw.

Op zich zelf is 't een schandaalgeschiedenis, of juister uitgedrukt: eene reeks van schandaalhistories, want 't blijft niet bij die eene van Dagmar. Ook andere dames doen haar best, het woord van dr. Haugan en van Sixten Ede waar te maken, dat er namelijk geen enkele vrouw trouw blijft.

Dat zijn cynische kletspraatjes en alleen reeds daarom heeft zoo'n boek een verkeerden invloed.

Gibbs. (Philip.) LOS VAN HET ANKER. (The Custody of the Child), uit het Engelsch door Ida Haakman. (254) f 1,50, geb. f 2,25. A. de Haan, Utrecht.

Nick is een jaar of acht als Beauty, zijne moeder uit zijn leven verdwijnt. Zij is eene lichtzinnige tooneelspeelster en gaat er van door met een harer bewonderaars. De gescheiden man, wien het knaapje is toegewezen, trekt zich terug in een bescheiden cottage aan zee. Daar leeft de jongen tusschen merkwaardige menschen, die allen even als zijn vader, door het leven geleden hebben.

Zijne moeder, Beauty, wil hem maar niet uit de herinnering. En als hij na veertien jaren, terwijl hij in Londen studeert aan de schildersacademie, haar terugziet in haar wuften kring, dan is het hem bijna onmogelijk in dat wufte, aanstellerige schepsel zijn ideaal te herkennen.

Door haar leugens weet zij hem echter te lokken, en als hij moet kiezen tusschen haar en zijn vader, kiest hij hare zijde. Ook hem verlaat zij echter voor een minnaar en ten tweeden maal verdwijnt zij uit zijn oogen. Nu keert de zoon terug naar het eenzame huisje zijns vaders, juist op tijd om hem af te houden van een onherstelbare wanhoopsdaad.

En de vader erkent dat waar de ouders scheiden er bijna altijd schuld is aan beide kanten, maar dat het kind den prijs moet betalen, het kind van de rekening wordt.

En ieder voor zich, vader en zoon, wist dat hij een nieuw hoofdstuk begonnen was in het groote boek der Levens.

Deze roman, ofschoon niet speculeerend op sensatielust, is toch van dien aard, dat hij voor volwassen lezers behoort voor behouden te worden.

Greben (H. van). EEN RECHTER VERMOORD. (114) f 1,25, geb. f 1,75. De Gulden Ster, Amsterdam.

Rechter Vetter bracht in 1920 met vrouw en kinderen zijn vacantie door in 't Brabantsche dorpje Bellecum. Hij ging een dag vroeger naar Amsterdam, en toen de familie den volgenden dag arriveerde vonden zij hem doodgeschoten in de kamer. De ver-

denking viel dadelijk op een kruier en 't onderzoek scheen te bevestigen dat men den waren schuldige te pakken had.

De bewijzen hoopten zich op tegen den man: hij had zich vroeger al eens een dreigement tegen den rechter laten ontvallen, zijn verleden was zeer ongunstig, hij was na den moord dadelijk op de vlucht gegaan, men bevond dat hij de portefeuille van den rechter ontvreemd had, enz.

't Klopt alles als een bus. Maar een speurder, daar zijn die menschen voor, gaat opnieuw onderzoeken. En hij ontdekt dat rechter Greben in zijn jonge jaren lichtzinnig had geleefd, een jong meisje verleid en verlaten, dat toen van hartzeer was gestorven. Nu wilde het toeval dat de vader van het arme schepsel te Bellecum woonde en daar plotseling den rechter weer terug zag. De man, half verdwaasd door het jarenlang gedragen verdriet, besloot wraak te nemen. En hij was 't dan ook, die hem volgde naar Amsterdam en in 't verlaten huis hem doodde.

Uit moreel oogpunt is op dit verhaal niets af te dingen, en dat is het voornaamste.

Haggard (H. **Rider**) MAMINA. (305) f 1.25. A. W. Bruna, Utrecht.

„De waarheid is, dat Mamina een van die vrouwen was, die zich in het gemoed van een man sterker vastklemmen dan een klis aan een jas".

Dit is de verklaring van een blanke, Mr. Allan Quatermain over Mamina, een zoeloe-vrouw, een boosaardig en bedriegelijk schepsel, maar uitmuntend door schoonheid en bekoorlijkheden.

Rider Haggard geeft in een voorwoord aan, wat er in dit verhaal historisch is.

Mamina, het ongewone kaffermeisje, brengt ongeluk over het heele volk. Zij kent slechts één doel: haar eerzucht bevredigen, groot worden en machtig. En daartoe gebruikt ze haar schoone oogen, maakt de mannen dol, vlucht van den een naar den anderen, den machtigsten; en door haar trouweloos gestook ontstaat er een verschrikkelijke oorlog tusschen de twee prinsen en hun volgelingen. Dan, op het einde heeft zij zich te verdedigen tegen zware beschuldigingen. Met de grootste sluwheid verdedigt zij zich, totdat zij tenslotte erkent aan al de ten laste gelegde misdaden schuldig te zijn. Vóór de beulsknechten zich van haar meester hebben kunnen maken, heeft zij vergift genomen en valt dood voor de voeten van den koning.

't Is weer een van die fantastische verhalen van Haggard, vol misdaad en bloed. Men moet er een bepaalden smaak voor hebben. Ook de epische scheldwoorden der kaffers doen onze ooren wat vreemd aan en wekken meer lachlust dan eerbied voor die brullende helden. Voor volwassen lezers.

Haggard H. (**Rider**). ALLAN' VROUW. (232) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Squire Carson's vrouw heeft de plaat gepoetst en om te ver-

geten trekt hij met zijn eenig kind, Stella, naar vreemde, ombeschaafde landen.

Dominée Quatremain is zijn vrouw op meer normale wijze kwijt geraakt. Zij is er niet naar moderne mode van door gegaan, maar, tijdens eene epidemie heeft de dood haar meegenomen. En de verlaten herder heeft het voorbeeld gevolgd van Carson en is met zijn overgebleven jongen, Allan genaamd, op stap gegaan naar verre landen.

Na den dood zijns vaders gaat Allan op onderzoekingstochten, beleeft veel avontuurs, ontmoet Europeanen, en redt uit de klauwen der Indianen een kind.

Een ongeluk bij de olifantenjacht. Stella daagt op als redster en brengt Allan, het kind en de vergezellende toovenaar bij haar vader. De partijen herkennen elkaar.

Stella heeft een dienstbode, een baviaan-vrouw, half dier, half mensch. Dat moet (o wetenschap!) een gestolen meisje zijn, opgevoed met apenmelk en daardoor zóó vergroeid naar geest en lichaam. Zij heeft de kracht van tien mannen, heeft den slingerloop van een aap, verstaat en spreekt de taal der bavianen, maar leert ook andere menschelijke talen zoo gemakkelijk, dat zij behoorlijk Middelbaar Engelsch zou kunnen doen.

Enfin, Allan en Stella houden van elkaar en Squire Carson zegent het huwelijk zijner dochter. De baviaan-juffrouw wordt daarop zoo jaloersch dat zij Allan dooden wil. Dat mislukt. Na 't sterven van Carson, wil het jonggehuwde paar terug naar Engeland. Maar dat kan de waanzinnig geworden baviaansche niet verdragen. Zij tracht met heel den apenstam de blanken te verdelgen, na Stella en het vroeger door Allan geredde kind geroofd en opgesloten te hebben. Strijd geweldig. Ontdekking der gevangenen. Maar de uitgeputte Stella wordt moeder; haar krachten bezwijken, het kind blijft leven.

Een juweel van 'n film, denk ik. Maar als boek? En dan die baviaan-vrouw.

Kahane (**Jack**) LACHT EN WORDT RIJK. Uit het Engelsch door A. G.-C. (264). P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam.

Het rijk worden geschiedt door het inkoopen en verkoopen van legervoorraden; en daarvoor is het nu te laat. Dit deel van den goeden raad kan dus al niet meer worden opgevolgd.

En wat 't „lachen" betreft, ten minste als het moet gebeuren zooals het geschiedt, in dit boek, dan zal ieder fatsoenlijk mensch er voor moeten passen.

Een serie van acht maitressen, dan 't meisje, dat hij zou willen trouwen, maar die een hekel heeft aan 't huwelijk en liever zonder dat zich ter beschikking stelt. Een heel gevaarlijk, op sommige plaatsen hoogst onbeschaamd, en in zijn geheel genomen: een slecht boek.

Middendorp (Herman). HET MYSTERIE VAN DEN HOLLEN WEG. (119) f 1.—. Prometheus, Amsterdam.

Bij het oude kasteel Roc St. Luc wordt een dubbele moord bedreven. Men vindt den vicomte met een dolk tusschen de schouders en de mooie stiefdochter van den jachtopziener geworgd. De zoon van den jager wordt als verdachte gevangen genomen en een idioten zoon van den vicomte houdt men onder observatie.

De detective Pinel, die even goed kan zwijgen als al zijn collega's in het vak, ontdekt op een der laatste bladzijden het complot en noemt den schuldige, dien een scherpzinnig lezer in den beginne wellicht ook al even verdacht heeft, maar van wien de schrandere schrijver in den loop van het verhaal alle vermoedens weer heeft weten af te leiden. Het boek is geschikt voor iedereen.

Mulford (Clarence E.) HET WEESKIND. (The Orphan) Uit het Amerikaansch door J. Akkermans. (262) f 1.75. J. F. Swartsenburg, Zeist.

„Het Weeskind" is de bijnaam van een vogelvrij verklaarde in de Wild West. De vreeselijkste verhalen gaan rond van dezen man, een legende van moed en wreedheid en ongelooflijke behendigheid is om zijn naam geweven.

De Sheriff, Shields, trekt er in zijn eentje op uit om den uitgeworpene te vinden en gevangen te nemen. En den eersten keer dat hij hem ontmoet in de wildernis, mag hij hem begroeten als zijn redder, die hem verdedigt tegen een bende bloedgierige Apachen.

Zoo gaat het voort; telkens ontdekt hij iets nobels in den man en hij komt tot het besluit dat zijn faam erger is dan zijn gedrag. Hij doet ook alles om het vertrouwen van den opgejaagden man te winnen, hem af te leiden van zijn ongeregeld, avontuurlijk leven. Een aardig meisje werkt in dezelfde richting en zij wint.

Het is geen zachtmoedig boek. De mannen hanteeren de revolver met evenveel gemak en elegantie als onze jongeheeren hun sigaret. Zij kunnen hun tegenstander een por onder hun kin geven, dat ze twee meter hoog de lucht in vliegen. Menschenlevens staan op lage valuta en op elke bladzijde verdwijnen er een paar.

En toch is het een frisch en aantrekkelijk boek, want deze ruwheid van taal en zeden behooren thuis in dien tijd en die omgeving.

Oppenheim (E. Phillips). DIPLOMATEN. Uit het Engelsch door M. Hellema. (236) f 1.—, geb. 1.50. A. Bruna, Utrecht.

Pas in 1934 kunnen wij controleeren of de schrijver een juisten kijk op de toekomst had, indien wij dan al weer niet lang dit boek zijn vergeten.

Sinds dien van 1914 hebben de menschen geen grooten oorlog meer gehad, maar tegen 1934 dreigt de wereldvrede verstoord te zullen worden. Een jonge Amerikaan is op het spoor gekomen van een Duitsche organisatie en een geheim verbond tusschen Duitschland en Japan. Hij heeft voor den schijn den diplomatieken

dienst verlaten, om meer kans te hebben het ontdekte complot te controleeren.

Japan en Duitschland, niettegenstaande de wet der beperkte bewapening hebben zich enorm voorbereid, en maken zich gereed om Amerika te overrompelen. Want Amerika heeft tot nu toe niet willen toetreden tot het „Pact" en wordt dus niet geholpen door de aangesloten mogendheden, indien het in een oorlog wordt gewikkeld.

De genoemde jonge Amerikaan, Grant, weet dat Duitschland en Japan druk in de weer zijn om te verhinderen dat Amerika nog zal worden uitgenoodigd tot het „Pact" toe te treden. Hij weet dat de afgevaardigde van Zweden is omgekocht om tegen te stemmen, en dan wordt Amerika niet meer gevraagd. Om dat nu te verhinderen neemt hij den gezant en zijn Duitschen vriend, het hoofd der heele samenspanning, vriendelijk mee op zijn jacht en zorgt dat zij te laat komen voor de vergadering.

Dan koopt Duitschland de Amerikaansche pers om en gaat de onverschillige massa bewerken om haar in te nemen tegen het „Pact".

Grant laat zich niet ontmoedigen. Hij gaat dadelijk naar Amerika om de autoriteiten in te lichten. 't Wordt nu een geweldige strijd, van list en diplomatie, van geld en geweld. De oorlog wordt voorkomen, doordat Japan en Duitschland bij tijds zijn ontmaskerd.

En toch, „zuchtte Lord Yeovil, de Engelsche minister, zullen er altijd oorlogen zijn".

Aan dit spel van diplomaten doen ook vrouwen mee, van wie men de geheimen der tegenpartij tracht los te krijgen door geld of flirten. Voor volwassen lezers.

Ortez Erchagué-Smidt (E.) DE PUT DER OUDE ESTANCIA, (274). f 3.90—f 4.90. H. D. Tjeenk Willink, Haarlem.

Het verhaal speelt zich af in Argentinië en Spanje. De heldin is een Hollandsch meiske. En het gaat er Spaansch toe. Er wordt in een „tusschenboek" zwaar geboomd over het huwelijk; dat deze instelling hard bezig is uit de maatschappij te verdwijnen; iets beters zal er voor in de plaats komen; is er al.

En jawel daar is ook een buitenechtelijk kind, en er wordt veel gekust en gestreeld, en brief-geschreven aan vriendinnen onderling. In één woord, het is om er wee van te worden.

Penning (Hugo). ZWERVERS. (339). Holkema & Warendorf, Amsterdam.

O du schöne Schnitzelbank! Wat 'n boek, wat 'n allegaartje van artiesten, wat een troep vunzige lapjes.

Ze komen uit kringen van schilders, soubrettes, revue-schooiertjes. En de juffrouw loopt met bekwamen spoed weg van haar man en gaat trouwen (?) met nummer twee. En na 'n poosje komt ze weer terug bij één. En zoo gaat het maar op en neer, als een spoel in de weeflade. En over die bezoedelde, geverfde lippen komt elk oogenblik de zoete naam.

't Is om flauw te vallen in de atmosfeer van dezen zoölogischen tuin. Misschien nog erger dan ik ondervond, want ik ben telkens weggeloopen om zuivere lucht te ademen, en dan weer even terug te komen om te constateeren dat het werkelijk ordinair was. Katholieke bladen keurden het nog bruikbaar voor kath. bibliotheken. Ik begrijp dat niet. Wat 'n idée van onze bibliothen!! Zeker, het wrak van den verboemelden whiskey-student André kan een afschrikwekkend voorbeeld zijn, maar dan is het gewoonlijk al te laat.

Roberts (Charles). KONINGEN IN BALLINGSCHAP. (Kings in Exile). Met 14 Illustr. Uit het Engels door J. Kuylman. (220) f 1;45. Mij voor goede en goedk. Lectuur, Amsterdam.

Men moet hier niet denken aan het politiek pamflet van Alphonse Daudet: Les Rois en Exil. Roberts heeft het over de koningen der dierenwereld: den reuzen eland, den grijzen beer, den arend en den Octopus.

Hij toont ze ons in ongetemde vrijheid, onrustig of versuft achter de tralies in den dierentuin, gehoorzaam maar steeds gevaarlijk tegenover den temmer.

Roberts weet in zijn boeiende schetsen een vleugje romantiek, een kleurtje fantasie te verwerken, wat de aantrekkelijkheid ten goede komt.

Rohmer (Sax). HET HELSCHE LABORATORIUM VAN Dr. FU-MANCHU (288) f 2,30. J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Daar zijn menschen, schijnt het, die nu en dan wat zenuwschokjes noodig hebben om zich lekker te voelen. Vandaar dat er ook altijd anderen bereid worden gevonden, hun die te bezorgen. En zoo is het ontstaan van den griezelroman, die wij al heel vroeg in de literatuur tegen komen, te verklaren.

In „Het Helsche Laboratorium" treft men er een van de bovenste plank. We hebben al een vroeger boek van dien Fu-Manchu gelezen, maar dat was kinderspel, vergeleken met de misdaden èn gruwelen die de kerel nu uithaalt. En de eene geraffineerde schurkenstreek volgt op den anderen, zoodat het niet is na te vertellen.

Tot troost en bemoediging van lezers, die vreezen dat zij bij de lezing te veel wraakgevoelens in hun gemoed zullen optasten, willen wij wel verklappen dat het monster zijn verdiende loon krijgt. Een opluchting voor alle rechtschapen menschen.

Rönne (Jörgen Falk). ONDER HET DAK DER PASTORIE. (Under Praestegaardens Tag). Uit het Deensch door A. en E. Huber. (153) f 1,90. „Elsevier", Amsterdam.

„Elsevier" heeft ondervonden dat de frissche, eenvoudige boeken van dominée Rönne er in gaan bij ons publiek. En dat pleit voor het publiek.

Hier vertelt de schrijver uit zijn jeugd, van zijn ouderlijk huis

aan de wilde zee, zijn leven met vader en moeder, broer en zuster. Al het lief en leed van dit gezin beleven wij mee.

En toen kwam de dag van het schip, dat strandde en van den schipbreukeling, die in hun huis liefdevol werd opgenomen. Maar deze Caspersen was een deugniet, en bij zijn komst is het geluk gevlucht uit het huis van den braven dominée, want de huichelaar vervolgt hem met zijn lasterpraat en leugentaal.

Maar dan komt de ontmaskering van Casperen, juist als dominee heel ernstig ziek is van verdriet, zoodat hij nu weer heelemaal beter kan worden van blijdschap.

Roux (Hugues Le). LIEFDE IN DE WOESTIJN. Uit het Fransch door Titia Gorter, (307) f 2.50. „Prometheus", Amsterdam.

Hugues Le Roux, geboren te Hâvre op 23 November 1860 overleed te Parijs 14 November 1925. Le Roux was een katholiek schrijver en een vurig vaderlander. Een zeventigtal romans en boeiende reisverhalen getuigen van zijn talent en wij twijfelen niet dat vele zijner nagelaten werken spoedig in het Nederlandsch vertaald zullen worden, indien het hier aangekondigde boek bij de lezers de waardeering vindt, die het verdient.

— In Afrika, in het Roode Ravijn, waar Mazurier burgemeester is, komt een jong officier, die berichten heeft van de fransche Regeering aan Mokrani, de Pacha der Arabieren. Mokrani, verbitterd door domheden en beleedigingen van onbekwame fransche bestuurders, heeft de vriendschap opgezegd en denkt er over zijne volgelingen tegen de overweldigers in 't gevecht te brengen.

De officier wordt hartelijk ontvangen door de familie Mazurier en hij wordt verliefd op de eenige dochter Corona. Voor hij verder trekt ter vervulling van zijn zending, beloven de jongelui elkaar trouw.

En dan breekt de Heilige Oorlog uit, die van den kant der Mohamedanen met fel fanatisme wordt gevoerd. Corona wordt geschaakt. De pastoor, een jonge dokter, die het meisje liefheeft ofschoon hij weet dat hij geen hoop behoeft te koesteren, en de moedige Campasola, allen bekend met de taal en gewoonten van het land, zoeken door list het ontvoerde meisje te redden.

La Vendome, de jonge fransche officier, verdedigt met heldenmoed de hoeve van Mazurier in het Roode Ravijn, tot het bevrijdende leger van generaal Cérez hem ter hulp komt.

Er verschijnen in dit boek prachtige figuren, waaronder ook Campasalo, die als jongen een fout beging en nu zijn leven geeft om zijn vader, die als soldaat met het Kruis van Eer stierf, weer waardig te worden.

Een heel mooi boek voor niet al te jonge lezers.

Schrijfster van „Elisabeth and her German Garden", FILANTROPIE (The Benefactress). Hollandsche Bewerking van Christina Kamp. (269) f 2,90. L. J. Veen, Amsterdam.

Anna Eastcourt, wees, 25 jaar. Engelsche vader, duitsche moeder, beiden dood. Bij haar eenige broer in huis, met rijke vrouw getrouwd, burgerlijk, trotsch op haar geld, vindt zij het leven daar ondragelijk.

Op 't goede moment ontvangt zij bericht dat haar oom in Duitschland gestorven en haar tot erfgename benoemd heeft. Zij trekt zoo gauw mogelijk naar haar bezittingen en besluit er te blijven. Zij wil goed doen aan anderen, en zet een advertentie in de bladen, dat zij haar huis en hart open wil zetten voor eenzame dames die niemand hebben om voor haar te zorgen, haar een liefderijk thuis en verzorging belovend. Zij is zoo vertrouwend en goedgeloovend dat zij in groote moeilijkheden raakt, maar het komt tot een goed einde. Het is een mooi, aardig boek en de bewerking laat niets te wenschen over.

Wothe (Anny). SAN MARTINO. Vertaald uit het Duitsch. (220) G. J. Slothouwer, Amersfoort.

Het boek is verkeerd ingenaaid (ten minste mijn exemplaar) en dat is niet erg bevorderlijk voor de prettige stemming van den lezer. En dit ongeluk verergert bovendien ook nog het gebrek, waaraan dit verhaal lijdt: de lijn ontbreekt. Er zit niet genoeg „trame" in.

Voor „kleinmalerei" heeft overigens de schrijfster ongetwijfeld aanleg.

In een klein bergplaatsje in de Dolomieten vinden wij een wereldje op zich zelf, een groep menschen van allerlei uiteenloopende karakters. En al die verschillende menschen zijn naar het leven geteekend. De moedelooze, pessimistische dokter, wiens lichtzinnig vrouwtje er van door is gegaan met een avonturier; de mooie en rijke erfdochter, die door haar aanstaande schoonmoeder angstvallig wordt bewaakt om haar te bewaren voor haar zoon; de vroolijke schilder, de hofmakende officieren; de religieuse verpleegster; de pastoor, waarmee sommige dames wel wat belachelijk dweepen.

Avontuur zit er niet veel in, maar wat er is loopt goed af. Voor grootere lezers.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Daar zijn van die dingen, waarvan men voelt en begrijpt dat zij verkeerd zijn, maar waartegen men niet durft opkomen, omdat men weet verkeerd te worden verstaan. De tijden zijn nog niet rijp.

Hoevelen zullen er niet zijn geweest, die den heiligen Aloysius, zoo zoetelijk en lief als hij ons werd geteekend een onmannelijken Heilige vonden en zich allerminst tot hem voelden getrokken.

En nu wordt dat gelukkig in het openbaar erkend. De *Studiën* (Juli) schrijven: „Bij de voorbereiding van het Aloysius-Jubile is in meerdere landen gebleken, dat met name de leiding-gevende, meer ontwikkelde jongelingschap slechts weinig enthousiasme gevoelt voor den Patroonheilige der jeugd, gelijk hij aan de godsvrucht zijner vereerders wordt voorgesteld. Gelukkig is de reden daarvan geenszins te vinden in den aard van Aloysius' heiligheid zelf, maar in de weinig getrouwe, ja weinig correcte wijze, waarop zij werd uitgebeeld, schier tot op den dag van heden toe. Bij geen enkelen heilige misschien zijn de gebreken der populaire hagiografie sterker aan den dag getreden dan juist in de levensbeschrijvingen van den H. Aloysius. Angstvallig bijna heeft men er naar gestreefd, alles wat maar menschelijk kon lijken weg te doezelen uit het levensbeeld van den „engelachtigen" jongeling, en schier uit iedere toevallige uiting of handeling heeft men leidende ascetische beginselen, „principen van heiligheid" trachten af te leiden. Buitengewone, eigenaardige voorvallen heeft men, door ze weg te nemen uit het heele dadencomplex, van hun oorspronkelijk karakter beroofd, en ze dan nog bovendien voor het gewichtigste en belangrijkste uit het leven van den heilige doen doorgaan. Wat men ontwierp was geen beeld meer van den heilige, maar een caricatuur. Geen wonder voorzeker, dat men de altijd critischer wordende jeugd steeds meer en meer vervreemdde van haar verheven voorbeeld en haar levend ideaal.

Léonce de Grandmaison wijdt in de *Etudes* (Juli) een artikel aan den uitslag der enquête, gehouden door den Academicien Robert de Flers uitsluitend onder de „membres actuels de l'Académie des Sciences". De vraag, die werd voorgesteld, was: *La Science est-elle opposée au sentiment religieux?* Al die leden hebben, als één man, deze vraag ontkennend beantwoord.

Propagandisten en sectarische 12de rangs geleerden hebben de wonderen der wetenschap, de verrassende ontdekkingen op gebied van electriciteit, radium, stoom enz., gedurende twee geslachten misbruikt om millioenen eenvoudigen wijs te maken dat de wetenschap in tegenspraak kwam met het geloof, Het Scientisme werd een dogma; der Wetenschap met een hoofdletter werd „une morale, une politique, une religion nouvelle".

De heeren van het onderwijs, gewoonlijk met meer vrijmoedigheid dan competentie, schreven hun schoolboeken en vergiftigden de jeugd met kwasi-geleerdheden.

In een boek (van 1926), getiteld *Entretiens de Morale républicaine,* geschreven door de heeren Franchet voor de leergierige jeugd, kan men de volgende ezelachtigheden lezen: „la notion d' un Dieu anthropomorphe a fait son temps" — „les amimaux ont une âme, comme les hommes, mortelle, comme celle des hommes."

— La Science a hunanisé l'âme de l'être primitif et créé la conscience morale."

Ook de volksbladen staan vol van zulke onzinnigheden.

„Zal nu het unanieme antwoord van de vertegenwoordigers der natuurwetenschappen, dat zij geen tegenspraak tusschen wetenschap en geloof erkennen, de volksleiders, de schoolmeesters, de romanschrijvers, de populariseerders tot nadenken stemmen en wat voorzichtiger maken?"

In *The Times* L. S. deelt Forbes een staaltje mee van de overweldigende populariteit, welke het boek van *Harriet Beecher-Stowe*, de bekende *Negerhut van Oom Tom*, al spoedig genoot tot zelfs bij de kinderen.

Uncle Tom's Cabin, dat verscheen te Boston in 1852, trok de aandacht van geheel Europa en werd bijna dadelijk in de voornaamste talen vertaald. Het heeft den stoot gegeven tot de afschaffing der slavernij in Amerika. Forbes vertelt nu dat er ook behangselpapier werd gedrukt, waarop de voornaamste tafereelen uit *De Negerhut* stonden afgebeeld. Wel een echt Amerikaansche reclame.

Hij herinnert zich dat zijn kinderkamer in 1852 of begin 1853 van zulk papier was voorzien, waarop o.a. voorkwamen „Eliza's vlucht over het drijfijs" — „De Dood van Tom", enz.

Forbes moet een goed geheugen hebben, want hij was geboren in 1851 en zijn waarnemingen van één of anderhalf-jarigen zijn dus wel sterk gefixeerd gebleven.

Misschien vergist hij zich met een enkel jaartje. Want in 1853 werkte Beecher Stowe haar Negerhut om tot een boek voor kinderen *A Peep into Uncle Tom's Cabin*. We vinden het waarschijnlijker dat eerst na deze uitgave men op het idee kwam de kinderkamers met illustraties daaruit te behangen.

Terloops zij hier even in herinnering gebracht, dat *Beecher Stowe* nog eenmaal in haar leven de wereld in opschudding heeft gebracht, maar ditmaal geen bewondering vond maar verontwaardiging wekte. Het was door een artikel: *True Story of Lady Byron*, waarin zij al te lichtzinnig den dichter beschuldigde van onzedelijk wangedrag.

In *Tijdschrift voor Taal en Letteren* geeft Pater Chr. Kops een late, maar zeer goede bespreking van Karel van den Oever: *De Hollandsche Natie voor een Vlaamschen Spiegel.*

Zoo resoluut strijkt P. Kops door de wol van dit kribbige zwarte schaap, dat wij het stuk in zijn geheel over nemen.

„Och ja, die Karel van den Oever! . . . .

Daar zijn hier in Noord-Nederland die van deze vurige Vlaming niet veel hebben moeten. Ik kan het mij enigszins begrijpen. Karel van den Oever wekt in den laatste tijd nog al eens de schijn gekrenkt te wezen, omdat men hem niet genoeg erkent en waardeert. Hij valt links en rechts uit. Hij geeft oorvijgen en opstoppers, die gerust iets minder konden wezen. Zijn humor is dikwels

niet vrij van 'n zekere kribberigheid en onaangename wrangheid. Dit alles doet zo zonderling aan, omdat Van den Oever, naar mijn mening, de meest konsekwente, en dikwijls de meest massale onzer moderne kath. dichters, het voortdurend heeft over het zuiver Katholicisme als de enige bron en de enige maatstaf van alle kath. kunst; en omdat hij telkens en telkens beweert, dat de moderne kath. kunstenaars, juist voor hun kunst, sakramenteel moeten leven uit God en Kristus Eucharistikus. — Maar als de kath. kunst dan leeft uit God en de H. Eucharistie, dat bovengoddelike wonder, zou ik haast zeggen, van deemoed en liefde, waarom tonen onze moderne kath. dichters en schrijvers zich dan aanstonds zo gepikeerd, wanneer men niet in aanbidding voor hun mening neervalt en door dik en dun met hen meegaat? Waarom zijn ze dan dikwels zo ineens uit de hoogte, waarom zijn ze dan ineens zo stekelig en zo grof? Is dat soms sakramenteel leven om met Van den Oever te spreken?

Inmiddels, Karel van den Oever is voor velen, ook onder zijn geloofsgenooten, het zwarte schaap. En dat is jammer, want hij is 'n man van zeer biezondere gaven, 'n krachtige persoonlikheid, n' scherpzinnig kritikus en essayist en 'n ongemene dichter. — Ook in z'n laatste werk „*De Hollandsche Natie voor een Vlaamschen Spiegel*" geeft hij hiervan de overvloedigste bewijzen. Wat 'n prachttge overtuiging spreekt er uit deze bladzijden! Wat 'n mannelike moed om niets en niemand te ontzien, waar het de verdediging van z'n beginsel geldt.

Het boek wemelt van verrassende uitspraken, treffende beschouwingen, rake opmerkingen, waartussen men enkele beminnelike enormiteiten zoals: „tusschen rijm en schoonheid is zoveel overeenkomst als tussen vuur en water" (blz. 36) graag op de koop toeneemt. En dan de stijl! De losse, beweeglike, bloed-warme, spring-levende stijl van de echte kunstenaar. Wanneer boven dit boek als titel gestaan had: „*Eenige losse gedachten over Holland en Vlaanderen,*" zouden wij zeer tevreden geweest zijn. Maar nu geeft het geschrift in 't geheel niet, wat de titel beloofde. Hoelang men ook in deze Vlaamse Spiegel tuurt, het beeld van de Hollandse Natie zal niet te voorschijn komen. De schrijver laat het bij losse trekken en trekjes, soms zeer losse zelfs.

Dit boek mist absoluut alle kompositie en eenheid. Zuiver gesproken, is het niet eens 'n boek, maar 'n gedrukt kahier, waarvan het eerste gedeelte bestaat uit allerlei losse gedachten, waarvan verschillende reeds elders gepubliceerd waren, terwijl het tweede deel in z'n geheel (nog wel als *'n aanhangsel* beschouwd) niets anders is dan 'n herdruk van 'n vroegere brochure, die tot titel droeg: „*Hollandsch-Belgische Toenadering.*"

George Bernard Shaw is 26 Juli zeventig jaar geworden, en was dit eene gelegenheid voor de pers om iets te zeggen van den Ier uit Hampshire (! !), voor Shaw zelf was het een gunstige

dag om door houding en woord de aandacht op zijn persoon te vestigen. Vroeger had Shaw al een raad gegeven, dien hij zelf is trouw gebleven: „Do something . . ." voer iets uit. Laat het iets goeds zijn, indien mogelijk; kan het niet, dòe dan maar wat slechts. Maar in allen geval doe iets. Droom niet en zit niet ledig; en vooral, ga niet beweren dat je angst voor actie voorkomt uit een waarachtig zedelijkheidsbegrip.

Om zijn philosofie ingang te doen vinden, heeft Shaw het tooneel verkozen; ofschoon het wellicht juister ware te zeggen, dat het tooneel hèm heeft verkozen. Want welbeschouwd heeft „G. B. S." geen keus gehad: hij is de geboren dramaturg. Alvorens hij hiermede echter waarlijk slagen kon in „Man and Superman", naderde hij de vijftig reeds en was de twintigste eeuw goed en wel aangebroken.

Wat nu is aan dit eindelijk en eigenlijk optreden vooraf gegaan? Ten eerste de vijf naarstige en naarste jaren op een kantoor te Dublin. Twintig geworden, dus in 1876, vertrok hij vandaar naar Londen, waarheen zijn moeder tevoren reeds haar beuzelachtigen echtgenoot was ontweken. Hier kwam hij onder den invloed der socialistische leer van Henry George, en sloot acht jaren later zich aan bij de Fabian Society, toen onlangs opgericht. Hij werd een geestdriftig ijveraar en oefende stelselmatig zich in het publiek debat en in het redevoeren op de hoeken der straten. Betwijfeld mag worden, of hij daarmee veel duurzaams bereikt heeft, behalve dit eene dat hij zijn schrijftrant duurzaam erdoor vervormd heeft.

Het klaarst blijkt zulks misschien bij de vermaarde, haast had ik gezegd de beruchte, inleidingen tot de tooneelstukken. Somwijlen bestaat er ècht aanleiding tot deze: Shaw achtte destijds nog noodig uit te leggen, waarom hij zijn drama in druk gaf, „alsof" het litteratuur was; hij klaagde over de kunstblindheid van het tooneel-als-winstbedrijf, over de karige vinding van het Engelsche spel, over den botten censor en het bottere publiek. Allengs echter ontspruit zulk betoog dan tot verhandelingen over den schouwburg in het algemeen en „G. B. S." zijn profeet. De tekst der preek vóór „Three Plays for Puritans" bijvoorbeeld is, dat de schouwburg zich te bekeeren dient „from the drama of romance and sensuality to the drama of edification." En ten leste bespeurde het publiek niet zonder vermaak èn verbijstering, dat de Inleidingen louter architectonische curiosa waren geworden: deuren uit de ruimte tot de ruimte. Shaw is als de straatjongen, die geen open wandvlak kan zien zonder zich tot ontboezeming genoopt te voelen. Wij krijgen „op den koop toe" verhandelingen over „Diabolonian Ethics"; of bij Pygmalion" over de wetenschap der phonetiek buiten elk verband tot den inhoud van het tooneelstuk; of bij „Man and Superman" in een „Epistle Dedicatory" plus appendix een geheel nieuw boekwerk; of bij „John Bull's Other Island" een reeks essays betreffende Home Rule, Imperialisme,

Egyptische politiek. Shaw moèt redevoeren op den straathoek. En indien de propagandist zelf daartegen geen bezwaar heeft, behoeft het publiek dit zeker niet te gevoelen: het kòst immers niets!

Bezwaar kan men slechts maken tegen de wijze van verhandeling. Hierbij brengt toch Shaw al de aangeleerde kunsten te pas van den publieken redenaar en debater. Zulk een man is het er om te doen vooral zijn gehoor te pakken en mee te sleepen: hij moet op zijn stuk te staan weten, zijn betoog moet snel inslaan, en over een zwakke stee erin moet hij met handigheid heen springen, zonder dat zulke toeren zich in de herinnering hechten van het gehoor. Edoch, scripta manent.... Bij herlezing blijkt al te wel, wààr nuchterheid, billijkheid en onpartijdig evenwicht slechts schijn waren. Dan keert de kans! De schrijver Shaw blijkt alsdan niet die zuiver redelijke, die louter logische, welke zijn onthouding van dichterlijke beeldspraak verwachten deed. Want zelfs bij schijnbaar gesloten argumentatie blijken bij hem, als bij welken dichter ook, ingeving en vervoering de starre verstandelijkheid te overheerschen. Dat is een groot voorrecht. Het brengt evenwel ook het het groot nadeel mee van innerlijke tegenspraak en schoonschijnende begripsverwarring. En door een en ander komt het, dat het betoog van Shaw's Inleidingen dikwijls snel inslaat, doch dat de overtuiging slechts zelden duurzaam is.

Naast dien van het openbaar debat heeft Shaw's stijl voorts den invloed ondergaan van het recensentschap door hem gedurende een tiental Londensche jaren uitgeoefend.

Twee jaar later verwisselde hij overigens de „Star" reeds voor de „World," waar hij voor het eerst „G. B. S." teekende, totdat in 1895 Harris hem toeliet tot de „Saturday Review" als tooneelrecensent.

In 1898 heeft Shaw de recensie vaarwel gezegd. Vooral heeft zij hem de gelegenheid geboden tot het maken van reclame; reclame niet voor zichzelf; of indien voor zichzelf, dan als den drager der Nieuwe Idee.

Dat Shaw de Nieuwe Idee er heeft in gekregen, dankt hij aan de Nieuwere Journalistiek alsmede aan al het Nieuwere, verlangd en geboden door het tijdstip zijner optreding. Aanstichter van dit Nieuwere kan hij niet genoemd worden. Zelf toch is hij een voortbrengsel van den tijdgeest en tevens de sterkste uiting daarvan. Zelf behoort hij tot de mannen van '90, die zich nog '80-ers waanden, en niet wisten, dat zij reeds een nieuwe behoefte verkregen hadden, èn aan het voortbrengen waren, vóór zij haar te bevredigen zochten. Primus inter pares is Shaw geweest en nagebleven, en is daarom aanvaard als de man van zijn tijd.

Ditzelfde bepaalt zijn standplaats ten opzichte van het Nieuwer Tooneel. Geschapen heeft hij dat niet. Hij heeft het slechts helpen voortbrengen, en zulks moeilijk, met Grein, met William Archer, met Henry Arthur Jones tezamen, hij als de man der „Saturday

Review". Als zoodanig was zijn arbeid, hier gelijk elders, voornamelijk destructief, bestond die vooral uit het ruimen der zoutelooze zotheden van het Oudere. En om niet louter negatief te blijven werd het ontruimd terrein dan tot woning geboden aan Ibsen.

In hoeverre en als hoedanig deze vreemdeling bevrediging kon schenken aan het Engelsche gemoed, werd aanvankelijk door de Nieuweren niet bevroed. Shaw zelf wierp het over den socialistischen boeg. Reeds in 1891 toch had hij zijn „Quintessence of Ibsenism" doen verschijnen in verband met een lezing over „Socialism in Contemporary Literature" gehouden voor zijn Fabian Society. En het verband hier gelegd tusschen „Ibsenism" en Socialisme, enkel blijkbaar omdat ze beide „nieuw" waren, is wel een treffend voorbeeld van Shaw's verwarde wereldbeschouwing!

Doch met dat al onderging het tooneel in Engeland tusschen de jaren '95 en '98 een merkbare verjongingskuur. Vreemd moge het misschien schijnen, dat een man zoo essentieel dramatisch aangelegd en begaafd als Shaw, zich niet van meet aan gestort heeft in de verlaten leegte van dit tooneel. De reden hiervan is, dat zijn geest tot nog toe geheel werd verzadigd van andere beslommeringen: straat-politiek, pers-critiek, en de roman-schrijverij. Deze laatste was gedurende een aantal jaren zijn voornaamste kunstuiting, welke echter geen opgang wist te maken. De dorheid en archaïstische stijfheid der Shawiaansche novellistiek zijn inderdaad afschrikkend. Deels had het uitingsmiddel hieraan ongetwijfeld schuld, deels misschien ook de ongevormdheid van den schrijver.

De gelegenheid hiertoe heeft ontbroken, doordat na het midden der jaren negentig het tooneel hem geheel heeft opgeëischt. Grein gaf den eersten stoot tot „Widowers' Houses"; desgelijks tot „The Philanderer," welk stuk bij gebrek aan krachten echter niet kon worden opgevoerd. Vervolgens verbood de censor een opvoering van „Mrs. Warren's Profession". „Arms and the Man," dat hij daarna schreef voor Florence Farr van het Avenue Theatre, beleefde een korte opvoering, doch „You Never Can Tell", dat voor Cyril Maude werd geschreven, kon het zoover weder niet brengen.

Opvallend is wel het aanvankelijk gebrek aan succes van een auteur, die toch de veertig reeds bereikt had. Opvallend is het desgelijks, dat deze eerste productie geheel uit gelegenheidsstukken bestaat. Zèlf nog noemt hij zijn latere „The Man of Destiny" . . . . hardly more than a bravura piece to display the virtuosity of the two principal performers." Het tooneelspel van dit eerste tijdvak blijft inderdaad s p e l. Shaw kreeg er gelegenheid door om zijn dramatisch meesterschap te toonen en te ontwikkelen ten bate van het Nieuwere Tooneel.

Nieuwe techniek bracht hij daaraan niet te pas; hij vergenoegde zich met het overnemen van Ibsen's methode in het vlotter verloop der gebeurtenissen, en in het vermijden van terzijdes en alleenspraken. Het nieuwe bij hem was de zuiverheid van dra-

matisch gevoel en zijn waarlijk Shakespeariaansche verscheidenheid. Eèntonigheid is, wat men niet zonder reden aan het Nieuwere Tooneel heeft verweten. Doch dit verwijt treft Shaw niet. Zeven-en-dertig stukken heeft hij tot nog toe voortgebracht, indien men de vijf deelen van „Back to Methuselah" naar recht en reden afzonderlijk telt, één meer dus dan gemeenlijk op naam worden gezet van den grootmeester zelf. Heel de geschiedenis schier en heel de aardrijkskunde komen daaraan te pas, al de schakeeringen van het geestelijk spectrum; en zijn dramatische beeldengalerij vindt buiten Shakespeare haar weerga niet.

Zelfs in deze spelende periode heeft hij overigens reeds met ideeën gespeeld, waardoor de overgang tot zijn tweede, de meer bepaald maatschappelijke, een zòò geleidelijke kon worden, dat het onderscheid tusschen beide, te weten tusschen de „Unpleasant Plays" en de „Pleasant Plays" benevens de „Plays for Puritans," voornamelijk blijkt uit minder snaaksch vermaak ten koste van het onthutst publiek. Steiler is de stap van daar naar het derde tijdvak, dat der levensfilosofie, welke zich sterk gaat doen gevoelen na de productie van „Man and Superman", dat in het begin dezer eeuw werd geschreven. Toch blijkt ook hier de ontwikkeling nog te wisselvallig om tot het zetten eener scherpe grenslijn te wettigen. Al wat men met zekerheid zeggen kan, is, dat in de negentiende eeuw Shaw zich vooral heeft toegelegd op het wekken der belangstelling van het publiek, in de twintigste op de leering van het publiek, ook al blijft die leering „slechts" een leeren dènken.

Wat in de tweede periode vooral aan het licht is gekomen, was de typische Shawiaansche vermenging van het komische en romantische, waarop Robert Louis Stevenson het eerst heeft gewezen, voordat Shaw zèlf zich nog er bewust van scheen. Zij komt voort uit zijn lust naar wat meer spannends en verrassends, dan het alledaagsch leven biedt. De engheid vooral toch van het realisme heeft Shaw belemmerd. Hij wenscht te genieten van de onbeperkte mogelijkheden der menschelijke natuur, over hare volle dwaasheid zich vroolijk te maken, en bovenal te boetprediken gansch de gamma op en af harer gebreken. En als de waarschijnlijkheid der gebeurtenissen weinig gelegenheid biedt, zoekt hij haar gullere mógelijkheid.

Eerst op het einde der midden-periode is Shaw plotseling in gaan zien, dat het tooneel zich heel niet te storen behoeft aan uiterlijke werkelijkheid, doch aan de innerlijke genoeg heeft. Hieruit is „Man and Superman" voortgekomen, dat de menschheid weergeeft met de vereenvoudiging der caricatuur. En uit „Man and Superman" is in hoofdzaak al het verder werk voortgekomen, waarbij Shaw de interpreteerende mogelijkheden van opzettelijke overdrijving niet meer uit het oog verloor. Dit is de bedoeling van zulke stukken als „Getting Married" en „Misalliance", en bovenal van de afwijkende eigenzinnigheid in „Heartbreak House".

dat zonder begrip hiervan eerder een gesticht leek voor onhebbelijke krankzinnigen.

Hierbij dient men intusschen niet te vergeten, dat deze bedoeling van Shaw steeds en in steeds toenemende mate een didactische is. Zocht Shakespeare de volheid des levens, Shaw zoekt het stelsel des levens. En alleen reeds het geweld van zulk verstandelijk pogen doet veel werkelijkheid te loor gaan, de fijnste, de dichterlijke. Hierdoor moet Shaw's kunst wel ten achter staan bij die van den meester in rijke ijlheid, in diepte van atmosfeer. Shaw's hoofdfiguren zijn gewild, mogen zichzelf niet zijn, nog één oogenblik vergeten, dat zij voor het voetlicht staan ter ontwikkeling eener theorie. Zij blijven dramatisch personae, wier voortbestaan, zoo gansch anders dan bij Shakespeare, buiten het drama ondenkbaar is en onverlangd. Zij zijn statisch. Hun karakter ontwikkelt zich niet. En het is opvallend, dat Shaw door het kort tijdsverloop zijner handeling voor karakter-ontwikkeling ook geen ruimte laat. Op hun best ontploffen zijn beelden als bommen.

In Eigen Kring

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Wij stelden in de Juli-aflevering de vraag: „Welk boek heeft U sinds de laatste najaars-editie het meest bevallen; wij bedoelen als roman of reisverhaal (Nederlandsch of vertaald)?"

Wellicht is de vraag te vaag; misschien ook heeft de vacantie er schuld aan — of de wat al te late toezending van het Julinummer. In elk geval, we hebben maar twee antwoorden, en omdat wij meenen (zooals wij reeds zeiden in het vorig nummer) dat het antwoord op deze vraag ook voor ons persoonlijk van belang is, laten wij de vraag nog gelden en wachten wij nog op nieuwe antwoorden.

Dit heeft dan bovendien het voordeel dat wij in eens op den goeden weg zijn. In plaats van veertien dagen hebben onze lezers dan een maand tijd om zich te bezinnen. De antwoorden op vraag van Juli, die bij de redactie binnen zijn gekomen tegen 15 Augustus, kunnen nog worden opgenomen in de volgende aflevering (September).

Maar om met onze vragen vooruit te blijven zullen wij dan hier reeds eene nieuwe stellen, waarop antwoord half September in ons bezit moet zijn:

Vraag: *Wie geeft een artikel over Karel van den Oever. Het moet een objectieve studie zijn. Vier of vijf bladz. is voldoende. Honorarium 25 gulden.*

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

VOOR DEN OPVOEDER.

HET DAGBOEK VAN EEN ONDERWIJZER.

In Boekenschouw (aflev. Febr. 1926. Dat is op blz. 425 van den vorigen Jaargang) heb ik besproken *School-land* van Theo Thijssen, dat moet doorgaan voor een dagboek van onderwijzer Staal.

Ik heb toen gezegd dat de meeste onderwijzers waarschijnlijk goed zouden doen meester Staal niet na te volgen in opvatting en manier. Want nog afgezien van het gevaar voor mislukking indien een onderwijsman naar cliché werkt, komt hier nog bij dat de originaliteit van Staal hem als voorbeeld vrijwel uitsluit.

Zelf wist hij trouwens heel goed dat hij nu juist geen exempel was en hij zegt: „ik ben schoolmeester bij buien", — en hij „laat zijn menschelijkheid zegevieren over zijn paedagogie."

Dat is werkelijk zoo kwaad nog niet, als hij menschelijkheid maar niet verwart met grilligheid en gebrek aan beheersching van zijn eigen gevoelens. Maar zijn School-land is toch werkelijk een leerzaam (ook onderhoudend boek) aangenomen dat men ook van andermans fouten leeren kan.

Theo Thijssen heeft nu een tweede deel van het *Dagboek* van Staal laten verschijnen, gelijk hij trouwens beloofd had. *De Gelukkige Klas* heet dat vervolg. „Vervolg" zeg ik, ofschoon de schrijver verklaart dat elk boek een op zichzelf staand geheel vormt.

Dat is ook zoo, strikt genomen. Maar wie het eerste deel, *School-land* leest, begrijpt toch pas goed *De Gelukkige Klas.* Wat denkt de auteur er zelf van?

„Voor mij", schrijft hij, „bestaat het wezensverschil tusschen beide boeken hierin, dat *School-land* de beschrijving gaf van het tot eenheid worden van klas en onderwijzer, het „aan elkaar wennen", terwijl *De Gelukkige Klas* een reeds bestaande eenheid aanneemt. In beide boeken dacht ik mij de onderwijzer als een reeds door ervaring gerijpte persoonlijkheid."

Maar is die Staal nu werkelijk een gerijpte persoonlijkheid? Na zijn vroegen dood laat de auteur een collega, die het dagboek heeft gelezen, zeggen: „Staal was een uitverkorene. Want hij wist toen al, wat ik nu pas begin in te zien: Er is op de wereld maar één ding werkelik en dat is de liefde. Hij had gelijk, de rest is altijd nonsens".

Ja maar, verheft alleen dit inzicht een mensch al tot een gerijpte persoonlijkheid?

En Staal zelf eindigt zijn dagboek met deze woorden: „M'n heerlike, lieve, lastige stel, ik weet eigenlik maar één ding: de jaar of wat, dat ik jullie heb en dat jullie mij hebben, behoren wij enkelmaar een gelukkige klas te zijn.

En de rest is nonsens hoor, al zou ik dat jullie nooit zeggen."

Dus „pro schola non pro vita?"

Maar, wat men mag zeggen van dit boek, ik heb het gelezen met genot. De schoolwereld is zoo levend en natuurgetrouw, dat er voor iedereen uit te leeren is, lang niet altijd door na te volgen, doch dan doordat de aandacht wordt gevestigd op: hoe het niet moest. Want ik geloof dat ieder goed onderwijzer zijn eigen methode heeft, naar zijn karakter en aanleg.

En als Greet, de dochter van Staal in het nagelaten dagboek van haar vader ook nog een soort literaire relekwie meent te zien, dan geef ik haar volkomen gelijk. Men behoeft maar dat schitterend hoofdstuk te hebben gelezen, waarin de vrouw van Staal met hun kleine Greetje hem in de klas komt opzoeken, en de houding der kinderen te hebben gezien, jongens en meisjes, tegenover het aardige ding in het witte ijsbeerenpakje, om een kunstenaar te voelen in Theo Thijssen.

School-land. 2de dr. (232) f 2.90.
De Gelukkige Klas. (247) f 2.90. C. A. J. van Dishoeck, Bussum.

ERVARINGEN.

Medewerking. Mej. Kooistra, de schrijfster o.a. van *Zedelijke Opvoeding,* dat reeds zijn tienden druk heeft gehaald, zegt op bladz. 17: „Over het algemeen (de uitzonderingen buiten beschouwing gelaten) is 't met de samenwerking van huis en school treurig gesteld." Zij geeft er eenige voorbeelden van. Maar dan vervolgt zij: „tegenwerking, als samenwerking bedoeld, hebben wij in de volgende gevallen:

. . . een kind heeft op school straf gehad en wordt nu thuis nog eens gestraft. Er zijn ouders, die er zich op beroemen, dat zij op die wijze den onderwijzer helpen. Maar een verstandig onderwijzer kan er niet op gesteld zijn, dat de ouders op die manier zich „plus royalistes que le roi" toonen.

— Waarom toch? Door dat ingrijpen der ouders, die zich op zulk een wijze eensgezind verklaren met den onderwijzer, wordt het schoolgezag hoog gehouden en versterkt.

L. H.

Lectuur. Geheel kan ik het eens zijn met Mej. Kooistra waar ze schrijft op blz. 81. Laten de jonge menschen niet te veel lezen,

maar *goed*; het verslinden van boeken maakt suf, oppervlakkig en verward, — en is niet zelden een vorm van niets-doen, die nog niet eens ontspanning mag heeten. Laten ze smaak leeren vinden in min of meer wetenschappelijke lectuur . . ."

Ja, dat is al honderden keeren gezegd, en ik had spijt, toen men zoo hard van stapel ging loopen (ook aan onzen kant) met het produceeren van jeugdlectuur, dat men zich dadelijk en uitsluitend geworpen heeft op verhaaltjes en dikwijls verbazend flauwe verhaaltjes. En dat beteekent een voorbereiding voor de latere romannetjes-lectuur. Terwijl men door reisverhaal, techniek, natuurkunde en geschiedenis de belangstelling richt op dingen van grooter belang. Maar er wordt heel wat meer gevorderd van een schrijver voor de jeugd, die zulke stoffen boeiend en onderhoudend wil behandelen, dan van een schrijver van gewone verhaaltjes, waar 't alléén om de handeling gaat.

L. H.

Straffen. Men moet mij goed verstaan; ik deel wat ik hier schrijf niet mêe als een voorbeeld maar als louter ervaring. De beste onderwijzer straft het minst, dus daar is geen reden om op eenige manier het straffen in de hand te werken. Soms, ook bij de beste opvoeders, is het echter niet te vermijden. Maar hoe? Bij humane en verlichte paedagogen kan natuurlijk van eenige lijfstraf nooit sprake zijn, ofschoon in bijzondere gevallen wij allen moeten toegeven dat zij 't eenige afdoende middel zal zijn??

In mijn rijpe jeugd heb ik bijna drie jaren kostschool gelegen in Engeland. Daar bestond het systeem, zooals toentertijd op ongeveer alle Engelsche scholen, de bijna ritueele plechtigheid van de plak. De toepassing was zeldzaam, en bleef bewaard voor ernstige gevallen.

Het verloop was steeds als volgt. De leeraar kondigde aan in het uiterste geval van insubordinatie: „vijf" of „tien." De delinquent verliet zonder verzet de klas, meldde zich bij een half-gegalloneerden suppoost, die zich steeds bevond in zijn waakhuisje op den klassengang en herhaalde het genoemde getal „vijf" of „tien" of wat het wezen mocht. Respectvol groette de bediende den leerling, die zijn linkerhand uitstrekte en daarop met de plak het gevraagde aantal slagen ontving, die gewoonlijk zoo flink aankwamen, dat de hand tot de dubbele dikte opzwol. Als de executie voltrokken was dankte het slachtoffer met een kort, vriendelijk woord, als had men hem een dienst bewezen en gaf den bediende als bewijs zijner tevredenheid een goede fooi.

Redeneerend zie ik in heel deze methode een speculeeren op trots en hooghartigheid, maar ook een aankweeken van flinkheid, mannelijkheid en gentleman-houding, waardoor over het algemeen de Britsche jonkheid uitmunt. En practisch wint het gunstige element, want de 17-jarige en 18-jarige jongeling in Engeland is gewoonlijk een heel andere kerel dan een Hollander van den-

zelfden leeftijd, die werd opgevoed met schoolblijven en strafregels en dergelijke laffe middeltjes, omdat de wet niet anders toelaat. Wat dan ook wel eens de reden kon zijn, dat wij langzaam aan het meest ongedisciplineerde volk ter wereld zijn geworden.

VOOR HET KIND

Wij hebben eenige bekende „jeugd-bibliotheken" door alleszins bevoegde personen laten onderzoeken, en zullen achtereenvolgens de beoordeelingen der boeken aan onderwijzers en opvoeders bekend maken.

De werken der *Stamperius-Bibliotheek*, en het zijn al heel wat banden, hebben wij ter recensie gezonden aan de Eerwaarde Broeders van een onzer voornaamste Onderwijs-Congregaties.

De *Stamperius-Bibliotheek*, uitgegeven door Mij. E. J. Bosch te Baarn is thans in handen van Kluitman, te Alkmaar.

De prijzen zijn : in omslag f 1.15, carton f 1,60, prachtband f 1,90.

Been (J. H.) *De Portier van de Langepoort.* (132).

Het eerste verhaal, dat het boek zijn titel gaf, vertelt van de jeugd van Witte de With, geeft een kijkje op 't leven der Brielenaars. Protestantsch getint.

De twee andere vertellingen: Een *tooverstukje van Jan de With* en *Een Brielsche Weesjongen* zijn goed, maar niet bepaald interessant.

Bruining (H.) *Oude Wytske.* (125).

Zoo vreemd de titel aanvankelijk aandoet, zoo mooi en eenvoudig is 't heele verhaal geschreven.

Oude Wytske, 't sympathieke vrouwtje, deelt lief en leed met haar buren, die in slechte financiëelen toestand verkeeren, tot ten slotte zij weer zorgt voor algeheele uitkomst. Dit boek, met z'n aardige tafereelen kunnen wij hartelijk aanbevelen.

Dalfsen (K. van). *Een prettige Vacantie.* (142).

'n Amsterdamsche familie gaat logeeren bij 'n oom in Kampen. Men kan het t best noemen een „leer-leesboekje" wijl 't leerend-element sterk domineert.

Spanning zit er weinig in. Alles wat noemenswaardig is in en om Kampen, tot zelfs de Kamper-uien, krijgt 'n beurt.

Overigens 'n goed boek, zoowel voor jongens als voor meisjes.

Klei (Jac van der). *Lief en Leed van de Van Doorns.* (136).

Een boek vol spanning. Mooi verteld. Vooral het edelmoedige, vroolijke karakter van de zorgzame huishoudster met haar guitige zegswijzen, is prachtig geteekend. Maar ook is weergegeven de jaloezie van Jan op Guus, die door een bijzondere gebeurtenis in de innigste vriendschap verandert, 't Boek verdient 'n warme aanbeveling voor onze jongens en zal ook door meisjes gaarne worden gelezen.

Kok (Truida). *De drie Nichtjes.* (129).

Een heel mooi meisjesboek met 'n fijne zedelijke strekking. De atmosfeer is echter te protestantsch voor katholieke lezeresjes.

Kok (Truida). *De Tweelingen.* (127).

Een uitstekend boekje voor onze meisjes. Die levendige, jongensachtige tweelingen, die op haar tijd toch weer echt meisjes weten te zijn, ze staan als in levenden lijve voor ons, vooral die vitgrage Mies is naar het leven geteekend.

Zulke boeken lezen onze meisjes graag en ze kunnen menig nuttig lesje meenemen, zoo tusschen de regels door gegeven.

Kok (Truida). *Eccolien.* (126)

De geschiedenis van Eccolien, 'n vroolijk, opgeruimd meisje, maar 'n „regeerstertje", dat met haar avontuurlijke streken 't boek doorloopend interessant maakt. Langzaam aan leert het kind echter zich ook naar anderen te schikken. 'n Uitnemende strekking en een aanbevelenswaardig boek.

Lubberts (R.) *Piet Stoep.* (128).

'n Jongen, door plagerijen opgewonden, vergeet zich zelf, verwondt zijn baas en vlucht over de grens, waar hij liefderijk wordt opgenomen en liefde met liefde beantwoordt. Alles komt terecht. Piet kan men moeielijk tot voorbeeld stellen, tenzij dan in zijn verbetering.

Molanus-Stamperius (M. J.) *Vier maanden niet naar School* (141).

In dit boekje wordt op onderhoudende wijze verteld, hoe een gezin tot herstel van vader vier maanden doorbrengt in Arco, 'n plaatsje in 't Zuiden van Tirol. Kleine avontuurtjes ontbreken niet en tevens doet men bij 't lezen aardrijkskundige kennis op.

't Zal zoowel jongens als meisjes, vooral grootere, zeker interesseeren.

Stamperius (J.) *Door de Zwitsersche Bergen.* (152).

'n Prachtboek voor 'n jongen van de hoogste klas, die op de hoogte van de aardrijkskunde van Zwitserland is en eens graag iets „nuttigs" wil lezen. De onderhoudende schrijver zal hen mee voeren tot op de hoogste bergen, zonder in 't minst te vermoeien.

Stamperius (J.) *Lotte.* (531)

Vertelt van 't Weensche meisje Lotte en haar verblijf na den oorlog bij een familie in Holland. 't Is een heel aardig sympatiek verhaal. Maar de Sint Nicolaaslegende wordt voor het kind teruggebracht tot de meer prozaische werkelijkheid. Dit wordt er bijgevoegd om de ouderen, die daar niet voor zijn, een wenk te geven.

Treffers (J.) *Jan Sterkenburg.* (131) f 1.15, gecart. f 1.60, prachtb. f 1.90.

Dit frisch geschreven jongensboek doet ons aangenaam aan, gewoon als we zijn, ons aan den overvloed van kwajongensstreken te ergeren, waarvan zoovele boeken overvol zijn. Jongens van 12 tot 13 jaar zullen volop met *Jan Sterkenburg* meeleven en er heel wat leering uit meenemen. Ook voor onze Roomsche jongens alleszins aanbevelenswaardig.

Treffers (J.) *Kameraden.* (144)

Zulke boekjes moesten we meer hebben. Treffers weet den juisten toon te treffen en verstaat de kunst om ook zonder z'n toevlucht tot kwajongensstreken te nemen 'n boek te schrijven dat de jonge lezers van 't begin tot 't eind geboeid houdt. Echt natuurlijk schetst hij hoe de vriendschap 'n weinig luwt om later des te forscher op te laaien. Aanbevelenswaardige lectuur.

Veenendaal (Jac. van). *Sien van den Visscher.* (125).

Een schitterend boekje. Vol warmte schildert de auteur 't wel en wee van 'n visschersgezin. Hij schetst ons zorg en angst van het gezin als vader bij storm op zee dobbert. Sien is 'n zorgzaam jong moedertje, en Dee, de kleine vraag-maardoor brengt volop de lachspieren in beweging.

Een boekje, waaruit groot Godsvertrouwen spreekt, dat de lezers boeit en verheft en onze jongens en meisjes zeker mag worden aanbevolen.

Brievenbus

Lezers, die mooie compleete jaargangen willen koopen van de voornaamste tijdschriften van Europa, vragen bij ons gratis en franco (zonder eenige verplichting hunnerzijds) de gedrukte prijslijst aan van eenige honderden tijdschriften.

Mevr. T. te N. Wij danken u voor de opmerking (Bourget: *le danseur moderne*. Zullen zien of een andere formuleering kan worden gevonden. Het verheugt ons intusschen dat de conclusie goed is.

M. te Br. Wij willen er u op wijzen dat wij aan ingesloten Duitsche postzegels niets hebben. U doet het best in te sluiten een „Coupon-Réponse international" (Awortschein für das Ausland.) Deze zijn ruilbaar voor de aangegeven waarde in postzegels, in al de aangesloten landen der postunie.

H. L. te D. Al meer menschen hebben het ons gevraagd. Wij weten niet wie er schuil gaat achter die drie letters. De letters S. J. die er achter staan, kunnen echter niet de gewone beteekenis hebben en doelen op de orde der S. J. Het feit echter dat diezelfde aanbevelende, zoogenaamde besprekingen in verschillende bladen en tijdschriften voorkomen onder letterlijk dezelfde bewoordingen, maken het ons duidelijk dat we hier te doen hebben met een slimmen uitgever, die om advertentiekosten uit te sparen, den redacteur er laat inloopen en onder den vorm van kostelooze besprekingen zijn waren aan den man brengt. Wat is er tegen?

B. B. te G. *Die Badener Kur* is een boekje van den geestigen Wilhelm Schäfer. 't Dingetje kost maar 1 Mark (uitg.: Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart.) 't Is voor hen, die eens frank en vrij willen lachen om een serie dwaze grappen.

A. L. te Gr. Wij vermoeden dat hier eene vergissing in het spel is, ofschoon wij niet kunnen vermoeden hoe die ontstaan is. In elk geval, het blad in kwestie is niet alleen toelaatbaar, maar zelfs zeer aan te bevelen. Als u uw raadgever niet kunt overtuigen, vinden wij hem volslagen ongeschikt om in deze kwestie raad te schaffen, want hij blijkt niet op de hoogte te zijn. U kunt zich gerust op dit advies beroepen. Maar nog eens, wij denken, dat hier eenvoudig eene vergissing in het spel is!

R. B. te Br. Op dit gebied bestaat zoo enorm veel literatuur dat men vanwege de boomen het bosch niet meer ziet. Wij noemen U hier nog de werken bekroond door de Académie en verschenen één jaar voor den oorlog bij Lecoffre te Parijs.
Max Turman: *l' Education populaire* (les oeuvres complémentaires d l' Ecole) — en — *Au sortir de l' Ecole* (Les Patronages). Elk boek ongeveer 450 bladz. — De prijs was indertijd f 1,90.

B. te H. *Het volkomen Huwelijk* van Dr. v. d. Velde staat geannonceerd in het R. K. Artsenblad. Zend uwe vraag om inlichting liever eens aan de Redactie (Dr. W. Huddlerton Slater, Mathenesserlaan 306, Rotterdam.)

A. N. te N. In denzelfden geest (ruim genomen) als *Mon petit Trott* van A. Lichtenberger, hebben we boeken over kinderen van Antonin Seuhl: *Petite Chose* — Duhamel: *Cuib et Tioub* — Pierre Mille: *Cailloux et Titi* — Paul Margueritte: *Poum en Zette*.

Nieuwe Uitgaven

Onderwijs.

Moerman (J. J. Van Mannen in Vree. Schetsen uit onze Beschavingsgeschiedenis voor de hoogere klassen der Lagere School en voortgezet Onderwijs (128) f 0.80. Wolters, den Haag.

Nog altijd is de geschiedenis op onze scholen te veel oorlogsgeschiedenis. Deze lessen zijn gewijd aan handel en verkeer.

Pradel (Dr. Hans). Wie soll ich Schreiben? Leichtfaszlicher, Kurzer Leitfaden der Deutschen Sprachlehre. Zum Gebrauche M.U.L.O — H.B.S. — Gymn. — Priexis. (84). D. A. Daamen, den Haag.

Smit (A.) De Inrichting van ons Rijk. (48). f 0.50, 3de druk. W. Versluys, Amsterdam.

Samenvatting van het geleerde bij de lessen in „Staatsinrichting" op Scholen voor G.L.O., U.L.O. en vervolgonderwijs.

Reisverhalen.

Ammers-Küller (Jo). Mijn Amerikaansche Reis. (150) f 1.50. H. P. Leopold, den Haag.

Prettig geschreven reisbrieven, zou ik zeggen, door Mevr. Ammers-Küller gedurende haar twee-maanden verblijf in Amerika. Ze vindt het geweldig interessant, maar zou er niet willen wonen. Gezellige babbeltjes over the American Girl, over educatie, gebouwen, tooneel enz.

Borrmann (Martin). Soenda. Een Reis door Sumatra. (202) f Met 19 Aquarellen en potloodteekeningen van S. Sebba. Vrij vertaald uit het Duitsch door J. G. Sinia, W. de Haan, Utrecht.

Deze Duitscher, die rust zocht voor zijn geschokt zenuwgestel, vertelt eenvoudig en onopgesmukt van zijn reisondervindingen. Met het werk der missionarissen is hij tevreden, maar men bemerkt wel dat hij meer denkt aan cultuur en sociaal voordeel der inlanders, dan aan het geestelijke.

Een Reisverslag. Met de Belgische Pleegouders naar Hongarije. (200) 8 frs. Norbertijner Abdij, Averbode.

Het is een vriendelijk herinneringsboekje voor allen, die iets gedaan hebben voor de Hongaarsche Kindertjes. Vooral de vele en goede foto's werken aanlokkelijk.

Pernel (Pim). Naar het land van Mussolini. (176) f 1.50. H. P. Leopold, den Haag.

Vluchtige, journalistieke schetsjes met een anecdote of geborduurd avontuurtje door Pimpernel wat opgehemeld.

Letterkunde en Kunst.

Bastiaanse (Fransch). Nederlandsche Letterkunde. 3de deel (424) f 2.45. Geb. f 3.35. Mij. voor Goede en Goedk. lectuur, Amsterdam.

Op een na het laatste deel; dan zal het overzicht van de ontwikkeling der Nederl. Letterkunde (met bloemlezing) gereed zijn. Zijne behandeling der stof is origineel, soms wordt hij fel satyriek. Zoo b.v. over Bilderdijk in dit deel.

Labberton (Mien). In U heb ik gevonden. (99), Verzen. W. de Haan, Utrecht.

Uit de eerste verzen spreekt de toon van heel den bundel:

Daar zijn geen menschen, God, om op
is [te bouwen.
Die met gespreide handen, zwijgend
[groot,
Zoo rotsvast staan bij wandeling
[en dood
Dat zich mijn ziel hun veilig durft
[betrouwen.

Vermeylen (Aug.) Geschiedenis der Europeesche klassiek en schilderkunst. Derde Deel. A. Tekst (224). B. Platen (88) f 2,25 geb. f 3.15. Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Dit derde deel behandelt de zestiende eeuw. Begint met een inleiding tot het bloeitijdperk der Renaissance en eindigt met Greco.

Vermeylen (Aug.) Geschiedenis der Europeesche plastiek en schilderkunst. 3de deel: De Zestiende Eeuw (230) f 2.25. Mij. voor Goede Goedk. Lect.

Varia.

Dix (J. F. Ch.) Van Dag tot Dag in den Tuin. f 1.90.

Een zeer kort maar buitengewoon practisch boekje, waarin voorschriften voor elken dag van elke maand (ook in den winter) om te weten hoe men zijn tuintje in orde houdt.

Koning (M. de). Het Dierenleven in onze Bosschen (174) f 2.90. Zoogdieren, Vogels, Insecten. Met 121 ill. Kosmos, A'dam.

Van harte aanbevolen. Met dit populaire boekje als voorbereiding mogemen het verlangen voelen opkomen om zelf kennis te maken met de wonderen der natuur. Daar hebben veel te veel menschen en vooral de stadsmenschen nog geen flauw begrip van.

Wheeler (Harold F. B.) Napoleon (292) 1769—1821 f 1.50. Bewerkt door Jhr. R. H. G. Nahuys. W. de Haan. Utrecht.

Een boeiende levensschets van den grooten eerzuchtige; een 25 illustraties naar bekende teekeningen en schilderstukken. De schrijver eindigt met het woord, dat zich aan ieder ernstig lezer van Napoleons avontuurlijk leven met zijn snellen opgang en plotsen val opdringt:

Slechts de daden der rechtvaardigen
Zijn bestendig en bloeien op uit het stof

Pater Adrianus Poirters

door A. GIELEN S.J.

Den 19den September zal te Oisterwijk in Noord-Brabant een standbeeld worden opgericht op het plein voor de kerk, in 1897 door Cuypers gebouwd.

Een standbeeld ter eere van Pater Adrianus Poirters in zijn geboorteplaats. Het is zoo heel lang nog niet geleden dat men in het onzekere verkeerde omtrent die plaats en men zocht haar in Vlaanderen óf in het gehucht Oisterwijck onder Tongerloo, ofwél in Oisterwijck-Houtvemne bij Hersselt.

De eer der ontdekking komt toe aan den bekenden historicus en archivaris H. J. Allard S.J. die in 1878 in de doopboeken van *ons* brabantsch Oisterwijk, vond dat een kind met name Adrianus stond ingeschreven, geboren in 1605 uit Jan Adrianus Poirters en Wilhelmina Verhoelinck Jansdr.

Latere onderzoekingen van J. Salsmans uit Leuven hebben niets anders kunnen doen dan de vondst van Allard bevestigen. Adrianus trad in de Jezuietenorde in het noviciaat van Mechelen. Zijne studiën voltooide hij in Den Bosch en Douay, werd priester gewijd te Leuven en het schijnt dat hij prefect was aan het college te Roermond toen hij zijn meest geroemd werk schreef *Het Masker van de Wereld afgetrocken* (1645). Met grooten bijval trad hij op als prediker in Leuven, Mechelen, Antwerpen en Lier en gaf onderwijl zijn talrijke werkjes in het licht. *Den Alderheyligsten Naem* (1645) — Het Duyfken in de Steenrotse (1657) — Het Leven van de H. Rosalia (1658) — Het heyligh Herte (1659) — Het Leven van Sint Franciscus Borgias (1671) — Het Spieghelken van Philagie (1673). Na zijn dood, die plaats had te

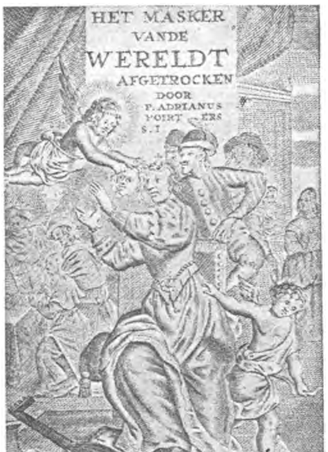

Mechelen in 1675, verscheen nog *Het heyligh Hof van Keizer Theodosius*. Salmans heeft later nog een paar andere werkjes opgedoken (*Het Pelgrimken van Kevelaar — De Pelgrim van Hal*), waarvan thans de exemplaren uiterst zeldzaam zijn.

„Vondel werd geprezen, ja, doch Poirters werd gelezen" — „P. Adriaan is misschien wel de meest nationale, de meest gevierde en beminde schrijver, de gemoedelijkste huisvriend uit vroeger eeuwen. Ja, in hooger mate dan Cats zelfs". (Salsmans).

In ettelijke exemplaren, die behoord hadden aan Guido Gezelle, vond men vele kernachtige zegswijzen en dichterlijke wendingen met potlood aangeteekend, allicht een bewijs dat de groote dichter Poirters hoogschatte „en bij hem wel iets van taal en ingeving meende te kunnen leeren."

Men hoore trouwens Professor Kalff in zijn groote Geschiedenis der Nederl. Letterkunde, die met grooten lof spreekt over de letterkundige waarde van den rasechten volksschrijver.

En Prof. Prinsen in zijn „Handboek" vergelijkt hem met Jacob Cats (eene vergelijking, die voor de hand ligt) maar stelt hem verre boven hem:

„Ziedaar in Poirters nu een dichter, die waarachtig leeft in de volksziel, zelf volksziel is en zich maar eenvoudig weg te geven heeft om het mooie en gevoelige te treffen. Hij ziet de gebreken van zijn volk in de practijk van het dagelijksch leven, in hun zeden, hun plichtsbetrachting, hun godsdienst en gaat er in vriendelijken, geestigen ernst op af, zegt raak, waar het op aankomt en toch blijft hij één met zijn volk, de lieve, trouwe, vaderlijke vriend midden onder de zijnen, die niet naar voren treedt met deftig gebaar om te vertellen, hoe geestig, verstandig, vernuftig, hij en hij alleen wel is geweest om dit en dat op te merken en de nutte, wijze leering uit te trekken, die hij nu welwillend ter beschikking stelt van het gemeen. Poirters laat zijn menschen zelf zien, trekt met hen samen de conclusie en vertelt wat hij weet vertrouwelijk en gemoedelijk zonder te poseeren als de wijze, eigengerechtigde zedemeester."

„Men doet verkeerd, — zegt dr. Prinsen — door hem gewoon als een navolger van Cats in het Zuiden voor te stellen. Voor mij staat hij boven Cats. Hij was niet iemand, die het nu eenmaal wel aardig vond als Cats te doen. In hem zat dezelfde drang als bij Cats, die drang tot leeren, tot verbeteren, tot opheffen, tot zorgen voor de zaligheid, minus de gebreken van Cats, minus Cats' deftigheid en pedanterie, minus Cats' schijnvroomheid en baatzucht. In vlotte rijmvaardigheid staat hij beneden onze groote dichters; kunst-poëzie in de gewone beteekenis moet men bij hem niet zoeken. Hij spreekt de taal van het volk, eenvoudig weg, maar vol leuke treffende beelden uit het reëele leven, vol onbewuste volkshumor, gewiekste wendingen vol pit en geest. Er is iets onverwoestbaar frisch en levends in dat altijd maar rustig en gemoedelijk doorpraten, nu en dan afgewisseld door een gedichtje, die

natuurlijke frischheid, warmte en levenskracht, die verre gaan boven alle technische knapheid, boven alle litterair besef, welke pas waarde krijgen, als er een dichterziel is, die spreekt.

Om eenig idee te geven van de leuke gemoedelijkheid en de kernachtige wijze, waarop Poirters zijne waarheden aan den man wist te brengen, volge deze bekende fabel, die door de moderniseering der taal natuurlijk veel verloren heeft.

Een vader, vergezeld van zijn zoon, reisde over weg met eenen ezel, die, hoe zij het wendden en keerden, nimmer diegenen welke hen ontmoetten, van pas konden doen of behagen.

Dit stel ik u hier voor oogen,
Hoe zij voeren alle drij;
En daarbij zal ik betoogen,
Wie van 't ezelsmaagschap zij.

Toen de zoon alleen op den ezel gezeten was, vonden zij eenige schuifelboeven, van welke een

Riep terstond met luider stemme
„Ziet eens dezen handel aan;
Op den ezel slingert Lammen,
En die oude man moet gaan.

Dit was de handgift, welke zij ontvingen, waaruit zij lichtelijk konden gissen wat kooplieden zij nog te verwachten hadden. Evenwel, de vader wil het in de beste plooi slaan, en zal voor dezen keer het huiksken naar den wind hangen.

Klappers tongen moet men mijden,
Dacht bij zich de goede bloed.
„Hansje", zegt hij, „laat mij rijden,
Loop gij liever wat te voet."

Hetwelk ook dadelijk geschiedde

Nu zal immers ieder zwijgen,
Want het jongsken is er af.
Och! hij zal wat anders krijgen,
Dan men 't eerst aan Hansken gaf.

Heele straten roepen samen;
„Ziet den ouden grol eens aan,
Hij behoorde zich te schamen.
Dat hij rijdt en 't kind laat gaan.

De oude man, ziende dat zij hem ook niet verschoonden, maar dat hij al even dapper met de tong geslagen werd, is ook van den ezel getreden.

Want om peis en vrêe te houden
Zei hij: „Zoon, 't is best gedaan,
Dat wij onzen ezel stouwen,
En wij beide er neven gaan,"

De vader dan en de zoon zijn nu beide afgezeten, zij gaan te voet; ieder heeft de oorzaak van zijn eigen verwijt weggenomen.

Zal het nu verder mogen passeeren zonder tol te geven! Och neen, daar komen wederom anderen in het gemoet, en die grauwen al zoo kloek als de besten van den hoop; zij beginnen al van verre te roepen en te zeggen

Zie toch wat die twee daar drijven,
Ziet hoe hij zijn ezel mint,
Wil die oude zelf niet rijden,
Dat hij rijden laat het kind!

Ieder wist het zijn te zeggen
En dat deed hun groote pijn,
Hoe zij 't heffen, hoe zij 't leggen
Alleman die zeide 't zijn.

Toen zag de oude patroon, dat hij veel breins moet hebben, die eeniegelijk den mond wil stoppen; doch om te toonen dat hun schimpen met dezelfde munt kon betaald worden, en dat die dwarsdrijvers met hetzelfde sop van laster konden overgoten worden, zeide hij in dezer voege:

't Wil hier al zijn vonnis strijken,
Of eenieder rechter waar.
Maar wilt gij ze wel bekijken
Zij zijn ook van 't ezelshaar.

Is het wonder dat ze zorgen?
Zei toen de oude ongestoord,
Zij en kunnen 't niet verborgen
Dat zij ook zijn lang geöord

Zij en kunnen 't maar niet lijden
Dat men op den ezel rijdt;
Dat men op hun broer zou schrijden
Dit doet hun te groote spijt.

Dat was immers nog zoo een onaardige greep niet voor een oud man; hij toont, dat, als hij er toe gezeten ware, hij er wel zonder veel te studeeren ook door den mostaard zou kunnen slepen; maar hij denkt, gelijk het waar is, dat men lang tegen eenen oven zal gâpen eer hij gestopt zal worden. Om deze keffers dan niet verder op te hitsen, gaat hij ze voorbij, en overlegt eens een ander middel, waardoor hij van de spotvogels mag bevrijd wezen. Daar bleef nu anders niet over dan dat zij met hen beiden den ezel zelf dragen. Dat doen zij, maar

Zoo ze beiden schier bezweken,
(Want het beest viel hun te zwaar)
Al degeen' die naar hen keken
Gekten met hen beiden daar.

„Zijn dat niet twee groote zotten!
Ziet toch eens dien handel aan:
Mag men dees niet wel bespotten,
an?"

Toen verloor bestevader alle geduld, en hij kon die gemelijke schimpers, en die ongezouten schelders niet langer gedoogen: ziende dan dat hij overal in een deel vieze planeten was gevallen, waar toch geen rechte vogel te schieten was, zeide hij:

Och, het zijn zoo zware vrachten
Als men ezels dragen moet!
Schoon de last u kwam versmachten
Gij krijgt ondank, wat je doet.

Hier eindigt dit fabeltje met den vader en mij; doch ik ben voor een klein geruchte niet vervaard, en smidskinderen [1]) zijn gewoon vonken te zien vliegen. Ik zeg dan tot besluit van deze versieringen en tot mijn eigene vertroosting:

Hoe dat gij 't heft, hoe dat gij 't vat,
De menschen gispen altijd wat;
Hij is gerust, en anders geen,
Die 't oordeel Gods ontziet alleen,

Wij hopen dat het standbeeld, vervaardigd door den Vlaming A. de Beule, de herinnering weer moge verlevendigen aan Poirters en de bloemlezing uit zijn werken *Ernst en Luim*, bij De Seyn te Aalst verschenen en herdrukt) bezorgd door J. Salsmans, nog verscheiden herdrukken moge beleven. (Thans *Joost v. d. Vondel*, Amsterdam).

1) Ik zag uit de bladen dezer dagen, dat men nog raadt naar den stiel van vader Poirters. Men weet dat achter den naam van pater Poirters in het „Album novitiorum" staat: „mediocris fortunae", van „bescheiden afkomst". Zou het woord „smidskinderen" niet een zinspeling zijn op het vak des vaders; dorpssmid?

Keurgedichten van Alice Nahon

door A. GIELEN S.J.

Uitetreuren hebben wij het gehoord: voor gedichten is er geen publiek. Uitgevers, die dure ervaring hebben opgedaan, bekijken een manuscript, dat den gebonden stijl verraadt, met argwaan en achterdocht als een gevaarlijke val, waar zij op den weg van hun vak zoo gemakkelijk kunnen inloopen.

Dappere dichters, die hun geesteskinderen in eigen beheer hebben genomen, beginnen al spoedig te begrijpen dat zij er hun leven lang mee op hun schoot blijven zitten.

Ik heb een jongen vriend, die zich aan een oplage van 1200 exemplaren heeft gewaagd en nu, na drie jaren geduldig wachten

op de resultaten van zijn ijverigen uitgever, te weten is gekomen dat er precies acht, zegge en schrijve, acht bundeltjes verkocht zijn.

De teleurgestelde artiesten zijn er dadelijk bij te beweren, dat het publiek geen kunstgevoel heeft, niet ontwikkeld en beschaafd genoeg is om een dichter te kunnen waardeeren, het kinderachtig vindt dat een volwassen man zijn tijd verdoet met zulke knutselarij.

Ik geloof dat hier wat te hard aan de riemen wordt getrokken! Want het is eenvoudig niet waar dat het groote deel der menschheid afkeerig is van poëzie. Dat bewijst de gemakkelijkheid waarmede een *goed* voordrager van gedichten een heelen avond lang een talrijk publiek geboeid kan houden. Want een geschreven vers is als de partituur van muziek. Gering is het aantal van hen, die haar lezen kunnen, zóó dat zij de uitvoering hooren in hun auditieve imaginatie.

Maar de verklankte compositie en het voorgedragen vers vertolken duidelijker de gevoelens van de scheppers en vinden een dankbaar gehoor. Daarom is het zoo jammer dat de meeste dichters zoo'n erbarmelijke voordragers zijn, ook van eigen werk. Bekwame componisten wellicht, maar gebrekkige executanten.

Het behoeft dus niet te verwonderen, dat er betrekkelijk zoo weinig *lezers* van gedichten worden gevonden; omdat zij immers door het lezen alléén niet erin komen, en andere middelen daartoe hun ontbreken.

Komt het echter voor dat soms verzenbundels een ongehoord hooge oplage bereiken, dan staat dat in verband met het een of ander feit, dat geheel buiten de literatuur ligt bijv. in het opzienbarend gedrag van een dichter, of zijn eigenaardige persoonlijkheid. Ofwel: de dichter vertolkt algemeen-menschelijke gevoelens, dus voor velen onmiddelijk, zonder speciale vertolking te verstaan; ofwel de atmosfeer trilt van dezelfde gevoelstrillingen door den schok eener felle gebeurtenis (plotselinge oorlog, een algemeene calamiteit, nationale verblijding).

Ik geloof dat wij hierin ook de verklaring vinden van de populariteit der jonge Vlaamsche dichteres Alice Nahon, afgezien van de verbazende bekwaamheid harer uitgevers om haar binnen te leiden bij het publiek.

Een aardig, jong meisje, dat om haar leven moet worstelen tegen den aansluipenden dood, wint van zelf de sympathie. En als zij dan zingt, heel simpel en ongekunsteld, heel oprecht en bescheiden van algemeen-menschelijke dingen als smart en moedeloosheid, hoop en weemoed, dan zijn er niet veel menschen bij wie haar stem niet doorklinkt tot het hart.

En zoo ging het met Alice Nahon.

Hare uitgevers: De Nederlandsche Boekhandel te Antwerpen en A. W. Sijthoff van Leiden hebben zoo juist een klein boekje van een 25 bladzijden uitgegeven: *Keurgedichten van Alice Nahon*, uit „Vondelingskens" en „Op zachte Vooizekens" met een ka-

rakterschets van Dr. C. Tazelaar. Zij hechten eraan in een voorwoord antwoord te geven op de vraag:

„Waarom deze keurgedichten ?"

„Nadat niet minder dan een tachtigtal nummers van tijdschriften en dagbladen uit Nederland, België, Zuid-Afrika en zelfs uit Indië, lofartikelen van vooraanstaande letterkundigen gegeven hadden over de Gedichten van Alice Nahon en nadat fijnvoelende musici verschillende verzen waardig gekeurd hadden om getoonzet te worden en meerdere avonden gewijd waren aan voordracht en bespreking van deze poëzie, viel het ons op, dat er ook in de kringen van het onderwijs groote belangstelling voor bestaat, doordat de samenstellers van bekende bloemlezingen voor het onderwijs ons toestemming verzochten eenige gedichten te mogen opnemen.

Over het algemeen zijn die bloemlezingen duur en ook de twee bundeltjes *Vondelingskens* en *Op zachte Vooizekens* kunnen wij onmogelijk in een minder fraai kleed goedkooper maken. Daarom hebben wij dit goedkoope boekje, waarin één en twintig overal geroemde gedichtjes voorkomen, uitgegeven als aanvulling van de „bloemlezingen voor het onderwijs."

Dat is goed gezien en knap bedacht. Zoo heeft men voor een luttel prijsje de kern van het werk der jonge dichteres.

En goed gezien is het ook de studie van Dr. Tazelaar (ik meen dat die verscheen verleden jaar in het eerste deel van *Christelijke Letterkundige Studiën*) op te nemen.

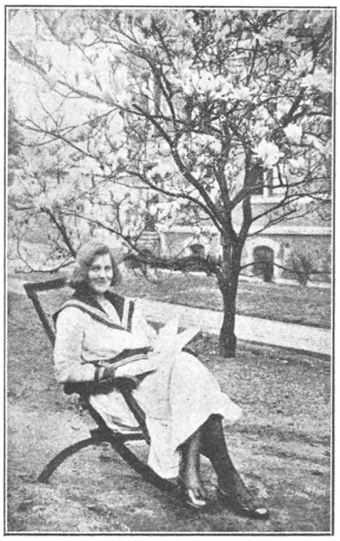

„Alice Nahon werd 16 Augustus te Antwerpen geboren en ontving haar eerste onderwijs op een dorpsschool uit de omgeving dier stad.

Eenigszins uitgebreid werd dat gedurende een tweejarig verblijf op een „landbouwhuishoudschool," maar daarbij bleef het. Ze was toen 17 jaar en werd verpleegster in het ziekenhuis te Antwerpen.

Twee en half jaar hield ze den zwaren dienst vol, toen werd ze ziek. De stad Antwerpen deed haar opnemen in een sanatorium, ergens op een klein dorp. Zes jaren bleef ze daar, zonder dat het verblijf eenig

resultaat opleverde. „Ik dacht immer," zoo schrijft ze in een harer brieven, „dat ik gauw sterven zou, en de zusters, die mij verpleegden, dachten zulks ook, beinvloed door den dokter. Daarom was mij alle initiatief voor leeren ontnomen ; ik las niets, schreef alleen de enkele gedichtjes, die men kent, en verdroomde verder mijn tijd in gepeizen . . . ."

Eindelijk door hulp van vrienden daartoe in staat gesteld, vertrok ze naar Zwitserland, vandaar weer naar Frankrijk, later naar Holland, toen weer terug naar België, steeds geslingerd tusschen hoop op herstel en teleurstelling als die hoop niet werd vervuld."

Zonder onbescheiden te zijn mogen wij hier nog bijvoegen, dat wij in Augustus l.l. Alice Nahon ontmoetten in een Vlaamsch grensstedeke als medebestierster van een gemoedelijk restaurant. Zij is bescheiden en hecht niet bizonder aan haar dichterlijken roem; gelooft zelve dat men te veel ophef heeft gemaakt van haar literair talent.

't Is mogelijk, maar wij zijn toch dankbaar dat de aandacht op haar verzen is gewekt en haar vooizekens niet op den wind verdwaald zijn.

Zou het voor ons geen verlies zijn geweest, als wij niet hadden gevonden aan onze deur haar

VONDELINGSKENS

'k Vond z' in Vlaanderen, waar geen hand
  Zegent d' idealen . . . ;
Waar men, als een vreemde, bant
  D' eigen zoete tale.

'k Vond ze, waar geen zachte stem
  Door m'n zuchten streelde . . . ;
'k Vond ze ver, heel ver van hem,
  Ver van alle weelde.

In 't vertellen van wat wind . . .,
  't Rits'len van de hagen . . .
In de kijkers van een kind . . . ;
  't Scheemren van de dagen . . .

'k Vond z' in 't eigen stil gedacht . . .
  In wat bloemen-zegen . . .;
'k vond ze, spelend langs de gracht
  Van verlaten wegen . . .

— — — — — — — — —

Zoudt ge weelde vragen toch
  Van die schaam'le dingskens . . . ?
't Zijn geen rijke kind'ren . . ., och,
  't Zijn maar vondelingskens . . .

En wat zouden wij noode gemist hebben dit krachtige lied eener teere vrouw

DRIJ BLOMMEN

Zeg, kerels en kent ge dat stekelig kruid
Der distels? — Dat roeit er geen sterveling uit!
't Is 't kruid van de wegen, 't is 't kruid van de gracht;
Maar zacht is de blomme, die paars er op lacht!
Zoo groei onuitroeibaar de struik van uw taal
Met blommen van dons en met blâren van staal...
'k Had geren wat zachters voor Vlaanderen gekozen,
En 'k weene...
Maar 'k vond er geen rozen,
Geen ééne...

Gij volk van verlangen, dat zingt en schalmeit
Hoog boven uw armoe, hoog boven den tijd;
Dat lijdend en lachend ons Vlaanderen lieft,
Al heeft men er immer uw harte gegriefd,
M'n ziel heeft in stilte U een blomme gewijd,
Die, rood van illuzie, in 't wilde gedijt;
De vonken van Vlaanderens korens en klavers,
Die 'k noeme:
Scharlaken papavers
Uw roeme!

Papavers... uw droomen, en distels... de daad!
Ge moogt ze niet scheiden! O zaait er hun zaad.
Op Vlaanderens wegen, al zijn ze beslijkt,
Tot boven ons gouwen een regenboog prijkt!
Het mag u niet deren, wat lief men u zegt;
Wij weten uw liefde, uw lijden, uw recht!
We lieven ons kerels, de stoeren, de koenen,
De trouwen,
Wij, Vlaamsche pioenen,
Wij, vrouwen!

Is het ons niet uit het hart geschreven, wat Dr. C. Tazelaar zeide:

„Zoo zien we Alice Nahon in haar poëzie en zoo wordt ze in wijden kring gewaardeerd en genoten: het Vlaamsche meisje, geesteskind van den Vlaamschen dichter Gezelle. En dan is dit misschien het meest merkwaardige van haar werk: 't is volstrekt niet grootsch, niet geniaal van conceptie, hoog van vlucht, schitterend van talent — en toch is het zoo ontroerend mooi! Ontroerend, omdat het zoo echt is, mooi omdat het is van kristallijne zuiverheid.

Onze letterkunde is met dit arme meiske rijk!"

Dichters in het Koffiehuis

door WILLEM DE JONG

Ik hoop dat niemand dezen titel zal opvatten als een hatelijkheid. 't Is eenvoudig de naam van een boekje, eene verzameling van artikelen verschenen in *Den Gulden Winckel.*

Aanvankelijk waren er niet weinig die de geheele zaak beschouwden als een „fumisterie"; daar waren er ook, die zich een beetje ergerden over den vrijmoedigen toon, dien de schrijver aansloeg en hem een volslagen gebrek aan bescheidenheid verweten wegens zijne soms zéér persoonlijke opmerkingen.

J. GRESHOFF

Maar toen de opstellen in dit bundeltje werden verzameld, was J. Greshoff, die 't meest à faire was genomen door den auteur, een vriendelijk inleider. Hij vergeeft hem van harte, als blijkt uit deze regelen: „Verschillende goede kameraden van den schrijver dezer regelen, onder anderen Henri Mayer, toonden zich oprecht verontwaardigd over de wijze waarop Reys (de schrijver van de artikelen R.B.) van Greshoff gewaagde, telkens en telkens weer. Ik mag nu wel verraden dat Reys mij steeds zijn stukken toezond, vóór ze naar van Eckeren gingen (redacteur van *Den Gulden Winckel.* R.B.), en steeds luidde de formule: „als je het te bar vindt, schrap dan wat je wilt". Maar ik vond het nooit te bar! Kom, laten wij toch niet zoo kitteloorig zijn! Een grap, een boutade, een aardig stekeligheidje, ook al is het wat persoonlijk, moeten wij aan Reys ten goede houden. Hij is bij de Franschen ter schole gegaan. En die zijn niet zoo kriebelig aan hun ponteneur als de overdeftige referendarissen op het departement der poëzie, die hier den toon aangeven."

Op het eind van dit boekje komt Giacomino Antonini aan het woord, om „den sluier der geheimzinnigheid een weinig op te lichten". Deze heeft met hem kennis gemaakt in een café in Arnhem en sinds de vriendschap aangehouden. Giacomino noemt hem met zijn waren naam: „Otto Pieter Reys . . . een der merkwaardigste persoonlijkheden van de Nederlandsche Litteraire Wereld".

O. P. REYS

„Otto Pieter Reys is in 1881 te Mheer in het zuiden van Limburg geboren. Hij heeft het gymnasium van Maastricht bezocht en is daarna naar Brussel gegaan om economie te studeeren. In 1907 is hij getrouwd met Conny Ruytingha en hij heeft zich toen eerst in Londen en daarna in Parijs gevestigd.

Aanvankelijk zeer gefortuneerd, heeft hij veel gereisd; indrukken uit dien tijd hoopt hij binnenkort uit te geven onder den sensationeelen maar niet veel zeggenden titel „Bloed en Mist".

Hij scheidde in 1916 van zijn eerste vrouw en hertrouwde in 1922 met eene Spaansche: Gloria Danvilla, die hij in Granada heeft leeren kennen. Otto Reys heeft n.l. onlangs een groot epos voltooid, waarin hij de komst der Mooren in Spanje bezingt . . .

Ofschoon hij een prozaisch beroep heeft — hij is adviseur van een levensverzekeringmaatschappij — is zijn belangstelling voor en zijn kennis van de literatuur enorm. En dat op zich zelf verdient in een tijd, waarin men het voedsel van den geest steeds meer verwaarloost, waardeering en aanmoediging."

Greshoff gelooft ook: „dat het pretentielooze boekje van Reys niet geheél zonder beteekenis is. Het geeft namelijk een kijk op literair leven en literaire zeden, hier en elders. Het schetst eenige schrijvers van belang in hun dagelijksche doen; en in den anecdotischen trant tracht het niettemin eenige persoonlijkheden zoo zuiver mogelijk te typeeren.

Otto P. Reys is geen beroepsschrijver; louter ten vermake van zich zelf noteerde hij deze onsamenhangende herinneringen."

Dat is juist het aantrekkelijke van het boekje, dat Reys geen beroepsschrijver is. Nu krijgen wij niets te hooren van methoden en richting, merken wij niets van den onderlingen naijver, die schrijvers en tooneelspelers zoo dikwijls er toe brengt, elkaar het licht in de oogen niet te gunnen.

Onbevangen, met open oog voor kwaliteiten en gebreken, staande buiten alle ellendige côterie en onderling geknoei, zegt

deze burger wat hem op het hart ligt en 't is waarlijk zijne schuld niet, als het literaire wereldje beneden de verwachting blijft van den lezer. De kennismaking bijvoorbeeld in het café Mercur te Leipzig met Franz Werfel! Deze, toenmaals 23-jarige jongeling, werd reeds beschouwd als de grootste Duitsche dichter na Dehmel, als de hartstochtelijke levensvereerder, de Meester van het nieuwe Pathos. „Franz Werfel draagt een zeer verwilderd kindergezichtje boven een ontijdige corpulentie. Hij speelt dan ook afwisselend de rol van wonderkind en van gevestigde reputatie. — Zijn conversatie zou van een goedmoedige onbeduidendheid kunnen zijn, indien hij ze niet onverdraaglijk maakte door met eenige regelmatigheid diepzinnige aphorismen of brutaal uitziende paradoxen te plaatsen, waarvan hij de vermeende uitwerking dan weer door zijn vetten en voldanen glimlach tracht te neutraliseeren. Daarna woelt hij met zijn nattig-gezwollen handje door zijn krullerige lokjes, die dan grillig door elkaar over zijn laag voorhoofd gestreken worden en er belangrijk toe bijdragen zijn gezicht een uitdrukking van agressieve domheid te geven.

Een oogenblik heeft hij gedacht dat Werfel toch méér in zich had dan zijn platte omgang en „zijn ijle conversatie zouden doen vermoeden."

Maar het tegendeel bleek pijnlijk toen de dichter een voorlezing hield uit eigen werk. „Toen werd hij belachelijk — tooneelspel, hopeloos tooneelspel. — Zijn voordracht is als zijn vers. Eén moment bedriegelijk meevoerende . . . dan komt het uitzicht in het valsche, leege, larmoyante pathos der ijdelheid."

De erotomaan Hasenclever lijkt hem een fijner figuur. Zijn fijngesneden muizengezicht vertrekt voortdurend schokkend van rusttelooze nervositeit. Ook bij hem aldoor dat spelen met woorden. Maar bij hem hoort men nog een klank van echtheid.

Daar zijn ook in Leipzig natuurlijk wel sympathieker typen te ontmoeten, maar het koffiehuisleven leerde de schrijver kennen van een heel anderen kant dan in Frankrijk, waar het van oudsher een heerlijk prikkelenden invloed had op tal van levenslustige kunstenaars en kunstenaarsmaatjes. „Het is daar (in Leipzig) funest voor de jonge artisten die, al zijn ze niet geheel zonder talent, karaktervastheid en een redelijke houding in het leven missen. In die broeierige atmosfeer van zelfverheerlijking en materieele adoratie kunnen zwakke geesten zich niet handhaven. Er heerscht een toon van onwaarachtige kunstzinnigheid, er heerscht een opgezweepte kracht van onedel en onwaar gevoel, men leurt er met valsche intelligentie. En dat alles is vergift voor gemoed en geest."

Alsof het in Frankrijk een haar beter is? In dat klassieke land van „Querelles litteraires" en bohémien-leven!

Otto Reys, trots zijn tastbare voorkeur voor het fransche leven, ziet zijns ondanks geen kans de Parijsche „Rotonde", die lange, smalle, ongezellige pijpenla, behagelijk te maken in onze oogen.

„Toen ik er binnenkwam, was het er netelig van rook, en

overvol. Overvol met een publiekje dat ik dadelijk herkende. Het was het internationale publiek van artisten, die met ijl theoretiseeren, met praten, praten, praten hun gebrek aan talent en vitaliteit hopen te verbergen; van bleekzuchtige revolutionnairen, te sloom om een stoel te verzetten en te bang om zelfs naar een bom te kijken; van adepten der zonderlingste oostersche en Amerikaansche godsdiensten, zooals er ieder jaar door handige exploitanten eenige in elkaar worden gestoken ten bate van heilbegeerige zenuwzieken. Het was het bête, impotente, schreeuwerige publiek van alles wat zich modern waant en noemt, en dat zonder moraal en zonder remmen alleen maar wordt aangezet en ingetoomd door lust en luiheid.

Toen ik er was, zat er o.a. een opzichtig jonkman met een luier om het hoofd gewikkeld. Wie, zoo op het eerste gezicht, zou meenen een volgeling van Tagore voor zich te hebben, komt bedrogen uit. Deze simili-indiaan bleek min of meer Jansen te heeten en ergens in de Pijp aan het licht getogen te zijn."

Geen wonder dat zelfs de franschgezinde bezoeker moet erkennen: „deze afschuwelijke heksenketel verschilt in niets van het café des Westen (Berlijn) en café Stefani (München), zooals ik die voor den oorlog gekend heb: men ziet hier dezelfde verfomfaaide tronies en men hoort hier dezelfde verwarde, obscene kletspraat."

Tusschen deze aanstellers of gedegenereerden bevinden wij ons werkelijk op den zelfkant der kunst, maar in „Les Deux Magots", waar eenige meer talentvolle kunstenaars bijeen plegen te komen, rondje op rondje slorpen en eindelijk handgemeen worden over een versregel, raakt men toch ook niet overtuigd van Schiller's meening over de dichters: der Menschheit Würde ist in eure Hand!

In „De Zeveraar" te Brussel trof Reys rond een geurig wit wijntje de Vlamingen Jan Nijlen te midden van eenige jonge spuitgasten van 't Fonteintje, het tweemaandelijksch tijdschriftje. Hij vindt ze allen aardige borsten . . . „heel wat anders dan de aanwezige Hollanders". Dit laatst wordt nu niet gezegd om te voldoen aan onze hollandsche hebbelijkheid om al wat des eigen lands is te kleineeren. Aldra immers hooren wij hem vertellen dat hij in Arnhem ook een „literair café" heeft gevonden „dat hem wonderwel beviel."

Daar maakt hij ook kennis met „Bernard Verhoeven, een charmante, fijne en kiesche natuur." Hij leek „een béétje aan den idealistisch-democratischen kant, een richting waarin wel meer jonge roomsche geesten zijn verdwaald."

„Bernard Verhoeven toonde zich dien avond in den omgang bescheiden, exquis en van een lieve wellevendheid, die, helaas onder jonge menschen zeldzaam geworden is."

„Bernard Verhoeven's gedichten ken ik te weinig om er reeds over te schrijven; ik ben juist aan zijn laatsten bundel: „De

Voorhal" bezig. Er is zooveel jong-moois in, dat ik het nog eens moet lezen en herlezen om mij er over te durven uitspreken. Maar hij stuurde mij naar Parijs een overdrukje uit „De Beiaard": een studie over Henriette Roland Holst-van der Schalk. Ik ben slechts zelden positief in mijn oordeelen, omdat ik, ten slotte niet meer ben dan een liefhebber en leek; maar ik weet zeker dat er nog zelden zoo doordringend, zoo mooi en zoo eerbiedig-critisch over deze schrijfster gehandeld is als door dezen jongen essayist. In „De Witte Mier" las ik zijn artikel over Diepenbroek. Het is een klein meesterstukje".

Verder vertelt Reys dat deze jonge man nu al jaren lang een letterkundige kroniek schrijft en dat . . . zou niemand zijn opgevallen. Wel! daar schijnen al eenige jaartjes voorbij te zijn, sinds hij Verhoeven in de Bockhalle ontmoette. Want al menigmaal werden de woorden gesproken, die Reys ons letterlijk in den mond wil leggen: „ziethier, eindelijk een waarachtig, welgeëquilebreerd talent onder de jongste generatie." Dit was al vaak gezegd en Verhoeven's verdiensten waren reeds zoo onmiskenbaar dat de jongeren al nu en dan een geniepigheidje tegen hem uithaalden.

Het ligt niet in onze bedoeling den heer Reys te volgen naar den „Rustende Jager" te Bergen, L' Espèrance in den Haag, Diana te Genua; noch kennis te maken met al de grootere of kleinere persoonlijkheden, welke men ons wil voorstellen.

Uit hetgeen wij mededeelden, kan men genoeg den aard van dit werkje verstaan. Het laat zich heel prettig lezen en men krijgt, voor zoover ik kan oordeelen, een vrij juisten kijk op de persoonlijkheid der artiesten. Tenminste degenen, die ook ik van nabij ken, zijn uitstekend, soms wel een beetje karikaturiseerend getypeerd.

Ik ben het volkomen eens met wat Greshoff zeide in het „Woord Vooraf", dat het pretentielooze boekje niet geheel zonder beteekenis is.

Maar wij zouden het toch niet gaarne Toulet nazeggen: „C'est dans les brasseries, que se rencontre l'aristocratie de la pensée.

Letterkundige Studiën

over G. W. LOVENDAAL

Bij gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin is dit jaar G. W. Lovendaal ridder in de Orde van Oranje-Nassau geworden, een late onderscheiding van regeeringswege, want de

geridderde nadert de tachtig jaar, niettemin een waardeering waarover ik mij verheug. Met mij toch is Lovendaal een der weinige katholieke noord-nederlanders die de germaansche heldenwereld meer aandacht wijdde in zijn litteraire werkzaamheid. Toen in verband hiermede in de Februari-vergadering der Koninklijke Vlaamsche Academie onlangs mijn werk genoemd werd, bleef, jammer genoeg, Lovendaal onvermeld, terwijl hij toch met zijn *Magen en Hilda* op dit terrein als pionier optrad en iets gaf dat nog heden waardeering vindt en waaruit nog flinke fragmenten in Horsten's Stemmen zijn opgenomen. Over het ontstaan van dit heldenlied beschik ik in mijn aanteekeningen over eenige bijzonderheden die ik van den dichter zelf heb en bij dezen wil publiceeren.

In het stille Grave leidt Lovendaal nog altijd een bedrijvig leven, hoe hoogbejaard hij ook is. Tot vóór eenige jaren, misschien nóg wel, stond hij er aan het hoofd van een druk bezochte teekenschool, om zoodoende bijverdiensten te kunnen maken, want van zijn schraal onderwijzerspensioen kan hij er onmogelijk komen. De gevolgen van den oorlog hebben het hem onmogelijk gemaakt zich uitsluitend aan de letteren te wijden. Terwijl de laatste jaren in de kunstwereld de huldigingen elkaar hebben verdrongen en zelfs jaargelden aan kunstenaars zijn verstrekt, bleef Lovendaal in zijn kluizenaarsbestaan zwoegen om het dagelijksch brood; het moet hem echter tot verblijdenis zijn geweest, dat in Februari 1922 Vincent Cleerdin in De Maasbode en in October 1923 P. Hyac. Derksen O.P. in datzelfde blad zich zijner herinnerden, terwijl in 1925 voor de studenten der R.K. Leergangen te Tilburg de weleerw. heer A. J. Scheermakers, leeraar aan het seminarie Ypelaar, een lezing hield over zijn werk. Doch ik bepaal mij thans tot mijn eigen aanteekeningen, uit korrespondentie meerendeels.

Lovendaal werd in 1876 hoofd eener school te Kuik en begon toen meer aandacht te schenken aan de letterkunde. Gedurende vier jaren had hij op het College der Paters Dominicanen te Nijmegen een en ander uit de wereldliteratuur leeren kennen en liefde opgevat voor het werk van Vondel en andere oude dichters. Hij dichtte toen vrij spoedig *Lentedagen* en *Aan Moeders Schoot*, bundeltjes die reeds lang uitverkocht zijn. Inmiddels ging hij snuffelen in oude kronieken. Bij een antiquair kocht hij „Nederlandsche Oudheden" door J. van Royen, en hierbij vond hij eenige bijzonderheden over den strijd tusschen Franken en Saksers onder Karel Martel; dit werd aanleiding tot het ontstaan van de *Sage van Siwolda*, waarvan echter in den loop van een jaar slechts zes tot zeven zangen gereed kwamen.

Een vriend speelde hem toen Smetius' „Chronyk van de stad der Batavieren" in handen; bij hem ontwaakte nu de lust de sprookjesachtige voorgeschiedenis zijner geliefde geboorteplaats nauwkeuriger te bestudeeren. Hij leende allerlei werken uit de Koninklijke Bibliotheek, las Hofdijk, de gebroeders Grimm, de Edda,

Buddingh's „Wandelingen door de Betuwe," welk terrein hem trouwens persoonlijk goed bekend was, en wat hij over dien tijd en die streek kon machtig worden, totdat het eertijdsche leven hem helder voor den geest stond. De *Sage van Siwolda* bleef onafgewerkt liggen; Lovendaal dichtte *Magen en Hilda*, dat nu verscheen in een oplage van vijfhonderd exemplaren. Hij ondervond, wat meer auteurs ondervinden: voor zijn gedicht werd te weinig reclame gemaakt, zelfs deed de uitgever het boek, bij de opheffing zijner zaak, zonder den schrijver hiervan kennis te geven, aan een anderen uitgever over, hetgeen de auteur pas na jaren toevallig te weten kwam. De *Sage van Siwolda* is, voor zoover ik weet, nooit in druk verschenen. Lovendaal's *Magen en Hilda* verscheen opnieuw in keurigen band, thans bij Thieme. Lovendaal heeft zich later meer bezig gehouden met kinderpoëzie, en hierin schuilen parels van het helderste water. Zeer vele liederen van hem worden gezongen en vallen zeer in den smaak. „Roomsche Jeugd" stelde hem indertijd tot ruime publicatie in staat. Lovendaal pruilt niet, hoe zwaar het leven ook hem geknauwd heeft; hij is de blijmoedige zanger van Brabant en heeft met zijn over-betuwsche stamsage zich een monument gesticht, dat nog zeer lang zal getuigen van zijn machtige fantasie en buitengewone verstechniek.

Dr. H. H. KNIPPENBERG.

Der Rembrandt-deutsche [1]

door J. VAN HEUGTEN S.J.

Er is eenige oriënteering noodig om dezen ongewonen titel te verstaan.

In 1890 verscheen er een boek in Duitschland (Hirschfeld Leipzig), dat werkte als een steen die een stillen vijver in beroering brengt. Het heette *Rembrandt als Erzieher* en was even origineel in zijn inhoud als in zijn titel. Het was geschreven „von einem Deutschen", die zijn naam onvermeld liet en zoo ontstond de naam „Rembrandt-deutsche" om den schrijver van het merkwaardige boek aan te duiden.

In later tijd toen het vizier gelicht was, en Julius Langbehn de schrijver bleek, interesseerde men zich weinig voor den naam

1) Benedikt Momme Nissen. *Der Rembrandt-deutsche* (Julius Langbehn) (358) M. 7.50. Herder. Freiburg im Br.

en bleef de auteur „de Rembrandt-duitscher". Trouw aan dit verleden heeft ook Langbehn's boezemvriend, de schilder Momme Nissen, thans Pater Benedictus Momme Nissen O.P., dit heel bijzondere leven uitgegeven onder den titel: *Der Rembrandt-deutsche.*

Eenzaam en langs eigen wegen is Langbehn door het leven gegaan, belangstellend en zijn woord mengend in alle gebeurtenissen en verschijnselen, een roeper in de woestijn en toch! geen ongehoorde of miskende roeper. Een man van hoogen ideëelen zin, van ongewoon inzicht en breede eruditie, met een rijk gemoed en fijn gevoel voor nuances, daarbij een wilskrachtige, zeer geaccidenteerde persoonlijkheid met bijna onbeperkten onafhankelijkheidszin, vertegenwoordigt hij een alleenstaand Germanentype, met geen tweede te vergelijken.

Hij was een „Alduitscher" maar van bijzonder en sympathieker soort dan het gewoonlijk met dien naam bedoelde. „Alnederduitscher" zou de juiste naam voor hem wezen. Hij haatte Berlijn en het Pruisendom en noemde Nederduitsch al wat gesproten was uit de Friesche en Saksische stammen rond de Noordzee. Uit de drijvende krachten dezer volken waren Shakespeare, Rembrandt en Beethoven gegroeid; Shakespeare, het fijnste en alzijdigste type van den Nederduitscher, Rembrandt, de oerkrachtige, geweldige, de schijnbaar regellooze, de onmiddellijk uit de aarde gegroeide, uit de modder ten hemel stijgend en diep in natuurmystiek invoerend, en eindelijk de aan Rembrandt verwante Beethoven, in wien alles aanruischt en opklinkt uit de mysterieuze diepte van zijn onbewuste wezen.

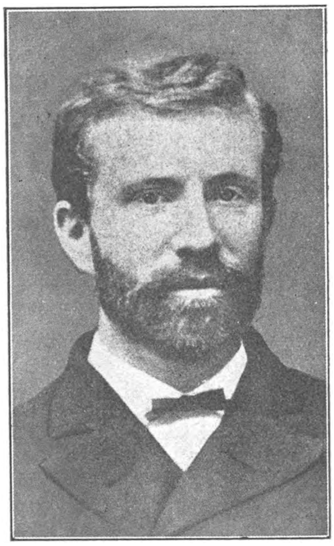
REMBRANDT-DEUTSCHE

In Rembrandt en Beethoven vooral is de eigenaardige „Profillosigkeit" van den Nederduitsche te herkennen, uitgegroeid in het geniale, dat onklassieke, vormlooze, dat ongeklaarde en nietomlijnde, waaronder zich werkende en wringende natuurkracht verbergt. Wortelend in beganen bodem bereiken deze drie grootmachten des geestes het allerhoogste: ze doorschrijden alle hoogten en diepten: in onbewust alvermogen zijn zij gestegen uit de onderstroomingen der volkskracht. Dit alles is zuiver Nederduitsch: de Nederduitscher vereenigt in zijn „Urwüchsigkeit" de uiteen-

loopendste eigenschappen en draagt de verwerkelijking in zich aller mogelijkheden.

Deze origineele gezichtspunten vormen de basis, het uitgangspunt voor Langbehn's verdere beschouwingen en critieken. Naar deze criteria wilde hij Duitschland, dat hij „veracademischt" en „vercorporaald", „verpruist" vond, hervormen. En het was hem ernst met zijn hervormingsplannen: zijn leven heeft hij in dienst gesteld van zijn lievelingsideeën.

Als geboren Holsteiner was hem het Pruisische overwicht in Duitschland van jongs af niet zeer sympathiek. Na zijn universiteitsstudiën, waarbij hij meer volledige ontwikkeling dan op practijk gerichte vakstudie beoogde, begint zijn niet meer eindigend zwerversleven. Venetië, München, Dresden, Weenen zijn eenige stadiën in dit geestelijk nomadenbestaan. Hij leest uit boeken, maar nog meer uit het leven en uit de geestesschatten, die cultuursteden een denkend mensch opleveren. Kunst en historie hebben zijn voorliefde, doch zijn geest staat wijd open voor alle vragen en verschijnselen, ontevreden met het bestaande, met de adoratie van academische „Bildung", met de oppervlakkige courantencultuur, met de kunstlooze vermaterializeering, met tientallen andere verschijnselen, rijpt in hem het Rembrandtboek: Duitschland zal genezen door de geestessterkte en geestesgezondheid, de natuurechtheid, de machtige oorspronkelijkheid en den zielsrijkdom van Rembrandt.

Er is niet slechts durf, maar ook talent, genie noodig om zulk een verbluffend idee in de massa gelanceerd te krijgen. Dat alles had Langbehn: als een vallende ster streepte zijn boek langs den vaderlandschen hemel en overrompelde de algemeene aandacht. Zijn verschijnen laat zich met Spengler's „Untergang des Abendlandes" van vòor eenige jaren vergelijken; doch zoo verwoestend en noodlottig als het laatste, zoo opbouwend van strekking, zoo positief van richting, ondanks alle critiek was, het eerste. Gecritiseerd werd er rijkelijk in het boek. Harde waarheden werden er gezegd over Duitsche wetenschap en academie-hoogmoed, over de verdwalingen der filosofie en de versplintering der natuurwetenschappen, over de ontgeestelijking der kunst en de brutaliteit van halfgeleerden. Het nieuwe rijk was te arm aan ziel; het levensrythme ontbrak. Jena en niet Sédan was het begin geweest van een Duitsche herleving.

Het boek werd besproken en beschreven, zooals van zulk een ideeënboek te verwachten viel. Het was geschreven met warmen polsslag: het naderde het intuïtieve en zijn beschouwingen waren niet mathematisch te bewijzen. De geschiedenis, die ze bewijzen zou, moest nog geboren worden. De officiëele wetenschap trachtte het te ignoreeren of op onjuistheden te wijzen, maar zijn zegetocht stuiten was onmogelijk. In èen jaar beleefde het dertig uitgaven. De naamlooze Rembrandt-Duitscher was een beroemdheid geworden. Nu na dertig, veertig jaar verrast nog Langbehn's

juiste kijk op het „something rotten in the State" van het einde der vorige eeuw.

Een der blijde begroeters van het Rembrandtboek was de latere Bisschop van Rottenburg, destijds Professor in Tübingen, Dr. Paul Wilhelm von Keppler. Bij alle sympathie wees hij echter op de zwakke plek: het tekort aan godsdienstwaardeering. Niet de kunst kon Duitschland redden, doch alleen een volhartige terugkeer tot het christendom. Rembrandt moest eerst sterven in den genialen hervormer, opdat Christus in hem ten leven zou verrijzen. Deze wensch is een voorspelling geworden, wat voor ons deze Langbehn-biografie het belangrijkst maakt. Langbehn was een zoeker naar waarheid, een strever naar het hoogste en zijn kunstzin voerde hem in de richting der waarheid. Wat hij zelf eens schreef: „De brug van het Protestantisme naar het Katholicisme is de kerkmuziek," berustte op persoonlijke ervaring. De kerkelijke muziek, die hij te Weenen hoorde en de katholieke atmosfeer van het zuiden doorbraken den nevel zijner noordelijke vooroordeelen. Hij leerde bewonderenswaardiger menschen kennen dan Rembrandt: de katholieke Heiligen. Zooals de apostoliciteit der Kerk Newman naar Rome voerde, zoo trok Langbehn haar heiligheid, zich openbarend in eenige uitverkorenen, tot de Moederkerk.

Consequent in zijn afkeer van de gangbare „Bildung" en wetenschappelijkheid, had hij verzocht door een „eenvoudig" priester aan de hand van een gewonen volkscatechismus onderricht te worden. De dagelijksche bekeerlingsmoeilijkheden : Mariadienst en Heiligenvereering, bestonden voor hem niet. Om zich in Duitschland niet onmogelijk te maken, trad hij te Rotterdam in alle stilte bij de Dominicanen in de katholieke kerk. Hij had de groote „Erzieherin" der menschheid, de Kerk, gevonden, met kinderlijke volgzaamheid gaf hij zich in haar hand. Hij genoot met volle teugen dien golfslag van genade, dien God over oprecht bekeerden op gevoelige wijze pleegt uit te storten. Christus was in hem verrezen uit het graf van Rembrandt. „Meine Persönlichkeit ist nichts als eine Laterne, in der die Persönlichkeit Christi als Licht brennt," schreef hij in dien tijd. Wekelijks ontving hij de H. Communie, het gebed werd zijn vertroosting.

Met zijn overgang tot de oude Moederkerk was de groote activiteit zijns geestes niet tot slappe berusting vervallen. Doch zijn belangstelling lag voortaan in andere richting. Had hij vroeger het vaderland willen hervormen, nu richtte hij zijn geestkracht op de vervolmaking en vernieuwing der Kerk. Niet dat de Kerk als instelling niet zijn volle liefde en vereering had, maar de Kerk in haar plaatselijke en tijdelijke verschijnselen bood zijn scherpen blik zwakke plekken. Ten tweeden male trad hij in verbinding en samenwerking met den intusschen Bisschop geworden Dr. Paul Wilhelm von Keppler en drong er op aan, dat deze tegenover de heerschende tegemoetkomings- en verzoeningspolitiek der leiding gevende katholieken de strenge, intransigente beginselen der Kerk

zou verkondigen. Mgr. von Kepplers rede „*Wahre und falsche Reform*", in brochure-vorm verduizendvoudigd, was de vrucht hunner samenwerking.

Toch was L a n g b e h n een te ontstuimige geest om met de bezadigdheid van zijn bisschoppelijken vriend langen tijd vrede te nemen. Wederom openbaarde zich de schaduwzijde van zijn hooge begaving en bijna te consequente persoonlijkheid: in vriendschap en vrede overigens gingen beiden huns weegs.

L a n g b e h n 's kantigheid van karakter, zijn meedoogenlooze oprechtheid, zijn ontembare voortvarendheid, zijn ongetemperd gevoel van eigenwaarde hebben hem levenslang de blijvende waardeering, maar ook de spoedig verbroken vriendschap van tientallen menschen van beteekenis bezorgd. Zijn levensbeschrijver Momme Nissen is wellicht de eenige, die hem ten einde toe trouw bleef. L a n g b e h n s vriendschap eischte schildknaapdiensten. Het recht tot dien eisch gaven hem zijn superioriteit van genie en karakter, zijn ongekrenkte toewijding en edele mannelijkheid. Tot L a n g b e h n 's dood, in April 1907, is Nissen zijn intieme vriend gebleven. Plotseling en onverwacht stierf hij in een Beiersch stadje op den dag der H. Catharina van Siëna (30 April), de hoogbewonderde, van wie hij vroeger geschreven had, dat hij gaarne zijn hart met het hare wilde ruilen, zooals Jezus het gedaan had met het hare. Hij werd begraven op het kerkhof in Puch, wat voor ieder geheim bleef, tot twee jaar later „Hochland" den sluier, die het graf van den Rembrandt-Duitscher verborg, oplichtte.

Als een onbekende ridder heeft L a n g b e h n zijn levensweg afgelegd: met gesloten vizier is hij door het land getrokken, niet uit vrees voor bekendheid, maar ter wille der idealen, die hij nastreefde. Strijdend voor de hoogste goederen, voor vergeestelijking, voor kunst en godsdienst, in het krijt tredend tegen alle materialisme en vervlakking, tegen cultuurvalschheden en mode-reclame, had hij den moed zijn idealen te volgen tot het uiterste, mannelijk, ridderlijk, christelijk: in deze woorden ligt de kern van zijn wezen omsloten.

Duitsche Boeken

Birukoff (Paul). TOLSTOI UND DER ORIENT. Briefe und sonstige Zeugnisse über Tolstois Beziehungen zu den Vertretern Orientalische Religionen. (266). M. 6.80. Rotapfel-Verlag (Zürich).

Dit is tusschen de Tolstoi-literatuur een boek dat er wezen mag. Het verklaart verschijnselen, die wij sinds jaren waarnemen zonder er willicht aan te denken dat Tolstoi er de causa remota, de verwijderde en . . . onbewuste oorzaak van is voor een groot deel.

Ik bedoel de opstandigheid en haat der Oostersche volken tegen de Europeesche cultuur. In deze correspondentie propagandeert Tolstoi niet alleen zijn humanitairen godsdienst, die berust op en bestaat uit algemeene menschenliefde, maar wijst hij ook telkens op den schijn en de leugen onzer beschaving en leert die minachten gelijk hij zelf ze verachtte.

Hij was de profeet van het aardsche geluk zonder bekommernis over een hiernamaals. Zulk eene practische leer is godenspijs voor de simpele massa en voor alle onvolwassen volkren. En zoo heeft Tolstoi hem bevattelijk gemaakt voor communisme en het misdadige bolchewisme.

Groeger (Wolfgang E.). DIE GRäFIN TOLSTOI UND FRAU DOSTOJEWKI. Mit einer Einführung von J. J. Eichenwald und 2 Bildern. (256). Geb. M. 6. Engel & Toeche.

In veler oordeel staan deze twee vrouwen van twee beroemde, maar eigenaardige en niet in alles toerekenbare mannen, lijnrecht tegenover elkaar. De echtgenoote van Dostojewski bracht rust en vrede in het leven van haar man, zooveel zij kon; gravin Tolstoi's huwelijk werd eene tragedie. Deze opvatting is toch niet juist, indien men besluit tot eenzijdige huldiging en eenzijdige schuld. Want Dostojewski was een abnormale, die onder leiding en verpleging zijner vrouw. groeide naar het normale en Tolstoi een normale, die zich bewoog naar de grens der abnormaliteit, en alle poging om hem te helpen, beschouwde als een vijandigheid en een aanslag op zijn vrijheid.

Lagerlöf (Selma). CHARLOTTE LOEWENSKöLD (278) M. H. A. Langen.

Vertaald uit Zweedsch door Pauline Klaiber.

Charlotte wordt verliefd, en heeft een goeden invloed op haar verloofde. Stil wacht zij, totdat hij de middelen zal hebben een eigen gezin te vestigen. Maar de laster komt tusschenbeide, de man verbreekt de verloving en hu[illegible]een meisje uit nederigen stand. Ook zij slaat de huwelijksaanvrage van een anderen pretendent niet af.

Men ziet de fabula beteekent niets. De kunst van Lagerlöf en haar nobele levensopvatting maakt het mooi.

Maar haar zin voor mystiek en het raadselachtig droomerige gaat hier zoover, dàt lezers die liefst met beide beenen op den grond staan, er licht wat ongeduldig door worden. 't Wordt te onwerkelijk.

Spiesz (Karl). BAUERNKUNST, IHRE ART UND IHR SINN. Grundlinien einer Geschichte der unpersönlichen Kunst. Miet 150 Abbild. (296) M. 5. Osterr. Bundesverlag, Wien.

In dezen tijd, waarin de belangstelling uitgaat naar het min of meer primitieve, zal dit boek zijn lezers wel vinden.

Spiesz is een grondig kenner van folklore en volkskunst. Hier

en daar waar hij de relaties zoekt dezer kunst met de ziel der menschen, wordt hij soms wel wat al te duitsch, te ver gezocht, te „diep.”

Undset (**Sigrid**). KRISTIN LAVRANSTOCHTER. II DIE FRAU (586) M. 7,50. — Rütten & Loening.

Het eerste deel van deze trilogie: *De Kranz* hebben wij reeds besproken, het tweede deel *Die Frau* is nu in goede Duitsche vertaling verschenen. Wij herinneren eraan dat de Zweedsche schrijfster door haar studie der middeleeuwen gekomen is tot het catholicisme.

Het is een machtig werk, hier en daar wat te uitvoerig, en voor jonge en onrijpe lezers niet geschikt. Overigens een hoogstaand boek dat wij volwassen lezers gaarne aanbevelen. Het staat hoog boven de gewone romannetjes, die enkel een oogenblik van vergetelheid en verpoozing brengen.

Het nieuwe Boek van Chesterton

door NIC. VERMAAT

Onder den titel: *De eeuwige Mensch* zal bij de Uitgevers Gebrs. van Aelst eene Nederlandsche vertaling uitkomen van het laatste werk van G. K. Chesterton *The Everlasting Man*. De vertaler is H. Reijnen, leeraar te Rolduc. Het is zeker een hoogst belangrijk en niet minder moeilijk werk G. K. C. zóó uit het Engelsch in het Hollandsch weer te geven als hij het, ware hij onze landgenoot, zelf zou hebben geschreven.

Wij twijfelen er niet aan of Prof. Reijnen zal ten volle voor zijn taak berekend zijn en zijn vertaling is dan voor velen, die het Engelsch, vooral dat van Chesterton, niet geheel machtig zijn, zeker een welkome hulp, om van zijn origineele schrijfwijze en zijn scherpe, inslaande gedachten te kunnen genieten; maar toch, hoe voortreffelijk de bewerking moge uitvallen, veel gaat er natuurlijk door verloren, en misschien zou het de moeite loonen zich ernstig te oefenen in het Engelsch om Chesterton in het oorspronkelijke te kunnen verstaan en geheel onder den indruk te komen van zijn onnavolgbare schrijftrant en piksplinternieuwe beschouwingen en invallen.

The Everlasting Man — niet geheel zuiver vertaald door *De eeuwige Mensch* — geeft ons de geschiedenis van den mensch, sedert hij als grotbewoner zich bezig hield niet alleen met de zorg

voor zijn levensonderhoud en met de verdediging tegen zijn vijanden van allerlei slag, maar ook primitieve uitingen gaf van zijn kunstzin door het weergeven van de werkelijkheid. Van zoo vroeg af, schildert Chesterton den oorspronkelijken mensch.

Het eerste gedeelte van zijn boek draagt den titel „Over het Schepsel, dat mensch wordt genoemd": *The Creature called Man*. Het begint met de schepping en verhaalt ons in het eerste hoofdstuk van „den mensch in het hol". Scherp en geestig drijft hij den spot met de geleerde professoren, die in den mensch niets zien dan een veredelden aap. In de onlangs gevonden teekeningen in Spaansche grotten ziet men de bewegingen van dieren trouw afgebeeld. Wie dat bereikt heeft moet een kunstenaar zijn geweest bij Gods genade. Geen dier zou in staat zijn zulk werk te bedenken en uit te voeren. Geen aap, hoe slim ook, kan het brengen tot artistieken zin.

De goede holbewoner heeft ons geen dagboek nagelaten; wij weten niets van hem, niets van zijn huiselijk bedrijf, van zijn dagelijksche bezigheden, niets van zijn zieleleven. Het eenige, dat wij weten is zijn behoefte de natuur na te bootsen en met eigen werk zijn woning te versieren. Dit is niet veel en toch meer dan genoeg om alle theoriën over den aapmensch en de missing link tusschen redelijk wezen en het dier onaanneembaar te maken. Zijn spottende geest laat hij, Chesterton, vrij spelen in zijn redeneering over Professoren en Oermenschen. Hun bewijzen beteekenen niets bij de kunst van den holmensch. Nog nooit heeft een dier het tot kunstenaar kunnen brengen en in de ziel van den meest primitieven oer-mensch gloeide de vonk der eeuwigheid.

„Kunst is de onvervalschte handteekening van den mensch, die de eeuwigheid in zich draagt" zegt Chesterton. In groote lijnen teekent hij verder de geschiedenis der menschheid. Hij beschouwt haar het eerst als grotbewoonster tot aan den „Ouderdom der Beschaving", Hij volgt den mensch in zijn pogingen tot hoogere ontwikkeling. Hij zegt zijn meening, zooals hij alleen het zeggen kan, over „God en de vergelijkende Godsdienst wetenschap."

Hij toont ons aan de betrekking tusschen den „Mensch en de Mythologie". Hij doet ons nader kennen „Demonen en Wijsgeeren", verhaalt van den strijd tegen „Goden en Demonen".

Dan komt „het Einde van den Mensch". Zoo laag is de mensch in zijn wijsheid zonder God en zonder eeuwigheid gezonken. Hier eindigt het eerste deel en het tweede begint met de geboorte van den nieuwen Mensch ook in een grot: *The man called Christ*. Treffend — wij zouden haast zeggen ingenieus — is de symboliek tusschen de verschillende grotten geschetst.

De oude mensch begon zijn bestaan in een grot en de beschaving van zijn nakomelingen vond weer haar einde toen Hij, die in een grot geboren werd, de nieuwe Mensch door Josef van Arimathea werd ter ruste gelegd in een graf, gehouwen in de rots. En uit deze grot ontbloeide het nieuwe Leven: „de Verrijzenis".

Toen verspreidde zich het licht van het Evangelie over de heidensche beschaving, over Rome en Carthago, over de landen langs de Middellandsche Zee.

Het is een genot de nieuwe, mooie gedachten, die in Chesterton's ziel rijpten, sinds het volle licht der Waarheid zijn geest heeft vervuld, langzaam en vol nadenken te proeven en in zich op te nemen.

Op het einde van zijn boek, na aangetoond te hebben hoe „de wereld ontkwam aan het heidendom", beschrijft hij ook het moderne heidendom zooals het vooral na den rampzaligen oorlog opnieuw de wereld dreigt te overwoekeren.

Het voornaamste kwaad schuilt volgens Chesterton in het vluchten der menschen uit Gods schoone natuur, naar het samenscholen in de groote steden.

De oude beschaving verdween toen de herders Arcadië verlieten en naar de steden gingen. Het waren ook herders, die het eerst de grot van Bethlehem bezochten en na hen kwamen pas de wijzen, de geleerden. Als het land weer bloeit, als de landbouwers werken en bidden als voorheen, als het echt christelijk gezin weer in eere komt, zal de wereld gered worden van den dreigenden ondergang.

Zooals men weet, heeft Chesterton zijn leven en werken gewijd aan de verbetering der economische misstanden door het herstel van den landbouw en het terugkeeren der arbeiders naar het werk op het veld, naar een eenvoudiger, normaler leven. Als de akkers bloeien en het vee rustig op de weiden graast, zullen ook godsdienst, kunst en wetenschap weer welig tieren.

Gedurende de twintig eeuwen, die verliepen sinds Ghristus in een grot geboren werd, leeft de hoop onder de christenen. Zij voelen zich sterker tegenover het Leven en den Dood. Nergens is de menschheid gelukkiger dan waar het eeuwige licht haar bestraalt.

Chesterton heeft ons nauwkeurig voorgesteld hoe de wereld ontkwam aan het heidendom. Nu wekt hij ons weer op tot nieuwen moed, tot nieuwe pogingen om de stervende beschaving te redden; want „het Geloof is vijfmaal gestorven en vijfmaal verrezen, dus kunnen wij hoopvol de toekomst inzien in het vaste vertrouwen op den Mensch, die Christus heet."

Engelsche Boeken

Arrow (Charles). ROGUES AND OTHERS (224) 10 sh. 6. Duckworth.

Voor sociologen en voor gewone nieuwsgierigen is dit een zeer

belangrijk boek. Het leest als een detective-verhaal, maar het boeit veel meer.

Het bevat de herinneringen van Arrow, die na 25-jarigen dienst Scotland Yard verliet en toen in dienst kwam van het Spaansche Gouvernement, om de anarchisten van Barcelona na te gaan. Behalve vele andere gebeurtenissen, verhaalt hij ook uitvoerig de bloedige Juliweek in 1907 te Barcelona. En tenslotte geeft hij eene beschrijving van het beroemde Scotland-Yard. 't Is een interessant stuk geschiedenis, gezien van achter de schermen.

Clayton (Joseph). THE RISE AND DECLINE OF SOCIALISM IN GREAT BRITAIN. (1884—1924). (250) 12 Sh. 6.— Faber & Gnyer.

Clayton is zelf socialist en heeft in de partij veel posten bekleed. Hij is dus op de hoogte, deelt een massa feiten mee, die al lang zijn vergeten, en namen van leiders, aan wie niemand meer denkt. In zooverre, en vooral in ons land, zullen er niet veel zijn die erg verlangend zijn dit boek ter hand te nemen.

Maar de bekentenis van Clayton mag genoteerd worden. In de geschiedenis van 't socialisme der laatste veertig jaren vindt men opkomst en groeienden bloei tot 1900, dus de eerste jaren, en de laatste 24 jaren teekenen een nedergang.

De wereld is ontwaakt, niet om te zien dat het socialisme is verwezenlijkt, of nader gekomen tot zijn oorspronkelijk doel, maar dat het is verdwenen. Het werd een politieke partij.

Jean-Aubrey (G.) JOSEPH CONRAD IN THE CONGO. 25 Sh. Bookman's Journal. Limited Edition.

Schrijver is bezig met een uitvoerige biographie van den grooten schrijver Joseph Conrad. Deze publicatie kan dienen als eene inleiding. Uit de notities van Conrad zelf blijkt dat veel feiten, die hij in zijn boeken mededeelde historisch waren. In *Heart of Darkness*, vertaald in 't Nederlandsch als *Hart der Duisternis*, komen voor zijn werkelijke ondervindingen in Belgisch Congo.

Het boek is eigenlijk niet belangrijk genoeg om er zoo'n hoogen prijs voor te betalen. Wie Conrad als kunstenaar beschouwt, kan het feitelijk weinig schelen wat er autobiographie en wat er fictie in zijn boeken schuilt.

Wegens de beperkte oplage, mag dit een boek zijn voor bibliophilen.

Mulholland (Clara). HER LATEST MESSAGE (290) 6 Sh. Burns, Oates.

Monica wordt door haar verloofde Cosmo Fairley verlaten. Ze maakt kennis met eene mevrouw Ricardo, die stervend haar bekent, dat zij van haar man is weggegaan, omdat deze haar verbood hun zoontje op te voeden in de katholieke leer. Zij draagt haar kleinen Paul op aan de zorgen van Monica en deze neemt ook nog een meisje bij zich van haar overleden broeder. Zelf wordt zij ook katholiek. Spoedig wordt het duidelijk dat Miss

Ricardo de vrouw is geweest van haar vroegeren verloofde Cosmo Fairley. In Rome ontmoet zij hem; hij betreurt zijn gedrag, wordt katholiek, enz.

Payne (Eduard Biron). THE SOUL OF JACK LONDON. (142) 5 sh. Rider & Co.

Op echt Amerikaansche wijze wordt een Jack London-cultuur gedreven, die ons Europeanen soms wel belachelijk aandoet. Wie meenen mocht den innerlijken Jack te leeren kennen komt bedrogen uit. Het nieuws dat wij hooren van London's persoonlijkheid, hebben wij te danken voor een groot deel aan Conan Doyle, de tegenwoordige spiritistische fantast en aan de berichten, die de geesten gewillig overbrachten aan Payne.

Wij hechten evenveel geloof aan de geschiedenis, die de eerste de beste tooverkol leest uit koffiedrab.

Tower (Charlemagne). THE MARQUIS DE LA FAYETTE IN THE AMERICAN REVOLUTION. WITH SOME ACCOUNT OF THE ATTITUDE OF FRANCE TOWARD THE WAR OF INDEPENDENCE. 2 dln. (494 en 537). 50 sh. Lippincott.

Het is al meer dan 30 jaren geleden dat voor het eerst dit boek verscheen, maar ik geloof dat er sinds dien geen beter van de pers is gekomen.

De Amerikaansche schrijver is vol bewondering voor zijn held, die op 19 jarigen leeftijd naar Amerika trok om deel te nemen aan den Amerikaanschen vrijheidsoorlog. En dat mag ook wel. Want als men dit boek heeft gelezen, begrijpt men het gezegde: zonder De La Fayette zou Amerika in de 18de eeuw zijn vrijheid nog niet gewonnen hebben. Een zeer belangrijk en bizonder boeiend boek.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Het is een zeer lezenswaard en belangrijk artikel dat J. Kreitmaier schrijft in *Stimmen der Zeit* (Sept.) over *Der Barometerstand der Kunst.* Wij wijzen er op met begrijpelijke voldoening omdat wij in *Boekenschouw* vanaf het eerste losbreken der moderne kunst, er voortdurend op hebben gewezen, dat de chaos niet duren kon, en de waarachtige kunstenaar, tijdelijk verdwaasd, tot bezinning zou komen. Wees nog kort geleden de barometer op „storm", heden staat hij tusschen „mooi", „windstil" en . . „zeer droog". Toen vijf jaren geleden Kreitmaier al sprak van de stuip-

trekkingen van het expressionisme brak er een gehuil uit van tegenspraak. Nu iedereen het verloop der ontwikkeling kan zien, hoe langer hoe duidelijker, dat impressionisten en expressionisten de leiding hebben moeten opgeven, is er geen spraak meer van hartstochtelijke en lyrische protesten. Men begint genoeg te krijgen van het gewilde infantilisme, van het kunstmatig naieve, van het opzettelijk verloochenen van alle realiteit in menschengedaanten en figuren.

Het nieuw-realisme is een reactie-verschijnsel tegen, een teeken van vermoeidheid na den orkaan van het expressionisme, dat in een cul-de-sac was vastgeloopen en nu weer moet terugkeeren om de natuur, die het had willen ontvlieden, weer terug te vinden. Het nieuw-realisme, de terugkeer tot het objectieve openbaart zich bij velen en bij de besten reeds als de terugkeer tot een neo-classicisme.

Het expressionisme was een schreeuw, en opgewondenheid, vertwijfeling, extase, de nieuwe kunst is zwijgen, rust en gelatenheid.

Het is voor kenners en liefhebbers de moeite waard dit stuk van Kreitmaier eens in zijn geheel te lezen en waar het betreft de schilderkunst, eens te probeeren goede afbeeldingen te verkrijgen van de stukken, die hij noemt en naast elkaar legt.

En eigenaardig is het dat Kr. hetzelfde beeld gebruikt voor den ontwikkelingsgang der kunst, als wij in ons Tijdschrift verleden jaar. Hij spreekt van „Serpentinenweg".

Peter Lippert heeft zijn meening gezegd over den *Rembrandtdeutsche*, die door het boek van zijn vriend (zie het artikel in dit nummer) uit de vergetelheid werd opgeroepen. Mij dunkt dat Lippert, schoon hij den man bewondert, toch in het algemeen te hard is voor Langbehn. En als hij meent dat diens zending mislukt is, vraagt men zich af, of deze uitspraak niet wat te voorbarig is. Want kan Langbehn tijdens zijn leven ook al niet van eenig goed gevolg spreken, men kan bedenken of het zaad dat hij uitstrooide niet lang in den schoot der aarde heeft moeten kiemen, voor het boven den grond kwam en groeien ging. Wie weet!

Josef Nadler schijnt tot deze meening te neigen. Beide boeken, dat van Julius Langbehn over Rembrandt, en dat van Momme Nissen over Langbehn begroet hij als heilbrengers voor de tegenwoordige jeugd.

Gegen die falschen Propheten, die diese Jugend betören, müssen diese echten Sendboten zu Worte kommen, diese Erneuerer ihrer selbst, die nicht bei den andern, sonder bei sich selber anfingen, diese Jenseitigen, die sich auf das Diesseits gründen, die neben den Abstrakten den Wert das Konkreten nicht Preisgeben, denen Liebe zum Näheren und Verwanteren nicht Miszachtung des Ferneren und Fremderen bedeutet.

„Vooral moet men deze boeken in handen wenschen van Katholieke jongere, die thans achter elke trommel, die geroerd wordt, meeloopt en meent iets groots te hebben gedaan, als hij

met souvereine minachting over het gewordene en historische vonnis heeft geveld." Aldus Nadler, die hier ware dingen zegt, maar er gerust had kunnen bijvoegen dat Langbehn toch ook wel niet de man is, die onvoorwaardelijk ter navolging kan worden aanbevolen.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Callant (J. van). EEN STEM UIT HET VERLEDEN. (249). f 1.10.

Daar behoort bij den titel nog een stukje verklarenden tekst: „ingewikkelde draden ontward door Thomas Robbers, den Detective".

Wel, het verhaal is in zijn soort goed en de liefhebbers van spoorzoeken zullen Robbers met ingehouden adem volgen.

Maar, al gebeurt dat hier nu maar terloops, ik zou van Callant toch willen vragen liefst geen zware problemen van schuld en straf op te rakelen.

En bovendien niet naar Schopenhauer te verwijzen, als naar den philosoof, die het vraagstuk van het determinisme afdoende behandeld heeft. Hij moge mij gelooven, van de 1000 lezers van zijn boek, zijn er waarschijnlijk geen vijf, die ooit van Schopenhauer hebben gehoord en wien men even goed kan vertellen dat hij de wijsgeer van het pessimisme is als de kok uit de gaarkeuken op het Amstelveld.

Het detective-verhaal is overigens best, en wij vertellen den inhoud niet om den lezer het genoegen niet te bederven.

Escholier (Raymond). CANTEGRIL. (266) f 2.90. Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

Men moet smaak hebben in „l'esprit gaulois" om *Cantegril* te kunnen proeven. Het riekt naar Rabelais.

J. de Meester houdt van deze lenigheid en grillige geestigheden.

Raymond Escholier schrijft in zijn voorwoord: „Cantegril is Gasconjer en dat is voldoende. De gebreken van dit ras zijn talrijk en Cantegril zal er u menig voorbeeld van geven . . . . Neemt het hem niet al te kwalijk. Hij is volgens het erbarmend woord van de Imitatie een mensch, geen engel. Zooals La Rochefoucauld het geestig heeft gezegd: „er zijn afstootelijke lieden met verdiensten en andere met gebreken, die behagen." Laten we hopen, dat Cantegril met al zijn gebreken, niet al te zeer mishagen zal aan de landgenooten van Frans Hals en van Ostade."

Wel ik hoop het niet, want ten slotte zijn het toch allemaal aardigheden van min allooi die hier worden verkocht.

De herbergier Cantegril, die de held van dit boek is, kent geen ander genot dan eten, drinken en vrijen. En hij eindigt deze bladzijden met zijn leuze, die hij zijn leven lang beoefend heeft: „Laat ons drinken; zoolang we de wijn lekker en de meisjes lief vinden, gaat alles goed."

Neen, 't is aardig hier en daar, maar overal bijna is het onkiesch en onkuisch. Kort en bondig zegt Sagehomme: „mauvais livre" en spreekt er verder niet over.

Gysen (Marie) AAN DE BOSCHDREEF. Oorspronkelijke roman. (151) f 2.90. W. & J. Brusse, Rotterdam.

Vroeger al heb ik ronduit gezegd, dat ik in Marie Gysen een onzer beste schrijfsters (en niet alleen onder de katholieken) zag en bewonderde.

Ook met dit boek, dat ik 't eerst las in „De Beiaard", geeft zij weer een nieuw argument voor de juistheid dezer waardeering. Zij is de zeldzame, die een echte heimatskunst heeft weten te scheppen. Men spreekt tegenwoordig veel van de eenvoudige, maar rake kunst van den franschen schrijver Pérochon. Marie Gysen is niet zoo eenvoudig als hij, haar woorden en zinnen zijn uitgelezener, maar zij is even echt en waarachtig.

En hoe heeft zij zich door de jaren heen ingeleefd in voelen en denken van haar landsche omgeving. Ook zij, die het brabantsche boerenleven vreemd bleef, moeten toch onmiddellijk voelen de eerlijkheid van haar talent.

Heath Hosken (Alice). VALSCH BESCHULDIGD. (Het Dagboek van Emerald Day) (False Witness). (196) f 1.75, vertaald door Dicky Wafelbakker. J. W. Boissevain & Co., Haarlem.

Dit dagboek van Emerald Day bevat de tragische geschiedenis van een vrouw die door de algemeene opinie beschuldigd wordt haar man vermoord te hebben. De man was een rijke wreedaard, die haar tergde en sarde, het leven ondragelijk maakte. Er wordt vergif in de kamer gevonden als hij eindelijk na een langdurige ziekte sterft. En iedereen denkt dat Emerald hem het vergif heeft laten innemen, zelfs de man die haar altijd heeft liefgehad. Zij heeft behoefte aan liefde te geven en laat haar stiefdochter van kostschool bij haar thuis komen, waar zij het meisje met allerlei bewijzen van toegenegenheid omgeeft. Deze jonge dame, de dochter van een beruchte danseres, haat haar stiefmoeder, die daar niets van merkt; zij tracht haar op allerlei vernuftig gevonden wijzen te benadeelen, in haar liefde, in haar goeden naam, terwijl zij zich lief voordoet. E. D. is vroeger aan het tooneel geweest, zij ontmoet een impresario die haar overhaalt weer te gaan spelen. Deze Julian Mai is een verleidelijk man, die Violet het hoofd op hol brengt. De ontknooping van het geheim is verrassend en blijft goed verborgen door heel het verhaal. Het is een boek voor lezers met rijpere ervaring want er komen vreemde dingen in voor;

zooals b.v. de stiefdochter Violet zich gedraagt met mannen is verre van onberispelijk. Overigens een strak spannend boek dat je in een adem uitleest.

Hutchinson (A. S. M.) EENMAAL VOET AAN BOORD. Uit het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. (311) f 1.90. W. de Haan, Utrecht.

George heeft tot voogd een excentrieken oom, die dol is op katten. En de oom heeft een slimme huishoudster, die hem tracht in te palmen door erg lief te zijn voor de poesjes.

George op zijn beurt houdt meer van Mary dan van de katten en 't meisje, dat als gezelschapsjuffrouw haar brood moet verdienen, verdient zijn voorkeur.

George studeert voor dokter en heeft, zooals onder studenten niet zeldzaam is, nogal eens een ongeluk met examens. Geen geld dus en geen positie om te trouwen, zoodat hij over zijn liefde niet durft praten met zijn oom. En deze, die van George's moeder geld voor hem heeft ontvangen bij haar overlijden, houdt zich van den domme. Maar de huishoudster heeft verwikkelingen met de katten en wordt weggestuurd. George maakt van deze gelegenheid gebruik om zijn Mary in haar plaats te krijgen. Tenslotte vermist oom een kat, looft een hooge premie uit voor haar terugvinden en George is de gelukkige; hij koopt een praktijk en zijn trouwplannen kunnen worden verwezenlijkt.

Zoo kort en bondig verslagen, lijkt het niet veel; maar de leuke, humoristische manier van vertellen maakt dat men het leest met pleizier.

Kaiser (Isabella). RACHEL'S LIEFDE. (144) f 1,50. Uit het Duitsch door Oskar van der Hallen. N.V. Leeslust, Antwerpen. Lectures, Eindhoven.

Het boek is specifiek katholiek. En als brave schrijvers en vooral schrijfsters er zich op toe gaan leggen eens terdege katholiek te schrijven dan is het bijna altijd mis. Dan wordt het sentimenteel, overdreven en onnatuurlijk.

Een zeventienjarig meisje, Rachel, krijgt een gebroken hart als de jonge Erik in een opwelling haar zijne liefde heeft verklaard, later zijne haastigheid betreurt en haar zegt dat hij gewone genegenheid voor diepe liefde heeft aangezien.

Rachel is een dichteres en behalve weemoedige verzen, die je driftig maken, maakt zij toch ook nog veel moois van haar leven door armen en zieken te bezoeken en te verzorgen.

Een viertal jaren na die hopelooze liefde, vraagt een hoogstaand dr. haar ten huwelijk, maar het meisje wil den eerste trouw blijven, die echter al lang gehuwd is. We behoeven niet te zeggen, dat wij het allerminst hoog op hebben met zulke flauwe en ongezonde sentimentaliteit. En de motiveering van de weigering? „Ik heb aan alles gedacht: zoodra ik deze liefde verloochen die al vijf jaar deel uitmaakt van mijn leven dan is het juist of ze nooit heeft bestaan. Iedereen zal zeggen dat zij niet oprecht was, want

een liefde die verdwijnt is nooit liefde geweest. Dan waren al mijne liederen ijdele klanken en de poezië die ik als een glanzende parel heb opgevischt uit den stormigen vloed van mijn jeugd-leven, was niets dan welwillende huichelarij. Dus alleen uit menschelijk opzicht cultiveert zij hare liefde en haar weemoed-in-literatuur.

En dat dwaze schaap gaat naar het klooster! Op den vooravond van haar vertrek troostte zij hare moeder, *terwijl zij het liever had uitgesnikt om haar pijn te verzachten in de jammerende weeklacht van haar leed.*

Voor dag en dauw was Rachel den volgenden morgen op weg naar het moederhuis. Ik hoop van harte dat de Overste, als zij deze „treurwilg" de voorpoort ziet binnenkomen, haastig de achterdeur laat opensluiten en vrijen doortocht geven.

Kyne (Peter B.) HET ZWARE OFFER. Uit het Engelsch door Louis M. Holst. (256) f 2.75, J. W. Boissevain & Co., Haarlem.

Lavrieau heeft zijn dochter Tamea mee aan boord van den schoener, waarover hij gezag voert, en neemt haar mee naar Francesco, waar zijn reeders wonen. De dokter komt aan boord voor het hygienisch onderzoek, constateert dat kapitein Lavrieau door melaatschheid is aangetast en de held maakt korte metten. Hij verzoekt den jongsten firmant toezicht te willen houden op zijne dochter en springt dan in zee.

De voogd is een jonge man van ongeveer dertig jaar, half verloofd met de dochter van zijn ouderen compagnon, die hij dan ook vraagt om hem behulpzaam te zijn in zijn zorgen voor Tamea, de achtergelaten dochter van den kapitein, die zich zelfmoordde. Tamea is een halfbloed; hare moeder was Koningin van Riva. Het meisje is lang niet onbemiddeld, maar hare beschaving is van geheel anderen aard en vorm dan die van haar Amerikaansche omgeving. Zij groeit op tot een prachtige vrouw en legt het er op aan, haar voogd het hoofd op hol te brengen, hetgeen haar maar al te gemakkelijk lukt. Vele verwikkelingen doen zich voor. Tamea keert terug naar Riva. De achtergebleven voogd, die vernomen heeft dat zij met haar geld hem gered heeft van den ondergang volgt haar met de vaste bedoeling haar te trouwen. Daar komt echter niets van, en zij leven samen in ongeregelde verbinding. Ten slotte bemerkt Tamea dat hij niet aarden kan in de nieuwe omgeving. Zij weet hem over te halen weg te gaan om te huwen met Maisie, zijn vroegere bijna-verloofde. Zij zegt hem echter niet dat zij zelve over eenige maanden moeder zal worden en ook verbergt zij voor hem, dat zij door een doodelijke kwaal is aangetast en spoedig moet sterven, Zij doet afstand van hem; dat is haar offer. Dit is natuurlijk geen boek om elkeen zoo maar in handen te geven.

Lökken (Thomas Olesen). KLAUS BJERG EN BODIL. Uit het Deensch door G. Risselada-Garrer. (235) f 2.90. „Elsevier", Amsterdam.

Een strijd, gestreden in onverzwakte volharding, tegen den luien en schralen grond, die geen oogst wil geven, tegen het water dat de zaden wegspoelt, tegen de domheid en onverschilligheid van menschen, tegen den drankduivel, tegen den duinvoogd, die een beestkerel is, tegen den twijfel, die ondanks alle energie soms opstaat in de eigen ziel.

En die strijd wordt begonnen als ze nog vol kracht zijn, en is gewonnen als de kinderen al groot zijn. We zien in het eerste hoofdstuk Klaas Bjerg, gedwongen door tegenslag, het goede land verlaten en verhuizen naar de schrale duinhoeve en op de laatste bladzijde is de vroolijke en noeste familie gezeten op het welige grasveld rondom het Tophus, en alles rondom, zoo ver hun oogen blikken, is schoon en bloeiende. Daar zijn zware en angstige dagen geweest, vele! -- maar thans: „Hoe helder is de dag!"

Dit is een boek, dat ik zeker weer eens ter hand zal nemen om het te herlezen. Daar staat geen bladzijde literatu-tu-tuur in. Geen enkele poging tot mooi-doenerij. Soms wat grauw en triest als het leven zelf, soms wat eentonig als het uitzicht over de zee, soms loom en zwaar als de gang van den afgematten boer. Maar ik geloof, het is overal zoozals het wezen moet.

In dat wereldje van bange, onverschillige, en moedelooze tredmolen-menschen, staan Klaas en zijn levenslustige en pientere Bodil als twee karakters, die hun plicht kennen en nooit versagen.

De schandelijke duinvoogd is de vertegenwoordiger van het kwaad. Hij is een beestmensch, vergiftigd door den drank, levend in bloedschande, stervend in een verschrikkelijken aanval van delirium. Het boek acht ik voorbehouden, omdat de lucht om dezen kerel te zwaar is van zonden, dan dat eenieder daarin zou kunnen ademhalen.

Löns (Hermann). DE LAATSTE HANSBOER. Uit het Duitsch door R. de Stoppelaar. (165). f 1.90, geb. f 2.90. A. G. Schoonderbeek Laren.

Löns beeldt hier het leven uit van geboorte tot dood van een Hansboer. Zijn vader Hehlman had gelezen de aanteekeningen in den familie bijbel en toen besloten: „Johannes, Gotthard Gerigius zal hij heeten."

De wilde jeugd, het brutale uitleven van den jongen man, het effen egale huwelijk, de kranigheid waarmêe de grootboer zijn bedrijf oefent, het late geluk van zijn tweede huwelijk met Meta, zijn allereerste geliefde, 't is alles zoo zuiver echt, zoo koen uit het leven gegrepen, dat men wel begrijpt de waardeering, welke het talent van Löns is te beurt gevallen gedurende vele jaren.

De Duitsche kritiek heeft er echter op gewezen, en met volle recht, dat Löns te veel den animalen kant van zijn boer naar voren keert: het ruwe liefdeleven, het onmenschelijk eten en drinken, het onstuimige krachtpatsen. Het mag zijn: wij kennen zijn Hansboeren niet in de werkelijkheid en wij bewonderen ze

ook niet zooals hij ze ons voorstelt. Maar zijn frissche kunst bewonderen wij wel.

Het boek kan men geen plaatsje geven in onze openbare bibliotheken zonder het achter 't slot te bergen van een stevig voorbehoud. Het is een realistische schildering, maar met breeden en ruwen kwast, zonder de geniepigheden van details, die vaak geen andere bedoeling hebben dan de zinnelijkheid te prikkelen.

Lutz (Grace L. H.). BIJ VERRASSING GETROUWD. (190). f 1.75. J. Boissevain, Haarlem.

Gyril Gordon krijgt van zijn chef opdracht om een gewichtig document, dat in verkeerde handen is geraakt op te sporen en terug te brengen. Door een handigheid krijgt hij het stuk te pakken, maar wordt dadelijk achtervolgd. Hij springt in een gereedstaande auto, komt in een kerk naast een bruid te recht en straks is het huwelijk van deze twee wildvreemden voltrokken, ze worden gefeliciteerd, naar den trein gebracht en zijn op de huwelijksreis.

De jonge bruid is in zwijm gevallen van schrik, en als zij bijkomt verneemt de plots-gehuwde, dat zij een verren bloedverwant, dien ze verfoeide, moest huwen; de kerel dreigde dat hij anders haar vader ongelukkig zou maken. Toen kwam Cyril Gordon!

De beide menschen ontdekken spoedig dat ze bij elkaar passen. Alle moeielijkheden komen ze glansrijk te boven.

We wenschen de jongelui geluk en geven hun den raad, dat huwelijk toch nog maar eens over te doen. Ik geloof dat hier „error in substantia" aanwezig is.

Overigens een onschuldig romannetje.

Mulford (Clarence E.). DE COWBOY-BROEDERS. Uit het Amerikaansch door J. A. Akkermans. (Bar. 20) (248) f 1.75. J. F. Swartsenburg, Zeist.

Verschillende gebeurtenissen uit het leven van eenige cow-boy's, die met elkander werkzaam zijn op Bar-20, trouwe kameraden en geweldige ruiters en schutters. De taal is natuurlijk ruw en ongezouten, naar iets verkeerds wordt er niet in verteld.

Oppenheim (E. Phillips). DE WEG TOT GELUK. Uit het Engelsch door M. Hellema. (240) f 1.50. A. Bruna. Utrecht.

Myrtile, wier stiefvader haar wil uithuwelijken aan een ouden dikken herbergier, staat treurend in den voorhof van het kleine boerderijtje. Hoe kan zij het ongeluk, dat haar dreigt, ontkomen? Zij is een mooi, jong kind en meer ontwikkeld dan de meisjes van haar stand. Maar zij kent niets van de wereld, ze is nooit weg geweest van het kleine fransche dorpje.

Daar komt een automobiel aansuizen langs den grooten weg en stopt vlak voor haar; er hapert iets aan de machine en onderwijl de chauffeur het gebrek herstelt maken de twee jonge Engelschen een praatje met het aardige meisje en vernemen haar droevig

lot. Gerald Dombey, lichtzinnig van aard, en Christopher Brent, een ernstig man helpen het kind ontvluchten en nemen het mee naar Cannes. De ernstige man werpt zich dadelijk op als de beschermer van het mooie meisje, en de lichtzinnige belooft zijn vriend dat hij zich behoorlijk gedragen zal. In Cannes brengt de familie van Dombey haar vacantie door en Myrtile wordt onder hoede gesteld van Geralds zuster. Deze jonge man met zijn vluchtige verliefdheden, vliegt maar om het mooie boerinnetje, dat spoedig als dametje gekleed gaat, als een vlinder om de kaars. Maar spoedig heeft hij nog maar alleen oog voor een wonderschoone Russische, die van een oude dame vergezeld op de badplaats verblijft, zich met niemand inlaat en een waas van geheimzinnigheid om zich heen spreidt. Myrtile voelt zich verlaten en verwaarloosd, want zij heeft Gerald lief gekregen, doch de Russische vertrekt naar Engeland en de aandacht van den wuften jongen man wordt weer gevestigd op het eenvoudige, schoone, maar ook onwaarschijnlijk naieve kind. Als de andere vriend Christopher niet tusschenbeide was gekomen, zou het met hare onschuld gedaan zijn geweest.

Nu dringt deze er op aan dat het meisje als kamenier met Geralds zuster naar Engeland vertrekt. Gerald dringt door tot Rusland om daar terwille der schoone Russische haar broer uit de staatsgevangenis te bevrijden. Het blijkt niet haar broer, maar haar echtgenoot te zijn, een der grootvorsten. De verliefde jonkman is bijna krankzinnig door wat hij heeft moeten lijden van de Bolsjewisten. Men brengt hem tot herstel naar de eenzaamheid, hij vindt Myrtile terug op haar boerderijtje, dat tot een lustwaranda is herschapen. Die twee zijn dus al gelukkig en Geralds zuster en Christopher besluiten hun voetstappen te drukken.

Voorbehouden om eenige passages, vooral om het feestavondje van Gerald met zijn operetten meisjes, waar Myrtile bijna het slachtoffer was geworden van zijn lichtzinnigheid. En de verklaring later, door datzelfde meisje afgelegd, dat ze het betreurde toen niet te zijn bezweken.

Pirandello (Luigi). DE VROUW DIE UITGESTOOTEN WERD. Uit het Italiaansch door Mr. H. van Berlekom. (320) f 1.95. J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Het valt mij steeds op, dat Pirandello er plezier in heeft personen ten tooneele te brengen, bij wie Lotje op den stoep heeft gezeten — en episoden of beschrijvingen in zijn verhaal binnen te slepen, waar men het heelemaal niet zou verwachten. We zullen dat straks wel zien.

Laten wij even in het kort hier het verloop der Jobsiade aangeven, zooals wij het leven van De Vrouw, die werd uitgestooten, mogen noemen.

Rocco Pentagora denkt dat zijn jonge vrouw hem ontrouw is, neemt haar als een dolleman bij den pols en zet haar op straat. Zij gaat naar het huis van haar vader, die ook geen onderzoek

instelt en alles maar dadelijk aanneemt, geen sterveling meer wil zien en sterft aan een beroerte. Zijn fabriek wordt verkeerd bestuurd en „de uitgestooten vrouw" hare moeder en zuster zijn tot den bedelstaf gebracht. Marta, de vrouw van Rocco, brengt zijn kind ter wereld, dood. Bijna kostte die geboorte ook haar het leven. Dan fleurt ze op, maakt examen voor onderwijzeres en zal moeder en zuster onderhouden. Maar zij kan niet op tegen den laster, die om haar naam is samengedreven. Na vergeefsche pogingen krijgt zij eene plaats in Palermo, waar niemand haar kent. Een van haar medeleeraren, een halve gek, die 't spoedig volslagen wordt, vervolgt haar eensklaps met zijne liefde. Zij wordt onrustig als ze haar man ziet ronddwalen in deze plaats om haar te bespieden. Vervolgens verschijnt ook het heerschap uit Rome, dat volgens het vermoeden van haar man degene is, met wien zij zich zou hebben afgegeven en waarom hij haar heeft verstooten. Hetgeen een valsch vermoeden was. Nu echter brengt die man haar ten val. En juist in den tijd dat zij een kind van hem verwacht, komt haar man om zich te verzoenen. Zij echter wil zich van 't leven berooven. Hij houdt aan en bij het doodsbed zijner moeder, die ook een „uitgestooten" vrouw was, houdt hij haar, die weerstreefde half bewusteloos in zijn armen, terwijl hij vergiffenis vraagt. En naar het einde mag men verder raden.

En nu even een kijkje op de galerij van stapele of halfgare menschen, waar Pirandello een zwak voor schijnt te hebben en die hij overigens op een knappe manier weet te teekenen.

Het begint al op de eerste plaats met Sidora, een idiote oude vrouw, die den heelen dag zit te praten met de vlammen in den haard en een enkele maal opstaat uit haar hoekje en als een vlieg door het huis begint te gonzen, „terwijl het is of haar starende oogen en onrustige vingers iets zochten". Deze oude dame heeft met het verhaal niet te maken, en na de twee eerste bladzijden ziet men haar niet meer terug, wordt haar naam zelfs niet meer genoemd. De vader van Marta, die zich opsluit in een donkere kamer en sterft aan een beroerte, is ook al niet wijs.

Matteo Falcone heeft al lang heel mal gedaan, als eindelijk hij midden op straat krankzinnig wordt en door de voorbijgangers moet worden gebonden en weg gebracht.

Zijne moeder en eene tante behooren thuis in een gesticht. Een der beide oude vrouwen, antwoord onveranderlijk, als men haar vraagt: „hoe laat het is" — „zeven uur." Zij wachten dat een harer zal sterven, want daarna zal de andere trouwen. In hun onnoozelheid herinnerden zij zich niet meer dat ze beiden stokoude weduwen waren. „Daar de corsetten haar te wijd waren geworden, bonden zij om het middel een boa ... hun hoofden versierden zij met nagemaakte bloemen, of bladeren van kool en sla, en met valsch haar . . ." En dan wilden zij doorgaan voor meisjen van veertien jaar.

Fivo Jue is ook te dicht bij den molen geweest, en wij ont-

moeten in dat verhaal nog ettelijke exemplaren, van wie men geneigd is hetzelfde te denken.

Pirandello schijnt het gezegde te onderschrijven, dat er meer gekken losloopen dan er opgesloten zitten. Maar, naar mijn smaak, laat hij er te veel binnen ineens.

Dit boek is voor rijpere lezers.

Pérochon (Ernest). „HET PERCEEL 32". Uit het Fransch door Ellen Forest. (299) f 1.90. A. Bruna, Utrecht.

Straks zal waarschijnlijk Ellen Forest *Le Creux de Maisons* vertalen, waarin Pérochon het verhaal geeft van zijn eigen jeugd. We zullen dus voorloopig maar niets vertellen over den schrijver zelfs, ofschoon het belangrijk genoeg zou zijn.

Pérochon is een geboren schrijver. Hij verstaat het een karakter te scheppen, forsch uit te beelden en zoo levenswaar te vertellen, dat men geen oogenblik denkt aan welbewuste kunst.

In dit boek teekent hij drie karakters, allen wellicht in dezelfde lijn zich kenmerkend, maar toch zoo hemelsbreed verschillend.

Mazureau is de oude Fransche boer, stug en baas in huis en op akker; hard werken, zwoegen, spaarzaam, maar met een eergevoel dat hem afhoudt van alle knoeierij.

Honoré, de vrijer van zijn dochter, die hij ten slotte huwt met haar onwettig kind, heeft nog veel van die eigenschappen behouden, maar is zwakker en sluwer, kan men al niet meer beschouwen als den klassieken Franschen boer.

En dan Bernard, de kleinzoon van Mazureau. Die is als een type van het jongste geslacht. Een en al begeerigheid. Voor hem bestaat er niets dan geld verdienen, schrapen, land koopen en het bezit uitbreiden. Maar hij geeft er niet om, hoe hij er komt. Hij knoeit en vervalscht de gaven der natuur; hij heeft het eergevoel niet meer van zijn grootvader; „koud, egoïst, berekenend, liefdeloos, een prototype, dat helaas overal veel volgelingen telt." Een mooi boek, voor volwassen lezers, die wat meer zoeken dan een banaal of prikkelend liefdesavontuur.

Raine (William Mac Leod.) NED BANISTER, DE VOGELVRIJE. Uit het Amerikaansch door C. v. d. Tonge-Koster. (247) f 1.90 geb. f 2.50. A. G. Schoonderbeek, Laren.

Een kittig onderwijzeresje is plotseling erfgename geworden van een groote hoeve in de Wild-West. Lieve hemel, wat zit er kracht en durf en een bronzen wil in die lieve jongedame, die dadelijk een auto koopt en de eenzaamheid invliegt om haar legaat in bezit te nemen. En op dien roekeloozen tocht heeft ze al spoedig het genot een jongen man te redden, op wien een paar bandieten aan 't schieten waren. Zij neemt den gewonde mee naar haar farm, waar zij den brutalen en bedriegelijken rentmeester dadelijk aan de deur zet. Natuurlijk tot groote bewondering van de ruwe cow-boy's, die haar bijna beschouwen als een wezen

van hoogere orde en bereid zijn voor haar door 't vuur te gaan.

De geredde heet Ned Bannister, die bekend staat als een misdadiger, een vogelvrije, voor wien elkeen bang is. Later blijkt dat hij niet een misdadige maar een zeer nobele Bannister is, terwijl de veedief, de gewetenlooze een neef en naamgenoot is.

En tusschen den edele en den bandiet gaat nu de strijd, die ook spoedig een strijd wordt om de jonge vrouw. Men kan zich voorstellen dit er heel wat opwindende gebeurtenissen voorbij moeten zijn, eer vrede en geluk is gevonden. Voor al te jonge lezers is het boek niet geschreven.

Rose (Felicitas). ZIJN ROEPING (255) f 2.25. G. J. Slothouwer, Amersfoort.

Hij is de zoon van een schoolmeester en zou zoo gaarne dominee worden. Na zijn studie komt hij als hulpprediker bij den dorpspredikant en wordt verliefd op diens dochter. Hij meent dat zij een vroom, lief en zachtzinnig meisje is, maar dat komt heel anders uit.

Dat blijkt uit haar verbittering als hij vraagt als predikant te worden aangesteld op het eenvoudige heidedorp, waar zijn ouders wonen.

In het begin heeft hij moeilijkheden met de bevolking; hij kan het contact met de menschen niet vinden.

En dan, zijn huwelijk is ongelukkig; zijn vrouw is niet godsdienstig; lui en humeurig. De jonker, met wien hij in zijn studiejaren bevriend was, schiet zich dood; hij heeft een arm meisje verleid, dat in den jongen dominee een vriendelijke beschermer vindt. Hij gevoelt dat de zuster van dien wilden vriend een betere vrouw voor hem zou zijn geweest. Maar hij houdt zich hoog en goed.

Zijne vrouw loopt weg; hij draagt zijn leed als een man en de tegenspoed loutert hem. Het wordt hem steeds lichter: alles voor allen te zijn.

Het is een goed boek voor ouderen.

Stuwe (Jeanne Reyneke van). HUWELIJKSVACANTIE. (200) f 1.90. L. J. Veen, Amsterdam.

Ze hebben zooveel geschreven over de „moderne" vrouw, waar toch eigenlijk zoo weinig probleem aan of in zit, dat Mevrouw Kloos er nu wel eens luchtig een loopje mee kan nemen.

Ze was een paar jaren getrouwd met den rijken schilder Hugo van Stedem, de luchtige, vluchtige en leeghoofdige Carola.

„Maar zij voelde zich nog te jong, om voor haar heele verdere leven voor goed te zijn opgeborgen in de kooi van het huwelijk; de wilde vogel, die zij was, moest eerst nog een tijdlang de wieken kunnen uitslaan, in de wijde, de vrije lucht." Heel ernstig stelt zij haar man voor, een jaar van hem weg te gaan, met haar moeder in Rijswijk een mode-zaak op te zetten „Carola Huis" en te laten zien dat zij haar eigen brood kan verdienen. Hugo ver-

zet zich met hand en tand tegen die malligheid, maar tenslotte moet hij toegeven. Een jaar lang zullen ze elkaar niet zien.

Het gebeurt en 't wordt een volmaakte mislukking, zoodat Carola blij is, dat ze door een vriendin gevraagd wordt om mede te werken met een groep dames om een „vogelconcert" te geven. Zij bootst prachtig den nachtegaal na, heeft groot succes, met het gevolg dat haar vriendinnen groen worden van nijd en na de eerste voorstelling wordt zij er uitgewerkt.

Haar man denkt nu de gelegenheid schoon om haar te gaan opzoeken en terug te halen in de echtelijke woning. Zij is blij als een engel als ze hem ziet. Hij wordt wat overmoedig en zegt onvoorzichtig: „arme lieveling, dat je zoo naar mij hebt verlangd!" Dan is ze in haar wiek geschoten en gekrenkt. Zij stuurt den verbaasden echtgenoot weg: „Vaarwel, Hugo! tot over 'n half jaar." Zij zal haar tijd uitdienen, een vol jaar. Bij gelegenheid zal een vervolg verschijnen: *Film-Ster*. Het dwaze schepsel zal het dus als actrice gaan probeeren, en J. R. van St. krijgt dus een nieuwe gelegenheid haar geestigheid los te laten over de rolkoninginnen.

Wadsley (Olive). WOESTIJNZAND. Arabische Roman. Uit het Engelsch door Minny Musaph Blijdenstein. 2e dr. (282) f 1.90. A. Bruna, Utrecht.

Ik heb een paar boeken van Wadsley gelezen: *De groote Vlam* — en — *De Vrouw bij Het Haardvuur*. Ik behield de herinnering van een uitslaanden brand van passie, erotiek en verdwaasde zinnelijkheid. De boeken van Wadsley zijn gewoonlijk heet als Spaansche peper.

Het verhaal dat zij ons hier biedt, zou niets van het boeiende hebben verloren, als een paar zwaar sensueele passages waren weggebleven. Men voelt het dat Wadsley zich daar opzettelijk heeft toegelegd en al haar behendigheid aangewend om de verbeelding van haar lezers te vertroebelen.

't Is als de rijke Arabier de jonge, gescheiden vrouw Caro onder allerlei voorwendsels in zijn tent heeft gelokt om haar te bezitten. De toebereidselen tot die verkrachting worden zoo langzaam en ook zoo nauwkeurig mogelijk beschreven, en al wordt de daad dan ook door tusschenkomst van een derde verhinderd, de zinnen zijn gewekt en opgehitst.

En ten slotte het samenzijn van Caro met haar redder Sforza in een tent midden in de woestijn, vanwaar zij nooit meer den weg zullen vinden naar de beschaving; het broeden van beider passie en dan de wilde overgave.

Het is alles berekend om sensueel te ontroeren en daarom waarschuwen wij. Wie met vuur speelt . . .

Weilbach (A. M.) ZUSTER DORETE. Uit het Deensch. (155) f 1.50. J. N. Verhoeve, den Haag.

Een voorbeeldige zuster van het Roode Kruis. Innig godsdien-

stig en opofferend voor de menschen. Een van haar patienten, die zijn genezing heeft te danken aan haar toewijding, vraagt haar ten huwelijk. Hij is haar niet onverschillig, maar zij wijst zijn voorstel af omdat hij *niets* gelooft. Dat brengt hem tot nadenken en dan tot haar geloof. Een vroom protestantsch verhaal.

Wood (Mr. Henry). DE STEM HAARS LEVENS. Vrij naar het Engelsch. (255) f 1.90. C. Blommendaal, den Haag.

Een goed verhaal, voor iedereen geschikt. Zij blijft achter met twee zoons, oppassende jongens, die de weduwe dapper terzijde staan. Want bij den dood van vader was er niet veel en een legaatje is de familie ook nog onttroggeld door een onvriendelijken neef. Maar de jongens pakken flink aan en overwinnen alle moeilijkheden.

Het is een goed en nogal afwisselend, protestantsch-religieus boek.

Zuccoli (Luciano). KIF TEBBI. Afrikaansche roman. Naar het Italiaansch door Ellen Forest (269) f 1.90, A. Bruna, Utrecht.

„Kif Tebbi," „uw wil geschiede," de uitdrukking van het Moslimsche fatalisme.

Deze roman brengt ons midden in het leven der Arabieren en leert ons hunne zeden en gewoonten. Maar we ontmoeten onder hen ook personen, die hebben kennis gemaakt met de Europeesche beschaving en bij wie veel is gewijzigd van de oude gebruiken. Zoo één was Ismaël Ben Ajad Temsschet.

Met zijn zweep ranselt hij een Turksch onderofficier, die een meisje wilde rooven, op geduchte wijze af; hij is onverschillig voor het verloop van den oorlog tusschen Italië en Turkije; hij verbergt zijn bewondering niet voor de Westersche beschaving en evenmin zijn verachting voor de Turken; hij is geen fanatiek aanhanger van Mohamed's leer, en dat alles maakt hem verdacht.

En het eindigt dan ook met zijn dood; opgeroepen voor het leger, wordt hij als een die niet te vertrouwen is, geëxcuteerd. Tegenover hem vinden wij andere tvpen, b.v. zijn vader een man van ongerepte eer, trouw aan Allah en zijn volk, een heilige in de oogen zijner geloofgenooten. En Muktar, de broeder van Ismaël, of de onzedelijke en bloeddorstige Rassim Ben Abdalla. Het is geen boek voor iedereen en zelfs de volwassenen, die het andere kunnen verdragen, zullen er genoeg van krijgen als ze een oude vrouw zien geeselen op last van het beest Abdalla:

„De vrouw loeide niet meer. Ze was nu iets onherkenbaars, een hoop roode rommel, die zich uitbreidde en bij iederen slag uiteenging. En Ali ging met de oogen, die uit hun kassen puilden, geheel bezweet, toch door op dezen hoop, waaruit geen geluid meer kwam, te slaan. Het touw, de prop, de oude doekspelden, de armbanden losten zich op in de stuk geslagen en uiteengespatte spieren, in den warboel van haar." —.

In Eigen Kring

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Met onze vraag in de Juli aflevering zijn wij bepaald niet gelukkig geweest, omdat er maar een paar antwoorden inkwamen, hebben wij haar in Augustus herhaald, maar zijn niet veel verder gekomen. Het aantal antwoorden is wel gestegen op ons aandringen. Er waren er nu 137, maar zij gaven geen resultaat. Bijna allen noemden twee boeken, en het meest werden de titels gegeven van Felix Timmermans: *Van waar de Appelsienen groeien,* en van *Opstandigen* door Mevr. Ammers Küller.

Maar wij ontvingen ook een uitvoeriger schrijven op onze vraag, dat echter niet een direct antwoord is; het geeft echter een goeden kijk op de mentaliteit van dezen lezer, die in ieder geval zich bewust zocht te maken, waarom het éene boek hem behaagt en het andere hem onverschillig laat. Ofschoon vooral de redeneering ons niet streng logisch lijkt, vinden wij den geheelen brief toch merkwaardig genoeg om hem hier een plaatsje te geven.

Halsteren, 15 Aug. 1926.

AAN DE REDACTIE VAN BOEKENSCHOUW
Heerengracht 415, Amsterdam.

Uwe vraag op bladzijde 137 van „Boekenschouw" mag voor uw lezerspubliek iets vereerends bevatten, toch kan ze niet leiden tot het resultaat, „den *smaak*" der lezers te leeren kennen.

De lezers — in het algemeen — kunnen over de boekenwereld niet voldoende oordeelen. Immers ieder lezer leest er zoo'n seizoen nog toch maar enkelen van de velen die verschijnen. Hij kan dus geen overzicht hebben over het geheel.

Daarvoor leest hij juist *„Boekenschouw"*.

De „smaak der lezers" is bovendien een eigenschap van weinig waarde, omdat die veelal niets meer is dan een cultuuruitvloeisel van het dagjesleven; evenals de snit van ons jasje of den vorm van het dameshoedje. Het illustreert eigenlijk maar den tijdgeest van één oogenblik. Uit den aard der zaak maar een zeer eenzijdig ding, dat na korteren of langeren tijd weer verdrongen wordt door iets anders.

Smaak van den lezer is dus van meer waarde voor den *Boekhandelaar* dan voor den *Boekbeoordeelaar*.

De eerste kan hem niet beheerschen maar heeft er toch rekening mede te houden om der wille van den finantieelen kant van zijn *zaak*.

De ander heeft geen *zaak*, maar een *taak!*

Een taak van moreele plicht, niet soepel en niet licht.

Voor hem is smaak, eigenlijk gezegd, bijzaak.

En aangezien uw vraag toch eigenlijk het te weten komen van een oordeel beoogt, zal ik mijn smaak op zijde zetten.

* * *

Tegenover mijne kinderen vergelijk ik de boeken wel eens met het werk van mijn buurman.

Mijn buurman is, moet U weten, een wagemaker. 't Is een bejaard vakman die zijn werk uitstekend verstaat.

Bij al de boeren nagenoeg in den omtrek zijn van hem in gebruik mestkarren, vierwielige oogstwagens en lichte tilburies en karretjes waar de boeren mee naar de kerk en de markt rijden.

Ze zijn zoo oppervlakkig beschouwd, wat type en bouw betreft, precies gelijk aan het werk van zijn collega's uit den omtrek.

Toch kan ik werk van hem op het eerste gezicht kennen. Elke spaak in het wiel is precies zoo gesneden dat hij in het domgat past. Er is nergens een reefje hout teveel of te weinig weggesneden. Alles past juist. Het is, wat men noemt, af. Best vakwerk.

De man is pas overleden. Tussen zijn eerste en laatste wagenwiel is wel verschil van stevig in elkander zitten, maar geen verschil van vorm of karakter.

Dat vorm- of karakterverschil zit ook niet in het werk van de wagenmakers uit den omtrek.

Samen hebben ze voortgebracht het type voertuigen met eigen streekkarakter. Producten van berekening en aanpassingsvermogen aan bedrijfseischen.

Wezelijk kundig in 't algemeen; maar geen kunst!

Maar een andere buurman van me, een eenvoudige boerensmid, had van den wagenmaker een nieuwe kruiwagen thuis gekregen. Hij probeerde hem eens en voelde dat hij wat stroef liep. Hij dacht er eens over na of dat niet te verbeteren zou zijn. En wat deed hij toen. Wel, hij gooide het wiel, dat op zijn assen te groote wrijvingsvlakken had, eruit. Hij smeedde twee vlakke beugels die met een paar moerbouten aan de kruiwagenpriemen werden bevestigd. Daartussen plaatsten hij het voorwiel van een oude stoomfiets.

Zoo kreeg hij een kruiwagen die er op het oog wat vreemd uitzag, heelemaal geen meesterstuk van afwerking, zelfs deed wagen en wiel zich vreemdsoortig bij elkander voor. Maar het was een werktuig geworden waar een grooten last op gemakkelijker manier mee vervoerd kon worden.

Hier was dus niet grondige vakkennis, maar de uiting van het ingeboren eenvoudig menschelijk genie aan het werk geweest.

Dat is kunst! Kunst in den dop nog. Maar die uitgroeien *kan*.

De meeste boeken — en niet de romantische alleen — zijn te vergelijken met het werk van mijn buurman-wagenmaker. Van welke richting of school ook; oude en moderne; de meeste dragen dien stempel.

Ze mogen dan overigens nog zoo in den smaak vallen, ze mogen dan nog zoo aantrekkelijk en vlot geschreven en de stof boeiend zijn.

Wij de lezers uit het volk staan soms verwonderd van den stroom boeken die de pers uitwerpt.

Verwonderd staan we ook van de vruchtbaarheid van sommige schrijvers die als 't ware hun boeken uit de mouw schudden.

Het is voor ons, broodmenschen met dagelijksche beslommeringen beladen, eenvoudig onmogelijk door eigen lezing een voldoend overzicht te krijgen. Maar als we dan in de menigte hier en daar een greep hebben gedaan dan komt ons maar steeds, bijna altijd, het werk van buurman-wagemaker voor den geest.

Ook onder de boekenmenschen schijnen er maar heel weinigen te zijn die zoo nu en dan, in geestelijken zin, zooals mijn buurman-smid, den kruiwagen en het stoomfietswiel weten te vereenigen zoo dat er iets beters, iets geniaals mee bereikt wordt. Al is het dan ook nog op zoo'n eenvoudige wijze.

En als ik zooiets vind stemt mij dit tot groote vreugde en wijs ik daar mijne kinderen met trots op.

* * *

Naar waar de Appelsienen groeien van Felix Timmermans is zoo'n boek.

Om „Pallieter" heb ik den rondborstigen Vlaming uit Lier wel eens scheel aangekeken.

Maar toen ik hem laatst ten huize van een kennis ontmoette heb ik, uit waardeering voor zijn laatste boek, hem spontaan mijne beide handen toegestoken, in plaats van de gebruikelijke eene.

Hij voegde me toe: U zijt er beter over tevreden dan ik zelf. Want volmaakt is 't niet!

Begrijpelijke eigenschap zou ik zeggen. Volmaaktheid bestaat nu eenmaal niet.

Maar hier is een Roomsche mensch aan het woord, die zijn kersversche indrukken spontaan uit zijn hersens schudt ongezift, met veel levensblijheid, ze door de penpunt heen over het papier laat stroomen met wel zwierige voor iedereen begrijpbare woorden, in een kleine 160 bladzijden aaneengereid tot een boekje waaruit de cultuurwaarde van het christendom spreekt tot de menschen, zooals zelden in zoo'n kort bestek is bereikt.

Zwijg me daarom van tekortkomingen, van ietwat oppervlakkigheid hier en daar.

Felix Timmermans heeft Italië schoon gezien en laat het ons schoon zien in Roomsch milieu, zonder dat het den andersdenkende afstoot, in zijne schoone Vlaamsche Moedertaal. Zoo dat de regenboog van zijn idealen die in zijn jeugd uitgingen van hier naar Florence, bij het zien van prenten van de kunstwerken van de groote meesters der kunst uit die stad, nu wel zal blijven stralen van uit de boezems zijner lezers vanuit de lage landen aan de zee naar het zonnige Italiën met zijn kunstschatten, zijn heiligen en zijn Paus-stad.

Een beter boekje is er in den laatsten tijd niet verschenen, meen ik. En als 't verschenen is, heb ik het niet gelezen.

M. v. d. M.

* * * Wij herinneren eraan dat de door ons gestelde vraag in Augustusnummer was:

Wie geeft een artikel over Karel van den Oever. Het moet een objectieve studie zijn. Vier of vijf bladz. is voldoende. Honorarium 25 gulden.

(Wij hebben nu reeds drie artikelen ontvangen, waarvan wij het beste in October zullen plaatsen.)

Vraag (voor November-aflevering). Wie kan een goed en gemotiveerd oordeel geven over *Beknopte Handleiding der Psychical Research* van W. H. C. Tenhaeff, zoo juist verschenen bij H. P. Leopold in twee deelen. Den Haag?

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

LE ROMAN DE PAPA.

En onder dezen titel de blijde en trotsche beteekenis *J'ai huit Enfants*, zeldzaam, maar niet alleen in Frankrijk, waar de egoistische levensopvatting zooveel drab heeft aangespoeld.

De schrijver, Jean Péricard is geen egoist. In den oorlog vuurde hij zijn mannen, die tot het uiterste een looggraaf moesten verdedigen, aan met den kreet: „debout, les morts!" En deze ijzervreter geeft ons hier zoo'n teer, gevoelig en geestig boek als men maar zelden ontmoet. Zoo kunnen alleen ouders over hun kinderen schrijven, wier harten begrijpen en wier oogen peilen de zieltjes hunner lievelingen.

Ik raad alle ouders aan, die iets moois en iets weldadigs willen lezen, deze bladzijden zich niet te ontgeven. Dit boek kan hen veel leeren zien, veel begrijpen, veel helpen. En vooral wellicht doen beseffen, hoe gelukkig en rijk, maar ook hoe verantwoordelijk zij zijn.

VOOR HET KIND

Wij beginnen met een voortzetting van de beoordeeling der Stamperius bibliotheek, waarmede in het Augustusnummer een aanvang werd gemaakt. (Zie blz. 188).

Heel deze bibliotheek is overgegaan aan den Uitgever Kluitman te Alkmaar.

In omslag f 1.15, carton f 1.60, prachtband f 1.90.

Gordeau Jr. (H.) *De Zwerver.*

Pakkende bladzijde. Maar voor de kath. jeugd is het te veel in protestantschen geest geschreven.

Heinen (G. J.) *Het Boerenknechtje.*

Een dorpsjongen, wiens vader vroeg gestorven is, wordt knechtje op 'n flinke boerderij. 't Gaat over boerenleven en bedrijf. Ook geschikt voor onze jongens van 8—12.

Kievit (C. Joh.) *Slaet op de trommele.*

Overgang van Enkhuizen tot den Prins van Oranje. De feiten worden eenzijdig voorgesteld als het werk van God (zie blz. 45 en 49). Niet voor de kath. Jeugd.

Kok (Truda) *Nieuweroord.*

Dit boekje over 'n levendig, speelsch, werk- en leerschuw kind heeft een ongezochte, opvoedkundige strekking en verdient alle aanbeveling. Vooral voor meisjes.

Sonnega (H. W.) *Trouwe Vrienden.*

Wel een aardig verhaal. Misschien hier en daar wat overdreven. Maar men kan het onze jongens gerust in handen geven.

Stamperius (J.) *Drie Jongens op een Schip.*

Reis per tjalk van Zuid-Beveland. Ontkleeden, zwemmen, stoeien in Adamspakje. Dat keuren wij af.

Stamperius (J.) *Een week vol Avonturen.*

Jammer dat ik dit leuke boek niet kan goedkeuren. Ik heb bedenking tegen het Adams-costuum van de zwemmende jongens.

Stamperius (J.) *Jongensleven.*

Uit de drie-Japen-Serie. Zoodra de jongens water zien liggen de kleeren aan den kant en zwempakjes achten ze onnoodig. Jammer van 't aardige boek.

Stamperius (J.) *Met de Rembrandt naar Genua.*

Dagboek van een H. B. S-er. Hij bezoekt Wight, Lissabon, Tanger, Algiers, Genua. Niets dan lof voor 't boekje. Wellicht 'n klein voorbehoud voor blz. 97 (2e alinea.) Men oordeele zelf.

Tuuk (Titra v. d.) *Gezellige uurtjes.*

Niets dan goeds van dit boek te zeggen. De sprookjesvorm is goed vol gehouden. Maar alle kinderen houden daar niet van.

Uildriks (F van) *Een kijkje in het gezin van dokter Felhorst.*

Een ideaal huishouden. Goed voor jongens en meisjes.

Bruining (H.) *Bart Emdébée.*

Hoe 'n kermisjongen zijn weg door het leven vindt. Maar den fijnvoelenden kermisman Bart, mag Eppi wel dankbaar zijn, want zonder hem was hij in zijn gevaarlijk milieu gebleven. Aanbevolen.

Abramsz (S.) *Omringd door gevaren.*

Voor liefhebbers van geschiedenis. De kranige walvischvaarders wekken bewondering. De bladzijden in Oud-Hollandsch had men kunnen weglaten, die slaan de jongens toch over. Voor de hoogste klassen der L. S.

Stamperius (J.) *Van drie Jongens en een vrijen Zaterdagmiddag.*

Niet geschikt voor onze jongens, die de motieven van protestantsche kinderen, om de kerk te verzuimen, misschien als voldoende, ook voor zich zelf, zouden kunnen aanmerken. En dat zijn ze niet.

Lubberts (R.) *Bert Bruins, de jonge Vagebond.*

Zonder in kwajongensstreken te vervallen, behalve een enkele, waar Bert later zelf spijt van heeft, weet de schrijver een boeiend verhaal te schrijven. Bert is een flinke, goedhartige jongen, die voor zijn moeder door 't vuur zou loopen. De schors is ruw, de kern is goed. Scheeve Janus is ook 'n leuke sinjeur. En de lezers leeren, hoe ver men het met goeden wil en wat inspanning brengen kan. Aanbevolen.

Veenendaal (J. van) *Het Kind van de Heide.*

Illustratie van „Oost West, thuis best." Een arme jongen wordt door een rijk, kinderloos echtpaar opgenomen. Hij vindt er geen liefde, behalve van de Juf. Gebrek aan hartelijke liefde doet hem kwijnen, hij loopt weg en is weer gelukkig als hij terug is in zijn hutje.

F i n n S.J. (Francis) *Geluksvogel.* Uit het Engelsch door J. Simons. N.V. Lecturis, Eindhoven.

Bob Evans wordt door zijn vader in den nacht uit zijn auto gezet met 50 dollars zakgeld en 't eigenaardige bevel nu maar verder voor zich zelf te zorgen en hem binnen 't jaar niet meer onder de oogen te komen. 't Is echt Amerikaansch. Het veertienjarig jongmensch beleeft dan zijn avonturen, ontberingen en moeilijkheden. Met eigen verdiend geld maakt de jongen het Gymn. af. Pater Finn belooft een vervolg op dat voor jongens zeer interessante verhaal.

G r a s (H.) *Sterker dan het Kwaad.* (202) f 1.90. Schoonderbeek, Laren.

Een zwakke jongen wordt door een slechten makker op verkeerde paden gebracht . . . hij valt, maar het goede in hem zegeviert tenslotte. Vooral voor de volksjeugd een goed en leerzaam boek.

L a v k i (Lod.) *Menschenoffer.* (90) f 0.75. N. V. Lecturis, Eindhoven.

Mooie vertelling uit den tijd van dolmen en druïden over de bekeering van twee jonge heidenen. Voor jongens en meisjes van 10 tot 14.

H a a r (P. A. ter) *De Woudclub.* (183) f 1.—. G. B. van Goor & Zonen. Gouda.

Eenige jongens mogen in de vacantie voor een week kampeeren in het bosch. Zij doen dat op Indianenwijs, zoover het hun mogelijk is. Het wordt goed verteld; de jongens maken het niet al te bont; het is dus wel geschikt. Ofschoon wij van kampeeren geen voorstanders zijn.

H i l l e-G a e r t h e. *De Plaats waar Gij staat.* (240) f 3.—. Nijgh en van Ditmar, Rotterdam.

Een boek voor oudere meisjes, dat ik van harte kan prijzen. De familie de Ruyne geeft zulk een voorbeeld van vriendelijke huiselijkheid en onderlinge liefde, dat ik het boek in handen van alle meisjes zou wenschen. Ruut met haar zonnigen kijk is de hoofdpersoon en ik vind haar een schat. Dat zal voor velen dit boek ook zijn.

S t e e n h o f f-S m u l d e r s (Alb.) *Een Huis vol Kinderen.* (212) f 1.20.

Vriendelijke vertelling over het gezin van Leeuwen, voor jong en oud prettig om te lezen.

T o r n i u s (Valerian) *Eliza.* Bewerkt door D. A. Cramer-Schaap (223). Kluitman, Alkmaar.

Keurig uitgegeven, vriendelijk geïllustreerd. Het blijkt ons dat dit boek door velen wordt beschouwd als een boek voor de rijpere jeugd. Daarvoor is het niet geschikt. Voor ouderen mag het goed zijn, als lectuur voor opgeschoten meisjes en jongens wijzen wij het af, zonder aarzeling.

T r e f f e r s (J.) *De Kostelooze.* (198) f 2.—. Valkhoff & Co., Amersfoort.

De jongen die kosteloos op het Lyceum geplaatst is om zijn knappen kop, wordt door den schrijver prachtig geteekend. De vernederingen die hij, de zoon van den bakker uit het stadje te slikken krijgt, heel den toestand op school en thuis, het misplaatst zich voelen, de verkeerde verhoudingen, worden fijn geschetst en getypeerd.

Een boek misschien meer voor ouderen die er van kunnen leeren, dan voor jongens.

Brievenbus

Waarschuwing. Wij verzoeken onze correspondenten vriendelijk maar dringend eens goed nota te willen nemen van de adressen op de binnenzijde van *Boekenschouw* duidelijk aangegeven voor Administratie en Redactie. Er gaat bijna geen week voorbij of er komen vergissingen voor. Heden ontvingen wij weer twee brieven, die blijk geven van verwarring. De eene brief was aan het juiste, Amsterdamsche adres gezonden door den uitgever W. de Haan van Utrecht, maar hij veronderstelt eene relatie tusschen ons en Dr. v. d. Mark (schuilnaam van Hein Hoeben), terwijl er absoluut niets van dien aard bestaat. De andere brief werd geschreven door J. Jacobs te Maastricht en in zijn schrijven lezen wij dezen zin: „ik adresseerde ook al reeds aan Industriestraat 1, Tilburg, den uitgever, doch mocht geen antwoord van daar ontvangen." Het is nu toch werkelijk al lang genoeg geleden, om te weten dat onze uitgever niet in Tilburg woont, maar in Amsterdam: *Joost van den Vondel:* Bosb. Toussaintstraat 70. Deze verwarringen, waaraan waarschijnlijk alleen de onoplettendheid der schrijvers schuld heeft, zijn ons hoogst onaangenaam en kunnen de correspondenten te leur stellen.

Ter volledige inlichting herhalen wij hier ook nog eens dat het *Maandschrift Boekenschouw* hoegenaamd in *geen* enkele betrekking staat met de *Jaarlijksche* Boekenschouw.

Wij geven uit: *Maandelijksche Boekenschouw* (thans 20e jaargang) en *Standaard-cataloog* (een soort van encyclopedie van schrijvers en hun werken). Wie verdere inlichtingen verlangt, wende zich tot Pater A. Gielen S.J. *Heerengracht 415, Amsterdam.*

Aanbevolen wordt door iedereen, die er nader kennis mee heeft gemaakt de *Schriftelijke Cursus Kerklatijn* onder leiding van de leeraren A. J. C. Blaas en H. A. M. Douwes. Wij sluiten ons gaarne en van harte aan bij de aanbevelingen van zoovelen en zoo gansch bevoegden.

Wendt U voor verdere overtuigende verklaringen en inlichtingen tot de Administratie, Van Woustraat 119, Amsterdam.

B. D. te Utr. e. a. O ja, wij zijn bestormd door vragen, waarom het *supplement* van den *Standaard-Catalogus* nog niet was verschenen. Men kan er vast op rekenen dat het geruimen tijd voor Sint Nicolaas u wordt toegestuurd. Een groot deel werd reeds maanden en maanden geleden gedrukt, doch de nieuwe titels moeten worden tusschengevoegd. Met de inleiding zal het duidelijk worden dat wij om zéér praktische redenen, wij zouden zeggen dwingend practische, van ons oorspronkelijk plan om in April of Mei te verschijnen zijn afgeweken.

A. Gr. te 's-B. Met zekerheid kunnen wij daarop geen antwoord geven. Delteil, de schrijver van het veel, en met recht bestreden *Jeanne d' Arc* was in Mei van verleden jaar niet katholiek. Dat blijkt genoeg uit een vraaggesprek van F. Lefèvre. Het catholicisme trok hem echter zeide hij. Maar volgens verdere uitlatingen in datzelfde gesprek, stond hij er even ver af, tenminste in de praktijk, als iedere sensualist.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst.

Fles (Etha). II. Poverello. (St. Fransiscus van Assisië). Met een voorwoord van P. Hoenen S.J. Professor aan de Gregoriaansche Universiteit. (158) f 1.50. Teulings' U. M. 's Bosch.

Geen kritisch-historisch onderzoek of wetenschappelijk-psychologische analyse of poëtisch-literaire ontboezeming wil zij geven, maar een reeks van vlot geschetste tafereelen, die een scherp beeld geven van den Arme van Assisië. De schrijfster, die vroeger in het Handelsblad, sympathieke brieven schreef over Italië, is overgegaan tot het geloof van Sint Franciscus.

Groessen (Hubertus van) Kloosterstaat en Kloosterleven volgens het Kerkelijk Wetboek. (234) f 1.50. Gregoriushuis, Utrecht.

Rutten (Dr. F.) Bijbelsch Leesboek I. Het Oude Testament. (156) f 2.50. Luxe uitgave f 6.50. Paul Brand U. B., Hilversum.

Dr. Rutten als tekstschrijver, Prof. Groenen als bijbelkundige, Dr. Verhoeven als paedagoog en Huib Luns als illustrator hebben saamgewerkt om dit bijbelsch leesboek tot iets héél goeds te maken. Het is niet enkel voor school, maar ook voor de huiskamer.

Teresia (Heilige) Werken der — Deel III: De Weg der Volmaaktheid. Het kasteel der Ziel. Vertaald uit het Spaansch door Dr. Athanasius van Rijswijck en Dr. Titus Brandsma. (397) f 6.25. Geb. f 7.25. Paul Brand U. B., Hilversum.

Met verlangen is naar dit derde deel uitgezien. Het zijn verheven boeken, meesterwerken der kath. mystieke literatuur, maar begrijpelijk voor iedereen, die God bemint en Hem steeds meer wil liefhebben.

Wijnpersse (A. van de). De Dietse vertaling van Suso's Horologium aeternae Sapientiaa (206) f 4.50. Wolters, Groningen.

Onderwijs.

Cauberghe (J.) Bloemlezing uit katholieke schrijvers. Deel 2. (238) f 2.35. G. van Goor, Gouda.

Kemink's. Examengidsen, bevattende volledige bijzonderheden omtrent de voornaamste examens in Nederland. f 1.90 per deeltje.

Prick van Wely (Dr. F. P. H.) Kramers' Engelsch Woordenboek. Engelsch-Nederlandsch en Nederlandsch-Engelsch. 10 dr. (1260) f 3.90. G. van Goor, Gouda.

Rubbrecht (Dr. Raphaël) De Groote Levensverschijnselen. (90) „Excelsior", Brugge.

Deze lessen werden gegeven aan de school voor verpleegsters te Brugge, als inleiding tot de studie der ontleedkunde en der verrichtingsleer.
Kan ieder onderwijzer, die zijn kinderen iets heeft mede te deelen over de levensverschijnselen, te stade komen. Klein boekje, allicht voor een miniem prijsje.

Smits (J.) Opgave en programma's van de examens voor klerk bij de departementen, de algem. Rekenkamer, de provinciale griffie en bij de gemeente. Verzameld en de rekenvoorstellen met antwoorden. (104) J. Wolters, Groningen.

Taal en Letteren.

Kat (P.) Bijbelsche Uitdrukkingen en Spreekwijzen in onze Taal. (112) f 1.90. Thieme, Zutphen.

Leendertse (77) en C. Tazelaar. Christelijke Letterkundige Studiën. Dl. II (264) f 2.90.

Het eerste deel verscheen in 1925. Het bevat de volgende opstellen; J. Thomson: over Guido Gezelle — Dr. J. de Moor: Van Eeden's Ellen — Dr. Ph. Lansberg: De Dierenwereld in onze Lyriek — J. Thomson; Timmermans' Pallieter — J. Haantjes: Gossaert-studieën — A. Wapenaar: Rondom Da Costa's poëzie — J. Patri: Selma Lagerlöf — C. Tazelaar: Alice Nahon — F. Bosman. Volk, Taal en Letterk. van Zuid-Afrika.
Dit tweede deel bevat:
J. van Dijk: Over Kunst en Kunstgenot — G. Gossaert: Bilderdijk — Dr. J. van der Valk: De Taal van J. Perk's Sonnettenkrans — J. Thompson: Gorter's Mei — K. Schilder: Eros of Christus — Leendertse; Adama van Scheltema, socialistisch dichter — A. Wolf: Nietzche als kunstenaar.

Royen (Gerlacus). De jongere veranderingen van het Indo-germaansch nominale drieklassensysteem (167) f 2.50. Malmberg, 's-Bosch.

Ström (G.) Maleisch. Meulenhoff (H.) Amsterdam. Zelfonderricht naar Schidlof's Taalmethode. Praxis voor vreemde talen. 1000 woorden systeem.

In een paar maanden tijds leert men zich met deze methode al heel aardig helpen.

Vles (J.) en Dr. B. Schidlof. Fransch. 1000 woordensysteem. Meulenhof (H.) Amsterdam.

Een systeem dat ons heel praktisch en logisch lijkt.

Kunst.

Hatton (R. G.) Het Teekenen van den Mensch (357) 3de dr. Vertaald door A. R. Cohen, Arts, herzien door B. Th. De Hey. Meulenhoff (H.) A'dam.

Martin (Prof. Dr. W.) Jan Steen. Over zijn Leven en zijn Kunst. f 1.50. A. Sythoff, Leiden.

Met 20 reproducties in koperdiepdruk van zijn meest bekende schilderijen.

Nederlandsche Burgerlijke Bouwkunst uit vroeger tijd. Met 65 Afbeeldingen. De Waelburgh, Blaricum.

Het is een mooi prentenboek. Het mag goede reden hebben dat de uitgevers zich onthielden van tekst. Maar wij hadden toch gaarne gezien, dat even werd meegedeeld onder de plaat, wanneer het gebouw ontstond en in welken stijl het werd opgetrokken. Met een halven regel druks ware daardoor veel te leeren.

Retera (W.) Nederlandsche Bouwmeesters. Een reeks studies onder leiding van .... Prijs per deeltje f 1.50. Van Munsters U. M., Amsterdam.

De eerste studie van W. Retera gaat over W. Kromhout Czn. (58 bldz. — 25 Afb.) De volgende deeltjes zullen bespreken Piet Kramer, W. M. Dudok, A. J. Kropholler, M. de Klerk, Dr. H. Berlage. Men zal dus een mooi overzicht krijgen van onze moderne bouwkunst.

Roelfsema Hzn. (W. J.) Dur en Mol. Sprokkels uit het Rijk der Tonen (132) f 2.25. Noordhoff, Groningen.

Allerlei interessante bijzonderheden over verschillende componisten en hun werk, waaronder aardige anecdoten.

Letterkundige Studiën

over KAREL VAN DEN OEVER

Telkens als ik weer iets lees van Van den Oever, moet ik mij verwonderen over zijn buitengemeen aanpassingsvermogen. Eerst volbloed Tachtiger en Renaissancist, zooals hij zich toont in zijn „Oud-Antwerpsche Vertellingen" met hun smeuige taal en zwierigen woordenpraal, met hun kostelijken humor en pittige boert, op het karikaturale af, schrijft hij sinds eenige jaren verzen met filmbeelden in een taal die hij zelf noemt „afgesnoeid, aangesneden tot haar vitaalste merg". Hij staat thans met den rug naar de Renaissance en de Tachtigers, scheldt erop uit al zijn macht. „De Nieuwe-Gids-frazenstulp ligt aan scherven, de dichterlijke taal wordt scrupuleus uitgewied, en het rijm, dit opgedirkt restje van ouwe Rederijkers, op de tippen zijner pantoffels, nauwelijks bij de doorluchtige Poëzie toegelaten. Voor ons zal het literatair ornament slechts groeien uit den geloofsnood, maar dan ook geen ornament meer zijn. Zonder inwendige nood geen beeld, geen plastiek, geen orneering: geen beeld dat niet een buitengewoon teeken des gemoeds zij; liever de ivoren beenderen des geloofs dan den overladen vleesch-buik van de Tachtigers-woordkunst. Vorm groeit uit ziel." Zoo kondigde hij in „Roeping" indertijd zijn nieuw kunstinzicht aan. Hierbij keerde hij zich ook tegen de richting van „Van onzen Tijd". dat „stond onder de hallucinatie van het mooie woord, dienstbaar gemaakt aan de katholieke vlag", waar dan ook dikwijls „de kleurige sonnet-vorm pasklaar lag voordat de geloofsimpulsie inhoudelijk aanwezig was."

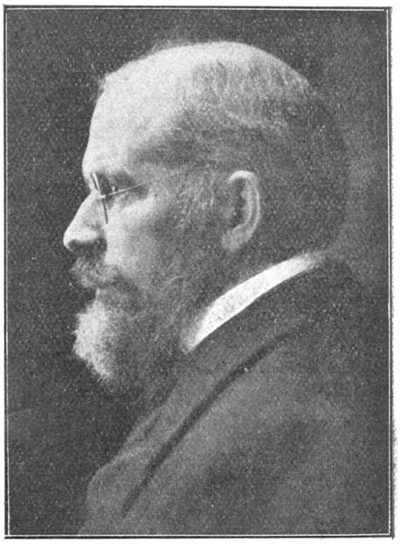

Van den Oever's kritische opstellen vlak vóór het uitbreken van den wereldoorlog in „Vlaamsche Arbeid" en „Van onzen Tijd" getuigden van een buitengewone belezenheid in oudere en nieuwere literatuur; hij schreef waardeerend over zeer uiteenloopend werk,

zonder overschatting, steeds de vlaamsche vlag hoog houdend tegenover de franskiljons en belagers van de kultuur van zijn dierbaar Vlaanderen. Toch klonk ook daar reeds somwijlen de bitse toon door die nog altijd in zijn kritieken gewraakt wordt en zoo kwalijk past bij een bekentenis als deze in „Roeping": „Het katholiek vers moet de direkte resultante zijn van den kristelijken geloofsakt, b.v. de vrucht der H. Communie. De geloofsdaad gaat vooraf en, als een echo, nadien het dadelijk gedicht. Daarom zal een katholiek poëet zuiver, zachtmoedig, nederig zijn opdat de Heilige Geest — die de Muze is — in hem wone en uit hem spreke." Veel scherpe taal kan Van den Oever vergeven worden, waar hij verguizing van het kristendom en verzaking der geloofsdaad als de beschaving onwaardig hekelt, doch persoonlijke accenten moeten vermeden worden, want een waarlijk groot kristen bemint de vernedering aan eigen lijve, offert zijn werk aan God op zonder te letten op wat de menschen erover oordeelen. Zeker past dit een katholiek. Immers naar het woord van Prosper van Langendonck is een katholicisme breed genoeg om ieder persoonlijk streven te omvatten, daar het nog staat en immer zal staan aan het toppunt van alle leven.

Van den Oever is de sterke voorvechter der katholieke Vlamingen, doch bij meer gematigheid in zijn uitspraken zou hij dieper en ruimer invloed oefenen. Vechtlustig lokt hij te veel strijd uit. Op een slagveld gedijt het graan niet. Zwaard en ploeg laten zich niet tegelijk hanteeren.

Voor mij zijn uit de vroegere kunstperiode van Van den Oever's leven zijn „Kempische Vertelsels" het zuiverste en sterkste werk; die sprookjes zijn vrij natuurlijk verteld, sprankelen van liefde voor de Kempen en tintelen van gezonden humor. Naast de Kempen heeft de schrijver steeds groote liefde gekoesterd voor de Sinjorenstad, wier lof hij bezong, wier geloofsstrijd hem de historische tafereelen in de pen bracht zooals die gepenseeld staan in „De Geuzenstad". Hoe weet hij daar het leven der burgerij uit de zestiende eeuw te beelden in onderscheiden figuren en, zij het soms wat omstandig, prettig te verhalen in zwierigkunstrijke taal met schat van beelden.

Altijd weer die zucht naar godsdienstig-gekleurde stof. In de „Stichtelijke Maenrijmen" van 1911 is zijn lyriek nauw verwant aan die onzer stichtelijke dichters uit de zestiende en zeventiende eeuw, wier taal hij zelfs imiteert in die „liefdesuchten opgedraeghen aen onzen Heer Jesus Christus die den nacht deser weirelt verlicht." In de getalsymboliek — zoovele verzen als Christus' aardsch leven telde — komt de opzettelijkheid aan het licht die den dichter ook thans noch wordt verweten en waarvan zijn later werk zeker ook niet geheel vrij te pleiten is.

De dichter kon vanzelf niet ongevoelig blijven voor den bloedigen loopgravenstrijd en de harde verdrukking waaronder Vlaan

deren gebukt lag na de duitsche overweldiging. Hij vuurde zijn landgenooten aan:

Vlaanderen-ijzeren Vlaamsche frontsoldaten,
scherp-gehelmd langs nieuwe straten,
stormt nu op
met wilden kop!
Harop!
Harop! Harop!

Inmiddels bloedde zijn eigen ziel. De bundel „Schaduw der Vleugelen" van 1923 met zijn schrijnende kreten bracht opeens een anderen Van den Oever ons voor oogen. Hij aanschouwt in de dingen der wereld de schaduw van den Geest die over de aarde vleugelt. Angst voor de zonde ontscheurt zijn ziel rauwe schreeuwen. Het is een huiveringwekkend boek van pijnlijke zielsanalyse, met verbijsterende oprechtheid gegeven. Bitterheid vervult den dichter die zijn wezen doorwroet. Hij eet de duisternis in een zwarten kelder, zwart als aarde, overal rond. Zijn keel is heesch, zijn ziel doet zeer. Er licht iets schril-zenuwachtigs in deze klachten; ze getuigen van een zielsonevenwichtigheid die naar het ziekelijke dreigt over te slaan. Daarbij uit zich een gemeenzaamheid met het goddelijke die, in haar ongewoonheid en gewildheid ook, hindert en waarvan de dichter zich sedert niet meer heeft losgemaakt. De symbolistische natuuropvatting, reeds merkbaar in vroeger werk, zich hier frappant openbarend als reactie op naturalisme en impressionisme, vindt men opnieuw in „Het inwendig Leven van Paul", eerst in 1923 in Vlaamsche Arbeid verschenen en het volgend jaar afzonderlijk uitgegeven. Ook hier mooie stemmingen in sobere taal, doch al te zeer doortrokken van verstandelijkheid. Uit Paul's bedevaart naar Scherpenheuvel dit: „Ook Paul bad in het Latijn zooals Sint Bernardus die veel vuriger dan hij Maria liefhad. Met inwendigen zin bemerkte hij dat elk „Ave Maria" telkens in een driehoekig banderol zijn mond verliet. Zoo zag Paul ook de „Wees-gegroeten" opstijgen boven de koepelkerk van Scherpenheuvel: eerst scheen het hem een rook, daarna een zwerm vogeltjes, eindelijk een ontelbare hoeveelheid driehoekige banderolletjes. De Litanie van Onze Lieve Vrouw kon hij ook zichbaar opmerken in de richting van Diest: een onveranderlijk groene eik. Op de groote blaren las Paul de heilige attributen van Maria's litanie; twee engelen in kleeren van zilverdraad hingen weerszijden. Beurtelings waren eveneens van achter de malsche heuvelruggen verschijningen van Maria's attributen zichtbaar: de Ark des Verbonds, de Geestelijke Roos, de Toren van David: engelen zweefden er mee langs den rand der aarde en over de aangename deuken en bulten van het land."

„Het inwendige leven van Paul" heeft een storm van kritiek ontketend. Pieter van der Meer de Walcheren rangschikte het onder de literatuur in slechten zin, als zijnde de bezorgde kultuur

van het woord om het woord. Gerard Bruning noemde het „abjekt dilettantisme" en aanvaardde van het heele boek slechts enkele regels als waardevol. In Roeping van 1924 schreef hij o.m.: „Deze als opzettelijkheid gevoelde en ornamentieke hokus-pokus-beelding is bovendien-zuiver litterair beschouwd: vervelend en pedant-plichtmatig als de predikanten-poëzie der voor-Tachtigers; wat uit onmiddelijke emotie moest opspringen lijkt een procédé geworden. De geforceerdheid dezer beelding teekent zich nog scherper af, omdat telkens wanneer maar even in dit boek de Renaissancist van „De zilveren Flambouw" kon herrijzen — zooals hij ook in vele verzen van „Het open Luik" herrees — het beeldend vermogen in het impressionistisch geziene en aan de vreugde om vorm-schoon ontsprongen beeld veel zuiverder wordt. Die fragmenten zijn dan ook litterair de sterkste geworden". In dezelfde aflevering van Roeping, waarin dit te lezen staat, prijst M. Molenaar M.S.C. het werk „voor de nobele bedoeling, waarmee dit inwendig leven is beschreven; ook voor de taalkracht en voor 't gevoelig besef der schoonheid, wat dit werk veronderstelt: maar tijdig noch voor de tijdgenoot, noch voor de schrijver zelf moet 't verschijnen ervan genoemd worden. De eerste verkeert in 'n te eigenaardig ontwikkelingsstadium van kunst-beoefening en geestelijke vorming om 't met voordeel te kunnen ondergaan: en de tweede handhaafde zich zelf te sterk om door dit proza God tot in 't binnenste van onze aandachtige ziel te laten komen."

Van den Oever leverde nog al bijdragen aan Roeping en is zelfs in de redactie van het tijdschrift gekomen, Bruning stichtte mee De Gemeenschap, die andere wegen ging. Ook in Vlaanderen liepen de oordeelvellingen over veel van Van den Oever's werk nog al sterk uiteen; het ging daar fel tegen fel als de dichter zich tot verweer ook van vinnige wapenen bediende.

Voor de levenshouding van hem zijn van beteekenis zijn „Geestelijke Peilingen", in 1925 verschenen. Het zijn fragmenten van een moderne ars poetica, zooals A. Reichling S.J. in de „Studiën" opmerkte, waar hij de Toorop-studies ervan prijst als belangrijk en diep, al heeft Van den Oever het mis, als hij voortborduurt op het boeddhistisch sprookje en op Toorop's vermeende geometrische constructie. Hierin is ook opgenomen het opstel over „Van Nu en Straks" waarin de schrijver een nieuwen kijk geeft op de positie van Prosper van Langendonck in dien kring.

Productief in hooge mate, gaf Van den Oever in 1926 „De Heilige Berg." Ook hier dezelfde natuursymboliek weer: de wereld is een zaal, waarin God zon en maan en sterren opgehangen heeft als lantarens, terwijl Hij door den dichter vertrouwelijk be-jijd en be-joud wordt. Dat de wereld stinkt van de zonden, dat dood en oordeel voor den dichter schrikwekkend zijn, het blijven motieven die in taal-sobere verzen tot kunst ook hier verwerkt werden, soms grootsch van vizie, soms verradend een moeizaam zoeken naar nieuwe beelden, zooals dit: „de mensch

steekt het kruid der doodsgedachte in een knoopsgat van zijn jas, zoodat de wrange geur van het bitter kruid hem altijd in de aandachtige neus hangt." Over dit werk schreef August van Cauwelaert pas in Dietsche Warande en Belfort niet erg vleiend; hij wraakt de verkleining en vermythologiseering van het Godsbeeld, waarin hij volkomen gelijk heeft; iemand als Van der Oever met zulk een intens-geloofsleven, die met zoo stoere volharding steeds ter verdediging van het katholicisme optreedt, moest toch eindelijk eens gaan inzien het ongerijmde van dat gedoe. Ik voor mij geloof dat dit ook nog wel gebeuren zal; wie als hij den moed gehad heeft met zijn renaissancistisch verleden te breken, zal zich ook eens, bij klaarder inzien, losmaken van deze jongerenmanie, deze nabootsing van primitieven, waar onze tijd eigen vormen en geen imitatie van onvoldoenden kunstvorm vergt. Doch ik wil van Cauwelaert nog even aan het woord laten. Hij richt zich tegen de noord-nederlanders, die Van den Oever's geloofsuitingen als specifiek vlaamsch beschouwen, en schrijft: „In elk geval, Van den Oever's geloof, zooals dat zich uitspreekt in dezen bundel, is geen vrucht van Vlaanderen's religieuse traditie. Het geloof dat Vlaanderen sedert eeuwen dooradert is van een wonderlijke mildheid en vertrouwen; Van den Oever's geloof is van een calvinistische hardheid. Er is niemand die twijfelt aan de orthodoxheid van zijn geloof en er is geen katholiek die niet hulde brengt aan de starre standvastigheid waarmede Van den Oever steeds de rechten van het katholicisme in de kunst verdedigd heeft. Maar de wijze waarop zich dit geloof onder de verdwazende inwerking van leuzen en slagwoorden heeft geuit in dit boek, acht ik niet gelukkig".

Ongetwijfeld kan Van den Oever aanspraak maken op den titel van kunstenaar bij de gratie Gods; hij is geboren dichter die de taal naar welgevallen vermag te handteeren tot beelding van de felste zielsbenauwenissen en de teederste gemoedsstemmingen; als weinigen overziet hij de kunststrevingen van verleden en heden en weet hij zich in te leven in de stemmingen en gesteltenissen van anderen; wij mogen hem roemen als onvervaard paladijn ter verdediging van de rechten der katholieken in de kunst; zijn literaire talenten heeft hij getoond in proza en poëzie waarvan veel tot het mooiste behoort dat onze tijd voortbracht; maar hij moet zichzelf nog beter leeren beheerschen, zijn kritischen zin beteugelen, minder eenzijdig voortdraven op een eenmaal gekozen pad, en eens kalm zich een poos zetten tot prozaïsch werk, om te bekomen van den poëtischen roes van het oogenblik.

Dr. H. H. KNIPPENBERG.

Bij het nazien der proef bereikt ons de tijding dat Karel van den Oever op 47 jarigen leeftijd overleden is. R.

De Katholieke Literatuur sinds de Hervorming*)

door LYDWINA DIEPENBROCK

Dit onlangs verschenen werkje vult — op kernachtige, boeiende en vlotte wijze! — 'n lang-gevoelde leemte aan in onze literatuur. 't Karakter dragend ener schets, geeft 't in àl z'n — soms té vlugge — vluchtigheid, eenige rake krabbels onzer positie in de *laatste* eeuwen. Ja, want, al luide de titel weids: „sinds de Hervorming", we vinden maar heel terloops b.v. onze grote Vondel vermeld. Na 'n korte karakteriséring van zeer-gecompliceerde stromingen, landen we aan in de 19e eeuw. Maar dan komt ook de echte gang erin! De verdiensten onzer kloeke Roomse pionieren worden beknopt doch krachtig gememoreerd. De schrijver heeft dit in zulk 'n klein bestek biezonder knap ten uitvoer gebracht.

Enkele losse opmerkingen evenwel houde hij mij ten goede. Ik meen hier eerstens de aandacht te moeten vestigen op 'n m.i. kleine „ketterij" naar aanleiding van Thijm's „Vioolstruik". (blz. 24).

„Omstreeks 1870 werd de kring opnieuw gevestigd en uitgebreid, doch ook toen bestond hij uit leden van allerlei godsdienst en levensbeschouwing." Berust deze bewering niet op 'n misverstand? Wanneer men naslaat A. J.'s biografie: „J. A. Alberdingk Thijm", blz. 177, leest men daar 't volgende:

„*Behalve de Vioolstruik, had Thijm, omstreeks 1870, nog een heerenkransje gesticht*, uitsluitend bestaande uit bijzonder ontwikkelde lettervrienden, die de oude dichters in ongekastigeerde uitgaven lazen en gesprekken voerden over historich-letterkundige en archeologische onderwerpen." Dan volgen de namen van verschillende andersdenkenden, leden van dèze kring. Uit goede bron werd mij verzekerd, dat 'n andersdenkende-in-de-Vioolstruik geen regel was, maar 'n uitzondering, en dat er slechts 'n enkele maal 'n niet-katholiek werd geïntroduceerd, wanneer deze bijvoorbeeld gelogeerd was bij een der leden.

In tegenspraak met een destijds in Boekenschouw (1 Juni 1925) gepubliceerd artikel: (blz. 54) „*De Vioolstruik*" *door een die er bij was*, werd mij eveneens meegedeeld *door een die er bij was*,

---

*) Van Munster's Uitgevers-Maatschappij, Amsterdam.

dat de Vioolstruik niet doodbloedde aan onderlinge oneenigheid [1] te weeggebracht door de benoeming als eerelid van een andersdenkende geest (zie genoemd artikel) maar veeleer door 't feit, dat verschillende leden gebukt gingen onder zware persoonlike zorgen en verdrietlikheden. Dit had tengevolge, dat 't animo er uitging en 't frisse leven der Vioolstruik begon te tanen. In 1889, jaar van Thijms dood, werd dan ook deze eens zo bloeiende kring opgeheven. Relaties van Thijm met mannen als Hofdijk, van Vloten, ten Brink, Potgieter, enz. ontstonden dus *buiten de Vioolstruik om.* De „letterkundige bijeenkomsten" waarvan de Heer Kerstens spreekt op blz. 36 zijn, medunkt, te rangschikken onder de door A. J. op blz. 178 genoemde, of eerder nog: onder die welke buitendien op *Donderdagavonden* werden gehouden (A. J. blz. 184).

Nu nog iets over de literaire arbeid van Alb. Thijm. Op blz. 21 lees ik 't volgende: „maar reeds in 1851 stichtte hij „*De Volksalmanak voor Nederlandsche Katholieken*", dien hij, *gewoonlijk* [2]) onder het pseudoniem *Pauwels Forestier,* bijna geheel alleen vol schreef" enz. Ik meen hier te mogen opmerken, dat hij deze schuilnaam vooral bezigde in „De Spectator", onder z'n stukken in lichtere, schalkse trant, terwijl hij in de Volksalmanak op de eerste plaats z'n *ernstige* proza-opstellen publiceerde. Vooral ook in de *Dietsche Warande.*

Dat de Hr. K. (blz. 29) Thijm, met Schaepman, klassificeert onder hen, die „behooren tot de middelmaat" enz. zal niet iedereen toejuichen! Maar . . . de gustibus non disputandum . . . Ik acht Thijm 'n groot kunstenaar, evenwel — wie ontkomt hieraan? — kind van z'n tijd!

Heel duidelik is mij niet wat er gezegd wordt (blz. 27) over Schaepman als politicus in z'n verhouding tot Thijm.

De namen op pag. 33 en vgl. zijn wel zéér overvloedig, doch ik weet, de lit. historicus moèt ze geven.

Kras, maar wellicht buitengewoon juist is de volgende bewering (blz. 37): „Toen hij (Alb. Thijm) in 1889 stierf, was de Katholieke litteratuur zonder leider en *ze is dat tot op den huidigen dag gebleven.*"

Wanneer de Hr. K. schrijft (pag. 43) o.a. Die „verdachtma-

2) Het geval Anton Sterck, die zich verzette tegen de benoeming op eigen gezag door den voorzitter Alb. Thijm van drie eereleden, waaronder Hofdijk en om deze reden met zijn vrouw ontslag nam uit „De Vioolstruik" is een bekend feit. Mevrouw Sterck-Kervel een geestige, beminnelijke vrouw, deed de Vereeniging door haar heen gaan een zeer gevoelig verlies lijden. Na haar afwezigheid was het charme verdwenen; de andere oorzaken door Schr. opgesomd deden na deze gebeurtenis „De Vioolstruik" kwijnen en aan een te vroegen dood sterven. (Aanmerking van „een die er bij was".)

*) De spatiëring is van mij.

king" . . . . „*het* geliefkoosd bestrijdingsmiddel onder ons, voortreffelijke Nederlandsche Katholieken" zou ik hem willen verzoeken ietwat minder scherp te zijn en in deze niet te *generaliseren*! Ook 't releveren van een — zij 't dan historiese — gebeurtenis (onderaan blz. 43) ware m.i. beter achterwege gebleven.

Volledigheidshalve kon nog vermeld worden van Mevr. Alb. Steenhoff-Smulders, (blz. 49), dat zij hoofdredactrice is van het bekende Weekblad „De Katholieke Vrouw" en verder van Alph. Laudy (161): hoofdredacteur van het Dagblad „De Tijd". Onder de toneelwerken van de priester Willem Smulders wordt ook „Die Sevenste Bliscap van onze Vrouwe" genoemd (blz. 53). Dit was natuurlik 'n slip van Kerstens pen, die had willen vermelden: Smulders' *bewerking* der Bliscap voor de opvoering tijdens de Nat. Tentoonstelling van Oude Kerkkunst te 's Bosch, waarbij Dr. Moller een inleiding schreef.

Omtrent de waardeering van Rutten's werk zal niet iedereen 't met de schrijver eens zijn, maar ook dit is een kwestie van literaire smaak; er valt dus over te zwijgen.

Verschillende auteurs komen er hier magertjes af, waar ik ze graag een ruimer plaats had gegund. Zo bijvoorbeeld: Hilarion Thans O.F.M., die m.i. wat meer verdiende dan 'n simpele vermelding zijner werken. Daarnaast echter, kan men precies signaléren, wáár de literaire liefdes van de schrijver schuilen, en de objectiviteit, die hij zegt te hebben betracht, ging aldus eenigszins te loor. Doch overigens komt dit juist aan de fleurigheid van 't boekske ten goede! Ook de Hr. Kerstens is kind zijner eeuw en zijn volle sympathie zien wij uitgaan, minder nog naar de hypermodernen, dan naar de stoere pionieren, die, door hun volhardende, superieure arbeid, de stoot gaven tot onze huidige emancipatie en ook de jongste katholiek-literaire krachten hebben wakker gebazuind. Mannen als: Ger. Brom, Feber, Nieuwenhuis, van der Meer de Walcheren worden hier met oprechte waardering besproken en raak getypeerd. Maar, waar Kerstens „Roeping" voor 't eerst vermeldt (blz. 74), had ik reeds dadelik de naam van Dr. Moller, vóór ieder ander, verwacht. Zijn leiding en program anticipeerden immers reeds op de Nijmegenaren en hun „loudspeaker!"

Dat Willem Nieuwenhuis 'n talentvolle schrijver is, behoeft geen betoog, maar dat hij mee zou werken „aan *alle* Katholieke tijdschriften" lijkt me, op z'n minst, wat boud gesproken.

Dr. Frederik van Eeden, ofschoon slechts enkele jaren katholiek, zag ik toch liever 'n ruimere plaats in onze letteren toegekend, dan K. hem hier verleent.

Rest me nog 'n bescheiden opmerking naar aanleiding van de toon, waarin Kerstens' werkje is gesteld. Hier en daar meen ik 'n kleine detonatie waar te nemen. Zo bijv. op blz. 1, 2, als K. weliswaar 'n aardige, originéle vergelijking bezigt, doch met wat té populair accent. 't Zelfde constateer ik op blz. 52, waar „dokter"

le Sage ten Broek „een flinke injectie“ toedient en Schaepman „de knuisten oefent“ van de met verlamming geslagen man: 't Katholicisme in de Nederlanden na de Hervorming. Maar dit alles is weer 'n persoonlike depreciatie, 'n ander zal er misschien juist smáák in vinden!

'n Grote deugd van dit werkje schijnt me wel hierin gelegen: dat de schrijver 'n juist inzicht toont in ons eigen tekort en zodoende de weg afsnijdt voor elke zelfgenoegzaam tevredenheid. Geen verblindheid of ijdele opkammerij in eigen kamp! Maar zelfkennis en gezonde kritiek, die prikkelen tot nieuwe, betere arbeid. Daar moet het heen. En van harte stem ik in met Kerstens' bezielende woorden (blz. 88); „Er moet binnen afzienbaren tijd resultaat te bespeuren zijn van de verbeterde situatie. Wij hebben nu Katholieke lagere, middelbare en voorbereidend hoogere scholen, ja zelfs een universiteit. Alles wat daardoor afgeleverd wordt, zal als een bestoven bij haar bevruchtend werk moeten gaan doen, ieder in de eigen omgeving. We moeten nu gaan krijgen Roomsche gezinscultuur; vader, moeder en kinderen hebben thans ruimschoots gelegenheid een grondslag te leggen“.

Zó zij 't! En dat er dan ook uit de Sturm und Drang, uit de kloekheid der Kath. Jongeren een Roomse literatuur moge opbloeien! Dat God en godsdienst niet slechts het parool mogen zijn van de dag, maar dè fundamenten, waarop wij onze Schoonheid bouwen, bronnen onzer inspiratie, de zuivere, krachtige atmosfeer waarin wij ademen en leven.

Florence Barclay

door M. P. B.

Mevrouw Barclay is zeker in den voorlaatsten tijd een der meest geliefde schrijfsters ook, in ons land, geweest. De leesbibliotheken en leesgezelschappen bogen onder den last van haar romans. Geen hunner verscheen in Engeland of bijna tenzelfden tijd kwam ook in den vreemde een vertaling uit.

Misschien nergens meer dan in Holland was Barclay populair. Zij vertelde zoo gezellig, zoo knusjes, zij bewoog geen hooge onderwerpen. Zij bemoeide zich weinig of in het geheel niet met maatschappelijke vraagstukken. Haar personen behoorden misschien

niet tot de hoogste standen maar zij waren meest welgesteld, zij leefden in de aardige, Engelsche buitenhuizen en leidden hun aangenaam, soms wat eentoonig leven, in de mooie dorpen of rustige stadjes der schilderachtige graafschappen.

Het leven van haar personen kende geen groote, alles meeslepende hartstochten. Er werd gelachen en gestreden, gelachen en geschreid, maar gewoonlijk kwam alles nog in orde en kon men zich verheugen in een blij eindend slot.

Haar boeken ademden een blijde godsdienst, die uitstekend bij haar personen past; vooral en met de meeste liefde teekent zij vrouwen teer gevoelig en innig godsdienstig, wien het door woord en daad gelukt tamelijk weerbarstige of lichtzinnige mannen dank haar zelfopofferende liefde tot God en tot haar terug te brengen.

Een zware slag was het zeker toen eenige jaren terug de dood onverwacht een einde maakte aan het leven en werken dezer veel geliefde schrijfster. Haar oude romans zullen nog steeds in de bibliotheken hun plaats behouden, nog veel worden gevraagd en gelezen maar het blijft steeds hetzelfde. Er komt niet meer bij; of een nieuw geslacht veel zal voelen voor Florence Barclay en haar werk is geen moeilijke vraag. Hiervoor missen haar boeken te veel innerlijke kracht en literairen vorm en zelfs al bezaten zij deze groote qualiteiten — de meeste romans leven slechts gedurende hun tijd, een korte spanne en noch artistieke waarde, noch boeiende verhaaltrant kunnen haar vrijwaren tegen de al te vroeg optredende kwaal der vergetelheid.

Maar voor het oogenblik is Barclay nog niet uit de mode. Voor velen waren haar verhalen — vooral het eerste *de Rozenkrans*, vaak herlezen lijfboeken en werd haar overlijden diep betreurd. Het veroorzaakte een leegte, door geen nieuwigheid meer aan te vullen.

Voor dezen in de eerste plaats zal het dus een troost zijn, een zekere voldoening: iets meer van deze lieveling schrijfster te hooren. Het is aan de pieteit van haar dochter Vera Barclay te danken, dat er deze dagen in Engeland een levensbeschrijving van deze zoo bekende vrouw verscheen. Bijna tegelijk kwam een Fransche

vertaling van Vera's boek uit onder den titel: *Vie de Florence Barclay par Vera Barclay.* (Librairie Henri Plon te Parijs). Wie dus met het Engelsch op geen al te besten voet leeft, kan zich vergenoegen met de Fransche uitgaaf in afwachting dat er een Hollandsche vertaling verschijnt — hetgeen wellicht spoedig zal geschieden.

Vera is geen bezielde, vlugge schrijfster als haar moeder. Zij bekent het oprecht dat men van haar geen biographie met literaire waarde moet verwachten. Haar eenig doel is de lezers van haar veel bewonderde boeken te verheugen met bijzonderheden uit het ijverige, edele leven van hun hoog gewaardeerde schrijfster, haar teerbeminde en diep betreurde moeder.

Florence of zooals zij genoemd werd Florrie, was de dochter van den Anglikaanschen predikant Charlesword, die in een dorpje, Limpsfield geheeten, leefde. Zij had nog twee zusters en bracht haar jeugd in stillen, huiselijken vrede door, totdat de familie, toen Florence 7 jaar oud was, naar West Londen verhuisde. Van haar vader, een hoogst ernstig man dien zij hoog vereerde, leerde zij een grooten eerbied voor den Bijbel koesteren en een vriendelijke stemming jegens alle menschen, gepaard met groote waarheidsliefde.

Florrie was dol op sport en reeds vroeg ontwikkelde zij groote geestesgaven. Zij onderscheidde zich ook zeer door haar muzikalen aanleg en luisterde door haar spel de godsdienstoefeningen in haar vaders kerk op. Nog pas 18 jaar oud, trouwde zij met een jongen dominé Charles Barclay. Hun huwelijksreis voerde naar Egypte en Palestina, waar Florrie vele en diepe indrukken opdeed.

Na een groote reis vestigden zij zich op een kleinen plaats en de jonge vrouw wijdde zich geheel aan haar plichten van huisvrouw, moeder en van echtgenoote en hulp van een predikant. Zij richtte in zijn gemeente verschillende vereenigingen op, bezield door een echt godsdienstigen geest.

In 1908 ging zij naar Amerika om haar jongste zuster, getrouwd met een zoon van Generaal Booth (van het Leger des Heils) te bezoeken. Hier begon zij in verschillende steden conferenties te geven, die druk bezocht werden. Eerst later in haar leven was zij beginnen te schrijven. Haar *Rozenkrans* sloeg in en werd door vele andere romans gevolgd, die misschien nog hooger stonden; maar zooals het meer gebeurt Florence was en bleef de schrijfster van de *Rozenkrans* haar eerste werk.

Onder haar latere boeken vermelden wij: *Door de Tuinpoort*, wat te sentimenteel, *De Raderen van den tijd*, straf en verbetering van een wuft Dokters vrouwtje. *De Scheidsmuur*, zeer romantisch. *De Vrouwe van Shenstone* mooie edele karakterteekening, *Onder den Upasboom* meer fantasie dan werkelijkheid. *De gebroken Stralenkrans* treffend verhaal van de bekeering van een wilden jongen door een ernstige oudere vrouw. Al deze romans onderscheiden zich door hun reinen inhoud en hun diep gods-

dienstigen aard, voor ons katholieken soms wat te protestantsch aandoende. Slechte menschen kon noch wilde Barclay uitbeelden; vandaar dat de schaduw in haar boeken soms te veel ontbreekt en zij hierdoor wat te zoetelijk en te lief schijnen.

Misschien trof haar dit verwijt want haar laatste boeken geven een anderen toon aan. Zoo is haar *De Witte zuster van Worcester* vol hatelijke domheden over het kloosterleven en ontaardt haar mooie talent in haar allerlaatsten roman *Ledig teruggezonden* in spiritistische drakerijen. Beide boeken moeten, in tegenstelling met haar vroegere romans, worden afgekeurd.

Ds. Barclay ging rusten en koos tot zijn rustplaats een aardige villa in het dorpje Lumfield, waar de kleine Florrie geboren en getogen was.

Lang mocht zij er niet verblijven: een ernstige kwaal, die haar veel deed lijden, maakte een operatie noodzakelijk, door welker gevolgen zij haar nuttig leven te vroeg moest eindigen.

Vera Barclay schrijft met alle liefde van een dochter, die haar moeder hoog vereert en innig liefheeft, haar levensverhaal. Zeker verdiende Florence die liefde en vereering; het zou jammer geweest zijn als bij langer leven deze ziel naturaliter Christiana — door de dwaze theorien van het spiritisme op een dwaalspoor was gevoerd en door haar invloedrijke geschriften anderen hiertoe had verleid.

Engelsche Boeken

Chesterton (G. K.). A GLEAMING COHORT. (213) 2 sh. 6. Methuen.

Geen nieuw boek van G. K., maar een keus uit zijn werken, samengesteld door E. V. Lucas.

Drew (**Elizabeth**). THE MODERN NOVEL. Some Aspects of Contemporary Fiction. (370) 7 sh. 6. John Cape.

Mrs. Drew heeft haar lezingen over dit onderwerp verwerkt tot hoofdstukken, die een zeer interessant en vlot leesbaar boek vormen. Zij heeft een scherpen kijk op vele moderne romans en de schrijvers daarvan. Zij ziet hun zwakken kant en ontdekt ook dadelijk de sterke zijde van hun talent.

Waar zij een moreel vraagstuk aanraakt, als bijvoorbeeld de erotiek, of de garçonne-richting in de literatuur, lijkt zij ons te aarzelend en in haar uitspraak te weinig positief. En dit moet ook wel, omdat zij zich te veel houdt op zuiver literair of esthetisch terrein, waar zij krachtiger steun had kunnen vinden op het ethische.

Jerome (K. Jerome). MY LIFE AND TIMES. (302) 16 sh. Hodder & Stoughton.

De schrijver van het humoristische: „Drie Man in 'n Boot", vertelt op de hem eigen montere wijze van mislukking en welslagen. Verrassend is zijne mededeeling dat toen hij Three Men in a Boat schreef, hij er volstrekt niet aan dacht een „Funny book" te geven . . . but a history of the Thames. His editor slung out the history."

Landon (H.) HANDS UNSEEN. (272) 7 sh. 6. Hutchinson.

Een rijk geworden makelaar woont op zijn eenzaam buitenhuis en ontvangt anonieme dreigbrieven. Ze vragen maar liefst eventjes een millioen dollar van den rampzaligen rijkaard. Een detectieve houdt de wacht, maar 't baat niets. Onzichtbare handen wurgen den een en snijden den ander: detective en bedreigde.

Op ingenieuze wijze wordt het zeldzame geval verklaard.

Montgommary (L. M.). THE BLUE CASTLE. (318) 7 sh. 6, Hoddor & Stoughton.

Valancy is een moderne asschepoester in een Amerikaansch stadje, en zij dient als zondebokje van een vervelende familie, Een oude dokter vertelt haar dat het met haar hart zoo zwakjes staat, dat zij onmogelijk langer dan een jaar nog kan leven.

Dat stemt de familie tot medelijden en moeder, tantes en ooms beginnen lief te doen. Valancy ook vat moed, en meenend dat het met haar spoedig zal zijn afgeloopen, zegt zij alles precies waar het op staat. Gelukkig komt de voorspelling van den dokter niet uit. Valancy trouwt, en de vader van haar man blijkt een aardig fortuin te hebben vergaard, maar wat wel het *toppunt* van geluk moet zijn voor een jong vrouwtje, haar man ontpopt zich plotseling als een *groot* schrijver.

Wentworth (Patricia). THE AMAZING CHANCE. (311) 7 sh. 6. Hodder & Stoughton.

Na den oorlog ontdekt een Engelsch officier in een ongeletterden en onontwikkelden Duitschen boer, een collega. En hij meent dat 't niemand anders kan zijn dan Jack of Jim Laydon, die beiden door het oppercommando als „vermist" zijn opgegeven. Jim was gehuwd met Evelyn, maar deze vrouw ziet aanvankelijk geen kans te ontdekken of de weergevondene haar man is ofwel Jack. Maar ten slotte wordt het geheim opgelost.

Gerard Bruning

8 October is Gerard Bruning gegaan naar Onzen Vader, die in de Hemelen is. Wij wisten sinds kort, dat elke dag deze tijding kon brengen, maar als zij dan komt, treft zij toch als onverwacht.

Want men kan zich zoo moeielijk voorstellen dat een jongen man, wiens geestdriftige stem men nog in de lucht voelt hangen, voor altijd het zwijgen is opgelegd, dat het ideaal, waaraan hij nauwelijks begonnen was te bouwen, door hem onvoltooid moet worden achtergelaten.

Elke vroege dood is tragisch in het oog der menschen, dat kortzichtig is. Wat uiterlijk niet is ontloken en tot vollen wasdom gekomen, meenen wij te licht dat vóór zijn tijd gebroken werd. Wat weten wij er eigenlijk van?

Wie Gods roep hoort en, „imperfecta littera relicta", zonder de letter waaraan hij bezig was, af te maken, zich bereid verklaart tot volgen, is niet te jong om te sterven. En Gerard Bruning, die het leven liefhad, heeft zich met den dood verzoend. Dan is men klaar met het leven, wat er ook al onafgedaan moge liggen blijven, naar de schatting der menschen.

Nu weten wij ook zijn bede verhoord die wij hem eens hoorden bidden:

Geef ons de genade,
Uw Wil te verstaan
Uit de Wijsheid van Uw Boek:
Dat de teekenen ons niet verwarren
als Gij tot ons spreekt.

Een Noorsche Schrijfster

Van vele schrijvers en schrijfsters uit het verre Noorwegen zijn talrijke boeken in ons land in vertaling verschenen.

Zoowel als ook de Deensche en Zweeesche romans hebben zij bij ons een leesgraag publiek gevonden. Er zijn of waren eenige specialiteiten op het gebied der Scandinavische literatuur, die er min of meer hun(haar) levenstaak van maakten, elk nieuw boek dat in het hooge Noorden verscheen zoo spoedig mogelijk te verhollandschen.

Niet altijd waren het meesterstukken, waarop hun keuze viel. Naast het echte, superieure bevonden zich veel 2e en zelfs 3e rangs werken. Rijp en groen was soms jammerlijk, zonder veel oordeel des onderscheids vermengd, maar het Nederlandsche publiek nam, vooral in de vorige jaren, gretig op wat hun van Noordelijke zijde werd aangeboden en vond alles, of bijna alles mooi en goed, wat hun zoo door de gepatenteerde autoriteiten op de markt werd aangeboden.

De keuze was groot in de drie rijken — buitengewoon groot, bijna onuitputtelijk — men zou zeggen, ieder schrijft in Zweden of Noorwegen. Na de groote goden, Selma Lagerlof, Ibsen, Bjornsterne, Hamson e.a. zijn er ontelbaren, die wij niet altijd even vriendelijk in Hollandsch gewaad begroetten. Vreemd komt het ons dus eenigszins voor, dat van een onder de grootsten der hedendaagsche romanschrijfsters uit Noorwegen, van haar grooten letterkundigen schat, nog zoo goed als niets — wij herinneren het ons ten minste niet — door onze bekende Noorsche gezaghebbers(sters) — in het Hollandsch is vertaald. Waaraan is dit toe te schrijven?

Sigrid Undset is zeker een der meest populaire en meest gelezen Noordsche auteurs. Zij heeft naam, zoowel in de geletterde als ongeletterde kringen, De opgang door haar boeken in Scandinavie gemaakt is buitengewoon groot. Alleen in Zweden zijn van acht harer romans niet minder dan 87600 exemplaren binnen eenige jaren verkocht.

Zij zou zelfs aanspraak hebben gemaakt op den Nobelprijs indien niet een vreemd gerucht over haar was gegaan, dat weldra waarheid bleek te bevatten. Sigrid Undset, de groote romancière was katholiek geworden. Volgens haar eigen verklaring werd zij niet van protestant katholiek maar is van het heidendom tot de Roomsche kerk overgegaan.

Mevrouw Undset is in 1882 geboren. Zij was de dochter van

een geleerden archeoloog, die jong stierf en reeds naam had gemaakt door vele hooggewaardeerde geschriften op zijn gebied.

In 1907 gaf Sigrid haar eerste boek uit, dat jaarlijks door andere gevolgd werd. Zoo verscheen van haar o.a.: *De gelukkige leeftijd — De geschiedenis van Vagaljol en van Vagdis*, een bundel gedichten *Jeigd Jemy, Arme lotsbestemmingen — Lente — Een stuk van den betooverden Spiegel — Het gezichtspunt van een vrouw*, met nog vele novellen en eindelijk in 1920 haar meester-werk *Kristin Laurans-dotter* en nog dit jaar *Olav Andersson i Hestwiken*.

Deze beide werken hebben Sigrid Undset tot een ware volksschrijfster gemaakt. Beide romans zijn zeer lijvig. De eerste bestaat uit drie deelen en mag zich beroemen op een inhoud van 1400 bladzijden terwijl de tweede er 1500 telt.

Men begrijpt hoe deze boeken, waaraan men wel in overvloed zijn geestelijk voedsel vindt, een welkome gave zijn voor de boeren, die er gedurende hun lange, donkere winterdagen een heerlijke uitspanning en tijdverdrijf in vinden.

Sigrid Undset schrijft op haar gemak en spaart haar lezers geen bijzonderheid uit het leven van haar personen. Zij begint hen voor te stellen als klein kind en vertelt ons uitvoerig haar kinder- en jeugdjaren, laat hen een behoorlijk langen tijd leven, werken, lijden en strijden en verlaat hen eerst als zij voor goed de oogen sluiten.

Misschien is deze uitvoerigheid voor de Noorsche lezers een voorrecht, maar wij hebben in onze drukke dagen vol haast en gejaagdheid noch tijd, noch lust ons in al deze bijzonderheden te verdiepen en dit is wellicht ook een der redenen, waarom niemand zich aan deze vertalingen heeft gewaagd.

Kristin Lauransdotter bevat een trouwe schildering van het Noorwegen uit zijn katholieken tijd, omstreeks de 14de eeuw toen het nog niet was gedompeld in den nacht van vier eeuwen, nadat het niets meer was dan een afgelegen provincie van Denemarken.

In die dagen was Noorwegen groot, sterk en beroemd. Het had een bloeiende cultuur. Zijn kloosters waren brandpunten van wetenschap en kunst. Het had een schitterende letterkunde. Het

verband met dit land werd door andere Europeesche naties gezocht. Dit oude Noorwegen heeft mevrouw Undset geheel naar waarheid uitgebeeld, tot in de kleinste bijzonderheden heeft zij het voor ons doen leven. En het meest verwonderlijke is dat zij, hoewel toen nog niet katholiek, zich zoo geheel in het katholieke gevoels en geloofsleven heeft verplaatst. Men vindt er niets in dat doet vermoeden dat de schrijfster hetzij uit tegenzin, hetzij uit onwetendheid eenigszins gezondigd heeft tegen de werkelijkheid. De onderstelling is dus niet gewaagd dat Sigrid Undset door de nauwkeurige studie van katholieke toestanden en innig geloofs en gevoelsleven tot haar nieuwe overtuiging is gekomen.

Haar laatste roman, hoewel in opzet en karakter teekening verschillend van zijn voorganger, is ook een soort herrijzenis van het groote, roemrijke Noorwegen van vóór de zoo genaamde Hervorming.

In haar overige romans behandelt zij meer actueele onderwerpen. Zij vreest niet gewaagde onderwerpen te behandelen, hoewel zij nooit zich laat verleiden tot de schildering van zinnelijke tooneelen. Zelfs na haar bekeering is zij van oordeel dat men voor jonge lieden niet toestanden en menschen anders moet voorstellen dan die zij later nog eens moeten leeren kennen. Zij wil het leven schilderen zooals het is en kan daarom een deel daarvan niet verbergen zonder er een verkeerden indruk van te geven.

't Spreekt van zelf dat deze meeningen de boeken van Undset zeer voorbehouden maken. Misschien kunnen de Noren op dit punt meer verdragen dan wij. In elk geval de groote schrijfster heeft haar landgenooten geleerd dat het katholicisme in het oude Noorwegen hetzelfde is als van onzen tijd. Door haar machtige verbeelding, haar ernstige studie der documenten maar vooral door haar zielkundige intuitie is zij er in geslaagd deze groote beschaving te doen herleven, bewonderen en liefhebben.

Men leeft met de oude bewoners van het land maar deelt ook hun zorgen, hun laster en hun vreugden, omdat zij hoe ver ook van ons verwijderd, menschen zijn die lijden, denken en gelooven als wij.

En zoo doet zij bij haar Noorsche lezers de gedachte ontstaan dat het geloof der oude Noren ook eens het hunne kan worden en zij in hun terugkeer tot de katholieke traditie een herinnering zullen vinden van hun oude, heilige gevoelens en een herrijzenis van hun mooi, land tot een roemrijk, schitterend heden.

Duitsche Boeken

Haveman (Julius) PILGER DURCH DIE NACHT, (728) 7, 10, F. Grünow.

Een zeer levendige schildering van het middeleeuwsche geestelijk en politiek leven met zijn eerzuchtige en trouwelooze vorstjes, vechtende en onheilige bisschoppen, die den ondergang werden van het groote Duitsche Rijk. Ofschoon wij weten dat het niet alles goud was wat er blonk en wij niet zullen ontkennen dat ook binnen de kerk er genoeg ongerechtigheden en misbruiken waren aan te wijzen, hadden wij door Haveman licht en schaduw toch wat eerlijker verdeeld gewenscht. Het boek, zooals het is uitgevallen, kunnen wij niet aanbevelen. De schrijver is al te partijdig.

Leijs (Hans) GODEKES KNECHT, (352) 7, 9, Grethlein.

Deze roman voert ons vijf eeuwen terug in de geschiedenis, naar een gistenden tijd van hervorming en geweldenarijen, van brutaal egoisme en daar tegenover van hoonende gezagsversmading.

Het is een geweldig schilderij van een chaotische worsteling, die voor ons wordt ontrold, en in het midden den vrijbuiter en landstrooper Godeke en zijn knecht Wikbold, aan wier optreden ten slotte een eind wordt gemaakt door de machtige leden der Hansa. Sommigen mag de stijl te geforceerd lijken, maar hij past toch wel bij het voorgestelde.

Scharlau (M.) SIEG! KAMPFE EINER KONVERTITIN. (240) 7, 3.80. Herder.

Magda Alberti, de katholiek geworden vrouw van een protestantsch geestelijke, schuilt onder den naam Scharlau, gelijk men weet.

Wij kennen van haar Maarten Augustinus, dat ook in 't Nederlandsch werd vertaald, en dat in zijn schilderingen van de gevolgen eens gemengd huwelijks, tot zulke onwaarschijnlijkheden en huilerig pathos vervalt, dat het min of meer drakerig wordt. Hier vertelt zij verder van haar strijden en teleurstellingen. Het zijn dezelfde, die alle bekeerlingen ondervinden, die met het kloekmoedig besluit om nu alles eens in orde te maken, het nieuwe huis binnen treden. Dat wil niet gedaan zijn. Jammer maar begrijpelijk.

Scharlau werkt ook nu en dan op onze nerven en als wij haar zoo ernstig den bedil-al hooren spelen, dringt het wel eens naar de lippen: „zeur nu niet, lieve ziel!" Maar 't is blijkbaar alles goed bedoeld, en wij verheugen ons dat „Sieg" haar deel is geworden.

Sjöberg (Birger). DAS GESPRENGTE QUARTETT. (544) 76. Gretlein.

Uit het Zweedsch. Een boek vol prachtigen humor, waarin

het smartelijke vlak naast het blijde ligt. De vertaler heeft zich veroorloofd het origineele te verkorten, dat ook wel wat al te lang zal zijn geweest, als men oordeelt naar de lengte van deze vertaling. Wij moeten hier trouwens kennis maken met zoo'n ongehoord aantal menschen, dat er geen oog meer op te houden is.

Le Danseur Mondain

door A. GIELEN S.J.

In Juni gaven wij reeds een kort verslag over dit nieuwe boek van Paul Bourget. De titel werd door onachtzaamheid bij het schrijven of verbeteren een weinig verfomfaaid en er staat in de plaats van „mondain" het woord „modern".

Maar dit alleen zou geen voldoende reden zijn om op hetzelfde werk nog eens, en thans uitvoeriger zelfs, terug te komen. Een vriendelijke en intelligente lezeres wees er ons op, dat Bourget aan den „danseur" een algemeen na-oorlogsch verschijnsel demonstreert, dat de ouderen wijst op een bizondere verplichting ten opzichte van het jongere geslacht.

Inderdaad, het is duidelijk dat Bourget dit verhaal niet geschreven kan hebben alleen omdat hij het avontuur van den danser gewichtig genoeg vindt om er de aandacht voor te vragen. Het is zoo eenvoudig en betrekkelijk doodgewoon dat het, als zoodanig, al heel waarschijnlijk de verwachting der lezers te leur stelt.

Maar gezien als een concreet psychologisch geval, dat een voorbeeld en eenigszins ook eene verklaring wil geven van de mentaliteit eener bepaalde generatie, krijgt het ernstiger beteekenis.

Laten wij met een paar woorden het verhaal in onze herinnering terugroepen.

Daar is in het deftige Mèdes-Palace een elegant fransch jongmensch, die optreedt als beroepsdanser, en met zijn partner, Mlle Morange, keurig samengestelde programma's afwerkt en leerlingen aanneemt om haar dieper in te wijden in de kunst van Terpsichore. Hij is de afgod der dameswereld, oud en jong.

Onder deze leerlingen en bewonderaarsters is er op het oogenblik een zekere Mejuffrouw Favy, dochter van een bekenden kolonel. Onder het oog harer moeder neemt zij lessen van den „danseur mondain", die zich Neyrial noemt en om wiens persoonlijkheid een waas van geheimzinnigheid hangt.

Gilbert, de zoon van den genoemden kolonel, heeft zich laten

verleiden tot het spel en reeds eenmaal heeft hij den dansmeester zijner zuster geld gevraagd om zijn schuld te betalen. Als hij echter den tweeden keer komt om door hem te worden geholpen, wijst deze hem af, omdat hij niet van plan is mede te werken aan den ondergang van Gilbert. Bij die weigering laat hij iets van zijn geheim doorschemeren: „Si mon père, à moi, n'avait pas été un joueur, ma mère n' aurait pas vécu ses derniers jours dans la gène, et je ne serais pas danseur mondain dans un palace . ."

En zoo was het . . . en erger. Neyrial is een schuilnaam; de vader van den „danseur" heette Auguste Beurtin, was een advocaat, die een wereldsch en kostbaar leven leidde met zijn jonge echtgenoote en zijn toevlucht nam tot onvoorzichtige beursspeculaties in de hoop zijn inkomsten daardoor te vermeerderen. Met het gevolg, dat toen hij in Juli 1914 het leven liet bij een automobiel-ongeluk, de weduwe en haar zoon in vrij zorgzame omstandigheden achter bleven.

De zoon, Pierre-Stéphane, streed dapper aan het front, werd gewond bij Verdun en gedecoreerd om zijn heldenmoed. In 1919, geheel genezen, keerde hij naar huis terug. Hij was drie en twintig jaren en geleek op een verontrustende wijze zijn vader. Ook hij wilde studeeren in de rechten en de vriend van het huisgezin, de oude hooggeachte advokaat Jaffeux nam hem bij zich op het kantoor met het stille voornemen: „j'aurai l'oeuil; sur lui. Il en aura besoin. Il est si léger."

Maar toch is het gebeurd. Op een goeden dag mist Jaffeux eenige eeuwenoude kostbare boeken uit zijn bibliotheek. De schuldige is spoedig gevonden: de jonge Beurtin was een speler als zijn vader en om zijn schulden te voldoen had hij de hand geslagen aan het eigendom van zijn vriend en raadgever.

Hij bekende; beweerde tevens dat hij van plan was de zeldzame exemplaren terug te koopen en noemt ten slotte zijn daad eene „incorrectheid". Door deze hooghartigheid verliest de oude advokaat zijne zelfbeheersching en met harde, verwijtende woorden jaagt hij den schuldige uit zijn huis. Diens arme moeder bezwijkt van schaamte en smart en Pierre-Stéphane Beurtin verlaat zijn vaderland en begint in Londen zijn rol van „danseur."

De gestolen boeken heeft hij gerestitueerd, zijn woord heeft hij gehouden en nooit meer aan het spel meegedaan, en overigens ook valt er niets op zijn gedrag aan te merken. Hij is alleen bang dat zijn naam en verleden zal worden ontdekt. . . . totdat hij daar eensklaps in het hotel, en in gezelschap van zijn leerlinge en haar moeder, Jaffeux ziet, die strak de oogen op hem houdt gevestigd en blijk geeft hem te hebben herkend.

Dan is het hem niet mogelijk verder zijn demonstraties voort te zetten en hij vlucht naar zijn kamer. Op ditzelfde moment steelt Gilbert, de zoon van den kolonel en broeder van de sympathieke Renée, een waardevolle parure van een der gasten. De danseur wordt verdacht en als hij ten slotte de juweelen, die de

wanhopige Gilbert hem heeft gebracht, terug geeft aan den inspecteur van politie onder voorwaarde dat van alle verdere vervolging en onderzoek zal worden afgezien, is hij in de oogen van Jaffeux vast en zeker de misdadiger. En deze knappe rechtsgeleerde laat zich zoo verleiden door zijn speurzin en lust tot instructie, dat zelfs na de bekentenis van Gilbert, hij er niet toe komen kan de geheele onschuld van den ander te erkennen.

Thans heeft hij bedacht dat de danser met zijn vriendelijkheid voor den schuldigen broer het hart van de lieve zuster zoekt te winnen en zoo binnen te dringen in een hoogstaande familie, welke anders voor hem gesloten zou blijven.

Maar eindelijk wordt het zonneklaar dat van al die verdenkingen niets kan overblijven. Jaffeux biedt zich nu aan om voor den valschelijk verdachte alles te doen om hem zijne studie te helpen voortzetten en hij belooft zelfs; aan den ouden, strengen kolonel de hand te vragen van Renée voor den jongen Beurtin.

En dan komt van dezen het merkwaardige antwoord, na rijp beraad, schriftelijk en uitvoerig gegeven, . . . het antwoord dat eigenlijk de quintessens is van het gansche boek, en dat ik hier heel in het kort weergeef:

„Daar is geen vrouw, die meer indruk op mij heeft gemaakt dan Mlle Favy. Maar dit gevoel is geen liefde, want ik zie op tegen een huwelijk met haar. Dat zou voor mij zijn een ondraagbare gevangenisschap.

Mijn beroep van danser kan ik niet opgeven, ik kan er niet meer buiten. Gij beschouwt mij als een déclassé, en gij hebt gelijk. Maar zoo zijn er velen van die in den oorlog waren. De droeve waarheid is dat ze de treurige maar geweldige poezie van den strijd hebben gevoeld, zich nu niet meer kunnen aanpassen aan de „mediocrité de l'embourgeoisement".

Ik heb behoefte aan weelde. De weelde van een palace-hotel is grootendeels maar schijn, maar toch! Ik houd van reizen, van afwisseling, van een aardige omgeving, en de dans is voor mij een sport, die een ongelooflijk genot bezorgt.

Wat gij voor mij hebt getoond in het verschiet, le beau rêve, dat lokt mij niet. Ik ben verplicht te weigeren."

En Renée, die een zwaren strijd heeft te voeren tegen hare liefde, komt eindelijk, nadat zij dien brief van Beurtin heeft gelezen en overwogen, tot het verstandige besluit: „Il a raison, nous n' étions pas faits pour être heureux l'un par l'autre. Ce n' est ni son passé, ni son métier actuel qui nous séparent. C'est quelque chose de bien plus profond: nos façons de sentir sur le fond même de la vie." . . . Hij heeft eergevoel: hij is edelmoedig; dapper heeft hij gevochten, maar de herinnering die hij heeft behouden aan den oorlog . . . . wat 'n zedelijke armoede. Voor hem is het een heldhaftige gebeurtenis geweest, anders niets. Voor mannen van het ras mijns vaders, beteekende strijden: dienen. Voor Beurtin was 't een opwindend avontuur. Hij denkt niet:

op deze wijze heb ik gediend, op andere manier zal ik nu gaan dienen. Waarom niet? Omdat dienen veronderstelt de gave van zich zelven en daartoe is hij niet in staat, daar denkt hij niet eens aan.

Met andere woorden: een onheilig egoisme heeft veler zielen aangetast. Zij zoeken opwinding in het leven, omdat hun plichtbesef niet klaar en sterk genoeg is om hen zonder kunstmiddelen aan 't werk te houden.

Nog nooit wellicht is zoo vaak als in de laatste jaren smadend het woord „bourgeois" en „médiocre" gebruikt. De „bourgeois", dat is de man die zijn plicht doet zonder ophef, zonder aanstellerij, die zich zelf geeft in stilte en den stimulans niet behoeft van lof en reclame, van palace-omgeving of van innerlijke opwinding.

Het is te hopen dat wij zoo langzamerhand gaan begrijpen, dat al de lieden, die zoo parmantig den mond vol kunnen nemen van mediocriteit en burgerlijkheid zich zelf daarmede veroordeelen en onmogelijk maken. Wel beschouwd zijn het, op een of ander gebied, allemaal „danseurs mondains".

Fransche Boeken

Cardaliaguet (René). MON CURÉ CHEZ LUI. Notes sur l'Organisation de la Paroisse. (239) 10 fr. Bloud.

't Is een handboek voor een parochie-geestelijke, en zelfs voor iemand, die zijn gouden priesterfeest al achter den rug heeft, zal er nog voorlichting en wenk te vinden zijn, die hem te pas kan komen.

Men moet een franschman zijn om zulke dingen te kunnen bespreken met zoo'n tintelende geestigheid, dat men het boek verslindt als een verrukkelijke lectuur. Natuurlijk zijn er toestanden in Frankrijk en gebruiken, die men bij ons niet heeft. Maar ik geloof dat er bij ons geen pastoor of kapelaan is te vinden, die met dit werk zijn nut niet kan doen. En dan . . wie weet . . . ontstaat er wellicht mettertijd ook wel eens een nederlandsch boek, oorspronkelijk, dat geheel en al is aangepast aan de vaderlandsche toestanden.

Gaultier (P.). LE SENS DE L'ART, SA NATURE, SON ROLE, SA VALEUR. (250) 10 fr. Payot.

De tweede uitgave van een rustig en verstandig boek, zeer geschikt om hun, die gaarne nadenken over de schoonheidsleer, een basis te geven, vanwaar zij kunnen uitgaan. Wij hebben te veel estheten die zonder eenige voorbereiding op dit moeielijk gebied aan 't doceeren en leeraren zijn geslagen en de meest

onrustbarende theorieën en systemen in omloop hebben gebracht. Het wordt tijd dat ook dit ontspoorde treintje weer op de rails wordt gezet. De kalme en bedachtzame Gaultier kan daarbij een stevige helper zijn.

Margueritte (Paul). LE PRINTEMPS TOURMENTÉ. (234) 9 fr.

Voor letterkundigen is dit boek, jeugdherinneringen van den schrijver en geschiedenis van het literaire leven gedurende het laatste kwart der 19de eeuw, zeer interessant, maar voor wie geen anderen titel tot lezen heeft, durven wij de lectuur, die hier en daar zeer troebel is, niet aanbevelen.

Truc (Gonzague). NOTRE TEMPS. (190) 7 fr. 59. Edit. du Siècle.

Deze schrijver heeft, naar onze bescheiden meening, een al te zwarten kijk op onzen tijd. Hij vindt onze heele cultuur materialistisch, de mentaliteit van het levend geslacht anarchistisch, de moraliteit enkel en alleen uiterlijk. Hij voorspelt een algeheele ruine.

Van wat hij zegt is er veel waar, maar hij schaadt door overdrijving. En wat het ergst is: terwijl hij ronduit zijne bewondering uitspreekt voor de wijsheid van het evangelie, voor de verhevenheid van het catholicisme, laat hij genoeg doorschemeren dat het prachtig christelijk ideaal niet te verwezenlijken is. Dat is toch eenigszins blind willen zijn. En de ontwikkelde lezers zullen ook goed doen, een oogje open te houden voor het goede en hoop gevende, dat er toch werkelijk, ook in Frankrijk, valt te ontdekken.

Vautel (Clément). MON CURÉ CHEZ LES PAUVRES — MON CURÉ CHEZ LES RICHES.

Wij hebben ons indertijd al eens uitgesproken over deze twee boeken van den geestigen Vautel. Wij ontvingen echter vorigen maand van een groot deel onzer katholieke boekhandelaars vraag om inlichtingen over deze boeken, omdat zij door een hollandschen uitgever worden aangeboden op de najaarsrondreis. Er werd bij deze aanbieding door de reizigers verklaard dat in de hollandsche vertaling rekening was gehouden met bezwaren van katholieken en hier en daar précaire toestanden waren verzacht. 't Is mogelijk, maar we hebben die nederlandsche vertaling nog niet ontvangen en kunnen er ons dus niet over uit spreken.

Ons refereerende aan ons oordeel over de oorspronkelijke werken, mogen wij alleen verklaren dat de boeken wel geestig zijn, maar het optreden van den priester, die wat te veel soldaten manieren uit de loopgraven meebrengt, toch volstrekt niet stichtend is. En zelfs voor hen, die niet goed weten te onderscheiden, eenigszins gevaarlijke lectuur kan zijn om de onvoorzichtigheid van den pastoor, zijn houding tegenover zijn overheid, zijn tamelijk ver gedreven socialistische en communistische sympathie. Later hierover meer, zoodra wij de vertaling zien. Een onzer medewer-

kers zag in de vacantie te Parijs het tooneelstuk uit dien roman getrokken en het viel hem mee. De film echter van dienzelfden naam vond hij minder behalve aan te bevelen.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Het stond al geruimen tijd vast, dat de Trojaansche oorlog moest hebben plaats gehad tusschen 1240 en 1140 vóór Christus. De geleerde astronoom Schoch van Heidelberg is nu gekomen tot een nauwkeuriger datum-bepaling.

In het 20ste boek der Odyssea I wordt een totale zonsverduistering vermeld. Dat kan geen andere zijn geweest dan die van 1170 vóór Christus, tijdens welke de geboorteplaats van Ulysses, Ithaca, in de zone der verduistering lag om 10 ure 41, volgens plaatselijken tijd.

Uitgaande van deze gegevens en geleid door wat wij verder vernemen uit de Ilias of de Odyssea, kunnen wij nu berekenen dat de Trojaansche oorlog uitbrak in 1197 vóór Chr. Tien jaren later (dus in 1187 v. Chr.) werd het houten paard binnen Troye gebracht en weer tien jaren later was Ulysses terug in Ithaca, en het gevecht tegen de minnaars, die zijn vrouw Penelope omzwermden, begon tegen half negen op 16 April 1877 v. Chr.

Of wij veel aan dit weten zullen hebben, blijft wel een open vraag. Maar de ontdekking pleit voor de vernuftigheid van den astronoom. En dan blijft nog altijd de vraag of de dichter van de Odyssea een zonsverduistering heeft beschreven op den tijd harer waarneming of er eene heeft bijgedicht en beschreven naar eene vroegere aanschouwing of beschrijving.

Een minder veraf liggend belang dan de astronoom Schoch, bespreekt Th. van Lier: *De Sociaal-economische beteekenis van het Nederlandsch-Belgisch Verdrag.* (126 blz. J. J. Romen & Zn., Roermond). Volgens schrijver zal „het *algemeen* belang zeer worden gediend bij een grooten, ruimen en korteren verkeersweg in het Westen, het z.g. kanaal Antwerpen-Moerdijk, waarvan de porté helaas slechts weinig wordt begrepen in kringen, die achter dit verdrag behoorden te staan, in stede het te bestrijden. Van even groot belang achten wij de totstandkoming van doorgaande waterwegen in het Oosten des lands met België." En hij hoopt dat anderen zich aan het werk zullen zetten om nog dieper en algemeener de verhoudingen in sociaal-economisch opzicht tusschen ons en België te schetsen.

Wij zouden dit zeer toejuichen, omdat thans een op eenzijdige belangen ingesteld z.g. „nationaal" comité van actie de visie op de verhouding Nederland-België helpt vertroebelen." Zij, die het „audi alteram partem" willen toepassen, behooren dit boek te lezen, indien zij een eerlijk oordeel willen vellen.

Dat woord: „hoort ook de anderen" kan men niet zeggen tot de russische arbeiders. Het woord der anderen wordt onderdrukt door de Sovjet-leiders; zij maken het volk tot slaaf door hun satanische pamfletten, en maken gebruik van zijn domheid om die arme hersens vol te stoppen met hun afgrijselijkheden. In *Hochland* (Sept.) staat uitvoerige mededeeling van Joh. van Guenther over een satiriek russisch tijdschrift, een infaam hekel- en spotblad: (*Der Gottloze an der Werkbank.*) De Sovjet regeering, ofschoon niet officieel, steunt dit blad, in December 1922 opgericht. Vooral den godsdienst en al wat er mêe in verband staat, dient tot mikpunt van deze vuilgooiers. De redactie vertelt dat onder het Czarisme de priesters de hersens van het volk met hun godsdienst hebben bedwelmd. Het word tijd Goden en duivelen nu maar eens op te ruimen.

Dit geillustreerde tijdschrift, dat nu reeds 70.000 abonnés heeft in Rusland, werd verboden in Duitschland en Engeland. Het wordt geschreven door „lezers voor lezers", zoodat alle kankeraars, boosaardigen, haatdragenden, ijverzuchtigen hun slechtste instincten in dit blad kunnen uitvieren. Het wemelt dan ook van allerlei schandelijke geschiedenissen, onthullingen enz., waarin de slachtoffers meestal met vollen naam worden genoemd. De medewerkende „lezers" zijn te onopgevoed en grof van aanleg, bovendien ook te weinig ontwikkeld, om het weerzinwekkende van den inhoud te voelen. De godsdienst wordt gehoond en vooral zocht men het volk in te hameren, dat de priester zijn vijand is, zijn ontwikkeling in den weg staat en als spion van den kapitalist den arbeiders weer tot slaaf tracht te maken. De kunst-redacteur D. Moor, naar den naam te oordeelen waarschijnlijk van Angelsaksische afkomst, heeft veel talent, maar duivelsch talent. Door de karikatuur, het schrift dat ook elke analphabeet kan lezen, verkondigt hij de schandelijkste dingen.

Ten bewijze omschrijven wij eenige van die prentjes, welke Guenther bij zijn artikel heeft laten afdrukken.

Op het eerste, een driestuk, zien wij Christus in het midden, naast hem een dikken, grijnzenden kapitalist, rechts een groepje leliën en links een haveloozen, halfnaakten schooier, waarop Christus wijst en daaronder de woorden „ziet de leliën des velds."

Een ander vertoont een op den grond liggenden rooden gardesoldaat, en op hem een verwoeden pope,-die hem scheldt, ververvloekt, als rood galgenaas, en daarboven, zwevend een mismaakt poppetje, voorstellend God den Vader, die den verwoeden pope zegent.

Verder een jongen, die insecten opprikt en daaronder: „jongen,

bezig allerhande schadelijke insecten op te spelden" en dan een heele reeks figuren: Christus, een priester, een heilige, een madonna, een Czaar enz. allen met lange, moorddadige spelden in hun hart. Elders de figuur weer van Christus met vijf rookende bommen in zijn armen en het onderschrift: „Met deze vijf brooden zullen wij den honger spijzen van 50,000 kleinen dezer wereld . . . naar meer zullen zij niet verlangen." Laat dit genoeg zijn. De tekst is minder geraffineerd gemeen dan de illustraties, maar nog meer geschikt om een troep onontwikkelde arbeiders alles wijs te maken wat de leiders willen.

En hoe gemakkelijk de arme drommels klaar zijn met hun bewijzen dat er geen God bestaat, blijkt uit het volgend ingezonden briefje: „toen ik nog klein was, dwongen mijn ouders mij naar de kerk te gaan. Eens hoorde ik dat er geen God bestaat. Ik kwam thuis, en overlegde hoe ik met zekerheid te weten kon komen of er geen God of wel een God bestaat. Ik nam het beeld der Moeder Gods, ontdekte het en spuwde haar in 't gelaat. Als ik bemerkte dat mij niets overkwam, deed ik het andermaal. Ik wachtte een, twee maanden . . . maar niets gebeurde. Toen heb ik opgehouden te gelooven aan God, duivel en popen. W. Kawelin."

Men heeft medelijden met zulke stumperds. Maar hun verleiders en misleiders! De bedreiging van Christus blijft: „wie een van deze kleinen ergert . . ."

De *Katholieke Illustratie* viert haar zestig-jarig Jubileum en van der Lans geeft een aardig overzicht met tal van portretten der medewerkers. Dat van een der vruchtbaarste en meest talentvolle, Mathilde (Melati van Java, of naar haar echten naam Marie Sloot) ontbreekt; wij zouden bijna zeggen, natuurlijk, Wij hebben eerbied voor haar overgroote bescheidenheid, ofschoon wij 't soms wel wat overdreven vinden. Zij is de eenige van de oude garde, die midden in het volle literaire leven heeft gestaan en briefwisseling hield of in persoonlijken omgang stond met de merkwaardigste personen van de laatste halve eeuw.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Bailey (Temple). PAUWENVEEREN. Uit het Engelsch door Truce Esser-Kuylman. (298) f 2.25. Hollandia, Baarn,

Dit is een mooi, idealistisch boek, dat ik iedereen gaarne aanbeveel.

Jerry Chandler, wiens gezegende fantasie hem alles mooier doet

zien dan het in werkelijkheid is, en zijn vrouwtje, trotsch pauweveerke, zijn prachtig geteekend. Als hij haar brengt als zijn vrouw op de hoeve, welke hij in zijn verbeelding heeft gezien als een tooverpaleis, wordt het voor haar een barre tegenvaller. Zelfs bekruipt haar de gedachte een oogenblik, dat hij haar wetens en willens om den tuin heeft geleid. Maar zij pakt aan en als hij ziek wordt, vergeet ze al haar trots en zwoegt en sjouwt om de komende moeilijkheden te overwinnen.

En eindelijk daagt er uitkomst, en wat de man in zijn verbeelding had gedroomd, belooft werkelijkheid te worden.

Bergen (Marie van). DE ZEE. (193) f 2.50. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Een allereenvoudigste familie-vertelling. Mauk van Koenen, een denker en studiemensch, die buiten het gewone leven staat, trouwt met een aristrocratisch meisje.

Het vrouwtje weet zich goed aan te passen, is zuinig, werkt flink mee en voelt zich huiselijk. Een dochtertje wordt geboren; zwak kindje, zoodat de dokter de ouders den raad geeft aan zee te gaan wonen.

Zij wordt grooter, wordt verpleegster in de stad, heeft daar last van een getrouwden dokter, die zijn liefde verklaart maar door haar wordt afgewezen. Deze medicus gedraagt zich zeer ordinair en kletst over het huwelijk op een minne manier: „je bent geborneerd." Wie vindt er tegenwoordig nog iets aan een scheiding. En zij stampt op den grond en weigert . . . ofschoon ze den kerel liefheeft.

Enfin het loopt alles goed af en Clara gaat later naar Afrika.

Het is erg merkbaar werk van eene beginnelinge.

Courths-Mahler (H.). EEN KORTE WAAN. Uit het Duitsch door J. P. Wesselink-van Rossum. (242) f 1.50. J. T. Swartsenburg. Zeist.

Jong meisje woont als wees bij een stijven oom en nog stijvere tante. Deze menschen hebben hun eenigen zoon uit het huis gestuurd omdat hij liever wilde studeeren dan de ouderwetsche zaak van zijn vader voortzetten.

Het meisje wordt meerderjarig, meent dat zij rijk is en trouwt, tegen den zin harer vroegere voogden, een tooneelspeler.

Dat huwelijk loopt al gauw mis zoodra blijkt dat de erfenis der wees niet zoo groot is als werd verwacht. Neef is intusschen teruggekeerd in het ouderlijk huis, natuurlijk rijk, want Courths-Mahler is altijd goedgeefsch met adellijke titels en groote vermogens. Dus, (en dat is niet specifiek Courths-Mahler's) echtscheiding en nieuw huwelijk.

Al keuren wij dit af, dan wil dat toch nog niet zeggen dat het een boek is, waarvan men zich de lectuur behoort te ontzeggen. Men mag wel beweren dat het geen boek is van deze verschrikkelijk vruchtbare romancière, dat men iedereen in handen kan geven.

Dell (Ethel M.). HET KASTEEL VAN GRANIET. (307) f 1.75. Bewerkt door Jhr. B. H. G. Nahuijs. A. W. Bruna en Zoon, Utrecht.

Na den dood van haar moeder heeft Miss Sylvia het huishouden voor haar vader gedaan, tot deze, ingepalmd door een weduwe, gaat hertrouwen. Het vlot niet tusschen de twee vrouwen en Sylvia besluit naar haar verloofde te gaan die, gelijk zij meent, in Afrika op haar wacht. Zij komt aan Ritzen, het dichtst bij gelegen station van de farm waar Guy werkt; aan 't station vindt zij hem haar opwachtend, maar hij doet vreemd, teruggetrokken . . . . en dan blijkt den volgenden morgen dat het niet Guy is, die haar opwachtte, maar zijn neef Burke, Ranger. Deze biedt haar zijn bescherming aan en vertelt hoe diep Guy gezonken is. Zij gaat met hem naar zijn farm. Guy komt niet opdagen. Burke vraagt haar nu met hem te trouwen . . . . hetgeen zij ten slotte doet om geborgen te zijn, ... maar zij verbindt aan haar toestemming de voorwaarde van alleen kameraden voor elkaar te zullen zijn. Er komen na eenigen tijd haar verhalen ter oore van Burke's hardheid en onbuigzaamheid en men vertelt dat hij daarmee Guy in 't ongeluk gejaagd heeft. Sylvia gaat het zoo half en half gelooven en dan komt Guy terug, zegt dat hij rechten op haar heeft en Sylvia doet allerlei domme dingen, terwijl zij toch in haar hart van haar man Burke houdt. De jonge Guy sterft, verzoend met zijn neef, terwijl hij alle schijnbaar verkeerde toestanden heeft opgehelderd en aan Sylvia een diamant van groote waarde nalaat. Een echte Ethel Dell roman, hartstochtelijk, ofschoon niet zóó erg als vroegere boeken van deze schrijfster.

Ferber (Edna). FANNY. Uit het Engelsch door T. Landré. (264) f 2.25 geb. f 2.90. Querido, Amsterdam.

Ik herinner mij dat andere boek van Edna Ferber *Moeders Jongen*, een kordaat boek, het boek van een sterke vrouw. Zoo zou ik ook dit nieuwe verhaal willen noemen, het boek eener kordate vrouw. Het gaat over twee vrouwen, moeder en dochter, die beiden weten wat aanpakken is. De man van Molly Branders was een dichter en droomer, en het zal dus wel niemand verwonderen dat zijn zaken misliepen. Toen de kloeke vrouw na den dood van haar man het bestuur der zaken in handen nam, ging alles dadelijk als van een leien dakje. Al heel spoedig was Fanny haar rechterhand. Zij had het instinct van koopvrouw, was ongelooflijk goedleersch en werkte voor drie. De moeder had het twijfelachtig geluk een zoon, en de dochter de noodlottige eer een broeder te hebben met aanleg tot kunstenaar. En beiden bleef derhalve de gelegenheid niet gespaard zich zelf ten offer te geven en de vingers blauw te werken om Theodoor op te voeden voor de kunst.

Toen de moeder stierf ging Fanny naar Chicago en kreeg daar dadelijk kans blijk te geven van haar kennis in een groot warenhuis, waar zij de prachtigste verkoop- en organisatie-talenten

blijkt te bezitten. Zij kan geld verdienen als water en voor haar patroons is zij onmisbaar.

Een van deze heeren laat al te duidelijk uitkomen dat hij nog wat meer van haar verlangt, maar zij geeft hem een uppercut, vijf centimeter ter linker zijde van zijn kin, zoodat hij met allergrappigst verbaasd gezicht als een zoutzak in elkaar zinkt.

En dan merkt zij dat geld verdienen niet de eenigste functie is, die een mensch hier ter wereld heeft te verrichten en zij trouwt met een alleraardigsten jongen man, die een open oog heeft voor hoogere dingen. Een flink boek, zonder veel getheoretizeer en modern gezwets. Frisch en natuurlijk.

Frondaie (Pierre). DE MAN MET DE HISPANO. (253) f 2.90. Hollandia Drukkerij, Baarn.

Op den omslag wordt dit boek uitbundig geprezen; de schrijver, vroeger tooneeldichter, heeft volgens den opgewonden recensent met zijn eersten roman groot succes verworven. Nauwelijks drie weken na de uitgave werd reeds het 50000ste excemplaar gedrukt. Al is dit werk niet bestemd vernieuwing in de Fransche literatuur te brengen zoo noemt hij het toch een romanesken roman, vernuftig en vaak forsch, met levendigen dialoog vol vindingrijkheid en zekerheid bij de ontwikkeling der acties.

't Spreekt van zelf dat bij een Hollandsche vertaling, hoe goed deze ook moge zijn, veel van het charme van het Fransche origineel verloren gaat. Dit is ook het geval met *den Man met de Hispano*. Zoo beroofd van vele bekoorlijkheden van taal en stijl, van mooie beschrijvingen en geestige vaak onvertaalbare gesprekken, voelt men zich voor het „verhaal" zelf strenger en veeleischender gestemd.

De hoofdinhoud zou men kunnen herleiden tot den eenvoudigen, practischen raad: Leen nooit uw paraplui uit. Hier geldt het wel geen paraplui maar een prachtige auto, die een jong mensch, zoo pas uit den oorlog ontsnapt, op verzoek van een vriend naar Biaritz moet brengen. Een ontmoeting met een mooie vrouw, doet hem doorgaan voor den eigenaar van de Hispano. Dat de dame getrouwd is, komt hier niet op aan en dat de beleedigde man den roover van zijn geluk niet beminnelijk maar toch correct behandelt, zoodat zelfmoord het verwarde spel alleen tot een einde kan brengen, vormt den inhoud van dezen roman. Zedelijke begrippen als: huwelijkstrouw en kiesche terughouding bestaan voor het jonge paar niet, evenmin als voor hun vrienden en bekenden. Deze lichtzinnige of liever geheel negatieve moraal maakt dit boek voor ieder zeer gevaarlijk en afkeurenswaardig.

Gotta (Salvator). DE VROUW MIJNER DROOMEN. Uit het Italiaansch door Dr. Annie van Wallinga. (318) f 3.90. Koloniale Boekcentrale, Amsterdam.

Dorio heeft de moeder bemind, en die moeder heeft zich in wanhoop gedood omdat ze elkaar niet konden toebehooren. Toen

is hij als ingenieur naar Amerika gegaan om in werken zijn liefde te vergeten. Maar hij heeft zich niet bedwongen, en zich meester gemaakt van elke vrouw, die hij ontmoette. Gehuwden, gekochte, hooggeplaatste en die van 't laagste allooi.

En nu trouwt hij met de dochter van zijn eerste liefde, welke hij echter nooit de zijne heeft genoemd. En gelijk hij al zijn vroegere verhoudingen heeft verteld, zoo spreekt hij nu ook over de jonge prinses, zijn wettige vrouw . . . 't is een wilde en woeste, een krankzinnige passie, die hem verschroeit. En als hem een kind is geboren, dan komt hij met de verklaring tot zijn vrouw dat hij weer wil gaan arbeiden, daar hij anders het slachtoffer zal worden van zijn hartstocht

't Is kokende lava en ik raad niemand aan daar in te gaan zitten, want dat heeft kwade gevolgen.

Haahti (Hilja). DE GETUIGE. Een verhaal uit Finland's Vrijheidsoorlog, ingeleid en vertaald door J. J. B. Schmal Johzn. (208) f 2,25. C. Blommendaal, s' Gravenhage.

In zijn inleiding verhaalt ons de vertaler in het kort de geschiedenis van Finland en wijst er vooral op hoe een weg van bloed en tranen eindelijk leidde naar de bevrijding en de onafhankelijkheid van de Finsche republiek. Hoe vreeselijk de vervolging was van het Roode leger — der Bolsjewiki — en hoe heldhaftig het kleine volk zich verzette tegen het schrikbewind, dat vooral werkte tegen de bedienaren van het Evangelie vertelt ons de schrijfster Hilja Haahti — sinds lang bekend door verschillende romans en dichtwerken, van beslist christelijke overtuiging — in haar laatsten roman *Todstaia*; in het Nederlandsch „de Getuige."

Hoofdpersoon — de Getuige — is de edele Dominé Mikko Salmi en zijn niet minder edele vrouw Heljä. Wat beiden lijden en strijden tot dat eindelijk de Getuige als martelaar valt in zijn pogingen om vrede en verzoening te brengen, is diep ontroerend.

Het verhaal is levendig en aanschouwelijk geschreven. Men krijgt een goed denkbeeld van de vele stroomingen die de verwarde geesten uit die dagen bewogen en dood en verderf voor het volk aanbracht.

Het gelukkige huiselijke leven van Mikko, Heljä en hun kinderen, zoo wreed verstoord door den inval van het Roode Leger, is hoogst sympathiek geschetst en maakt de tegenstelling des te scherper tusschen hun toen en nu. Hilja Haahti is volgens den inleider door en door protestant, maar haar godsdienstige overtuiging dringt zich in deze omstandigheden nergens op en is ongetwijfeld innig en zelfs door en door christelijk.

Heijermans (Herman). DUCZIKA. Een Berlijnsche Roman. 2e druk. (308) f 2.50. Querido, Amsterdam.

Indertijd verscheen deze roman in „De Nieuwe Gids." Eerst

na zijn dood werd hij in boekvorm uitgegeven en nu reeds ligt de tweede uitgave voor ons. Ernstig voorbehouden.

Men ontdekt hier het veelzijdig talent van Heijermans: teederheid in de uitbeelding van de naieve en veel-lijdende Duczika, sympathie met den menschlievenden Poldi, afkeer van den huisbaas-verleider, onverschilligheid voor den luchtigen student Erich.

Stacpoole (H. de Vere). DE VROUW IN HET SPEL. Nederlandsche bewerking door C. C. Bender. (214) f 2.—. Allert de Lange, Amsterdam.

Een jonge, rijke Amerikaan wordt door zijn vader naar Parijs gezonden om er dokterstudies te maken. Hij komt in aanraking met medestudenten, die over weinig geld maar over veel levenslust te beschikken hebben.

Bij de tante van een der vrienden maakt hij kennis met een allerliefst meisje, een nichtje van buiten zoo 't heet. De tante heeft hoop op een mooie partij voor haar leelijke dochter en ontvangt den rijken jongeling op de hartelijkste wijze. Ook de neef is doodelijk van het lieve meisje. Peter Alabater, zoo heet de Amerikaansche arts in spe., vindt het onaangenaam zijn vriend onder de duiven te schieten maar waagt toch den grooten stap: Celile, met wie hij 't reeds eens is, aan haar tante ten huwelijk te vragen.

Groote teleurstelling bij de tante omdat haar dochter niet de uitverkorene blijkt te zijn maar het dienstmeisje, dat nu juist wegens diefstal, bedrag en oplichting in de gevangenis vertoeft. Peter keert naar zijn werelddeel terug; de vrienden troosten zich zoo goed mogelijk, het mooie meisje wordt door een verliefde jury vrijgesproken en trouwt met een slagersknecht.

Het Parijsche studentenleven wordt tamelijk bescheiden voorgesteld en er is meer spraak van geld en schulden dan van liefjes.

Mojor (Ch.). TOEN DE RIDDERSCHAP IN BLOEI WAS. De roman van Charles Brandon en Mary Tudor. Bewerkt naar de gedenkschriften van Sir Edwin Caskoden. Uit het Engelsch door S. M. (270). Bootsma, den Haag.

Sir Edwin Caskoden, dansmeester aan het hof van koning Hendrik VIII van Engeland, wordt verondersteld gedenkschriften te hebben achtergelaten over toestanden en gebruiken aan het hof en vooral over de liefde van Charles Brandon en Mary Tudor. De koning, haar broeder, wil haar uithuwelijken aan den ouden koning van Frankrijk, maar Mary verzet zich met hand en tand en zelfs als de edelman in de gevangenis wordt gezet, blijft zij haar tegenstand volhouden. Kardinaal Wolsey raadt haar aan den wil der konings niet te dwarsboomen want het zou den dood zijn van Brandon. Hij voegt er aan toe, dat zij tot voorwaarde van haar toestemming een dubbele belofte moet eischen van den koning: dat Brandon geen leed zal geschieden en dat zij, als de veel oudere fransche koning, mocht komen te overlijden, de vrijheid heeft haar geliefden Charles te huwen.

Zoo geschiedt. Zij trouwt den koning en gedraagt zich tegenover

den oude als een slecht opgevoed meisje en een ware helleveeg.
Maar de koning sterft spoedig en Brandon komt naar Parijs, wordt in 't geheim met haar in 't huwelijk vereenigd, omdat ze (en te recht) de belofte van Hendrik VIII niet vertrouwde en de ontstuimige Mary gaat geheel op in haar huiselijk geluk.
Er staan een paar feiten in dat boek, die beslist onhistorisch zijn en een twijfelachtig licht werpen op de echtheid dezer gedenkschriften van den dansmeester.

Michaelis (Karin). DE ZEVEN ZUSTERS. Geautoriseerde vertaling door A. J. Vorstman-ten Have. (192) f 2.40. A. W. Sijthoff, Uit. Mij. Leiden.

Karin Michaelis, de bekende, somtijds zeer gewaagde schrijfster van *De gevaarlijke leeftijd, De biecht eener vrouw,* naar wij meenen, en andere verhalen waarin zij zeer diep in het vrouwelijke liefdesleven grijpt, laat hier zeven zusters aan elkander schrijven, zoodat hun uiterlijk en innerlijk leven ons buitengewoon helder voor den geest komt te staan.
Voor het gemak der lezers geeft zij vóór aan het boek al hun namen en levensomstandigheden op. Deze zijn nog al verschillend. Een is leerares in de kunstgeschiedenis, een andere vroedvrouw, een derde operazangeres, een paar zijn getrouwd.
Praguhild de zangeres beleeft de wonderlijkste avonturen. Zij was reeds tweemaal getrouwd en weer gescheiden, maar zij heeft haar hart gegeven aan den man van een harer zusters wier leven en wier gezin zij diep ongelukkig maakt. Nauwelijks is de arme vrouw gestorven of zij juicht en jubelt omdat zij eindelijk den uitverkorene geheel kan bezitten. Spoedhuwelijk en na eenige weken van ontgoocheling zijn zij weer gescheiden. Eindelijk komt Praguhild tot de ontdekking dat het huwelijk niet voor haar deugt en zij alleen in vrijheid gelukkig kan zijn vooral door het genot van een gramophoon!
De andere zusters beleven ook haar drama's. De gelukkigste der zeven is zeker Ville, de vroedvrouw, die met haar flinken man eenvoudig leeft en ondanks haar drukke bezigheden — zij heeft drie jongens — nog gelegenheid vindt te werken voor arme verlaten meisjes. De mooiste van de zeven Sidze Roze wordt een offer van haar te groote sentimentaliteit terwijl daarentegen Alvelda na eerst ontroostbare weduwe van een onhebbelijken man te zijn geweest, in een tweede huwelijk haar geluk tracht te hervinden maar hierin belet wordt door de ondeugendheid van een aangenomen kind, door haar op de dwaaste wijze onzinnig verwend.
Zoo klagen de zusters in brieven — zooals geen levend mensch ze nog geschreven heeft of ooit schrijven zal — haar leed uit. Onwillekeurig begint de lezer zich voor de zusters te interesseeren en ziet hij de tamelijk groote zwaarwichtigheid der schrijfster over het hoofd.
Godsdienst speelt in haar ontreddende levens zoo goed als geen rol; toch komt in eenigen van haar, zoo hard door het leven

gebeukt het verlangen op naar een beter, een eeuwig leven. Slechts zeer rijpe lezers mogen zich zonder gevaar verdiepen in de lotgevallen, de gedachten en grondbeginselen van het zevental.

Oppenheim (**E. Phillips**). EEN LIEFDES INTRIGE. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. (238) f 1.50, Bruna, Utrecht.

Liefdes-intrige . . . ja zeker; maar dat niet alleen. Er knoopt zich een heele geschiedenis aan vast van een moord en de gebruikelijke detectiven, met de geheimzinnigheid tot op het einde. En wie het geheim heeft ontdekt, en den moordenaar genoemd voor de schrijver hem in een dramatische scène bekend maakt, mag scherpzinnig genoeg worden geacht om de fransche financiën in orde te brengen of de schuldvraag van den grooten oorlog op te lossen.

O, daar zijn wel aanmerkingen te maken op dezen roman, of op sommige personen in dat boek, of beter en nauwkeuriger uitgedrukt, op de moraal van die menschen. Ze meenen goed te doen, en 't is, wel beschouwd glad verkeerd.

Dat Lucille zich van kant wil maken na drie jaren gelukkig te zijn geweest omdat ze dat vroeger op eerewoord heeft beloofd . . . en dat Sybil ook na het huwelijk van Jermyn den omgang blijft voortzetten . . . is natuurlijk dwaasheid en . . . verkeerd. Maar men zou 't vreeselijk kinderachtig vinden volwassen lezers, voor wie dit boek is, daarop attent te maken, alsof ze dat zelf niet zouden uitvinden.

Ostenso (**Martha**). WILDE GANZEN. Uit het Engelsch door Jhr. R. Nahuys. (375) f 4. Nijgh en van Ditmar, Rotterdam.

Dit is een prachtig boek. Het lijkt mij een kunstwerk, ruig en breed geborsteld, fel en hard van kleur, tragisch van inhoud.

Caleb Gare, een oude boer, is de midden-figuur in dit verhaal. Hij is een van die karakters, waaruit zich een dictator ontwikkelt, die een heel volk zijn wil als wet weet op te leggen, of tot een barren egoistischen kwelduivel, een naren, kleingeestigen huistiran. Het hangt af van de omstandigheden.

Caleb Gare, de landhongerige boer, wien alle middel goed is, mits hij maar de baas blijft en kan heerschen over vrouw en kinderen als over een troep slaven, is een van die geestelijk vergroeide kerels, waar men, zonder dat men het laten kan, een hartgrondigen hekel aan krijgt.

Zijn vrouw heeft hij in haar macht omdat hij haar geheim kent van een voorhuwelijkschen zoon. Zijn eigen kinderen, twee jongens en twee meisjes, heeft hij ook onderworpen, behalve Judith. Zij is altijd in opstand tegen het harde gezag van haar vader. Zij is een forsch en mooi natuurkind, in haar woelt een heftige levensdrang. Zij is verliefd op een jongen buurman en eens besluipt de vader het paar in het bosch en ziet hoe ze daar hun hartstocht niet meer in bedwang houden. Op zijn sarcastische

manier, spreekt hij er later het meisje over, die dan in een opwelling van woeste woede hem een bijl naar het hoofd gooit, zonder hem echter te raken. Dat wordt nu voor hem het middel om de eenige, die zich nog tegen hem dorst verzetten, in zijn macht te krijgen. Bij den minsten tegenstand dreigt hij haar met politie en gevangenschap.

De jonge onderwijzeres, die bij Caleb inwoont, heeft zich nooit kunnen voorstellen dat jonge menschen zulk een hel van een leven kunnen verdragen en vooral begrijpt ze niet hoe Amalia zoo bang en slafelijk onderworpen aan haar man kan zijn. Maar zij kent ook het geheim niet, ofschoon zij de verloofde is van den voorzoon, die echter niets van zijn eigen afkomst weet.

Maar eindelijk kan Judith het niet meer verdragen en zij besluit te vluchten met den jonkman, van wien zij een kind verwacht. Alleen hare moeder maakt zij bekend met haar plan. Als Caleb het hoort, ranselt hij zijn vrouw met de zweep, maar hij voelt dat hij zijne macht over haar heeft verloren. Uit een brief heeft zij ontdekt dat haar man haar gedurende jaren bedrogen heeft, omdat hij verborgen hield, dat de eenige, die wist van hare jeugdzonde reeds lang is overleden.

Den tiran gaat alles ontzinken. Want eensklaps breekt er een bosch en heidebrand uit, terwijl hij alleen thuis is. Hij drijft spoedig de ploeg door het land om beschermende voren te trekken, maar in zijn haast om op tijd te zijn met zijn reddingswerk neemt hij dwars door een somp zijn weg, en uit de verte ziet men hem wegzinken, langzaam weg in den drassigen bodem.

Na de menschen, die hij onderdrukt heeft, verzet zelfs de grond, dien hij heeft ontgonnen en onderworpen, zich tegen den harteloozen dwingeland en vrekkigen uitbuiter.

Sinclair (**Grant**). DE JACHT NAAR HET FORTUIN. Uit het Engelsch door C. C. Bender. (255(f 2. Allert de Lange, Amsterdam.

Marie Louise Torpinton Denniscombe is met haar doodzieken vader aan boord van een schip, bestemd voor San Francisco met een smokkellading opium. De vader heeft de gele koorts en begrijpt wel dat hij met zijn schip in quarantaine zal moeten, hetgeen natuurlijk, met het oog op de clandestiene lading de grootste moeilijkheden zal meebrengen. Hij haalt zijn dochter dus over om zoodra Trisco in zicht komt over boord te springen en te beproeven, zwemmend aan land te komen. Dat gelukt het meisje. De vader sterft op schip; een jonge stuurman, een deugniet, ontdekt haar ergens als kellnerin. Naar dit beroep staan haar handen niet en ze neemt het voorstel van den stuurman aan om op te treden als danseres. Zij doet dat onder den naam van Kalnak en is spoedig de attractie van de Kust.

Terzelfder tijd gebeurt het dat Kirkby Braden, een jonge millionair, het beheer van zijn fortuin overgeeft aan een vriend, die toevallig ook een zwendelaar is. Het rijke jongmensch verbeeldde

zich dat hij schrijver was en wilde zich nu, om mensch en leven te leeren kennen, als werkman onder het volk mengen. Het meisje, Marie Louise, weet niet wie hij is en doet haar best om hem te helpen. Als Kirkby Braden ontdekt dat zij hem begint lief te hebben, vindt hij het beter weg te gaan. Als zij hoort wie hij is, voelt zij zich door hem onoprecht behandeld en gaat weer dansen. De impressario tracht haar in zijn macht te krijgen, maar tijdig wordt hij neergeslagen door den jongen millionair. De politie veroordeelt hem tot tien jaren en de stakkerd zit touw te pluizen. Maar Marie Louise gaat nu weer voor hem aan 't werk. Van den gouverneur krijgt zij herziening van het proces, zij weet het vermogen, dat de valsche vriend hem afhandig had gemaakt terug te krijgen ... en ze worden een gelukkig paar.

't Is een onderhoudend boek, dat rijpere lezers veronderstelt.

Thiers (Frank). VERWORDING. (540) f 4.90.

Ja, hier wordt een tijdvak van verwording beschreven: ontzettende toestanden, Maar het boek is zoo rauw, dat ik geen oordeel in het algemeen durf geven en niet volstaan kan met te verwijzen naar een min of meer willekeurige categorie van lezers.

Welle-Strand (Eduard). MEEUWENJONG. Uit het Noorsch door M. J. Molanus-Stamperius. (403) f 2, geb. 2.50. Koloniale Boekcentrale, Amsterdam.

Daar schijnen op zedelijk gebied heel vreemde toestanden te heerschen in Noorwegen, op gedeelten van dat land. Dat kan, en men vindt wel meer plaatsen, die door bepaalde ondeugden verkankerd zijn, terwijl het land rondom kerngezond is.

Maar hoe krijgen de dienaars der schoonheid, gelijk de kunstenaars zich zoo gaarne noemen, 't dan in hun hoofd om de vuile historietjes ons gnuivend te komen vertellen.

Het „Meeuwenjong", zoo wordt de knaap genoemd, is wat te vroeg geboren, en de vader is toen op stap gegaan naar Finland om als de verloren zoon zijn goed te verbrassen. Zoo nu en dan komt hij nog eens kijken naar zijn kind en wettige vrouw om dan weer spoedig terug te keeren naar zijn ondeugden.. De boerderij der onbestorven weduwe wordt in orde gehouden door een knecht. Zij leeft met drie op elkaar volgende exemplaren, alsof het zoo behoort. Geen wonder dat het „Meeuwenjong" als knaap er al spoedig bij is om het voorbeeld der ouden te volgen. Hij houdt het met een visschersmeisje. Als dat hem begint te vervelen komt de dochter van den kantonrechter en gaat met hem de bosschen in en brengt heele nachten met hem door in donkere grotten. De eeuwig fransche romannetjes-lezende moeder merkt er niets van. Dan slaat het volwassen meeuwenjong op 'n goeden dag zijn vader neer en meenende dat hij hem doodelijk getroffen heeft, neemt hij de vlucht. Hij komt terecht op een visschersvloot, leeft met een meisje uit een schiettent, wordt gered van een zekeren dood, door een laplander, woont in diens hut,

is de man van de drie dochters te gelijk, vlucht dan, zijn trouw beloften verbrekend, met een troep robbenvangers. Voor hij zich inscheept, heeft hij nog een avontuur met een kroegmeid. Keert ten slotte terug van de vangst en wordt direct op sleeptouw genomen door de dochter van een der reeders. Door een herbergier wordt hij bestolen en we vinden hem op 't laatst in een arme hut in 't woud, waar hij een brood steelt om zijn honger te stillen. Hij vindt, heel gemoedelijk, dat hij zijn leven wel eens mag beteren en erkent dat hij van zijn vroegste jeugd eigenlijk niets anders heeft gedaan dan vrouwen nageloopen.

't Is jammer! En de auteur behoefde deze schuinigheidjes niet om lezers te winnen. Daar is hier een goed talent aan het woord en het leven van boeren en visschers en zeehondenjagers is zoo afwisselend en spannend, dat er geen enkele aanleiding kan zijn om het publiek te verhitten met slobberige, sexueele verbeeldingen. Op bijna iedere bladzijde komt die aanduiding voor van een nieuw schandaaltje en men vraagt zich af: waarom moet wat zoo mooi had kunnen zijn, opzettelijk en baldadig zoo troebel worden gemaakt?

Wells (H. G.) DE KONING DER KONINGEN. Nederlandsch bewerking van C. C. Bender. (236) f 2.90. Albert de Lange, Amsterdam.

Eenige jaren geleden kwam de roman van Wells ons in het Engelsch ter hand onder den wel wat bescheidener titel: *Christina Alberta and her Father*. Nu klinkt het wel weidscher en raadselachtiger *„De Koning der Koningen"*.

Laten wij ons haasten te zeggen dat het met werkelijke koninkrijken niets te maken heeft. Het Koningschap bestaat slechts in de verbeelding van een waanzinnige, die zich Sargon, de koning der Koningen noemt en gelooft dat hij reeds vroeger als zoodanig op de wereld gekomen is.

Preemby of Sargon is niemand anders dan de vader van Christina Alberta, vroeger door Wells betiteld als de heldin van zijn roman.

Christina Alberta, de dochter uit een waschinrichting, neemt zeer moderne allures aan, gaat studeeren, leeft tamelijk vrij met haar mede-studenten, leidt een gezellig Bohéme-leventje, doet zelfs aan communisme maar blijft toch altijd zeer goed en hartelijk voor „Vadertje" die haar in haar vrijheid weinig of niet belemmert; maar als „Vadertje" zich gaat verbeelden Sargon de Koning der Koningen te zijn en spoorloos verdwijnt, doet zij haar uiterste best hem terug te vinden. Intusschen ontdekt zij door een samenloop van omstandigheden dat „Vadertje" eigenlijk haar vader niet is. De echte vader, hoewel hij haar niet als zijn dochter erkent, heeft toch een goeden invloed op haar wanneer de arme Koning der Koningen na terug gevonden te zijn, in vrede ontslaapt. Christina Alberta zal zich nu in ernst op de studie toeleggen.

Deze roman van Wells is niet zooals zijn meeste vorige een

middel om wetenschappelijke, maatschappelijke of zelfs godsdienstige onderwerpen in een romantiek kleed te hullen. Of wilde hij misschien de eigenaardige manier van behandeling der krankzinnigen in Engeland eens flink hekelen?

Williams (Valentine). DE ROODE HOOGMIS. Uit het Engelsch door E. van M. (289) f 2.90. Hollandia, Baarn.

Williams verplaatst ons in Parijs ten tijde der Fransche revolutie. Hector Forteringay, kapitein der Guards, verknoeit en verbrast zijn leven in het Londensche garnizoen. In zijn dronkenschap maakt hij den Engelschen prins eene scène en wordt als spion naar Parijs gezonden. Geholpen door valsche papieren, welke men verstrekte, komt hij gemakkelijk in aanraking met de leiders der bloedige omwenteling en een hunner neemt hem zelfs aan als zijn geheimschrijver.

Lang weet hij alle gevaren en vermoedens te ontloopen, maar ten slotte raakt ook hij en een jong meisje, van wie hij de bescherming op zich heeft genomen, in handen der politie. De val van Robspierre redt Forteringay van den dood. Maar het meisje, waarvan hij hield, waant hij te zijn gevallen als prooi van de moordende bende.

Het is een goed verhaal, en men zou niet zeggen, zoo vlot is de zinswending en woordkeuze, dat men te doen heeft met eene vertaling.

Williamson (C. N.) HAAR SPROOKJESPRINS. (323) f 2.50. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Zij was het dochtertje van huisbewaarders, en had een zuster, die woonde in de groote stad, een huis bewoonde als een paleis en haar geld verdiende op oneerbare wijze.

Als de huisbewaarders hun baantje kwijt raken, richt de man een herberg op en heeft maar al te veel neiging om daaraan een lichtzinnig karakter te geven, in de hoop er meer geld te verdienen.

Zijn vrouw is beter. Ze draagt er zorg voor dat haar dochtertje Terry wordt opgevoed op een kloosterschool, ver van het ouderlijke huis. Zoo wil de schrijfster eene verklaring geven van de reinheid, maar ook van de ongeloofelijke naïviteit, waarvan Terry in dit verhaal voortdurend blijkt geeft. Na den dood van haar moeder moet het kind thuiskomen, en de vader is niet de man om de deugd van zijn schoone dochter te beschermen. Zij weet niets van liefde. Alleen het beeld van een jongeman, dien zij als heel klein meisje eens heeft ontmoet, is onuitwischbaar in haar geest gebleven. Als dan ook een ander type, door haar vader begunstigd, zich laat zien in minder gunstig daglicht, vlucht zij naar haar zuster in New-York, de zuster die men gewoon juffrouw Divina noemt of familiair „De miljoen-dollar-pop", en wier reputatie alles behalve blank is.

En deze vrouw heeft iets voor haar zusje. Haar is zoo juist voorgesteld een paar maanden met een getrouwd heer op reis te gaan met zijn jacht. Het is hem te doen zich overal in haar compromitteerend gezelschap te laten zien, om zijn vrouw gelegenheid te geven zich van hem te laten scheiden. Want, zooals het heet in de moderne dieventaal, dat huwelijk is onmogelijk geworden!

Deze man is Miles Sheridan, de „sprookjesprins" uit Terry's kinderjaren. En hij biedt 20.000 dollar voor de reisgezellin en stelt alleen als voorwaarde, dat zij elkaar nooit zullen spreken als ze op het jacht zijn, en zij zich niet anders zal voorstellen dan dat zij eene huurlinge is, die hij noodig heeft voor zijn plannen.

Hij kent bovendien de dollarpop niet en zal niets van de verwisseling bemerken. En zoo gebeurt het dat de onschuldige Terry eene rol gaat spelen, die eigenlijk hare door de wol geverfde zuster was toegedacht.

Zij wordt uit de hoogte behandeld, gesmaad door haar sprookjesprins, die elken dag weer verstomd staat over de engelachtige reinheid van de beruchte courtisane, naar hij meent.

Het verhaal, dat wemelt van onwaarschijnlijkheden, spoedt langzaam naar het einde, dat men al lang van te voren ziet aanaankomen.

In zooverre valt het einde nog mee dat er geen echtscheiding behoeft plaats te hebben, want de vrouw van Scheridan is bezweken aan een te groote dosis cocaïne, haar toegediend door een wraakgierigen minnaar.

Er gebeuren ongerechtigheden genoeg in deze geschiedenis, dat hoort men wel, maar de schrijver heeft zich weten te beheerschen, zoodat men het boek aan ervaren lezers niet behoeft te ontzeggen.

Ritter Jr. (Mr. P. H.) EEN WEEK MINISTER. (230) f 1.90. A. Bruna, Utrecht.

Dit boek is, zeker door den schrijver zelf, geillustreerd met tamelijk goed uitgevoerde plaatjes, die bijna alle zeer leelijke menschen voorstellen. In zijn „naschrift" verantwoordt de heer Rutten zich dat hij een detective-roman heeft willen schrijven toegepast op andere motieven, dan de algemeen gebruikelijke, die al een beetje beginnen te verouderen. Hij heeft er een karikatuur van het politieke leven van willen maken.

Hij beweert alles heel zachtjes over den hekel te hebben gehaald, zoodat niemand er echt boos om kan worden. En dan maakt hij zijn verontschuldiging dat hij maar een zijde van het politieke leven heeft kunnen laten zien, en niet de bewonderenswaarde kanten. Hij erkent dat zijn verhaal (een man uit een beestenspel minister geworden en na een week bedankend) zeer onwaarschijnlijk is, maar hoopt toch dat men er om lachen zal. Nog onwaarschijnlijker is het vrij zwoel geteekende liefdesspelletje tusschen minister Jan Sas en het verfijnde juffertje Eva. Wellicht heeft de schrijver gelijk en kan het verhaal menigen lezer boeien of een oogenbik amuseeren.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

DE VOLKSSCHOOL EN DE LITERATUUR.

Albert Verwey heeft in den loop des jaars eene lezing gehouden over dit onderwerp, waaraan wij het onderstaande ontleenen:

Een ding moet boven alles worden in het oog gehouden. Dit namelijk: dat in het eerste lees-onderwijs de kiem ligt van de vernieuwing die iedere literatuur bij voortduring noodig heeft. Iedere literatuur heeft de neiging van het gesproken woord af te dwalen naar het geschrevene. Iedere literatuur-vernieuwing kan slechts voortkomen uit een terugkeer tot het gesproken woord.

Men zal denken dat tusschen het eerste „leeren-lezen": het inprenten van de lettervormen, het vastleggen en zuiveren van de klanken die zij beteekenen, het gewennen aan het woordbeeld en zijn noodzakelijke afwijkingen van het gesproken woord — en anderszijds het ontdekken en met de stem wedergeven van letterkundige waarden zoo'n groote afstand ligt dat men van verband tusschen de beide soorten van leesstudie nauwelijks spreken kan.

Toch is dat eerste „leeren-lezen" naar Verwey's overtuiging, een zoo gewichtige letterkundige werkzaamheid, dat ze misschien door geen enkele latere overtroffen wordt.

Bij die eerste leeslessen bedenke men dat: het geschreven woord plaatsvervanger is van het gesprokene en als zoodanig moet worden gevoeld.

Waar beter dan in de lagere school kan *dit* voorschrift, met vrucht worden gevolgd en ingeprent? Door het schrift wordt de breuk tusschen de heele mensch en het afgetrokken bedenksel onherroepelijk geslagen. Dat schrift is zelfs niet meer een beeldschrift: het is een letterschrift, waarvan de enkele karakters geen enkel zinnelijk verband meer toonen met de klanken die ze uitdrukken.

Hoe licht is het dus mogelijk dat wij het gesproken woord dat onder het teeken verborgen ligt, uit het oog verliezen, — dat wij meenen genoeg te doen als wij kennis nemen van het teekenschrift zonder de klanken te hooren die erdoor worden aangeduid, — dat wij ten slotte het schriftbeeld belangrijker vinden dan het levende en luidende woord. *Wij lezen met de oogen en niet met den mond.* Dat beteekent een geestelijke achteruitgang: omdat het volle wezen en de bedoeling der woorden niet tot ons komt. 't Is ook een lichamelijk verlies, omdat het lichaam in een belangrijke functie buiten gebruik wordt gesteld.

Tot zulk lezen kan alleen in de lagere school worden opgeleid. Anders kost het later tiendubbele inspanning.

Het is een algemeene klacht, niet alleen bij het lager, maar ook bij het middelbaar, en ook bij het hooger onderwijs, dat er slecht gelezen wordt. Men zou het niet verwachten als men kinderen uit allerlei kringen *bij hun spel* den juisten toon hoort treffen en jongelieden in hun vertrouwelijke gesprekken zich vaak merkwaardig zuiver hoort uitdrukken. Ja maar spreken, zegt ge, is ook iets anders dan lezen.

Maar zou vaak bij spreken de toon niet natuurlijker zijn, omdat dan de eigen begrippen en gevoelens worden uitgedrukt, en bij lezen begrippen en gevoelens van anderen, die noch begrepen noch doorvoeld zijn?

Goede voordracht, goede lezing ook, zoowel van het kleinste stukje als van het grootste, ligt alleen in het juiste begrip en de juiste intonatie.

Begrip nu verkrijgt men door inzicht, maar de juiste intonatie is een aesthetisch element. Aan ieder menschekind is dat, binnen zekere grenzen toebedeeld. Maar in de school moet het ontwikkeld en beschermd worden.

Deze ontwikkeling en vooral deze bescherming zijn, mijns inziens, een gewichtige taak, ook bij de eenvoudigste leeslessen.

Vooral deze *bescherming*, zegt Verwey. Nu, wij weten wat hij daarmee bedoelt. Het zal wel niet voorkomen dat er op de lagere school lessen in voordracht en welsprekendheid worden gegeven, waardoor (ondanks de beste bedoelingen) het slechte lezen wordt bevorderd, zegt hij.

Maar dan blijft toch altijd het euvel, door kansel, tooneel, door balie, parlement en retorische poezie in stand gehouden: het vooroordeel van de afzonderlijke welsprekendheid, van het gebaar, van de stemverheffing, van dat geheel van uiterlijke middelen waardoor de beteekenis van het gezegde bovenmatig wordt aangezet.

Verwey rept er niet van, maar wij zouden zeggen: plaats dan tegenover den verkeerden den goeden invloed.

Juist oefening in voordracht ontbreekt te veel op onze lagere scholen. Het opzeggen of desnoods voorlezen van eenvoudige gedichten of prozastukjes, die eerst door den onderwijzer duidelijk zijn verklaard en dan door een der kinderen, met aangeving der intonatie, worden herhaald.

Probeer het eens met het bekende versje:

> Zeg, oudje, smaakt het pijpje goed?
> Wat rookt die kop mooi door!

Dat zegt geen enkel kind dadelijk goed. Die overgang van vriendelijke belangstelling ... naar vleiende bewondering ontgaat allen. Maar zoo goed als allen leeren het bij goede terechtwijzing, en dan hebben zij het eerste hoofdstuk over de juiste intonatie reeds te pakken.

En goed beschouwd, wat wil Verwey feitelijk anders, dan dat men (mutalis mutandis) ook reeds op de lagere school na en naast de mechanische lees-methode de conceptieve begint toe te passen?

„Sedert een jaar tracht ik te Leiden de beoefening van deze kunst te bevorderen. De studenten die aan deze cursus deelnemen, krijgen de gelegenheid door schriftelijke behandeling van een gedicht of proza-opstel te toonen, hoe zij het gelezen, hoe zij het verstaan hebben. Gezamenlijke bespreking door alle aanwezigen, dient ter precizeering of aanvulling. Bij deze bespreking blijken dan vanzelf de moeielijkheden en verrassingen waaraan zij die zich in dit vak oefenen, van nature blootstaan. Het is mogelijk dat iemand de hoofdbedoeling van een schrijver niet begrepen heeft, hetzij doordat hij het verband tusschen de saamstellende deelen van een geschrift niet volledig volgde, hetzij doordat hij een belangrijk onderdeel heeft voorbijgezien. Het is ook mogelijk dat hij, door oppervlakkige sympathie voor een werk misleid, zijn eigen bedoelingen erin weerspiegeld zag en tot die van de schrijver niet is doorgedrongen. Daarentegen kan het eveneens voorkomen dat door het aandachtig acht geven op schijnbare kleinigheden zich een zin onthult die bij een eerste beschouwing verborgen bleef. Het werk wordt dan plotseling als in een ander licht gesteld en tal van onderdeelen ontleenen aan die éêne wijziging een nieuwe beteekenis. Zonder twijfel zou deze kunst van het niet enkel in filologische, maar ook in ideëele zin nauwkeurig lezen, al veel vroeger dan aan de Universiteit kunnen beoefend worden. Niet enkel op de onmiddelijk voorafgaande, maar ook op de lagere scholen acht ik het wenschelijk. Aan het kleinste gedicht of prozawerk kan men beproeven hoeveel moeite het kost nauwkeurig vasttestellen wat het inhoudt. Men bemerkt dit het best als men niet tevreden is met de overtuiging dat men het begrijpt, maar beproeft zijn begrip onder woorden te brengen. Leert men dit de kinderen, dan is dit een tweede soort van leeren-lezen. Niet de mechanische, maar wat ik zou willen noemen de conceptieve of de ideëele. Men tracht te bevatten, te concipieeren, wat de conceptie, de idee, van de schrijver was en men gaat niet verder voor men die goed begrepen heeft."

VOOR DEN OPVOEDER.

Tenhaeff (W. H. C.) *Beknopte Handleiding der Psychical Research*. Eerste deel, Het Astraallichaam. Tweede deel, Occultisme en Sexualiteit; 195 blz. en 192 blz. Prijs per deel: ing. 3.75; geb. 4.90. Uitgave: H. P. Leopold's Uitgevers-maatschappij. Den Haag. 1926.

Zeer uitvoerig beschrijft de auteur het voorkomen van supernormale verschijnselen en legt ons uit, hoe het wetenschappelijk

onderzoek deze achterhaalt en hoe we den oorsprong hebben te verstaan van Psychical Research. De methodiek is die der experimenteele psychologie: observatie, enquête en experiment in den strikten zin. Dat de waarde der resultaten, door *dit* onderzoek verkregen, afhangt van de zeer ingewikkelde condities voor een conscientieuze observatie, weet ieder deskundige. Dat bij dit specifiek onderzoek nog eigenaardige moeilijkheden zich voordoen, is begrijpelijk. En toch, hoe lichtvaardig wordt zelfs door wetenschappers geconcludeerd, waar oppervlakkige observatie dit absoluut niet rechtvaardigde. Wat is er niet geboomd over de supernormaliteit der telepathische verschijnselen bij Rubini e.a.

Toch moest in de studiekamer erkend, dat die telepathen niet anders waren dan handige en nauwkeurige opmerkers, scherpe waarnemers, die uit de ademhaling, polsslag, 't blozen en 't bleek worden van hem, wiens gedachte zij moesten uitvoeren, te weten kwamen, wat zij beweerden langs super-normalen weg te ervaren. Dit is zeker, het objectief onderzoek stelt zulke hooge eischen, en de aard der methodiek verbiedt zoozeer alle absolute zekerheid in theoretischen zin, dat het onverantwoordelijk is alle conclusies dezer onderzoekingen als weterschappelijk gefundeerde resultaten aan te prijzen. Tot dergelijke ongerechtvaardige conclusies reken i.h. b.v. wat ik lees op blz. 80 (deel II), hoe de bij onze heiligen waargenomen stigmata door suggestie-arbeid verklaard *moeten* worden.

Reeds dit ééne voorbeeld bewijst, dat het niet zoo vanzelfsprekend is, de z.g. occulte verschijnselen vanuit een neutraal, psychologisch standpunt te behandelen. En toch was dit de bedoeling van den schrijver. Hiermede is de lezer over de beteekenis van dit boek ingelicht. Alléén voor den geschoolden psycholoog heeft het waarde. Voor hem is het ook zeer belangrijk wegens het matriaal, wat hier overzichtelijk bewerkt is.

Na de methodisch bespreekt de auteur de verschijnselen der telepathie en telaesthiesie en de vele hyphothesen over het astraallichaam. Hierbij sluiten zich aan de proefondervindelijke onderzoekingen van Albert de Roches e.a.

Verder vindt men philosophische beschouwingen over de theoriën van wisselwerking en parallelisme; vooral wordt uitgeweid over de natuurphilosophische theoriën van Ostwald en Driesch. Niet onvermeld blijft de sexualiteit, wat niet te verwonderen is, daar de schrijver een aanhanger blijkt te zijn der Freudiaansche psychoanalyse. Ook de Psychologie van den occult-begaafde wordt breedvoerig behandeld en blijkt een lievelings-onderwerp te zijn van den schrijver. Als ik ten slotte vermeld, dat deze ook aanhanger blijkt der biogenetische wet van Haeckel c.s. dan is het eindoordeel verklaarbaar, dat enkel voor den deskundigen dit uitgebreide werk bestemd is.

G. LAMERS.

Iersel (Charles van) *Het Wezen der Ziel.* Éene bijdrage

tot de Geschiedenis der experimenteele Psychologie. Twee deelen, ingenaaid f 3.90, in één band gebonden f 4.90. Uitgevers-maatschappij De Gulden Ster, Amsterdam.

Wat het meest voelbaar gemist wordt in dit breedsprakige boek van ruim 300 bladzijden is een inleiding en een slotwoord. Een inleiding is noodig om den ondertitel van het werk te verklaren: een bijdrage tot de geschiedenis der experimenteele psychologie. Want de lezer, die de 20 hoofdstukken doorgeworsteld heeft, vindt noch geschiedenis noch exp. psychologie. Tenzij gegeschiedenis der exp. psych. heeten moet de aaneenkoppeling van allerlei op de meest ondeskundige wijze gewaardeerde psychologische observaties. Ook experimenteele psychologie, in zuiver-wetenschappelijk-karakteristieken zin, kan dit mengelmoes van allerlei wijsgeerige of quasi-wijsgeerige beschouwingen allerminst genoemd worden. En eindelijk missen we een slotwoord. Want hierin zou mogelijkerwijze een geniaal uitgevoerde synthese van den schrijver ons het bitter gevoel van teleurstelling kunnen wegnemen, wat nu na de lezing onze ziel is blijven pijnigen — òf zou gebleken zijn, dat de onrijpe zielkundige analyseering van den schrijver ook hèm voelbaar geworden was. Maar dan had hij naast den ondertitel ook zeker den boventitel weggelaten. En dan was geen enkel lezer op het dwaalspoor gebracht, waarvoor nu eenig gevaar bestaat.

Afgezien van de onwetenschappelijkheden van dit werk, is het ook nog van positief-geloovig standpunt onbevredigend en onwerkelijk.

G. LAMERS.

Berkvens-Hulsmans (Anny) *Van Ouders en Kinderen.* (127) f 1.50, Jongensweeshuis, Tilburg.

Het schrijven van paedagogische schetsjes is in de laatste jaren populair geworden. Meestal vinden die eerst een plaats in een of ander tijdschrift, om daarna in boekvorm in wijderen kring te worden verspreid. Zoo vinden we hier een aantal schetsjes verzameld die reeds eerder in het „Tijdschrift voor R. K. Ouders en Opvoeders" een plaats vonden.

Schrijfster wijst op verschillende fouten, die bij de opvoeding door ouders en andere verzorgers van het kind nog al eens gemaakt worden en in zooverre kan een zekere beteekenis aan haar pennevruchten niet ontzegd worden. Vergelijkt men haar werk echter, b.v. met Mevr. Cohen-de Vries' fijn geschetschte *Kinderen uit mijn Klas,* dan valt af en toe een zekere onnatuurlijkheid, zelfs opgeschroefdheid en overdreven sentimentaliteit des te scherper op.

De doceerende toon, die de schrijfster hier en daar tegenover hare lezers aanslaat, zal, dunkt ons, deze laatsten niet bereidwilliger stemmen om haar goeden raad te overwegen en op te volgen.

De sfeer die men in *Kinderen uit mijn Klas*, zoo duidelijk aanvoelt, ontbreekt hier bijna steeds, omdat de schrijfster zich zelf te veel naar den voorgrond dringt door in haar angst, dat de lezer datgene, wat zij in een verhaaltje wilde duidelijk maken, niet voldoende zal hebben begrepen, telkens opnieuw haar bedoeling als conclusie den lezer nog eens nadrukkelijk voor te houden.

Om kort te gaan: er worden hier zeker juiste opmerkingen gemaakt, maar de wijze waarop dit geschiedt, voldoet niet geheel en is te weinig oorspronkelijk.

Drs. L. BERGER.

VOOR HET KIND

Vervolg der *Stamperius-Bibliotheek*. Thans Kluitman, Alkmaar. In omslag f 1.15, carton f 1.60. prachtband f 1.90.

Heinen (G.) *Harro's Vrienden*.

Harro is de hond, dien de jongens plagen en op wien zij straks weer dol zijn. Elke flinke jongen zal dit boek met plezier lezen.

Houbolt (P. C.) *Eccart*.

De heidensche jongen wordt valsch van diefstal beschuldigd. Voorbeeld van vergevens gezindheid, gegeven door Bisschop Wilfrid winnen hem voor het Christendom, dat hij later gaat brengen in zijn eigen marke.

Kok (Truida) *Treetje Meerkerk*.

Treetje lijkt wel 'n kleine Majoor Frans. En 't spijt haar dan ook dat zij geen jongen is. Later wordt ze wat huiselijker en leert de handen uit de mouw steken. Prettig meisjesboek.

Kramer (J. C.) *Piet Hein*.

De geschiedenis van onzen populairen Piet Hein op boeiende wijze verteld.

Keuning (J.) *De Indiaan*.

't Is te zoet-vroom voor 'n jongen. En bovendien, als uitgesproken protestantsch boek is het voor onze jongens niet geschikt.

Krebbers (H. J.) *Arbeid Adelt*.

Uit het leven van George Stephenson, den gelukkigen uitvinder. Aantrekkelijk voor jongens.

Leent (F. H.) *Wat 'n Jongen worden kan*.

Gaarne wordt dit boekje aanbevolen. Taal uiterst eenvoudig, wat juist goed doet bij de eenvoudige persoonlijkheid van Bestevaer.

Ringersen (A.) *Op de Zuiderzee*.

Jongens trekt het stellig wel, dit verhaal van leven en werken der Zuiderzeevisschers en schippers.

Schrijvers (G.) *Het zwarte Schaap*.

Dit is geen jeugdboek. Ze begrijpen het niet. Dat is zeker geen boek voor de kath. jeugd, omdat de schrijver blijkbaar zelf dat soort lezers uitsluit.

Stamperius (J.) *Mijn Reis naar den Haag.*

Jaap van den Bakker, een jongen uit een Zeeuwsch dorpje. gaat naar den Haag voor 'n examen. De boottocht over de Schelde, de aankomst te Rotterdam, het verblijf te 's Gravenhage, met welk 'n fijne opmerkingsgave is het beschreven. Echt ook, die stijve Boer Verburg, met zijn even vierkanten zoon, onder wiens toezicht Jaap moet reizen. Voor alle jongens geschikt. En Roomschen jeugdschrijvers als een voorbeeldje aangewezen.

Stamperius (J.) *Drie Kwajongens.*

Och de jongens maken het weer goed door hun mooi optreden tegenover het oude wijfje. Maar ik zet zulke boeken toch niet in mijn jongensbibliotheek.

Stamperius (J.) *De oude Veldwachter.*

Nu ja, echte guitenstreken. Maar guiten- en kwajongensstreken, daar tusschen is een hemelsbreed verschil. In dat boek komen ook de maatschappelijke deugden goed tot hun recht. 't Is heel goed bruikbaar.

Stamperius (J.) *Helden.*

Niet over oorlogshelden of sportmaniakken. In korte trekken teekent schrijver de heldendaden van eenige van hen, die hun kunnen en kennen in dienst hebben gesteld van hun medemenschen.

Ook Pater Damiaan, de apostel der Surenaamsche melaatschen, vindt hier zijn plaats. Voor leerlingen der hoogere klasse.

Wijker (W.) *Toontje.*

Toontje is een snoeper en doet gaarne groot. Vervalt tot diefstal, komt in verbeteringsgesticht terecht. Praeventieve boeken zijn ook best. Voor jongens tot 14 jaar.

Vemor (Ella) *Tweelingen.* (212) Valkhoff & Co., Amersfoort.

Lotti en Els wonen met vader samen in een lief huisje aan den heikant. Moeder is al lang gestorven en de 32ste huishoudster is zoo juist heengegaan. De twee meisjes willen het nu samen eens doen, maar . . . het gaat niet.

Dan neemt vader het groote besluit om te hertrouwen, hetgeen de kinderen verschrikkelijk vinden. Vooral Lotti, de ontstuimigste, zij gaat 'n poos naar Engeland en bij vreemden leert ze spoedig inzien dat zij het thuis zoo kwaad nog niet had. Voor meisjes van 16 en ouder.

Hout (Rina van den) *Een griezelig Huisgezin.* (262) f 1.75. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Het gezin van een leeraar, bij wien behalve de eigen kinderen ook nog eenige leerlingen bij inwonen. Druk en levendig. Vroolijke invallen, niets verkeerds.

Vollewens-Zeylemaker (Gr.) *Zonnehuis.* (160) f 1.90. G. van Goor, Gouda.

't Eene meisje is in de kleppertjesclub, die een haat heeft gezworen aan lintjes en strikjes, aan lakschoenen en mooie hoeden. De ander is een modepopje, een zalfjes en poedertjeskind. Een paar weken vacantie bij de familie van haar vriendinnetje maken haar weer echt en natuurlijk.

Brievenbus

A. R. W. te R. U vergeet dat Loti een pseudoniem is van Julien Viaud. Het zou ons niet verwonderen, indien u onder den laatsten naam de gezochte aanwijzingen niet kunt vinden. Zoo niet, dan zijn wij ten allen tijde bereid om u te helpen.

L. Z. te B. vraagt ons of wij bezwaar hebben den naam te noemen van inzender in Eigen Kring v. d. September-aflevering. Neen, waarom? De inzender heeft zijn schrijven voluit onderteekend: M. van de Mortel.

R. te O. Wij zullen ons antwoord op uwe vraag u schriftelijk zenden. Wij meenen zeker te weten dat dergelijke boekjes bestaan, maar achten het 't veiligst en eenvoudigst daaromtrent onzen medischen medewerker te raadplegen.

H. B. te M. Ja, dat wisten wij wel. U hebt trouwens eene opmerking daarover reeds kunnen lezen in de correspondentie van een onzer laatste nummers. Dat een uitgever van zulke trucjes gebruikt maakt, is begrijpelijk, maar dat redacties zich tot zulke hand- en spandiensten leenen, voor 't meerendeel waarschijnlijk zonder het te merken, is bedwelmend!

J. v. d. Sl. te D. Och, laat ze nu niet te hard van stapel loopen. Ik vind het een onverstandig, zeker 'n onvoorzichtig artikel in „Der Gral". Er is heusch geen reden onze jongelingschap meer vrijheid in „eroticis" (wat lectuur betreft) toe te wenschen. Natuurlijk; zulke idiote dingen als worden aangehaald, bestaan er nog wel, maar in laatste instantie komen ze voort uit een gevoel, dat in den grond eerbied verdient.

Waarschuwing. Wij verzoeken onze correspondenten vriendelijk maar dringend eens goed nota te willen nemen van de adressen op de binnenzijde van *Boekenschouw* duidelijk aangegeven voor Administratie en Redactie. Er gaat bijna geen week voorbij of er komen vergissingen voor. Heden ontvingen wij weer twee brieven, die blijk geven van verwarring. De eene brief was aan het juisie, Amsterdamsche adres gezonden door den uitgever W. de Haan van Utrecht, maar hij veronderstelt eene relatie tusschen ons en Dr. v. d. Mark (schuilnaam van Hein Hoeben), terwijl er absoluut niets van dien aard bestaat. De andere brief werd geschreven door J. Jacobs te Maastricht en in zijn schrijven lezen wij dezen zin; „ik adresseerde ook al reeds aan Industriestraat 1, Tilburg, den uitgever, doch mocht geen antwoord van daar ontvangen." Het is nu toch werkelijk al lang genoeg geleden, om te weten dat onze uitgever niet in Tilburg woont, maar in Amsterdam: *Joost van den Vondel*: Bosb. Toussaintstraat 70. Deze verwarringen, waaraan waarschijnlijk alleen de onoplettendheid der schrijvers schuld heeft, zijn ons hoogst onaangenaam en kunnen de correspondenten te leur stellen.

Ter volledige inlichting herhalen wij hier ook nog eens dat het *Maandschrift Boekenschouw* hoegenaand in *geen* enkele betrekking staat met de *Jaarlijksche* Boekenschouw.

Wij geven uit: *Maandelijksche Boekenschouw* (thans 20e jaargang) en *Standaard-cataloog* (een soort van encyclopedie van schrijvers en hun werken). Wie verdere inlichtingen verlangt, wende zich tot Pater A. Gielen S.J. *Heerengracht 415, Amsterdam.*

(Reeds opgenomen in een deel der vorige aflevering.)

Nieuwe Uitgaven

Letterkunde en Kunst.

Acket (J. Mathijs) Jacques Perk. (36) f 0.50. S. L. van Looy, Amsterdam.

Ja, men kan alles, ook al is 't in den grond juist, zóó voorstellen dat 't mal schijnt. Acket verzekert ons dat 't feitelijk hetzelfde is: als 'n kikker z'n schor gegorgel uitkokkert, 'n nachtegaal z'n zangèn kweelt, 'n achterbuurtman zijn dronkemans-gebrul brult. Kloos en Perk hun sonnetten dichten, David zijn psalmen zingt! Namelijk: er is dan 'n schepsel dat het leven in zich voelt, het Mysterieuze Zijn in zich voelt, z'n ziel te vol voelt worden, zich openen en luchten moet .... Och ja! als 't nu alleen om een punctum comparationis is te doen, kan men alles wel saambrengen.

Na een eigenaardige en vrij dwaze inleiding, veel te lang voor dat heel kleine boekje, zegt Acket juiste dingen over Perk, is objectief genoeg om ook zijn fouten te erkennen. Alles bij elkaar genomen is 't boekje te waardeeren als een verdienstelijke poging om Perk, dien men te veel begint te vergeten, weer eens in herinnering te brengen.

Boudens (Aug.) Uit onze Letterkunde. Leer-Leesboek voor Roomsch-Kath. (M.) U. L. O.-scholen en andere Inrichtingen tot voortgezet Onderwijs. (360) f 2.90. J. B. Wolters, Groningen.

Misschien trekken de ongewone opschriften de leerlingen! B.v.: „Een stem uit den Achterhoek" — „De Copieerlust der dagelijkschen Levens" — „Huiselijke en huisbakken poezie" enz. enz. Iets nieuws geeft de schrijver niet; eigen oordeel heeft hij niet en misschien mag dat ook niet voor iemand, die een schoolboek maakt. 't Is alleen jammer dat de onjuistheden op deze wijze worden bestendigd. Ze zijn wel klein, maar hadden bij de waardeering van de katholieke volgers der Tachtigers en van de katholieke jongeren best heelemaal vermeden kunnen worden.

De keuze uit Vlaamsche schrijvers (vooral de gansche groep „Helpende Dichters") is ongelooflijk. En waarom staat Marnix Gijsen bij de Noord-Nederlanders?

Stokvis (Mr. Benno) Nasporingen omtrent Vincent van Gogh in Brabant. (43) f 1.50. S. van Looy, Amsterdam.

Een aardig boekje dat de brieven van Gogh op enkele punten verduidelijkt en aanvult. Zeer methodisch is Mr. Stokvis bij zijn opsporingen te werk gegaan. Hij heeft de plaatsen bezocht, waar Vincent schilderde en vertoefde; heeft de geschiedenis ontdekt van zijn nagelaten werk en de belangrijkste perioden in het leven van den schilder vertoonen nu vrijwel geen lacunes meer.

Godsdienst.

Ginneken (Dr. J. van) De Evolutie van het Dogma. Een historisch-apologetische beschouwing (91) f 1.25. Dekker en van de Vegt, Nijmegen.

In de reeks Godsdienstbelangen der zielkundige verwikkelingen verscheen deze klare en voor iedereen bevattelijke studie over de evolutie van het dogma.

Leseur (Elisabeth) Dagboek en Gedachten. Met een brief van Pater Janvier O.P.

Men vergete niet het „In Memoriam", waarmede dit boek aanvangt, te lezen. Het werd geschreven door den echtgenoot van Elisabeth, die eens trachtte haar geloof te ontnemen, maar integendeel door haar tenslotte tot het catholicisme werd teruggebracht. Deze voorafgaande verklaringen zijn noodig tot beter begrip van het mooie boek, vol rust en vertrouwen.

Walch (Jan) St. Franciscus van Assisi. 4 October 1926. (76) Hollandia, Baarn.

Klein boekje over den Heiligen, getuigend van de sympathiek en het begrijpen van een niet-katholieken schrijver.

Land en Volk.

Brasser (J. G.) Jacht op groot Wild in Nederl. Oost-Indië. (262) 5 gekl. pln. f 2.90. W. Thieme, Zutphen.

Op frisschen, eenigszins soldatesken toon vertelt nu ook eens een Nederlandsch officier van zijn jachtavonturen. Vergeleken met Engeland maken wij een poover figuur op dit gebied. Te meer reden om dit oorspronkelijk werk te waardeeren.

Dugmore (Arthur) Groot Wild in Afrika. (260) f 5.50. Geb. f 6.90. H. P. Leopold, den Haag.

Dugmore jaagt het wild met de lens en hij laat het ons zien op foto's en film, in werkelijk schitterende ontwikkeling. Hij vertelt bij zijn platen, eenvoudig en gemoedelijk, en er is heusch geen enkel woordje jagerslatijn bij.

Ossendowski (Dr. F.) In de Wildernissen van Azie. (234) f 2.90, geb. f 3.75. Leopold's Uitg. den Haag.

Verschillende van deze verhalen dateeren uit den tijd dat Ossendowski als organisator van het groote centrale spoorweg-laboratorium te Wladiwostock werkzaam was. Behalve over jachtavonturen heeft de auteur het ook over vreemde zeden en gewoonten en afgrijselijke toestanden. De godsdienstige sekte van zelfmoordenaars levert stof voor schund- en griezelgeschiedenissen.

Ossendowski (F.) Dieren, Menschen en Goden. (243) f 1.50. Geb. f 1.95.

Dit is eene tweede, goedkoope editie van het beroemd geworden boek, dat over de Russische troebelen en de Aziatische geheimzinnigheden werd geschreven door een ooggetuige.

Ossendowski is beschuldigd van plagiaat en men heeft zelfs beweerd dat er in zijn boeken meer „dichtung" dan waarheid is te vinden,
Maar geen der beschuldigers heeft zijn verwijten weten waar te maken. En al klinken dan soms ook de verhalen van Ossendowski ongelooflijk, dat is geen reden om ze niet te gelooven. De werkelijkheid overtreft soms alle fictie.

Ven (D. J. van der) Kermisviering in Laag-Keppel en Hummelo. (82 met afb.) f 0.75. C. Misset, Doetinchem.

Colenbrander (H. T.) Koloniale Geschiedenis. 3 dln. 31 kaarten. f 21.—. Geb. f 26.—.

Kwee Kek Beng. Beknopt overzicht der Chineesche Geschiedenis. (293) Geïllustr. f 3.75. J. de Bussy, Amsterdam.

Loosjes (A.) Noord-Holland in Beeld. (512 afb.) Geb. f 15.— Scheltema & Holkema, Amsterdam.

Stuttersheim (W. F.) Cultuurgeschiedenis van Java in Beeld. (172) 263 afb. geb. f 6.—. G. Kolff, Leiden.

Leerboeken.

Houwink (Hzn.) Huisdierteelt. Wat ieder fokker van de stelselmatige teelt moet weten. (84) 57 afb. f 1.90. W. v. Gorcum, Assen.

Molengraaff (W.) De Herziening van het Recht der Naamlooze Vennootschap. (12) f 1.—. J. Muusses, Purmerend.

Dit boekje bevat artikelen reeds verschenen in „De Telegraaf." De N.V. de groote anonymus, staat in het middelpunt der algemeene meestal niet zeer welwillende (en te recht) belangstelling.

Stijl

door JOS. CREYGHTON

Het woord stijl wordt dikwijls gebruikt om een bepaalde wijze van versieren, van samenstellen en opvatten te plaatsen tegenover een andere. In dezen zin stelt men den Empire-stijl tegenover Rococo, de kinderlijk-weemoedige stijl van Mozart tegenover Bach's streng-logischen opbouw.

En daarmee wordt dit woord gevaarlijk voor elk ander gebruik: elke valsche redeneering berust ten slotte op dubbelzinnigheid van een der gebruikte termen, zoodat elk dubbelzinnig woord een broeinest is voor misverstand en ruzie.

Stijl beteekent óók: de eigenschap van een menschelijk voortbrengsel, waardoor het verheven wordt tot den rang der schoone kunstwerken: waardoor elke verontreiniging uit het werk geweerd wordt, waardoor al de wendingen en al de nuancen van het werk zich ordenen naar één beheerschende gedachte, waardoor geen enkel *deel* zich aan zijn functie van *deelzijn* onttrekt. Deel van iets uitmaken immers beteekent: het geheel tot stand brengen, geheel en al opgaan in het geheel, geen eigenzijn voor zich eischen. Wanneer in een mozaïk, die een Christuskop voorstelt, een of ander steentje zóó sterk spreekt, dat het de aandacht in beslag neemt, dat het de synthese van de voorstelling verwoest, houdt het op deel te zijn, vormt het een eigen eenheid, en verbreekt de eenheid van het geheel: elk eigen-zijn dat een deel voor zich opeischt, is een verbreking van de harmonie, is een vergrijp tegen den stijl. Stijlvol is een werk, als het ons op het eerste gezicht, bij het eerste hooren boeit, als het van boven tot onder, van begin tot einde maar één ding zegt, als het volledig geordend is, als alles erin verantwoord is en beteekenis heeft. Stijl is in een zeilboot, waarvan alle rondhout stram staat tegen eenzelfden wind, waarvan alle zeil en alle touwwerk buigt en zwelt naar één richting; en juist de wapperende spanning in den wimpel, en de vliegende haren van het meisje aan het roer, juist het meewerken van *alles*, van de waterlijn ónder en de meejagende wolken bóven, geeft die volledigheid van uitdrukking en die eenheid van beteekenis, die onze aandacht gevangen houdt.

Dat is ook de stijl in de taal.

Stijlvolle taal is ook zoo één en vol. Wij willen er op het

oogenblik geheel van afzien, hoe de schrijver aan het vermogen komt om zijn taal zoo te vormen: welk deel de inspiratie en welk deel het taaie oefenen en het schaven eraan hebben; ons interesseert slechts het resultaat van zijn voortbrenging: een taal, die heelemaal zuiver en uitsluitend zijn inhoud draagt: geen woord en geen klank en geen rhytmische beweging onttrekt zich daaraan; of (om precies hetzelfde positief uit te drukken) alles wat er aan de woorden te zien is: beteekenis, nuance, klank, kleur, rhytme en rijm, scharen zich naar den inhoud; en als die inhoud zélf muzikaal is (en alle dingen zijn muzikaal in hun diepste diepten) dan dansen de klanken mee en er ontstaat allitteratie en rijm: in- en uitwendig; dan zingen de woorden en het „proza" wordt „poëzie".

Stijl komt dus van binnen.

Maar nu komt de aequivocatie.

Kan de Nederlandsche grondwet, een boek over Scheikunde, of een Latijnsch traktaat stijlvol geschreven worden?

Natuurlijk niet: daar heb je geen beelden in noodig, daar spreekt alleen het koude verstand, daar gebruik je geen vergelijkingen.

O zoo, dus stijl kan alleen maar bestaan, als er een poëtisch onderwerp behandeld wordt?

Natuurlijk, heb jij ooit gehoord van scheikundige stijl?

Daar is de dubbelzinnigheid!

Stijl wordt hier genomen in den zin van bepaalde en als zoodanig vaststaande wijze van versieren en opbouwen, waarop een schrijver of een school versiert en opbouwt: terwijl wij spraken van een eigenschap, die alleen maar te zorgen heeft, dat de heele taal zich voegt naar wat de schrijver te zeggen heeft.

En als we stijl zóó verstaan is een juridische formuleering evengoed vatbaar voor stijl als een gedicht; en evengoed als een gedicht kan het mooi of leelijk zijn.

Het zou interessant zijn dit feit met voorbeelden toe te lichten. Wij moeten hier met een enkele aanduiding tevreden zijn. Wanneer een breed-ineengebouwde zin sluit met de woorden: „de taak van den Koning" dan geeft *die* klankgroepeering meer de impressie van tot-rust-komen, dan wanneer er stond „'s Koning's taak": die hooge a sluit niet zoo rustig af met z'n harde k-afbijter. De nuance is misschien zwak: maar ieder ziet, dat er (bij gelijke beteekenis) verschil bestaat, of minstens kán bestaan: en dat, als dát waar is, er ook sprake is van een meer of minder zich schikken van de klanken naar den inhoud van stijl.

Er zijn nog meer en grooter gevaren verbonden aan deze dubbelzinnigheid.

De kritiek en de opvoeding mag van haar voorwerp natuurlijk slechts stijl eischen in onze beteekenis: dat wil zeggen, dat zij beeldrijke taal of „poëtische" taal nog niet per se mooier mag

noemen, dan andere en dat, omgekeerd, een opstel over een verstandelijk onderwerp in al z'n koele kracht zéér mooi kan zijn. En zelfs dat elke versiering, die niet uit innerlijke noodzakelijkheid ontstaat een wanding is. Een heel andere kwestie is natuurlijk inhoeverre de jonge schrijver zich zóó hoog moet opwerken, dat zijn taal van zelf zal gaan zingen: en dàt werk kan misschien harden arbeid eischen en taai volhouden!

Het gevaar, dat wij bedoelen, ligt hierin: dat men uiting en middel zou verwarren: het rhytme, het beeldende vermogen en de in-de-kern-tastende vergelijkingskracht van mooie taal, is een gevolg van de diepe wezensschouwing waartoe de mensch in staat is naarmate hij kunstenaar is. En kunstmatige nabootsing van die uitingen, kon nooit die schouwing bevorderen en hoogstens den Waan brengen, die ons zelfs den prikkel tot werken beneemt. De hoogste stijlregel moet noodzakelijk luiden: „Tracht niets anders, dan zoo duidelijk mogelijk te zeggen, wat ge te zeggen hebt." En dwingt ons in 's Hemelsnaam niet op rijm te lezen, wat ge duidelijker in proza had kunnen zeggen! Het is veel werk en een groot geknutsel voor u en veel tijdverlies voor ons. Maar, is wat gij ons te zeggen hebt een lied: o zing, zing dan en zing onze zielen overvol; laat ons meedeinen met de trillingen van uw ziel en voer ons door uw tastende beelden mee in het schemerduister van uw visie.

Ook hier zien we de dubbele beteekenis van stijl verontreinigend doordringen.

Wel zijn we over het tijdvak heen, dat van een boerenjongen een opstel gevraagd werd over een „Storm op Zee", en dat een moeizaam ineengefabriceerd Latijnsch vers als een kunstuiting werd beschouwd. Maar wordt er nog niet teveel nadruk gelegd op de versiering als *middel* tot stijlvolle taal en niet als *uiting*, op de poëtische wending en het dichterlijke onderwerp als eenig-mogelijk object voor mooie taal? is er niet te weinig aandacht geschonken aan de verzorging van *alle* taal, van vaktaal en juridische taal? Dàt is eigenlijk het werk, dat een geweldig beschavenden invloed zou hebben: als de H.B.S.- en Handels-leerling geoefend zouden worden hun handelscorrespondentie en hun advertenties stijlvol op te stellen en te maken tot mooie dingen! Als dit besef eens dieper doordrong: dat Kunst niet is een zwierige krul, een voor nuts-menschen overbodige aanhang van het dagelijksch leven. Dat Kunst niet een tijdverdrijf is om 's avonds weer 's wat bij te trekken; maar eenvoudig de volheid en de zuiverheid der gewone dingen. In het kerkelijk leven heeft de Liturgie die opvatting vastgehouden: haar alledaagsche, broodnoodige contact met God is gevormd en gezuiverd: gestyleerd; en in haar consequente doorvoering geworden tot een kunstwerk; en misschien is het wel daarom dat de Liturgie voor velen zoo onverstaanbaar geworden is.

En hiermee komt de ondergrond van de begripsverwarring voor den dag.

Er zijn philosophen, die beweren, dat een zuiver „lis de verbo" (een dispuut dat geheel neer zou komen op de beteekenis, die men aan een woord wil hechten) niet bestaat, dat achter elk dispuut een objectief opvattingsverschil ligt, dat A geen reden heeft het niet eens te zijn met B's afwijkende opvatting van dat woord, tenzij hij, door zijn princiepen gedwongen, dat woord op zijn manier *moet* verstaan.

Er waar zit dan de diepere grond voor het verschil in stijlopvatting?

Hierin: dat voor den één de Kunst en de Schoonheid een ontspanning is en een zeer-edele manier om den tijd te verdrijven, voor den ander een vervolmaking van ons zijn en onze dadenzelf, zoo noodig als het dagelijksch brood. En voor dezulken geldt de wet: wees zoo dat de canon van uw zijn macht krijgt over elk onderdeel van u; en handel zoo, dat elke roering van uw ziel en elk rhytme van uw lichaam dat zijn uitdrukt: en er zal stijl in uw leven zijn — en stijl in uw werk.

Romantiek en Katholicisme in Nederland [1])

door Dr. A. J. DE JONG

De beteekenis van een Universiteit berust niet uitsluitend hierop, dat daar jonge menschen worden gevormd, die de belangrijkste plaatsen in de maatschappij gaan innemen — van hooge waarde is het ook, dat eminente geleerden er de gelegenheid vinden om zich geheel te wijden aan de verdieping en de verbreeding der wetenschap. Met het meedeelen van de resultaten hunner onderzoekingen aan hun studenten hebben de professoren hun taak nog niet geheel vervuld: hun geschriften verruimen den gezichtskring van alle beoefenaren der wetenschap, ook van hen die hun colleges niet volgen.

Prof. Brom neemt onder die academische werkers een voorname plaats in. Zijn lezing „Barok en Romantiek", op het Leidsche Philologencongres in 1922 gehouden, in 1923 in boekvorm ver-

1) G e r a r d B r o m: *Romantiek en Katholicisme in Nederland* I Kunst en II Wetenschap en Staatkunde. (430 en 412). 2 dln. geb. f 15.80. J. Wolters, Groningen.

schenen, bewees, dat men veel van hem mocht verwachten, toen hij als hoogleeraar aan de nieuwe, de Roomsch-Katholieke, Universiteit te Nijmegen werd benoemd.

Vergis ik mij niet, dan mogen wij in de lezing die Brom in het laatst van 1922 voor de R.K. Studentenvereeniging „Veritas" te Utrecht hield, de kiem zien, die nu volgroeid is tot het hoogstbelangrijke boek over „Romantiek en Katholicisme in Nederland". En men verbaast zich over de werkkracht van den man, die bij zooveel anderen arbeid in vier jaar deze rijk gedocumenteerde studie voltooide.

In het eerste deel, dat als ondertitel heeft „Kunst", gaat Brom na, hoe de nieuwe richting in de letterkunde in de 19e eeuw de aandacht richtte op de Middeleeuwen. En juist doordat nietkatholieken hierbij het meest op den voorgrond traden, kwam men er toe, wat meer aandacht te schenken aan de Katholieke kerk, *de* kerk der Middeleeuwen. Weldra werden ook de oude monumenten in de algemeene belangstelling betrokken. De schoonheid van het Roomsche kerkgebouw werd gesteld tegenover de koude leegheid van het Protestantsche bedehuis. Men besefte, dat de Hervorming veel uit de kerk en uit het leven had gebannen, dat het leven verinnigde en vermooide. In de bouwkunst en in de schilderkunst, in de zoogenaamde kleinkunst en in de muziek zijn de gevolgen van dat nieuwe inzicht overal merkbaar.

„Zoals de reus Christophorus aan de ingang van een kerk het Christuskind door de golven draagt, zo dorst de geweldige Bilderdijk bij de poort van zijn eeuw het schijnbaar kinderachtig Christendom over de revolutiestroom heen beuren". Zoo plaatst Brom Bilderdijk aan het begin van zijn boek. Hij wijst er dan op, hoe Bilderdijk door een langjarig verblijf in het buitenland, waar hij ook met vele Katholieken omging, zijn blik heeft verruimd. Toen Lodewijk Napoleon hier koning werd, kon Bilderdijk, die een centraal-gezag, al berustte het dan ook bij een vreemdeling, beter vond dan volkssouvereiniteit, naar zijn vaderland terugkeeren. Niet om den nieuwen koning in 't gevlei te komen, maar uit innige overtuiging, neemt Bilderdijk het dan op voor de Katholieke minderheid in ons land. Ook later ziet hij

consequent het onrecht, aan de Katholieken gedaan, en treedt hij als advocaat van de zwakkere partij op. Dit komt zeker ook door zijn zin voor waarheid, die hem er toe bracht over verschillende „helden" van den tachtigjarigen oorlog, over Lumey en Sonoy b.v., anders te oordeelen dan de historici, die elkaar bewonderende zinnen naschreven. Terecht mocht Groen van Prinsterer dan ook zeggen, dat Bilderdijk een stoot heeft gegeven tot de herziening van onze geschiedenis.

Veel heeft Bilderdijk er toe bijgedragen, dat de beoefenaars onzer historie eens wat verder in het verleden terugzagen dan tot het begin van onzen strijd tegen Spanje. Hij was een der eersten bij ons, die de Middeleeuwen bewonderde. Hij wilde het contact met kerkvaders en middeleeuwsche meesters niet verbreken en betreurde het negatieve van de Hervorming, „„den hostilen geest, waarmee de Reformatie aanving tegen de Roomschen." " Ook zijn eenheidsverlangen dreef hem vaak naar het Katholicisme. „Die eenheidsgedachte stempelt hem nog sterker tot romanticus dan zijn temperament", zegt Brom (I, 19) en Bilderdijk zelf schreef „ „een goed Gereformeerde is meer Roomschgezind dan hij zelf weet." " Toch waren er enkele leerstukken, die Bilderdijk telkens weer van de poorten der R.K. kerk terugdreven: zijn Protestantsch praedestinatiegeloof en de Katholieke onfeilbaarheidsleer. Allard Pierson heeft in de Gids van 1891 er al op gewezen, dat Bilderdijk zich „ „een averechtsch denkbeeld maakte van het leerstuk der pauselijke onfeilbaarheid." "

Daarbij kwamen nog de eigenaardigheden van Bilderdijks karakter. Hij was onevenwichtig en zeer subjectief. Scherp waarnemer als hij was, ook van zich zelf, teekende hij zich zeer juist aldus: „ „Nog houd ik hoogmoed voor mijn hoofdgebrek." " En wie zijn hoogmoed niet overwint, die zal niet nederig leeren knielen voor het gezag der Kerk. Mag Bilderdijk dan ook in 1823 aan Da Costa schrijven: „ „Mijn hart is goed Roomschgezind, en was het steeds." " dat *goed Roomschgezind* mag niet zoo worden verstaan, dat Bilderdijk zich een kind voelde der Moederkerk. Daarvoor zag hij te weinig als *kind* tot onze *Moeder* op.

Ondanks zijn leus „semper idem" bleef hij zich niet steeds gelijk. Wijdde hij in het Hervormingsjaar 1817 een lang gedicht „ „aan de Moedermaagd," " in 1825 noemde hij de Roomsche kerk Ariaansch, „ „zij die Christus beneden Maria stelt door de zoogenaamde assumptie." " Raak teekent hem Brom (I. 44): „Semper idem" lijkt hij alles behalve, eerder altijd anders, omdat hij overal de eerste wilde zijn en liefst de eenige." Dat verklaart ook, dat hij altijd tegen den stroom oproeide en bijna geen vrienden had. „Zonder haat kan hij niet leven, zomin als een smid zonder aanbeeld" (I. 41). Toch heeft hij enkele vrienden gehad, wier trouw hem vergezelde tot voorbij het graf. De beste was Da Costa. En juist diens trouwe liefde voor den ouden man verklaart, hoe Bilderdijk in zijn laatste levensjaren, dankbaar voor

die aanhankelijkheid, door de oogen van zijn leerling zag en meer en meer zich van het Katholicisme afwendde. Mooi drukt Brom dien invloed van Da Costa op zijn leermeester uit met de woorden: „Het kind hielp zijn geestelike vader opvoeden" (I. 59). Want Da Costa „hartstochtelik Jood vóór en na zijn bekering" (I. 70), heeft de Katholieke kerk nooit gewaardeerd. Hij was daartoe te fel, en, waar hij op het verleden terugzag, daar richtte hij zijn oog niet, als Bilderdijk, op de Middeleeuwen, maar op het Oude Verbond, waar hij in het Joodsche volk het prototype zag van het Nederlandsche, ook door God bijzonder uitverkoren en tot groote dingen gepraedestineerd. „De tegenstelling van Jeruzalem en Rome stond bij hem vast" (I. 72). Nooit heb ik Da Costa scherper geteekend gezien dan in dezen zin van Brom (I. 75): „Wie de milde brieven van Samuel Lipman aan Alberdingk Thijm vergelijkt met Da Costa's felle brieven aan Groen van Prinsterer, vindt twee Jodechristenen, waarvan de een de wet vervult in de liefde, terwijl de ander half in 't Oude Verbond blijft steken. Want Da Costa zou 't betoog van Vondels Altaargeheimenissen, dat het Kalvinisme niet verder kwam dan tot de schemerige profetieën van het Evangelie, door zijn wezen en zijn verzen kunnen illustreren."

Brom wijdt ook een hoofdstuk aan Tollens, eens „Vader" Tollens genoemd, welke betiteling een aanklacht inhoudt tegen den tijd van zijn populariteit, „omdat die hem samen met Vader Cats in één oudemannenhuis brengt." Liever dan „deze burgerman, die de wereld naliep," deze „volksdichter" van Jan Salie, die aarzelde de Roomsche kerk te verlaten, omdat hij niet gaarne de achting van vele zijner vroegere kerkgenooten verloor, maar de stap toch maar zette, omdat hij hoopte, daarmee het geluk zijner kinderen te bevorderen, is Brom nog Staring, al vergelijkt hij dien geestig bij „een achttiendeeuwse silhouette, geknipt naar de verlichting" (I. 91). Naar de door hem behandelde stof is Staring romanticus, naar zijn stijl rationalistisch, „zijn wezen blijft tussen twee eeuwen hangen" (I. 93).

Tegenover de hier besproken dichters stelt Brom nu de Engelsche school: Van Lennep, Beets, Hasebroek, Ter Haar, Ten Kate, Hofdijk, Oltmans.

Van Lennep was eigenlijk geen groot man, hij had daartoe te weinig ernst. En het komt me voor, dat Brom hem nog te hoog stelt. Immers, Van Lennep leidde niet, hij werd geleid, vooral door zijn ijdelheid. Dat weet ook Brom, die zegt: „zijn eigen smaak was 't niet, de smaak van zijn tijd was 't, die hem zulke leugentjes" — als de Nederlandsche legenden waren — „liet opdissen." Immers Van Lennep schreef „elke stijl, die 't publiek maar wilde". De Middeleeuwen *bestudeeren* deed hij niet, hij gaf er een caricatuur van, waarbij vooral de Katholieken het moesten ontgelden. Door hen aan de bespotting of aan den haat prijs te geven, won hij nog extra de gunst van het lezend publiek, dat, meegesleept door

zijn gezellig keuvel-talent, hem graag las. Maar dat was toch bij hem, die beter kon en moest weten, hoe de waarheid was, een lafheid. En al erkent Brom het als een verdienste van Van Lennep, en van de anderen van de Engelsche school, dat zij de aandacht op de Middeleeuwen richtten en daardoor de belangstelling — ook voor de Katholieke Middeleeuwen — dienden, men mag toch niet te licht tellen, dat zij daardoor in breede kringen de gedachte hebben bevestigd, dat de Katholieke kerk eeuwen lang weinig anders dan deugnieten heeft voortgebracht, dat de Hervorming een hoognoodige schoonmaak was, waardoor niets dan vuil werd opgeruimd. Dat zegt Brom ook wel, maar hij drukt zich dan te gematigd uit, als hij besluit: „Van Lennep was de goedhartigheid of liever de luchthartigheid zelf en gaf alleen zijn publiek te veel toe." Dat Van Lennep in een *particulieren* brief aan Pater Allard van zijn respect voor de Jezuieten-orde getuigt, zegt weinig, waar de auteur van „de Pleegzoon" erkennen moet, dat hij zich in zijn romans anders uitliet. En dat hij daar „ „schreef voor een gemengd publiek, ook voor die onedele gemeente, die 't ergste liefst gelooft," " is toch geen excuus voor hem, wiens woord juist bij die „onedele gemeente" zooveel gezag had. Brom is wèl zachtmoedig, als hij „toch moeilik een glimlach (kan) onderdrukken om de onverstoorbaarheid, waarmee 't eeuwig kind zich de verantwoording voor zijn boeken even als een pluisje van 't lijf wist te blazen" (I. 118).

De andere romantici die in deze hoofdstukken worden behandeld, zijn het Katholicisme meer sympathiek. Beets leerde zelf evengoed als de dominé uit zijn *Gerrit Witse*, „ „dat we draegzaem met de roomse wezen motte." "

Het duidelijkst wordt het romantisch probleem gedemonstreerd aan Hofdijk. Deze dichter, „vàn jongsaf verliefd op de Middeleeuwen" (I. 147), werd zoowel door Thijm als door Van Lennep voortgeholpen. „Toen de herinnering aan Egmond en de verering voor Heilo bij de Katholieken uitgestorven waren, opende hij een vergezicht op zulke verloren en vergeten heerlikheden. Wordt in onze dagen de abdij hersteld, zoals we 't de kapel zagen doen, zijn morgenroep heeft de zielen daartoe gewekt" (I. 154). Maar toch bewijst hij ook, hoe juist de uitspraak is, dat het gevaar van de romantiek was, te doen aan een „Kunstenaars-Christendom," zooals Schaepman het noemde. De indruk werd door zulke buitenstaanders gevestigd, dat het Katholicisme louter vormelijkheid was, dat het alleen door schoonheid aantrekkingskracht uitoefende. Ook voor Hofdijk was het Katholicisme niet meer dan „de godsdienstvorm van het verleden, een rijk en mooi en lief, maar dood verleden, dat hem bepaald door bouwvallen, geschiedenissen, overblijfselen, als een herinneringsbeeld boeide en bezielde" (I. 156). En toen later het Katholicisme nieuwe levenskracht begon te toonen en de reactie daartegen zich verhief, toen belette zijn jeugdliefde voor de Middeleeuwen hem niet, zich „hals over kop

te storten in een stroombad van hartstochtelike geuzerij," zoodat Thijm hem moest waarschuwen voor zijn „ „antipapistische hartstocht," " vooral bedenkelijk in iemand, wien „ „aan ons amsterdamsch gymnasium o.a. de opleiding van katholieke kweekelingen is toevertrouwd" " (I. 163).

De Gidskring ziet liefst niet verder terug dan tot onzen „worstelstrijd tegen Spanje" en wordt ook daarom het best getypeerd in Potgieter. Deze liberaal had in Antwerpen wat gekatholiseerd onder den invloed van Jan Frans Willems en kwam nu in 1830 te Amsterdam terug in een milieu, dat de boeken van den Duitschen kinderschrijver Schmid in vertaling had genoten, van een priester dus, maar van een, wiens werken voor onze Protestanten bewezen, „ „dat er ook in de Roomsche kerk mannen gevonden worden, die toonen door den geest van het Christendom bezield te zijn," " zooals Dyserinck later genadig opmerkte. Verwonderen we ons niet te zeer over een dergelijke uiting, waar ons taalgebruik het woord Christelijk heeft gestempeld tot een soort synoniem van geloovig-Protestant, alsof de Katholieken geen Christenen waren.

„Voor Potgieter waren de middeleeuwen wind, waarmee gedruis werd gemaakt, erg veel gedruis; lucht, waarin ijdele slagen gedaan werden; tastbare werkelikheid was de zeventiende eeuw" (I. 178). Zijn vriend Bakhuizen van den Brink stond daarin geheel aan zijn zijde. Anti-katholiek kan men geen van beiden noemen, en ook Busken Huet tracht de Katholieken recht te doen en verwijt, evenals Potgieter deed, aan Schimmel bijv. antipapisme.

Uitstekend is het hoofdstuk over Mevr. Bosboom-Toussaint. „ „Het Huis Lauernesse" verscheen op een gunstig ogenblik, want omstreeks het jaar 1840 was de lucht geladen van papehaat, een begeleidingsverschijnsel van de teleurstelling over de staatkundige nederlaag in 't Zuiden" (I. 196). Dat verklaart ook veel partijdigs in dit boek. We lachen mèt Brom om de flaters die de schrijfster maakte, telkens als ze katholieken probeerde te teekenen. Geloofde Donna Teresia niet onvoorwaardelijk aan „ „de wonderkracht van een der tanden der Heilige Teresia," " en is de opmerking niet ad rem, dat het een melktandje moet geweest zijn, aangezien die Heilige in 1521 nog pas zeven jaar oud was? Maar al heeft Mevr. Bosboom-Toussaint nooit begrip van de Middeleeuwen gekregen, den Hervormingstijd heeft ze wel beter leeren kennen, en al zat de „afkeer van Rome haar ook in 't Franse bloed," „ze bleef steeds nobel in haar strijd." „Een ernstige en edele indruk maakt ze, biezonder naastVan Lennep, omdat haar geloof nooit zijn laffe middeltjes nodig had" (I. 204). Haar geruchtmakende beschouwing over Maria, waarin zij ronduit het verlies van de Mariavereering bij de Protestanten betreurde — al begreep zij de volle beteekenis niet van de liefdevolle vereering voor de H. Maagd bij de Katholieken — verklaart Brom als een uitweg van haar onderbewustzijn, „waarin een katholiek substraat lag, zoals

het in de Hervorming zelf is achtergebleven, omdat het Protestantisme een verbrokkeld Katholicisme is" (I. 213).

Onder het opschrift „Een Familie" teekent Brom ons de familie Des Amorie van der Hoeven. Eerst den vader, Dr. Abraham des A. v. d. H., Remonstrantsch hoogleeraar, die hoopte, dat zich uit de Roomsche Petruskerk en de Protestantsche Pauluskerk een Evangelisch-Katholieke Johanneskerk zou ontwikkelen. Hoe goed hij het bedoelde, bleek in 1848, toen de Paus voor de omwenteling moest vluchten en deze protestant op den preekstoel een gebed uitsprak voor „ „den eerbiedwaardigen kerkvoogd." " Van zijn drie zoons is de oudste, Abraham, o.a. bekend gebleven als de jeugdvriend van Multatuli. Deze getuigde er van, dat een geestelijke adel dit gezin onderscheidde, „ „waar alles rechtzinnigheid ademde." " Hij, zoowel als zijn broers, waren buitengewoon begaafde zoekers naar waarheid. Toch vonden niet de oudste twee, die theoloog waren, maar wel de jongste, de advocaat Herman, den vrede in den schoot der Roomsch-Katholieke kerk.

Dit hoofdstuk staat als een soort apotheose aan het eind van deze bladzijden, waarin de invloed van de Romantische strooming in de letterkunde op de houding van andersdenkenden tegenover het Katholicisme wordt geschetst. Niet gaarne zou ik het prachtige hoofdstuk over de Van der Hoevens willen missen. Toch verwondert het me, dat het *hier* in het boek een plaats heeft gevonden. Hun verband met den Gidskring lijkt me gering, ik zou ze eer hebben geplaatst in het tweede deel bij de Mystiek.

De tweede helft van het eerste deel handelt over de niet-letterkundige kunst. „Beeldstormerij" noemt Brom het eerste hoofdstuk, dat een — misschien te felle — critiek bevat op ons volk, dat het woord „kunst" het meest gebruikt in verbindingen als „kunstboter" en „kunstmest". Met Van Vloten en anderen schrijft Brom die „verschrompeling van den kunstzin" toe aan het Calvinisme. De piëteit, die in de Middeleeuwen de kerken tot kunstwerken ter eere Gods had gemaakt, was verloren gegaan. Huet noemde de kerken niet zonder recht „gepleisterde graven" en Hildebrand betreurt in de Camera (in een noot bij het opstel „Begraven") „ „dat men de heiligdommen tot eene soort van groote pakhuizen gebruikt, waar brandemmers en ladders aan de muren hangen." "

Wonderlijk verschijnsel: ondanks de sterk toegenomen bevolking zijn de oude Protestantsche kerken blijkbaar . . . . te groot voor het aantal kerkgangers!

De Romantiek kweekte nu weer liefde voor de vaderlandsche bouwkunst. De Gotiek, door Huygens gesmaad, door Bilderdijk miskend, wordt weer ontdekt. De groote man bij deze Renaissance is Alberdingk Thijm. Eerst dachten sommigen, dat de Gotiek in Duitschland was ontstaan en dus zuiver Germaansch was en verwant aan de Hervorming. Maar Alberdingk Thijm wist beter en

was de eerste, die in Holland van de Gotiek verklaarde: „Zij zou met nog meer recht Fransch dan Germaansch kunnen heeten." In elk geval, er kwam weer belangstelling voor onze monumenten, maar die belangstelling werkte in het eerst niet veel goeds uit. Men ging over tot een zoo onoordeelkundig herstel van enkele bouwwerken, dat dit nog erger was dan de vroegere verwaarloozing.

De kentering valt ± 1850. Weldra komt de „gotiek (?)" in de mode. In 1862 schreven de „Bouwkundige Bijdragen": „„Wij zien het, dat eene christelijke kerk wordt gebouwd in een heidenschen stijl, terwijl wij, tot onze verbazing, galanterie- en manufakturenwinkels, ja schouwburg-lokalen in gotischen vorm zien verrijzen."" Verbetering komt er in de eerste plaats door den volhardenden arbeid van P. Cuypers. Uitvoerig behandelt Brom de tegenwerking, die Cuypers ondervond o.a. van Vosmaer, bij wien „de liefde voor gewijde schoonheid in bewust heidendom ontaardde" (I. 300). Sedert 1874 krijgt Cuypers dan een grooten steun in Jhr. de Stuers, die zich de profeet van Cuypers noemen zou. Als Referendaris van Kunsten en Wetenschappen heeft die langen tijd een soort dictatuur uitgeoefend. Meer nog dan Cuypers maakt De Stuers zich vijanden, waartoe zijn scherpe persoonlijkheid ook wel aanleiding gaf. Zelfs een geestverwant, een priester, paste op hem het woord toe „Gods vriend en allemans vijand te zijn." Ook vele katholieken waren het met zijn optreden niet eens. „Deze vrijbuiter kwam met zijn paapse stoutigheden tegenover de geuzen eigenlik zijn broeders wat ongelegen in de tere periode, toen de coalitie juist beklonken stond te worden" (I. 307). Het hoogtepunt van den strijd tusschen gotiek en klassiek is het conflict geweest, hoe het Rijksmuseum zou worden. Toen Cuypers dien strijd gewonnen had, werd het museum — en niet zonder recht — vergeleken met een kathedraal. Al had Cuypers den spitsboog niet aangewend, „ook zonder spitsboog is de gotiek zo goed kenbaar als een Ave Maria zonder kruisteken" (I. 314). Sedert zijn meermalen groote bouwwerken in denzelfden stijl opgetrokken, bijv. het Centraal-Station te Amsterdam en het Departement van Justitie te 's-Gravenhage.

Jaren lang bleef de invloed van Cuypers groot. Allerlei eerbewijzen getuigden daar ook van. Berlage bewondert hem, zoo goed als De Bazel, De Klerk en Kromhout.

Bij het herstel van monumenten ontstond tegen het einde der 19e eeuw meeningsverschil. Cuypers restaureerde de oude bouwwerken, maar gaf daardoor eerder reconstructies van het verleden, zooals hij het zich dacht. Zoo ontstonden niet alleen bijgewerkte, maar zelfs omgewerkte monumenten. Vosmaer vergeleek niet zonder grond dergelijke reconstructies met nieuwbakken adel. De leus „niet restaureeren, maar conserveeren" won het ten slotte.

De Romantiek in de Schilderkunst der 19e eeuw keert zich ook

„vol heimwee naar de Moederkerk om bezieling te vinden, na zich te hebben blootgestaard op de stof." Dat bewijzen de vele katholieke onderwerpen, met liefde gekozen door niet-katholieke meesters, de kerken en monniken van Bosboom vooral. Trouwens, in de schilderkunst, in de beeldhouwkunst en in de muziek waren het vaak katholieken, die leiding gaven. De schilderkunst van de Haagsche school werd door een kring van grootendeels katholieke gildebroeders voorbereid; in ons „beeldstormersland" moest men zich voor standbeelden tot buitenlanders wenden, omdat het Protestantisme geen belangstelling had voor plastiek. Standbeelden had men dan ook niet, behalve die van Erasmus te Rotterdam en van Coster te Haarlem. Nog in 1862 spraken sommige Hervormden van „beeldendienst", toen er sprake was van een gedenkteeken voor Vondel!

Dezelfde puriteinsche opvatting moest bestreden worden, telkens wanneer muurschilderingen in vroeger-katholieke kerken ontdekt werden. Maar dat alles is beter geworden. De romantiek bracht de belangstelling, de belangstelling leidde tot studie, eerst niet zonder steun van het buitenland, maar langzaam werden we ons zelf. En de katholieken, die de ondanks beeldenstorm en verdrukking bewaarde kunstwerken eindelijk ook weer meer algemeen gingen waardeeren, ondervonden ten slotte den steun van de kunstzinnige andersdenkenden.

Pijnlijk heb ik in dit deel van het boek illustraties gemist. Mij dunkt, wat zouden die veel tot verduidelijking hebben kunnen bijdragen.

De herleefde belangstelling voor het Middelnederlandsch behandelt Brom onder „mystiek" in het tweede deel, dat gewijd is aan wetenschap en staatkunde. De officieele geleerden van het begin der 19e eeuw werkten de nieuwe denkbeelden tegen. Ze zijn getypeerd in Siegenbeek: „een hoogleraar, die als een doelloze paal in de weg stond en dus onvermijdelik moet genoemd worden, omdat iedere beweging tegen hem is aangebotst" (II. 6). Het waren Duitschers, die hier het nieuwe inzicht brachten, Hoffmann von Fallersleben, wiens Horae Belgicae in 1830 begonnen te verschijnen, vooral, maar verder ook Mone, Kausler en anderen. Wel mocht Huet vragen: „Maar zitten dan de Nederlanders als idioten achter de tafel neergehurkt, waarop, in ons eigen huis, de Duitschers zich van het beste en edelste komen opscheppen?"

De katholieken vooral lieten zich niet gelden. Als tegen het midden der 19e eeuw de „Vereeniging ter bevordering der oude Nederl. lett." verschillende belangrijke teksten gaat uitgeven, dan vindt men onder de 300 leden veel predikanten, maar heel weinig katholieken deden mee. Daardoor ziet men de Middeleeuwen ook niet in het juiste licht. Protestanten gaven de geschriften uit en lichtten ze toe, maar schoten te kort in 't verklaren van de katholieke sfeer. En de liberalen hemelden Maerlant vooral op, omdat

ze in hem een geestverwant zagen. Zelfs Jonckbloet maakte te weinig ernst met het zoeken naar een kern van blijvende waarde in de M. E. Dat zou pas beter worden, toen de theologen de Middeleeuwen gingen bestudeeren en met leedwezen valt te constateeren, dat de katholieken zich daarbij zoo lang vrijwel onbetuigd hebben gelaten. En als ze soms al eens iets deden, dan was 't vooral, dat ze Protestantsche onderzoekers wezen op gemaakte vergissingen, waarbij ze bleken een andersdenkende „moeilik iets onder het oog te kunnen brengen, wanneer hij niet minstens één blauw oog opliep" (II. 36). Dit ontactische optreden belette de toenadering van beide partijen, ook tot schade van de wetenschap. De geschiedenis van de Beatrijs-waardeering toont, hoe tenslotte een beter inzicht overwon. Dat komt voor het eerst duidelijk uit in het proefschrift van Prof. de Vooys.

Een bewijs van de verandering, die er in de 19e eeuw in de geesten heeft plaats gehad, is de stijgende waardeering van Vondel. Ook hier heeft Bilderdijk pionierswerk gedaan of, zooals Brom het fraai zegt, „hij heeft als een Dopersfiguur de ware meester ingeleid" (II. 48). Natuurlijk grepen de liberalen niet in de eerste plaats naar de werken van den *katholieken* Vondel, maar wel naar de Hekeldichten. Bakhuizen van den Brink voerde in 1837 Vondel met roskam en rommelpot op. Potgieter sprak nog van „eenige weinige verzen van Vondel", waarin diens Roomsche opvattingen uitkwamen. Dat dit er niet zoo weinig waren, bleek pas goed uit de standaard-uitgave door J. v. Lennep, „zijn Vondelmonument, dat de Altaargeheimenissen en de Heerlikheid der Kerke relief gegeven heeft" (II. 48).

Teekenend is echter de angst van Alberdingk Thijm, telkens als op Vondels Roomsch-zijn de aandacht werd gevestigd, omdat hij dan vreesde, dat er van een standbeeld voor zijn geliefden dichter niets zou komen. In 1862 was de papenhaat blijkbaar alleen geluwd, niet verdwenen! Dat bleek ook wel, toen de kerkvoogden van de Nieuwe Kerk geen termen vonden, om een krans op het graf van den dichter te laten leggen. „Van Vloten verwierp Thijm's Vondelportretten met de uitroep „Vondel op wijwater" " (II. 52) en Prof. Jorissen sprak in 1879 nog van den „ „Vondelcultus" " die hem tot „heraut van ultramontaansche leerstellingen" wou maken. Pas Albert Verwey begreep, dat „ „Vondels vroomheid was zijn innigste en wezenlijkste schoonheidsgraad." "

Ook de beoefening der geschiedenis veranderde onder invoed van de romantiek. In deel I is er al op gewezen, hoe Bilderdijk een andere waardeering van de Middeleeuwen en van sommige figuren uit den 80-jarigen oorlog bewerkte. Thijm vooral legde den nadruk op het belang van de Middeleeuwsche geschiedenis. Dat dit noodig was, bewijst Prof. Fruin, die zijn colleges met het Bourgondische tijdvak begon, en dat dan nog alleen deed om een inleiding te geven op den tachtigjarigen oorlog. Gaarne erkent Brom, dat de liberalen, „al hebben ze ook alles nagelaten om de

katholieken bij hun studie aan te moedigen," toch lof verdienen wegens hun objectiviteit. Bakhuizen, Fruin en Blok worden geprezen wegens hun gematigdheid en eerlijkheid, al vergisten zij zich ook nog wel eens.

Uitvoerig staat Brom dan stil bij de kerkgeschiedenis. Ook hier namen de Protestantsche theologen maar allerlei onzin over de katholieken aan, zonder te onderzoeken. Dat merkt men bijv. aan Prof. Kist „ „die te veel humanist was om zich te verdiepen in de „barbaarschheid" der middeleeuwen" " (II. 81), maar toch de fabel van de „pausin Johanna" nog eens opwarmde. Maar op den duur leerde men beter inzien en met name wijzigde zich de voorstelling van het middeleeuwsche kloosterwezen. Ook kwam er meer en meer waardeering voor groote figuren als Bernard van Clairvaux en Thomas à Kempis. Wel stelde men die nog graag voor als reformateurs vóór de reformatie, maar bedacht niet, dat dan eigenlijk „Luther door de hervormende kracht binnen de Moederkerk voorkomen was en overbodig gemaakt" (II. 93).

Intusschen deden de katholieken zelf nog weinig om de begrippen van andersdenkenden te verhelderen. En als ze al eens een schrijver op vergissingen attent maakten, die 't gevolg waren van zijn onkunde op 't punt van Roomsche terminologie, dan gaven zij soms aanstoot door den botten toon, „die enkele geesteliken zich tegenover ernstige geleerden veroorloofden, alsof ze een misdienaar betrapten, van de miswijn gesnoept te hebben" (II. 97). Want men moet bedenken, dat juist andersdenkenden in die jaren ernstig er naar streefden, om een beter inzicht in de Roomsche middeleeuwen te geven. En de katholieken, behalve Thijm?

„De winterslaap van de Roomse wetenschap werd eindelik gestoord, toen deze leek namens Matthijs de Vries het seminarie liet weten, dat het Warmondse exemplaar van de Bollandisten door de worm, misschien de knagende worm van wroeging over zoveel werkeloosheid, ontheiligd werd," zegt Brom scherp (II. 97).

Met groote liefde teekent hij dan de figuur van Willem Moll, „even vatbaar voor schoonheid als voor vroomheid," „een Protestant, die de vaderlandse kerkgeschiedenis verrijkte als geen geleerde te voren" (II. 101). Na aanvankelijke miskenning aan onzen kant, werd hij — 't eerst door Thijm — ook door de katholieken zeer gewaardeerd. Ook Brom stelt hem blijkbaar zeer hoog: „we merken tot verhoging van onze eerbied, dat Moll moderner aandoet dat de jonger Blok, die strikt onpartijdig, maar ook onpersoonlik schrijft, moderner door de psychologiese oriëntering en vooral door de scheppende geest, waarmee hij de geschiedenis weet te bezielen" (II. 111). Ook Moll's leerlingen worden geprezen, Acquoy, Rogge en Wybrands. Ook de katholieken danken hun veel. „De toenadering werd geleidelik samenwerking, zoals wij die tegenwoordig kennen" (II. 116).

En niet alleen in de Roomsche kerkgeschiedenis verdiepte men

zich, andersdenkende theologen maakten meer en meer studie van de katholieke leer, ze vinden daar telkens iets te waardeeren, dat ze vroeger niet hadden gekend, dan eens prijst er een (Van Heusde) de moderne devotie, dan weer betreurt een ander (Chantepie de la Saussaye) den scheidsmuur, die de Protestanten scheidt van de kerk van Rome, waar zoovele harten Jezus Christus innig liefhebben en besluit „Oh! le schisme fait mal; la séparation n'est pas bonne" (II. 133).

Vooral opvallend is het groeiend verlangen bij vele Protestanten naar meer schoonheid, meer warmte bij den eeredienst. Brom geeft daar treffende bewijzen van in het hoofdstuk over liturgie. En opmerkelijk is het zeker wel, dat de mystiek weer zoo in eere komt, ook bij niet-katholieken, dat de Imitatio door hen druk wordt gelezen, dat Sint Franciscus door hen wordt bewonderd. En in de wetenschap, die eerst op de scholastiek neer zag, omdat de geleerden weinig of niets er van begrepen, komt sedert de pauselijke encycliek over de levenskracht van Thomas' denkbeelden (1879) eerst bij onze katholieke theologen, daarna ook bij anderen, een juiste waardeering van de wijsheid van Thomas van Aquino. Reeds in 1881 typeerde Allard Pierson de Summa tegenover de Institutio van Calvijn zeer scherp door aan te toonen, dat Thomas leert denken in het algemeen, het voor en tegen van een vraagpunt leert overwegen en een zelfstandige conclusie leert trekken, terwijl Calvijn, die veel meer dogmatisch is, leert zien uit de oogen van Calvijn en hij besluit dan ook: „In methode en grondigheid staat het werk van Thomas boven dat van Calvijn" (II. 187).

Het is zeker zeer nuttig, dat Brom zulke uitspraken aan zijn katholieke en aan zijn andersdenkende lezers herinnert.

De kennismaking met de scholastiek is het laatste bedrijf der romantiek. „Hier moest het laatste bedrijf wezen, niet alleen omdat geen enkel gevoel meer deze stevige wijsbegeerte vanzelf liet aanwaaien of omdat zo'n gesloten stelsel moeilik voor vreemde overtuigingen te bemachtigen viel, maar vooral omdat de beginselen van een veelzijdig leven er in de stilte van het denken verborgen lagen" (II, 196).

Dat Brom onder het hoofd „Consequentie en Reactie" Van Vloten en Huet, Pierson en Multatuli samen brengt met Alberdingk Thijm, verbaast ons op het eerste gezicht. Wat hebben die vier onroomschen gemeen met den grooten strijder Thijm?

Merk echter op, dat „de iedereen aanvliegende" Van Vloten, door hem niet onaardig met een dollen hond vergeleken, en Huet „die zich in alle bochten wrong" en daarom Brom aan een valsche kat doet denken, aan de anti-katholieken toch meermalen harde waarheden hebben gezegd, die ze tot nadenken konden stemmen, zulke uitspraken als: „Het antipapisme is vaak de éénige godsvrucht die protestanten er op na houden" (Huet). Maar daarom waren zij nog geen vrienden van Rome, evenmin als Pierson, die

bij alle streven naar objectiviteit toch op het Katholicisme van uit de hoogte neerzag. „Hij behandelt het Katholicisme met genadigheid, alsof het geen genadeslag meer nodig heeft" (II, 229). En Multatuli? „Wie zaaide meer wanbegrip, wie meer misverstand dan de persoon, die slecht begrijpen een hoofdzonde noemde? Hij zag alle dingen scheef, omdat zijn rechtsgevoel door hartstocht werd verdrongen" (II, 247). En toch, deze bekrompene, die 't evangelie van den hoogmoed heeft gepredikt, die zich boven de wetten van redelijkheid en zedelijkheid stelde, hij heeft toch, zijns ondanks wellicht, in zijn hart nog iets over van bewondering voor het Katholicisme. In zijn Woutertje Pieterse zijn alle waarlijk goede menschen Roomsch.

En dan eindelijk komen veertig bladzijden, gewijd aan Alberdingk Thijm. Hoe vaak is diens naam al niet in het boek genoemd moeten worden, hoe vaak bleek hij niet — vóór anderen — het juiste inzicht te hebben gehad — soms intuitief, b.v. toen hij al in 1853 Thomas van Aquino „den Christenwijsgeer bij uitnemendheid" noemde (II, 185). Als „paladijn van de romantiek", als „afstammeling van Bilderdijk, hoorde hij met Da Costa in het eerste boek op den meester te volgen, als bestudeerder van de Middeleeuwen, als vurig bewonderaar van Vondel, was zijn plaats in de hoofdstukken aan de Mystiek gewijd, als kenner der Middeleeuwsche bouwkunst had hij een hoofdstuk moeten krijgen bij Cuypers. Hier raken wij aan een zwak punt in het boek van Brom: de compositie. Ondanks alle moeite, bij mijn steeds stijgende bewondering aan het bestudeeren er van besteed, blijft mij veel in den bouw van het werk nog een raadsel. Waarom werden de Van der Hoevens bij den Gidskring ingedeeld en Moll niet bij de Engelsche school? En dat Thijm en Multatuli, Pierson en Huet geen opstel vonden in het deel aan de Kunst gewijd, maar werden ondergebracht bij „Wetenschap en Staatkunde", wekt dat niet het vermoeden, dat deze indeeling van Broms boek niet natuurlijk is? Er is een voordeel aan deze plaatsing, dat ik niet gering wil schatten. Als de sluitsteen van het bouwwerk komt nu Thijm, de veelzijdige, verwant aan Vondel en aan Bilderdijk, bewonderaar van de Middeleeuwen en met Potgieter vol liefde voor de zeventiende eeuw, een vurig Katholiek en zoo weinig bekrompen, dat hij in den „priestervreter" van Vloten zelfs iets wist te waardeeren, door Multatuli om zijn ridderlijkheid geprezen, door allen die hem kenden om zijn karakter hoog geacht, „de apostel die tot allen ging, wanneer allen niet tot hem kwamen, terwijl hij altijd zich zelf gebleven is" (II, 276).

Moet ik nu nog spreken over de laatste hoofdstukken, waarin Brom ons schetst, hoe Katholieken en Protestanten, eerst door de April-beweging uiteengedreven, weer bijeenkwamen om gemeenschappelijk front te maken tegen het modernisme? Hoe de Anti-Revolutionnairen de waarheid leerden begrijpen van de waarschuwing van A. Vinet: „ „Niet het pausdom is de antichrist,

maar de twijfelzucht" "? In dit opzicht is Thijm in het ongelijk gesteld. Niet de ineenstorting van het Protestantisme is gekomen en daarmee de triomf van het Katholicisme, maar de samenwerking van hen, die inzien, wat Groen al in 1849 leerde: „het groote onderscheid is, niet Roomsch en Onroomsch, maar geloof en ongeloof"! Hoe eerlijk de beste katholieken die samenwerking willen, blijkt ook aan Gerard Brom, als hij aanraadt: „de verhouding tusschen Katholieken en Protestanten op een hoger plan te brengen dan de zestiendeeuwse controvers, waarin te veel tijdgenoten nog bevangen zitten" (II, 372). Immers „de verhoudingen vervagen wil geen Roomse, de verhoudingen nodeloos verscherpen mag iemand evenmin" (II. 376).

En daarom kan dit prachtige boek, waarin wij de geschiedenis lezen van het elkaar steeds beter begrijpen, en daardoor steeds meer waardeeren, van Katholieken en Protestanten in Nederland, zooveel goed doen. Het verheldert, het verruimt het inzicht.

Amsterdam, 8 October 1926. Dr. A. J. DE JONG.

Mijnheer Pastoor bij de Rijken [1])

door A. GIELEN S.J.

Ineens heeft men in tal van winkelramen dit boek van Clément Vautel zien opduiken, gebonden in stemmig zwart kleedje met gouden letters en versiering.

Mon Curé chez les Riches werd vertaald en zijn tegenhanger *Mon Curé chez les Pauvres* onderging reeds hetzelfde lot, maar moet nog wat wachten op zijn introductie in de wereld, wel te verstaan in de uitsluitend hollandsch sprekende wereld. Want de fransche *Curé* wandelt al in een half millioen gedaanten over de wereld. De Parijsche oplagen van *Mon Curé chez les Pauvres* en *Mon Curé chez les Riches* bereikten respectievelijk de 279 en de 413 duizend!

En dat schijnt betrekkelijk gemakkelijk te zijn gegaan, zoo heelemaal zonder hulp der verkochte en onbevoegde kritiek, waaraan Vautel zoo'n gloeienden hekel heeft.

Een paar jaar geleden zeide hij triomfantelijk tot Lucien Des-

1) Clément Vautel: *Mijnheer Pastoor bij de Rijken.* Uit het Fransch bewerkt door R. W. v. d. Veen-Bakhuis (307) f 1.90. Dz. Veen, Amersfoort.

caves: „j'ai vendu 200.000 exenplaires de „Mon Curé chez les Riches" sans que la critique en ait parlé..."

Waarop Descaves antwoordde: Van een ander boek „Mon Oncle et mon Curé" zijn ook al een paar honderdduizend exemplaren verkocht. Weet je van wien het is?

Maar Vautel wist niet dat het van Jean de la Brête was.

Men vraagt zich af, waarom het boek met zijn weinig sensatiewekkenden titel er zoo ingaat. Waarschijnlijk zal dit wel liggen aan den naam van Clément Vautel, die elken dag in „Le Journal" *Mon Film* schrijft, een kort, vinnig, vlijmend stukje, waarin hij meedoogenloos den vinger legt op maatschappelijke wonden; de ijdelheden der menschheid, het geknoei der politiek, de corruptie der journalistiek, en zoo voort en zoo verder, geestig en niet zelden ook verdiend aan de kaak stelt.

Clément Vautel is zelf journalist, ofschoon hij beweert teekenaar van beroep te zijn. Hij is van fransche oorsprong, maar werd in België, te Doornik geboren, op 31 Januari 1876. Zijn medewerking aan „Rire" en „Fantasio" zegt al dat zijn talent in de satire ligt; 't eerst en het langst echter was hij werkzaam aan de deftige, wereldsch-katholieke „Gaulois." Daar leerde hij ook van den directeur Arthur Meyer den gouden regel, dat het niet voldoende is te weten wat men schrijft, men moet ook weten voor wien men schrijft. Hij vroeg den jongen Vautel eens een proefartikeltje te maken en deze schreef een stuk over *La Crise des Bonnes* over Dienstboden-nood. Dat deugt niet, zei Meyer, zoodra hij den titel zag. De deftige abonnés van toentertijd; sinds is dat anders geworden, stellen geen belang in de dienstbodenkwestie, want zij houden geen meiden, wel koks, kamermeisjes, palfreniers.

Vautel heeft de les ter harte genomen. Hij kent zijn publiek.

Behalve de twee vermelde boeken, schreef hij ook nog romans: *Les Folies bourgeoises, Mademoiselle Sans-Gène, La Réouverture du Paradis terrestre, Madame ne veut pas d' Enfant,* waarin hij fel te velde trekt tegen de nationale fransche ondeugd, het Malthusianisme.

Wat heeft Vautel nu te hekelen in zijn *Curé?* Ik bedoel niet in den pastoor Pellegrin maar in het boek! Mij komt het voor dat men wel wat te eenzijdig denkt aan eene satyre van den geestelijken stand, met name der voorzichtige, politieke salonabbés. Zeker, Vautel is niet hun vriend, maar hij blijft binnen de perken met zijn spot, dien hij overigens niet alleen op den clerus doet neerdalen, maar op alle standen, in dit boek vertegenwoordigd.

In Mgr. Sibüe teekent hij een gebrek aan apostolische edelmoedigheid; een man, die tracht met vriendelijke voorkomenheid twee meesters te dienen; in Kardinaal Arnaud de Blandigniére ziet hij den aristocratischen kerkvorst, een hoogstaanden, nobelen

geest, nu gedoofd onder den druk zijner tachtig jaren; in den ouden Profilex stelt hij voor een plichtgetrouwen dokter, groot vriend van den pastoor, maar trotsch op zijn Voltairiaansche ongeloovigheid en aanhankelijkheid aan de Republiek, waaraan hij in zijn hart niet gelooft. Graaf de Sableuze is de aanhanger van een morsdood verleden, die niets meer te doen heeft op deze wereld dan te droomen over den laatsten „wettigen koning" van Frankrijk en met een zeker behagen zich zelf te beschouwen als den uitgestootene door eene maatschappij, voor welke hij trouwens nooit eenige belangstelling aan den dag heeft gelegd. Cousinet en zijn vrouw staan in dit boek te kijk als de platste en meest plebejische modellen van het O.-W.ers volkje, die alles voor geld meenen te kunnen krijgen en daarin niet ver van de waarheid blijken te zijn. Aan den „Bond van goede Franschen, demonstreert Vautel hoe ijverig men onder schoone en eerbiedwaardige leuzen kan strijden voor „de goede zaak," terwijl men beslist niets anders op het oog heeft dan den eigen zak. Ook de journalisten, hier vooral de conservatieve, krijgen weer een veeg uit de pan en worden door een hunner (Plumoiseau) beschouwd als „huurlingen, die men zoo min mogelijk betaalt en die men zonder gewetensbezwaar weer wegzendt zoodra men ze niet meer noodig heeft."

En onder al degenen, die Vautel omringt met zijn meewarige ironie of roskamt met zijn giftig sarcasme, staat Pastoor Pellegrin in het volle zonnetje zijner sympathie.

Het is een dankbaar gegeven, waarvan de spotzieke franschman hier gebruik maakt. Hij stelt het geval van een dorpspastoor, die in den oorlog jarenlang aan het front is geweest en maar niet kan loskomen van de soldatentaal en manieren, welke hij in den omgang met de kameraden als vanzelf heeft opgedaan. Hij voelt het zelf zoo niet meer en is dan eerst ook een beetje verontwaardigd als zijne Overheid hem verwijt dat zijn „houding niet correct" is. En als het dan komt tot bijzonderheden, o.a. dat hij op den preekstoel heeft gezegd: het gaat er niet om, wat Onzevaders en Weesgegroeten af te draaien, of wat litanieën op te dreunen terwijl de gedachten met heel wat anders bezig zijn . . . Men moet bidden met heel zijn hart, men moet tot den Allerhoogste spreken zooals een soldaat spreekt tot zijn generaal.

Als men tot zijn generaal spreekt, dan zegt men niet zoo maar iets, gedachteloos of onverschillig. De generaal heeft geen tijd voor zeurkousen . . . Onze lieve Heer evenmin. Zulke gebeden, die gij mompelt zonder ze zelfs te begrijpen, welnee, zal ik het U zeggen, broeders? Daar heeft de goede God lak aan . . . ! dan begrijpt hij niet dat de coadjutor, Mgr. Sebuê, dat „godslasterlijke taal" kan noemen. En wanneer deze zich ergert dat hij in 't patronaatsgebouw op een vergadering van oud-strijders het liedje van „Madelon" heeft gezongen, dan antwoordt hij gemoedelijk: „Maar, Monseigneur, 't is een zeer eerbaar liedje . . . . En het is zoo dikwijls gezongen door menschen met den dood

voor oogen! Heusch, dat liedje kan den goeden God niet geërgerd hebben!" Het verkeerde van zulke dingen dringt niet tot hem door.

De coadjutor wil strenge maatregelen tegen hem nemen, maar de oude, levenswijze Kardinaal Aartsbisschop wenscht den pastoor, die als een braaf en volijverig priester bekend staat, niet te veroordeelen zonder hem te hebben gehoord. En hij laat hem weten, dat hij moet komen preeken in de kathedraal.

Dáár, voor dat deftig of beter, wereldsch publiek, tracht de goede pastoor zich eerst wat in te toomen, maar al spoedig wordt hij meegesleept door zijn temperament en gaat geweldig te keer. Wij moeten toegeven dat hij rake waarheden zegt, maar op een toon, dien wij tegenwoordig weinig apostolisch vinden. „Farizeërs dat jullie bent? Het is jullie schuld als de kerken leeg raken en er naar het woord Gods niet meer geluisterd wordt. Jullie hebt den Godsdienst van geestdrift en offering verlaagd tot een bondgenoot, een slaaf van de meest bekrompen geesten, de meest verharde gemoederen, die het Allerheiligste beschouwen als het pendant van hun geldkist. God vraagt eenvoud, nederigheid van harte en bij jullie is het alles niets dan berekening ... Soldaten van Christus moesten jullie zijn, bereid om alles, zelfs je leven te geven voor de overwinning, maar jullie bent als de dood zoo bang voor de vuurlinie ... Zeg dan maar niet, dat God ons in den steek laat: wij zijn het die Hem in den steek laten, telkens als we uit de loopgraaf moeten komen om een goeden slag te slaan!" En zoo raast hij voort: de dames met haar laag uitgesneden japonnen en korte rokken krijgen haar beurt ... Denkt gij soms dat dàt godsdienst is. Op je neus ... Neen, mijn lieve schaapjes, de goede God schatert het uit als Hij jullie zoo comedie ziet spelen? Ten minste als hij niet te boos is om grapjes te verstaan, want waar hij voor alles een afschuw van heeft, dat is de maquillage van het geweten, de namaak van de liefdadigheid, de leege vorm van het geloof ... En die vindt men tegenwoordig overal ..." En pastoor Pellegrin begreep ook dat de stadsmenschen dezelfde hel noodig hadden als de boertjes van Sableuse.

Het gehoor is verontwaardigd, de geestelijkheid schaamt zich over zijn onbehouwenheid. Maar de oude Kardinaal verdedigt hem: „uw preek heeft me aangegrepen, dat moet ik U bekennen, maar op een gegeven oogenblik heb ik mij afgevraagd: Is het niet een *manier*, als zooveel anderen, om succes te hebben? Spreekt hij met zijn *hart*, die man die mij zoo naief en onbedorven voorkomt?" Maar niets zou ergerlijker zijn dan een gemaakte naïeveteit, een valsche toorn, en daarom, mijn zoon, wilde ik de zekerheid hebben, dat het U ernst is." Hij waarschuwt hem ten slotte voor één gevaar: de populariteit! Want populariteit *behoudt* men uiterst zelden zonder een houding aan te nemen, zonder masker voor te doen, zonder onrechtvaardig te worden.

Vermakelijk is zijn eerste bezoek aan de nieuwe bewoners van

het oude kasteel, een echt O.W-ers paar (hij, een ordinaire, voortdurend op zijn geld pochende groothans en zij, een luchtige operette-divà). De geverfde vrouw des huizes ontvangt hem met de verontschuldiging: „we hadden G eigenlijk een auto moeten sturen," waarop hij verrast antwoordt: Een auto?... Stel U voor! Ik sta gelukkig nog stevig op mijn pooten." En straks, als bij gebrek aan familieportretten, de heer Cousinet met trots een gordijn wegschuift, en een groot schilderij zijner vrouw vertoont, voorstellend eene perzische prinses in onbehoorlijke houding en bibber-weinig kleedage: zegt Pellegrin zonder complimenten: „Is dat Mevrouw?... Neen maar... in zoo'n costuum en zoo'n houding! 't Lijkt wel een aardbeving".

Om den indruk wat te verzachten toont Mevrouw hem dadelijk een ander portret... als van een heilige. En zij deelt hem mede dat ze gewonden heeft verpleegd... vliegeniers... leuke lui, en dat zij werd voorgedragen voor het Legioen van Eer. Droogweg merkt de pastoor op: „Mevrouw, U zult het lintje beter kunnen vastmaken op uw verpleegstersjapon dan op dat wat U dáár aan hebt..."

Als Vautel in dezen trant was voortgegaan, was het beslist een geestig en aardig boek gebleven, met gelegenheid te over om eens heel ondeugend te zijn. Maar hij heeft zich niet weten te matigen en de figuur van den ronden pastoor is uitgevloeid tot een moeielijk te aanvaarden karikatuur.

Het verdere verloop is aldus. Cousinet wil zich verkiesbaar stellen en rekent op de hulp van den populairen pastoor om zijn candidatuur te steunen. De eerwaarde Pellegrin doorziet de valschheid der schijnschoone leugen en voelt niets voor die verkiezing. Maar van bovenaf krijgt hij een wenk om de goede zaak te steunen. De zoon van den ouden conservatieven graaf, een jonge luitenant, staat ook op de lijst en zijn omgang met de O.-W.ers, die thans zijn vaderlijk kasteel bewonen, verlokt hem tot een zondige intimiteit met mevrouw Cousinet, die nog kort geleden een bekende cocotte was. Zij gaan er met hun beitjes van door naar Parijs en de pastoor, gewapend met een groene besteedster, gaat in de wereldstad op zoek naar de vluchtelingen, die hij na lang zoeken ook vindt en zonder veel moeite over haalt om weer naar huis terug te gaan.

Maar die avonturen, welke Vautel den pastoor laat beleven in Parijs, zijn zoo dwaas en onmogelijk, dat de man, die jaren aan het front is geweest zich gedraagt als een groentje, die hoegenaamd niets van het leven vermoedt of begrijpt. Met de grootste gemoedsrust stapt hij het restaurant „Thelemen-Abdij" binnen (een lezer van Rabelais weet wat dat voor een gelegenheid is) bestelt er zijn déjeuner, misleid door dat woord „abdij". Op straat houdt hij een doorschijnend dametje aan, om haar den weg te vragen. Een danseresje, die proeven van haar kunst moet geven, polst hem of zij daarvoor bidden mag en of er kans is dat de H. Jozef haar

zal verhooren. En hij stelt het meisje gerust en geeft haar een prentje uit zijn brevier, enz.

Neen, het is hier, ook al uit het oogpunt der kunst, bespottelijk er naast. Dat valt geheel buiten het kader van Pellegrin's karakter, van zijn scherpzinnigheid, van zijn omgang met de frontsoldaten, van zijn menschenkennis, zijn ondervinding en priesterlijke praktijk. 't Is een reeks van malle vergissingen en van flauwe grapjes.

Maar 't wordt nog erger. Tegen het einde valt de heele bouw van Vautel jammerlijk uit het lood. Verbeeldt U, dien pastoor Pellegrin, wiens merkwaardigste eigenschap zijn eerlijk, gezond verstand is, die niets moet hebben van sentimenteel gedaas, wiens christelijkheid zoo ongebarsten orthodox is, bij de begrafenis van zijn trouwen „Poilu", den hond, die hij meebracht uit de loopgraven, te hooren bazelen over de hondeziel! „En nu is het uit, mijn beste Poilu . . . Maar ik geloof vast en zeker, dat wij elkaar weerzien in het cantonnement waar men rust voor eeuwig en waar de menschen en dieren, die van elkaar gehouden hebben op aarde, elkaar weervinden om gezamenlijk het leven te leiden van hen, die zich nergens meer om hoeven te bekommeren omdat zij voor eeuwig plaats genomen hebben in de cantine van Onzen lieven Heer."

Het zal niemand verwonderen, indien na zulke buitensporigheden, de kerkelijke Overheid het niet geraden acht hem aan het hoofd zijner parochie te laten.

Van katholieke zijde heeft het boek in de katholieke, fransche pers geen onverdeelden lof gevonden. Men vondt het „gevaarlijk", dat was het gewone woord: dangereux. Ik geloof niet dat dit oordeel alleen op religieuze bedenkingen is gegrondvest, maar ook op politieke. Want heel het boek door wordt geinsinueerd dat de behoudspartij, de conservatieven, bestaan uit adel, geestelijkheid en Mammon-dienaars die gaarne wat opofferen van hun beginselen of zelfs valsche voorwenden, indien ze maar kunnen behouden wat ze hebben.

Hetgeen niet belet dat Vautel soms harde en onaangename waarheden zegt, waarvoor men niet dadelijk, als voor kwaadwillige lasterpraatjes, het oor hoeft te sluiten.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Opgang (30 Oct.) wijdt een *In Memoriam* aan den jonggestorven *Gerard Bruning*, waarin P. van der Meer nog eens

zijne bewondering uitspreekt voor het onderworpen en vredig sterven van dezen jongeling. Het gekozen motto van Léon Bloy: „tout ce qui arrive est adorable" klinkt wat vreemd uit den mond van den opgewonden franschman, die zoo zelden iets goeds vond van wat er gebeurde.

Ook *Roeping* (October) vraagt voor *Karel van den Oever* en *Gerard Bruning* het hartelijk gebed der lezers. Over beider letterkundige nalatenschap zal later worden gesproken, hetgeen een wijs en eerlijk besluit is, want een objectief oordeel kan moeilijk worden gesproken onder den verschen indruk van gevoel en ontroering, ontstaan uit anderen hoofde dan der kunst.

Bij Bruning (Maria Viola duidde daar al even op in het Handelsblad) even als bij Karel van den Oever, zal men later oordeelend over het werk, ook moeten spreken over invloeden, die men thans nog onvermeld behoort te laten.

In *Die Schöne Literatur* (Oct.) staat een artikel van Adolf von Grolman over den bekenden en geliefden Zwitserschen schrijver Heinrich Federer. De titel van dat opstel luidt *Franziskus von Assisi — Heinrich Federer.* En dan begint het: „Veel meer dan een bloot toeval, is het een beteekenisvol en diepzinnig samenvallen, dat op den dag van het zevenhonderdste jaarfeest van den Heilige van Assisië de zestigste verjaardag van Heinrich Federer wordt gevierd. Als tusschen deze twee feiten niet eenige samenhang was, al is het dan overigens iets dat met de literatuur niets te maken heeft, zou het dwaas zijn op die twee datums te wijzen. Het verband echter, waarop het alleen aankomt en waarvan het ons lijkt, dat het voor het tegenwoordig geslacht, ook waar het niet wil, heilzaam is, kan men met weinig woorden aanduiden en is gemakkelijk te verstaan, „aber selten zu wahrem Erlebnis von Dritten „erfahren."

Na deze geheimzinnige inleiding, voelt men zich vol verwachting van wat er zal volgen en natuurlijk teleurgesteld zoodra men bemerkt dat het niets anders dan wat dwaas gepraat is. De schrijver zegt dat men ten allen tijde druk geschreven en gesproken heeft over den poverello, maar dat van wat het voornaamste was in zijn leven, niet veel gebleven is. Want men heeft wat bij hem een spontaan leven voor God was, in een systeem trachten te ordenen. De drie orden, welke van hem afstammen kunnen zich niet losmaken van de burgerlijke begrippen van eigendom en familie. De kloostertucht verzet zich tegen de vroolijkheid, de monterheid en den eenvoud van den heiligen Frans „der um ein Haar statt ein Heiliger ein Haeretiker geworden wäre". En dan wordt weer eens verteld dat de heilige Franciskus, zelfs volgens het rondschrijven van Paus Pius XI, voor àl te velen een salonheilige is geworden. Dat het „offizielle und gar das mondäne Fraziskanertum", zooals b.v. Liszt het pleegde in zijn laatste levensjaren, zoover af staat van de poverello als „het tegenwoordige christendom van de Bergrede." Welnu, Federer biedt in zijn kleine boekjes op-

stellen over Franciskus, een middel tegen het „Salonfranziskus-schwärmen."

Federer's grootste verdienste is, dat hij, in 't Noorden geboren, maar Italië kennend en liefhebbend als maar weinigen, middelaar is tusschen de Duitschers en den Umbrischer „Wandervogel", die maar rondtrok en de „dingen" beminde zonder zich om pantheïsme te bekommeren, en die katholiek was zonder paus en dogma te overschatten of te onderschatten . . . hij die heden ook broeder index en zuster dogma zou liefhebben . . . enz.

Ik geloof dat in dezen laatsten zin het aapje uit den mouw kijkt. Vooral tegen den Index wordt tegenwoordig in Duitschland geagiteerd. Index en natuurlijk dogma ook. Het geval Wittig is daar niet weinig schuld aan, maar men zou elke andere gelegenheid hebben aangegrepen, om daarover eens los te branden.

Dit keer heeft *Die Deutsche Literatur* het erg te pakken. In dit zelfde nummer komt nog een opstel voor van Jozef Winckler, de man die ons nog kort geleden een schandalig „boek voor de jeugd bezorgde." Hij maakt nu *Glossen zur katholischen Literatur* en is blauw van woede. Katholieke literatuur, kunst, wetenschap bestaat niet. Heelemaal geen cultuur. Katholieken zijn zich bij hem komen beklagen dat zij vastgemetseld zitten, dat zij zich niet vrij kunnen ontplooien. Arme katholieken, die bij den duivel te biechten gaan. Persoonlijke meening wordt niet meer geduld, Roma locuta, causa finita.

Pater Muckermann wordt op ongehoorde manier gehoond; hij noemt „die reinste phonetische Figur in der deutschen Literaturgeschichte." Hij vindt het ergerlijk dat de clerus in seminaries wordt opgevoed: daarom zoo weinig ontwikkelden, trots alle kath. Akademikervereine, Borromaeusverein, Bühnenvolksbund. Overal hetzelfde systeem „unschöpferischer Bevormundung, eine mussige Stimmung, klerikale Schnuffelei — wer sieht nicht überall die „tote Hand" am werk?"

Precies, daar heb je het woord! De doode hand! Daarmee maakten ze ten tijde van den Kulturkampf het gansche volk dol van angst!

Wij, Hollanders, zijn niet voor zoo'n beetje vervaard en met onze bekende gemoedelijkheid, kloppen wij de schichtige ezelsveulens op den hals en fluisteren hun in de diepe ooren: Kalm maar! Laat je niet intimideeren met inquisitie en onmondigverklaring en Index, Want 't is toch maar een poëtische fictie. In het groene *Haagsche Maandblad* beweert Kees Ursem in een tamelijk onsamenhangende beschouwing: *De Index: Een poëtische fictie*, dat wij onze zielen in rust en lijdzaamheid mogen bezitten, want „de wijsheid en de alwetendheid der censureerende kardinalen en hun consultoren toegeschreven door een zich aan de weidsche organisatie vergapende of door spokenvrees bevangen menigte — ze is niets anders dan een poëtische fictie." En nu komt in *Studiën* (Nov.) K. J. Derks de beschouwingen van Kees

Ursem eens nader toetsen om voor den zooveelsten keer tot de bevinding te komen dat 't niet alles goud is, wat er blinkt. K. Derks geeft bewijs op bewijs dat de heer Ursem nog altijd zich een beetje in pyama vertoont, als hij als Index-professor optreedt. Hij mag dan ook gerust zijn studie besluiten met deze woorden: „als de lezers van het „Haagsch Maandblad" in deze materie even groen zijn als de omslag van dit tijdschrift, heeft Kees Ursem met zijn pikante bijdrage hen nog verder van de wijs gebracht." Inderdaad. Het artikel verheft zich zoo boven de gewone stommiteiten, welke dag aan dag over kerkelijke instellingen ten beste worden gegeven, dat Kees Ursem, naar onze bescheiden meening, den Nobelprijs verdient.

En wie dit stukje heeft gelezen, bladere dan eenige bladzijden terug en leze over *St. Franciscus den Man der Voorzienigheid* van G. Gorris. In al zijn kortheid en beknoptheid is dat werkelijk een fijn artikel, waaruit wij begrijpen dat „deze man (aldus Pius XI) is van Godswegen geschonken, niet alleen ter verbetering voor zijn eigen onstuimig tijdsgewricht, maar van de Christenmaatschappij aller tijden."

In *Spel en Dans* (Oct.) vond ik twee stukken over Tooneel, die elkaar niet aanvullen. maar veeleer tegenspreken. Simon Koster is de schrijver van het eerste stuk: *Wat Vlaanderen ons leert*: dàt juist geeft de groote beteekenis aan de tooneelkunst van het Vlaanderen-van-thans, dat zij — ondanks de tallooze zwakke plekken en onvolmaaktheden — voor ons allen, van Noordelijken en Zuidelijken stam, in de hoogste mate leerzaam is.

Leerzaam om het stralend idealisme, dat er kern en kleed van is en dat ons kritisch oog van menige schaduwzijde afleidt. Want niets is in de tooneelwereld van na-den-oorlog dringender noodig dan idealisme. En niets ontbreekt er in sterker mate. Wij met onze klaagliederen van malaise (geestelijke en materieele), wij zouden van een rondreis langs de Vlaamsche tooneelen heerlijk opgefrischt terugkomen, misschien met minder solide en gepolitoerde gevoelens dan van een week schouwburgbezoek in Amsterdam of Den Haag, maar zeker met méér optimistische en meer gedurfde. In Vlaanderen leeft juist datgene, wat bij ons al jaren geleden ellendig gestorven en armoedig begraven is: het Geloof in de kunst van het tooneel.

Méér dan goede stukken, talentvolle acteurs, geraffineerde régisseurs te bezitten, beteekent het, dat Geloof te hebben. Want noch de stukken, noch régisseurs en acteurs kunnen iets bereiken, waar dàt ontbreekt. Wie mij nu vertelt wat dat Geloof beteekent, is een kraan. Ik vond dat weer zoon'n vaag slagwoord als het vroeger „vergeestelijken der tooneelkunst." Een goed stuk, een bekwaam (*niet* een geraffineerd) régisseur, en een voldoend aantal rasspelers, is genoeg. Het geloof in de kunst komt dan wel vanzelf.

Het tweede stuk, (van Dirk Coster) over Teirlinck's kunst en wezen, spreekt over diens „drie beroemde tooneelstukken",

De Vertraagde Film — Beatrijs — De Man zonder Lijf. Wij moeten opmerken dat in deze stukken nu ook niets en niets te merken valt van dat geroemde idealisme of van „geloof in de kunst".

't Is alles scepticisme, cynisme en fantastische hopeloosheid, dat hier naar buiten puilt.

In literatuur en kunst heerscht een betreurenswaardig snobisme en het is wel te bejammeren dat zoovele theaterdirecteurs en uitgevers, dat in de hand werken. Van Hulzen zegt hierover in *Morks Magazijn* (Oct.) een hartig woordje: „Waarom geven de uitgevers al deze rariteiten? Om te verdienen. Best! Maar ze graven zelf hun eigen graf er mêe. Een boek dat niet hooger tast dan een avond in een varieté of bioscoop, dat enkel maar sensatie beoogt en niet meer, met dat soort boeken raakt het gauw gedaan. Men koopt ze, doch behoudt ze niet, geeft ze niet ten geschenke — en van dit laatste moeten boekhandelaren en uitgevers het toch hebben. In plaats van een blijvend bezit, wordt het sensationeele druksel iets als een flard, een vod, dat vanzelf wel bij den oudpapierkooper of op de vuilnisbelt te recht komt. Waarom geven de uitgevers dergelijke dingen? Nogmaals, ze konden in denzelfden tijd even goed voortreffelijke boekwerken op de markt brengen, boekwerken, die men elkaar aanbeveelt. Het antwoord is: de eéne uitgever gunt den ander de vlotte winst van die vodden niet. En ze graven dusdoende den grond onder hun voeten weg. Het boek wordt waardeloos; men hecht er niet meer aan. De vroegere boekenhanger aan den wand is nog steeds geen boekenkast geworden. Niemand prijkt gaarne met de minderwaardigheid van wat hij koopt en leest." Ware dat maar zoo! Maar hoevelen, valsch voorgelicht door oneerlijke reclame of door volslagen onbevoegden, doorschouwen niet eens meer de minderwaardigheid van wat ze lezen.

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Blasco Ibanez (Vicente). H. M. KONINGIN CALAFIA. Vertaald door Etta E. Schuurman (188) f 3.25. L. J. Veen, Amsterdam.

De Spanjaard, wiens naam op het titelblad prijkt, is ook buiten Spanje genoeg bekend door zijn vele romans, die lang niet allen uitmunten door zedelijkheid, maar meest een geest ademen van revolutie en hatelijkheid tegenover de Kerk en hare bedienaars.

Dit verhaal, het worde blijde erkend, maakt hierop een gunstige uitzondering, en zou zelfs iedereen in handen gegeven kunnen

worden, ware er niet het onverantwoordelijke verzinsel, waarmede de z.g. koningin de liefde van haar uitverkorene een andere richting denkt te geven.

De geschiedenis speelt te Madrid. Een brave, hoog idealistisch gestemde professor, leeft vreedzaam met zijn Grieksche, voor hem te nuchtere echtgenoote en hun lief dochtertje.

Professor verhaalt aan zijn vriend Balboa en diens buitengewoon knappen zoon, met wien zijn dochter stil verloofd is, de geschiedenis van de Californische Amazonen-koningin, die eeuwen te voren in dat land regeerde. Een mooie Amerikaansche, weduwe en millionaire, komt te Madrid en onwillekeurig doet zij denken aan Calafia, van wie de Prof. vertelde. Zij wordt verliefd op den knappen zoon van Balboa en zou niets liever willen dan hem trouwen. Den jongen slaat het vuur in het hoofd, en hij begint zijn meisje te vergeten. Gelukkig herwint de weduwe haar kalmte en verstand; zij begrijpt dat de jongeman gelukkiger zal zijn met zijn eenvoudige, lieve verloofde en fingeert nu een schandaalverhaaltje, waaruit zou moeten blijken dat zij de moeder is van den jonkman.

Nu komt alles weer in het spoor. De jongelui trouwen, de ouders groeien in het geluk der kinderen en de elegante millioenen-weduwe huwt een millioenen-Amerikaan, een staal- of katoenkoning, en heeft kans de moeder te worden van een multi-millionairs geslacht.

Een aardig verhaal zonder pretentie, dat alleen een zeker voorbehoud vraagt wegens het vermelde schandaalverhaaltje.

Brand (Max) DE WEG NAAR HET GELUK. Uit het Engelsch door C. van der Horst. (265) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Scovill heeft millioenen, maar dat helpt hem niet gelukkig te zijn. Want bij die millioenen bezit hij ook een dochter, die den energieken vader op de zenuwen speelt. Zij ligt den heelen dag in een wiegende hangmat met geopende bonbondoozen om zich heen, en loom gesloten oogen in haar lieftallig gezichtje. Ziek is ze niet: want over gebrek aan gezonden eetlust en vasten slaap heeft zij niet te klagen.

De liefdevolle vader heeft haar meegenomen naar Comanche Bend in de hoop dat de frissche lucht en het prikkelende buitenleven haar belangstelling wat zal opwekken. Maar niets helpt. Dan komt er een jongen man, die heel overmoedig beweert dat je elke vrouw kunt buigen, als je haar maar „op de stang rijdt." De vader, mits hij er bij mag zijn, wil die kuur wel eens toegepast zien en Jerry Ailken, de ondernemende jongeman, begint met zijn plan ten uitvoer te leggen. Vader en dochter laat hij oplichten en de bergen inbrengen, waar zij een vermoeiend en avontuurlijk leven hebben te doorstaan.

Nancy, de lustelooze dochter, die doorziet dat Ailken in complot met haar vader, haar temmen wil, begint smaak te krijgen in

verzet en zal de beide mannen het moeilijk maken. Op een nacht ontvlucht zij het kamp met twee vechtlustige aanhangers en in een naburig dorp, Nummer-Tien, zet zij den boel op stelten. De lust naar avontuur en dolle streken is haar in 't bloed gevaren; hare traagheid en onverschilligheid is als een mantel van haar afgevallen. De Maarschalk, het hoofd der politie, weet geen raad, zoo geeft zij hem de handen vol werk.

Burman (Rolf) DE VREEMDE BLOEM. Een Roman uit een kleine stad. (323) f 3.90 geb. f 4.90. Allert de Lange, Amsterdam.

Rolf Burman (psd. van Mej. Dr. IJzerhoed Grevelink) neemt er haar tijd en papier voor om een roman te schrijven, waaraan iets te lezen valt, „waar je iets aan hebt". Zij haast zich niet: waar men iets, wat ons heetgebakerd geslacht over het algemeen wenscht, in tien woorden kan vertellen, daar gebruikt zij er kalmweg, een kleine honderd.

Evenmin spaarzaam is zij met het oproepen van personen: het wemelt van mannen en vrouwen, familie van elkaar, vrienden en vriendinnen, jaloerschen en sympathieken. Ieder heeft zijn stamboom, zijn geschiedenis van vroeger of later. Met weinig moeite zou Burman een half dozijn verhaaltjes er van kunnen maken, met begin, midden en einde.

Die zijn er feitelijk ook nu, maar hier met een lossen draad aan elkaar geknoopt. De avonturen van *De Vreemde Bloem* houden alles zoo wat bijeen. Zij heet Renée Achard, eene parisienne de Paris, verdwaald in het stadje Zevenhuizen, waar zij eene betrekking heeft gevonden, eerst bij de stijve, steile mevrouw van Dorth en later om het Indische jongske van haar broer op te voeden.

Reneé wordt allengs het middelpunt van den Zevenhuizer kring; zij wint aller harten, waaronder dat van den zoon des huizes, Felix. Dan wordt er gelasterd, maar alles zou nog goed zijn afgeloopen als Felix niet gemeend had voor haar te moeten opkomen, bij welke onderneming hij, onvrijwillig, een der lasteraars een doodelijken slag toebrengt.

Renée keert terug naar Frankrijk, afwachtend, waarvoor inderdaad alle kans bestaat, dat haar geliefde Felix zal worden vrijgesproken.

Verder speelt Renée een rol bij het huwelijk van een vriendinnetje met een katholiek. Zij raadt haar den godsdienst van haar vriend te bestudeeren en als het kan zijn geloof aan te nemen. Zuiver is ook geteekend de verontwaardiging der protestantsche familie, als Hilda mededeelt dat zij katholiek wenscht te worden.

Overigens schijnt Renée zelve niet bizonder vurig in de praktijk. Eerst als zij met Kerstmis naar de kerk gaat, komt de familie er achter dat zij katholiek is. Later maakt zij ook volstrekt geen bezwaar, zich te verloven met den andersdenkenden Felix en

orakelt op hoogwijzen toon dat alle godsdiensten in den grond gelijk zijn en slechts in vorm verschillen.

Verder lezen wij nog van den opstand van een der nichtjes, door Renée van veel erger kwaad bewaard, en van Riek's huwelijksdrama, tamelijk aanschouwelijk voorgesteld. Maar de gewaagde toestanden, welke Burman ons in haar vorige romans niet altijd placht te besparen, vinden wij in *De Vreemde Bloem* niet.

Zij verhaalt ongekunsteld, zonder veel levendigheid. Maar wie zich gaarne verdiept in de lotgevallen zijner medemenschen, vindt hier zijn gading. Men leert de personen door en door kennen, begint belang te stellen in hun lief en leed, wordt niet opgeschrikt door woordkunst en literaire proefnemingen, en slaat dankbaar en voldaan de laatste bladzijde om.

Courths-Mahler (H.) EEN ARME BLOEDVERWANTE. Uit het Duitsch J. Wesselink-van Rossum. (225) f 1.50. J. Swartsenburg, Zeist.

Bettina's broeder heeft zelfmoord gepleegd, omdat hij 'n eereschuld van 'n paar duizend mark niet kon betalen. De moeder is gestorven van hartzeer. Bettina zelf is opgenomen door een tante, die als arm meisje door een rijken fabrikant is getrouwd. Deze vrouw, uit eerbied voor de fortuin van haar man en in de herinnering van haar eigen schamelheid, is zuinig bij het gierige af. Bettina zou het dan ook zoo heel aangenaam niet hebben gehad, als er nog niet een rijke oud-tante had bestaan, die veel van haar hield.

In dat huis zijn twee zoons. De één, architect geworden tegen den wil zijner moeder, is uit haar genade gevallen en woont op zich zelf; de jongste zit in de zaak zijns vaders.

Onverwacht komt de architect thuis met de tijding dat hij een prijsvraag heeft gewonnen; een verzoening volgt met de familie en eene liefde voor Bettina. Daarmede zou de geschiedenis uit zijn geweest, als het meisje niet eene onvoorzichtigheid had begaan. Zij heeft namelijk vernomen dat een jong-luitenantje evenals vroeger haar broer, schulden heeft gemaakt. En denkend tot wat een onheil dat heeft geleid bij haar broer, wil zij dat thans, terwille zijner nagedachtenis voorkomen. Blijkbaar waren er nog geen giro af postwissels in die dagen, zoodat de argelooze Bettina hem het sommetje zelf gaat brengen. En . . . de tongen daarop en daarover aan 't babbelen. Tante spinnijdig, zet het kind op straat. Maar de gelauwerde architect, die uit den aard van zijn vak liever ziet dat menschen binnen dan buiten wonen, haalt de goede maar wat naive Bettina weer binnen in een eigen huis.

Dell (Ethel) DE WACHTER VOOR DE DEUR. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker (384) f 1.75. A. W. Bruna, Utrecht.

Lezend wordt het allengs duidelijk hoe de velerlei verwikkelingen onderling samenhangen. Maar wil men een kort overzicht geven van dezen roman dan is men gedwongen voor het gemak

een lijstje van „dramatis personae" van medespelenden vooraf te laten gaan.

Daar is dokter Jim, die in dezen roman niet veel heeft in te brengen, behalve dat hij eene dochter Olga heeft, die de hoofdrol speelt en een stiefbroer Nick, die trots zijn éénen arm dapper meedoet. Dan hebben we Violet, eene vriendin van Olga, een mooi maar erfelijk belast schepseltje, bestemd om langzaam weg te zinken in waanzin. Een inwonenden assistent van dr. Jim, genaamd Max Wyndham, bekwaam dokter en menschen-temmer door aanleg en natuur. Noel, een krijgshaftige en verliefde broeder van dezen assistent. En ten slotte de schurk uit het spel, een zekere majoor (in Engeland heeft men meer majoors e.d. dan soldaten) Hunt Goring.

Als het gordijn opgaat vernemen wij dat dokter Jim buitenslands is met de vrouw van zijn stiefbroer en haar zieke kind. Nick zelf houdt een oogje op het huishouden van Jim; is dol op Olga en zij op hem, hetgeen zich uit in een groot onderling vertrouwen en een abundantie van deugdzame zoenen. Olga heeft echter een hekel aan dr. Max Wyndham, welk gevoel echter niets anders is dan een ontwakende liefde.

Het schoftje Hunt Goring wil Olga tot vrouw, achtervolgt haar op alle mogelijke wijzen en dreigt haar aan Violet, Olga's vriendin, te zullen openbaren wat haar rampzalig lot (waanzin) zal zijn, als Olga niet toegeeft aan zijn verlangen Deze weigert. De ellendige majoor vertelt nu alles aan Violet, die een geweldige crisis doormaakt en alleen door het ingrijpen van Max Wyndham, die haar een slaapdrank geeft, tijdelijk wordt gered. Zij beklaagt zich daarover bij Olga; zij beschouwt den dokter als „een wachter voor de deur", een die haar heeft verhinderd de poort der eeuwigheid binnen te gaan en door haar terug te roepen tot het leven, haar geen dienst heeft bewezen.

Olga, overwonnen door medelijden en liefde, geeft haar nu een overvloed van den gevaarlijken drank, hetgeen den gewenschten dood ten gevolge heeft. En dan komen de verwikkelingen. Olga, weet niet meer wat ze in hare overspanning heeft gedaan. Zij was reeds de verloofde van Wyndham, maar allengs, misleid door verkeerd begrepen geruchten en door bewuste lasterpraatjes van den valschen majoor, gaat zij denken dat Max haar vriendin heeft gedood en begint hem te haten. In Indië leert zij Noël kennen, den broer van Max. Hij is een moedige kerel, die het gezelschap, waarin zij vertoeft redt bij een bom-aanslag en bij diezelfde gelegenheid blind wordt, terwijl de boosaardige Huut Goring er het hachje bij inschiet. Olga zal Noël trouwen. Zij gaan naar Engeland, waar Max, de beroemde specialist, zal beproeven zijn broer het licht zijner oogen terug te geven. Hetgeen gelukt. Maar tevens begint er op alle gebied meer licht te komen, zoodat Max en Olga ook beginnen te zien dat zij bij elkaar behooren, waarmee wij het geheel eens zijn. Olga krijgt een groot-

moedigen, liefdevollen, maar nu juist geen gemakkelijken man, hetgeen niet anders dan weldadig kan zijn voor het jonge meisje, dat ons wel eenige leiding noodig schijnt te hebben. Het boek is goed voor volwassen lezers.

Diers (Marie) DE TUIN DER EENZAAMHEID. Uit het Duitsch door J. Alink. (178) f 2.50. A. G. Schoonderbeek, Laren.

Marie Diers is onuitputtelijk. Zij wandelt op de paden door wijlen Marlitt, Werner en nu nog door Heimburg en Courths Mahler zoo druk betreden. Geen maand haast ging (of gaat) voorbij, zonder dat deze ijverige schrijfsters met een boek kwamen aandragen.

Nu is Diers volstrekt niet op één lijn te stellen met de genoemde kunst(?)zusters, bij wie de kwantiteit ver boven de kwaliteit pleegt te staan. Diers verstaat wel degelijk de kunst, karakters te teekenen en deze te verdiepen; haar romans eindigen niet altijd en eeuwig met een gelukkig huwelijk. Werkelijk, ze krijgen elkander niet altijd en dat vindt zijn oorzaak in de logische ontwikkeling der gevoelens, gedachten en handelingen der personen, met wie zij ons doet meeleven.

Bovendien, zij borduurt niet steeds op hetzelfde stramien, houdt van afwisseling, en liefdesgeschiedenissen houden in het algemeen een zeer ondergeschikte plaats in haar werk.

De Tuin der Eenzaamheid brengt ons in kennis met een stillen, ernstigen man en zijn mooie, ontwikkelde vrouw, die vol zit van de illusie de wereld en vooral de vrouwenwereld te hervormen. Zij schrijft, houdt redevoeringen en ondertusschen vervreemdt zij van man en kinderen. Het onbevredigde en ongedurige der moderne vrouw wordt hier door Diers scherp tentoongesteld.

Het einde is treurig. Haar man sterft terwijl zij met haar lievelingszoon in de Riviera vertoeft. Er komt tweespalt onder de kinderen. De lichtzinnige, verwende zoon laat het leelijk liggen. De moeder ziet haar dwaasheid in en gaat een stil leven leiden in den tuin der eenzaamheid, die haar voortaan omringen zal.

Zooals wij van Diers gewoon zijn: haar menschen leven, zijn geen schaduwpoppen. 't Is misschien alleen jammer dat de schrijfster er zich niet mede tevreden stelt haar vertolkers alleen aan 't woord te laten, maar zelf gaarne een woordje meespreekt. Dat verzwakt altijd eenigszins de dramatische kracht van een roman.

Montgomery (L. M.) EMILY BERG OP WAARTS. Uit het Engelsch door A. E. de Vries. (432) f 2.90. H. D. Tjeenk Willink, Haarlem.

Emily van de Nieuwe Maan, het begaafde, dichterlijke meisje, dat eerst zoo moeilijk wennen kon aan de heerschappij van tante Elisabeth, vinden wij hier terug als een opgeschoten meisje, op het punt om naar de High School in Feeksburg te gaan. Tante Elisabeth heeft er een harde voorwaarde aan verbonden: Emily, die

er een dagboek op nahoudt en graag fantaseert, mag in die drie schooljaren niets schrijven dat niet streng waar is.

Het meisje vindt die jaren in Feeksburg, waar zij woont bij de ongemakkelijke tante Ruth en maar een triest zolderkamertje heeft, tamelijk zwaar. Maar ouder gewoonte zoekt zij haar troost bij haar Jimmy-boek, haar dagboek, en teekent daar al haar lief en leed in aan, zonder te jokken. Zij studeert goed, maakt schitterende examens en ziet haar eerste pennevrucht aangenomen door een heusche redactie. De eerste schrede bergopwaarts!

't Is wel 'n aardig jonge-dames-boek. Over godsdienst wordt wel eens wat zonderling gesproken en een enkele maal komen die gewone praatjes voor: hoe het mogelijk is dat God het kwaad kan toelaten, enz. Men kan er bezwaar tegen hebben, maar men kan ook volhouden dat de opgroeienden eenmaal die vragen toch zullen hooren en er wat op geprepareerd moeten worden. Ze kunnen dan hun licht eens bij ouderen en wijzen gaan opsteken, om straks niet met den mond vol tanden te staan.

Naeff (Top) LETJE OF DE WEG NAAR HET GELUK. (230) f 3.75. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Men moet het „Voorwoord" der schrijfster niet overslaan, anders loopt men kans zich in dit boek te vergissen. Top Naeff waarschuwt ons deze schetsen niet al te „levenswaar" te beschouwen, vooral geen „opstandige" in Letje te willen zien. „De geschiedenis van Letje moet dan ook minder als een dramatisch avontuur worden opgevat, dan wel als een levensprogramma, dat gestalte aannam."

Men zal niet kunnen ontkennen dat in de opstelling van dit levensprogram de hoofdpersoon, Letje, niet veel te vertellen heeft gehad. Er zit weinig vroolijkheid in en als de ondertitel spreekt van „de Weg naar het Geluk", dan vermoedt men de ironie der schrijfster. Dat heeft Top Naeff altijd wel een beetje gehad: een zeker pessimisme ten opzichte van het menschelijk geluk en dientengevolge eene neiging om te veel nadruk te leggen op de désillusies. Want wat zij ons hier geeft is toch wel niets anders dan eene aaneenschakeling van lichte verdrietjes en tegenvallers, een levenschets van kind tot zilveren bruiloftvierster, zóó vlak en zonder eenige verheffing dat men er kregel van wordt.

Zeker, 't is knap gedaan; maar ik houd niet bijster van zulke moedeloos-stemmende lectuur, en zeker niet in een tijd, dat de meeste jongelui van af hun beste jaren, zoo zwaar tastend tegen het leven staan op te zien.

Letje heeft een altijd verbiedenden vader, een zeurende moeder en een vervelende maar welmeenende Oma, bij wie ze haar gedwongen kinderspelletje moet gaan spelen; en ze moet muziekles nemen en gekleed gaan in manteltjes en jurkjes, waarmee ze kan concurreeren met de meisjes van rijkere ouders. Haar verlovingstijd is vrij saai; haar eerste huwelijksjaar wordt doorgebracht met

het versleepen van het ameublement van de eene naar de andere kamer. Het moederschap bezorgt haar een neuswijze verpleegster, een schreeuwenden jongen en een onelegante gezetheid. Op haar zilveren bruiloft gaan ze naar Parijs en vervelen zich ongenadig.

Neen, de stemming, waarin Top Naeff dit boek heeft geschreven, herinnert te sterk aan die van wijlen den heer Nurks in den Haarlemmerhout.

Pirandello (Luigi) VIJFTIEN VERHALEN. Uit het Italiaansch door Mr. H. Berdenis van Berlekom. (256) f 2.75. Wereldbibliotheek, Amsterdam.

Laten wij beginnen met te zeggen dat deze verhalen uitstekend vertaald zijn; het kan niet beter. En dan voegen wij er bij: ze verdienden vertaald te worden om de meesterlijke wijze, waarop deze schijnbare niemendalletjes zijn behandeld. Zoo zonder eenigen ophef, ik zou zeggen, gewoon langs zijn neus weg, kan Pirandello het meest tragische en ironisch vlijmende geval vertellen, alsof hij zelf nauwelijks merkt wat er in zit. B.v. *De Stem,* waarin wordt verhaald van een niet mooi meisje, verloofd met een jongen blinden graaf, dat tot wanhoop wordt gedreven als een specialist haar belooft hem het gezicht terug te geven. Zij heeft hem lief en ze wil het; maar zij weet dat ze alleen een mooie stem heeft, en het zien van haar uiterlijk zijne liefde kan vernietigen. *De goeie Ziel*; een weduwe voert haar tweeden man op de huwelijksreis naar al dezelfde plaatsen, hotels en kamers, waar de eerste haar heeft gebracht en met een blinde hardnekkigheid wijst zij daar op. Of *De Medailles* van een oorlogsheld, die nooit kruit geroken heeft. De oud-strijders vereeren hem als een drapeau! En dan komt het uit dat hij al zijn leven zich behangen heeft met de eereteekenen van zijn broer, die gesneuveld is.

't Is geen lectuur voor jonge menschen, want in bijna ieder verhaal wordt even gewezen of gezinspeeld op 't een en ander feitje dat moreel buiten de schreef gaat.

Reymont (Vladislaw) DE BOEREN. Uit het Poolsch door A. E. Boutelje, Scheltens en Giltay, Amsterdam.

Wij hebben toen wij wisten dat dit boek zou worden vertaald, een artikel geschreven over dit werk, waarin uitvoerig het werk, dat bekroond werd door den Nobel-prijs, werd besproken. Men raadplege daarover Boekenschouw 19den Jaargang blz. 361.

Rider Haggard (H.) ALLAN QUATERMAIN. Uit het Engelsch door Ada van Arkel (255) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Een echte Rider Haggard, zooals hij eens er zoovele heeft gegeven en die wij niet meer van hem hebben te verwachten. Want, zooals men weet, behoort de schrijver al sinds een paar maanden niet meer onder de levenden.

Dit verhaal beschrijft een tocht van drie vrienden in Zuid Afrika. Een der drie wint het hart van een Inlandsche koningin,

trouwt haar en regeert mede als Prins-Gemaal. Hij tracht zijn onderdanen te beschaven en hoopt zelfs hen tot het christendom te voeren.

De reis wordt aangevuld met avonturen, gevechten, moordpartijen, en alles wat tot dit genre dient gerekend te worden als onvermijdelijk. Het gaat er overigens nogal behoorlijk toe, wat men van alle boeken van den Rider nu niet volmondig zeggen kan.

Ritter Jr. (P. H.) HET VERWIJT (60) De Klyne Librye, Edam.

Ritter vertelt van het leven dat eender dreigt te blijven tusschen de polen van liefde en dood. Mijnheer Peter gaat zijn weg in het stille stadje, zijn gang van het oude huis naar zijn zaak. Hij woont in bij zijn schoonmoeder, stil en uitgeleefd . . . en sinds maanden al ligt zijn jonge vrouw in het sanatorium.

Nu wordt de moeder plotseling ziek en hij is alleen met de bloeiende meid. De begeerlijkheid maakt beiden uitzinnig, hun monden hebben de overgave reeds beloofd, de man heeft de aanranding reeds begonnen, als een kreet der oude, zieke vrouw hen terugroept tot de werkelijkheid.

Wij kunnen de meesterlijke beschrijving waardeeren, maar het verhaal is veel te zwoel om het ter lezing aan te bevelen.

Rohmer (Sax) GELE SCHADUWEN. Bewerking van C. Bender (266) f 2.90. Allert de Lange, Amsterdam.

Een jonge man, die een dame, welke geen spoorkaartje heeft het zijne toevertrouwt en meent bij de controle zich wel te kunnen rechtvaardigen. Spoedig blijkt hoe onvoorzichtig hij is geweest. Want er is in de Londensche chineezenwijk een rijke chinees vermoord en de onsamenhangende verklaringen van den man zonder kaartje zijn oorzaak dat men hem verdenkt.

De stakkerd is natuurlijk onschuldig als een baby, maar het kost heel wat moeite eer de politie ervan overtuigd is. Daar spelen namelijk een paar geheime Chineesche genootschappen een worpje mêe in het spel, en de geheimzinnigheid is natuurlijk geen oogenblik van de lucht . . . en eerlijk gezegd: de oplossing verdrijft voor mij niet eens alle nevelen.

Ik moet er bijvoegen, dat ik nooit een boek heb gelezen, voor zooveel ik mij herinner, dat de ondoordringbaarheid van den beruchten Londenschen mist, zoo tastbaar maakt als dit verhaal van Rohmer. 't Zijn inderdaad „gele schaduwen". die ons voorbijglijden.

Rutledge (Märyse). EN TOCH . . . De geschiedenis van een noodlottige Liefde. Uit het Engelsch door Jhr. J. P. de Savornin Lohman (342) f 2.9 0„Hollandia", Baarn.

Ja, 't is wel een noodlottige liefde als men in de stellige overtuiging een nobelen man, van stand en goede familie, met een naam die klinkt als een klok en een landgoed in Engeland te

hebben getrouwd, tot de ervaring komt, hand en hart te hebben geschonken aan een gentleman cambrioleur, een geboren oplichter.

En zoo is het. Anita Moffet uit Stamford, een plaatsje in Amerika, toch letterlijk vergaan. Zij is gehuwd met majoor Brassington Welsh, en beiden hebben zij elkaar oprecht lief. Maar op haar overtocht naar Europa moet het jonge vrouwtje al ras ondervinden (door de houding van andere reizigers) dat er aan de reputatie van haar man toch iets mankeert.

En langzamerhand leert zij hem geheel kennen. Het landgoed in Engeland is al lang verkwanseld. Hij is een grootspreker, houdt van een makkelijk en weelderig leventje, niet minder van whiskey en spel. Aan eerzamen arbeid heeft hij meer dan één broertje dood, en op andere wijze zoekt hij te verkrijgen wat hij noodig heeft. Hij gaat altijd slinksche wegen, spreekt zoo goed als nooit de waarheid, tracht zijn gedrag goed te praten, en laat zich heel gemakkelijk op sleeptouw nemen door ongunstige elementen, die hem de rol toe bedeelen van den man, die de kastanjes uit het vuur haalt.

Al wat hij doet is oneerlijk of minstens op 't randje af. Hij handelt in vervalschte schilderijen en antiquiteiten, sjachert in nagemaakte paarlen, knoeit met de contributiegelden van vereenigingen. In één woord: hij is een echte oplichtersnatuur. Maar hij toont altijd het grootste berouw over zijn ondernemingen, vooral echter als ze mislukt zijn. Vóór dien tijd, als het nog goed gaat, schijnt hij onmogelijk te kunnen inzien, dat hij schandelijke en schofterige dingen doet. Hij houdt innig van zijn vrouwtje, en verwijt zich voortdurend dat hij haar leven verknoeit, om vijf minuten later weer opnieuw te beginnen. En zij, uit liefde voor hem, zoekt aldoor hem te redden en krijgt een hekel aan zich zelve, omdat zij, ongewild, soms zijn deelgenoote schijnt te worden. Tenslotte wordt hun de grond van Europa te heet onder de voeten. Zij haalt hem over met haar naar Amerika terug te keeren en een nieuw leven te beginnen. Maar nauwelijks heeft hij den voet aan wal gezet, of hij is alweer verwikkeld in misdadige transacties. Eindelijk, over haar zenuwen heen, verwijt zijn vrouw hem scherp zijn schandelijk gedrag. Een oogenblik later klinkt een schot, dat een einde maakt aan zijn leven. Ook deze laatste daad schijnt nog een truc te zijn. Hij zegt tenminste dat hij zich niet had willen dooden, maar haar slechts schrik aanjagen. Zelf heb ik in mijn leven ook wel eens menschen ontmoet, waarvan ik niet kon uitmaken of het geraffineerde bedriegers en klaar bewuste oplichters, waren, ofwel ongelukkige zieken, wier geweten ongeneeslijk verlamd was. En ik vind dat de psychologische uitbeelding van majoor Brassington Welsh, meesterlijk gelukt is. Voor mij is het een interessant boek.

Scheepens (J.) DE STILLE WREKER. (333) f 1,75. Uitg. Mij. „Holland", Amsterdam

Op kasteel Font Aulade wordt de oude graaf vermoord. Zijn trouwe kamerdienaar werd door een valsch telegram weg geroepen en komt terug op het oogenblik dat zijn meester den laatsten adem uitblaast. Vanaf dat tijdstip gaat het spoken op het slot. En daar loopen geruchten dat het te doen is om een grooten verborgen schat.

Jean, die zijn vermoedens heeft, gaat in dienst op een naburig landgoed, en neemt zich voor zijn oogen flink open te houden en te zorgen dat de boosdoeners een „niet" krijgen en de rechtmatige erfgenaam zijn schat terug ontvangt. En dan begint de strijd tusschen eerlijkheid en bedrog, deugd en misdaad, godloochenaars en kinderen der Kerk.

We willen het verhaal niet in zijn geheel verklappen; de lezers zouden er ons niet dankbaar voor zijn.

Het is een goed boek, geschikt voor iedereen. We vinden het alleen jammer dat de fransche oorsprong van het verhaal zoo duidelijk zichtbaar is gebleven, hoewel er niet staat dat we hier met een vertaling of bewerking uit die taal hebben te doen. Soms is zelfs de constructie der zinnen onhollandsch en verdraaid fransch. Met een beetje moeite had men dat kunnen vermijden. En tevens het melodramatisch-rhetorische een beetje wegwerken.

Westland (Cora) DE PANHOEVE. (43) „De Klyne Eibrye," Edam.

't Is zoo heel iets anders dan wij van Cora Westland gewoon zijn. Ernstige problemen: recht der ongehuwde moeder — geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk — erfelijke belasting, placht zij in haar romans te behandelen en wij hebben ons wel eens afgevraagd of het goed is zulke delicate kwesties in romanvorm te bespreken. En hier geeft zij ons zoo'n eenvoudig christelijk verhaal, waarin het goede beloond en het kwade wordt gestraft, dat men het een kind in handen kan geven. Het gaat over een rijken baron en een boosaardige rentmeester, die een der pachters op 'n ongenadige wijze afzet, totdat de vrouw, in haar groot godsvertrouwen, haar man beweegt een beroep te doen op den landheer zelf. En dan komt het bedrog van den onrechtvaardigen rentmeester aan het licht en gelijk het klassieke voorbeeld dat wil: de gemoedelijke baron zijn beenen uitstrekt onder den boerendisch en verklaart dat hij in tien jaren niet zoo lekker gegeten heeft.

Wright (Harold Bell) DE ZOON VAN ZIJN VADER. Naar het Engelsch door C. van der Horst. (26) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Jack Morgan beheert de hoeve en landerijen zijns vaders, maar men kan nu juist niet beweren dat hij een voorbeeldig beheerder is. Hij is in den grond wel een goede kerel, maar vat het leven wat luchtig op en kaart en drinkt wat al te graag met zijn cowboys. En daarbij komt, dat zijn vijand Zobetser, geen middel te laag vindt om den jongen man in het moeras te jagen. Als een

engel verschijnt tusschen deze strijdende en kuipende mannen het Iersche meisje O'Shea, dat alleen de groote reis naar Tuscon ondernomen heeft om haar broeder Larry te zoeken. Hun moeder is gestorven en nu meent zij nergens beter een toevlucht te vinden dan bij Larry, in wien zij het volste vertrouwen heeft. Maar met Larry is het misgeloopen. Tot haar verdriet en verbazing hoort zij dat haar broer een verrader is geworden van zijn patroon, aan wiens ongeluk hij heeft meegewerkt.

O'Shea vindt hier eene taak te vervullen. Door haar bewonderenswaardige goedheid, of door hare beslistheid van optreden ontwapent zij de vijanden van Jack Morgan en alles komt ten slotte weer in orde. De jonge man krijgt zijne hoeve terug en daarbij in Noro O'Shea nog eene vrouw, die er wezen mag.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

LEZEN EN VOORDRAGEN.

In het voorgaand nummer van *Boekenschouw* hebben wij iets weergegeven van de beschouwingen, die Albert Verwey hield over het eerste lees-onderwijs, waarin volgens hem de kiem ligt van de vernieuwing, die iedere literatuur bij voortduring noodig heeft. Hij vindt zelfs dat eerste leeren-lezen een zoo gewichtige letterkundige werkzaamheid, dat ze misschien door geen enkele latere overtroffen wordt. Wij *lezen met de oogen en niet met den mond.* Zoo gaan wij ten slotte het schriftbeeld belangrijker vinden dan het levende en luidende woord. En het heeft dus zijn goede redenen dat men (voor zoover mogelijk) ook reeds op de lagere school na en naast de mechanische lees-methode de conceptieve begint toe te passen. Men leze het pleidooi nog maar eens op blz. 279 van het Octobernummer, want wij kunnen ons niet veroorloven in herhaling te vervallen.

Wie het probeert moet den moed niet te spoedig opgeven. Geheel falen doet dit conceptieve lezen en voordragen eigenlijk nooit. Ik zelf ben telkens bij mijn proeven met universiteitsstudenten, die kwamen als wezenlooze lezers en valsch en onnatuurlijke voordragers, ten zeerste verbaasd geweest over de resultaten, in korten tijd reeds verkregen.

Voor onderwijzers en leeraren, die op dit gebied ook iets wenschen te bereiken, zou ik aanbevelen de bundels van Arie Post of eens een abonnement te nemen op het Maandschriftje *Lezen en Voordragen*, dat onder zijnè leiding staat en in Christelijke kringen zeer wordt gewaardeerd. (Zwolle, Postbus 14. Prijs per jaar f 2.40.)

Als U eens de Septemberaflevering naslaat, en de aanteekeningen over wijze van lezen en voordragen leest bij een paar prachtgedichtjes van Jacqueline E. van der Waals, dan zult gij toegeven dat Arie Post iemand is, van wien te leeren valt, véél te leeren.

Hij geeft „aanwijzigingen," herhaaldelijk, die U eensklaps de oogen doen opengaan, zóó dat gij een heel ander inzicht krijgt in het vers, dan gij aanvankelijk en oppervlakkig U hadt voorgesteld.

En de heer Post dringt zijne opvatting volstrekt niet op. Maar als hij ze plaatst naast een andere, voelt men dadelijk dat hij gelijk heeft. Een enkel voorbeeldje. Bij een vers uit „Najaarslaan" schrijft hij: Hebt ge — evenals ik — niet vaak hooren voordragen: „Hoe zullen *daar* de zalen zijn!" Wilt ge eens letten op

mijn beklemtooning?" En als wij dan zijn beklemtooning zien aangeduid aldus:

> Waar *gou*den de por*ta*len zijn,
> *Hoe* zullen daar de *za*len zijn

daar wordt het onmiddelijk klaar dat zijne lezing de juiste is.

Ik vind dat, om alles maar kort weg te zeggen, een verbazend leerzaam periodiekje en ik zou iedereen aanraden toch eens een kwartje te wagen om een afzonderlijk nummer aan te vragen. Dat zal u meer zeggen dan mijn kort en vriendelijk woord van hartelijk gemeende aanbeveling.

VOOR DEN OPVOEDER.

Doodkorte (J. J.) *Moderne Sport en Lichaamscultuur.* 2de geheel omgewerkte druk. Opvoedkundige Brochurereeks No. 4. R.K. Jongensweeshuis, Tilburg.

De schrijver trekt hier te velde tegen alle mogelijke misstanden op het gebied der moderne sport. Jammer genoeg maakt hij den indruk, dat deze uitwassen vrijwel algemeen zijn en zoo generaliseerend komt hij tot allerlei verkeerde voorstellingen en conclusies. We zouden er meer aan hebben, nu eens een goede uiteenzetting te krijgen van de *voordeelen* van sport en lichamelijke ontwikkeling, zoowel voor de ontwikkeling van het lichaan als ook als middel tot opvoeding van de ziel. Want men kan nu praten over sportmanie en sportoverdrijving zooveel men wil, een feit is, dat de groote massa achter 't lijntje staat om de enkelen, die sport beoefenen, gade te slaan in hun spel. En hierop wijst de schrijver jammer genoeg niet. De groote massa van ons volk toch staat tegenover *zelf sport beoefenen* nog vreemd. De zittende leefwijze op school, 't vele huiswerk, 't werken in fabrieken en werkplaatsen eischen sport en lichaamsontwikkeling juist ook in de puberteitsjaren. Hier had de schrijver uitvoerig kunnen uitweiden, hoe door 't leiding geven door volwassenen de sportbeoefening in een gezonde richting zou kunnen ontwikkeld worden.

Door de eenzijdige behandeling en overdrijving, waaraan de schrijver zich schuldig maakt, heeft hij, naar wij vreezen, ook niet de zaak der goede en gezonde sportbeoefening gediend. Dit boekje, dat hier en daar zeer zeker goede opmerkingen geeft — b.v. over het competitiesysteem — is over 't algemeen te theoretisch van opzet en verraadt meer dan eens, dat de schrijver over dingen praat, die hij niet kent, b.v. de bewering, als ware de neutrale padvinderij een vereeniging ter bevordering van lichaamscultuur, de totale negatie van de groote beteekenis van het kampeeren als opvoedende factor, etc.

Drs. L. BERGER.

Beatrijs. Middelnederlandsch Dichtwerk uit de XIVde eeuw.

Met inleiding en aanteekeningen van Dr. A. J de Jong. 19 blz. inleiding, 34 blz. tekst f 1.—. N.V. Uitgeverij „Joost van den Vondel", Amsterdam.

Dr. A. J. de Jong heeft succes met zijn werken, O.a. smaakte hij de voldoening, dat zijne uitgave van lastige Renaissance-teksten zeer geprezen werd door den bij uitstek taalkundigen Prof. Dr. F. A. Stoett, die ze op zijne colleges invoerde.

Dat zijne boekjes zoo in den smaak vallen, is geen wonder: het zijn de eindelijk-rijp-geoordeelde vruchten van jarenlange ervaring, van een langdurig wikken en wegen.

Deze Beatrijs-uitgave nu, de eerste mij bekende „R.K." uitgave, is een heel bijzondere gebeurtenis Ten eerste voor het Onderwijs. De tekst is zoodanig bewerkt, dat dit *juweeltje* van Ned. Letterk., om eenige tekstregels zoo lang uit de school gebannen, voortaan gerust in handen der klasse gegeven kan worden.

Vervolgens voor de wetenschap. In de groote Letterkundegeschiedenissen is uiteraard een geheel juiste waardeering van het bloedwarme R.K. gedicht niet te vinden. De meesterlijke Inleiding van den pieusen geloofsgenoot van Beatrijs en haar dichter bevredigt daarentegen in alle opzichten, zoowel theologisch als historisch en literair. Dr. de Jong bewijst, hoe innig de moderne intellectueele R.K. met den vromen Middeleeuwer kan meevoelen, hoe diep hij de *hoogere beteekenis* der Beatrijs-legende kan beseffen. Hij leert, hoe wij de religieuse Middeleeuwsche poëzie wetenschappelijk en aesthetisch kunnen beoordeelen en hebben te beoordeelen. Voor andersdenkenden, die den tekst van Kaakebeen b.v. bezigen en de Beatrijs-legende zoo goed mogelijk willen begrijpen, is deze Inleiding daarom bijna onontbeerlijk. Ook omdat ze daarin kunnen vinden hoe een R.K., ik mag wel zeggen: dè R.K., over de verschillende bewerkingen der Beatrijs-legenden denkt. Want de bekende latere Beatrijs-dichters passeeren hier de Revue.

Juist omdat de schrijver alles wat met de Beatrijs-legende samenhangt in hoofdtrekken zoo compleet geeft, is de verschijning van dit boekje ten slotte een bijzondere gebeurtenis voor de studeerenden voor de Hoofd-akte en de akte Middelbaar Nederlandsch: sober en compact geeft de Inleiding een massa stof tot verdere overwegingen.

De piëteit van den schrijver, die tusschen de regels doorblinkt, bewijst met hoeveel liefde ze is geschreven.

Een dubbelblaadje „Aanteekeningen", los bijgevoegd, geeft, kort en precies, de woordverklaring.

W. G. J. A. JACOB.

VOOR HET KIND

Aalst (George) *De Bengels van III B.* 3de dr. (221) geb. f. 1.75. Valkhoff, Amersfoort.

In onzen grooten Standaard-Catalogus hebben wij een vroegere uitgave van dit boek reeds besproken:
De — — „verliefdheid op de meisjes van hun klas — — maakt dat deze boeken niet de lectuur geven, zooals wij die liefst wenschen voor onze jeugd." En dan deze wijsheid van een goeden raadgever „ . . . als die ouders zoo excentriek waren om te verbieden, dat Annie of Bep met jongens gewoon mochten omgaan, dan zou 't juist een prikkel zijn om 't wel te doen."? ?

Benard (Emmy) *Bakvischjes Lief en Leed.* (284) geb. f 1.75. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Ja, we weten wel, dat bakvischjes dikwijls al heel jong verliefd beginnen te doen, maar dat is geen reden om in jeugdboeken die gevoelens nog aan te wakkeren, en het elkaar naloopen van jongens en meisjes als een onschuldig en grappig tijdverdrijf voor te stellen.

Brinkgreve-Wicherink (Tine) *De Meiclub ontbonden.* (255).

Een nummer uit de „pagekop-serie," en de lezeressen zullen pagekopjes dienen te zijn, dus van zestien tot zestig jaar en meer. Heel aardig geschreven; buitengewoon natuurlijke dialoog: karakterteekening uitstekend. Maar de meisjes lijken mij te jongensgek: een enkele te zoenerig uitgevallen. Dat schijnen andere clubleden ook te vinden, want er komt ruzie en de Meiclub wordt opgeheven.

Eygenhuyzen (Truus) *De geschiedenis van Pilletje Pruimentaart.* (156) geb. f 1.75. Valkhoff & Co., Amersfoort.

'n Voorbeeld van een jongensboek. Pilletje Pruimetaart wordt door zijn moeder en door zijn onderwijzer en door een vriendje zoo juist op de rechte manier aangepakt, dat hij als een held zijn snoeplust overwint. Zijn plaagnaam wordt vergeten en voor allen heet hij weer Hans de Wit. Dit boek is geschreven met veel talent en met een zeldzaam aanvoelen van wat er in een jongensziel omgaat.

Fallentin (M. C.) *Isegrim.* (170) f 2.—. Bootsma & Co., den Haag.

Isegrim is de bijnaam van een jongen met 'n akelig humeur, van een door zijn moeder jammerlijk verwend ventje. Hij komt op den goeden weg door het voorbeeld van anderen. Ik heb eerbied voor de strekking van dit werk. Maar voor katholieke kinderen is het ongenietbaar vanwege de bijbelsche tale: „God zoekt het weggedrevene. — Hij heeft van deze twee zielen. die dwaalden als schapen zonder herder, die eens tegelijk zich keerden tot hun eigen weg, gemaakt twee discipelen . . ." Neen, dat verteren wij moeielijk.

Klei (Jac. van der) *De Schat in de Vluchtgang.* (154) f 1.25, geb. f 1.90. A. Schoonderbeek, Laren.

Kapitein Van Breevelt moet met zijn schip naar Japan. Moeder is wat overspannen en gaat naar haar zuster in Vaals om op kracht te komen. Wim en zijn zusje, kinderen van een jaar of twaalf brengen den tijd door bij de grootouders in Overijssel. En daar beleven zij spannende avonturen. Ze worden aangevallen door heusche roovers; ontdekken de schuilplaats van een dievenbende, en vinden in den vluchtgang van een verdwenen kasteel een grooten schat.

Kramer (J. G.) *Toch Vrij! Verhaal uit den Tijd van Karel den Grooten.* (182) f 1.50, geb. f 2.50. „De Gulden Ster", Amsterdam.

't Boek geeft ons wel een kijkje op gewoonten en gebruiken in de 9de eeuw. Het verhaal van de lotgevallen van den schildknaap is boeiend. Ik geloof echter dat het verchristelijken van heidensche feesten, indien er op gewezen moet worden,

wat duidelijker mag worden voorgesteld om alle verkeerd verstaan te vermijden. En waarom geen betere prentjes?

Melati (van Java). *Angelina's Beloften.*

Bij Kluitman te Alkmaar verscheen de zevende druk van dit goede meisjesboek, door ons hartelijk aanbevolen.

Ridder (Q. A.) *De Vijf Jongens van Vreedesteijn.* (220) f 2.20. Bootsma & Co., den Haag.

Een heel geschikt jongensboek. Er is ernst en humor in. Streken worden uitgehaald door de knapen, maar ook mooie daden worden verricht. Er is afwisseling genoeg.

Schmitz (Marie) *Naar het lichte Land.* (140) f 1.95, geb. 2.95. Mij Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

't Boek is knap gecomponeerd, goed geschreven. Voor oudere meisjes, b.v. van zestien of zeventien jaar. Nona is ziek en zal op dokters bevel een jaar lang moeten leggen. Zij draagt haar lot dapper en weet nog een weldoende fee te zijn voor haar omgeving.

Haar broer heeft onbedachtzaam een speelschuld; zij leent geld van haar dokter in het vooruitzicht van haar erfenis. Haar zusje Tony „leent" geld uit de kas van haar patroon om een armen drommel te helpen. Vreemd, dat niemand het heel erg vindt en de bedoelde zestien- of zeventienjarigen gevaar loopen dat hun oordeel over het mijn en het dijn wat scheef kan gaan hangen.

Vreeken (A.) *Avonturen van Piet van Gent.* (133) f 1.25, geb. f 1.90. A. Schoonderbeek, Laren.

Piet is een flink kereltje, die de waarheid gerust durft zeggen en desnoods ook met zijn vuisten kracht kan bijzetten. Hij is een vijand van dierenkwellers; dronken menschen en bluffers. Hij helpt dapper bij een brand, stelt zijn leven in gevaar om andere kinderen, afgedreven op een losgeraakt ijsveld, te redden; bevrijdt een meisje van een dollen stier. Zijn avonturen zijn allen van edel gehalte.

Zoomers-Vermeer (J. P.) *Een klein Meisje.* (340) f 1.75. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

Lincke is alleen op de wereld overgebleven, alleen in de groote stad. Maar de menschen zijn lief voor haar, en een veearts neemt het kindje als zijn dochtertje aan. De verwondering van 't kleine stadsmeisje daar buiten op het land, haar naieve vragen; de goedheid van het gezin en de lieftalligheid en dankbaarheid van Lincke maken dit een aardig boek voor kinderen van een jaar of twaalf.

Bloeme de. (Jenny) *Kinderpretjes.* (10) f 0.70. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Bloeme (Jenny de) *„Mijn eerste sprookjesboek"* (28). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Bloeme (Jenny de) *„Wie reist er mee?"* (31) G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Bloeme de (Jenny) *Het A. B. C. Spaarboek.* (14) f 0.70. *Het A. B. C. Reisboek* f 0.70. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

E g a r d *„Het witte muisje en andere vertellingen"*. (198) f 1.50.
Met stempel: goedkeuring van den keurraad Roomsche Jeugdlectuur.

E g a r d *„Van Koning Orgeloes en andere vertellingen"* (121) f 1.10. Malmberg, 's Bosch.

H i c h t u m (N. van) *„Sprookjes uit verre landen"*. (131) f 3.75. Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur.

H ö l s c h e r (To) *Hoe Trotskopje genas*. (133) f 0.90. G. Mosmans-Zoon, 's Bosch.
Met het stempel van den keurraad Roomsche Jeugdlectuur.

J a n s s e n (J. F. P.) *'n Week vacantie in 't Westland*. (210) f 1.50. G. Mosmans-Zoon, 's Bosch.
Met het stempel van den keurraad Roomsche Jeugdlectuur.

K l e i (Jac. van der) *Het Kroontje van den Kabouterkoning* (40) f 1.25. A. G. Schoonderbeek, Laren.

K o s t e r (Maren) *Het motorboek*. (18) f 0.60. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *In den Dierentuin*. (13) f 0.60. G. B. Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *Onze huisdieren*. (12) G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *Dieren uit de wildernis*. (12) f 0.60. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *„Drie flinke Rakkers"* (23). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *„Van kinderen en Dieren"* (24). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K o s t e r (Maren) *„Allerlei vriendjes"* (28). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

K ö h l e r (Th.) *„De zwarte vinger"*. (117) f 1.25. L. C. G. Malmberg, 's Bosch.
Met stempel van den keurraad voor Roomsche Jeugdlectuur.

L e o p o l d (Marie) *„Bob's groote dag"* (112) f 1.50. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

L i e s (C. van) *Klein Broertje*. (84) f 0.75. L. C. G. Malmberg, 's Bosch.
Met stempel goedkeuring keurraad voor Roomsche Jeugdlectuur.

Maathuis-Ilken (S.) *Vacantie aan Zee* (14). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Millot (Kanunnik J. *De Roomsche Jeugd bij Jesus*, bewerkt door Bertrand (M. L.) C. M. M. (210) f 1.25. G. Mosmans Zoon, 's Bosch.

Nawee (J.) *De hoogste Klas.* (227) f 1.20. De Spaarnestad, Haarlem.

Met stempel keurraad Roomsche Jeugdlectuur.

Pétillon (Willy) *Bedtijd.* 365 vertellingen voor kinderen vóór zij slapen gaaa. (298) f 3.50. Van Holkema en Warendorff, Uitgevers, Amsterdam.

De verhaaltjes zijn over het algemeen fijn en zuiver opvoedkundig en ontleend aan het werkelijke kinderleven. De aardige teekeningetjes van Nelly Heyligers tusschen den tekst zijn mooi op den kindersmaak afgestemd.

Poutsma (Riek) *Het wonderlijke Dierenboek.* Een verhaal voor kinderen van 6—9 jaar (95). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Ten Hove (Christine) *Een nestje van zeven.* (114) „Logon" Uitgeverij, Amersfoort.

Voor kleine teekenaars I-II-III, met voorbeelden van Aafjes (Sijtje). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Warburg (Anna) en Beshow (Elsa) *Voor altijd bezige kinderhanden.* Bewerkt door Verrijn Stuart L. E. (71) f 1.90. Van Holkema en Warendorf, Uitgevers, Amsterdam.

Mieke of de geschiedenis van een pop en haar schaapjes f 2.40.

Liesje of de avonturen van een ongehoorzame pop f 2.40.

Tineke of de ongelukken van een jaloersche pop f 2.40.

Anneke of de vriendelijke fee en de goedhartige pop f 2.40. Van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

Deze vier boeken zijn in stevig kartonnen band, uitgesneden en voorstellend de figuren van de vier kinderen. Iets nieuws; aardig voor de kleinen.

Bouman-van Tertholen (S. M.) *Zonneschijn in 't Kinder leven.* (32) f 1.50. Pianobegeleidingen van Theo van der Bijl, Illustraties van Adri Alindo.

De versjes zijn heel aardig, de wijsjes ook, de begeleiding lijkt ons voor kinderen wat zwaar. Wanneer anderen spelen en de kleintjes zingen, dan zal 't gaan.

Bechstein *Sprookjes.* (57) f 0.65.

Perrault *Sprookjes.* (62) 0.65.

Boer van Strien (Jet de) *Avonturen van Hanny en Hans.* (69) f 0.65. *Nieuwe Avonturen van Hanny en Hans.* (69) f 0.65.

Hauf (Wilh.) *Dwerg Langneus.* (50) f 0.65. H. Meulenhoff, A'dam.

B r i n k g r e v e (Dien) *Jan en Zus.* (78).
K o s t e r (Maren) *Wat de vacantie bracht.* (93).
L u g t e n (Jeanette en **S i j t j e A a f j e s** *Wanneer het regent* (80).
P o u t s m a (Riek) *Het Haar van Prinses Silvia* (78).
S c h i l t h u i s - B r u g s m a (M.) *Vroolijke Vertellingen* (80). G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Brievenbus

Lezers en R.K. Boekhandel. Wij ontvingen een schrijven van iemand, die op aanraden van zijn *katholieken* boekhandelaar een abonnement heeft genomen op een werk, die in wekelijksche afleveringen verschijnt en waarvan het karakter neutraal en encyclopaedisch zou zijn. Deze boekhandelaar deelde hem mede dat de *reiziger*, die het werk aanbood, hem had verzekerd, dat *Pater Gielen*, de directeur van het *R.K. Centraal Bureau voor Lectuur* (Heerengracht 415 te Amsterdam) zich had willen belasten met het nazien der afleveringen. Voorloopig noem ik den titel niet van het werk, omdat ik mijn onderzoek in dit geval nog niet heb voltooid en zonder nadere bewijzen niet geneigd ben deze beschuldiging tegen reiziger of uitgever te aanvaarden. Mocht het echter geschied zijn zooals de *katholieke* boekhandelaar beweerde, dan is hier eenvoudig een leugen gedebiteerd door den aanbiedenden reiziger.

Van bedoeld werk ontving ik een prospectus, waaruit mij dadelijk bleek dat hier, uit den aard der te behandelen voorgestelde onderwerpen, van neutraliteit nooit sprake zou kunnen zijn. Deze bezwaren deelde ik den uitgever en kort daarop ook den hoofdredacteur mede. Reeds het prospectus kwam door verschillende beweringen en enkele prentjes in conflict met onze katholieke principen en voorstellingen. Ieder katholiek met eenige ontwikkeling moest dat dadelijk opvallen. En een paar afleveringen, die al bij voorbaat afgedrukt waren, bewezen mij verder dat het werk voor katholieken dreigde geheel ongeschikt te worden. Een paar afbeeldingen deugden niet; eenige artikelen waren volkomen onwetenschappelijk; over de gewijde boeken, over de afstammingsleer, over het ontstaan van het schaamtegevoel werden meeningen verkondigd, die in strijd komen met ons geloof en onze wetenschap. Vooral tegenover den hoofdredacteur heb ik mijne meening met voorbeelden gestaafd en uitdrukkelijk gezegd dat zulk een werk nooit zuiver neutraal kan zijn, als men (zij het maar enkele) onderwerpen kiest, die niet neutraal *kunnen* worden behandeld. Bekend met sommige praktijken van colporteurs, heb ik ronduit den hoofdredacteur te kennen gegeven dat mijn naam of dien van het *R.K. Centraal Bureau* bij de aanbieding van dit werk niet als aanbeveling genoemd mocht worden. En ik geloof ook geen oogenblik dat de schuld, indien die er werkelijk is, bij hem gezocht mag worden.

In dit geval ligt echter zeker een deel der schuld bij den *katholieken* boekhandel en den *katholieken* kooper. Naast ons Maandschrift *Boekenschouw* (alléén de maandelijksche) hebben wij voor spoedgevallen ons kostbaar Centraal Bureau opgericht, zoodat men slechts een briefkaart met betaald antwoord behoeft te zenden aan Heerengracht 415 te Amsterdam om in 95 van de 100 gevallen een antwoord te krijgen. Elke boekhandel en ieder abonné van *Boekenschouw* heeft het recht daarvan gebruikt te maken.

Bovendien, ieder niet-katholiek uitgever, die boeken wil aanbieden aan niet katholieke clientele kan van ons gratis een schriftelijk oordeel ontvangen over zijn aan te bieden werk. Maar dat is altijd voorzien van den stempel van het *Centraal Bureau* en van een facsimile van de handteekening des directeurs.

Verschillende en van de voornaamste uitgevers maken dankbaar gebruik van deze introductie, men weet dat wel. Maar dat men nu ook onthoude, een voorgewende mondelinge aanbeveling geeft geen enkele garantie van echtheid, doch uitsluitend en alleen een *schriftelijke, voorzien van bovengenoemde waarmerken.*

J. v. d. M. te U. Inderdaad Willem de Mérode is een schuilnaam en wel van W. E. Keuning.

M. M. te D. Toen de artikelen van Otto P. Reys, nadien gebundeld onder den titel: *Dichters in het Koffiehuis* verschenen in „Den Gulden Winkel", waren er al spoedig vermoedens dat Greshoff zelf de schrijver was. Oók andere namen werden genoemd. Deze vermoedens werden tegengesproken, maar andere geruchten met andere namen duiken telkens weer op. Wat er van waar is, weten wij niet en, eerlijk gezegd, het kan ons ook weinig schelen.

Br. S. te M. Uit wat wij meer dan eens schreven over deze kwestie, kunt u gemakkelijk opmaken, dat wij het geheel eens zijn met uwe zienswijze. Wij voelen er echter niets voor op hetzelfde aanbeeld te blijven kloppen, vooral ook omdat het niet meer noodig is. De door ons bestreden opvatting is al danig aan 't verdwijnen.

G. Gr. te N. *To Wassenaar* van Net Houwink is alles behalve een meisjesboek en zeer zeker niet aan te bevelen.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst.

Doorman (G.) Naar de waarheid d. h. spiritualisme (223) f 3.50 J. W. Boissevain & Co., Haarlem.

Door „spiritualisme" bedoelt de oud gymnasium-leeraar hier niets anders dan spiritisme, waarvan hij een overtuigd aanhanger is. Dit boek valt onder de algemeene verbodsbepalingen der Kerk.

Erens (Emile). De Heilige Pelgrim Benoît-Joseph Labre (235) m. 4 pltn. f 4.90. Van Munster, Amsterdam.

In eenvoudige, onopgesmukte taal verhaalt Erens van het leven van dezen man, die als zijn grootste zaligheid op deze wereld zocht de diepste armoede en de grootste zelfvernedering. Deze, in ons land zoo weinig bekende heilige, is wel bij uitstek een toonbeeld in een tijd van eerzucht en genotszucht.

Huddleston Slater (Dr. J.) Uitleg van den kleinen Catechismus (378) f 2,75. Malmberg, 's Bosch.

De uitleg van dezen kleinen katechismus volgt een relatief nieuwe methode. Deze is ons aangeprezen door Dr. Fonk S.J., stichter van de Bijbelcommissie te Rome. In het voorwoord der beide priesters kan men meer hooren van deze eenvoudige methode, die ons zeer voldoet, zoo al op het eerste gezicht.

Kloostermans (B. C.) Geschiedenis van de Apostelen (250) f 1.75, f 2.25. Illustr. van Gust. Doré, Rob Graafland e. a. Malmberg, 's-Bosch.

De schrijver verklaart dat dit boek bestemd is voor U.L.O.-scholen, pensionaten, kweekscholen . . . . „ook in katholieke gezinnen zal (het) naar we hopen van eenig nut kunnen zijn." Ik vind bescheidenheid een schoone deugd, maar de schrijver maakt het hier te erg. Deze geschiedenis is niet alleen voor de genoemden, maar voor elken katholiek, man of vrouw, geletterde of ongeleerde. En waarom? Omdat waarschijnlijk geen vijf percent van alle katholieken weet wat hij hier te weten kan komen en ook behoort te weten.

Kronenburg C. s. s. R. De Heilige Alfonsus (113) f 0.75. J. Romen, Roermond.

Dit mooie boekje verschijnt als inleiding tot de Serie „Zonen van Alfonsus", waarin alreeds verscheen Jac. Bogaerts C. 55 R: *Egidius Vogels.*

Tempel O. P. (P. van den) De Wetenschap der Heiligen (279) f 3.50. J. Romen, Roermond.

Verschijnt in de waardevolle Ster-serie. Zijn beschouwingen over ascese en mystiek, een vervolg der beschouwingen over het Genadeleven in het „De Mensch, Gods Beeld" van denzelfden schrijver. Voor hen die verder willen in het geestelijk leven zijn dat inderdaad leerzame beschouwingen.

Vervoort, pr. (C.) Kardinaal Mercier, Zijn Leven en Zijn Werk (195) Waaistraat 7, Leuven.

„Een Karakter, een Geleerde, een Heilige — ziedaar de titels, die de geschiedenis zal geven aan Kardinaal Mercier". En dit wenscht C. Vervoort in zijn boek te doen uitkomen. Eenige fraaie portretten sieren deze uitgaven.

Land en Volk.

Gunning (Dr. C. P.) Indië en Jong-Nederland (239) 54 foto's f 3.90. Geb. f 4.90. Kosmos, Amsterdam.

Dr. C. P. Gunning is de verzamelaar en inleider dezer „bijdragen uit veler pen, beoogende ons opgroeiend geslacht

Indië beter te doen kennen en begrijpen". De Minister van Koloniën, Dr. Koningsberger is het daarmee eens en en schrijft een aanbevelend woord. Ook voor onze opgroeiende jongens is dit een boek, waaruit zij veel kunnen leeren om eenigszins zich thuis te gaan voelen in het verre land, dat toch nabij moet zijn in onze belangstelling en waardeering.

Hoop (A. N. J. Thomassen à Thuêssink van der) Door de lucht naar Indië (342) 112 foto's, 38 krtn. f Scheltens & Giltay, Amsterdam.

Dat reeds na één jaar een tweede druk van dit interessante werk kan verschijnen, is een verheugend feit, want getuigt van de belangstelling van het publiek, die zeker noodig is als wij in de lucht iets willen bereiken ten voordeele van Indië en moederland.

Ponting (H. G.) Het Eeuwige IJs. De Zuidpool-Expeditie van kapitein Scott. Een verhaal van den laatsten tocht naar de Zuidpool door kapitein Scott en diens tragisch einde, benevens eene beschrijving van het Natuurleven in het eeuwige ijs. Uit het Engelsch door M. de Gruyter. Talrijke foto's (456) f 4.50. 2de dr. J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Het verhaal van de Zuidpool expeditie (1910—1913) is een boek, waarop iedere lezer graag zal zijn. Het is ook voor de volwassen jeugd, jongens en meisjes, een prachtboek over moed en ridderlijkheid, van onderlinge waardeering en nobele daden.

Rossem (Mr. C. P. van) In vijf Werelddeelen (285). H. P. Leopold's U. M., den Haag.

Men kent den trant van v. R.'s cynische artikelen uit de Haagsche Post. Hij spot en hekelt. De satyre is zijn hoofdtalent. En of boven zoo'n bundel verzamelde satyren nu iets staat van „werelddeelen" of van „zielsproblemen" 't is altijd hetzelfde: satyren. En zoo vaak worden het pamfletten. Het artikel *Zendelingen* uit dezen bundel kwijlt van haat tegen het Christendom en verlokt hem tot blasphemie en laster. Een onbruikbaar boek.

Strauss (F.) Naar het onbetreden Oerwoud. Reis van Leo Parcus naar de kannibalen in Bolivia. Vertaald door G. W. Elberts (244) f 3.— geb. f 4.25.

Leo Parcus, die als officier den grooten oorlog heeft meegemaakt, zwierf daarna door Zuid-Amerika, door het ondoorvorschte gebied van Bolivia. Strauss heeft hem zijn avonturen hooren vertellen en die opgeschreven. Wetenschappelijke waarde heeft het boek niet. Bovendien lijkt Parcus het jagerlatijn goed te kennen. Men prijst reisverhalen nogal eens aan als jeugdlectuur. Nu, een jongensboek is dat in de verste verte niet. Alleen het afschuwelijk bachanaal (waarvoor Parcus zelf waarschuwt) geeft reden genoeg ter afkeuring.

Kunst.

Nieuwenkamp (W. O. J.) Inlandsche kunst van Nederlandsch Oost-Indië (47) H. P. Leopold's U. M., den Haag.

Dit plaatwerk is het eerste van een serie van plaatwerken waarin de inlandsche kunst van verschillende deelen van Azië, en vooral van ons uitgestrekte vaderland in de tropen, behandeld worden. Deze bundel bevat prenten, die betrekking hebben op de bouwkunst van Bali.

Poelhekke (M. A. P. C.) Woordkunst, 10 dr., herzien door Gerard Brom (171) f 2.50 geb. f 2.90. J. Wolters, Groningen.

Het boek is verdienstelijk genoeg en wij begrijpen dat het „niet aan zijn lot wordt overgelaten na den dood des schrijvers". Toch zouden wij het niet tegen de piëteit hebben geächt, indien de herziener thans iets méér had herzien.

Jozef Muls

door GUSTAAF BROECKHART.

Vooraan in de rij der huidige Vlaamsche woordartisten staat Jozef Muls. In hem huldigen we, met rechtmatigen trots, een merkwaardige dichtersziel, een voornaam-kieskeurigen en een grootmeester in de plastieke critiek.

Als dichter liet hij de schoonheid van zijn rijk-bloeiende ziel bloesemen in dat mei-frissche bundeltje *Verzen* (1911). Al wandelen we hier niet midden golvende perken vol roode en purperen rozen, toch blijft er voor den minnaar van zacht-intieme, etherisch-idyllische poëzie wel een vriendelijk tuiltje samen te lezen. De dichter onthult zich hier als een innig-gevoelsmensch, die de poëzie van zijn gevoelig hart vertolkt in wazig-droomerige stemmingen. Waar hij „aendachtighlik" luistert naar zijn persoonlijke emotie schept hij liederen „ganz Seele, ganz Bild, ganz Melodie". Steeds komt het vers op met heldere frischheid en zuivere spontanëiteit. Zonder de taal te forceeren, zonder ooit zijn toevlucht te nemen tot procédé en handigheidstoeren: met enkele sobere middeltjes van woord-plasticiteit en klank-expressie bekomt hij het verlangde effect: kenmerk van intens dichterschap.

IK ZAL NU STAPPEN...

Ik zal nu stappen grootsch en vroom,
gemanteld in het goud
van uwen rijken zegen.
Ik voel de plooien koninklijk,
zwaar-ruischend om mijn lijf,
op mijne schouders wegen.

O laat me voort verblijven in het licht
dat mij onkenlijk maakt
voor de oogen van de wereld.
En kroon mij met de doornenkroon
dat druppelend roode bloed
van uit mijn voorhoofd perelt.

Want alle lijden zoetheid wordt
in dezen nieuwen dag,
in dees vernieuwde leven:
het voelen elker diepe wond
zal mij doen lachen licht,
en lijf en ziel U geven.

Als prozaïst debuteerde hij met *Steden* (1912), waar het opvolgentlijk gaat over: Constantinopel, Venetië, Oud-Lier, Brugge, Roeselaere, Antwerpen. Is er grilliger panorama, in lijn en kleur, denkbaar? En toch, zegt terecht Clemens Besseleers: „is er een bepaald rythme voelbaar: het geheele innerlijke wezen van den schrijver. Er is tusschen het geziene en degene die 't zag een dicht verband, eene gelijkkluidendheid die treft, kleur en rythme van schrijver en onderwerp zijn hier te saam gevoegd. Want, al de schoonheid dier steden is niet zonder inzicht, als bij toeval ontmoet, zij is tegengegaan met eene bijzondere voorliefde, met de betrachting: de ziel van veel eigenaardigheid, levendigheid, gestalte te geven: hier was eene esthetiek, die voor haar bewustheid èn dogma's èn steenen èn straten tot getuigen vroeg .... 't Is een werk waar eene eigen ziel als achtergrond staat en het beperkte, het doode van de dingen eene levendige beroering, eene breedere taal weergeeft".

In dit boek openbaart de schrijver zich als een ziener en een uitbeelder van buitengewoon allooi. Dank zij zijn zeldzame gaven van analyse en synthese, die in zulke verwonderlijke eenheid harmoniëeren, staan het uitzicht en de psyche der dingen er met zoo'n levendigheid van visie uitgebeeld, dat er een suggestie van uitgaat. Ze blijven onvergetelijk in den geest geprent. Telkens zijn het bladzijden van een zeldzaam evocatief vermogen. 't Is als een schoonheids-rit doorheen een oorsterschen sprookjes-tuin. Vooral „Constantinopel" is buitengewoon mooi uitgebeeld. Bij elken stap ontluikt eene betooverende schoonheid, en wolken poëzie wierooken uit oude steegjes en achter-buurtjes. De taal vonkelt als de melkweg bij halfduisteren nacht en plooit zich verwonderlijk naar de atmospheer en het specifiek-locale, innerlijke wezen.

Het boek besluit met een scherpe ontleding van het oude Antwerpen in 't werk van Conscience. Synthetischer nog wrocht hij het „gesamt-bild" der aloude Brabo-stede uit in dat kleine, maar schattige, door Walter Vaes, zoo heerlijk geïllustreerd boekje *Het levende Oud-Antwerpen*. Onder de vrij talrijke Sinjoorsche schrijvers is M u l s wellicht de fijnste kenner en de scherpst-speurende psycho-

loog. Niemand drong zoo diep door tot het innerlijke wezen der cosmopolitische nijverheids-stad. Hare bewogen pleinen, hare pittoreske straten en weelderige patriciërshuizen conterfeit hij met enkele magistrale vegen, en wat fluistert en zindert in het hart der kathedralen en het gemoed der stedelingen vertolkt hij, in fluweelige bewoordingen, die klinken als stil-melancholieke harpe-tonen in den wegstervenden avond. En als een heerlijk liefdelied, als een trotsche zang galmt het aan 't slot hoog-op: „Schoon is die stad . . . . Onvergetelijk schoon!"

Een innige zang van liefde voor Antwerpen, doch meer gedempt uit angst en vreeze om de mogelijke vernietiging zijner geboortestad, hoort men eveneens in *De Val van Antwerpen*. Daarin vertelt M u l s, gezapig en sober, de wederwaardigheden der laatste vesting van België. Een juweeltje van rag-teêre psychologie. Er kreunt een ingehouden gesnik van schrijnend wee door. En 't is daarbij zoo recht-op-'t-hart-af geschreven dat 't groot-menschelijk ontroert. Voor alle tijden zullen deze stemmige mémoires recht staan als de uitdrukking van wat de nobele geesten gedacht, gevoeld en geleden hebben.

M u l ' s vaderlandsliefde beperkte zich natuurlijk niet enkel tot Antwerpen; ze sloeg hare vleugelen uit over 't heele Vlaamsche land. *De Gruweljaren 1914—1916* zijn als een geestdriftige dithyrambe op de monumentale gebouwen en sublieme geestesuitingen, die de geniussen van 't Vlaamsche volk in begenadigde oogenblikken, tot onvergankelijke schoonheid ontwierpen en wrochten. Het was zoo treurig en bedroevend: kathedralen en halletorens, stadhuizen en belforten, al die weidsche en stoutmoedige meesterwerken, waaraan soms gansche kunstenaarslevens gewijd werden, als simpele loopgraven onder vuur genomen en brandend in rood-laaiende vlammen: doch hier, in M u l s' bezield proza, rijst hun beeld uit de assche, verjongd en vernieuwd.

Veel critici blijven hun heele leven lang de gevangenen van hun theorie, tot onmiddellijke schoonheidschepping onmachtig. En nochtans: „das kleinste Meistergebild ist immer unendlich mehr als der weiseste Tractat darüber" (Gundolf). Dat M u l s aan dergelijke esthetische kortademigheid niet lijdt, treedt triomfantelijk aan den dag in *Kerstnacht in Vlaanderen*, mede in denzelfden bundel opgenomen. Een welgeslaagde, primitieve voorstelling van Bijbelsche geschiedenis. Het lenige proza beweegt zich zoo natuurlijk, de natuur-beelden teekenen zoo scherp en haarfijn 't geziene, het summum van ontroering wordt zoo dadelijk en zoo ongedwongen bereikt, dat deze kunst de uiting lijkt van een magische scheppingskracht.

De schitterendste triomfen, en de duurzaamste daarbij, viert hij desondanks toch nog als critieker. Met *Moderne Kunst* — *Het Rijk der Stilte* — *Pieter Breughel* en *Hugo Verriest* veroverde hij zich stormenderhand een plaats naast de meesters der Vlaamsche plas-

tische critiek: Vermeylen, Verschaeve. Onze Tacitus in de critiek — Vermeylen — is ongetwijfeld rijker aan diepzinnige Aristoteles-gedachten en cultureele wereldbeschouwingen; Verschaeve is onstuimiger lyricus, geweldiger vizioenair en gloeit meer van zuidersche geestdrift, doch geen die het haalt bij de volheid van M u l ' s kunstenaars-wezen, bij de subtiliteit van zijn aanvoelingsvermogen en de ruimte van zijn blik. Iedere essay getuigt van diep inzicht, verrassende détails-analyse, en een kracht van dóór-dringen en dóór-redeneeren, logisch en onverbiddellijk, als van een scholastieken wijsgeer. Tevens is daar aanwezig: eene belezenheid en feitenkennis die bewondering afdwingt. Op iedere studie is de Coulanges' woord toepasselijk: „Pour une heure de synthese, que d'années d'études!"

Evenals Caine beschouwt hij „met eerbied en liefde, alle kunstvormen, alle scholen, ook deze die malkaêr schijnen uit te sluiten. Alle neemt hij tot zich en onderzoekt hij als uitingen van den menschelijken geest". En daar M u l s' kunst-criterium met elke „Schattierung" weg weet [1]) achterhaalt hij onmiddellijk 's kunstenaars bedoeling en haalt hij, als met tooverkracht, de „quintessence van de qualiteiten" naar boven, zonder evenwel blind te zijn voor de schaduw-plekken. Geen gekibbel over bijkomstigheden, geen agressieve of engbekrompen critiek, maar objectieve, levende bewondering, uitgezongen in klink-klare Tarnassiaansche volzinnen die ruischen als een pastorale en frisch-geuren als ontluikende stokviolieren.

Evenals bij alle ras-echte kunst-critici spruit M u l s' kunstbewondering voort uit kunstaandoening. Steeds luistert hij naar „den harteklop van het menschelijke leven" of leeft en voelt hij, op zijn beurt, na de extasen van den scheppenden kunstenaar. In dit opzicht heeft hij 't wezen zijner kunst heel raak gesynthetiseerd in die mooie „Oxfordsche Mijmeringen":

„Ik bekijk hier mummies en ben geen egyptoloog. Ik bewonder hier marmerstukken, amphora's, donker oude bronzen en mag mij niet een helenisant noemen. Ik zie glimmend en wonderbaar-kleurig porcelein uit China, Limoges, Lombardië en kan met moeite hunne datums of hunne herkomst erkennen.

Ik zie glaswerken van Venetië, van Rome en vermag ze amper te onderscheiden uit elkaar. Maar ik *voel* zoo innig, hoe alles kleurig is en mooi. Ik zie en zie en word bewust hoe mijn oogen de rustige klare spiegelen zijn der edele vormen, lijnen en tinten. Het is alsof mijn ziel gaat iriseeren van al die uiterlijke pracht en 'k weet mijn leven in die stonden harmonieuser worden, alsof er eenzelfde rythme door mijn bloed ging, door mijn hart en die gevoellooze dingen." *(Het Rijk der Stilte,* p. 50.*)*

---

1) J o r i s E e c k h o u t: „Litteraire Problemen".

Toch slaat dit kunstgevoel nooit over tot impressieve, lyrische gevoelsuitjubeling. Steeds wordt het gehouden onder het beheer van een koel wikkend verstand. Met superlatieven gaat M u l s om als met broze kleinoodiën: uiterst zorgzaam. Het gehalte van ieder woord, van iedere bewering is als op een gouden weegschaal scherp gewogen. Eerst nadat hij 't werk van alle kanten bekeken heeft, duizenden gedachten malkaar in zijn hersenen verdringen en hij, met engelachtig geduld, zijn meeningen en gedachten getoetst heeft aan de eeuwige schoonheidswetten, formuleert hij zijn oordeel, niet critisch-koel noch nuchter-verstandelijk, maar in die zekere en schoone taal, die de doorvoelde weelden tot in de fijnste kurven uitbeeldt.

Dit bedachtzaam wikken en wegen, dit streven naar objectieve, onbevooroordeelde karakteriseering maakt van M u l s een der beste en betrouwbaarste critici van Vlaanderen.

Wat hij over de virtuozen van het palet schrijft, inzonderheid over E. Verstraeten, V. De Sadeleer, Burnes-Jones, Gustave Moreau (verschenen in *Moderne Kunst*), G. Van de Woesteijne, Pierre Paulus, V. Rousseau, Lorrain, Turner, E. Claus, Mechtrovitsch, Joë English (verschenen in: *Het Rijk der Stilte*), over P. Breughel, ja zelfs over den zoetgevooisden causeur *Hugo Verriest* (zoo juist verschenen), zijn niet alleen prachtige critieken, maar op zich zelf litteraire medaillons, waaraan tijd noch smaakverandering een regel zullen wijzigen.

Als voorbeeld van M u l s' synthetisch vermogen om het „gesamtbild" van persoon en werk, in enkele krabbels, onvergankelijk vast te leggen, schrijf ik hier de karakteristiek van twee Vlaamsche schilders: Laermans en De Sadeleer over:

„Bij Laermans ondergaat het brabantsche landschap als het ware een gedaanteverandering, eene transfiguratie. Het groen der velden en der boomen wordt vaal als onder een onweerslucht. De huizen nijgen voorover, schijnen in elkaar te zakken onder de strooien daken en schuilen ginder in de verte lijk een angstige kudde rond een kleine kerk. Het water der poelen, der grachten en rivieren heeft naargeestige weerschijnen. Een waterzon legt een doodsche bleekheid op lange muren. Het is het tragisch uur dat een wereldteistering vorafgaat of een laatste oordeel. De menschen die daar gaan zijn hopenloos. Het zijn werklieden, boeren, bedelaars, gebrekkigen. Zij zijn een havenlooze kudde geworden, trekkend naar een verre stad, zooals op dat indrukwekkend schilderij uit het museum van Brussel; zij volgen de doodskist van een makker die bezweek bij de taak zonder hoop en zonder uitkomst. Zij begrijpen niet, zij kijken donker en sprakeloos en zij verbeiden den dag waarop zij ook zullen vallen en worden opgeraapt om gedragen te worden met slaphangende armen en beenen naar hun droevig narc huis. Het landschap van Laermans, is als een nocturne die de volksmisere begeleid waaruit gedempt de wraaklust gromt en de opstand.

Heel anders is Valerius De Saedeleer. Hij heeft de Breugheliaansche manier aangewend om zijne overigens zeer persoonlijke visie van den geboortegrond weer te geven. Zijn schilderwerk is effen glad, gelijk glazuur. Hij verwaarloost geen enkel détail. De takken van een boom, de doornen van een haag worden met zulke nauwkeurigheid nagebootst dat ze met een vergrootglas kunnen bekeken worden. Toch heeft hij het diep gevoel der natuur, dat hem tot de innige ziel van een heele landstreek doet doordringen die hij dan schildert in hare volgens de seizoenen steeds wisselende aspecten. Heel Vlaanderen leeft als een panorama in zijn werk met de wateren, de vlakten, de bosschen, de heldere en grijze dagen, de zonnige hemelen of de donkere wolken die zwanger zijn van onweer. Hij schildert de Leye, de trage rivier, die de blauwe hemelen weerspiegelt en de groene weiden die staag klimmen naar de sparrebosschen op den einder. Hij geeft ook wijdsch pralende zichten van Zuid-Vlaanderen, de grootsche golvingen der Schelde-vallei, den stillen luister der labeurlanden en der verre horizonten, met de eenzame hoeven, de dorpjes en de kerktorentjes, heinde en verre verspreid in de grootsch-golvende vlakte . . . [1])

J o z e f M u l s zag 't levenslicht, in een vroom-christenmidden, te Antwerpen, ten jare 1882. Zijn ouders bezaten een passementweverij. In St. Jan-Berchmansgesticht zat hij op de schoolbanken met dat ander begaafde Antwerpsch kind: K. Van den Oever. In 1900 vertrok hij naar Leuven waar hij rechtstudie's deed en alwaar hij, zeven jaar later, tot doctor in de rechten promoveerde. Zijn stage deed hij bij Mr. Jaminé te Antwerpen. Daarna zwierf hij heel Europa door, tot in Caucasië toe, alwaar hij 't landelijke volksleven meeleefde, de inlandsche kleederdracht droeg en wijn dronk uit ossenhorens.

Bij 't uitbreken van den wereldoorlog nam hij den pelgrimsstaf in de hand en proefde, gedurende vier onheilvolle jaren, al de bitterheid der ballingschap. Na den wapenstilstand kalefaterde hij de uiteen geslagen periodiek *Vlaamsche Arbeid* op en bracht ze, als eerste stuurman, weer in de vaart. Thans is hij adjunkt-conservator van 't Museum van Schoone Kunsten te Antwerpen.

Eerstdaags verschijnt van zijn hand *Moderne Kunst*, een bundel essays, loopende van El Greco tot de cubisten en expressionisten onzer dagen. Ook werkt hij ijverig aan een studie over de 17e eeuwsche Vlaamsche klein-meesters: Brouwer, Teniers, Van Croesbeek, Ryckaert, enz., die denkelijk in de lente van 1927 't licht zal zien.

---

1) „Het Rijk der Stilte", p. 64-65.

Over Alfred Hegenscheidt

door Dr. H. H. KNIPPERBERG.

Vóór het uitbreken van den oorlog, ik meen in 1912, maakte ik voor het eerst kennis met Hegenscheidt aan een studentenbanket te Leuven. Er waren gildefeesten. Ik had daarvoor een uitnoodiging ontvangen, en waar ik destijds zeer veel in België vooral in Antwerpen en Leuven, kwam, nam ik aan die feesten deel, temeer omdat in den Leuvenschen schouwburg bij die gelegenheid voor het voetlicht gebracht werd *„Starkadd"*, Hegenscheidt's drama, dat mij als beoefenaar der studie van het oud Germaansche leven, in zijn mythologie zoowel als in zijn historie, bijzonder interesseerde. Poelhekke had in zijn „Taalbloei" de aandacht gevestigd op dit drama en er een fraai fragment van afgedrukt in zijn bloemlezing. Het stuk zou opgevoerd worden onder regie van Hegenscheidt's vriend, Dr. J. O. de Gruyter, die ook de titelrol zou spelen. Waar ik aan den feestdisch bij hen werd geplaatst en het festijn, op zijn vlaamsch en breugelsch, den heelen middag duurde, met overvloed van spijs en drank en lied, opgeluisterd door een studentenorkest, dat afwisseling bracht tusschen de leutige en ernstige speechen van professoren en studenten, had ik overvloedig gelegenheid om met Hegenscheidt zelf te spreken. — —

Alfred Hegenscheidt, geboren in 1866 te St. Jans-Molenbeek, sloot zich aan bij de „Van Nu en Straks"-beweging. Zijn gedichten en zijn drama behooren tot de Tachtiger-poëzie, die den vormkultus hoogstelde. Hegenscheidt toonde een bijzondere voorliefde voor muziek; vooral de duitsche muziek trok hem toen aan. Zijn cyclus „Muziek en Leven" getuigt daarvan. Wie kent niet zijn gedichten op Beethoven en Glück?

Zijn reputatie als dichter dankt hij echter voornamelijk aan het drama *Starkadd*, geschreven in blanke verzen. Hij vertelde mij, hoe men in Nederland indertijd te velde was getrokken tegen het stuk, met het gevolg dat het heel in vergetelheid raakte. Daarom deed het hem zoo bijzonder genoegen, dat Dr. De Gruyter zich thans bereid had verklaard de waarde ervan voor het tooneel te doen blijken, daartoe in staat gesteld door de Leuvensche studenten. Stille, droomerige figuur, lichtte in de oogen van den auteur een vreugdeglimp, nu zijn door de kritiek meedoogenloos achter de bank gestooten werk recht gedaan werd door den vriendenkring, te midden waarvan wij ons bevonden. De opvoering maakte op mij indruk. Zoowel de zegging der verzen als de enscèneering lokte na ieder der bedrijven een storm van applaus

los, en toen aan het slot den dichter en de regie een ovatie werd gebracht, daverde de schouwburg van het huldebetoon. Naderhand, bij rustige herhaalde lezing van het stuk, verkoelde mijn bewondering wel eenigszins, daar de karakterteekening zwak blijkt en het dreunende en ruischende woordgegolf te uitsluitend het gehoor streelt zonder de dramatische spanning te verhoogen, maar toch vind ik „Starkadd" nog altijd een stuk dat ik gaarne zie en hoor. In den tijd dat het geschreven werd, stond het hoog-uit boven de stukken van het vlaamsch tooneel. Naast de „Gudrun" van A. Rodenbach verdient het als zoodanig in eere te blijven voor de literatuur-historie. In Juli 1925 is het als openluchtspel te Valkenburg gegeven; als zoodanig boeit het nog; ook hier had Dr. De Gruyter weer de titelrol, terwijl mejuffrouw De Gruyter optrad als Hilde. Ik las een bespreking dier opvoering van Mathieu Kemp in „De Maasbode". Hij spreekt van „Shakespeare in klein formaat", en motiveert die karakteriseering: „Starkadd, even bonte costumes vergende, vervuld van schijnbaar gelijke oer-passies en hier en daar ingelegd met ietwat verwante grollen, heeft iets ermee gemeen, door aard en hier door omgeving. Maar de zielen zijn kleiner, de wereld is beperkter van wijdte, diepte en hoogte, en de helden, *Starkadd* bovenal, zijn niet weinig litterair. Ge voelt den vernuftig denkenden modernen tijd toch er door, en uit de taal klinkt rhetoriek op, typisch vlaamsche rethoriek. De hier en daar een beetje verouderde boekentaal, gezwollen en hol, hindert inderdaad. Het opzettelijke in het bekende stafrijm op koning Froth vooral. Er bestaan historische redenen voor, maar het doet niet spontaan aan".

Hegenscheidt deelt het lot van Lovendaal ten onzent. Het moderne geslacht, een vriendenkring uitgezonderd, waardeert zijn verdiensten als letterkundig kunstenaar niet naar waarde. Dat onder de zestig koppen, in „Vlaamsche Weelde" samengebracht, zijn portret ontbreekt, vind ik jammer. Hij had recht op een plaats in dien kring.

Mijnheer de Pastoor bij de Armen[1])

door A. GIELEN S. J.

Wij hebben reeds kennis gemaakt met den ongepolijsten pastoor Pellegrin en als wij er bijvoegen dat de vertaalster hem nog heel wat bekoorlijker heeft voorgesteld dan Vautel het deed, dan

1) Clement Vautel: „Mijnheer Pastoor bij de Armen". Naar het Fransch bewerkt door R. W. M. Veen—Bakhuis (325) *f* 1.90. P. Dz. Veen, Amersfoort.

begrijpt men wat 'n personaadje hij moet zijn in z'n fransche soutane.

V a u t e l, wij zeiden het reeds, heeft zich niet weten te matigen „en de figuur is uitgegroeid tot 'n moeilijk te aanvaarden karikatuur".

Wij hadden gehoopt den pastoor bij de armen nu eens op z'n best te zien. Dat was zoo gemakkelijk, zonder zijn karakter te veranderen, hem onder het volk te laten werken in bewonderenswaardige opoffering en zelfverzaking, behept desnoods met eenige koddige eigenaardigheden en wat overdreven gemoedelijkheid.

Maar hij is in dit Tweede Boek nog meer de „engueuleur", de „bekvechter", zou hij zelf zeggen, en de „goujat" dan in het eerste.

Het verhaal begint met het bezoek van een zoogenaamd kunstexpert, Achille de Saint-Preux, *Commandeur in de Koninklijke Orde van Isabella de Katholieke*. De pastoor raakt heelemaal niet onder den indruk bij het lezen van dit pompeuze naamkaartje. De man blijkt later een handige oplichter te zijn en Pellegrin, de oprechtheid zelf, loopt er dan ook in met wagenwijd-open oogen.

„Ik zag bij de deur van de sacristie ook nog 'n soort beeld...", aarzelt de sluwe bedrieger.

En de pastoor geeft zich dadelijk bloot: „O ja! een Christusfiguur in hout gebeeldhouwd. Half opgegeten door den houtworm... er is haast geen vorm meer aan te bekennen. Als het niet om onzen Heiland ging had ik dat oude ding zeker al lang opgeruimd. Stel u voor, mijn parochianen zeggen altijd dat onze verlosser er nooit zoo leelijk kan hebben uitgezien..."

„Valérie, — laat ze praten!"

De heer de Saint-Preux glimlachte onmerkbaar en vervolgde toen, zeer beslist: „Dit beeld is inderdaad zeer leelijk, grof werk van een ongelukkig beeldhouwertje. In uw alleraardigst kerkje, waar zooveel mooie dingen zijn, valt het bepaald uit den toon". De kunstman, om den smaak van

pastoor Pellegrin in het gevlei te komen, prijst als *mooie* dingen de bonte fabrieksprullen, die de Cousinets ten geschenke hebben gegeven.

Het gevolg van dit onderhoud ziet men vooruit, vooral als men weet dat de bedrieger den geestelijke 5000 fr. heeft ter hand gesteld voor zijn armen en hem een prachtig nieuw beeld „met gouden sterretjes" heeft beloofd.

Hij verdwijnt met het oude, waardevolle beeld in zijn auto. Al spoedig zijn de poppen aan het dansen. Op grond van verschillende klachten neemt de politie den vreemden kunstopkooper gevangen, die niemand anders is dan een Levantijnsche, internationale oplichter met name Samuel Zaphyre. In alle kranten kan men nu lezen: „Deze persoon handelde speciaal in religieuze kunstvoorwerpen, die hij zich op allerlei slinksche manieren wist te verschaffen. Hij profiteerde van de armoede en onnoozelheid der dorpsgeestelijken, door hun, veelal met succes, voor te stellen, meer of minder bekende authentieke meesterwerken in te ruilen tegen een prulwerk, gefabriceerd in de wijk Saint-Sulpice." De aangehoudene verdedigt zich dat hij, in het geval der Kerk te Sableuze, eenvoudig een handelszaak heeft gedaan met den pastoor en het beeld gekocht voor 5000 fr., waarop Pellegrin, in tegenwoordigheid van zijn bisschop, woedend uitvalt: „De smeerlap durft te zeggen dat hij met mij zaken gedaan heeft?" Neen, hij heeft alleen maar geld voor zijn armen gekregen, en hij zou het nog eens doen als hij de kans kreeg. „Onze Lieve Heer, die niet van hout is, en niet van de 13e eeuw, omdat hij eeuwig is, die zal het mij niet kwalijk nemen, hoe ik van zijn beeltenis partij getrokken heb, zooveel te meer daar het heelemaal niet gelijkend was: zóó leelijk kan hij onmogelijk zijn." —

Pellegrin moet zich ook voor den kantonrechter verantwoorden en wordt veroordeeld tot twee weken gevangenisstraf en een kleine geldboete. Hij gedraagt zich voor de rechtbank op beslist onbehouwen, zelfs onbeschofte manier en zijn verdedigingsrede is een onberedeneerd en socialistisch utvaren tegen kunst en kostbare kerken: „O! snappen jullie dan niet, dat Hij veel liever zag, dat al die mooie rommel uitverkocht werd om de arme stakkers voedsel voor hun body te kunnen verschaffen?"... „'t Is met zielen al net als met vliegen: je vangt ze niet met azijn. — O, ik begrijp best, waarom de godsdienst het raam uitvliegt, vooral onder het volk. Dat komt omdat de Kerk niet meer, zooals vroeger, degene is die geeft, die verzorgt, de de kleinen beschermt tegen de grooten, de zwakken tegen de sterken. — Zij is een hartelooze boekhoudster geworden en zij had apostelen en martelaren noodig, maar zij heeft net personeel, dat antieke kunstvoorwerpen bewaart in een soort musea, waar de bezoekers God den rug toekeeren om zijn portret te bewonderen aan den wand of in een nis.

Men ziet, Pellegrin begint al verder van huis te raken. Hij mag

wel eens denken aan de waarschuwing van den ouden Kardinaal tegen de poupulariteit. „Want populariteit behoudt men uiterst zelden zonder een houding aan te nemen, zonder masker voor te doen, zonder onrechtvaardig te worden". Daar gaat het naar toe met den pastoor: hij spreekt blijkbaar voor de tribune: de menschen buiten juichen hem toe. Een dweepzieke vrouw gilt tegen hem: „Goed gedaan, kameraad Pastoor... leve het Socialisme.

— „Zij zegt: kameraad", merkt de dokter, die in het fordje naast hem zit, spottend op.

— „Dat is een beetje kras", juicht Pellegrin.

— „Neen, een beetje overhaast misschien", geeft Proplex toe.

En hij krijgt gelijk, want al heel spoedig is hij werkelijk in de netten van het socialisme gevangen.

Op weg naar Saulnae

Jeanne Réveil, de jonge vrouw die hem „kameraad" heeft genoemd, komt hem vertellen dat zijn pastoorschap niets dan een „baantje" is, „maar, u hebt een zending te vervullen, een zending als waar priester, bezield door den echten Christusgeest!" En jawel, na eenige bezoeken heeft de feeks het hoofd van den naieven pastoor zoo zeer in de war gebracht, dat hij zich verzet tegen de beslissing der Overheid en zijn arm dorpje verlaat om de „aalmoezenier der socialisten" te worden in Parijs. De arme dwaas verbeeldt zich dat hij best in staat is, het proletariaat terug te brengen tot den godsdienst door hun taal te spreken en zooveel mogelijk hun gelijk te geven.

Klaarblijkelijk heeft Vautel deze episode gezocht om zijn gal uit te storten over het gepeupel en de leiders, die óf warhoofden zijn óf bewuste misleiders, óf vermomde kapitalisten, óf spionnen van de geheime politie. Dit alles ontdekt hij al vrij spoedig en ook dat zij hem willen gebruiken om de massa, die nog eenig geloof heeft, tot hunne partij over te halen en los te maken van de Kerk. Onder de werklieden gaat het aanvankelijk beter. Ze vinden hem een gezellig type, en flinken kerel, die er niet tegen op ziet de ruziemakers een por te geven dat zij met hun beenen in de lucht fladderen, de rijken

de les te lezen en er blij mee is tot hen af te dalen. Hij eet met hen in de volksrestaurantjes, heeft zich verhuurd als wagenwasscher in een automobiel-garage, en spreekt een platter argot dan zij zelf.

Maar als de pastoor in zijn onstuimige redevoeringen ook durft spreken van hun *plichten* dan is het mis. Hij legt hun uit dat zij bedrogen worden, dat die pamfletten tegen de muren, waarin zij paria's genoemd worden, alleen dienen om hen op te hitsen, dat de leiders een goed leventje leiden en een aardig duitje aan het volk verdienen, enz. „Daar schijnen jullie van op te kijken, niet? dat ik zoo zeg .... Ik weet wel wat jullie denkt: „Die vervloekte pastoor is heelemaal omgedraaid. Hij scheldt op de armen en nu praat hij wel van slechte armen, maar die zijn er niet, want dat zijn ook slachtoffers." Dat hangt er van af .... Eerst nog eens zien! Iemand is geen slachtoffer alleen omdat hij werken moet voor zijn brood. God heeft tegen vader Adam gezegd, toen die zich slecht gedragen had terwille van een vrouw: „In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten". Toen heeft hij hem, mèt zijn meisje, het park uitgegooid, waar ze zich niet hadden gehouden aan het reglement .... Maar onder ons, het zou toch op den duur een beetje saai geworden zijn, altijd maar in zoo'n planten- en dierentuin te leven zonder iets te hoeven doen van den morgen tot den avond. De arbeid, dat is een der mooiste uitvindingen van God, die zelf dan toch ook maar de klei heeft aangepakt om zich niet te vervelen .... Wat zitten ze dan toch te zeuren, die grappenmakers, die je dadelijk voor paria uitmaken, als je niet de middelen hebt om den heelen dag te leggen luieren? Paria's, dat zijn degenen, die geen eer meer stellen in hun werk, die hun werktuig altijd te zwaar vinden, die zich zelf houden voor slaven .... afgunst en haat knagen aan hun hart ...." Dat is te veel. Ze brullen:

„Kameraads, de pastoor belooft ons klapstoeltjes in den hemel.

„Dat is zijn beroep!"

„Hij is een waakhond, gevoed door de kapitalisten".

„Weg met den pastoor." z

En Pellegrin gaat weg: „Ik heb me vergist of ik ben niet de rechte persoon."

Ten einde raad, bang om terug te keeren tot zijn bisschop, besluit Pellegrin zich persoonlijk te wenden tot den Heiligen Vader: „ik zal de stoute schoenen aantrekken en het rapport aanvragen van den generaal!" Hij gaat naar Rome, schrijft een brief aan zijne Heiligheid, waarin hij vraagt om een audiëntie en zet onder deze petitie: P.S. — ik zal het antwoord morgen bij Uw concierge komen halen." Daarna gaat hij naar den dienstdoenden garde-soldaat bij de Bronzen Poort en voegt hem toe: „breng dat eens vlug naar den Paus ..... 't is dringend!"

Pellegrin wordt ontvangen op het Vaticaan .... zoo wil het Vautel. Want hij zoekt de gelegenheid: de pracht en weelde te

hekelen. Hier hebben ze geen kosten gespaard om je de oogen op uit te laten kijken! En dan de Zwitsersche lijfgarde: „allemaal zijde en fluweel, uniform en uitrusting .... Maar wat zullen ze een boel te poetsen hebben, als de adjudant op inspectie komt."

— Nu, er is goud genoeg in dit huis! En tapijten ook .... De eerste apostelen, die blootsvoets over de wegen gingen, zouden er zeker wel graag op loopen: dat zou eens wat anders zijn."

Van zulke goedkoope glossen moet men er een heele massa slikken, voor Pellegrin in tegenwoordigheid van den Paus staat, de hielen tegen elkaar slaat en militairement salueert .... zich dan het

„'t Was in mijn hoogmoed, Monseigneur"

ceremonieel herinnert en wil beginnen met zijn kniebuigingen, maar het zoover niet brengt.

Zijne Heiligheid is erg gemoedelijk en vaderlijk en zeer wijs, volgens Vautel dan altijd! En hij zegt aan Pellegrin, dat de hoogmoed hem heeft misleid om iets hooger te willen zijn dan anderen en te denken dat hij door God tot bijzondere dingen was geroepen. En hij moet nu maar stil tot zijn bisschop teruggaan en zich verontschuldigen ....

En Pellegrin doet dat:

„Ik beken, dat er hoogmoed in mij is geweest .... U hebt me dat verweten en toch heb ik het niet willen gelooven .... Ik vergat, dat de ware plichtsbetrachting gelegen is in het doen van den eenvoudigen, dagelijkschen plicht; dat een goed soldaat moet blijven op den post, waar hij geplaatst is. Ook ik heb willen eten van den boom der kennis, dat wil zeggen van den boom des hoogmoeds. En misschien

heeft Eva hierbij ook een rol gespeeld, al heeft ze niet meer dan mijn geest verleid [1)].... Mij zelf bedriegende, heb ik anderen bedrogen. Ik heb op goed geluk rondgedoold, zonder den weg te kunnen vinden. Deze eeuw is veel te ingewikkeld voor zoo'n hals als ik ben. Ik heb gewerkt, ik heb geleden.... En o! intusschen dacht ik, de waarheid te hebben gevonden! Ik sprak tot de armen, de stakkers, de slachtoffers en ik dacht hun de liefde te brengen van een God, dien zij niet meer kenden. En wat gebeurde tr toen? Ik heb mijn kop verloren en daar hebben de anderen me bij geholpen; ik heb me voor een luchtheld gehouden, terwijl ik nooit meer geweest ben dan ziekendrager.... Ziekendrager! Juist, dat is mijn ware plicht als priester.... De gewonden opzoeken in het prikkeldraad des levens, ze dragen naar de Roode-kruis-post en ze verzorgen, ze helpen, die stakkers, die zich zelf niet kunnen helpen. Maar ik heb te slim willen zijn.... En dat was hoogmoed, ja werkelijk hoogmoed! Monseigneur, ik heb zwaar gezondigd!"

En dan: „Kan Uwe Eminentie mij geen kruiwagen bezorgen om mij geplaatst te krijgen bij de koloniale infanterie?"

— Bij de koloniale infanterie? herhaalde de bisschop ontzet.

Nu ja, bij het corps missionarissen....

De bisschop herademde.... en Vautel wreef genoegelijk zijn handen: hij had waarschijnlijk al een titel op het oog voor een derde deel *Mon Curé chez les Indigènes* of iets dergelijks.

Ik hoop echter dat het zoo ver niet komt!

Dat hoop ik, want de kunst van Vautel is mij te klein. Ik erken het recht der satyre, en ik kan nog zonder ergernis Juvenalis lezen, omdat uit zijn gloeiende verontwaardiging zijn overtuiging spreekt. Vautel zegt ook meer dan eens rake waarheden, maar hij doet het op de manier van den man, die een kwaden dronk heeft, en die zijn gal eens moet uitstorten. Hij *zoekt* onaangenaamheden.

Zijn kunst is mij te goedkoop. Hij maakt gebruik van het kunstje der tegenstelling, dat altijd nog opgeld doet bij de groote massa.

Teeken Napoleon en laat hem flauw vallen als hij een geweerschot hoort; neem Voltaire en laat hem schietgebedjes prevelen; stel Dante voor en doe zijn keukenmeid hem de Comedia dicteeren, en 't slaat in bij 'n half-millioen menschen.

Laat ons een pastoor zien, zijn pijp rookend onder het brevieren, vrij dorstig naar zijn witte wijntje, zich gedragend als een pummel wanneer hij ergens op bezoek komt, een taaltje uitkramend van „goujat", over God sprekend als over zijn koster of tuinman, met een verstand, waarvan de schors moet beschadigd zijn; geloovend dat hij lammen en blinden kan genezen; met een naieviteit, waarvan een zeekoe zou omvallen en daarbij een schreeuwleelijk, waarvan de ooren tuiten, en het trucje is uitgespeeld. Maar 't is goedkoop.

---

1) Dit slaat op het feit dat Jeanne Reveil hem heeft overgehaald om naar Parijs te gaan.

Ik mag lijden dat als Pellegrin naar de Missie vertrekt, hij een zachten dood moge vinden in de golven.

De foto's in het artikel zijn uit de film der beide romans — van Etabliss. L. Aubert, Paris.

Heinrich Federer

door FRANS SALING.

Er zijn weinig schrijvers in het mooie Zwitserland en vooral heel weinig katholieke auteurs. Onder deze neemt Heinrich Federer, een priester, zonder tegenspraak de eerste plaats in.

Dezer dagen werd de aandacht bijzonder op hem gevestigd, daar hij den 7den October 1926 zijn 60sten verjaardag vierde.

Van wijd en zijd ontving hij bewijzen van hulde en bewondering, hetgeen niemand zal verbazen, die weet dat bijna iedere lezer van Federer's boeken ook zijn bewonderaar wordt. Zijn prachtig geboorteland is bij voorkeur het tooneel zijner verbeeldingen en hij laat er optreden de echte, bloedwarme menschen van zijn volk met hun frischheid, in hun eenvoud en eigenaardigheden, in hun rotsvast geloof.

Heinrich Federer werd geboren te Brienz, niet ver van Interlaken, op 7 October 1866. Maar hij bracht zijn kinder- en jongelingsjaren door in Sarmen (Obstwalden). Zijn vader was een veelzijdig begaafd man: muzikaal, goed teekenaar, tooneelspeler en uitstekend voordrager. De moeder een eenvoudige, practische huisvrouw, met die onverwoestbare liefde voor haar land, welke Heinrich van haar schijnt te hebben overgenomen.

De jonge Heinrich bezocht in Sarmen de latijnsche school; daar dweepte hij met de oude Zwitsersche geschiedenis. De jongelui voerden legenden ten tooneele en de knaap voelde zich in zijn element en gaf reeds blijken van zijn talent. Op deze school en uit die oude geschiedenis maakte hij ook kennis met het vroegere Zwitserland, het katholieke, daarna door de Hervorming beroofd van veel luistervols en dichterlijk beroofd.

Reeds als jongen voelde Federer zich aangetrokken tot de populaire figuur van „Broeder Klaus", wiens levensbeschrijvingen op alle scholen de ronde deden en in de volksbibliotheken werden gevonden. Maar hij werd steeds voorgesteld als de wijze en hoogvereerde staatsman, totdat Federer ontdekte den „Heilige". Reeds

in het College stelde hij hem voor in een drama, maar later herstelde hij met grooter kennis van zaken de aloude figuur en gaf Klaus terug aan het Katholieke Zwitserland.

De voorbereidende studiën voor zijn priesterschap voltooide hij in Eichstatt, Luzern, St. Gallen, en werd toen benoemd tot kapelaan in het dorpje Jonsvil. Daar werkte hij zeven jaren lang, toen werd hem, ook al om zijn wankele gezondheid een rectoraat gegeven te Zurich en een redactiezetel aan een blad. Hier was hij op zijn plaats. In Jonsvil had hij zijn romans doorleefd, ontworpen en overdacht, in Zurich kwamen zij aan het volle licht om zijn landgenooten blij te verrassen.

Daar verschenen zijn *Lachweiler Geschichten*, alleraardigste verhalen met een ernstigen ondergrond, waarin hij met vaste maar liefdevolle hand zijn boersche dorpsgenooten teekent.

Hierop volgde het alom bekende *Jungfer Therese*, dat dikwijls beschouwd wordt als zijn meesterwerk. Men weet, deze Therese is de huishoudster van een jongen kapelaan, een stevige boerin op middelbaren leeftijd, practisch en met een stevig gezond boerenverstand, waarmee ze gewoonlijk de moeilijkste situaties weet op te lossen. Kostelijk is het verhaal van haar reis naar Italië, waar de pastoor gevaarlijk ziek is geworden en zij hem zal gaan verplegen. Gedurende die afwezigheid speelt de kapelaan den pastoor en haast zich om alles op nieuwe leest te schoeien. De dorpelingen zijn niet best te spreken over al die nieuwigheden. De kapelaan wordt echter overmoediger en gaat zelfs over zijn denkbeelden schrijven. Gelukkig komt de pastoor genezen terug, en als Therese ziet dat hij doodsangsten beleeft om zijn lichtvaardig geschrijf, weet de kloeke Jungfer hem uit zijn moeilijken toestand te redden. De kapelaan is wijzer geworden door de opgedane ervaring, laat zijn opgewonden nieuwigheden varen, en legt zich er geheel op toe zijn parochianen echte deugd en godsvrucht boven alles te leeren.

Niets is zoo moeilijk als het schrijven van een priesterroman. Men overdrijft zoo licht naar den éénen of anderen kant. Federer is geslaagd boven velen, misschien boven allen, die het in de laatste tijden hebben beproefd.

Na *Jungfer Therese* gaf hij een anderen, een forschen roman: *Berge und Menschen*. Hier verlaat hij het liefelijke Lachweiler met zijn goedige, echt-christelijke bevolking, om den strijd te beschrijven tusschen de natuur en den machtigen mensch. Een ingenieur tracht een spoorweg aan te leggen op den sneeuwberg, en als hij het groote werk bijna heeft voltooid en den reus in boeien geklonken, wordt alles vernietigd door een geweldigen storm.

Dan keert hij weer terug tot zijn boeren, en wat nog zelden iemand deed vóór hem, hij beeldt ons hun innerlijk, godsdienstig leven uit.

In *Mättelisappi* schildert hij ons de persoon van zijn eerste godsdienstleerares, een verstandige maar zeer eenvoudige boerenvrouw,

die de kinderen den catechismus leert. Van haar heeft hij de eerste beginselen genoten van zijn geestelijke kennis en uit dankbaarheid draagt hij deze vertelling op aan haar nagedachtenis.

Ook aan zijn hoogvereerden „broeder Klaus" danken wij nog menig verhaal: *Spitzbube über Spitzbube* — *Wander in Holzschuhen* e.a. en hij gaf den vromen broeder zijn eigen type terug dat in den loop der eeuwen was vervlakt.

In zijn *Pabst und Kaiser in Dorfe* vat hij de geheele wereldgeschiedenis samen, den strijd tusschen Kerk en Staat, teruggebracht naar een klein dorp. Nergens heeft hij zoo de strakke eenheid in zijn verhaal weten te bewaren. In het midden van alle gebeuren staat de kerktoren. Voor den pastoor is hij te hoog, voor den burgemeester nog hoog genoeg. Vandaar de fette strijd tusschen de wereldlijke en geestelijke macht. De pastoor drijft zijn zin door, de toren wordt hooger, maar de bliksem slaat hem neer en alle kleine en kleinzielige veeten worden weggeblazen in den storm.

F e d e r e r zou echter voor zijn werk ook andere schouwplaatsen kiezen dan Zwitserland. Hij bezocht Italië; liet veelal de groote steden vol schoonheden en wonderen der kunst ter zijde liggen en dwaalde door de eenzame streken van Umbrië; waar hij de voetstappen zocht te volgen van den H. Franciscus. Daar in de Abruzzen voelt hij zich thuis te midden der Umbrische boeren. Daar vindt hij de stof voor zijn roovergeschiedenis *Sisto en Sesto*. De strenge Paus Sixtus V wordt gedwongen zijn broeder, den ruigen bandiet Sesto te veroordeelen. Ook hier weer die liefde voor den geboortegrond: al de veroordeelden vragen voor hun dood als laatste gunst de aarde van het dorp hunner jeugd nog eens in hun handen te mogen drukken.

Den Heiligen Franciskus gedenkt hij in verschillende kleine verhaaltjes; het laatste dat verscheen, heet *Der heilige Habenichts*.

F e d e r e r tracht, waar hij maar een kans ziet, zijn literatuur tot een hooger plan te verheffen: de alledaagsche, lauwe, gewone christenen op te wekken uit hun sleur en warm te maken voor meer innerlijk en vuriger leven.

Doch zijn prachtig verteltalent zorgt dat zijn boeken geen oogenblik vervelend of prekerig worden. Overal ontmoet men zijn prettigen humor, zeldzamen humor en geest, die zelfs aan zijn ernstigste en vroomste boeken een onweerstaanbare aantrekkelijkheid verleent.

Wij hopen nog vaak een nieuw boek van den zestigjarige te mogen genieten, en zijn vast overtuigd dat allen, die hem kennen, zich bij dezen wensch zullen aansluiten.

Israël Zangwill

door G. FRIEND.

De eigenaardigheid van dezen Schrijver — die sinds lang niet meer tot de jongeren behoort — is zeker zijn trouw aan zijn ras, want zooals zijn naam aanduidt is hij van geboorte Israëliet en zijn beste werken zijn die, waarin hij ons in den kring zijner geloofs- of rasgenooten voert.

Hij werd geboren in 1864 in Londen, waarheen zijn vader, een Russische balling, de wijk had genomen om een doodvonnis of ten minste gevangenschap te ontvluchten, als gevolg van een niet zeer belangrijk militair vergrijp.

Hij werd opgeleid in een Joodsche school in Oost-Londen, waar hij later, na met veel succes aan de Universiteit gestudeerd te hebben, leeraar werd. Maar hoezeer hij ook in deze betrekking voldeed, begreep hij toch dat zijn weg hier niet lag en begon hij te schrijven.

In 1888 kwam zijn eerste roman uit: *The Premier and the Painter*, een politiek-humoristisch verhaal. 't Schijnt dat het succes er van hem den moed gaf, het leeraarsvak op te geven om zich aan journalisme en literatuur te wijden. Maar het viel niet mee. Evenals de meeste beginnelingen op dit gebied, moest Zangwill een zwaren tijd doorworstelen vóórdat hij er boven op was. Men kan oordeelen over zijn moeilijkheden en teleurstellingen door hetgeen hij later er over schreef in de volgende bittere woorden: — Als gij gezegend zijt met eenig talent, zeer veel ijver en zekere hoeveelheid inbeelding hebt, groot genoeg om U in staat te stellen overheden, gelijken en critici te verachten, zoowel als de fantastische eischen van het publiek, dan is het mogelijk zonder vrienden of bescherming of lastige beroemdheden om uw manuscripten te lezen, door nacht en dag jaren lang, in den bloei uwer jeugd slavenarbeid te verrichten, een naam te verkrijgen oneindig minder algemeen bekend dan die van een bokser en een geldelijke positie, waarvoor gij met veel minder moeite alleen hadt kunnen geboren worden.

Hij verwierf echter zekere beroemdheid als humorist door zijn werken: *The Bachelor's Club, The old Maid's Club* en *The Big Bow Mystery*, een boeiend detectiveverhaal, dat zeer in den smaak viel. Zijn roem echter vestigde hij door zijn *The Children of Ghetto* (1892). Dat is zijn mooiste en meest origineele werk, waarin hij met meesterhand zijn eigen volk teekent in hun lijden, strijden en ook in hun minder aangename eigenaardigheden.

Hij won met deze vertellingen een eenige plaats in de literatuur, want hij voelde zich geheel thuis in de Joodsche kwartieren van

Londen; hij kende er alle straten en groezelige steegjes van en met echt Joodschen trots teekent hij ons zijn stamgenooten in hun eenvoudige vroomheid, hun trouw aan het verleden, hun geduld en zelfopoffering, hun nederige lijdzaamheid, en vriendelijke menschelijkheid, maar hij is te veel kunstenaar om niet hun zwakheden te zien en de schaduwen door hun fouten op zoovele goede eigenschappen geworpen. Daarom schrikt hij er niet voor terug hen naar waarheid uit te beelden met hun winstbejag, hun gierigheid en chuichelarij. Hij bespot hun overdreven godsdienstige praktijken en ouderwetsche gewoonten, maar ik vol eerbiedige bewondering voor de schoonheid en de mystieke beteekenis van de ceremonies, overblijfselen van hun eeuwenoude godsdienstige traditie.

Nog nooit werd de ziel van den Engelschen Jood met zooveel begrip, sympathie en onpartijdigheid ontleed als Zangwill deed in zijn schetsen uit het Ldondensche Ghetto. Zijn tragedies zijn doorweven met comédies en zijn comedies met diepe, innige tragiek. Deze fijn gestyleerde en vlot loopende verhalen behooren in hun grootschen eenvoud tot het beste, wat in dit genre in Engeland verschenen is.

Zij kwamen meest alle 't eerst uit in de tijdschriften *The Seller* en *The Day*, die onder redactie stonden van de bekende humoristen Jerome en Robert Barr. Hierin schreef Zangwill ook zijn grooten roman *The Master* (1895) waarin de teleurstellingen worden verhaald van een jongen schilder uit Nieuw Schotland, die in Londen succes zoekt en na vele desillusies ondervonden te hebben in kunstkringen — scherp door Zangwill geteekend — weer naar zijn wildernis terugkeert.

Met nog meer bijtenden spot teekent hij in *The Mantle of Elyah* een gewetenloozen politicus die om zijn doel te bereiken, en tot macht te komen, zijn beloften breekt, en telkens wanneer hij het noodig acht van overtuiging wisselt. — Maar zijn meesterschap komt toch het meest uit in zijn Ghetto-novellen.

Ook voor het tooneel heeft Zangwill veel gewerkt; in de laatste jaren schreef hij zelfs nog meer komedies dan romans. Ook dramatiseerde hij vele van zijn Ghetto-verhalen. Hij kwam in zijn tooneelstukken herhaaldelijk op voor de belangen der Joden. In 1911 verscheen zijn *The War God*, waarin hij de onzinnigheid van den oorlog op de kaak stelt vóór de gruwelen van den grooten krijg.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

In ons November-nummer schreef Dr. A. Jacobs een waardeerend artikel over het jongste boek van Dr. G. Brom: *Roman-*

tiek en Katholicisme in Nederland. Nu lezen wij in *Mededeelingen* (orgaan van de vakgroep „Bouwkunst") — hoe komt het artikel dáár verzeild? — eene bespreking, die niet zoo heel vriendelijk is en een beetje persoonlijken klank heeft. Na de woorden van Fruin te hebben afgedrukt, waarin deze opmerkt dat wij ons niet uitsluitend laten leiden door de logica, maar zonder het te willen ook onder den invloed staan van onze neigingen en vooroordeelen, gaat de onbekende criticus voort:

„Deze woorden van Fruin waren juist, en in hooger mate dan de meeste geleerden ooit hebben willen toegeven. Zij zijn juist in zóó hooge mate, dat zij, aangehaald in de inleiding tot dit werk van dr. Brom, den indruk maken van een onbewuste satire op dat werk. Wetenschappelijk is dit geschrift slechts in zooverre als het een grooten en belangwekkenden voorraad aanhalingen bevat, aanhalingen, die niet alleen aan de meest verscheiden gedrukte, maar ook aan ongedrukte gegevens, aan brieven, ontleend zijn. Onwetenschappelijk is het, niet enkel door hier en daar al te voorbarige gevolgtrekkingen, maar door zijn geest.

Dr. Brom's geest is paradoxaal. Maar niet met die fijne paradoxie, die een waarheid kennen doet door de glimlachende verdediging van haar tegendeel, doch met die grovere, die achter een zeer besliste, een verrassende voorstelling van onwaarheid verbergt. Het bleek indertijd reeds door zijn boek over Vondel's Bekering. Het blijkt ook door dit boek, dat bovendien veel slordiger dan dat jeugdwerk werd gestileerd. De neiging door den vorm van zijn voorstelling te verrassen en daardoor van de meer bezonnen waarheid af te leiden, speelt hem al te vaak parten. Als hij schrijft: „Moest de iedereen aanvliegende Van Vloten soms een dolle hond lijken, Huet scheen op sommigen eerder de indruk te maken van een valse kat", dan zijn de beperkende woorden „moest soms lijken" en „scheen op sommigen" de al te late rem van een zelfbezinning, die voor zijn onoverwinbaren aanleg waarschuwde. Hijzelf was het, die twee voorname leiders van ons negentiende-eeuwsche geestesleven met de woorden „dolle hond" en „valsche kat" doodverfde. Hij vond het ook wel aardig dit te doen, al wist hij dat daarmee niet de waarheid over hun karakter werd uitgedrukt. Dat hij op 't laatste oogenblik die bewering temperde, bewijst eens te meer zijn innerlijke onzekerheid.

Dat deze geestesaanleg, nu meer dan minder, tot in de verste vezelen van dr. Brom's stijl is doorgedrongen, maakt een vruchtbare lezing van zijn werk zoo moeilijk. Het boek is bestemd voor geleerden, niet voor leeken. Het is vooral bestemd voor jonge geleerden, die hier menig gegeven en menige verbinding van gegevens kunnen vinden, waarvoor ze ontvankelijk zijn en waardoor ze hun studie kunnen laten beïnvloeden. Maar hoezeer is

met dit doel in strijd, dat men zich bij iederen volzin moet afvragen wat er waar aan is en wat onwaar.

Zeggen we ten overvloede: onze bedoeling is niet er op opmerkzaam te maken, dat deze schrijver een katholiek geleerde is en dat zijn oordeel getint is door zijn overtuiging. Deze partijdigheid achten wij eer een voor- dan een nadeel. Zij is er een, waarvoor de schrijver uitkomt en die de lezer weett. Maar dat die lezer ook nog rekening heeft te houden met een geestesgesteldheid, die de schrijver zelf niet kan goedkeuren en die in haar velerlei vermommingen slechts met moeite is na te gaan, — dit ontneemt aan zijn werk wat het niet missen kan en wat, ondanks persoonlijke ovetruiging: de groote deugd van Fruin was: betrouwbaarheid, niet enkel in het mededeelen van de feiten, maar vooral in het afwegen van hun onderling verband.

Het voorbeeld, dat we zooeven gaven, is natuurlijk een uitzondering. Zóó onbehouwen kon zelfs dr. Brom niet vaak de waarheid geweld aandoen. Maar lezen we den allereersten volzin van het eerste opstel in het eerste deel. Hij luidt als volgt: „Zooals de reus Christophorus aan de ingang van een kerk het Christuskind door de golven draagt, zoo dorst de geweldige Bilderdijk bij de poort van zijn eeuw het schijnbaar kinderachtig Christendom over de revolutiestroom heen beuren". Schijnbaar fraai gezegd, hoewel de vergelijking klaarblijkelijk mank gaat. Maar letten we alleen op de hoofdstelling, dat namelijk Bilderdijk bij het begin van de eeuw het Christendom „over de revolutie-stroom heen" beurde. Deze stelling is meer waar, wanneer ze op Chateaubriand dan wanneer ze op Bilderdijk wordt toegepast. Hoevele malen is diens redding van het Christendom, zijn schrijven en uitgeven van „Le Génie du Christianisme", op het eigen oogenblik toen Bonaparte in 1802 de „revolutie-stroom" indamde, niet met juist zulke termen geprezen als dr. Brom hier gebruikt! Dr. Brom weet dit natuurlijk. Het is alleen zijn eigenaardige geestesgesteldheid die hem zóó doet schrijven dat reeds de eerste volzin van zijn boek onder een opzienwekkenden schijn een weinig doeltreffende karakteriseering verbergt.

Volzinnen als deze zijn in het werk legio. Zij zijn er zoo talrijk dat zij een wezenlijke waarde verdonkeren, en menig nadenkend lezer de vraag op de lippen brengen of de katholieke herleving met deze „boodschap van een verrijzenis" gebaat kan zijn.

De Boekverkooper geeft een leerzaam staaltje van de oppervlakkige wijze, waarop het publiek zijn lectuur kiest: „Het rapport van den bibliothecaris van een volksleesbibliotheek in Rotterdam vermeldt eenige merkwaardige gegevens over den invloed van den titel bij de keuze van een boek. Oude, zoetsappige en romantische lectuur wordt veel meer gevraagd dan de werken van onze nieuwe schrijvers. In de romanafdeeling heeft de titel van het boek grooter invloed, men vraagt lectuur op den titel afgaand, en dus een boek,

dat „Kalverstraat" heet 20 maal, tegen zesmaal een, dat „De Gilden" genaamd is, hoewel in beide gevallen de schrijver dezelfde is. In het algemeen zegt de auteursnaam dezen lezers zeer weinig. Men leest op goed geluk Erasmus 15 maal als zijn „Lof der Zotheid" heet, doch slechts 4 maal, wanneer hij het „Twaalf Samenspraken" noemt. Evenzoo gaat het in de volgende gevallen: Shakespeare *Coriolanus* 4 maal, *Othello, de Moor van Venetië* 19 maal, Bremer *Een Dagboek* 4 maal, *Huiselijk Geluk en huiselijk Leed* 71 maal; Brusse *Het Nachtlied van de Zee* 50 maal; *In de Nachtbuurt* 118 maal; Carmen Sylva *Castel Pelech* 28 maal; *Op dwaalwegen* 109 maal; Van Hulzen *In hooge Regionen* 12 maal; *Een Vrouwenbiecht* 72 maal.

't Blijft inderdaad verwonderen hoe het publiek een titel gesuggereerd wordt. En vooral een titel, die iets belooft van sensatie. Aan dit soort reclame kan de schrijver natuurlijk heel onschuldig zijn, er zelfs geen flauw vermoeden van hebben gehad. Maar schrijvers en vooral uitgevers beginnen toch hoe langer zoo meer aan bewuste reclame te doen. In Frankrijk heeft dat al z'n hoogtepunt bereikt. „Precies zooals een kruidenier doet voor zijn waar, of een spekslager of een fabrikant van laxeerpillen, zegt Onder de Streep in het *Handelsblad*. En het blad vertelt dan ook van een jongen auteur, die zich een aantal kogels door het hoofd schoot, genas, en opgang maakte met zijn boek, dat er eerst niet in wilde. Zouden anderen hem navolgen? Een gevaarlijk experiment, want verondersteld dat zoo'n schrijver meer in zijn hoofd heeft dan boomwol of zaagmeel, dan kunnen de kogels er wel eens een einde aan maken. Maar zou de literatuur daar veel bij verliezen?"

In *Hochland* (Dec.) geeft Herman Bahr een artikel over *Charles Maurras* dat wordt voortgezet. Maurras is geboren in 1868 evenals Léon Daudet. Hij richtte in 1899 de „Action française" op, die door de felle stukken van Daudet een zekere beruchtheid heeft verkregen en dezer dagen nog door de kerkelijke overheid werd gedésavoueerd.

In dit zelfde nummer vind ik ook een bericht van Professor Scheidewin over een heruitgave van een werk (Faustina) van gravin Hahn-Hahn. Hij zelf is eene groote bewonderaarster dezer bekeerlinge (1805-1880) en van haar werken. Hij zegt: Katholieken können . . . die Werke der Gräfin Hahn-Hahn, die aus das Zeit nach ihrer Konversion stammen, unmöglich vergessen; auch sollte ihnen das Bedürfnis nach Weiterverbreitung von Mund und Ohr eine ernste Angelegenheit bleiben. Hij erkent vroeger een ijverig lezer te zijn geweest van hare boeken, en hij daaruit „blijvende indrukken in het leven heeft meegedragen". Oudere lezers herinneren zich ongetwijfeld de romans en vooral ook de reisbrieven van Hahn-Hahn. Wij vonden ze in onze jeugd wat langdradig, maar wij gelooven dat eene moderne bewerking deze boeken gemakkelijk weer in eere kan herstellen. Voor dat zij katholiek werd schreef zij 11 romans en

als bekeerde 27 grootere en kleinere. Is daar niet iets bij voor een ondernemend katholiek uitgever?

Die schöne Literatur deelt nu mede dat zij op Jozef Winckler's *Glossen zur Katholischen Literatur* (in het Novembernummer hebben wij er over gesproken) talrijke protesten en tegenstukken heeft ontvangen, maar zij drukken geen enkel af, wegens plaatsgebrek. „Wir werden also erst im nächsten Jahrgang auf die allgemeine interessierende Fragen zurückkommen können". Jammer!

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S. J.

Ayres (Ruby, M.) RICHARD CHATTERTON. Uit het Engelsch door Kampinga (273) *f* 1.75. „Holland", Amsterdam.

Richard Chatterton is verloofd met Sonja Markham.

Hij is rijk en knap, en vindt het leven zoo behagelijk, dat hij er niet aan denkt om in den oorlog te gaan.

Zijn vrienden op de Club veroordeelen hem scherp en zijn vriend Montagne laat genoeg doorschemeren dat hij hem beschouwt als een lafaard. Maar juist deze Montagne is laf, hij speelt een valsche rol en zou niets liever willen dan Sonja voor zich zelf winnen. En inderdaad, het meisje wordt koeler en koeler tegen haar verloofde en eindelijk komt het zoo ver dat het engagement wordt verbroken. En Chatterton gaat naar Frankrijk, vecht dapper mee en wordt gewond. Hij keert terug tot herstel en Sonja, die er niets van weet dat hij in den oorlog was, ziet hem met een knappe verpleegster. De gemeene Montagne weet daar een valsche verklaring van te geven in zijn eigen voordeel. Eindelijk dringt het tot Sonja door dat hij dienst heeft genomen, gewond werd, en op het punt staat weer naar zijn regiment terug te keeren. Zij gaat naar het station om hem te zien vertrekken, maar ongelukkig is hij weer in gezelschap der verpleegster. Dadelijk is Montagne er weer bij om haar te veroveren en dringt aan op een spoedig huwelijk. Werkelijk dringt het tot Chatterton in de loopgraven door, dat het huwelijk reeds voltrokken is. Hij vecht met den moed der wanhoop en wordt voor dood opgenomen. En Sonja hoort van zijn dapper strijden en sterven.

Maar het bericht van zijn dood was voorbarig evenals dat van Sonja's huwelijk. Zij is vrij.

Ayres (Rubes M.) EEN TE VEEL. Uit het Engelsch door L. B. (212) *f* 1.50. „Holland", Amsterdam.

En degene die te veel heet, is de vrouw, waarmee de schatrijke Robert Buchanan twaalf jaren geleden getrouwd was en die na een paar maanden huwelijks als danseres er van door is gegaan. Iedereen

meende dat zij dood was. En nu juist op het oogenblik dat Buchanan een eenvoudig winkelmeisje ten huwelijk heeft gevraagd, komt zij opdagen, springlevend. Het winkelmeisje keert terug naar Londen en ziet daar voor het eerst haar vader, die een onmetelijk fortuin heeft gewonnen en aan zijn dochter beproeft goed te maken wat hij aan zijn vrouw misdaan heeft. Lang heeft hij daarvoor niet den tijd, want hij komt om door een auto-ongeluk.

De schoonzuster van Bachanan aast op zijn nalatenschap voor haar zoontje en haalt de danseres, Roberts vrouw, over om nooit toe te stemmen in een scheiding.

Buchanan zelf heeft het zich onmogelijk gemaakt, want hij wilde het winkelmeisje niet vertellen dat hij vroeger gehuwd was geweest, en maakt haar wijs dat hij met haar lichtzinnig gespeeld heeft. Die beleediging kan hij niet meer ongedaan maken. Hij kwijnt weg en het rijkgeworden meisje vergaat van liefdesmart en trots. Maar dan komt de alles herstellende „deus ex machina". De sluiers van Rosa Desmonds, de eerste vrouw van Robert raken in vlam en zij brandt af, zoodat de twee geliefden de ruimte krijgen om hun eigen huis te bouwen. Het verhaal is boeiend genoeg en 't is behoorlijke ontspanningslectuur.

Bowen (Marjorie) BRANDNETELS (346) *f* 2.90. Allert de Lange, A'dam.

Op een der laatste bladzijden zegt Lucie, de hoofdpersoon uit dit verhaal: „Kent u dat oude sprookje niet? Van de Prinses, die gevangen zat en die zoo graag de plantjes met de groene blaadjes en witte bloempjes, die vlak onder haar raam groeiden, wilde hebben? en die na heel veel moeite, wist te ontsnappen? En die toen tot de ontdekking kwam, dat het buiten heel koud en kil was? En toen was ze ook geen prinses meer, maar niets dan een heel gewoon onbeteekenend stervelingetje — en toen ze terug wilde was de deur gesloten."

„Maar de bloemen had ze toch?"

„O, dat waren brandnetels", zeide Lucie, „en daar bezeerde ze zich heel erg aan."

Onderzoekend keek hij haar in de oogen, met een heel wat menschelijker uitdrukking op zijn laatdunkend gelaat, dan zij er ooit op gezien had.

„Wat heeft dat te maken met uw naar buiten-gaan?" vroeg hij.

„Ik ga probeeren of ik de deur niet open kan krijgen", zeide ze.

En dan gaat ze naar de kleine boerderij van den jongen gewezen officier, die als zoovelen na den oorlog, zijn rust en geluk in een werkzaam buitenleven is gaan zoeken, en brengt hem haar jawoord.

Lucien is een kunstzinnige vrouw en zij verdient als schrijfster en teekenaarster goed geld. Van moderne vrouwen moet zij niets hebben en het huwelijk vindt zij normaal. Haar huwelijk was niet gelukkig met den opgewonden Italiaan Pio, die spoedig stierf aan longtuberculose. Toch spoedde zij zich dadelijk naar Italië om hem te

verplegen tot aan zijn dood. Zijn dokter kreeg de jonge weduwe lief. Zij speelden samen een oogenblikje gevaarlijk spel, maar van het voorgenomen huwelijk kwam niets. Waarom niet, dat is eigenlijk moeilijk te achterhalen. Het schijnt dat hij een ziekte onder de leden droeg en niet wilde dat zij hem in onmacht aanschouwen zou. Daarop keert zij terug naar nngeland en zij ziet het moderne vrouwenleven (hoofdstuk XIII), waarvan zij walgt. Gemakkelijk is de gedachtengang van het boek niet te volgen.

Claes (Ernst) UIT MIJN WERK (103). Standaard, Brussel.

Een achttal fragmenten uit het werk van Ernest Claes: *Ui, Witte, Kiki, Oorlogsnovellen,* Namen e.a. De schrifturen van Claes zijn waard in hun geheel gekend te worden, en wij hopen dat deze bloemlezing velen moge bewegen zijn boeken te lezen. Zij verdienen het.

Dell (Ethel) EDELHART. Naar het Engelsch door W. J. A. Roldanus Jr. ( ) *f* 1.75. A. W. Bruna, Utrecht.

In het Alpenparadijs brengen zij den winter door. Sir Eustace, een Apollofiguur met blik en houding van den veroveraar. Op 35-jarigen leeftijd onbeperkt heerscher in zijn eigen wereld; Master Scott, zijn jongere broeder, bijgenaamd Stumpey door de familie, omdat hij zoo klein is en zoo kinderlijk jong lijkt; en beider zuster Isabel, een goede vrouw met eenigszins verstoorde geestvermogens.

En in datzelfde hotel verblijven kolonel de la Vigne met zijn vrouw en dochter, de aanminnige maar kokette Rose. Onder hun toezicht is er nog Billy en Dinah, kinderen van een verarmden edelman en een kanjer van een moeder, die haar dochtertje opvoedt met de hondenzweep.

Dinah is een mooi meisje, die niets van de wereld heeft gezien, groen als gras, dadelijk verzot op dansen en ingepalmd door Sir Eustace, den Apollo. Deze is een hartstochtelijk type, die er niets in ziet het al te argelooze kind het hoofd op hol te brengen door zijn zinspelingen en gloeiende kussen. Maar Stumpey, door Dinah Edelhart genoemd, verschijnt steeds plotseling ten tooneele in de gevaarlijkste oogenblikken. Hij onderhoudt ernstig zijn trotschen broer over diens lichtzinnigheid en dwingt hem te kiezen: het meisje met rust laten of haar trouwen. Eustace kiest het laatste; op zijn fel-gepassioneerde manier houdt hij van Dinah. Maar iedereen, die zijn karakter kent en zijn ongedurigheid in liefdezaken moet begrijpen dat het huwelijk ten slotte toch ongelukkig zal worden. Edelhart heeft spijt als haren op zijn hoofd dat hij zijn broer in zekeren zin gedwongen heeft zich uit te spreken tegen het meisje, want ook hij heeft haar lief op zijn nobele manier. Dinah zelve wordt hoe langer hoe angstiger, naarmate de dag nadert, en op het allerlaatste oogenblik breekt zij alles af. Hare moederlijke keukenmeid mishandelt haar met de zweep op een barbaarsche wijze, en in wanhoop ontvlucht zij het

huis en wacht op den express-trein om zich onder zijn wielen te laten verpletteren. Maar Edelhart weet haar te redden en te kalmeeren. En zoo vinden zich deze twee, die beter bij elkaar passen dan Dinah en Sir Eustace, dien men in de laatste bladzijden leert kennen van zijn besten kant.

Een boeiende roman, maar liefst voor rijpere lezers.

Dunn (D.) DE SCHOONE DUIVELIN. Uit het Engelsch door A. van Arkel (314) *f* 1.25. A. W. Bruna, Utrecht.

Van haar twintigste jaar af was ze er reeds op gedresseerd om de mannen te misleiden. Maar 't moet meer aan de grenzelooze stupiditeit der mannen hebben gelegen, dan aan hare aantrekkelijkheid. Want 't is een vreeselijk ordinair wijf. Den broer van een dominee haalt zij over tot een misdadigersleven; zij zelf doet hard mee met de bende. Kort daarop is ze getrouwd met den graaf van Lonchester, wat haar echter niet verhindert haar oplichterijen voort te zetten en overal geld los te kloppen. En allen zijn idioot genoeg er in te loopen. Haar man wordt doodgeschoten; een vriend, Carlew, directeur van een zaak in diamanten, wordt door haar persoonlijk bestolen. En op 't eind zien wij haar in gezelschap van een rijk slachtoffer oversteken naar Amerika.

Inderdaad een duivelin, zooals zij in dit colportage-verhaal wordt beschreven, maar niet mooi, als zij ten minste lijkt op het omslagplaatje. Om de verveling van een lange reis te verkorten, kan het allicht dienen. Men zal niet vergeten, uit te stappen.

Ermite (Pierre l') DE OUDE VRIJSTER (214) *f* 1.75. Vertaling van Titia Gorter. Van Munster, Amsterdam.

Deze bekende priester-schrijver zegt in de inleiding: „Als een jong meisje, nadat ze dit boek heeft gelezen het huwelijk onderschat, dan heeft ze 't niet begrepen.

Het is enkel geschreven ter eer, tot steun en tot troost van de twee millioen jonge meisjes die niet zullen trouwen, en die niet ontredderd mogen blijven staan voor den schat van liefde, die God in haar heeft neergelegd, om hem vruchtbaar te maken.

Daarom heb ik, nadat ik veel aarzelingen heb overwonnen, dit stille geval van wanhoop en opstanding, gesteld voor ieder meisje dat wat ouder wordt.

Het voorbeeld verduizendvoudigt de energie. Ik hoop, dat dit voorbeeld de vrouwelijke wilskracht, die, onder haar schijnbare zwakte, zoo oneindig veel waard is voor het lot der wereld, moge stralen."

U ziet, een duidelijk uitgesproken strekking. Ik weet nu reeds dat dit boek door vele „oudere meisjes" geheel verschillend zal worden opgenomen. En ik geloof dat men hier te lande heeft geleerd dat men de ongehuwde vrouw niet kan „minachten" (blz. 214), niet zoo gemakkelijk meer denkt dat zij is „blijven zitten" en een

zoogenaamde „oude vrijster" met eerbied bejegent om het hooge en opofferend leven, dat de mesten harer weten te leiden. Het kan zijn dat de françaises trouwlustiger zijn en hare teleurstellingen moeilijker dragen, maar ik spreek van Nederlandsche en katholieke vrouwen.

Ivans, DE BOSCHGEEST (303) *f* 1.25. A. W. Bruna, Utrecht.

In de Eifel wordt herhaaldelijk een moord gepleegd op een jachtopziener, en het lijkt wel of het dragen der groene uniform voor den moordenaar voldoende reden is om een mensch te veroordeelen tot den dood. En de moordenaar, van wien geen spoor werd ontdekt, past altijd dezelfde methode toe: een slag op het hoofd met een zwaar voorwerp.

Vooral Oberförster von Colmar is doodsbenauwd voor den boschgeest en als diens identiteit is vastgesteld, begrijpt men ook den angst van von Colmar.

De boschgeest is namelijk een zoon van den Polizeirat Sonnefeld, die von Colmar eens onschuldig veroordeelde tot gevangenisstraf. Deze zwoer wraak, hij lichtte het zoontje Georg van von Colmar op, deed gelooven dat het kind verdronken was, en hield het onderwijl in zijn boschhuis verborgen, liet hem ontzettende martelingen ondergaan en voedde hem zoo op, dat hij ten slotte meer op een dier dan op een mensch leek. Hij ontvluchtte eindelijk zijn beul, zwierf in de bosschen rond en in iederen man, die een groene uniform droeg, meende hij den man te zien, die hem zoo gruwelijk mishandelde en instinctief nam hij dan wraak. De wreede Oberförster sterft in de gevangenis als krankzinnige.

Middendorp (Herman) OM ZESTIG MILLIOEN (159) *f* 1.90. Allert de Lange, Amsterdam.

Willem van der Boom erft op 'n goeden dag maar eventjes zestig millioen van een oom in Amerika. 'n Aardig benefietje voor 'n tooneelspeler. Hij moet naar Parijs om de duiten te halen, maar wordt door anonyme brieven gewaarschuwd dat hem daar gevaar dreigt. Hij ontmoet een dame, in wie hij een levendig belang stelt, ziet haar terug in den trein, daarna in Parijs, en in een theater. Hij volgt haar overal, ofschoon zij hem verzoekt dat niet te doen. Zij meent het goed, maar hij gelooft hare waarschuwingen niet en loopt met open oogen in de val. Russische bandieten willen hem een stuk laten teekenen, waarin hij 59 millioen afstaat, en als hij blijkt niet veel te voelen voor dit vriendelijke voorstel, wil men zijn mooie onbekende onder zijn oogen vermoorden. Hij weet zich van een revolver meester te maken en schiet den kerel, die op het punt staat, de misdaad te voltrekken, morsdood. Op raad van het meisje vlucht hij en stelt zich in verbinding met Henry Crampton, die de zaak ter hand neemt. Na velerlei avonturen en gevaren ontdekt deze hoe de vork aan den steel zit, weet de gansche bende onschadelijk te

maken, en den leider der organisatie een kogel door den kop te jagen juist als hij op het punt staat Dasja, de mooie onbekende een mes in het hart te stooten.

En Willem van der Boom treft het opnieuw: behalvve zijn 60 millioen krijgt hij ook nog de schoone Dasja.

Mulford (Clarence) MANNETJESPUTTERS. Uit het Amerikaansch door C. P. J. (248) *f* 1.25. Swartsenburg, Zeist.

Een vecht-verhaal in de wildernissen van Amerika. Knuistige kerels, die hun revolvers afschieten gelijk wij op een telefoontje drukken om hulp van de politie. 't Zijn kanjers, in wier nabijheid geen porceleinkast moet staan. Maar hart, en een goed hart weten ze toch ook wel te toonen. De vrouw schittert door afwezigheid in dit verhaal, waardoor trouwens geen enkel romantisch draadje loopt. Voor hen die veel houden van gevaarlijke avonturen, van moord en doodslag (op anderen gepleegd, bedoel ik), van prachtige dapperheid en koele doodsverachting en gemis van alles wat de beschaving ons brengt aan zoetelijks en aangenaams, geeft dit boek een smulpartijtje.

Voor mondaine dames en nuffige meisjes is het geen lectuur, zou ik denken.

Musbach (Dora) EINDELIJK THUIS (253). G. J. Slothouwers, Amersfoort.

Bob de Greeuw, die niet veel plezier heeft beleefd aan zijn ouders en nog minder aan zijn oom en voogd, zoekt van zijn druk kantoorleven verpoozing in een stil dorpje, bij een met vele kinderen gezegende en praatlustige weduwe.

En al dadelijk heeft hij een aardig avontuurtje met een hond, die door een auto is aangereden. Het blijkt de hond te zijn der freule en hij brengt het dier persoonlijk naar haar burcht. Door zijn mooie filmoogen wint hij haar hart en later, na eenige treurige voorvallen en teleurstellingen, wanneer zij van haar eersten man is gescheiden, ook haar hand. En dan geeft Bob, die bankdirecteur is geworden en een mooie villa bewoont, zijn woning den naam van *Eindelijk Thuis.*

Zooals men weet, behoeft men bij Dora Musbach niet te zoeken naar fijne zielsontleding, naar woordkunst, rake typeering en flinke uitwerking der karakters. Zij praat zoo wat voor de vuist weg. De lezers moeten zich niet verwonderen als zij hooren van een meisje, dat op de eene bladzijde bruinrood is en op een andere goudblond. En dat zoo heelemaal zonder bleekmiddel!

Onbehoorlijkheden, zooals men in vroegere romans vond, zijn bijna niet aanwezig, behalve dan dat het „eigen thuis" verworven moet worden ten koste eener echtscheiding, en Bob zijn verveling verdrijft door het liefkoozen van een straatmeisje. Wat mij nog het meest heeft gehinderd is het herhaalde misbruik van Gods naam (met en zonder hoofdletter).

Parrish (Anne) DE EEUWIGE VRIJGEZEL. Uit het Amerikaansch vertaald door Jo van Ammers-Küller (255) *f* 2.90. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

De vertaalster heeft dezen roman gekozen omdat hij in vele opzichten parallel loopt met haar „De Opstandigen", maar vooral omdat zij „dezen psychologisch zeer knappen roman zulk een typisch staal vond van moderne Amerikaansche vertelkunst".

„Er is in dezen roman totaal gebroken met de gewone wijze van beeldend beschrijven, van „atmisfeer scheppen" (hierin vergist zich Mevr. Ammers-Küller) en in langzame climax toeschrijden naar de kern van een conflict. Er is hier gestreefd naar een uiterst suggestieve beelding van milieu en karakters (wat is „atmosfeer scheppen" dan anders?), vrijwel uitsluitend door een prachtig natuurlijke dialoog, waarbij de schrijfster merkwaardig goed de kunst verstaat om in een minimum aantal zinnen een maximum gebeuren samen te dringen, zonder dat deze kortheid ook maar een oogenblik als onvolledigheid voelt."

Zoo om de jaren 1850 of 55 begint dit verhaal der familie Campion. Hij is getrouwd met Margaret Southmaid, 'n oppervlakkig kindvrouwtje, die van geld geen flauw begrip heeft. Ze krijgen drie meisjes en bidden om een zoon. En op den dag dat Campion thuis komt van eene reis van New-York, probeert hij een nieuw paard, valt en breekt zijn hals. Op dien avond wordt de verwachte zoon, die Victor heeten zal, geboren.

Sober maar scherp voorstellend wordt het ouderwetsche huishouden beschreven, de familie-omgang, het schoolleven, enz. Dan komt er een pretendent opdagen voor de nog fleurige weduwe. Zij heeft zoo goed als toegestemd, als het jongetje Victor door zijn dreinend: „nee, nee", haar anders doet besluiten.

Dan raakt May verloofd, en in afwachting van zijn tijd zoekt hij eene betrekking in de West. Als hij terugkeert is mama Campion overleden en heeft aan May de zorg opgedragen voor kleinen Victor. Zij wil nu wel trouwen met Edward, mits zij broertje Victor mag mee brengen. De jonge man is daar niets op gesteld en zij laat hem heengaan .... alleen.

Dan komt de tijd dat Victor de hoogeschool zal bezoeken en de zusters liggen krom om hem het noodige geld te kunnen geven. Het helpt niets. De veel belovende jongen mislukt op alle wijzen en komt ten slotte op 'n kantoor terecht. De meisjes worden al armer en armer en doen alles om er nog wat bij te verdienen. 't Is een zielig bestaan. Het oude huis wordt verkocht, ze gaan kleiner wonen en trachten nog zoo wat den schijn op te houden. Moeder en zusters hebben zich opgeofferd voor Victor; ze hebben allen hun geluk prijs gegeven om 't zijne te helpen opbouwen; en zij evenals hij zijn stakkers geworden. Het jongere geslacht praat ginnegappend en spottend over deze ouden, die aan alles zijn voorbijgegaan.

Phillips (E.) MYSTERIE. Uit het Engelsch door Ida van Arkel (238) *f* 1.—, geb. *f* 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

'n Kantoorbediende van Sam Weatherley & Co., in levensmiddelen, wordt op 'n goeden avond uitgenoodigd door zijn patroon om te zijnen huize een souper bij te wonen en bij een bridge-partijtje de plaats van den ontbrekenden man in te nemen. De vrouw van zijn patroon is een Portugeesche gravin, die haar eenigszins kruidenierachtigen man heeft gehuwd omdat zij niets meer in haar geldlaadje had. Haar broer, graaf Sabatini woont als banneling ook in Londen; hij is een der leiders van de Portugeesche revolutie, heeft over het zijn en dijn (zoowel wat geld als leven betreft) heel oorspronkelijke principen, en als hij bij iemand een honderd of duizend pond gaat leenen, houdt hij er de gewoonte op na den aangezochte zijn revolver onder den neus te houden en tot drie te tellen. Enfin, onzen uitverkoren kantoorbediende, is deze uitnoodiging aanleiding tot een reeks van spannende avonturen, die over het algemeen nog al van gevaarlijken aard zijn, omdat er de een of andere anarchistische bende mee gemoeid is. Maar alles loopt goed af. Arnold Chetwode, dat is de naam van den fortuinlijken bediende, ziet zijn invalide vriendin, een arm meisje, waarvoor hij gezorgd heeft met broederlijke genegenheid, recht van leden uit het ziekenhuis terugkeeren en verneemt dat zij de dochter is van graaf Sabatini en bovendien dat deze berooide edelman een goede drie millioen heeft geërfd van zijn oom den kardinaal. Een spannend en onschuldig verhaal.

Rider Haggard (H.) MARIE. Uit het Engelsch door M. Hellema (319) *f* 1.50. A. W. Bruna, Utrecht.

Allan Quatermain is welbekend aan de lezers van Rider's romans. Wij herinneren hem ons uit de *Mijnen van Koning Salomo*, uit het leven van het ondeugende Zoeloemeisje *Mamoema* en verscheidene andere werken. Dit boek handelt over Quatermain's avonturen toen hij als een heel jonge man den ongelukkigen Peter Retief en de Boerencommissie vergezelde op een zending naar den Zoeloeschen despoot Dingaan. Deze eindigde met een bloedbad; Quatermain en zijn Hottentotschen bediende Hans waren de eenige overblijvenden van den moord.

Marie was zijn eerste vrouw, die hem spoedig en op tragische wijze zou worden ontnomen.

Marie Marais was de dochter van een Fransch uitgewekene en zij nam met Quatermain les bij monsieur Leblanc, een alcoholisch sujet. In dronkenschap doodt hij een kaffer en uit wraak komen diens stamgenooten en belegeren het huis van Marais, die afwezig is. Allan doet wonderen van dapperheid om het meisje te redden, en juist op het nippertje worden ze ontzet. De Franschman wil niet hooren van een huwelijk tusschen zijn dochter en een Engelschman. Marais vertrekt naar Natal. Na langen tijd komt er een brief van Maria, waarin zij klaagt over den grooten nood, waarin zij en haar

vader zich bevinden. Dadelijk trekt Quatermain ter hulp. Verraden door een neef van Marais, die hoort dat Allan getrouwd is met Marie, zet hij aan tot vijandschap en moord. Bij dien aanval wordt Marie gedood, want zij heeft haar man haar vrouwenkleeren aangetrokken en vertoont zich zelf in zijn kleeding.

Schrijver (G.) JOBJE'S AVONTUURLIJKE JEUGD (242) *f* 2.25. D. A. Damen, Den Haag.

De heer S c h r ij v e r, een vijftigjarige, heeft zich in de plaats gesteld van Jobje en tracht te ondervinden wat deze knaap moet hebben gedacht en gevoeld bij de verschillende gebeurtenissen en voorvallen in zijn jeugd, vanaf zijn zesde jaar toen hij voor 't eerst naar den Kerstboom mocht totdat hij als jongste bediende naast zijn patroon in de tilbury zat en de boeren uit den omtrek afwerkte.

Avontuurlijk is Jobje's jeugd niet, in den zin dien wij grooteren gewoonlijk hechten aan het woord. Maar voor Jobje is alles nieuw en komt in zijn leven als iets avontuurlijks.

Ik geloof dat Schrijvers zijn werk conscientieus heeft afgewerkt en zich wonderwel in dat jeugdleventje heeft weten in te denken en te verplaatsen.

Zoo kan inderdaad een kind hebben gedacht bij moeders tweede huwelijk, bij den dood van zijn grootmoeder en in den familieraad, waar haar nagelaten bezittingen onderling worden verdeeld.

Zoo hier en daar merkt men wel dat Schrijver een wijs en volwassen man is, maar hij heeft toch knap zijn eigen overwegingen weten te transformeeren tot die van een kind.

Het is geen jongensboek, zooals de titel wellicht zou kunnen doen denken, maar een goede studie van het ontwakend innerlijk leven van een kind voor oudere lezers, die zich gaarne verdiepen in dit soort van leerzame lectuur.

Streuvels (Stijn) WERKMENSCHEN (214) *f* 3.90. L. J. Veen, Amsterdam.

In dit boek tref ik twee afzonderlijke stukken: *De Werkman* en *Het Leven en de Dood in den Ast.* Zij zijn gedateerd van 1925 en 1926, maar lijken meer op werk uit vroegere perioden als toen Streuvels de „pikkers" beschreef. 't Is wel om medelijden te hebben met deze slavende en vaak ook stompzinnige levens.

Venner (Norman) DE MISLUKTE DUBBELGANGER. Uit het Engelsch (477) *f* 1.25. Jacob van Campen, Amsterdam.

Mislukt als dubbelganger, dat is waar, maar overigens is het hem heel goed gegaan.

Jeremy Lantree komt na den oorlog uit Afrika, waar hij tegen de Duitschers heeft gevochten naar Engeland terug. Hij kan nergens een werkkring vinden, heeft geen cent op zak en geeft zich zelf toe dat hij een stommiteit heeft begonnen met te gaan kijken naar de races. Hij is fel verbaasd dat aan 't kleine stationnetje de chef hem

groet, heeren hem aanspreken alsof hij hun meest vertrouwde vriend is en bookmakers hem begroeten als oud-bekende en vasten wedder.

Later blijkt dat hij sprekend lijkt op den jongsten zoon van Lord Amlett. Deze excentrieke jongeman vindt de gelijkenis ook zoo frappant dat hij Jeremy aanbiedt zijn plaats in te nemen en te doen en te laten wat hem lust, terwijl hij voor een poos verdwijnt zonder adres na te laten. Zoo gebeurt het. Olivia, de zuster van den zonderlingen lord ontdekt op het eerste gezicht dat hij haar broer niet is, maar om moeilijkheden te voorkomen speelt zij zijn rol met hem mee. Men begrijpt wat een „comedy of errors" dat moet worden. De vader van den jongen lord, wiens plaats hij vervangt, is gestorven en Jeremy moet bij de begrafenisplechtigheden zijn. Dadelijk doorziet de oudste zoon het bedrog, maar hij wil den schijn redden en ontmaskert den plaatsvervanger niet voor het publiek. Dan komt meisje van den verdwenen viscount, vervolgens een dame in het groen, die beweert getrouwd te zijn geweest met den lord. Zij is klaarblijkelijk eene, die chantage zoekt te plegen. Eindelijk geraakt alles weer in rechte banen en Olivia en Jeremy hebben elkaar lief gekregen. Jeremy wil echter dat ze pas over drie jaren zullen trouwen, want het huwelijk is voor het heele leven, zij moeten elkaar dus door en door leren kennen en hij wil in dien tijd toonen waartoe hij in staat is. Onschuldig boek.

Walpole (Hugh) DRIE OUDE VROUWEN. Uit het Engelsch door Carry van Bruggen (240). Hollandia, Baarn.

't Is een pijnlijk, tragisch boek, eene beschrijving van het zielig leven van drie oude dames in een naargeestig pension. Ze zijn alle in de zeventig en door de jaren is haar karakter in een vasten vorm gestampt, haar gebreken en betere eigenschappen geworden tot onbewuste gewoonten.

Mevrouw Amorest is een echte dame, maar heel arm. Mevrouw Payne een dikke, luie vrouw, verzot op zoetigheid en felle kleuren. Miss Beringer 'n zacht, aanhankelijk schepseltje, altijd nog dankbaar voor een getrouwde vriendin, die haar eens ten geschenke heeft gegeven een mooi stuk barnsteen, gesneden in den vorm van een draak. Mevr. Amorest had een rijken neef, die haar een jaarlijksch inkomen van 1000 pond beloofde na zijn dood. Zij ontvangt niets, maar gelukkig komt haar zoon Brand haar verlossen uit haar armzalig bestaan. Mevrouw Payne heeft haar zinnen gezet op het stuk barnsteen van Miss Beringer, zoodat er ten slotte eene worsteling ontstaat tusschen de twee oude vrouwen, waarbij de Miss dood neerzinkt en de mevrouw de rest van haar verstand verliest.

Alles wordt beschreven met verbazende realiteit en diep inzicht in de psyche der oude dames. Maar het geheel is, zooals wij reeds zeiden, stemmend tot meewarigheid door de stille tragiek dezer doode levens.

Wentworth-James (Gertie de) DE MANNENHAATSTER. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker (240). A. W. Bruna, Utrecht.

Linda is een lief en fatsoenlijk danseresje, dat op het gebied der mannen geen al te prettige ervaringen heeft en dus een mannenhaatster is geworden.

Die haat verkeert echter in liefde, wanneer zij Keir Nesbit ontmoet en zoozeer is haar mannenhaat verdwenen, dat zij op het punt staat een dwazen stap te doen door hem in vrije liefde te willen volgen.

. Een goede vriendin redt haar van schande en ellende. En ten slotte blijkt Keir Nesbit niet de slechtaard als waarvoor de vriendin hem aanziet. Hij heeft er alles voor over om Linda wettig te trouwen, vóór dat zij met hem de zee oversteekt. En wij vermoeden dat het meisje wel van haar mannenhaat genezen zal zijn.

Het is een verhaal zonder eenige pretentie. Het hangt zoowat van verliefdheden aan elkaar. Er wordt geflirt, gevrijd en gezoend. Er is onder de personen ook een verliefde lady met een groen gezicht van wege haar onbedwongen lust in absynth. Heel erg zou het niet geweest zijn als dit Engelsch niemendalletje onvertaald ware gebleven.

Wren (P. C.) BEAU GESTE. Nederlandsche bewerking van C. C. Bender uit het Amerikaansch (243) *f* 2.90. Allert de Lange, Amsterdam.

De geschiedenis van den blauwen diamant, die valsch was en gestolen werd en de schuld was dat drie nobele jonge mannen, drie broers, dienst namen in het Fransche vreemdelingen legioen, is er waarschijnlijk enkel om het geheel wat boeiend te maken en den lezer gespannen te houden door nieuwsgierigheid voor de oplossing van het geheimzinnige geval.

Maar de bedoeling van den schrijver is klaarblijkelijk jonge mannen af te schrikken van het beruchte vreemdelingen legioen. De verwildering die daar heerscht, de barbaarschheid der oversten, de woeste moed van de vrijwilligers, de verachting voor menschenlevens, de uitgezochte wreedheid, — — dat alles wordt geschilderd met de felste kleuren. En wie deze tafereelen niet afschrikken moet wel in een toestand van uiterste radeloosheid verkeeren.

Wynne (Anthony) HET BOOZE OOG. Vertaald door Willem van Duynen (258) *f* 2.25. Hollandia, Baarn.

Vader: Sir William Armand. Dochter: Estelle. Verloofde: Jack Derwick. Papa maakt plotseling de verloving uit. Hij wordt 's nachts in het bosch gevonden, vreeselijk verminkt, met uitgestoken oogen. De verloofde, die 's nachts in het bosch is geweest, wordt verdacht en gevangen genomen. De man weet niets, niet eens waarom zijn verloving zoo plotseling verboden werd. Dr. Harley, een amateurdetective, gelooft niet aan zijn schuld en stelt een onderzoek in. De compagnon van den vermoorde, lichtzinnig individu, die verkeerde relaties heeft met een tooneelspeelster en om dat wijf te betalen zich

vergrijpt aan hem toevertrouwde gelden, wijst den speurder 'n spoor. Vroeger zijn ook al meer moorden gepleegd met dezelfde verminkingen, dat geeft een tweede spoor. En op deze twee rails rijdt de scherpzinnige Harley naar de ontdekking. De ontknooping is verrassend en verklaart ook den titel, maar wij willen niets verklappen om het genot van den lezer niet te bederven.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S. J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

DE VRIJE OMGANG VAN JONGENS EN MEISJES.

Onlangs werd mij een bijdrage gevraagd voor een Paedagogisch tijdschrift. Ik retourneerde de aanvraag met een: „Best; over coaeducatie". Waarop gerepliceerd werd: „Of ik er voor of tegen was". Hierop luidde het antwoord: „indien u onder Coaeducatie óók verstaat de niet gecontroleerde en totaal vrije omgang van jongens en meisjes in den puberteitsleeftijd, ja, dat ben ik een radikaal tegenstander".... Spoedig ontving ik het verzoek een ander onderwerp te willen behandelen. Daarom is het leerrijk uit niet-katholieken kring een beoordeeling te vernemen van mijn z.g. gebrek van „aanvoeling aan den modernen tijdgeest".

In *Het Kind* van 23 Oct. 1926 schrijft Drs. J. v. Galen: „Lang heb ik geloofd aan de zegeningen van den vrijen omgang. In mijn jonge jaren kwam dat vraagstuk op — een symptoom van de doorwerkende moderne gedachte, vleug van een onrijp individualisme, dat alle autoriteit, alle conventie aantastte en verwierp — in de jeugdbeweging werd het tot een leuze, fel beleden en intensief beleefd; ik behoorde zelf eenmaal tot de vurige propagandisten voor het systeem. Er waren naar onze meening tal van voordeelen:

de geheimzinnige sfeer, die jongen en meisje, man en vrouw scheidt, zou worden verbroken,

diepere kennis van elkaars leven werd daardoor mogelijk. wederzijdsche invloed zou de beperktheid van beide sekten opheffen,

minder overijlde en ongelukkige huwelijken zouden het gevolg zijn,

voor de aantrekkingskracht van het half-verhulde zou in de plaats komen de kameraadschap van het goed-bekende.

Mogelijk hadden wij nog meer pijlen op onzen boog in die dagen; 't waren in ieder geval genoeg om onze tegenstanders te treffen en ons beginsel te doen zegevieren: de vrije omgang kwam er — èn in de jeugdbeweging èn daarbuiten.

Alleen de zegeningen *bleven* uit.

Inderdaad wèrd de geheimzinnige sfeer verbroken en er ontstond uit de vermenging der beide groepen een wonderlijk produkt: het derde geslacht, man noch vrouw, van beiden iets, maar niets heelemaal. Diepere kennis van elkaars leven was mogelijk: de vrouw leerde kennen de schaamtelooze erotiek der mannen, de man verwijfde volkomen. De beperktheid verdween van weerskanten: de vrouw leerde rooken, drinken en zwetsen, de man werd een mode-

gek. 't Aantal echtscheidingen nam toe bij den dag en de kameraadschap bij de vrije verhoudingen droeg een zwoeler karakter dan ooit.

Verdere gevolgen? Mag ik ze hier onomwonden vermelden? De leeftijd der prostituees is de laatste jaren zeer belangrijk gedaald, al jonger komen de kinderen „in het leven". Jonge kinderen zijn tot in alle bijzonderheden op de hoogte van neo-malthusiaansche praktijken — leerlingen van middelbare scholen deelen elkaar mee, in welke periode coïtus zonder zwangerschap mogelijk is en leven in geregeld sexueel verkeer — het aantal venerisch-zieken onder jonge menschen is ontstellend groot — het mag dan waar zijn, dat dit alles nu niet is toe te schrijven aan de prediking van vrijen omgang, voor mij is het zeker, dat dit regelmatig en onbeperkt verkeer van jonge mannen en vrouwen al deze vreeselijke dingen in de hand werkt. Er is hier maar één uitweg: de vrije omgang moet verdwijnen. De ervaring heeft mij gebracht tot het standpunt: nòch coëducatie, nòch coïnstructie, maar scheiding der geslachten, zoo streng mogelijk volgehouden, tot 18 à 19-jarigen leeftijd. Daarna omgang onder contrôle — geleidelijk meer vrijheid. Uit dit standpunt bezien, werd ik er toe gebracht.... aan te raden: verbieden is hier noodzakelijk. We moèten, terwille van het algemeen principe, ook in de bijzondere gevallen ingrijpen. Ieder onzer moèt offeren ter wille van het geheel. De ernst der tijden dringt!!" —

Het post-scriptum kan kort zijn. Dat in onze kringen niet zulke algemeene perverse toestanden bestaan, is zeker. Doch hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat de vrije omgang bij ons geheel onnoozel is. Van òns standpunt is mìnder nadeel reeds voldoende voor een veto. En dat mindere is er bij ons, zonder twijfel. G. L.

KAMPEEREN.

Een vraagstuk met twee kanten: een voor en een tegen. Een vraagstuk, dat nog niet tot z'n recht gekomen is, omdat men enkel en alleen maar oog heeft voor 't tegen: de gevaren, die zeer eenzijdig belicht, gegeneraliseerd en overdreven zijn. Een vraagstuk dat veel te veel alleen van theoretischen kant bekeken is en waarbij men de uitkomsten der praktijk verwaarloosd heeft; een vraagstuk, dat voor het Katholiek jeugdwerk in het buitenland geen vraagstuk meer is, omdat men er met elimineering van de gevaren een wijs en verstandig gebruik van maakt met zulk een succes, dat men het tot geen prijs van de wereld meer zou willen missen.

Dat er gevaren zijn, wie zal 't ontkennen? Maar zijn diezelfde gevaren ook niet op 't voetbalveld, op de kostschool? En levert de groote stad die gevaren soms niet bij tallooze gelegenheden? — Die gevaren en 't leidersvraagstuk zijn nauw verwant; een goede leider zal die gevaren weten te elimineeren, getuige 't katholieke jeugdwerk in 't buitenland.

En nu de voordeelen, de paedagogische beteekenis.

De jongen en het meisje in de puberteitsjaren:

met hun onrustige natuur, die in de drukte van het groote stadsleven nooit eens tot rust, tot bezinning komt,

met het sleurleven, iederen dag hetzelfde op fabriek, werkplaats, kantoor of school,

met hun behoefte aan ontspanning en afwisseling, die nu gezocht wordt in bioscoop, rooken en „zalig" niets(?) doen,

voor hen is 't kamp een moment in hun leven, een zich uitheffen boven de dagelijksche beslommeringen, een oogenblik van bezinning en tot zichzelf komen, een dichter komen tot God in en door de natuur.

De ongewone omgeving en het vooruitzicht van een paar vrije dagen maakt de jeugd meer dan anders ontvankelijk voor goede indrukken. De H. Mis, opgedragen in de buitenlucht, of in 't kleine dorpskerkje doet de liturgie en de beteekenis van den godsdienst in een nieuw licht zien en aanvoelen, en, na een dag van blijde ontspanning en eenvoudige vreugde, leent 't kampvuur zich tot een ernstig woord, dat door de bijzondere plaats en omstandigheden, waaronder 't gesproken wordt, dieper gaat en langer nawerkt.

Voor hoevelen onzer jongens en meisjes is de godsdienst niet meer dan een vernis, zonder eenige innerlijke beleving en doorleving? Hoevelen zijn er niet, op wie de priester weinig of geen vat meer heeft? Wat zijn in 't algemeen de resultaten van retraiten onder onze jeugd tusschen 13—18 jaar? Zonder overdrijving durf ik te zeggen, dat het kamp er zich uitstekend toe leent, om aan de gedachten van het retraitenwerk dienstbaar te worden gemaakt en voor vele jeugdigen met grooter resultaat. Het woord van een leek vermag in deze jaren bij velen meer dan dat van den priester, waarom zouden we daarvan ook hier geen goed gebruik maken. Het kamp is in z'n eigenlijkste wezen toch een retraite, een zich terugtrekken uit de wereld, om er weer des te sterker en met nieuwe voornemens in terug te keeren. Velen onzer jongens en meisjes,, die op de retraite niet komen of er niet door beinvloed worden, zal 't kamp trekken, en met niet minder resultaat dan de retraite, godsdienstig kunnen beinvloeden.

Daarnaast leert 't kamp den jeugdige 't vinden van gezonde en eenvoudige genoegens in de natuur, in 't buitenleven. Wat valt er al niet te ontdekken, als de belangstelling voor 't buitenleven, voor boom en plant en bloem, voor dieren en vogels eenmaal gewekt is. Hoe leent 't buitenleven zich niet tot een gezonde ontwikkeling der fantasie, waaraan zoo dringend behoefte is tegenover al de onnatuur en decadentie van 't moderne stadsleven. Men leze er maar eens op na, wat Pater v. d. Tempel O. P. in zijn boek *„Levensgeluk door Levenseenvoud"* over de beteekenis van de natuur in het hoofdstuk: „Eenvoud in onze genoegens" zegt.

Eerst wanneer men de voordeelen van het kampleven, waarvan er hier bij de beperkte plaatsruimte slechts enkele heel in 't kort

werden aangegeven, in 't bijzonder ook voor de opvoeding onzer katholieke jongens en meisjes zal gaan inzien, zal dit vraagstuk tot z'n volle recht kunnen komen.

L. B.

Wij hebben gaarne door den inzender deze vraag laten stellen, in de hoop dat er antwoorden op komen. Iedereen, die iets te zeggen heeft, is welkom en wij zullen zijn woorden hier opvangen. Wij, Katholieken, zijn er wel eens te vlug bij om het kind mét het badwater weg te gooien.

In ons landje, en vooral in onze Roomsche kringen, spreken er te velen als gezaghebbenden, om ons in alles en nog wat voor te lichten. Dankbaar natuurlijk, mits die snuiters dan ten minste maar eenigen titel hebben om mee te mogen praten. En niet denken dat het genoeg is de wereld wijs te maken dat zij bezig zijn een „apostolaat" te verrichten!

Komt: spreekt uw overtuiging, uw meening, uw twijfel eens uit onder elkaar!

VOOR DEN OPVOEDER.

Dr. M. S. van Herwerden. *Erfelijkheid bij den mensch en Eugenetiek,* Encyclopedie van de Wereldbibliotheek.

Met dit interessante boek, waarin achtereenvolgens behandeld worden de algemeene genetica, de genetica van den mensch en de eugenetica, zullen zonder twijfel medici, sociologen, geestelijken en wie verder in het maatschappelijke leven werkzaam zijn, hun nut kunnen doen. Op het nog weinig ontgonnen gebied der erfelijkheid heerschen ook in wetenschappelijke kringen vaak onjuiste begrippen en blijven verouderde opvattingen nog grooten aanhang vinden.

In het eerste deel vindt men o.a. een bespreking van de wet van Mendel, die op de ontwikkeling van de proefondervindelijke erfelijkheidsleer van verstrekkenden invloed geweest is en deze in geheel nieuwe banen geleid heeft.

Het tweede deel wordt ingeleid met een kort overzicht van hetgeen bekend is omtrent den mensch uit den oertijd, en daaraan vastgeknoopt een overzicht van de samenstelling der bevolking van Europa en Nederland. Tal van andere interessante onderwerpen en problemen — wij noemen slechts: de identieke tweeling, het huwelijk tuschen bloedverwanten, de familiegelijkenis, de overerving van geestelijke eigenschappen — worden hier op voor den leek bevattelijke wijze voorgedragen.

In het derde deel wordt allereerst afgerekend met de vele verkeerde en onjuiste opvattingen, die er heerschen over het wezen der eugenetiek en die een gezonde ontwikkeling dezer wetenschap tot aan den huidigen dag zeer bemoeilijkt hebben. De omschrijving, die Galton, de grondlegger der moderne eugenetiek in 1883 van het doel dezer wetenschap gaf, blijft nog steeds onveranderd gelden: „de studie van de oorzaken, welke de eigenschappen der toekomstige geslachten verbeteren of doen achteruitgaan — zoowel op lichamelijk als op geestelijk gebied."

Na een overzicht van wat op eugenetisch gebied in Amerika en

Europa gepresteerd wordt, vinden o.a. het bevolkingsvraagstuk, de uitschakeling van minderwaardigen en het geneeskundig onderzoek vóór het huwelijk hier een bespreking.

Kort samengevat: een leerzaam boek, op onderhoudende wijze geschreven, dat door den aard van het onderwerp slechts door de meerontwikkelden — maar door dezen dan ook met vrucht — zal gelezen worden.

Drs. L. BERGER.

VOOR HET KIND

Been (Joh.) *Vedertje Talisman.* L. J. Veen, Amsterdam.

Een boek voor jongens van 10—14 jaar. Of dit boek met zijn sprookjesmotief van vedertje talisman, waarop het verdere verhaal geheel gebouwd is, onze jongens bijzonder zal boeien, valt te betwijfelen. Iets verkeerds staat er niet in, integendeel het is veeleer bedoeld als een aanprijzing van eerlijkheid en trouw.

Bruggen (Carry van) *De Klas van Twaalf.* (283). Hollandia, Baarn.

Lief en leed van een normaalklas van twaalf meisjes, die gedurende de vierjarige studie voor het examen steeds bijeen blijven. Boeiend geschreven. Het jodenmeisje Lea Schaap, angstig voor spot en gevoelig voor elke vriendelijkheid, maar achterdochtig, wordt het scherpst geteekend. Let is wel het meest te beklagen, haar vader drinkt en zij lijden bij haar thuis gebrek. De nuffen Jeanne en Leida zijn uitnemend geschetst... Een boek dat **oudere** meisjes zeker nuttige ontspanngsuren zal geven.

Bruyn (Cor) *Michel de Strooper. Een verhaal uit de Hessische Bergen.* G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Een genot zoo'n boek! Wie zou er niet dankbaar voor zijn, dat hij mag medeleven in deze schoone wereld van ware menschelijkheid! — Ja, zelfs de grootste booswicht heeft nog iets goeds; en onze Michel, 'n in het kwaad vergrijsde strooper, niet het minst; en daardoor komt hij ook terecht. — De stijl is klaar en schaterend als het zilveren beekje van Klaartje; verrassend mooie natuurtafereeljes in overvloed; heerlijk echt. — 't Blijft boeien van begin tot eind, bijna 230 pagina's. — De jeugd zal het wel smaken, tot 15, 16 jaar; en de ouderen misschien niet minder. — 't Is zuiver als kristal. — Lezen. — Ook 'n pakkende titelplaat.

Dominik (Hans) *John Pitt. Van Krantenjongen tot Millionair.* Vertaald en bewerkt door Tjeerd Adema, geïllustreerd door Tjeerd Bottema. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Een buitengewoon mooi jongensboek. Het is ook zeer leerzaam; de jongens worden rondgeleid door een reusachtig krantenbedrijf, door de groote exportslachterijen, door andere groot-industrieën. Daardoor alleen reeds moet het een weetgierigen jongen aanstaan.

Exel (Ph.) *Rutger Moris. De Trommelslager van de Manhattans* (160) *f* 1.90. G. B. van Goor Zonen, Gouda.

Nauwkeurig wordt beschreven 't slavenleven, in den tijd der Oost-Indische Compagnie, met al z'n wreedheden, als: zweepslagen, gloeiende houtskolen stapelen op de voeten van een weerloos gebonden slaaf, martelpaal, enz., enz.

Is dergelijke lectuur nu in staat een jongen van 12 jaar en ouder op te wekken en aan te sporen tot iets, wat dapper, flink en nobel is? Er zijn jongens, die er van leeren in wreedheid behagen te scheppen. Er zijn fijn-voelende jongens, voor wie dergelijke verhalen afgrijselijk en afschuwwekkend zijn. Af te keuren.

Gowans Whyte (Christina) *De Vijf Macleods.* Naar het Engelsch van Felicie Jehn. (288) *f* 2.90. J. Philip Kruseman, s Gravenhage.

De vijf Macleods zijn meisjes die in Ardenmore aan de baai Lochwyle wonen, een klein plaatsje waar zomers gasten komen, maar dat 's winters een „doodsch gat" is. Haar lief en leed wordt aardig beschreven; een prettig meisjesboek waaruit nog wel wat goeds te leeren valt.

Hoffman (F. J.) *Een Week in de Duiventil.* Geïll. door W. Hardenberg. (Bibliotheek in de Vacantie) 2e druk. (Leeftijd 10-14 jaar.) (192). In prachtband *f* 1.75, ing. *f* 1.—. Kluitman, Alkmaar.

Een vrij tam, maar bruikbaar boek over de gewone avonturen van vacantie: leven-buiten, geheime vergaderplaats, brand, pensionleven en ruzie.

Jehu (Felicie) *Zonnekind.* (272) *f* 2.50. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Meta van Steenwijk woont in 't mooiste huis van de stad, en haar vriendinnetje Trudi denkt dat de Steenwijks enorm rijk zijn... maar er komt een dag dat Vader bezorgd kijkt en na eenigen tijd vertelt hij zijn Zonnekind Meta, dat hij naar Indië moet gaan om bij zijn zaak te zijn. Moeder en de kinderen zullen naar Den Haag verhuizen en Meta moet Moeder's Zonnekind blijven, haar in alles helpen. In Den Haag is de woning klein, alles verminderd en 't wordt moeilijk voor 't meisje om een zonnig humeur te bewaren. Een prettig meisjesboek, jammer alleen, dat 't vriendinnetje Trudi het altijd over jongens heeft.

Masdorp (D.) *Bram Boeye, of de Reis naar de Maan in 2 uur, 55 min., 12 sec.* Met 4 platen van Henk Poeder (136). G. B. van Goor, Gouda.

't Boek moet tot z'n eer worden nagegeven, dat 't braaf is. Maar, wat werd er van dit interessante gegeven weinig gemaakt! Dan wordt er nog gephilosopheerd over intuïtie, „onderziel", hypnose en andere dingen.

Knuttel-Fabius (Exel, Ph.) *Moed.* (160) *f* 1.90.

Cile Korver (14 jaar) hoopt onderwijzeres te worden, en muziek te studeeren. Haar moeder sterft en ze blijft alleen en zonder midedlen van bestaan achter. Alle wenschen, verlangens en illusies moet ze opgeven. En nu komt de harde levensstrijd. Ze moet als dienstmeisje in betrekking. Ze pakt flink aan — zet de tanden op elkaar en leert bij ondervinding, dat iedere eerlijke arbeid genot geeft. Later ontvangt ze een legaat van haar Mevrouw, dan gaat ze studeeren, haar leven wordt daardoor rijker aan inhoud en ze wordt er gelukkig door.

Wat opvoedkundige waarde betreft, is 't boek heel goed voor meisjes van 12—16 jaar.

Wat den godsdienst betreft, deze is geheel verzwegen.

Koopmans (Marie) *Deugniet, Durfniet en Dappere Daden,* met 4 platen van Anny Leusink. (174) *f* 2.50. L. J. Veen. A'dam.

Een boek dat wijst op de verleiding en de gevolgen van lichtzinnigheid. Een beste eenvoudige jongen wordt door een rijken deftigen zoon op het verkeerde pad gebracht. Hij komt tot inkeer, maar de ander wordt een bandiet en vindt een tragischen dood. Zijn broer trekt als missionaris naar vreemde landen.

Kramer (J. G.) *Helden der Noordpool.* Geïll. door E. M. ten Harmsen-v. d. Beek (leeftijd 10-14 jaar). (277) Geb. *f* 3.50, ing. *f* 2.50. Kluitman, Alkmaar.

'n Boek als een film, op de illustraties na. Concrete, boeiende voorstelling van de Noordpoolhelden en hun daden, historisch en toch romantisch, vanaf de overwintering op Nova-Zembla tot de luchtvaart van Amundsen in 1926. De gecondenseerde samenspraken doen niet erg natuurlijk aan. Vorm soms wat luchtig voor den tragischen inhoud.

Onze jongens zullen er van genieten en tevens onbewust den beoogden invloed ondergaan.

Marnveldt (Corry van) *Kwikzilver.* (221) *f* 3.25.

Het leven van een modern jong vrouwtje, geestig geschreven. Veel weelde, veel uitgaan. De zaken gaan slecht; Harry wordt ziek, de zaak liquideert. Baby ontpopt zich als een flink vrouwtje, die trouw al het leed met haar man deelt. Zij gaat op een kantoor, verdraagt alle onaangenaamheden, doet al wat het kan om het Harry lichter te maken.

Het boek is geschikt voor volwassenen, dus jeugdlectuur voor onze tegenwoordige baby-vrouwtjes. Voor meisjes niet. Er komt trouwens een Oostersch feest in voor, dat me een beetje te lijkt (Zie blz. 105, enz.).

Nanda. *De Oudste van een leutig Troepje.* (205) *f* 2.90. Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Greet, Vaders lieveling en oudste dochter, is door haar examen voor onderwijzeres gekomen en gaat voor 't eerst als tijdelijke naar school. Het huishouden Vermeer deelt opgewekt in al haar ondervindingen, en als zij ten slotte voor vast wordt aangesteld aan dezelfde school, zijn allen even gelukkig. Een zeer vlot geschreven boek voor meisjes.

Nowee (J.) *De hoogste Klas.* (227). Spaarnestad, Haarlem.

Volgens Keurraad goed. Maar de meester maakt me wat te veel grappen en lokt de jongens uit.

Terese (Zr. Ma) *Genezen.* *f* 1.25, geb. *f* 1.75. *Miep ik ook.* *f* 1.25, geb. *f* 1.75. Malmberg, 's Bosch.

Trelker (A.) *Zwervers.* Valkhoff, Amersfoort.

Het boek was goed voor jongens, als de zwervers al in het begin niet door den veldwachter met bekeuring bedreigd moesten worden wegens het baden zonder étui. Wellicht heeft de schrijver dat opzettelijk zoo gewild om de jongens op hun onbehoorlijkheid te wijzen?

Vletter (A. C. C. de) *Duizend dagen in de Lucht.* Geïll. door Pieter Das. (Bibliotheek in de Vacantie.) Gebr. Kluitman, 2e druk. (Leeftijd 10-14 jaar). (190). In prachtband *f* 1.75, ing. *f* 1.—. Kluitman, Alkmaar.

Een nobel en uiterst spannend boek, toch één beslissend gebrek: een degelijke simplistische en godsdienstlooze voorstelling van één der moeilijkste problemen als wereldvrede, bewerkt jeugdig onverstand. Alleen bruikbaar bij degelijke voorlichting van ouders of onderwijzer.

Winter (H. de) *Uit de jeugd van Jantje Vroolijk.* (Bibliotheek Ons Genoegen). (160) 2 pl. In prachtband *f* 1.20, ingen. *f* 0.75. Kluitman, Alkmaar.

Lief en leed vertelt De Winter uit het leven van een pienteren dorpsjongen, voor kinderen van 8—12 jaar. 't Zal wel spannend zijn voor het kleine publiek. Maar toch kan het niet onvoorwaardelijk aanbevolen worden voor hen, en wel wegens de zwemgeschiedenis op het einde v. h. verhaal. Dit had best anders of niet verteld kunnen worden.

Brievenbus

Lezers. De drukkerij, waaraan onze uitgever contractueel verbonden was, is door faillissement stilgelegd. Het contract komt daardoor te vervallen en de uitgever heeft een anderen drukker kunnen vinden, die beschikte over hetzelfde lettermateriaal. Wij hopen geregeld op tijd te kunnen verschijnen, d.i. den 15en van elke maand.

Ook de uitgave der supplementen van onzen Standaardcataloog is daardoor onder beslag gekomen en konden wij niet verzenden. Wij hopen echter binnenkort ons eigendom uit den boedel te zien vrijgelaten en dadelijk te kunnen gebruiken.

J. v. d. Br. te N. Wij zullen gaarne aan uw verzoek voldoen en eene levensbeschrijving vragen van den Spaanschen schrijver, die al meer en meer vertaald wordt, ook in ons land. Maar wij ontvangen steeds onze inlichtingen in 't Spaansch of 't Fransch en moeten die eerst nog vertalen.

Mr. J. M. te Br. Behalve de voordrachtsboeken, waarover wij in vorige afleveringen hebben gesproken is er nog een Fransche. Wij zenden U ons eigen exemplaar voorloopig, dan kunt U zien of het U bevalt. U ziet de houding, de gesticulatie, de mimiek staat er in portretteekens bij aangegeven en ik geloof wel, dat dit een goed hulpmiddel is.

J. Gr. te R. Ja, er bestaat een vertaling van *l'Appel du Sol* in het Hollandsch; zij kwam uit bij Valkhoff te Amersfoort in 1919 onder den titel *De Stem van Frankrijk.* De schrijver Adrien Bertrand werd heel in het begin van den oorlog zwaar gewond en stierf tengevolge van zijn wonde in 1917. Andere werken schijnen niet te zijn vertaald bij ons.

D. J. te H. Marie Metz—Koning, de bekende schrijfster, die in Italië op 64-jarigen leeftijd is overleden, was dezelfde als Marie Marx—Koning, haar naam tijdens haar eerste huwelijk.

Philo te den H. Neen, daar wenschen wij geen gedachtenwisseling over te beginnen. Ik, persoonlijk, als het alleen om vorming gaat, prefereer het Gymnasium. Dezer dagen las ik in zijn levensbeschouwing *P. H. Moerkerken en zijn werk* een woord van Dr. G. Kalff Jr.: „die verfoeilijkste aller hersensdrillerijen, het H. B. S." (blz. 166).

R. Fr. te Gr. Waarschijnlijk zult U alles vinden wat U weten wilt in W. Idzerda: *Kinematografie voor den Amateur* met 91 afb. Wij hebben er niet veel verstand van, maar de schrijver is een specialist op dat gebied, en (wij hebben dit werkje al eens meer opgegeven) nooit bericht ontvangen dat het niet voldoende was (*f* 1.75, 104 blz. Mij. voor Goede en Goedk. Lectuur, Amsterdam).

G. G. te R. O, dat is een drukfout om er nekkramp van te krijgen. De titel moet zijn in plaats van „Een *griezelig* Huisgezin" —„Een *plezierig* Huisgezin". Zie Boekenschouw blz. 285.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst.

Geeraart (Aug.) Gemma Galgam; de Kruisheldin van Liefde—Lijden (196) *f* 1.95. Haringvliet 11, Rotterdam.

Er bestaat een groote levensbeschrijving van Gemma door Pater Germano di San Stanislao, die voor vele lezers juist al te groot zal zijn om er mede te beginnen. En die ook, naar het mij schijnt, meer geschikt is voor licht ontvlambare Zuiderlingen dan voor onze meer nuchtere Noorderlingen.

Maar dit kleine eenvoudige boekje deze beknopte maar verheffende levensschets van „De Maagd van Luca" is voor allen, die zich willen stichten en een voorbeeld van diepe liefde Gods in een hunner medemenschen zoeken, tot eigen steun.

Guardini (Romano) Van Heilige Teekens (66) 2 fr. Geloofsverdediging, Antwerpen.

„Wij leven in een wereld van teekens, maar het werkelijke, dat ze beduiden, hebben wij verloren" — „Wij denken geen zaken meer, maar woorden". En zoolang dat zóó blijft, hoeven we van verjonging en vernieuwing onzer kultuur niet te spreken. Alles blijft meetingpraat, dagbladgeschrijf. Woord-spoken spreken we; daad-schimmen doen wij. Zóó is het in ons maatschappelijk verkeer, zóó is het in den godsdienst. Guardini wil het ons afleeren: het onbewuste doen, het machinale denken, het beteekenislooze spreken. Alles in het leven moet zin en bedoeling hebben, alles kan een symbool zijn van hooger waarde.

Janssens Al.) De Heilige Maagd en Moeder Gods Maria, Het Dogma en de Apocrieven (306) Standaard, Brussel.

Dit is in de degelijke en hoogst betrouwbare serie „Leerboeken der Dogmatica" het vijfde tractaat. Het handelt over: De H. Maagd en Moeder Gods Maria. En het handelt in eerste afdeeling over: „Het Dogma en de Apocriesen". Met kritischen zin en omvangrijke kennis heeft de schrijver het onderwerp behandeld, en onze dankbaarheid voor de uitgave dezer serie, groeit met de verschijning van elk nummer.

Kloostermans (B. C.) Ons Voorbeeld (152) *f* 1.25. Het Oude Verbond (136) *f* 1.10. De Zaligmaker (150) *f* 1.20. L. C. G. Malmberg, 's-Bosch.

Drie katholieke leesboeken voor school en huis, kerkelijk goedgekeurd en ook door den keurraad.

Zenner (Th.) Marie Adelheid v. Nassau, Groothertogin v. Luxemburg (67) *f*0.75. Voor Nederland bewerkt door Joannes Mercator. R.K. Boekcentrale, Amsterdam.

Het heilige leven dezer jonge, vorstelijke vrouw, dat eene aaneeschakeling was van beproevingen, moge velen strekken tot bemoediging en troost, allen tot voorbeeld. Zij werd geboren 14 Juli 1894. Na het overlijden van haar vader volgde zij hem op den groothertogelijken troon van Luxemburg 18 Januari 1912. In den grooten oorlog, toen feitelijk geen enkel recht werd ontzien, werd de jeugdige hertogin, die men verdacht van Duitsche sympathie, gedwongen afstand te doen van den troon ten gunste van hare zuster Charlotte. Nu kon zij gehoor geven aan haar hartewensch. 28 Jan. 1919 verliet zij haar land en 14 Sept. 1920 trad zij te Modena in den Carmel. Maar zij was niet bestand tegen de harde levenswijze. Zij moest den Carmel verlaten, beproefde het kloosterleven nog eens bij de kleine Zusters der Armen, maar haar offer werd niet aanvaard. Lichamelijk gebroken moest zij weer heengaan, om bij haar

liefhebbende moeder op het slot Hohenberg in Beieren te sterven.

Zey (Jac. J.) Joost van den Vondel: De heerlijkheid der Kercke (250) *f* 3.90. Teulings, Den Bosch.

Even als de „Altaargeheimenissen" heeft pater Zey dat andere groote gedicht van Joost van den Vondel uitgelegd op zijn klare en eenvoudige manier, zoodat elkeen het kan verstaan. Wij gelooven dat dit de eenige kans is om Vondel te brengen tot een grooten lezerskring. In de keurige uitgave, versierd met mooie oude platen, is „De Heerlijkheid der Kerke" nu waarlijk „een leesboek van blijvende waarde voor allen zonder uitzondering, die open oog en open hart hebben voor wat werkelijk schoon en bewonderenswaardig is".

Land en Volk.

Azorin. Een uur van Spanie. Tusschen 1560 en 1590. Vertaling door H. Menagé Challa (92) *f* 1.50. Van Munster, Amsterdam.

Azorin is de pseudoniem van den Spaanschen schrijver José Martinez Ruis. In dit boek geeft hij ons een deels dichterlijke, deels historische verbeelding van het Spanje van Philips II, uit de tweede helft der zestiende eeuw. Het is een eigenaardig boekje van een modernen man over het oude Spanje. En hij zegt zelf: „Wij voelden ons aangetrokken door het verleden, doch terzelfder tijd bleven wij diep in het heden geworteld."

Gosses (Dr. I. H.), Welgeborenen en Huislieden (221). Wolters. Groningen.

Professor Gosses behandelde reeds 12 jaren geleden op eene Algem. Verg. van het Historische Genootschap te Utrecht verschillende vraagstukken, die thans hier worden behandeld. In zyn toenmalige rede lag de kiem van dit boek, dit in die volgende jaren „by stukjes en beetjes ontstaan" is.
En wij bezitten thans in het voltooide werk de meest nauwkeurige geschiedenis der standen, of liever zou ik zeggen: der Standenontwikkeling voor het Graafschap Holland.

Kleyntjens (J.) en Dr. H. Knippenberg, met teekeningen door A. C. Ninaber van Eyben. Brabantsche Sagen (123) *f* 1.40 H. J. Dieben. Leiden.

De schrijvers brengen hier samen de volksoverleveringen, die zij het meest karakteristiek achten, en opzettelijk ook verleenen zij een plaats aan die verhalen, welke juist om hun christelijke tint elders schijnen te zijn overgeslagen.

Prins (F.) De Reis van den St. Carolus — 1724 (189) *f* 2.90 Lecturis. Eindhoven.

De Stadsarchivaris van Antwerpen heeft de reis van den St. Carolus onder kapitein Cayphas beschreven naar de oorspronkelijke stukken uit den tijd der Oostendsche Compagnie. Een zeer belangwekkend boek.

Norton (E. F.) en Bruce (J. G.) De Strijd om den Top (327) *f* 5.25.

Dit is eene beschrijving der jongste beklimming van den Mount-Everest door Kolonel J. G. Bruce en andere leden der expeditie. De Nederlandsche bewerking is van Arthur Tervooren, evenals de origineele versierd met vele foto's en gekleurde platen. Ook door deze derde expeditie is het doel: den top van den hoogsten berg der aarde te beklimmen, niet bereikt voor zoover men weet. Twee menschen zijn niet levend teruggekeerd. Maar 't worstelen zelfs is schoon en 't verhaal van volharding, van onverschrokken moed, en heldhaftige inspanning doet den lezer goed aan 't hart.

Wie mogen er schrijven over Kunst

door JOS CREYGHTON

Is het wel mogelijk te schrijven over Kunst?

Daar zijn we meteen midden in de moeielijkheid.

Is het mogelijk te schrijven over kunst en de mysterieuze schoonheid; scherp te bepalen en te ontleden die onfixeerbare en onontleedbare Geheimzinnigheid? Niemand kent haar goed en iedereen moet toch knielen voor haar; wij voelen haar beven en zingen in alle dingen om ons heen, maar haar grijpen, haar bestudeeren, ontleden, kunnen we nooit.

En juist de eenige mensch, die meester is over de schoonheid: de kunstenaar, die haar kan dwingen naar zijn kleuren en tonen, zal niet de diepe overtuiging ontkennen, dat het mogelijk is over haar te schrijven: Ik kan haar verstrikken en vastleggen in de netten van mijn woorden, maar niemand mag het wagen haar in het gelaat te zien: de schoonheid ontleden en verklaren is juist het rag van geheimzinnigheid scheuren, dat tot haar wezen behoort; door het feit dat schoonheid wordt uitgeplozen, is schoonheid geen schoonheid meer.

Heelemaal onjuist is die meening niet, zooals trouwens nog nooit iemand eene meening heeft verdedigd, waar volstrekt geen waarheid in zat: daar heeft Onze Lieve Heer ons verstand niet op gemaakt.

En toch bestaat er ook nog de meening van de kunstfilosofen die heele boeken volschrijven over aesthetica en schoonheidsleer. De mooiste boeken van Plato zijn zijne aesthetische beschouwingen; Aristoteles heeft een apart werk over *de Poetica*, en van Sint Thomas hebben wij een opusculum *de Pulchro et Bono* — moderne Duitsche geleerden rijen deelen aan elkaar over *Allgemeine Aesthetik*.

En dan komen de Historici, die de abstracte beschouwingen — hooge en veilig-verre bespiegelingen, die ons voorloopig nog niet zullen raken — verlaten, om brutaal hun grijpvingers te steken midden in de schoone feiten en zij wroeten naar de echtheid van het werk en de opdrachtgevers en de omstandigheden. Maar gelukkig is het nog maar: heel dicht om de gesluierde schoonheid heendraaien.

En dan komen, arme Poëten, de Critici en rukken den sluier weg en zetten het koude ontleedmes in het bloeiende en ademende

kunstwerk en ontleden en verbrokkelen en verwoesten wat juist mooi was door z'n eenheid.

Begrijpen ze dat dan niet?

Zij — kenners van de schoonheid — begrijpen ze niet, dat ze het lichaam versnijden om de Ziel te vinden; en dat ze zóó juist de Ziel er uit jagen?

Net zoo min als die van den kunstenaar, is de meening van de filosofen en de critici geheel onjuist: ze zijn zelfs beide geheel juist en hoeven niet met elkaar in botsing te komen of beter: kúnnen niet met elkaar in botsing komen, als beide partijen hun meening beperken tot hun eigen gebied.

Als een sterrekundige en een schilder naar de ondergaande zon zou staan kijken, dan heeft iedereen het recht te beweren, dat die twee door hetzelfde voorwerp worden beziggehouden. Het ondergaan van de zon — terwijl toch het eigenlijke en formeele voorwerp van hun aandacht verschilt: de een beziet dat ondergaan als een manifestatie van een metereologische wet, de ander als een bron van schoonheid.

We spreken hier natuurlijk van den sterrekundige en den schilder alléén in *zooverre* zij dat zijn: de vraag of de schoonheid den geleerde niet zal treffen en of de schilder zich niet voor de wetenschappelijke kwestie zal interesseeren, wordt hier — opzettelijk — buitengesloten.

Dit is duidelijk: wat de sterrekundige ook zal beweren van dat ondergaan, nooit zal zijn conclusie in botsing komen met de vraag: hoe mooi die zonsondergang was, terwijl de waardeering van den kunstenaar geen enkelen factor in de metereologische berekening zal invoeren of veranderen.

Zoo verhouden zich ook de verschillende wijzen, waarop de mensch in aanraking komt met de schoonheid.

Een enkel voorwerp hebben zij allen gemeen: het is: dat element dat elk kunstwerk stempelt tot kunstwerk en onderscheidt van elk ander ding: het kunstschoon; maar in de wijze waarop zij het bezien, ligt hun onderling verschil.

Het duidelijkst blijkt dat verschil als we den kunstenaar bekijken tegenover alle andere kenners van de schoonheid.

Hij bevat de schoonheid door een enkele directe omspanning — zij door geleidelijken opbouw uit principen en oorzaken; hij kijkt recht naar binnen, zonder zijn eigen act te kunnen verantwoorden en uitleggen — zij besluiten uit de omstaande gegevens tot het inwendige en geven zich nauwkeurig rekenschap van elke schrede vooruit.
smen

Er is een wezensverschil tusschen de intuitie, waardoor hij zich van de schoonheid meester maakt en den beredeneerden gedachtenopbouw van de wetenschapsmenschen.

Over den eigen aard van die schoonheidsintuitie zou een heel

boek te schrijven zijn; de meeningen zijn groot in aantal en we hebben voor ons doel niet noodig er keuze uit te doen:

Wat we wél noodig hebben — en waar allen het over eens zijn is dit: de schoonheidsintuitie waarin iemand geniet van het schoone en die hem zal maken tot scheppend kunstenaar, is géén wetenschappelijke ontleding van zijn voorwerp maar toch een omvatten ervan zóó diep en zoo geheel, dat een ontroering heel zijn wezen doorvaart, een ontroering die erop wijst dat hier het eigenlijkste contact is met de schoonheid der dingen, ja met hun innigste zijn!

Daarmee is volstrekt niet het oordeel uitgesproken over den man die het schoone tot voorwerp van een wetenschappelijk onderzoek maakt.

Want alles wat wezen heeft, valt onder het bereik van ons verstand en wordt tot voorwerp van onze reflexie en onze ontleding.

Zoo ook het Kunstschoon.

Het kunstschoon kunnen we bestudeeren in z'n abstracte wezen, of het beschouwen in de concrete wijze waarop het zich nu eenmaal in den loop der tijden door kunstenaarshand in de stof heeft laten vastleggen.

De abstracte ontleding is het werk van den kunstfilosoof: hij moet doordringen tot de diepste gronden: om daarop de kennis en de princiepen op te bouwen, die tot uitgangspunt zullen dienen voor elke lagere wetenschap.

Hij zal onderzoeken wat het wezen is van schoonheid en wat de eigen kenmerken zijn van het kunstschoon; hij zal de karaktertrekken aanwijzen, die uit dat wezen voortvloeien; en zij zullen gelden voor *elk* kunstwerk, dat bestaat of bestaan kan: zijn uitspraken zullen deelen in het transcendente karakter, dat elke metaphysieke waarheid eigen is: onwrikbaar en noodzakelijk zullen zij zijn, omdat zij het *wezen* van de zaak raken.

Als hij zegt: een kunstwerk moet uitgedrukt zijn in de stof — en zijn uitspraak *is* waarlijk filosofisch — dan kan er geen kunstwerk bestaan, ook niet in de toekomst dat niet een uitdrukking is in de stof. Als het dat niet is dan moge het schoon zijn: een kunstwerk is het niet!

Deze filosofische kennis is de diepste en de eerste en op haar moet elke andere wetenschappelijke kennis steunen.

Maar ook die andere kennis hebben we noodig.

De metaphysieke waarheden zijn wél zoo zeker en zoo algemeen als maar mogelijk is, ze staan ook zoo ver als maar mogelijk is vandaan van de werkelijke en concrete dingen. En als ons doel is: zékere kennis omtrent het concrete kunstschoon, dan moeten er nieuwe wetenschappen worden ingeschakeld.

En daar staat de critikus.

In de menigte van feiten, die de chronologie met behulp van critisch-historische en oudheidkundige wetenschappen uit lengte van eeuwen en wijdte van werelddeelen voor hem heeft opgestapeld als een berg ongeordend materiaal, moet hij een schifting maken tusschen échte kunstwerken en dingen, die er maar zoowat op lijken: hij moet aanwijzen wáár en in welken graad de schoonheid in de bestaande werken ligt te stralen.

Dat werk moet hij met objectieve zekerheid doen: wij hebben niet een reeks van interessante beweringen aan hem gevraagd: maar gedegen bewijzen.

Want al is de criticus, — die het obiectieve schoonheidspeil van een kunstwerk moet vaststellen nog zoo overtuigd van zijn zuiveren smaak: zijn uitspraak blijft altijd een samengesteld resultaat uit het objectieve schoon en zijn subjectieve reactie (waar die schoonheid zich juist op richt): alléén als hij: vanuit apriori vaststaande beginselen en nuchtere feiten langs een evidente redeneering tot zekerheid komt over een kunstwerk, dan is zijn uitspraak objectief, afdoend en . . . rechtvaardig.

Van de kunstfilosoof krijgt hij zijn algemeene beginselen, maar omdat hij moet toepassen en moet concretiseeren moet hij de feiten verstaan en kunnen groepeeren.

Hij moet in staat zijn: een algemeen beginsel in een speciaal geval — voor een bepaalde techniek, onder bepaalde omstandigheden aangewend — toe te passen.

En daarom is niemand goed criticus, die niet doortrapt en doorkneed is in de techniek van zijn slachtoffer, die niet de gedachtensfeer en de omstandigheden, waarin het kunstwerk geboren werd, door en door kent. Want onder de „techniek" die hij te beoordeelen heeft valt alles, wat er gebeurd is tusschen het intuitieve concept van den kunstenaar en de materieele verwezelijking, die nu voor hem ligt.

Hij moet de bestemming van het werk kennen en de eischen waaraän het moest beantwoorden: wat mooi is op een boudoirtje kan heel leelijk zijn op het tooneel.

Schoonheid bewijzen! —

En ik geloof toch wezenlijk dat we er aan vast moeten houden!

Als er critiek kán bestaan dan moet zij over de aanwezigheid van schoonheid oordeelen: positief en objectief. Maar dat kan niet met behulp van de kunstenaarsintuitie die — juist door haar eigen schoone aard: het onmiddellijke contact voor elke menschenziel noodzakelijk haar individueele nuancen heeft.

De eenige uitweg zou nog zijn: de mogelijkheid van kunstcritiek te ontkennen en daarmee — zooals aanstonds zal blijken — de mogelijkheid van alle kunstgeschiedenis en — wat daaruit volgt — van alle aesthetische opvoeding: want waar zullen we ons

materiaal vandaan halen, als we niet kunnen uitmaken wát schoon en wát leelijk is.

Als we overigens de noodsignalen van onze ontsteltenis maar niet voor wegwijzers houden en ons de kunstcritiek niet erger voorstellen, dan ze is: zal die mogelijkheid ons wel duidelijker worden.

De critiek kan en mag niet méér doen, dan de *aanwezigheid* van de schoonheid vaststellen: wanneer het mogelijk is — en dát meenen we bewezen te hebben — dat de metaphysiek het wezen der schoonheid aanwijst en *die* karaktertrekken, die haar noodzakelijk en haar alléén begeleiden, dan kan er verder moeilijk bezwaar tegen zijn, dat de criticus — met zijn concrete kennis toegerust — in de bestaande werken uit de aanwezigheid van die karaktertrekken tot de aanwezigheid der schoonheid besluit; en omgekeerd.

Zoo we zien: het is maar een aanraking van-buiten-af met het schoone; het is een beschouwing, die geen greintje schoonheid min of minder in de wereld zal brengen en zelfs — als we de zaak scherp bekijken — geen greintje schoonheidsgenót, noch bij den criticus, noch bij zijn lezers. Al ontkennen we heelemaal niet: dat het leveren en lezen van critieken in hooge mate den kunstsmáák dat is: onze praedispositie t.o.v. de becritiseerde werken, verhoogt.

Dat onderscheid tusschen de formeele schouwing in de schoonheid — de *oorzaak* van het kunstgenot — en dergelijke praedisposities — de *voorwaarden* tot het kunstgenot, zou heel wat lastige kwesties uit de wereld kunnen helpen!

En nu kan de historicus aàn het werk: de wetenschappelijke historicus, niet de loutere-feitenman, die we al aan het werk zagen om den criticus zijn materiaal te verschaffen.

De oorzaken-man: die de kunstfeiten zal groepeeren en verklaren: niet in hun innerlijk wezen, maar in hun afhankelijkheid van andere feiten.

De verbandlooze gebeurtenissen zal hij afleiden van hun oorzaken: om zoo alle feiten, die gevolg zijn van eenzelfde oorzaak tot groepen samen te vatten; die groepen vormen weer materiaal voor een nieuwe groepeering: en zoo zal zijn wetenschap pas voltooid zijn, als hij de groote wetten heeft vastgesteld, die ten slotte de feiten bepalen en beheerschen: want ook al verwerpen wij de Deterministische apriori — noodzakelijke ontwikkeling van het eene feit uit het andere, toch zijn de onderlinge invloeden belangrijk genoeg om er een wetenschap uit te construeeren.

De kunsthistoricus zal dus nagaan, welke de gedachtenkiem was, waaruit de Renaissance ontbloeide; hoe haar verloop afhing van haar groote kunstenaars; en hoe hún opvatting en eigen karakter beïnvloed werd door hun opvoeding en omgeving.

Dat dit werk — wil het kúnstgeschiedenis zijn — de critische

schifting veronderstelt, is duidelijk: eerst moet ik weten wélke de kunstfeiten zijn, voordat ik er een Geschiedenis over van kan gaan schrijven.

En zoo hangt de kunsthistorie af van de kunstcritiek; en beiden steunen op den diepen grond der Filosofische schoonheidsleer.

Als we met deze indeeling voor den geest zoo 's om ons heen kijken naar wat er zooal geschreven en gezegd wordt over allerlei kunst-kwesties: dan vallen er hier en daar wel interessante opmerkingen te maken:

Wetenschappelijke systemen, die formeel verschillende onderwerpen behandelen zijn streng beperkt tot verschillende gebieden: de eene kan *niets* doen met de argumenten van de andere. Een wetenschap kan uitgaan van princiepen, die conclusies zijn van een hoogere wetenschap: we hebben er voorbeelden van gezien; maar: binnen het terrein van háár werkzaamheid: de ontwikkeling van háár conclusies uit háár princiepen, kan zij geen enkele hulp-van-buiten gebruiken. En datzelfde verschil bestaat voor de schoonheid tusschen wetenschappelijke en intuitieve kennis: zooals duidelijk is.

Als dat waar is, dan volgt daaruit: dat een kwestie van kunstcritiek niets heeft aan historische argumenten en dat iemand *door het feit* dat hij kunstenaar is, niet het minste critisch of historisch gezag heeft (al is het hier ook weer: een prachtige dispositie). Dát is, meen ik, een conclusie waar niemand langs kan, die het met de praemissen eens is.

Dan volgt daaruit — concreet gezegd — dat: als iemand zijn oordeel over een bepaalde kunstpraestatie — niet zijn subjectieve aandoening: „ik vind", maar zijn objectieve uitspraak: „ik stel vast" — baseert op het feit dat hij voor deze kunst uiterst gevoelig is (het intuitieve contact) — of dat hij alle meesters uit deze school op zijn duimpje kent en plaats en datum van het werk met misschien nog een interessante anecdote erbij (de historische kennis) dat dán zijn argumenten precies zooveel voor zijn uitspraak beteekenen: als een zekere fout voor het mooie effect van een zonsondergang.

En bij deze voorbeelden is de fout nog zoo moeilijk niet te doorzien, maar in de praktijk wordt het ingewikkelder.

In de praktijk: waar kunstenaar en philosoof en historicus en criticus dikwijls een en dezelfde man zijn.

Daar kan het heel lastig zijn: uit te maken in welke rol hij nú optreedt en of de argumenten, die hij gebruikt — en vooral de argumenten die hij zwijgend veronderstelt — (wat iedereen 100

keer op 'n dag doet) — wel in hetzelfde laatje thuishooren, waar hij zijn bewering uitgehaald heeft.

Ja, als we het continuë leven bekijken en de vele reacties, die één enkele indruk in een mensch te voorschijn kan roepen, de rijke en kleurige vonken die wegspatten uit dat wondere samenbouwsel van geest en stof, dat we zijn, dan lijkt die scheiding soms onmogelijk: dan kan iemand met de blik van zijn oogen kunstenaar zijn, en met het woord van zijn tong: historicus en tegelijk criticus met een gebaar van zijn hand!

Het was onze bedoeling niet die organische eenheid uit mekaar te plukken: we wilden slechts de beginselen scherp zetten, die ons zullen leiden, als we positieve fouten moeten veroordeelen, die ons helpen zullen om in onze eigen kunstbeschouwingen krachtdadig en rechtvaardig te zijn.

Jef Crick

door GUSTAAF BROECKHART

Onder de kunstenaars, die hun hoorn van gouden schoonheid, als goede sprookjesfeëen zoo vrijgevig, over Vlaanderen uitgieten, bekleedt Jef Crick een heel bizondere plaats.

Hij verbaast evenzeer door de oorspronkelijkheid als door de veelzijdigheid van zijn artistiek talent. Een soort Proteusnatuur: hij is dichter en essayist, tooneelschrijver en romancier, journalist en criticus over alle denkbare kunstuitingen. Hoewel nog betrekkelijk jong — hij is pas vijf-en-dertig jaar geworden — schreef hij reeds een heel boekenschap vol: een vijftal verzenbundels, twee tooneelwerken, een paar studie's, een bundel essays, een roman, benevens karrevrachten krantenartikelen en gelegenheidsstukken.

Al staat nu natuurlijk het litteraire gehalte niet steeds op dezelfde hoogte, toch ontsiert geen enkele middelmatige school-bladzijde het geheel.

Al zijn werken toonen een sterk-uitgesproken, individualistische manier van zeggen en uitdrukken. Van den eersten regel herkent ge, tusschen honderden zijn persoonlijkheid, aan de afgerondheid zijner aristocratische perioden, de zoetvloeiendheid zijner taal, den overdadigen rijkdom van verfijnde kleuren, aan de diepte van gevoel en zuiderschen gloed. Hartstochtelijker nog dan een parnassien vijlt hij zijn zinnen, zonder dat evenwel zijn kunst ooit koud aanvoelt.

En wat deze kunst tot een nog hooger peil opvoert is hare vroom-christelijke noblesse. In een tijd van materialisme en perversiteit treedt deze auteur op als een middeleeuwsche Pieter-de-Kluizenaar van het woord, met in zijn blazoen Hello's gevleugeld woord: „L'art est une ascension". „Ik houd het", zoo schreef hij mij, „bij de kunstformule „*Ir*", dit wil zeggen: een groote hoeveelheid *I*dealisme, gekoppeld met een normale dosis *r*ealisme. Ik ben van oordeel dat een kunstenaar het slijk der aarde en de ontaarding van den mensch niet moet verloochenen, maar ook en vooral, de zieleschoonheid in den mensch, als een verdoken edelgesteente, moet trachten op te delven. Ik sta dus natuurlijk midden in de katholieke wereldbeschouwing of beter, kunstopvatting, die, dwars door de materie, de huivering der ziel zoekt."

Zoo is de innerlijke kern zijner kunst eene dithyrambe, den God van Schoonheid en Liefde gewijd. Echte Kunstenaars, dragers bovendien van zulke verheven idealen, hebben onvoorwaardelijk recht op onze hulde en waardeering, op een eereplaats in ons boekenschap en in ons hart. Want, ook voor hen geldt Carl Busse's woord: „Ohne lebendige Antheilname kan keine Dichtung bestehen. Je grösser die eine wird, desto schöner entfaltet sich die andere. Jedes Volk hat immer nur die Litteratur die es verdient."

J e f C r i c k zag 't levenslicht te Aalst, in 1891. Zijn humaniora deed hij aldaar, in 't Jezuïtencollege. Daar genoot hij 't voorrecht onder zijn leermeesters te tellen: pater van Mierlo S.J., den bekenden specialist der middeleeuwsche mystieke poëzie, op heden lid der koninklijke Vlaamsche Academie, en pater Evarist Bauwens

S.J., den smaakvollen samensteller der gunstig bekende bloemlezingen: *Noord en Zuid*' Onder hun bezielend woord, ontvonkte alras in het hartje van het leesgrage knaapje, de liefde voor „d' edele conste der poësij." Liefst van al klauterde het kind op den zolder om „in 't geheim, de mooiste verhalen te verslinden van Conscience, welke zijn brave ouders met een puriteinsch, maar loffelijk gebaar in een kist hadden weggestopt." [1])

Mocht Ronsard van zichzelf beweren:

> Je n'avais pas douze ans, qu'au profond des vallées
> Dans les hautes forêts des hommes reculées,
> Dans les antres secrets de frayeur tout couverts,
> Sans avoir soin de rien je composais des vers.

bij klein Jefken kwam de inspiratie nog vroeger: op negen- of tienjarigen leeftijd stroomde de dichterlijke ader reeds overvloedig. Hij zat nog maar in de vierde Latijnsche, als hij reeds een . . . roman op zijn actief boekte: een kolossale, fantastische historie van een rooverkapitein, bij de duizend bladzijden groot.

Over deze jeugd-proeven kan ik geen oordeel vellen, daar vader, die meende dat de jongen veel beter werk kan doen met zijn schoollessen te leeren, op zekeren dag alles ongenadig in 't vuur gooide . . .

Het eerste, waarmêe de dichter-student boud in de wereld vooruit trad, was *Rouwkransje* (1906), een rouwdicht gewijd aan de nagedachtenis van een afgestorven schoolmakker. De versjes laten zich vlot lezen en verraden, op menige plaats, echt dichterlijk gevoel. Ook wel een eigen klank en eigen rythme, hoewel de invloed der tachtigers zeer merkbaar is.

Verzekens vier jaar later, bij 't verlaten der schoolbanken uitgegeven, staat litterair heel wat hooger. De dichter onttrekt zich aan alle vreemde invloeden. Hij wordt zich zelf. Hij zingt op den rythmus van eigen harteklop. „Uw verzen", schreef hem de begaafde Richard De Cneudt, klinken zuiver en echt en vloeien in verrukkelijke ongedwongenheid voort. Het zijn werkelijk verzen opborrelend uit de frische bron van uw ontvangenheid. Uw verzen wellen uit het hart dat jong en frisch en liefderijk is en de schoonheid lief heeft boven alles . . . Gij hanteert dien moeilijksten maar volmaaksten aller kunstvormen, het sonnet, reeds met die gratielijke handigheid, die wel eens tot zwierig meesterschap zou kunnen overgaan. In uw godsdienstige verzen, waarin gij de eindelooze diepten van uw naar aanbidding dorstend vroom gemoed tracht te wekken, en op menige plaats werkelijk te wekken vermoogt, door den plechtigen, grootschen gang uwer beeldrijke zinnen, toont gij weer, zooals in al uw andere, wat ge in waarheid worden zult: een dichter bij de gratie Gods."

---

1) Enkele biographische bijzonderheden ontleen ik aan een artikel: „Jef Crick" door Valerius d' Hondt, verschenen in *Het Tooneel*, 19 Juni 1926.

De zanger van *Wijding* en *Van Dichterleven* bedroog zich niet: van nu of aan ontwikkelde zich het dichter-talent van Crick langs een klimmende lijn. Na *Smartlied* ('15), een sonnetten-cyclus, waarvan de toondichter L. de Vocht getuigde dat dit lied hem „een heele symphonie waard was", de heerlijke *Mondscheinsonate van Beethoven* ('16), waarin hij, om de smeltend-schoone melodie van den klanken-virtuoos de bloemen van zijn woordkunst slingert.

De volheid zijner krachten evenwel ontplooide hij eerst in *Sonnetten* ('18). Welk een rijkdom van rythme en klank! Meester over de taal als hij is, weet hij de haarfijnste zielenuanceeringen, in verbazend eenvoudige beelden treffend weer te geven.

Terecht schreef Hilarion Thans over dezen bundel. „Met stijgend genoegen gingen we na hoe deze ongekunstelde ontboezemingen rijzen in rijkdom van klank en beeld. Maak-werk, dat noodzakelijk koud laat, geeft de dichter nooit . . . . . Indien het laatste element van poëzie, muziek is, bewogenheid tot muziek gestegen en gelouterd, dan heeft Crick in menig gedicht, op een rijk-heendeinende gevoelsgolf gedragen, de zuiverste poëzie benaderd."

De cyclus *Voor Moeder* — *Natuur* — *Uit het Hart* — *Bijbel-figuren* zullen niet licht in onze Vlaamsche Letterkunde worden vergeten. Uit *Bijbel-figuren* geven wij dit voorbeeld:

MARIA-MAGDALENA.

Gij daaldet eertijds zingend ter vallei
Waar 't goud der zon op uwe lokken bloeide,
En uw bloem-mooi gelaat zijn beeltnis lei
In bronne-spiegel, als een vlam die gloeide . . .

Tot Hij die hoorde uw smachtend zielsgeschrei
En wist wat dorst uw groote ziel verschroeide,
Een blik u wierp, een enkel woord u zei . . .
Een heerlijk-ruischend water u doorvloeide.

Dan steeg een vrede-licht naar uw gelaat,
En, bleeke boetster in uw dof gewaad,
Zag men u gaan de steilten langs van 't lijden,

Totdat gij aan Calvarië's hoogsten top,
Reest uit uw sluiers als een heilige op,
Omstraald van glorie in 't verschiet der tijden.

Ondertusschen behaalde de dichter op tooneelgebied insgelijks zijn triomfen. Nadat hij in *Oorlogswee* ('15) een fragment uit een lyrisch drama, knappe tooneelqualiteiten had getoond, steeg hij met *Pax!* ('17) tot een zeer artistieke hoogte. Het stuk is een twintig-eeuwsche moderniseering van het groote Wonder van den mysterieuzen Kerstnacht, in het hartje van Vlaanderen. Niet

Breugheliaansch-volksch noch met Rubensiaansche, vlammende penseelvegen gemaald doch met fijne, innig-doorvoelde Memlinc-techniek, doorhuiverd van heiligen eerbied voor het bovennatuurlijke. De toonkundige, Hendrik van Schoor, schreef heerlijke bladen muziek voor dit Kerstspel. Sedert dien werd het in Aalst en in Maaseyck met veel succes en voor bomvolle zalen herhaalde malen opgevoerd. Over één dezer opvoeringen schreef een recensent:

„Het was een echte triomf voor de jonge kristene kunst van dichter Jef Crick en toondichter Van Schoor, twee zielen die elkaar begrijpen, want bewonderenswaardig is de samenhang tusschen de muziek en de heerlijke verzen van den jongen dichter. [1])

Met veel lof werd ook „Fra Angelico" ('26) in de pers besproken. De auteur openbaart zich in dit legendespel niet slechts als een bedreven technicus, die alle knepen van 't métier kent, maar ook als een tooneelschrijver, van nature met veel artistieke qualiteiten begaafd. Zonder overdrijving mag beweerd worden, dat dit in-vrome theaterstuk wel alles overtreft wat van dien aard in Vlaanderen, gepresteerd werd.

De karakters staan met vaste hand geteekend. Vooral de hoofdfiguur wordt onverzwakt vast gehouden, tot het einde toe. Zij beheerscht het geheele stuk. Geen oogenblik verslapt de spanning; het spel ontwikkelt zich geleidelijk uit een ruw koewachters-milieu tot een sfeer van vrede en mystiek. De dialoog heeft niets litterairs „an sich": hij sprankelt van volksche gezegden, schalkschen humor en vernuftige zetten. Hij lijkt wel met de pen in de hand uit den volksmond afgeluisterd te zijn. Dat is, in alle waarheid, een verblijdend teeken, want in Vlaanderen blijft de dialoog steeds de groote struikelsteen. *Fra Angelico* is daarenboven een leerschool van het goede. Het „verstrekt hart en geest der nog ontvankelijke gemeenschap door den zoeten geur van edele en hoog menschelijke gevoelens, die op de ziel inwerken als frissche, zuivere lucht op het lichaam: eigenschappen die alvast geen geringe verdiensten zijn, en bij den schrijver hooge kunstgaven onderstellen. (Dr. C Godelaine, „Tooneelgids", Mei 1926).

Na den wapenstilstand zegde Crick zijn ambt als geheimschrijver bij den volksvertegenwoordiger baron Lodewijk de Béthume, te Aalst, op. Een oogenblik dacht hij er aan zijn maandblad „Excelsior", dat hij van 1913 tot 1914 zoo uitstekend leidde, weer in 't leven te roepen, doch de tijden bleken er niet voor geschikt. . . Even ging hij in de journalistiek. Zijn „interviews" en zijn „kunst-studies", grootendeels verschenen in het R. dagblad „De Standaard" en de dito-week-illustratie „Ons Volk ontwaakt", deden hem kennen als een journalist bij uitnemendheid. Ettelijke

1) Maas en Kempenbode, 8 Januari 1921.

studies werden samen-gebundeld en in 1924 uitgegeven onder den titel *Silhouetten van Vlaamsche Kunstenaars: I. Interviews en Studies*. „De Eerw. Heer J. Eeckhout schreef ervoor een lezenswaardig „woord vooraf."

Het gaat er opvolgentlijk over: Verriest, De Koninck, Lagae, Courtens, Denijn, Cuppens, Brengier, De Beule, Steyaert, Huys. In deze studies vindt men geen aandikken van technische feiltjes, geen zucht om een kunstuiting in een eng-bekrompen keurslijf te wringen, maar een opdiepen en naar boven halen, in blijde bewondering van het pure goud van woord en gedachte, dat, in den bodem van het litteraire veld, verstoken „in een vindbaarheid zoo schoon" schuilt. Want de schrijver is vóór alles een kunst-*voeler*. Weinigen in Vlaanderen zijn van de natuur met zulk subtiel aanvoelingsvermogen begiftigd en weinigen weten de geesteswweelden van den scheppenden artist zóó diep na te voelen en meê te leven. Daardoor krijgen deze studie's een origineelen stempel. Het zijn telkenmale herscheppingen van de materie tot een nog hoogeren kunst-vorm. Opbouwende critiek dus, en scheppende.

Met enkele pakkende trekken worden persoon en werk ten voeten-uit geconterfeit. Ten bewijze de karakteristiek over Steyaert, den beroemden glas-schilder.

„Steyaert is een krachtig en verfijnd kolorist, die het glas weet te maken tot een sprookje van de meest gewaagde en toch prachtig harmonieerende glansschakeeringen. Hij is een niet min forsch en gesmijdig teekenaar, die zijn personages, zijn gewaden en draperijen, zijn bloemen en fiorituren met een stijlvol meesterschap bewerkt. Hij is daarbij een behendig architect en stoffeerder, die het onderwerp met een kloeke harmonische en dekoratieve lijn opbouwt, détailleert, en tot een machtig geheel maakt. Hij bezit, in hooge mate, het gevoel van harmonie, van evenwicht, en dit zoowel voor wat betreft het onderling koppelen en verbinden der kleurakkoorden, als voor wat aangaat het aanpassen van het onderwerp aan het kader van het midden, waarvoor het bestemd is. Grondig vertrouwd met de kunstgeschiedenis in het algemeen, weet hij steeds, waar het nood doet, de architectuur of den stijl van een bepaald tijdvak te imiteeren, en aldus aan het werk het vereischte archaïsch karakter te geven, zonder er zijne persoonlijkheid bij in te boeten. Spijts al deze sterke hoedanigheden, zou hij voor zijne zware taak van glasschilder niet terdege opgewassen zijn, indien hij ten slotte niet bezat een innig genuanceerd godsdienstgevoel dat hem in staat stelt onze kerken te verrijken met glasramen waarop de kleuren niet alleen, maar ook het geloof hun altijddurend loflied aanheffen." (p. 84—85).

Ook de karakteristiek van L. de Koninck, van pastoorke Cuppens, van Modest Huys en Courtens behooren tot de beste, die er bestaan. Het feit, dat deze studie's geschreven zijn in het licht der eeuwige Waarheid, maakt dit boek tot een zeer betrouw-

bare gids in den doolhof onzer huidige kunst. Reikhalzend zien we dan ook naar de volgende deelen uit!

Crick's laatste werk, in 't voorjaar verschenen, heet: *Toen Moeder heenging ....* Een zielkundig-verhalende roman uit de burgerlijke en aristocratische wereld. Iets spiksplinternieuws, als onderwerp en uitvoering, in de Vlaamsche litteratuur. Want de hooge regionen der ziel en het eigenaardige leven der „haute bourgeoisie" bleven tot hiertoe zoo goed als onontgonnen.

Uit dezen roman blijkt een knappe compositorische kracht. Daar zit eenheid in. Hoe mathematisch juist staan de onderdeelen geordend en ge-evenredigd! De personen: het zijn werkelijk-levende wezens van bloed en vleesch, levend en handelend al naar gelang eigen karakter en inborst. De natuur-beschrijvingen (waarvan vaak zoo potsierlijk misbruik gemaakt wordt) bepalen zich tot enkele penseel-trekjes. Wat niet strikt noodzakelijk blijkt tot het ophelderen van een toestand of het verklaren van een zielsontroering wordt ongenadig weggesnoeid. En wat zeker een verdienste is: deze roman boeit tot het einde. Niet dat de verbeelding van den schrijver phantastische toeren verricht; er gebeurt eigenlijk maar heel weinig — doch dit boeien ontstaat door het plastische zijner voorstelling.

Ik zal nu niet beweren dat *Toen Moeder heenging . . .* , een absoluut feillooze roman is. Er komen daarvoor te veel min-goed geziene en min-goed gevoelde dingen in voor en 'k weet meer dan één bladzijde, waar men ietwat korzelig neuriet: „Kees, Kees, je hebt er water bij gedaan!" Maar met pagina's als van vaders dood, van Luc's liefde voor Paula, van moeders afscheid en zoovele, vele andere, zijn we weer spoedig in de stemming om andere tekortkomingen te vergeten en te vergeven.

Veel mogen we van dezen rijk-begaafden kunstenaar nog verwachten. Zoo heeft hij thans in portefeuille het schema van een nieuw tooneelspel, getrokken uit de gewijde geschiedenis: *Jaïrus Dochter.* Tevens kondigt hij voor 't volgende jaar reeds een nieuwen roman aan.

Jef Crick heeft thans zijn zoekperiode en worsteljaren achter den rug. Na een zoo bloesemende lente zien we uit naar de rijpe vruchten die ons zijn zomer schenken zal.

Farce Littéraire.

Wij Hollanders doen niet veel aan literaire grappen, dat ligt zoo niet in onzen aard. En als er eens een enkele wordt uitgehaald dan blijft die bijna beroemd in de geschiedenis onzer letteren, hoe laf en flauw ze in werkelijkheid ook geweest moge zijn.

Bij de Franschen is dat anders; hun halve literatuur bestaat uit „farces" en juist die eene helft is misschien nog wel de beste. Zeker het prettigst te lezen.

Ik verwonderde mij dan ook al geruimen tijd, dat ik maar niets van dien aard zag verschijnen over Vautel en er nog geen parodie was gemaakt op zijn „Curé", die zich toch daartoe zoo uiterst-gemakkelijk leent.

En nu ontvang ik warempel een dezer dagen door vriendelijke bemiddeling én een portret van Vautel (dat hier wordt afgedrukt met toestemming van Henri Manuel) en eene „farce littéraire" door André Dahl, van wien ik niets anders gelezen heb dan z'n *voyage autour de ma Loge*, een boekje dat met omzichtigheid gehanteerd dient te worden.

Men begrijpt dat ik nieuwsgierig was en in den letterlijken zin van het woord aan 't lezen ben geslagen. Dahl heeft niet onaardig den titel van zijn boekje gekozen: *Mon Curé chez Vautel* (191 blz. Baudinière, Parijs).

De pastoor van Dahl woont in 'n klein stadje, dat op de kaart niet te vinden is. Hij bezoekt de armen niet, omdat die er niet zijn in de parochie, en hij verschijnt ook nooit op het kasteel, omdat er geen kasteel is.

Op 'n goeden dag valt hem het boek van Vautel *Mon Curé chez les Riches* toevallig in handen, en lezend wordt al gauw zijne verontwaardiging opgewekt: „Drie honderd veertig bladzijden van dezelfde fijngevoeligheid en tact en van

dezelfde waarschijnlijkheid! Driehonderd veertig bladzijden van dit „faux argot des poilus".

't Is al te kras. Met wie spot die schrijver: met de pastoors, de soldaten, met den hond of met zijn lezers?"

En van zoo'n boek zouden er al 329 duizend zijn verschenen? — Onmogelijk! Dat cijfer moet slaan op het aantal taalfouten.

De pastoor houdt het niet langer uit; hij gaat naar Parijs, moet dien Vautel zien te spreken.

Onderweg, als hij moet overstappen, heeft hij gelegenheid om aan het boekenstalletje te vragen, de „compleete werken" van Vautel. Glimlachend knipoogt de juffrouw tegen hem en verklaart „je connais le truc!" Een handige kerel, die Vautel. Hij stuurt zijn reizigers rond, die zoo nu en dan zijn „oeuvres complètes" komen vragen: „pour faire marcher la vente."

Als hij eindelijk te Parijs aankomt, moet hij door een beambte uit een diepen en zaligen slaap worden gewekt. Hij wil zich verontschuldigen, maar de man valt hem vergoelijkend in de rede: „Och u kunt er niets aan doen! Ik heb het boek wel gezien, dat u aan 't lezen was. Ik weet het van te voren, al de reizigers die met boeken van Vautel bezig zijn, moet ik bij aankomst geregeld wakker schudden."

In Parijs is de speurende pastoor niet gelukkig. Overal waar hij vraagt naar Vautel ontvangt hij ongeveer hetzelfde antwoord: Vautel, ça n' existe pas. Alleen de hoteljongen raakt in geestdrift bij het hooren van den naam. Hij leest de dagelijksche film van Vautel in het Journal: „il me faut mon Vautel et une cigarette, Ça dure juste autant de temps l' un que l' autre et ça décrasse les idées.

Aan het Journal wordt pastoor ontvangen door een zwaar gedecoreerden portier, die er uitziet als een levende standaard, waarvan de journalisten naar keuze een decoratie kunnen plukken, als zij uitgaan — en bij hun terugkomst weer ter plaatse bezorgen.

Maar deze Cerberus is niet tot vertrouwelijke mededeelingen te bewegen: „donnons jamais les adresses des collaborateurs." Vautel is nooit in Parijs: 's winters is hij in Nice en 's zomers te Vichy.

En dan gelooft de pastoor de juffrouw van den kiosk: Vautel is voortdurend op reis, hij zwerft het heele spoorwegnet langs om overal zijn „oevres complètes" te vragen en zoo den verkoop in de hand te werken en zijn naam beroemd te maken.

Ontmoedigd keert hij terug naar zijn hotel, straks nog bestookt door den twijfel of de portier hem niet voor den mal heeft gehouden en zelf de gezochte schrijver niet was. Wat ligt er onwaarschijnlijks in, dat Vautel auteur en tevens concierge is?

Hij is zoo vol van zijn onderwerp, dat als hij 's nachts van zijn kamer een groote lichtreclame ziet van *Geneve Hotel* hij op

den klank af vertaalt: *Je n'ai Vautel!* En dat was waar; dien dag heeft hij hem niet gevonden.

Den volgenden dag is l' abbé Poilaucrin op aansporing van den hoteljongen, die ontdekt heeft dat Vautel een Belg is, op weg naar Luik.

Want Luik is de stad, gewijd aan den Vautel-cultus. Daar is een station Liège-Vautel, daar is een geregelde auto-dienst naar zijn geboortehuis, daar wordt men rondgeleid en mag den hoed ophouden, mits men eerbiedig het hoofd ontbloot voor het vertrek waar de groote man geboren werd. Men heeft daar gelegenheid zijn eerste luiers (langes), zorgvuldig onder glas bewaard, te bewonderen en te zien hoe een liefdevolle bloedverwante erop geborduurd heeft: „Langes gardiens." Zijn wieg staat nog op dezelfde plaats, maar is vervangen door een eere-wieg, een vergulde, gothieke, geschonken door de schepenen der stad. Op den schoorsteenmantel merkt men op een kleinere editie van een: statue populaire en Belgique, le Manneken-Piss.

M. Clément Vautel, tout enfant, passait souvent des heures à le contempler et c' est en le prenant pour modèle qu' il est arrivé plus tard à écrire ses articles d'un seul jet." En . . . dan wordt de pastoor wakker met zware hoofdpijn . . . want alles is een droom geweest. Hij is nog altijd in zijn hotel te Parijs.

En dan wordt ten slotte de volharding van Poilaucrin beloond. Door een list weet hij Vautel uit zijn schuilplaats te lokken en deze ziet zich gedwongen hem mee naar zijn huis te nemen en na hem de van wansmaak getuigende inrichting van zijn kamers te hebben laten bewonderen, en dan in berusting zich neer te zetten en te zeggen: „Et maintenant je vous écoute . . ."

En dan begint Poilaucrin, welsprekend gemaakt door de verontwaardiging. In al het voorgaande heeft André Dahl de onwaardige en zelfs walgelijke reclame gehekeld, die zich in Frankrijk de laatste jaren ontwikkeld heeft rondom het boek. Ook in ons land is deze pest, die misleiding van het vertrouwensvolle publiek, reeds in een dun straaltje doorgedrongen en kan het tijd worden allengs eens tegen deze charletanerie op te komen.

Want als zelfs eerzame bladen zulke knoei-praktijken oogluikend toelaten en door belanghebbenden ingezonden lofprijzingen als eerlijke, objectieve recencies opnemen, dan verliezen wij, waarop wij als natie zoolang groot mochten gaan; „de ongereptheid onzer pers."

Ik kan Dahl derhalve best bijstemmen, waar hij met felle ironie wijst op dat immer groeiende euvel in zijn land. Maar ik vind hem oneindig veel overtuigender door zijne verontwaardiging, waar hij het direct heeft tegen den *schrijver* Vautel.

Ik zou gaarne de heele philippica van pastoor Poilaucrin willen overnemen als de uitgever zijn boek niet met zooveel belemmerende „rechten" had omgeven. Dus moet ik mij tevreden stellen met een vluchtig overzicht:

Het toeval heeft mij uw boek in handen gespeeld: *Mon Curé chez les Riches*. Ik heb het gelezen met steigende verbazing, ik heb het herlezen met droefenis. Ik heb er een reis van 700 kilometers voor over gehad om u te zeggen dat dit is de meest beleedigende aanslag op het gezond verstand der lezers, die er ooit gepleegd is.

Gij hebt het gewaagd de legende van den „poilu crapuleux" nog eens te komen versterken. Och, fijne heertjes zullen het wel niet geweest zijn, die jongens in de loopgraven, die voor ons hebben gevochten. Maar ze drukten hun ellenden uit in eenvoudige woorden, zonder boeventaal. Hebt gij hun brieven wel eens gelezen?

Gij zijt Belg, onderdaan van dien dapperen koning en menschlievende koningin, en gij hadt u moeten schamen zoo te schrijven over de soldaten. Zelfs niet om er mee te lachen, zelfs niet om er geld aan te verdienen.

En van uw karikatuur van een soldaat, hebt gij een karikatuur van een priester gemaakt, die zes jaren na den oorlog, nog rondloopt met een politiemuts en een veldflesch en beenbanden, die om de tien minuten uitroept dat „le bon Dieu s' en fout", om de haverklap dorst heeft naar een glaasje witten wijn, en zijn hond begraaft als een mensch,

Gij behandelt uw lezers als imbecielen!

Dat is te veel voor Vautel: „Wat, 400,000 exemplaren zijn verkocht. Alors, il y aurait 400,000 imbeciles?"

Neen, maar één, mijnheer Vautel. De anderen hebben het gelezen om eens te zien of het werkelijk zoo „bête" was."

En Poilaucrin vaart voort: Gij zijt een handig keukenmeester, gij weet van niets nog iets te maken. Dat heeft u ook uw plaats bezorgd op de eerste bladzijde van Le Journal. Gij trekt daar partij voor den burger tegen den werkman, voor den rechter tegen den pleiter, voor den sterke tegen den zwakke ... gij trekt automatisch partij voor de meerderheid.

Als men later zich een denkbeeld wil vormen over Frankrijk van het jaar 1926 uit uw geschriften: wel: la France de 1926 dans vos Livres, c'est une chose parfaitement et totalement laide. En dan ontleedt de verontwaardigde franschman één voor één in het kort al de boeken van Vautel. Voilà, la France vue par M. Vautel — — diffamation systématique d' un pays!

„Mijnheer Clement Vautel, uitgenoodigd aan onze fransche tafel en voorzien van een plaats, waar gij naar uw genoegen kunt eten, ik neem de vrijheid u te herinneren dat het ongepast is de menschen te beleedigen bij wie men te dineeren is gevraagd."

En dan komt Vautel nog eens aan het woord. Hij vertelt dat hij goed geld heeft verdiend en er nog veel te halen is uit den Curé, want hij wil hem nog doen optreden in talrijke omstandigheden en functies. En voor zich zelf verwacht hij een glorie om

van te duizelen. Met kinderlijke naieveteit leest hij brieven voor, die hij van bewonderaars ontvangen heeft, van Poincaré en Ford, van d' Annunzio en Privat, van de dooden Tolstoi, Stendhal en Baudelaire, allen ontvangen op 1 April!

Le Panthéon . . . dit M Vautel rêveur . . . je le sais bien. Il faudra que j'y sois un jour. Et ce ne sera si drôle que ça . . . Victor Hugo, Anatole France, tous ces gens . . . Dieu! que cet établissement est mal frequenté . . . !

En de pastoor, weer terug in zijn provinciestadje, vindt dat hij zich te veel heeft laten gaan. Dicht bij, in Parijs, vond hij het gevaar erger, na den verschen indruk van de voor hem nieuwe lectuur. Neen, dat kleine geelachtig mannetje, met zijn weeke gelatine-handjes, was geen ernstig gevaar. Zijn werk had hem geleken een groote, vuile inktplas, die heel Frankrijk bezoedelde, maar leek op 700 kilometer afstand een nietig zwart puntje, zooals de vliegen wel maken op schoon, blank papier.

Enfin, op het titelblad staat dat het een „farce" is.

Voorbijgangers

door W. GEERTJANS—DUICKER

Het boek zijner herinneringen was klaar, geillustreerd door Willy Sluiter en natuurlijk geschreven door dengene, wiens herinneringen het waren: Jan Feith. En deze schreef zijn laatste bladzijde, den epiloog.

De teekenaar: „Dit is m'n laatste bijdrage!"

De schrijver: „Ik heb je om 'n krabbel van jezelf gevraagd, nadat je al de vorige hoofdstukken met een van je penteekeningen verlucht hebt. Waarom zou 't je laatste zijn?"

De teekenaar: „Zóó bedoel ik het niet!"

De schrijver: „Ik immers evenmin."

De teekenaar: „Wat bedoel je dàn?',

De schrijver: „Dat de voorbijgangers elkaar blijven opvolgen, Belangrijk en schijnbaar onbelangrijk; bekend bij de menigte, of bekend bij slechts enkelen; eerste figuren en personen van het tweede, of van 't geheel géén plan. . ."

De teekenaar: „Dus ga je d'r mee verder? . . ."

De schrijver: „Ik? Of 'n ander! — Jij? Of 'n ander! . . . Altijd zullen er schrijvers zijn, zonder tot mémoiristen te ont-

aarden, die hun persoonlijke herinneringen als aanteekeningen te boek stellen. Altijd zullen er teekenaars zijn, die hen daarbij behulpzaam willen zijn. En altijd nieuwe reeksen voorbijgangers, voorbijgangers, voorbijgangers . . ."

Daarmede heeft Jan Feith, als een echt journalist, nog eens hetzelfde gezegd, wat hij in den *Open Brief* aan den Voorzitter van den Nederl. Journalistenkring reeds uitdrukkelijk geschreven had: zijn boek *Voorbijgangers* zou geen boek van mémoires zijn!

Wat dan? Och niets anders dan wél een boek van mémoires. Want wat zijn deze journalistieke ondervindingen, deze beroepservaringen, deze persoonlijke herinneringen aan wat hem is gepasseerd in zijn leven dan eigenlijk anders? Ik geloof dat we hier te doen hebben met een „lis de voce", 'n strijd om een woord. Doet er ook eigenlijk niet toe, hoe deze verzameling artikelen moet heeten, zoolang ik voor mij zelven kan getuigen dat ik ze met plezier gelezen heb.

JAN FEITH

Ik kies er zoo 'n paar uit, die liefhebbers van boeken en schrijvers, wel zullen bevallen.

Daar hebt U een zijner herinneringen aan Louis Couperus; *De zelfspot van een schrijver.* Ik heb zoo'n idée dat zelden de nevropaath, die Couperus was, zoo juist is getypeerd, maar tevens denk ik ook dat Jan Feith, die zoo nauwkeurig de symptomen wist te vinden, daaruit niet de juiste diagnose heeft kunnen maken.

Hij maakte in 1921 met Couperus de reis naar Indië. Hij vond hem niet een man zooals de groot-kriticus hem eens meende te typeeren „een nevrose-knoop van decadente stemmingen . . . . doch eerder als een wonderlijk samenstel, luchtig en glimlachend, sarcastisch en mee-sleepend, teer en fijn, half-droomerig en half-realistisch, altijd geciseleerd en aristocratisch van geest."

„Het meest was hij bezig met zich zelf. En met zijn werk. Dan kon hij, telkens met weer andere wendingen, fijntjes en wat melancholiek spotten met zich zelf en zijn werk:

— Ik heb eigenlijk niets bijzonders ooit in m'n leven uitgevoerd, amice . . . Ik heb den lof der luiheid bezongen, en daar tusschen

door wat boeken nog geschreven! . . . Als ik dood ga is mijn leven nutteloos geweest. . . . En toch hecht ik eraan, — aan mijn werk en aan het leven!"

En dan verder: „Hij had een afschuw van oud-worden. Het leven, dat voor hem een schoonen droom moest zijn, weliswaar veranderlijk en wisselend, scheen hem niet meer toe te lachen, als hij sprak over het naderen van zijn zestigste jaar . . ."

Is dat niet op en top het denken en gebaren van „een nevrose-knoop van decadente stemmingen"?

En daar aan boord brengt hij door dubbelzinnige woorden zijn collega in den waan, dat hij er naar verlangd heeft den dood te zoeken in de golven, zoodat deze hem onthutst vraagt, wetend „hoe hij oud- en leelijk-worden verfoeide":

„Je bedoelt toch niet dat je in staat zou zijn . . . .?"

Angstig viel Couperus hem in de rede:

„Heb ik je even aan 't schrikken gemaakt, amice? Je hebt even gedacht, dat ik bedoel, hoe goed, of nuttig, of mooi 't zou zijn, wanneer ik op zoo'n oogenblik van sublieme zonsondergang den dood zocht in de gouden golven?" . . .

„Maar wat bedoel je dan?"

Toen trok Couperus z'n pruilmondje, waarmee hij de zotste dingen kan spotten:

„Gisteren stond ik over de verschansing geleund . . . Ik had 'n paar lievelings-sokken, die niet meer te dragen waren . . . Ik moest er afstand van doen, al ging 't me aan mijn hart . . . Maar ze waren vies en leelijk geworden . . . . Ik heb gewacht tot zonsondergang . . . En toen, — toen heb ik ze zelf over boord geworpen . . . Ze huppelden nog even in het schuimende zog van ons schip . . . Toen verdwenen ze, . . . eerst de een, dan de ander . . Ze waren oud en leelijk geworden . . . . Maar hun sterven heb ik tot iets mòòis weten te maken, amicissime!"

Geen decadente verschijnselen? Heeft Feith die niet heel precies aangewezen. En heeft Querido niet de juiste diagnose gemaakt?

Niet minder aardig is de ontmoeting met Jules Verne: *De Wereldreiziger thuis*, en voor den lezer zal zij meer verrassend zijn dan het boven verhaalde.

Als ik een jongen was geweest, had ik Jules Verne misschien

met dezelfde geestdrift gelezen als Jan Feith en de meeste mannetjes tusschen 12 en 16. Van wat Verne's verbeeldingskracht betreft in het uitdenken van ongewone verkeersmogelijkheden, ook wat aangaat zijn geografische bekwaamheid, van zijn verschillende boeken in steeds weer nieuwe werelddeelen te doen spelen, dient te worden erkend, dat onze twintigst' eeuwsche uitvindingen en de onverdroten expeditie's onzer geleerden en sportlieden op deze aarde weinig meer te ontdekken hebben overgelaten."

Maar hoort hoe Jan Feith den „wereldreiziger" aantrof in zijn geboorte- en woonstad Amiens. Gedurende de groote Parijsche tentoonstelling (1900) bracht hij een bezoek aan den in zijn jongensjaren zoo vereerden „cher maître."

Jules Verne was al een paar jaren de 70 gepasseerd, en Feith dacht hem nog te vinden als „een bijna bovennatuurlijk wezen, zelf het ideaal van moed, geest, kracht, fantasie!" Dat was te veel gevraagd, en de ontnuchtering was niet geheel en al onverdiend:

„Een vriendelijk oud heertje, 'n beetje trekkebeenend als gevolg van een jeugd-ongelukje; zacht sprekend, lurkend aan z'n pijpje, 'n glaasje melk op zijn nette schrijftafel . . .

Die schrijftafel bleek het heele geheim van Jules Verne.

In zijn werkkamer heeft hij zoo ongeveer zijn heele leven doorgebracht. Geen sport, geen jacht, geen vischvangst . . . geen reizen.

„Als hij aan 't vertellen raakt over zich zelf en zijn werk is 't of een gemoedelijke ouwe grootpa zit te babbelen over de loopbaan van een beroemden kleinzoon."

Zijn eerste novelle was over 'n krankzinnige in een luchtballonschuitje. Hij had succes. En sindsdien heeft hij altijd gewerkt op contract: twee boeken per jaar. En al zijn wetenschap heeft hij gehaald uit de stadsbibliotheek van Amiens; een simpel krantenberichtje was hem voldoemde aanleiding tot een boek. Hij bestudeerde alle bijzonderheden, tot het precies en kant en klaar was en schreef het dan in het net.

Een advertentie van de firma Cook & Son bracht hem op het idee van zijn *Reis om de wereld.*

Hij zelf, zonder avontuur, netjes, stipt en ingetogen. Maar wat

een geweldige verbeeldingskracht, combinatie-vermogen en scherpzinnigheid heeft deze man bezeten.

Jan Feith vertelt ook hoe hij voor 't eerst leerde, wat hij, gelijk waarschijnlijk wel wij allen, later nog duidelijker ondervond, dat „men een bemind, of vereerd schrijver beter niet zijn eigen werk moet hooren voorlezen. Zelfs is het soms beter, hem in 't geheel niet te zien."

Lodewijk van Deyssel, *De man die van het proza houdt* zou voordragen het alom bekende en voor velen het eenig bekende „Ik houd van het proza".

LODEWIJK VAN DEYSSEL

Ha! hoe zal hij 't de zaal inslingeren, zoodat 't ons moest daveren om de ooren en behameren de gespannen hersens!

„Maar eerst trok hij een paar goedkoop-bruine-glim-glacé-handschoenen overdreven langzaam uit; toen haalde hij behagelijk-uitvoerig adem, de luchtteugen door de nauwelijks geopende lippen naar binnen zuigend, zooals een duiker z'n longen volpompt vóór den diepen sprong; en daarna met een beminnelijk gevouwen glimlachje naar zijn hoorders, zette hij in met zachte, zoete, zelfs wat lijmige en lijzige stem, zijn hemelbestormende proza-verheerlijking . . .

Wat dat moet tegengevallen zijn.

Ten slotte eene anekdote, die vrees ik, wel uit den journalistieken duim zal zijn gezogen, want ze is te letterlijk mooi, dunkt me, om niet te zijn geretoucheerd.

Zij dient (met anderen) om aan te toonen hoe weinig van Deyssel bij de groote menigte bekend was.

Feith bezocht een rijk maar weinig geletterd heer om hem te bewegen tot een bijdrage voor het Van Deysselfonds.

En 't antwoord is: „Waarom verbergt die man zich achter 'n pseudoniem als hij 'n fatsoenlijken naam draagt, — zit daar wat achter?"

„Niets! De verklaring is, dat hij zich als jongeling van nauwelijks zestien jaar reeds aan het hoofd plaatste der onder de Nederlandsche schrijvers nu nòg bekend gebleven beweging der mannen van tachtig".

„Ik voel niets voor jullie schrijverij. Ik lees Nick Carter als ik me's verpoozen wil. Bovendien lijkt 't me ongepast als 'n kwajongen van zestien zich aan 't hoofd durft plaatsen van mannen van tachtig!"

Si non è vero . . . !

Ik zou wel meer willen aanhalen, maar dan maak ik misschien misbruik tegenover den uitgever van het boek en de redactie van Boekenschouw.

Maar men kan onder de voorbijgangers nog aardige en pientere, lastige en blijde, verwaande en beminnelijke knapen genoeg ontdekken. Men leest er van medewerkers in de journalistiek, over de wekelijksche plaat van Braakensiek in de Groene en de Koo's eigenzinnigheid, over Mengelberg als solist voor 'n kwartje, Albert Vogel als declamator.

Daar is onder al deze artikelen er eigenlijk maar een dat mij niet bevallen kan. Ik bedoel: *De misbruikte introductie-brief*, waardoor Feith en een Engelsch majoor toegang krijgen tot een Japanschen tempel, om de erotische dansen van erotische priesteressen bij te wonen.

Maar overigens heb ik deze gave en onderhoudende journalistiek met graagte genoten en lust naar meer behouden.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

We lezen in de bladen over de *Rede van Israël Querido* naar aanleiding van de Chopinhuldiging in het Amsterdamsche Concertgebouw. En we hooren dat de gevierde schrijver zich beschuldigde van een jammerlijke redenaarsstem vanwege de griep; daar was niets aan te doen.

We dachten aan een andere pech van denzelfden redenaar, door Jan Feith niet onaardig beschreven. Querido zou in intiemen kring eene lezing geven van *Koningen*. De dichtbij gezeten toehoorders konden al spoedig merken niet alleen aan de stem, maar aan de heele physionomie van den schrijver, dat hij niet op dreef kon komen. Het hoogdravende lyrische proza stroomde niet meer, maar werd in zijn vaart gehinderd als door plotseling opgetrokken sluisjes en op een gegeven oogenblik was er een drukkend stilzwijgen. De lezer zocht onder zijn geimproviseerd spreekgestoelte en riep onrustig: „Wat is er toch! Mijn lessenaar staat voortdurend te trillen" enz.

En toen de gastvrouw en eenige manhaftigen een nader onderzoek instelden bleek dat een angora-kat zich thuis voelende in de

Perzische sfeer, door den spreker opgewekt, subconscientieus spinnend en zich schurkend tegen het tafelpootje, den dichter had overvallen door een „petit tremblement de terre".

De katholieke kranten vermelden ook dat er werken van Maurras op den Index zullen worden geplaatst en dat de *Action française* (van Léon Daudet en Maurras) scherp wordt afgekeurd. Terwijl wij dit schrijven zijn de *Acta Apostolicae Sedis* nog niet verschenen zoodat wij niet over den officieelen tekst kunnen beschikken. Dat zal echter wel dienen, want tusschen de berichten, die thans circuleeren zijn er die onmogelijk juist kunnen zijn. Dat er echter boeken van Maurras zullen worden geïndiceerd, kan men alvast als zeker aannemen.

Maurras is niet katholiek, hij is veeleer een aanhanger van het positivisme van Comte. Maar hij spreekt open zijn bewondering uit voor de katholieke kerk en dat maakt wellicht zijn dwalingen nog gevaarlijker. Heeft men hem onlangs niet typeerend genoemd: „een katholiek atheist?"

Hij is een klassiek fransch schrijver van den eersten rang en als hij zich een groot bewonderaar verklaarde van Anatole France dan was dat vooral om diens zuivere taal.

„Mourir pour une ideé ne peut pas être un mal" leest men in zijn *Allée des Philosophes* en wij weten hoe verbazend vasthoudend hij kan zijn. Wij hopen echter dat hij zich late overtuigen van de onjuistheid sommiger zijner idées.

Bizonderheden uit het leven van Mevrouw J. P. Zoomers-Vermeer, tegen wier ruw realisme wij meermalen zijn opgekomen, kenden wij tot nu toe niet. Haar tegenwoordige uitgevers Van Holkema en Warendorf gaven verleden week eenige inlichtingen, die men vinden kan in hun driemaandelijksche tijdschriftje *De Tijdingzaal.*

Wij ontleenen daaraan het volgende: Mevrouw Zoomers-Vermeer, komende uit een gezin van dertien kinderen, verloor haar vader toen ze tien jaar oud was. Waarschijnlijk was dit dan ook mede een van de oorzaken dat zij van haar moeder, die voor de onmenschelijk-zware taak stond zich met dat enorme gezin er door heen te slaan, niet steeds de medewerking voor haar opkomend talent ondervond. Al heel jong was in haar de drang om op een of andere wijze haar innerlijke bewogenheid naar buiten te brengen.

Op de groote slaapkamer was, voor de broers en zussen, zij de geliefde vertelster net zoo lang tot dat jonge goed onder begeerig en inspannend luisteren insliep. En versjes maakte ze het eene na het andere. Doch noch dat vertellen op de slaapkamer, noch dat maken van versjes en later ook het schrijven van een enkel verhaaltje was naar moeders zin. Het leek deze ernstige vrouw beuzelarij. Maar het inmiddels, tot vrouw gerijpte meisje

kon niet aflaten. Ze bleef schrijven. In een enkel tijdschrift kreeg ze een novelle geplaatst en zelfs deed ze mee aan een novellen-wedstrijd, waarbij zij den derden prijs verwierf, En terwijl haar belangstelling voor allerlei problemen gewekt werd, kreeg zij al meer liefde voor de literatuur en was dit het eenige wat zij wilde. Maar al weer was het de moeder, die zich daartegen met hand en tand kantte. Doch de dochter zette door en hield vast. Ze kon niet anders, ze moest ondanks haar zelve. In stilte werkte ze aan een verhaal voor meisjes dat in 1911 gereed kwam. De oorlog brak uit en geen uitgever was in die dagen bereid, werk van een jonge en beginnende schrijfster uit te geven. Inmiddels was Mevrouw Zoomers-Vermeer getrouwd en haar man naar Brabant gevolgd, alwaar zij in die dagen allergezelligst meesmokkelde. In Brabant schreef ze twee meisjesboeken. Toen de mobilisatie ten einde was, trok ze naar Amsterdam, waar zij rust en gelegenheid kreeg zich vrijwel geheel aan haar literairen arbeid te wijden.

De Wereldbibliotheek te Amsterdam heeft *Liederen van Droom en Derven* van Annie Salomons uitgegeven, Over het algemeen zijn het liederen van troebele, soms van gloeiende erotiek.

Maar er schijnt toch een neigen tot berusting en een verlangen dat die duren mag, sprekend uit de vraag: „kàn deze vrede duren?" —

De zoete waanzin, dien men liefde heet,
Regeerde mij vele jaren met zijn vlagen.
'k Heb in triomf zijn schoonen doem gedragen,
En 't zwaard gezegend dat mij bloeden deed.

Nu worden stil-aan rustiger mijn uren,
De storm dreef over en mijn lucht wordt licht;
Ik hef mijn afgestreden, bleek gezicht
En vraag verbaasd: Kàn deze vrede duren?

Ook het heimwee naar het vaderland schijnt haar te beklemmen onder de Indische zon.

Goede Vader, de dagen zijn somber en zwaar
Voor wie ver van zijn land als een balling moet zwerven.
Ach, ik bid om deze eene genade U maar:
Laat mij niet als een vreemdling op vreemden grond sterven.

Geef dat, als gij de maat van mijn uren vervuld,
En vervuld acht de maat van mijn hunkerend bangen.
Ik nog eenmaal, maar nu niet in droomen verhuld,
Doch in werkelijkheid zie 't land van al mijn verlangen.

Geef, dat 't laatst dat mijn blik, vóór hij duistert, aanschouw'
Zij het teedere licht op de Hollandsche weiden,
Onder Hollandschen hemel, geduldig en grauw;
Dan zàl ik ootmoedig mijn einde verbeiden.

Men heeft zich vaak afgevraagd hoe Henri Beyle (1780—1842) de schrijver van de veel geprezen, maar doodelijk vervelende *La Chartreuse de Parme* gekomen is aan den schuilnaam, waaronder hij vooral is bekend, van Stendhal? Men heeft heel wat veronderstellingen gemaakt, maar de een na de andere weer laten varen als onaanneembaar.

Men maakt ons nu attent op eene hypothese, die, naar wij gelooven, vrij onbekend is, en een paar jaren geleden pas door Henri d' Alméras werd voorgesteld.

Wij kunnen niet ontkennen, dat zij een groote mate van waarschijnlijkheid heeft wegens een ongewone samenvalling van feiten.

Wij weten uit een brief van Henri Beyle aan een vriend, dat hij in 1816 de werken leerde kennen van den bekenden Duitschen kunstcriticus Winckelmann, overleden in 1768. Sinds 1766 verschenen er fransche vertalingen van Winckelmans werken, en waren voorafgegaan door eene biographie, waarin men natuurlijk ook kon vinden dat de Duitsche criticus was geboren in het Brandenburgsche plaatsje Steindall. Dat is op zich zelf nog geen afdoend bewijs, maar nu het eenmaal vaststaat uit zijn eigen brief dat Beyle in 1816 de werken las van Winckelmann, geboren te Steindall, en een jaar later (1817) de heruitgave van zijn *Histoire de la Peinture en Italie* (Index) voor den eersten keer teekende met den pseudonym Stendhal en eveneens zijn nieuw boek *Rome, Naples et Florence.*

Men ziet dat een groote waarschijnlijkheid aan deze verklaring niet ontbreekt.

In *Mededeelingen* teekent ingenieur H. Thunnissen een scherp protest aan tegen de grievende bespreking van Dr. Brom's *Romantiek en Katholicisme* door een anonymus in datzelfde orgaan geschreven. Hier is het protest:

„Ten sterkste moet ik protesteeren tegen de wijze waarop het werk van Prof. Brom in No. 19 van Mededeelingen besproken werd.

De geheele toon van deze bespreking is *sterk dirigeerend.* Deze bespreking is *onwetenschappelijk.* Ziet slechts hoe een aanhaling betreffende Van Vloten en Busken Huet wordt geanalyseerd, waarna verkeerde conclusies worden getrokken en hinderlijke insinuaties volgen.

De bespreking is *beleedigend* waar zulk een zin plaats vond „hoe onbeholpen kon zelfs Dr. Brom niet vaak de waarheid geweld aandoen".

Dat in het Handelsblad een bespreking van genoemd werk verscheen, waaraan de gesignaleerde sterk herinnerde, is te betreuren.

Doch dat in Mededeelingen de waarde van het zeer belangrijke werk van den Nijmeegschen Professor -- welke waarde niet het minst groot is voor de leden aan onze groep — wordt miskend en dat op zulk een onbehoorlijke wijze, mag niet zonder een krachtig protest van de zijde der lezers geschieden".

Van Merlet schreef 18 December in het Zondagsblad van *De Tijd*, naar aanleiding van Helman's *Zuid Zuid-West* een artikeltje, waarin hij, die zoo dikwijls door de jongeren gehoond werd als een „epigoon van tachtig", op zijn beurt hun inventaris eens opmaakt.

„Het indertijd zoo stormachtig opkomende getij der katholieke jongeren verloopt. Het schuimend bravour, het beeldstormersgeweld van den eersten tijd, ze zijn voorbij. Door de bressen en scheuren zijn ze de vestingen der heerschende mediocriteit (Och arme! R.) en der vegeteerende „bourgeoisie satisfaite" (Tu quoque? R.) binnen gedrongen. Ze hebben iets bereikt. Voorwaar, een gevaarlijk stadium".

Maar hij vindt dat er al menig deel van die ideaaljagers zich heeft teruggetrokken tot de „bourgeoisie satisfaite", en in doodende zelftevredenheid in den leunstoel zit. Nu ja, dat wisten zij van te voren! Dat is altijd zoo gegaan. Veel drukte en hard geblaas van den toren, en als de wilde haren zijn uitgevallen en het verstand wat steviger is bevestigd, dan worden zij bezadigder en dan gaan ze begrijpen dat al dat geleuter over dingen, die toch zoo bitter weinig waarde hebben voor een menschenleven, eigenlijk een groote dwaasheid is.

„Zijn er onder hen niet? vraagt van Merlet. En zonder nog te weten wat hij vragen wil, durven zij gerust antwoorden: ja, daar zijn er onder hen!"

„Zijn er onder hen niet, die in oprecht klinkende oekazen indertijd hebben verkondigd te zullen gaan werken aan een algeheele katholieke reconstructie en thans deze zichzelf gestelde taak laten varen als een niet te verwezenlijken droombeeld? Zijn er onder hen niet die eerst den naam „Katholieke Jongere" als een eeretitel en de qualificatie „epigoon van tachtig" als een beleediging beschouwden, en die thans op dien titel geen aanspraak meer wenschen te maken, terwijl ze die beleediging heusch zoo erg niet meer vinden? Zijn er onder hen niet, die vroeger in de literatuur de vormvergooding onbarmhartig aan de kaak stelden en de suprematie van den inhoud grimmig verdedigden, en die thans vóór aller stijl en stileering en aesthetische aandoeningen schijnen te eischen?"

Ja, natuurlijk. Maar dat wisten wij een tiental jaren geleden ook al, dat die er zouden zijn, niettegenstaande al hun brallende

manifesten! Ze zijn immers de vestingen binnengedrongen der heerschende „mediocriteit" (men weet van wie de jonge menschen dat woord hebben geleerd) en ze trouwen met de dochteren der menschen en worden dezen gelijk.

Maar ze hebben dan toch „iets bereikt."

Wat?

Wat? Dat zal Knuvelder ons vertellen in *Roeping* (Jan.) „Tenslotte! de katholieke rekonstruksie . . . „Ze hebben iets bereikt", zegt Herluf van Merlet. „Ze hebben *niets* bereikt ('t is Knuvelder, die 't zegt), de katholieke jongeren, dan in enige kranten te mogen schrijven, enige tijdschriften te bezitten en 'n handvol boeken en boekjes.

Hierover echter ging et niet, niet om de volstrektheid der katholieke levensbeginselen *uitsluitend literair* te belijden, *artistiek* om te scheppen tot schoonheidswaarden voor de gemeenschap.

Niet hierover, mannen van naam te worden, gerespekteerd door alle weldenkende menschen en kranten, aanvaard in de literaire wereld.

Hierover ging het: de leugen te ontmaskeren die ons katholiek leven vergiftigt, de ontaarding aan te grijpen die Europa verwoest, te vermijden de ondergang van Brabant en Limburg in materialisme en zedenbederf.

Hierover ging het: mensen weerom mensen te doen worden, levend in genade en liefde en waarheid.

En hierin werd niet veel bereikt: nog altijd blijft in menig geval onze katholieke samenwerking een grote lelike leugen, wordt hoeveelheid genomen voor hoedanigheid, middelmaat voor ideaal, kapitalisme voor katolicisme en dood voor leven . . . ." Ja! Ja!!

In de „Kroniek" van hetzelfde tijdschrift, waaruit wij het bovenstaande citeeren, vinden wij een overgenomen krantenverslag eener redevoering van Feber, gehouden voor Geloof en Wetenschap op 15 December. De aanhaler van dit verslag (G. K.) zegt vooraf: „Dat de inzichten van den heer Feber zich den laatsten tijd aan 't wijzigen waren, mag bekend verondersteld worden; bepaalde schrijvers heeft hij in „De Maasbode" „afgemaakt", hetgeen zijn goed recht is, waartegenover hij de propaganda ondernam van Kuyle en Helman.

In bovenbedoelde lezing (*Litteratuurvernieuwing en de Katholieke Jongeren*) moeten echter de katholieke jongeren in 't algemeen eraan gelooven . . ." En dan het verslag van Feber's rede:

„Wat zal nu hiertegenover de taak zijn der katholieke kunst? Niet betoogen, niet zooals we heusch de tachtigers niet behoefden te leeren, om een overtuiging heen kunstwerken willen vormen, zoodat ze er ten allen kante buiten uitsteekt, maar eene litteratuur brengen, die groeit uit een ware katholieke geestescultuur die de dingen des levens waarlijk ziet als een deel van het Goddelijke

plan, als verweven door de Voorzienigheid, als doorlicht van het licht achter en boven de wereld der verschijnselen.

Deze literatuur zal er niet komen op het moment, dat eenigen betoogen, dat zij willen dat ze komt .... maar slechts op het oogenblik, dat God ze geven wil .....

Maar die men onze jongeren noemt, hebben ons deze kunst niet nader gebracht dan de generatie Van Onzen Tijd, die, al mogen zij misschien eenigen tijd in het zog gesleurd zijn van het Tachtiger individualisme en aesthetisme, toch zich spoedig hebben hersteld en hun evenwicht behouden.

Zij hebben tegenover de onpersoonlijkheid van onze litteratuur voor hun tijd de persoonlijke ontroering en vormschepping gesteld en door het wekken van het besef der schoonheid . . . den grondslag gelegd voor de latere schoonheidsschepping. Meer dan zij of anders dan zij hebben de jongeren niet gedaan.

Bovendien, zij leggen hun fundament niet waar het liggen moet, maar zij vinden hun grondslag in de mentaliteit van menschen, die wij kunnen beschouwen en populair noemen als de rare „kostgangers", die Onze Lieve Heer in zijn Kerk heeft: Cocteau, Léon Bloy en Beaudelaire, dien één onzer, die daarbij wel zware verantwoording op zich geladen heeft, „onzen" Beaudelaire noemde.

En bovenal is een ergernis de absolutistische, onkatholieke, liefdelooze critiek van deze jongelui, die een Dirk Coster, een Just Havelaar, een Martinus Nijhoff, zoekers, die de waarheid zeer nabij waren, hebben kopschuw gemaakt en teruggedreven door hun harteloos afwijzen."

Dirk Coster geeft een overzicht van het jaar 1926 in *De Stem* en moest dus ook even stilstaan bij de namen van twee katholieke overleden literatoren : Karel van den Oever en Gerard Bruning.

Van den eersten zegt hij: „zoo was Karel van den Oever een tragische figuur en zijn kunst een verwarde, onrustige en onwezenlijke zelfontvluchting".

Inderdaad, zoo kan men het bezien. Men kan het daarna wellicht wat concreter uitdrukken: V. d. O. was een autodidaat, vandaar zijn oordeelen, die bijna nimmer geheel gaaf zijn en z'n hardnekkigheid om steeds in de contramine te zijn; hij was een geboren epigoon, zoodat hij vanaf zijn eerste optreden, door „de Gids" herhaaldelijk gehoond, tot aan zijn te vroegen dood met alle mogelijke literaire winden is meegewaaid; hij was, vooral in de latere jaren, een bittere, norsche, grove en soms onbeschofte kritikus, wat men best doet op rekening te schrijven van zijn knagende ziekte.

Coster meent dat Gerard Bruning evenals V. d. O. „een van aanleg toornige geest was". Van aanleg? Of zouden beiden het geworden zijn door denzelfden prikkel!

Ik geloof dan ook niet dat Coster juist oordeelt, waar hij

schrijft: „zijn critieken zijn hoofdzakelijk een uiting van den lust-aan-haat, die hem aanvankelijk bezat."

Wel kan ik mij voorstellen dat iemand, die objectief tegenover dat werk staat, met de opmerking van Coster instemt: „Het zou misschien beter geweest zijn ze onuitgegeven te laten, want ze kunnen den eerbied voor zijn nagedachtenis bezwaarlijk verhoogen".

Romans en Verhalen

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S.J.

Ayres (Ruby M.) EEN MISVERSTAND. Uit het Engelsch door P. Kampinga (186) f 1.50. „Holland", Amsterdam.

De dokter heeft Chatterton grondig onderzocht en verklaard dat hij nog maar zes maanden had te leven. En dat vonnis verneemt hij den dag vóór zijn huwelijk met Sonja Markham. Hij durft het haar niet mede te deelen en de plechtigheid gaat door. Maar de valsche Montague laat niet af en alle zijn middelen zijn goed om het geluk der twee, die eens zijn beste vrienden waren, te verwoesten. Hij schrijft Chatterton een anonymen brief, waarin hij mededeelt dat zij met een ander wordt gezien, later weet hij een zijner kameraden, die alleen schulden bezit, voor een paar duizend pond over te halen te gaan flirten met Sonja. De verwijdering tusschen de echtgenooten wordt al grooter en beiden voelen zich dood ongelukkig. Dat komt voor een deel ook door hun eigen schuld, omdat ze vreezen elkaars wantrouwen te wekken en heel gewone dingen voor elkaar verzwijgen.

Chatterton is op aanraden van een vriend een anderen dokter gaan raadplegen en verneemt van dezen dat hij gemakkelijk genezen kan, middels een chirurgisch ingrijpen. Hij durft Sonja niets vertellen en deze weet niet waar hij blijft. Montague verspreidt het gerucht van zijn dood en gaat er op uit om Sonja te ontmoeten. Maar hij vindt zijn verdiende straf: een motorongeluk is oorzaak van zijn dood.

Chatterton is geopereerd en geneest, zoodat er eindelijk rust en vrede komt in dit huwelijk, dat door een valschen vriend dreigde verstoord te worden. Beide boeken van Ayres, waarvan dit laatste het vervolg is van *Richard Chatterton* geven aangename lectuur aan allen.

Boudier Bakker (Ina). EEN DORRE PLANT (174). P. N. van Kampen, Amsterdam.

Niemand zal beweren dat Jonas Velders, de „dorre plant", tot de beminnelijke menschen behoort. Maar Mevrouw Boudier

Bakker, weet hem zoo uit te beelden van binnen en van buiten, dat wij wel precies geen sympathie voor hem gaan koesteren, maar hem toch leeren begrijpen en kunnen beklagen.

Jonas verdort hoe langer hoe meer.

Oorspronkelijk was hij een naar liefde en deelneming hunkerend menschje. Hij voelde behoefte aan de warme atmosfeer van begrijpen. Maar dat alles bleef hem ontzegd. Het plantje werd niet gekoesterd en niet verfrischt; eenzaam leefde hij voort te midden van zijn groot gezin. Altijd weer teruggetrokken en zwijgzamer werd hij, steeds onverschilliger voor alles om zich heen, hoewel hij ijverig bleef werken en niemand iets in den weg legde. Zoo druppelden de dagen voorbij maar zij brachten geen regen of dauw voor de dorre plant.

Totdat de groote dag kwam, die alles aan hem zou goed maken. Zijn honderdste verjaardag! Maar die kwam te laat, de oude man was niet meer ontvankelijk voor hulde en eerbewijzen. Norsch nam hij de gelukwenschen van zijn kinderen en van vrienden in ontvangst en vóór het feestmaal haastte hij zich naar bed.

Ach wat viel hem dat alles lastig en onuitstaanbaar. Maar een wensch had hij nog, dat nu alles uit mocht zijn, uit voor goed.

En deze wensch werd vervuld: zijn honderdste was ook zijn laatste jaardag.

Aangenaam was nooit de omgeving van Jonas. Zijn bazige vrouw, zijn grove, rumoerige kinderen trokken hem niet aan. Nergens valt in dit gezin iets van een ideaal te bespeuren: 't zijn allen menschen van practischen zin en zij verlangen slechts naar gewin en een goed leventje. Joan streefde aanvankelijk naar iets hoogers maar hij kon het niet grijpen en langzaam ging ook hij onder in aardsche beslommeringen en ijdele wenschen, die hij den moed of den lust niet meer had te verwezenlijken.

Scherp en gaaf is dit moedelooze verhaal geschreven. Klaar en duidelijk staan Jonas en de zijnen voor ons, maar aan het tijdperk, de sfeer, waarin zij bestaan, heeft de schrijfster zich weinig laten gelegen liggen. Die menschen van bijna honderd jaar terug denken en doen precies alsof zij leefden in onze dagen. Dit geeft aan het boek iets onwaarschijnlijks.

Ook betrappen wij de overigens zoo nauwgezette schrijfster op een flagrant anachronisme: Zij laat namelijk den jonggetrouwden Jonas — dus zoo ongeveer in 1850 — den *Strijd der Werelden* van Wells aan zijn vrouw voorlezen.

Nu, dat kon bezwaarlijk, want in dien tijd kon Wells dat boek nog niet hebben geschreven, om de afdoende reden dat hij toen nog niet eens geboren was.

Clouston (**J. Storer**) DE MAN DIE OPNIEUW GEZOCHT WERD. Uit het Engelsch door J. Lourens (171) f 1.90. Nijgh & v. Ditmar, Rotterdam.

Zoo'n echt Engelsch voor-de-grap-boekje, waarin de schrijver zijn lezers prettig bezig houdt met allerlei kluchtige en dolle avon-

turen, zonder zich ook maar het minst te storen aan waarschijnlijkheid of zelfs mogelijkheid. En ik geloof dat niemand zich daaraan kan ergeren. Men verwacht en wil niets anders dan wat afleiding en tijdkorting, zonder ook maar één oogenblik te denken aan „letterkunst."

Daar is dan een heel lief en heel rijk meisje, dat zoo pas van een kostschool komt te Parijs, maar alvorens zij terug is in Londen alvast zich verloofde met een nobelen landgenoot. Zij heeft over haar geld niets te zeggen voor haar 25ste jaar, en zij mag niet trouwen vóór dien tijd, zonder toestemming van haar voogden, of zij verliest heel haar fortuin.

De eene voogd nu, is iemand die in een soort krankzinnigen gesticht zit opgesloten niet zonder medewerking van den anderen voogd, die hem gaarne op een afstand houdt omdat hij zelf van plan is zich het geld der rijke wees toe te eigenen. De deugniet weigert toestemming tot het huwelijk en in overleg met zijn neef geeft hij dezen een kans het meisje het hof te maken, laat haar ontvoeren en verbergt haar voor den heuschen verloofde.

Deze wendt zich tot den zoogenaamd ontoerekenbaren voogd, en zoodra die verneemt wat er gaande is, ontsnapt hij uit het sanatorium, weet zich onder allerlei vermommingen te verbergen voor zijn achtervolgers en zorgt dat de twee, die elkaar liefhebben, elkaar ook krijgen. Maar de hoofdzaak van het geval zijn de ongelooflijke verschijningen, verdwijningen, verkleedingen en listigheden van den krankzinnige.

Courths-Mahler (H.) GRISILDE. Uit het Duitsch door J. P. Wesselink-van Rossum. (250) f 1.50. J. F. Swartsenburg, Zeist.

De wufte vrouw van graaf Freuenfels wordt doodgevonden, en de graaf beschuldigd van haar te hebben vergiftigd, Maar hij wordt vrijgesproken bij gebrek aan bewijs. De graaf keert somber en als 'n gebroken man terug op het slot, naar zijn dochtertje, onder hoede eener arme bloedverwante Beate verblijf houdt. Deze Beate is gewoonweg hysterisch op den graaf verliefd.

De slotheer vindt het passend dat er eene gouvernante komt voor zijn meisje, en Grisilde brengt zon en vreugde in huis. Het kan natuurlijk niet uitblijven bij Courths-Mahler, dat Freuenfeld en Grisilde elkaar liefkrijgen, hetgeen den haat opwekt van Beate.

Griselde is een pienter ding en ook wel wat nieuwsgierig. Zij ontdekt in de kamer waar de moord werd gepleegd geheime kasten en schuilplaatsen. En op een goeden nacht ziet zij in een droom de reconstructie van den moord. De ware schuldige zal spoedig ontmaskerd zijn, maar zij onttrekt zich aan den tijdelijken rechter. Men vindt haar dood; een geschreven bekentenis van de misdaad naast zich. En hoe het met de twee anderen gaat, met Grisilde en haar graaf, kan de lezer wel raden.

Cullum (Ridgwell) ZIJN EER GERED. (298) f 2.15. Vertaald door Henriette Rappard. J. Philips Kruseman, den Haag.

Gordon Carbhoy, een reusachtig millionairsjong, heeft, al te veel jagend naar pretjes, heel schoon honderdduizend dollar schuld gemaakt. Papa onderhoudt den jongen gelijk dat de plicht is van 'n vader, maar hij doet dat op zijn Amerikaansch en op milliairdairs-manier. Hij tart hem binnen zes maanden een gelijke som te verdienen en hij wedt met zijn stevigen telg dat hij daartoe niet in staat is, zelfs al geeft hij hem 100.000 dollar aan bedrijfskapitaal. De jonge Gordon is in zijn eer geraakt en hij zet er dadelijk de weddingschap tegenover dat hij met zes mille op zak, de groote som zal binnenhalen.

Dat is net iets voor den vader en hij belooft zijn veel belovenden zoon, dat als hij werkelijk slaagt, hij compagnon mag worden van zijn vader, den schatrijken spoorweg koning, James Carbhoy.

En Gordon tijgt op 't pad. Hij komt terecht in een stadje, waar de lui door een goudpaniek duizelig zijn geworden. Er zijn in een dichtbij plaatsje, Buffalo Point genoeg steenkolen in den grond ontdekt om geheel Amerika van brandstof te voorzien. Het gaat er nu om tijdig de geschikte gronden op te koopen, en de spoorwegmaatschappijen zoeken geschikte terreinen voor een reusachtig station met opslagplaatsen.

Vader James is door zijn agenten gewaarschuwd, maar bij zijn aankomst laat Jim hem ontvoeren door een gemaskerde bende en zes weken ergens vriendelijk gevangen houden. Hij heeft nu de handen vrij en met behulp van een rijken grondeigenaar en diens schoone dochter, heeft hij in een minimum van tijd een 150 duizend dollar in zijn zak.

Heel fair en eerlijk kan men de handelwijze niet noemen, maar de oude Carbhoy heeft genoeg zin voor humor om de situatie te begrijpen, vooral als zijn zoon, na hem alles eerlijk te hebben verteld, hem een lieftallig en een beetje al te pienter, schoondochtertje durft voorstellen.

Gask (Arthur) EEN NIEUWE NEUS. (350) f 1.25. Jacob van Campen, Amsterdam.

John Archibald Cups is door 'n „schijnheilige"(?) rechter onschuldig veroordeeld tot vijf jaar hechtenis. Hij krijgt een kans om te vluchten en verbergt zich in het huis van den rechter, die hem veroordeelde. Hij maakt kennis met buurman, een zonderlinge dokter, knap chirurg, die de naaststaande villa bewoont en in afzondering leeft. Deze opereert hem en fatsoeneert zijn neus zoodanig, dat hij moeielijk te herkennen is. De vriendelijke dokter struikelt op den trap en breekt zijn nek. Hij heeft nog juist tijd om John tot zijn universeelen erfgenaam te maken en deze begraaft het lijk in den tuin. Een vriend van den verongelukten komt onverwacht opdagen en John wordt gezocht en vlucht. Hij weet zich schuil te houden door als jockey op te treden bij de rennen,

maar ten slotte herkent men hem. Nieuwe pogingen om te ontkomen, die gelukken en eindelijk het bewijs dat hij onschuldig is.

Gregoire (Jackson) BUCK THORNTON DE COWBOYREUS (Six feet four). Uit het Amerikaansch door Henriette Rappard. (307) f 2.90. J. Philips Kruseman, den Haag.

Ik kan mij voorstellen dat iemand, die houdt van verhalen uit het Wilde Westen, als hij eenmaal is begonnen, dat boek niet uit de hand zal leggen, voor hij de laatste bladzijde heeft gelezen.

Het speelt in een onveilige streek; de postwagen wordt aangehouden, vee gestolen, moord en mishandeling gepleegd, en daar schijnt maar niets aan te doen te zijn. En in het begin dezer vertelling wordt een meisje, op weg naar haar schat beroofd en bovendien door den schurk, die een zakdoek voor zijn gelaat heeft gebonden, nog hartstochtelijk gezoend op den koop toe.

Zij meent, te oordeelen naar zijn lange gestalte, dat de aanrander niemand anders kan zijn dan de Cowboy-reus Thornton. Langzamerhand, na veel verwikkelingen en langzame oplossing, blijkt dat een heele bende, waarvan de oom van het meisje lid en de sheriff de leider is, bij al die misdaden de hand in het spel heeft. En zij leggen het zoo aan dat de verdenking steeds zal moeten vallen op Thornton. Zij zijn van plan, als de bewijzen zijner schuld groot genoeg zijn, den onschuldige te laten opknoopen, zich dan terug te trekken uit hun gevaarlijk bedrijf en rustig te gaan genieten van den buit.

Maar het meisje gaan spoedig de oogen open en door hare waarschuwingen en het ingrijpen van een kranig politie-inspecteur komt alles anders uit dan de booswichten berekend hadden. Bij den overval van een postwagen worden zij zelf overvallen en voor het grootste deel naar de andere wereld gezonden.

En Buck Thornton, de prachtige reus, zal voor haar verder leven de beschermer zijn van het lieve en dappere kind.

Hough (Emerson) „HANDEN OMHOOG". Uit het Engelsch door Bep Lody. (319) f 2, . . Koloniale Boekcentrale, Amsterdam,

Anastasie Lockhart, de jonge meesteres van Laguna del Sol, is de eigenares van duizenden runderen en uitgestrekte landen, maar zij heeft geen geld om haar personeel te betalen. Cowboys zijn nobele jongens; niemand wil haar verlaten, en geld hebben ze niet noodig.

Anastasie of Taisie is geheel alleen; haar moeder dood, haar vader vermoord met zijn vriend op een onderzoekingstocht in het Noorden. De zoon van den vriend komt nu Taisie vertellen dat er ver weg in Milane pracht gelegenheid bestaat om zware prijzen voor haar vee te maken. En het meisje besluit dadelijk met haar mannen de kudden op te drijven en den moeilijken tocht te ondernemen.

En deze maanden lange reis vult dit boek. De vriend, M.

Masters, wordt beschuldigd van diefstal en uit het kamp gedreven. Maar ongezien blijft hij in de nabijheid en is steeds aanwezig op de oogenblikken van het gevaar: als de kudden in wilde paniek er vandoor gaan; als zij worstelen in den stroom, waar zij moeten oversteken; als een misdadige bende het kamp overvalt; als de meesteres op het punt staat te verdrinken.

En zoo, onder veel avontuurs en tot spannig van den lezer loopt de tocht ten einde. De moordenaar der beide vaders wordt op vreeselijke wijze door de Indianen mishandeld en gedood.

En de twee, wier namen u zelf wel kunt vinden, begrijpen dat ze elkaar niet kunnen missen. Het is een frisch boek, niettegenstaande al die ruwe mannen. Misschien wel juist daarom.

Laurent (Vivi) VIVI'S REIS. EEN JAAR ALS DIENSTBODE IN AMERIKA. AVONTUREN VAN EEN ZWEEDSCHE STUDENTE. (274) f 2.25. A. W. Sijthoff, Leiden.

Een aardig, vlot geschreven boek met vlugge krabbels geillustreerd.

Vivi, een Zweedsche studente krijgt verlof van haar ouders om uit te trekken naar Amerika, land en volk te leeren kennen en avonturen te beleven. Een jaar lang houdt ze 't uit, verdient haar eigen brood, blijft in elke betrekking maar een paar weken en gaat dan weer verder. Zij is werkzaam als keukenprinses, als tweede meisje en kamenier, op een schildersatelier van knoopen en imitatie-japansche snuisterijen.

Misschien was dat nieuwe leven hard in het begin, misschien lagen veel steenen op den weg, maar het glansde in blijden zonneschijn. Want zij maakte zooveel bijzondere, zeldzame, mooie en roerend menschelijke toestanden mee, als zij nimmer te voren vermoed had, dat er bestonden.

Een heelen langen winter in New-York. Maar toen de lente kwam met zon en warmte, toen de trekvogels hun vleugels begonnen uit te slaan, toen werd het verlangen haar en haar reisgezellin Ebba te machtig en ieder op eigen weg, trokken zij over het vasteland om elkaar weer te vinden in het land van sprookjes en droomen in Californië.

En dan... Zweden! „Tehuis... mijn stil klein tehuis.... je bent voor mij het liefste op Gods aardbodem."

Het is een boek van haast-je-rep-je. Een Amerikaansch jachtend voorbijtrekken, overal even een kijkje, een praatje over Mormonen, Christian Science (Vivi zelf, vindt dat „iedere godsdienst in zich gouden korrels heeft der waarheid").

Het is een boek voor levenswijze menschen.

Nieboer (Attie) DE ROMAN VAN HANJE. Humor en Boerentypen (237) 3de druk verbeterd en vermeerderd. Logon, Amsterdam.

Deze roman worden beleefd en verteld door Hanje, een welvarenden, Betuwschen boer, die geen klein denkbeeld van zich

zelf heeft. Hij voelt zich een man van beschaving en geestesontwikkeling. In zijn dialect vertelt hij met groote zelfingenomenheid van zijn vrouw Tonia, zijn talrijke kinderschaar, zijn boerderij, zijn koeien en keujen. Hij laat ons zijn lotgevallen mee beleven: de lezing over Cyrano de Bergerac en de menigvuldige „kejekjes" die het vuur er in houden, zijn ondervindingen in het Belgische vluchtelingenkamp met de drie muziekliefhebbers, zijn deelneming aan de verkiezingen, zijn ondervindingen met den modernen dichterlijken pensiongast, die bij hem rust en landelijk genot zoekt, ten slotte Hanje's reis naar Amsterdam, waar hij — excusez du peu — op een baantje hoopt van journalist niet alleen, maar ook van plan is mee te dingen naar den Nobelprijs.

Het boek werd bij zijn eerste verschijnen met warmte begroet en deze derde druk, van aardige plaatjes voorzien, bewijst dat Nieboer zijn weg gevonden heeft. Zijn humor is inderdaad eene zeldzaamheid in ons land en mag gewaardeerd worden.

Penning (L.) VOORTREKKERSBLOED. Een verhaal van den val van Koning Dingaan van Zoeloeland. (254) f 1.50 geb. f 2.50. La Rivière en Voorhoeve, Zwolle.

Penning heeft ons al menig boek geschonken over zijn geliefd boerenland. De heldhaftige strijd der Zuid-Afrikanen, hun lijden, hun overwinningen en nederlagen worden hier nogmaals beschreven.

De voortrekkers gingen onder bevel van Pieter Retief uit de kaapkolonie naar Zoeloeland, waar zij bij den Moordheuvel als slachtoffers vielen van het schandelijkst verraad.

„Het pad leidde over de zwartste diepten", zegt de schrijver, „naar de berghoogten van de Zegepraal. Van dit lijden, dat strijden en de zegepraal wil ik U vertellen."

En dit doet de heer Penning met gloed en geestdrift. Hij weet zijn lezers te bezielen met bewondering en medelijden voor de dappere Voortrekkers. Er wordt veel gevochten, gemoord, verraden en gemarteld in dit verhaal. Wie tegen zulke lectuur bezwaar heeft, hetgeen ik wel wat al te sentimenteel zou vinden, kan daar misschien over heen als hij bedenkt dat de helden onze stam- en taalgenooten zijn.

Reymont (**Wadislaw St.**) LODZ. HET LAND VAN BELOFTE. Voor Nederland bewerkt door Jhr. R. Nahuys. (445) f 3.90. Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

Dit boek is van den Poolschen schrijver, wiens roman van het land: *De Boeren* bekroond werd met den Nobelprijs. Hij is een epicus en teekent met forsche lijnen: dáár, het leven der boeren, knechten en bazen; hier: het zwoegen der arbeiders en het kwanselen en knoeien, valsch concurreeren en bankroetieren der fabrikanten. Dit is geen boek om er verslag van te geven, want het is zelf een verslag van alle gebeuren in de vreeselijke fabrieksstad Lodz.

Het is geen boek voor iedereen, want St. Reymont is een realist en hij zegt vierkant wat hij ziet, zonder nochtans er sensatiewekkend over uit te wijden. En „Lodz" is lang niet zoo onbehouwen op sexueel gebied als „de Boeren".

Zijn werk legt verschrikkelijke toestanden bloot in die industriewereld, waar slechts een enkel eerlijk en fatsoenlijk man wordt gevonden, die liever ten ondergaat dan tegen wet en geweten handelen. En de menschen, die hun leven hebben gegeven om rijk te worden, zien aan 't eind dat zij zich hebben vergist en geen geluk vonden. Borouwiecki roept wanhopig uit: „Ja, ik ben een egoist, alles heb ik aan mijn carrière opgeofferd. De mensch kan niet leven voor zich alleen — hij kan het niet op gevaar af van zijn geluk te verliezen". Deze waarheid was hem bekend, thans begreep hij haar eerst in vollen omgang.

Hij wist nu dat Lodz geen Land van Belofte maar een Land van Bedrog was!

Sabatini (Rafaël) DE ZEEHAVIK. Uit het Engelsch door Mr. G. Keller. (330) f 2.90. J. Philip Kruseman, den Haag.

Een boek vol beweging en leven, vol sterke passies en felle tooneelen. Het verhaal speelt ongeveer in den tijd van Engeland's koningin Elisabeth; de dames droegen hoepelrokken, de ridders vochten in harnas, de schepen werden nog geënterd en naast onhandige scheepskanonnen was ook de kruisboog in volle eer.

Maar de geschiedenis is zoo levend verteld dat men meent te doen te hebben met eene geschiedenis uit onzen tijd. Het is eene verdienste, dat men het historisch gewordene leest als een feit van den dag. Spreken en doen de menschen van Shakerpeare ook niet zoo algemeen menschelijk dat men ze in elk pakje van iederen tijd kan steken zonder ze al te onaannemelijk te maken?

De jonge Sir Oliver Tressilian, een trotsch Engelsch edelman met een heftig temperament, wordt door zijn stiefbroeder op schandelijke wijze verraden. Deze knaap heeft Peter, een broeder van Rosamunde, Oliver's verloofde, in een gevecht gedood. De verdenking valt op den onschuldigen Oliver, tegen wien echter alleen vermoedens maar geen positieve aanwijzingen bestaan. De valsche en bange Lionel, de stiefbroer, doet àl zijn best om door lasterpraatjes en handige manoeuvres Oliver verdacht te maken en gaat eigenlijk zoo ver dat hij hem door een omgekochten kapitein laat wegvoeren en de Turksche slavenhandelaars in handen spelen. Waarop dan weer het gerucht in omloop wordt gebracht dat Oliver in het bewustzijn van zijn bloedschuld op de vlucht is gegaan.

De ongelukkige Oliver valt eerst in handen der Spanjaarden, vervolgens wordt hij gevangen door Barbarijsche zeeroovers en moet als roei-slaaf den verschrikkelijken dienst doen op de galeien. Maar, omdat hij zijn geloof heeft afgezworen en renegaat

is geworden, maakt hij door zijn roekeloozen moed, zijn leiderstalent spoedig promotie. Hij wordt Opperbevelhebber der kapers en onder den naam van „Zeehavik" is hij spoedig alom bekend, de schrik der Zeeën.

Maar de toorn blijft gloeien over het verschrikkelijke dat twee menschen, die hij liefhad als de appel van zijn oog, hem hebben aangedaan: zijn verraderlijke broeder en zijn verloofde, die zoo gemakkelijk geloof sloeg aan zijn schuld.

En dan ziet hij kans een geweldig waagstuk te ondernemen. Hij doet een inval op de kust van Engeland, dringt binnen op het slot van Arwanack, waar juist de verloving wordt gevierd van Lionel en Rosamunde. Beiden neemt hij mee en laat ze op de markt te Algiers als slaven verkoopen. Zijn halfbroeder wordt geketend aan de roeibanken, zijn vroegere verloofde koopt hij zelf om haar voor het ergste te bewaren. Want hij voelt ondanks alles toch nog liefde voor haar. Ja, als plotseling de Pacha komt met gewapende lieden en haar opeischt voor den harem, neemt hij haar in diens tegenwoordigheid tot zijn wettige vrouw, zoodat zij voor den mohamedaan onschendbaar wordt. Sir Oliver heeft dat schijnhuwelijk slechts aangegrepen om Rosamunde voor het oogenblik te redden, maar nu zoekt hij ook naar een middel om haar terug te zenden naar Engeland.

Op een strooptocht, waarbij ook de Pacha aan boord is, ontdekt hij in een inham een goed gewapend Engelsch schip, en hij dwingt Lionel daarheen te zwemmen en hunne tegenwoordigheid te verraden. Achtervolgd door het schip zouden de zeeroovers gemakkelijk hebben kunnen ontkomen, maar met de vlam boven het open kruitvat dwingt Oliver den pacha en zijn mannen zich over te geven op belofte van levensbehoud na uitlevering van Rosamunde en van Oliver.

De Engelschen willen den laatste terstond ophangen aan de hoogste ra, maar door de verdediging van Rosamunde en de bekentenis van Lionel komt de onschuld van den „Zeehavik" aan het licht en de lang gescheidenen vinden elkaar weer. 't Is een stevig romantische historie, die boeit van het begin tot het einde. De wijze, waarop gesproken wordt over Inquisitie en Spaansche wreedheden klinkt soms wel wat ridicuul en dwaas.

Wilma MOEDER STIENEKE. (210) „Holland", Amsterdam.

Zooals men weet is Wilma de christelijke protestantsche schrijfster bij uitnemendheid. Zij onderscheidt zich door een echten godsdienstigen geest en een vast geloof, waarvan de uitingen ons katholieken wel sympathiek maar toch ook vaak vreemd en zonderling toeschijnen.

Moeder Stieneke is de oudste dochter uit een ideale dominee's familie, waarvan de lieve zorgzame moeder het middelpunt is. Behalve Stieneke is er nog eene dochter Ella en een jongere zoon Hans.

Veel te vroeg moet de goede moeder haar lievelingen verlaten. Op haar sterfbed beveelt zij vader en kinderen in de zorg van het zestienjarig Stieneke en 't flinke meisje neemt haar zware taak in vollen ernst ter harte.

En dan komt er een droeve vergissing in haar leven. Zij vat liefde op voor een jongen man en gelooft dat hij haar gevoel beantwoordt, totdat zij hoort en ziet dat haar zusje de uitverkorene is.

Stil draagt zij haar leed, maar innerlijk heeft zij een ontzettenden strijd te strijden. Haar verlangen naar liefde en moederschap dreigt ten slotte eene obsessie te worden, bijna ziekelijk. Maar zij laat zich niet overwinnen, gesteund door haar godsdienstigen vader geeft zij zich geheel over aan Gods wil en voorzienigheid, Later kon zij haar moederlijk gevoel nog voor een deel uitleven bij de verpleging van een teringachtigen jongeling, een vriend van haar broer, die getroost en dankbaar voor Moeder Stieneke, vol berusting en overgave den dood aanvaardt.

En de tevredenheid, die zij ondervindt door haar weldoen, de overtuiging dat zij voor zoo velen nog een zegen kan zijn, geeft ook haar het geluk van een welbesteed leven.

Wilma schrijft goed. Zij heeft zich geheel verdiept in het zieleleven van Stieneke en waar men thans zoo veel hoort en ziet van zelfbewuste, egoistische, moderne en mondaine meisjes, is het een genoegen te mogen opzien naar zoo ernstige, innig vrome vrouwenfiguur als deze Moeder Stieneke.

Wothe (Anny). IN DEN KLOOSTERHOF (207) G. J. Slothouwer, Amersfoort.

In den „Kloosterhof", een oude bezitting, woont de opperbaljuw Rüger. Zijn vrouw is allang overleden, en zijne zuster, tante Nette, zorgt voor de huishouding en de opvoeding zijner beide meisjes. Anna—Dora voegt zich geheel naar de eischen der strenge tante, maar Käthe, de jongste, is vroolijk en levenslustig, ja, soms zelfs een beetje baldadig.

Er komt inkwartiering tot ontsteltenis van Nette en tot vreugde van den baljuw en zijn kinderen. Anna—Dora leert ritmeester von Breukenhof kennen, en er ontluikt een liefde . . . totdat op het bal gegeven ter eere der officieren, het uitkomt, dat van Brenkenhoff getrouwd is. Zijne vrouw, een monster van lichtzinnigheid en harteloosheid is op het bal aanwezig, Von Brenkenhoff vertrekt met zijn regiment. Zijne vrouw blijft ernstig ziek op „Kloosterhof" achter, wordt verpleegd door Anna—Dora, die nog eene verzoening tot stand weet te brengen tusschen de echtgenoten; dan sterft de vrouw. Käthe is gelukkig getrouwd met een houtvester, en nu Brenkenhoff vrij is, kan Anna haar voorbeeld volgen. Het is een onderhoudend verhaal met behoorlijke afwisseling.

Wynne (Pamela). BLANK EN BRUIN (382). Geb. f 2.50. van Holkema en Warendorf, Amsterdam.

De Engelschen hebben verstand van kolonizeeren, maar zij zijn er jaloersch op, steeds het heerschende ras te blijven te midden der onderworpen volkren. Juist als de Romeinen voor wie het „civis romanus sum" als hoogste titel gold. De Britten haten alle rasvermenging en vaak waarschuwen ze in roman of tooneelstuk tegen de gevolgen van een gemend huwelijk.

Een meisje, genre Malle Ank wat betreft haar onmogelijke naïveteit — wil trouwen met een Indiër, die tegelijk met haar broer in de rechten studeerde te Cambridge. Iedereen verzet zich tegen het plan, maar met onverwinbare hardnekkigheid zet zij door, om spoedig te ondervinden dat de Aziaat eene vrouw beschouwt als een inferieur wezen. Op den huwelijksavond gedraagt hij zich als een ongetemd dier. Zij bemerkt spoedig dat de Europeanen haar beschouwen als eene, die buiten hunne klasse staat, en er worden haar anonyme briefjes gezonden met woorden als deze: „aardig meisje met krulhaar moet met geen zwarten man trouwen." Als zij hem later naar Indië moet volgen, heeft zij dan ook reeds zoo'n afkeer van hem, dat zij zich aanbiedt aan een officier, die haar door zijn vriendelijkheden en onvoorzichtigheid het hoofd op hol heeft gebracht. Hij weert haar zachtjes af, en beweert dat de tijd zal komen dat zij elkander toch zullen toebehooren. En zoo gebeurt. Haar Indische man heeft reeds een vrouw en hij tracht Joan door vergift te laten opruimen. Zij vlucht naar het garnizoen van den officier, met wien zij op reis zoo'n intiemen omgang had. Verkleed als jongen, voorwendend dat zij stom is, biedt zij zich aan als bediende. De militaire dokter heeft spoedig haar geheim ontdekt, en sluit zich elken dag uren met haar op in zijn onderzoekkamer, waar hij schandelijke dingen doet, onder bedreiging haar anders te zullen verraden.

Eindelijk komt haar identiteit aan het licht en wijl haar Indische man is vermoord, trouwt zij met den officier. Het is een leelijk, geheel op de zinnelijkheid speculeerend boek. En men mag gerust de vraag stellen, wie is grooter bruut: de Indiër met zijn grove instincten, of een der beide officieren met hun zoogenaamde Europeesche verfijning. Dit is een boek van de gevaarlijke soort.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

KATHOLIEKE OPVOEDINGSLEKTUUR.

In dezen tijd van paedagogische renaissance bij de katholieken heet het soms bij dezen of genen Bernberg-vereerder, dat de kath. paedagogisch tot nu toe niets eigens, niets principieel katholieks geproduceerd heeft. Verschillende historische uitgaven van de Tilburgsche Brochurenreeks konden dit toch wel logenstraffen. Maar men blijft roepen en men vermijdt rond te kijken. Daarom willen we in deze rubriek zoo nu en dan even wijzen op de specifiek Roomsch paedagogische geschriften, die toch wel in keuze te vinden zijn, als men maar in waarheid zoeken wil. Een kleine encycopledie b.v. levert ons reeds de: „Gesammelte kleinere Schriften" van Moritz Meschler S.J. Ik noteer de volgende hoofdstukken uit het Erste Heft: Zum Charakterbild Jesus — Die Aszese der göttlichen Heilandes — Die Pädagogik des göttlichen Heilandes — der Heiland im Umgang mit dem Menschen — Lehr und Rede, Weisheit Unseres Hern — Uit het Zweiter Heft: Verstandesbildung — Bildung der Willens — Bildung des Herzens — Ersiehung und Bildung der Phantasie — Bildung des Charakters — Eczichung und Heranbildung des Leibes.

Meschler is bekend geweest als een eerste-klas-opvoeder der praktijk — als een groot asceet — als een Christus-kenner bij uitnemendheid. Wie zijn zoo origineel, zoo dichterlijk, zoo zakelijk tevens geschreven boekjes leest, kan hierin niet anders vinden dan de meest konsekwente toepassing der Bernbergsche principen.

G. L.

In het Bijvoegsel van het Algemeen Handelsblad (1 Jan. 1927) vinden wij volgend geestig en fijn stukje, dat wij alleen van een Lichtenberger zouden hebben durven verwachten.

Ja, er is iets héél liefs, juist in kleine vechtersbazen, maar ook: het probleem wordt vaak niet opgelost.

KINDEREN.

„Werkelijk! Nu moet jij je er toch eens mee bemoeien! 't Is vreeselijk!" . . .

Het jonge vrouwtje viel neer op de rustbank in de studeerkamer van haar man. „Mien en Toty zijn weer aan 't kibbelen geraakt en toen werd het erger. Ze gooiden elkaar met ballen — uit boosheid natuurlijk — een hoek uit de blauwe vaas! Is 't niet verschrikkelijk? Bemoei jij je er nu eens mee. Jij bent de vader!"

De vader, die eerst in een soort trance had opgekeken, toen zijn vrouw haar relaas begon, kwam uit de regionen van zijn studeerboek langzaam tot bewustzijn van het huiselijk gebeuren. Hij schoof zijn stoel achteruit, verlegde een blad papier op zijn schrijftafel en begon kalmeerend: „Kom, vrouwke . . . "

„Neen Wim, wees niet zóó, zoo zacht. Werkelijk, je moet eens flink optreden. 't Is toch te erg. Wat lijkt het wel niet. Elkaar te gooien, dat de vaas kapot is. Och! 'k Ben zoo ontdaan!"

Tranen kwamen in de groote, bruine oogen.

Dat hielp! Er werd nòg een boek verlegd, nog een papier weggeschoven, 't wanhopige moedertje kreeg een streekje over het donker, springende haar, toen ging hij de studeerkamer uit, naar zijn bengels — om te rechten!

Toen hij de deur van zijn huiskamer open deed, dacht hij eerst, dat ze weggekropen waren, de stouterds, zoo stil was het — een gevoel van werkelijke boosheid kwam in hem op: moest hij ze nu nog gaan zoeken ook — maar neen, daar zaten ze in een hoekje op den grond, alle drie, in elkaar gedoken, veel kleiner dan anders, „net bange vogeltjes", dacht hij.

Angstig keken ze hun grooten vader aan.

't Was erg, die vaas! — hij suggereerde zich, dat hij echt bóós was. Maar kijk dat komische, grappige stel daar nu zielsbedroefd en schattig bij elkaar zitten! Ze hadden bij elkander troost gezocht, de rakkers van zooeven.

„Wat stout zijn jullie!" Zijn stem klonk norsch.

„Ja, Paatje", durfde Mien te zeggen.

„Ja, Paatje", zuchtten Toty en Puck.

Puck had wel niets gedaan, maar dat deed blijkbaar geen afbreuk aan haar schuldgevoel.

„Vreeselijk!"

Mien begon te snikken.

Toty beschikte minder gauw over tranen, maar keek diep treurig.

„Héél, héél erg is het!" herhaalde de booze vader.

Mien snikte harder, Toty's lip begon te beven en Puck, die nog geen nuances kende in droefheidsuiting, Puck schreide zacht en klagend, hartbrekend. De vader, die er zich mee bemoeien moest, keek nog altijd heel boos, maar toen in eens Toty wanhopig zijn been beetpakte en haar bedroefd gezichtje tegen zijn broekspijp drukte, toen . . . . toen ging alles ineens heel onwijs: ze zaten op een oogenblik met z'n viertjes in den grooten leuningstoel: Puck bij vader op schoot, Mien en Toty elk op een arm van den stoel.

Vader vertelde. Hij vertelde, hoe hij vroeger thuis altijd alleen was geweest. Geen zusjes. Altijd alleen spelen.

Ja, eenmaal was er toch een lief, klein zusje gekomen, maar dat was ziek geworden en gestorven. Toen was vader weer alleen geweest. En altijd, altijd had hij verlangd naar zusjes om mee te spelen . . . .

„Schuilevinkje befobbelt", zei Mien.
„Of krijgertje!" riep Toty opgewekt.
„Of schuilevinkje en krijgertje!" jubelde Puck.
„Ja", zei vader, „maar nooit, nooit waren er zusjes . . . . En nu, nu heb ik drie zusjes".
„Gelukkig!" wou Toty schetteren, maar vaders stem bleef zacht en droevig. „Nu heb ik drie zusjes, waar ik altijd zoo naar heb verlangd, en nu . . . vechten ze! Een stuk uit de vaas! Morgen misschien een bloededde neus, of een oog, dat . . ."
„Paatje! Paatje, neen!" snikte Mien.
„O, Vadertje! O, o, o, Vadertje . . ."
Ze schreiden — alle vier.

Ze zoenden elkander de natte gezichten af en toen kwam Moeder en werd ook afgezoend en kreeg ook natte veegjes over de wang.
Even later werden de kinders uitgekleed, 't was bedtijd.
Zachtjes, en aandoenlijk teer, in de lange, witte nachtjaponnetjes trippelden de drie figuurtjes naar de slaapkamer, Nog steeds waren ze onder den indruk.
Vader zou ze komen toedekken.
Hij kwam.
„Nacht Mieneke!"
„Nacht, lieve Paatje."
„Nacht, Toty."
„Vader." fluisterde Toty. „Vader, ik moet tegen àndere kindertjes toch ook altijd lief zijn, hè?"
„Ja, Toty, zeker, mijn kind!"
„Vader! Met wie moet ik dàn vechten?"
Mien kwam half overeend. Toty had wel gelijk om dat te vragen.
Maar vader gaf geen antwoord. „Zoet slapen," zei hij enkel, „zoet slapen nu, kinderen."
Vlug liep hij weg.
Na vijf minuten sliepen ze. Kleine engeltjes leken het.
Het probleem was niet opgelost.
„Merk je nu zelf, hoe vreeselijk moeilijk de opvoeding is?" zei het jonge vrouwtje.
Toen keken ze elkaar aan — en lachten gelukkig.

Er is iets héél liefs, juist in kleine vechtersbazen.

J. C. de B. S.

VOOR DEN OPVOEDER.

Schäfer, Wilhelm. *De Levensdag van een Menschenvriend.* 1926. Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur. Amsterdam. Keurband f 3.50, bladz. 396.

Bedoeld is in dit werk de levensbeschrijving van Heinrich Pestalozzi, wiens gedenkfeest in Februari 1927 in geheel

Europa zal gevierd worden. Pestalozzi behoort tot de grootheden der Paedagogische litteratuur. Opvoeder wilde hij zijn, maar is hierin het minst geslaagd. Ontwerper is hij geweest van nieuwe, origineele onderwijsmethodes en hierdoor heeft hij groote verdiensten verworven, ook nog voor onze tijden. Daarom is deze uitgave voor de Hollandsche paedagogen uiterst actueel. Pestalozzi waardeeren van katholiek standpunt kan men slechts met eenige beperking. Want wij zullen in dezen waarlijk grooten menschenvriend steeds het gemis blijven voelen van een positieve geloofsbelijdenis. De invloed, die Pestalozzi ondergaan heeft door de naturalistische levensbeschouwing van Rousseau's Emile, waarmede hij dweepte, is heel zijn leven door merkbaar gebleven. Dat is de onvergeeflijke fout geweest van zijn opvoedingsprinciepen, gelijk het de grootendeels te huldigen inspiratie is geweest van zijn onderwijsmethode. Het „terug naar de natuur" was hier een even groote ontdekking en overwinning als het in de opvoeding een niet genoeg te betreuren misstap geweest is.

Wanneer bij de lektuur van bovengenoemde levensbeschrijving dit dubbel kritiseerend onderscheid wordt voor oogen gehouden, zal ze voor den paedagoog een welkome gave worden in dit Pestalozzi-jubeljaar.

G. LAMERS,

ERVARINGEN.

Trots. Ik heb deze ervaring opgedaan bij mij zelf, en toen ik dat eenmaal wist ze bij honderden anderen, kinderen en volwassenen, bevestigd gevonden.

Van mijn prilste jeugd af, zoover ik mij kan herinneren, werd ik trotsch genoemd. En zoodra ik mij eenige rekenschap begon te geven van mijn inwendige gevoelens, wist ik dat het niet waar was. Die schijnbare trots bij mij was niets dan eene natuurlijke geslotenheid, een aangeboren geslotenheid, zelfs een zekere verlegenheid en daardoor een aangenomen hooghartigheid om die verlegenheid te verbergen. De eenigszins vaste trekken van mijn gelaat en mijn koele oogopslag hielpen mede mij den naam vau trotschaard te verzekeren. Als kind en als man heb daaronder geleden.

Hoevelen worden zoo niet verkeerd beoordeeld, en hoe menig kind is op dat punt al niet op de schoolbanken verkeerd beoordeeld?

Verlegenheid maakt dikwijls stug en brutaal: een masker. Maar praat eens met iemand, die zoo bekend staat, heel vriendschappelijk en vertrouwelijk, zonder gevoeleriġheid of den schijn te wekken van vertrouwelijkheden te willen ontlokken en men zal in de negentig gevallen op de honderd de waarheid ontdekken.

Ik heb nooit iemand trotsch of hoogmoedig gedacht of ik moest

van hem daden zien, of woorden hooren van zelfverheffing of minachting van anderen.

N. N.

Plichtenleer. Toen verleden of vóór-verleden jaar de beide boekjes verschenen van Prof. Salsman uit Leuven: *Deontologica juridica* en *Deontologica medica* (dat is: *Plichtenleer voor den Advocaat* en *Plichtenleer voor den Dokter,*) zijn die in vakkringen met groote waardeering ontvangen.

Zou het niet van het grootste belang zijn, indien wij een *Algemeene Plichtenleer* hadden voor onze grootere jongens ten gebruike van leekenonderwijzers, van ouders en opvoeders. Dan kunnen de kinderen, reeds vóór zij een vak of beroep hebben gekozen, dus vóór zij verstrikt zijn in de netten van zoogenaamde „usances" weten wat zij als eerlijke menschen hebben te doen en te laten. Men zal zeggen: die plichten liggen opgesloten in Gods geboden en het is de taak van den godsdienstleeraar daar op te wijzen. Zeker, maar die taak kan ook worden volbracht door onderwijzers en ouders, als zij maar goed genoeg onderlegd zijn, èn met vèèl vrucht zelfs. Als men nu eens wist wat men voor geoorloofd houdt in kringen van kooplieden en winkeliers, van uitgevers (ik heb een brief in handen van een, die aan zijn adverteerders ruim het tienvoud zijner oplage opgaf) van confectie-magazijnen (kwaliteit der stof) van makelaars en ten slotte van belastingbetalers, om een algemèene catagorie te noemen, dan zou men zien dat de christelijke plichtenwet, schromelijk in het gedrang komt. De school en de ouders moeten in staat worden gesteld daarop een invloed ten goede uit te oefenen, Een boek van algemeene plichtenleer met duidelijke voorbeelden ontbreekt ons. Zou een knap maar vooral practisch moralist ons daaraan niet kunnen helpen? Mijne bevinding is dat het noodig is als brood.

J. R.

Te veel school. Wordt de taak der opvoeding (ik spreek dus niet alleen van het onderwijs) niet te veel gelegd op de school? En wemelt het niet van welgezinden, die telkens weer iets uitvinden, dat de school er nog wel bij zou kunnen doen? En ondervinden wij niet dat heel veel ouders rustig meenen dat de kinderzorg nu heelemaal van hen is weggenomen. 't Is een socialistisch ideaal, dat in de richting gaat van staatsopvoeding.

P. A.

Wij hebben weggelaten de persoonlijke „ervaringen", die deze inzender aan zijn bezwaar heeft toegevoegd. Want wij ontvingen reeds een artikel van een onzer vaste medewerkers aan deze rubriek, dat dezelfde vragen stelt. In het volgend nummer zullen wij het gaarne opnemen.

RED.

Mooie gezichten. Dr. Foerster heeft eens gepleit voor de opvoeding tegen de mooie gezichten". En daar lees ik o.a.: „Een juiste zelfopvoeding moest een ernstig man steeds zoo ver brengen, dat hij, niettegenstaande alle ontvankelijkheid voor het schoone, toch een scherpen blik behoudt voor alle misvorming der ziel, die zoo dikwijls het gevolg is van een schoon uiterlijk en dat hij door zulk een innerlijke leelijkheid onmiddellijk ontnuchterd en bekoeld wordt. Indien de jonge mannen hun gevoel in dezen zin gelouterd hadden, indien ze meer oog kregen voor de diepe en wondervolle schoonheid, die echte ootmoed en zelfverloochening vaak in volstrekt niet mooie gezichten laat oplichten, dan zouden ook de mooie meisjes voor den vloek der inbeelding en trotschheid bewaard blijven en naar zieleschoonheid haken, zonder welke zij toch immers maar overpleisterde graven lijken".

In strijd met die opvoeding tegen de mooie gezichten is de film. Dat is ook een gevaar, waarop, zoo ver ik weet, nog niemand gewezen heeft.

Brievenbus

L, V. te M. Er bestaan een aantal boekjes voor stemvorming. Als het gaat om het verbeteren van een spraakgebrek komt u met een papieren dokter waarschijnlijk niet klaar. L, van Lier heeft een werkje geschreven over *Het stotteren en stamelen.*

J. Caro gaf eene *Inleiding* tot de studie van de stemvorming ten dienste van a.s. onderwijzers en onderwijzeressen en voor hen die hun stem willen leeren „gebruiken." — Daar is een theoretisch deel en daarna praktische oefeningen. Bij bestelling aan den boekhandel moet u er bijvoegen of u die oefeningen verlangt voor *hooge* of wel voor *lage* stem. Ze zijn verschillend! Let daar op.

H. W. L. te 's-Gr. Dat boek van Cyriel Buysse: *Emile Claus, mijn broeder in Vlaanderen*, is hoegenaamd geen roman of verhaal. Claus is een groot Vlaamsch schilder, nog niet lang geleden gestorven. Over dezen vriend en kunstenaar vertelt Buysse en geeft vrij talrijke reproducties van zijn werk.

W. Br. te R. Wij kunnen u niets mededeelen over de beknopte geschiedenis der Nederl. Letteren van Dr. H. Moller. Het verschijnen werd aangekondigd, maar op het oogenblik dat wij dit schrijven was zij nog niet in den boekhandel verkrijgbaar.

W. M. te N. Zelf hebben wij *Een Eeuw Kinderpoezie* (1778—1878) van Mej dr. L. Wirth (Wolters) niet gelezen. U kunt er echter eene bespreking van vinden van de hand van dr. H, Pomes in afl. V (blz. 262 1926 van „De Nieuwe Taalgids."

Mar. D. te Br. Wij hebben uw inzending van den zin, welke u hebt gevonden in een der boeken van France (u weet dat het door u aangehaalde boek op den Index staat?) met zorg onderzocht. Fransch is het niet. Een der talen, die

wij en onze collega's kennen, is het ook niet. Het meest lijkt die verwarde opvolging van klinkers en medeklinkers op den afdruk van een dooreen gevallen zetsel. We zullen nog eens verder onderzoeken en deelen het resultaat in volgend nummer mee.

J. Kr. Er bestaan inderdaad boeken over schrijvers vol anecdoten. Over hun leven, hun manier van schrijven, hun zonderlingheden. Eveneens over tooneelspelers (ook in 't Nederlandsch). Een tijdschriftje (ook weer in Nederland) over filmsterren, haar doen en laten. Maar dat heeft voor 't grootste deel met de historie der kunst (?) niet veel te maken, want bij nader onderzoek is gebleken dat veel van die mededeelingen te danken zijn aan „valets de chambre", die even als de Mameluk van Napoleon zich vastklampen aan de jaspanden van hun meester om ook in het vizier te komen. De helft is gelogen: A, die niet kon schrijven zonder gouden penhouder; B, die lobben of manchetten om zijn polsen moest voelen; C, die alleen zijn hoogste lyrische ontboezemingen kon uitgolven als hij deugdelijk veralcoholiseerd was. Dat is de kioskliteratuur, waartoe wij eindelijk zijn vervallen. Het kon niet anders!

Erratum. In de December-aflevering wezen wij op eene hatelijke en zeer persoonlijke bespreking van Prof. Brom's *Romantiek en Katholicisme in Nederland* in het orgaan van de vakgroep „Bouwkunst": Mededeelingen. In ons overzicht van „Wat anderen schrijven" kan men nu een protest lezen in datzelfde orgaan. Wij wilden daarop wijzen en tegelijkertijd een fout verbeteren, welke wij zelf begingen.

Wij schreven namelijk op blz. 355: „In ons November-nummer schreef Dr. A. Jacobs een waardeerend artikel over het jongste boek van Dr. G. Brom" enz.

Neen, het waardeerend en zeer degelijk artikel dat wij bedoelden werd geschreven door Dr. A. J. de Jong. En we zijn blij dat men ons op de vergissing heeft attent gemaakt en haar hier kunnen herstellen.

Nieuwe Uitgaven

Kunst en Letteren.

Boer (J. de) Jan Toorop. (60) f 9,90. L. Veen, Amsterdam.

Aan de hand van zijn werk zoekt schrijver den ontwikkelingsgang van den kunstenaar ons duidelijk te maken.

Bouwkunst (Nederlandsche burgerlijke) uit vroeger tijd. (70) f 2,25. „De Waalburg", Blaricum.

Fraaie afbeelding van gebouwen (stadhuis en woonhuis enz.) voornamelijk uit het bloeitijdperk der Renaissance.

Brusse (M. J.) Knoeierijen in den Schilderijenhandel (120) f 2,90.

De schrijver van onder de menschen heeft hier saâmgebracht het resultaat van zijn onderzoekingen bij kunstenaars en kunstverkoopers en experten, bij verzamelaars en antiquairs.
Het is beschamend hoeveel en hoe listig er wordt geknoeid.
En als men leest hoe zelfs de hoogste autoriteiten op dit kunstgebied met zich zelf of met elkaar in tegenspraak zijn, dan kan men begrijpen dat menig verzamelaar vaak in bangen twijfel moet verkeeren omtrent de echtheid van z'n bezit.
Men vraagt zich af: wat doet het er aan toe dat ze echt zijn, als ze mooi zijn? Alleen voor den verzamelaar-speculant of den geldbelegger heeft dat eenige beteekenis, niet voor den schoonheidszoeker.

Kemp (Mathias) De groote Drijver. (112) Drama in acht tafereelen en negen perspectieven, Holland, Amsterdam.

Kemp heeft talent, dat hebben wij vroeger al meermalen gezegd. Maar zijn verbeelding gaat telkens met hem op den loop en hij heeft niet de leuning van een hechte en vast getimmerde gedachte om zich aan vast te houden. Hier propagandeert hij het plan van een gedwongen volkerenverdeeling over al de bewoonbare plaatsen der wereld om den oorlog vanwege overbevolking te kunnen ontgaan. Maar die gedwongen huisvesting gaat alleen door geweldige oorlogen en ten koste van millioenen dooden. En dan, na vijftig jaren nota bene, zijn de goede gevolgen van dit plan al merkbaar, Wel ja!

Pillecijn (F. de), Hugo Verriest (213) 14 platen. f 3.25. L. Veen, Amsterdam.

Pillecijn is een jeugdig literator uit Vlaanderen, die zijn kracht heeft besteed aan de figuur van Hugo Verriest. Hij geeft tal van nieuwe bescheiden, o.a. onuitgegeven handschriften van den dichter en portretten, die het publiek nog niet kende.

Schendel (Arthur). Verlaine. Het leven van een Dichter (184) J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Met medelijden voor het rampzalige leven en met diepe bewondering voor het groote dichterschap van Verlaine, werd dit boek geschreven. Nieuwe vondsten geeft van Schendel niet, tot ergerlijke détails van het zwakke en willoozz leven daalt het gelukkig niet af. Maar hij teekent hem zoo breed uit, en dit na begrijpt hoe deze man werd de dichter van zoovele lichtzinnige liederen, en de zanger van het geloovig-boetende en nederig vertrouwde *Sagesse*.

Land en Volk.

Mourik-Broekman (M. C. van) Amerikaansche Cultuur en Praktijk. (175) f 2.25. A. W. Sijthoff, Leiden.

Wij geven in een volgend nummer een artikeltje over dit boek. Het is bizonder geschikt om de bezoeker van Amerika, die daar niet lang genoeg vertoeft, om diep door te dringen, toch te helpen om eenige orde te brengen in zijn massa indrukken en daaruit eenige conclusie te trekken voor de jonge en nog weinig vast geordende cultuur van Amerika.

Over Lectuur

door JEAN H. P. JACOBS

Voorop zij gezegd dat we meer bijzonder het oog hebben gericht op de „neutrale" lectuur; dus boeken, die nu niet precies slecht zijn en een gevaar voor geloof en zeden, althans niet direct, maar die middellijk toch wel degelijk belemmerend werken op den bloei van het godsdienstig en maatschappelijk leven.

Betleem teekent ons in zijn *Romans à lire et romans à proscrire* (123) de schrijvers van dergelijke lectuur aldus: „Zij beschouwen de deugd als de nalatenschap van enkele bijzondere individuen, als iets dat geheel van alle aesthetiek of van literaire waarde ontbloot is. Zij schijnen de waarde der deugd niet te kennen, en negeeren meestal haar bestaan. Evenals de dagbladcorrespondenten in hun rubriek „Gemengd Nieuws" de talrijke schoone daden van trouw en eerlijkheid, van toewijding en naastenliefde over het hoofd zien, en alleen weten te vertellen van moorden, interessante diefstallen en zoo meer, evenzoo creëeren deze schrijvers met voorliefde de van misdaad meest-zwoele zielen, en uit het misdadige kiezen ze meestal nog datgene, dat het sterkst erop berekend is om lagere instincten op te wekken."

Veel wordt er gepraat over de liefde, maar niet van Salve Regina-Liefde, doch van de Salva Venia-Liefde.

Inderdaad, en vaak wordt nog niet over liefde (welke dan ook) gepraat, doch nog meer wordt er over gebazeld; en menige wijsneuzige schrijver, die wel eens een filosophisch werkje ingekeken heeft, schettert in zijn verhalen de meest onzinnige „levenswijsheden" en waarheden de ruimte in.

Men zal willen tegenwerpen, dat dit toch zoo'n groot gevaar niet is, en dat de meeste lezers toch niet zoozeer onder den invloed daarvan geraken.

Laten wij dit voor een oogenblikje toegeven (er valt nogwel wat over te spreken) maar verondersteld dat dit zoo was; we zouden met recht de vraag mogen stellen: *waarom* die dingen dan gelezen worden? Want meestal zijn onze romannetjes alleen daarom uitgevenswaard, omdat zij een klein stukje (geïdiaaliseerde misschien) perversiteit geven, al is het maar tusschen de regels door. Waarom leest ge het ding, als ge toch niet den invloed ondergaat van datgene, waarom 't in 't heele boek juist te doen is?

Herold zegt ergens in zijn „Jugendlektüre": „Lezen zonder er iets aan te hebben voor geest of hart (al is dit iets goeds of slechts, J.),

is zaaien zonder te willen oogsten; men zou evengoed het strand kunnen beploegen of de zee zelf, en onder alle middelen, die er zijn om den tijd „kapot te maken" is dit wel een van de slechtste."

Wij hebben het over lectuur met 'n luchtje en dus: ofwel ge zoekt dit luchtje er per se in, ofwel.... ge wilt de zee beploegen.

„Het zou roekeloos en tevens dwaasheid zijn," zegt H. J. Schmitz (Gegen den Strom[2], 127), „wanneer men in de roman-literatuur zonder geprononceerd christelijken tendenz, geen gevaar zag."

En dit is toch van toepassing op een heel groot percentage van literaire uitbroedsels, die jaarlijks onze boekenmarkt overstroomen. Men krijgt er te genieten van star gebazel over natuurlijke deugd en tracht alles wat maar eenigszins een bovennatuurlijken schijn zou kunnen krijgen in een hoekje te duwen. Of ook wel: een of ander schrijver, wiens zenuwen een beetje draaierig doen, komt met theosofische bespiegelingen ons levensprogram vernieuwen. Doch dergelijke *ongezonde* bovennatuurlijkheden blijven vanzelfsprekend buiten beschouwing.

Men krijgt, kortom, dit gevolg in 't vooruitzicht gesteld: Gestadig aan zal een twijfel en onverschilligheid intreden met betrekking tot alles waarmede de godsdienst ons verrijkt, wat tenslotte op een practische verachting neerkomt.

„De lezer zal," zooals Bernard Arens S. J. in zijn „Das Buch" terecht opmerkt, „de lezer zal zijn eigen leven en dat van zijn medemenschen en van de heele gemeenschap om hem, steeds meer naar zuiver natuurlijke begrippen en aanschouwingen beoordeelen; de bovennatuur zal steeds meer uit zijn gezichtskring verdwijnen en de godsdienstige vraagstukken wekken geen interesse meer op."

En als we nu nagaan hoe de hier bedoelde werken, op 't eerste gezicht niet uitgesproken slecht zijn en meestal in beoordeelingen niet als zoodanig behoeven gekenmerkt te worden, doch alleen slechts met eenig voorbehoud kunnen vergezeld gaan, zal het ons voldoende duidelijk zijn, hoeveel te meer hier een gevaar schuilt, dan in de producten waarin de satanische tendenz op iedere bladzijde in het oog springt. Deze boeken bevatten hetzelfde vergif, doch veel beter in vergulde-pil-vorm, het is nauwelijks meer te zien.

De echtgenoote van Leopold Graf zu Stolberg, schreef hierover aan haar schoonzuster, de gravin Julie Reventlow: „Ik kan uw meening, als zou vergif niet schaden, wanneer men het niet merkt, niet deelen. Het wil mij voorkomen, dat de boeken, die wij lezen, de indrukken die wij opdoen, van invloed zijn op onze ziel, zooals de lucht die wij inademen en de spijzen, die wij gebruiken, op ons lichaam inwerken. En zooals die laatste ons schaden zonder dat wij het bemerken, zoo schaden ook die andere dingen ons betere ik, wanneer zij aan het valsche de schijnbare kleur en het uitzicht geven van het ware. Het is mij tenminste zoo vergaan. Geheel vrijwillig heb ik van jongsafaan geen slecht boek gelezen, wanneer het mij als zoodanig bekend was, zelfs niet als men het mij in handen gaf. Maar ik heb, zonder het te weten, vele boeken

gelezen, waarvan ik het mijzelf als zonde zou aanrekenen, wanneer ik ze iemand lezen liet of ze zelf nog eens las, daar ik nu zeer goed weet, hoeveel schade ze mij berokkend hebben.

Ik wil echter toegeven, dat anderen, met meer onschuld en rijper oordeel, die schade misschien heelemaal niet of in mindere mate zouden ondervinden, maar het is een waagstuk".

Ongetwijfeld zullen er velen zijn, die precies hetzelfde zouden kunnen zeggen, en bij een dieper ingaan op de zaak zou wellicht blijken, dat de bedoelde boeken niet zoozeer de slechte zijn, zooals we boven reeds zeiden, doch meer de boeken, die inderdaad (oppervlakkig beschouwd althans) *goed schijnen*. Ik bedoel dit: de boeken, die den strijd teekenen tusschen de deugd, den plicht en allerlei hartstochten. Zij stellen de deugd bloot aan het geweldigste strijdvuur, maar laten haar, om niet te veel aanstoot te geven, tenslotte toch weer de zege behalen.

„Doch de wegen," zoo zegt B. Arens S. J. t. a. pl. blz. 74, „naar het huwelijk of naar het klooster, vanaf de eerste fout tot de rouwmoedige boete. De liefde doorloopt dan al de verschillende stadia. Zij treedt den lezer tegemoet; in het begin schuw en teer, nu wordt ze een ontvlammende vonk, dan bijna een gloeiend vuur, dat zijn offer geen rust meer laat. De liefde begeeft zich op sluipwegen, ze verkondigt verstand-benevelende sophisterij, om tot haar doel te geraken. De lezer ziet hoe zij hoopt, beeft, siddert, verloochent, vertwijfelt; dan weer opvlamt.... waarna ze tenslotte, daar de onzuivere liefde toch gebrandmerkt dient te worden, plotseling overslaat in een catastrophe of in een ommezien in een engelachtige reinheid verandert."

Na allerlei zwoele tooneeltjes wordt dan de overwinning door de deugd behaald. Ik zeg, *zwoel*, niet dat de verschillende scènes nu juist met een perversche pen geteekend zijn, (in dat geval is het oordeel over het betreffende boek trouwens al terstond geveld) doch wat er niet woordelijk staat in de uitteekening van den schrijver wordt gemakkelijk aangevuld door de fantasie van den lezer. Natuurlijk is dit ook weer verschillend voor verschillende personen, doch fantasie is niet weg te cijferen en het zou evenzeer een gevaarlijk waagstuk zijn, om af te gaan op de mate van fantasie die men iemand toekent, wanneer het erop aankomt deze of gene lectuur voor iemand geschikt te vinden.

Na allerlei heftige strijdteekeningen tusschen deugd en ondeugd, die de lezer geheel en al ingeleefd heeft, staat daar in een handomdraaien de deugd triumfeerend. En nog maar enkele bladzijden ervoor leefde de lezer de tooneelen mede, waarbij hij mee gebeefd heeft, gesidderd en verloochend; en misschien heeft hij (d. i. dan 't evenbeeld van den heldenpersoon in 't boek) zelfs betreurt dat hij zijn doel niet bereikte.

Vergeten wij het toch niet; bij den lezer waren psychologische wetten werkzaam zooals Arens zegt. En denken we wel aan de woorden van Eymieu *(Le Gouvernement de soi-même,* 117vv.*)*:

„Op het papier is 't zoo gemakkelijk in een gegeven oogenblik de verzoeking of den verzoeker te onderdrukken en te weerstaan, of den held met een ordentelijke portie grootmoedigheid te hulp te komen. Doch bij den lezer is het noodlot in den regel niet zoo genadig en zijn hart is niet zoo heldhaftig. Daar helpt het niet of de auteur van tijd tot tijd tot eer der deugd, de bleeke wierookwolken van een paar syllogismen laat opstijgen. Die wierook vervliegt bij het keeren der bladen; doch de meesleepende beelden blijven nog lang in den lezer geprent en verlammen de vleugels van zijn ziel."

„Al ziet hij ook," voegt Arens hieraan toe: „al ziet hij ook van de eerste bladzijde van het boek afaan, de straf en de nederlaag der ondeugd: die straf en nederlaag worden zoozeer op een afstand gehouden en ze zijn in zijn oogen zoo hypothetisch, dat hij hen hoopt te kunnen ontgaan, wanneer hij ze eenmaal zelf mocht verdienen. Is het niet zoo?"

Onwillekeurig denken we hier aan de woorden van Alexandro Manzoni, die opkwam tegen het feit, dat er zooveel over de liefde geschreven werd, dat de geest van den lezer in die hartstocht geheel opgaat, althans erop reageert.

„Ik geef toe," zoo schrijft Manzoni, „dat liefde voor de wereld noodig is; maar ze is genoeg voorhanden, en het is niet noodzakelijk, dat anderen zich nog beijveren haar aan te kweeken en op te wekken. Er zijn andere gevoelens, die de wereld noodig heeft en die een schrijver, voorzoover hij daartoe in staat is, iets meer in de gemoederen kon verbreiden; zooals het medelijden, de naastenliefde, de mildheid, het geduld, de zelfopoffering; daaraan is heusch geen teveel, en eere den auteur, die iets meer van deze dingen in de wereld tracht te brengen. Doch aan liefde is, zooals ik daarjuist opmerkte, volgens een redelijken maatstaf, zeshonderdmaal meer voorhanden, als tot behoud van onze vereering voor het zwakke geslacht noodig is.

Ik houd het daarom voor een ongezonde beweging, ze nog met geschriften te voeden en te verzorgen; en ik ben overtuigd, dat, wanneer ik op een goeden dag de meest begeesterende bladzijden over de liefde, die ooit een mensch geschreven heeft, in mij geïnsirpeerd voelde, dat ik dan geen hand naar de pen zou uitsteken om ook maar één regel op papier te zetten, zoo zeker ben ik ervan, dat het mij later zou berouwen."

Iets krasser zegt nog Payot (Pyot-Völkel, *Erziehung des Willens,* 242): „De tegenwoordige literatuur is bijna voor het grootste deel een verheerlijking van de zinnelijkheid. Wanneer men vele van onze romanschrijvers en onzer dichters mocht gelooven, is het hoogste, het edelste doel, dat een mensch bezielen kan, de aankweeking van een instinct, dat wij met alle dieren gemeen hebben.

We zouden niet trotsch meer moeten zijn op het denken, noch op onze handelingen, maar wel op een natuurlijken drang. Wat

Carlyle het meest in Thackeray tegenstond is, dat de liefde bij hem op fransche wijze geteekend wordt, als overheerschte zij ons heele zijn, als was zij daarvan de kern en het centrum; terwijl de liefde toch (dat ding, dat men liefde noemt) begrensd wordt door een zeer klein getal van jaren van het menschelijk leven, en zij zelfs in dat onbeduidend stukje tijds, slechts één der onderwerpen is, waarmee de mensch zich bezig te houden heeft onder een menigte van oneindig veel gewichtiger zaken. Waarlijk, die heele geschiedenis over de liefde is zoo'n ellendig vod, dat in een heldentijdperk niemand zich de moeite nam daaraan te denken laat staan den mond er over open te doen."

En in verband met Goethes „Wahlverwandtschaften" merkt mevrouw de Staël op: (Baumgartner, *Goethe* III, (1886) 74): „Wat men tegen de romans waarin de liefde behandeld wordt, steeds met groot recht kan aanvoeren is, dat de hartstocht daarin zoo *geschilderd is,* dat ze erdoor *wordt opgewekt,* (cursiveering van mij, J.), en dat er oogenblikken zijn in een menschenleven, waarin dit zoo een groot gevaar is, dat alle voordeelen, die men van dien kant zou kunnen verwachten van geen waarde meer zijn."

Herbart tenslotte was de meening toegedaan, dat ieder boek schadelijk is, dat niets anders is dan onschadelijk.

Veel hebben wij geciteerd, om nader in te gaan op het moeilijke probleem der lectuur. Want ik voor mij vind dit een der gewichtigste vraagstukken, vooral ook uit godsdienstig oogpunt, doch daaruit niet alleen, die er zijn. De groote vraag: wat moeten wij onze menschen te lezen geven; dat moet willen zeggen: welk geestelijk voedsel moeten wij hen geven. Men moet eerst wel-doordenkend de onzinnige maatschappij van onze dagen beschouwen en dan haar lectuur, om te zien hoe deze aller, allernietigst en onbeduidend is, en geen geestelijk voedsel meer kan genoemd worden. Tevens is het immers vanzelfsprekend, dat juist in de verziekelijkte maatschappij van onzen tijd, het geestesvoedsel des te beter dient te zijn, evenals voor een lichamelijk-zieke versterkend voedsel — dus beter dan het alledaagsche — een eerste vereischte is.

Terwijl de lectuur moest zijn het geestelijk, dus breed opgevat: het levensvoedsel, is het grootendeels een interessantigheidje, behoort de lectuur tot „de dingen waar je wel eens over praat". Dit alles is op slot van zaken te wijten aan de verheffingsarmoede, waaraan onze menschen lijden. Het volgende beeld van Feber schiet me hierbij te binnen. Om de barre tegenstelling te zien moet men de groote kracht aangevoeld hebben van een volk, dat nog traditie, verheffing en poëzie in zich heeft, zooals het Oostersche.

En in 't westen? Daar „heeft de bestaansstrijd de poëzie weggevaagd uit de ziel der menigte. Men denkt aan bioscopen en cabarets, waar de duistere horde avond-aan-avond haar ellende poogt te sussen en aan de vergeten volksdichters en aan de al maar mislukkende, en aan bloedarmoede bezwijkende, kunst voor

het volk" Zoo ongeveer zijn Febers woorden, en het eischt een diep inzicht, doch voor iedereen niet onmogelijk, om al de armzalige geestelijke armoedigheid van onze menschen in te zien. En hier weer doet zich het eigenaardige feit voor, dat men een dergelijke uitspraak wel steeds grift zal aannemen, doch niet anders, dan alsof zij een andere wereld betrof, een menigte van menschen die men niet kent, doch zich voorstelt, levend buiten het gebied van zijn eigen gekende wereld. En dit is juist zoo jammer. Was iedereen overtuigd dat dit feit van groote meelijwekkende geestesarmoede, zich uitbreidt over iedereen, ook over den lezer hiervan, over ons allen, wanneer men zich daar meer en beter van bewust was: eenieder zou meer ijveren om verheffing te zoeken voor zich zelf en ze te geven aan den kring van medemenschen in wier midden hij door God geplaatst is.

Het boek nu moet te hulp komen. Wij hebben geen groote gedachten meer. Of onze menschen denken niet meer, ofwel zij maken zich te druk over allerlei nietswaardige „weetjes" zooals Dr. Moller zich uitdrukt; en dit bracht de noodzakelijkheid mede van een groot aantal werken van andere menschen, die moeten denken in onze plaats. Het boek kreeg daardoor (naast bioscoop) de rol van geestelijke vader (of liever nog: de auteur van 't boek kreeg die rol) der lezers.

Welnu, dit nu toch eenmaal zóó zijnde, rust op onze Katholieke auteurs de plicht, te zorgen voor lectuur, waarin het volk de noodzakelijke levenswaarheden gegeven worden. Zegt me niet, dat van een roman toch geen apologetisch werk te maken is, want de bewijzen zijn daar om het tegendeel te bewijzen, ik noem maar L' Ermite en Benson; en dan: onze tegenstanders weten wel, hoe de roman te gebruiken in dienst van hun godsdienst of althans in dienst van hun wereld- en levensbeschouwing. De taak is dus zwaar voor den katholieken schrijver en eischt op de eerste plaats, dat de auteur-zelf doordrongen zij van waarachtige en diepe katholiciteit, want niemand kan geven wat hij zelf niet heeft.

Dit alles vond ik niet ongeschikt aan te voeren, alvorens een merkwaardig figuur in onze katholieke lectuur te bespreken. Ik bedoel hiermede den grooten bekeerling Robert Hugh Benson, ten onrechte door sommigen als een eigenaardig kreatuur alleen, of als een dwaas opgevat.

Dit eischt echter meerdere plaats dan hier nog beschikbaar is, zoodat we slechts beloven kunnen, later op dezen merkwaardigen mensch terug te komen.

Wij vinden den schrijver van dit artikel wel een weinig rigoristisch; maar de neigingen van het meerendeel der lezers zijn het zóó weinig, dat het geen kwaad kan ook de strengere eischen eens te laten klinken. En het geeft ons gelegenheid in een volgend nummer **Dr. Ritter Jr.** eens te hooren over dat soort literatuur, waarvan de beteekenis vaak te weinig wordt vermoed, omdat ze niet dadelijk met den vinger kan worden aangewezen. *(Red. A. G.)*

Een Russische-litteratuurgeschiedenis.*)

door J. v. HEUGTEN S. J.

Een boek over Russische aangelegenheden heeft in Holland een bijna zekere kans van slagen. Russische kunst en litteratuur, Russische muziek en dans, Russische gebruiken en gebeurtenissen, alles heeft een bijzondere bekoring voor heel West-Europa. Het Oude Rusland leeft in onze verbeelding als een goedige oude reus, log en onbeholpen, maar met de naïeve levensvizie van een kind, met een diepvoelende, droomerige, weemoedige, vrome ziel, een reus uit een verre sprookjeswereld; maar met de bolsjewistische omkeer is die poëtisch-beminnelijke reus ontwaakt tot een brutalen, gevoelloozen, vroomheid hatenden proleet, die alle poëzie en allen droomerigen weemoed heeft afgeschud. De geheimzinnige sluier, die het Russische volk omfloerste zoolang het een volk was van lijdensvreugde en vage Godsverlangens, en waardoor West-Europa het zag in het perspectief zijner groote schrijvers, is afgerukt door den sabel der Roode garde.

Wanneer een Ruslandkenner als de Leidsche professor N. van Wijk onder zoo gunstige auspiciën een *Geschiedenis der Russische litteratuur* gaat schrijven en ons van het Oude Rusland gaat verhalen, wordt dit een werk dat gelezen zal worden. Weinig volken hebben in de laatste vijftig jaren zoo oorspronkelijke en diepzinnige werken de wereld ingezonden als het Russische. Zijn groote negentiende-eeuwsche schrijvers zijn een verbazing geweest voor Europa en hebben stormenderhand het Westen veroverd. De litteratuur is Ruslands glorie geworden; in geen enkel opzicht is er van het reusachtige Tsarenrijk zulk een invloed op de overige menschheid uitgegaan als juist door zijn litteratuur. Voor een gedeelte is dit alles ongetwijfeld terug te voeren op het nieuwe, het voor West-Europa totaal onbekende en vreemde der toestanden en opvattingen, waarin die litteratuur haar lezers verplaatste, maar voor een niet geringer deel op de groote begaafdheid der schrijvers. Opeens en zonder geleidelijken overgang traden er meesters op, die met één greep het hoogste bereikten, voor wie al het voorafgaande slechts kinderspel geweest was. Zooals geen ander volk ter wereld wellicht heeft Rusland in zijn begaafdste schrijvers, Gogòlj, Toergènef, Dostojèfski, Tolstoï en Tsjèchof zijn ziel bloot-

*) *Geïllustreerde geschiedenis der Russische Letterkunde* door Prof. Dr. N. v. Wijk. Meulenhoff-editie. Amsterdam.

gelegd en de buitenwereld toegefluisterd, al wat er werkt en wringt, wat er woelt en beweegt in zijn innerlijk.

En alleen reeds om deze grooten is een geschiedenis der Russische litteratuur belangrijk.

De bakermat van Ruslands taal en letterkunde, voorzoover we bij het begin eener cultuur reeds van letterkunde kunnen spreken, is niet Moskou, maar Kiëf geweest. Daar in de hoofdstad der Klein-Russen heerschte omstreeks het jaar 1000 na Chr. Wladimir de Heilige over Zuid-Westelijk Rusland. Mét het Christendom was vanuit Byzantium ook een zekere Grieksch-Christelijke beschaving doorgedrongen en zooals in de Germaansche landen zijn evangelie-commentaren en godsdienstige tractaten de oudste taaldocumenten ook voor Rusland. Naast deze kerkelijke litteratuur is er een oud episch verhaal, het *lied van Igors Veldtocht,* bewaard gebleven, waarin de nederlaag van den Kiefschen vorst Igor door een Poolschen nabuurstam beschreven wordt. Beroemd is de klacht van Jaroslawna, Igors gemalin:

> „Jaroslawna's stem weerklinkt als het klaagheid van den koekoek: zij weerklinkt bij het opgaan der zon:
>
> „Ik wil als een koekoek den stroom afwaarts vliegen. Ik wil mijn mouwen van beverbont doopen in de Kajala; ik wil ermee wasschen de wonden van mijn prins, de diepe wonden van mijn held. Ach wind! vreeselijke wind! Waarom woedt gij zoo ontzettend? Waarom hebt gij de pijlen van den Kan tegen de krijgers van mijn held op uw lichte wieken gedragen? Is het u niet genoeg ginder omhoog in de wolken te woeden? Niet genoeg de schepen op de blauwe zee te wiegelen? Waarom moet gij mijn beminde neervellen op het gras der steppen? . . . ."

Na grootvorst Wladimir verbrokkelt het rijk in vele kleine staatjes en vorstendommen en bij den inval der Aziatische Tartaren in de dertiende eeuw bezwijkt het wordende Rusland voor hun overmacht. De glorietijd van Kiëf, dat steeds voeling had gehouden met het Westen en Latijnsche invloeden bleef ondergaan, was voorbij en het zwaartepunt verplaatste zich naar het Wolgagebied, waar het Groot-Russische Moskou de leiding ging nemen. De Tataren werden teruggedrongen en in de zestiende eeuw wordt Iwan de Verschrikkelijke onbeperkt heerscher over het Russische rijk. De grondslagen voor het starre, despotische, half-Aziatische Rusland zijn gelegd. Moskou erft de tradities van Byzantium; alle kerkelijke gemeenschap met Rome, het levenwekkende en -instandhoudende middelpunt der Christenheid, is afgesneden. Ruslands Christendom, tenminste het officieele, vervalt tot een stagneerende, verstarde hyper-orthodoxie.

De letterkundige overblijfsels uit deze eeuwen zijn niet belangrijk, een vervolg op den Kiefschen tijd. Maar wat niet schriftelijk werd vastgelegd, doch mondeling van geslacht op geslacht overging, zijn de sprookjes en de volkszangen, de bylinen. Het ontstaan dezer

bylinen evenals de historische kern van hun inhoud is natuurlijk niet of moeilijk te bepalen. Mét hun eenvoudige, gelijksoortige melodieën vormen zij een erfschat des volks. Zij verhalen van „bogatyzen", helden, die ongelooflijke daden verrichten en wonderlijke avonturen beleven. De laatste vijftig jaren hebben vlijtige folkloristen en onderzoekers heel Rusland „afgegraasd" om uit den mond der boeren deze bylinen op te teekenen, zoodat er wel niet veel meer te vinden overblijft.

Illustratie bij een volksliedje.

Met Peter den Groote begint omstreeks 1700 de Europeänizeering van Rusland. Heel de achttiende eeuw door bepalen Fransche invloeden de ontwikkeling der Russische litteratuur: het grootste gedeelte is valsch-klassieke hofpoëtasterij zonder oorspronkelijkheid, zonder innerlijke waarde of bezieling. Uiterlijk ondergaat het Russische vers een verandering, die ook het Nederlandsche in de zestiende eeuw onderging: onder Poolschen invloed werd de versmaat tot dan toe bepaald door het syllaben-aantal; Fredjikofskij, een overigens onbeteekenend talent, begon verzen te schrijven, waarin de klemtoon het metrum vormd. Dit was een terugkeer op het oud-Russische lied en stemde beter met den aard der taal overeen. Zijn methode won het op de vroegere. Zoo liefhebberden prozaschrijvers en poëten door, tot in het begin der negentiende eeuw onvoorzien en plotseling Ruslands grootste dichter verscheen, Poesjkin. Poesjkin behoort niet bij de vijf, zes groote schrijvers, die ook in het Westen gelezen worden, ofschoon er toch in Rusland

zelf geen eind komt aan zijn roem. Alle latere Russische grootheden hebben naar Poesjkin opgezien als den meest Russischen, den zuiversten, den rijksten en tevens eenvoudigsten van allen. Zijn hoofdwerk Jefgenij Onegin bezit dien klassieken eenvoud, die zuivere harmonie van inhoud en vorm, die schijnbaar simpele diepte en natuurechtheid, die ons ook in Goethe zoo verbazen en de zekerste belofte van blijvende schoonheid in zich dragen. Poesjkin heeft de Russische litteratuur den weg gewezen en haar met één machtig gebaar op een hooger niveau geheven. Dat hij buiten zijn vaderland minder gelezen wordt, ligt wel daaraan dat hij zijn beste werk in versvorm schreef en dat zijn klassieke eenvoud voor niet-Russen de bekoring miste, die er van de bijna troebele wereld der latere schrijvers uitging.

Kort vóór Poesjkin was er een romantisch historicus en novellist opgetreden, Karamzin, die het proza van zijn archaïstische stijf-klassicistische boeien bevrijdde en door zijn vlotten vitalen stijl den weg bereidde voor de komende prozaïsten.

Karamzin (1766—1826).

Poesjkin ontviel zijn volk in 1837 (als slachtoffer van een duel met den adoptiefzoon van den Hollandschen gezant te Petersburg); kort te voren, omstreeks 1830, had Tsjaadajef door zijn philosofische brieven vuur geslagen in de Russische intellectueele wereld, een vuur dat dertig jaar later in lichte laaie zou uitslaan en thans als de strijd tusschen Slavofielen en Westerlingen bekend staat. Tsjaadajef miste in de geschiedenis en ontwikkeling van Rusland de vormgeving, de verwezenlijking van een grootsch idée, zooals hem die de geschiedenis van West-Europa bood in het Katholicisme. Rusland was een mislukking: het Christendom was er niet tot volle rijke ontwikkeling gerijpt. West-Europa stond hooger door de volheid en levensrijkdom van zijn Katholiek Christendom: slechts door volkomen „verwestelijking" naar het plan van Peter den Groote kon Rusland gezond worden. Een man van zulke ideeën was natuurlijk in het Tsarenrijk onmogelijk geworden, vooral toen hij tot de Katholieke kerk was toegetreden. Een voortzetter van Tsjaadajefs Roomsche sympathieën, niet van zijn anti-Russische vergoding van het Westen, is de latere philosoof en vriend van Dostojefski, Wladimir Solowjof, geweest, die in 1900 als kind der Roomsche kerk gestorven is en in zijn vaderland eenigszins een rol gespeeld heeft als John Henri Newman in Engeland.

De eerste groote schrijver met een wereldnaam, die mét Poesjkin de klassieke periode der Russische litteratuur opent, is Gogalj.

Klein-Rus van geboorte en opvoeding, heeft hij in het Groot-Russisch, dat sinds Kiefs verval het domineerende dialect was geworden, geschreven. In Gogalj treft ons voor het eerst dat bijzondere, dat al de Russische schrijvers der komende periode kenmerkt, die liefde voor, namelijk en die gemeenschapszin met het volk. Als er ergens een schrijversgeslacht is opgestaan, voor wie het „l'art pour l'art"

Poesjkin als Lyceïst.

een zinlooze formuul zou geweest zijn, dan zijn het de groote Russen geweest. Zij schreven niet om te vertellen of te behagen, om „things of beauty" te scheppen; kunst was voor hen geen onmaatschappelijk ideaal, maar hun werken waren de dragers hunner ideeën en tendenzen. Al wat zij dachten en voelden en wenschten over en voor het Russische volk in al zijn geledingen, over zijn leed en zijn geluk, zijn krachten en zwakheden, zijn heden en toekomst,

legden zij neer in hun geschriften. En het is ongetwijfeld daardoor dat de wereld zulk een belang is gaan stellen in de Russische „volksziel", een woord, dat langzamerhand een banaliteit is gaan worden. In al hun werken voelen we iets van dat hartstochtelijke, dat fel bewogene, een sluimerende gepassioneerdheid onder een uiterlijk van weemoedige berusting, wat heel het Russische wezen kenmerkt.

Gogalj zelf is een schrijver van merkwaardige hoedanigheden: hij is een fel realist en zijn humor kan op het wrange af zijn. En daarnaast verliest hij zich in lyrische uitstortingen, in prachtige gevoelsstijgeringen, waarbij hem alle realisme in den steek laat. Zijn onvoltooide roman „Mértvyje Doesji" (*Doode Zielen*) zal ten eeuwige dagen een machtig episch werk blijven, getuigend van des schrijvers zeldzaam vermogen om menschentypen te scheppen. Gogalj's laatste jaren werden verduisterd door een ongezonde godsdienstige geëxalteerdheid, een verschijnsel, dat in Rusland vaker voorkomt. In zulk een toestand heeft hij het tweede deel van „Doode Zielen" vernietigd, waarvan slechts een zeer onvolledig fragment bestaat.

Gogalj's roemrijke traditie wordt voortgezet door Saltykòw, Gontscharòf en het bekende drietal Toergenef, Dostojefski en Tolstoï. Saltykow is het meest bekend door zijn roman „Gospodà Golowlèvy", waarin hij den ondergang eener adelsfamilie, „De Golowlofs", beschrijft, een somber tafereel, met meesterlijke realistische kleuren en trekken geschilderd. Gontscharòf is de schepper van den onsterfelijken Oblòmof, een bijzonder en vaak voorkomend Russisch type, die de vadsigheid en het energielooze vegeteeren tot in 't geniale opvoert. Beide boeken zijn tijdromans, inzooverre zij algemeene personen en toestanden hekelen. Midden in den Slavofielenstrijd plaatsen ons de romans van Toergenef en Dostojefski. Toergenef is een fijnbeschaafde, Westersche geest: over heel zijn oeuvre ligt een zekere Fransche gratie en geacheveerdheid. Het gewone volk treedt in zijn romans minder op den voorgrond. Het zijn uitsluitend de adellijke of de intellectueele kringen, die hij schildert, en bij voorkeur behandelt hij een tijdsprobleem of heerschende geestesstrooming. Hij mist de diepte, de vizionnaire peiling, het onbarmhartige van Dostojefski en de epische breedheid, het machtige gebaar van Tolstoï, maar hij heeft figuren geschapen die men niet meer vergeet in het leven.

Tsjaadajew (1794—1856).

Dostojefski is het Russische wonder geweest bij uitstek, is het misschien nog, doch zijn roem schijnt aan het tanen. Professor van Wijk schrijft zeer juiste woorden over hem, o. i. aan het adres van een bepaalde groep aanbidders in den lande, die Dostojefski als een soort Messias beschouwden. Dostojèfski is geen realist in den gewonen zin: hij beschrijft „de verborgen potentialiteit der menschelijke eigenschappen en weet die om te zetten in realiteit." „Er zijn menschen met een ander ..... aanvoelingsvermogen, ... voor wie de diepere achtergrond, welke Dostojefskij's wereld is, ... onzichtbaar blijft; zij kunnen Dostojefskij weinig waardeeren of genieten." „Dostojefskij heeft te veel persoonlijks dan dat wij hem zonder meer als spiegel der Russische volksziel mogen aanvaarden, en daarnaast te veel Russisch om onvoorwaardelijk als levensgids van West-Europeeërs op te treden." Het oordeel van Prof. van Wijk schijnt tot een grootere bezadigdheid gekomen, wanneer we deze uitspraken naast vroegere publicaties van hem over Russische schrijvers leggen.

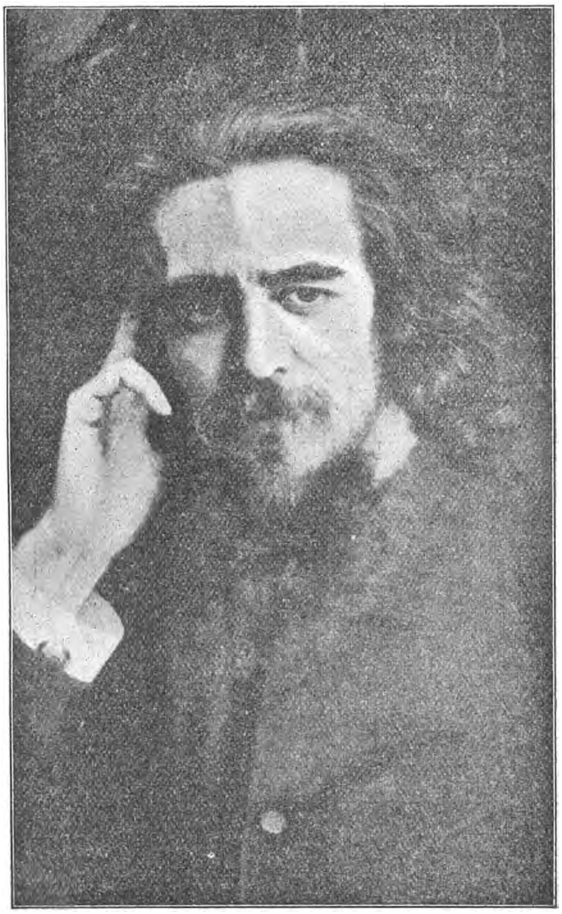

Wlad. Solowjow (1853—1900).

Toergenef en Dostojefskij zijn geen vrienden geweest tijdens hun leven; Dostojefskij's houding tegenover den eerste, te oordeelen naar Dostojefskij's biografie door zijn dochter, is niet zeer nobel geweest. De reden daarvan lag in beider geaardheid. Beiden hebben een eerste plaats ingenomen in den Slavofielenstrijd; Toergenef was met hart en ziel Westerling, terwijl Dostojefskij, hoewel geen

volbloed-Slavofiel als de Aksakofs, toch een vijand van het Westen en een eenigszins chauvinistisch Rusland-aanbidder was. Ook de „Westerlingen", de naar West-Europa geöriënteerden, hielden van het volk, maar zochten het heil van Rusland langs een anderen weg.

Ook over Tolstoï heeft zich Prof. van Wijks meening gewijzigd. In een van zijn vroegere werken werd er meer de nadruk op gelegd, dat Tolstoï ongeveer schipbreuk zou geleden hebben op zijn eeuwige zelfanalyze, zijn onopgelost dualisme. Deze meening was ons liever dan wat we nu lezen, dat Tolstoï namelijk „als prediker het geweten der wereld" zou geworden zijn. Wij hebben allen eerbied voor Tolstoï's edele bedoelingen, maar zijn zelfgeconstrueerd christendom achten wij fantasterij en zijn hooggeroemde waarheidsliefde vinden wij bij duizend anderen terug, niet zoo opvallend, omdat ze geen nieuw Christendom willen opbouwen. Tolstoï's beteekenis voor de litteratuur heeft onberekenbaar geleden door zijn profetendom. De schrijver van „Anna Karènina", dit gave, harmonische, zinrijke, epische werk, had de grootste van zijn eeuw kunnen worden. Hij heeft zijn kunstwerken later verloochend als nuttelooze beuzelarij en heeft een bibliotheek vol geschreven over zijn nieuwe levensopvatting.

Merezjkowskij (geb. 1865).

De heksluiter der groote-schrijvers-periode, hoewel hij reeds voor Tolstoï stierf, is Tsjechof (1860—1904). In de novellenkunst heeft hij een verfijning bereikt, een soberheid en zinrijkheid, zooals geen van zijn voorgangers. Maar er hangt een onoplosbare nevel van weemoed over zijn werk. Een diepe, geresigneerde treurnis over het onvermijdelijke leed dezer aarde is de achtergrond van Tsjechofs tafereelen, ook waar zijn humor een oogenblik schijnbaar de bitterheid des levens vergeet.

Naast de groote romanschrijvers, die hun weg door de wereld vonden, trad er om het midden dier eeuw een phalanx critici op, wier werkzaamheid en invloed verder reikte dan louter litteraire critiek. Ook voor hen was de cultiveering der volksziel, de behartiging der volksbelangen een der normen, zoo niet de voornaamste, van kunstbeoordeeling. Bjelinski, Amenkof, Dobroljoebof hebben door hun leidende kritiek de Russische litteratuur beslissend beinvloed. Het schijnt wel dat de Russen een bijzonder talent hebben van zielkundige inleving, een gave, die voor kunstcritici een eerste vereischte is.

Een dichter van Poesjkins beteekenis heeft de negentiende eeuw verder niet opgeleverd. De fijne, gave Tjoèttsjef stond aan de zijde der Slavofielen, Feth hield zich buiten alle politiek-sociaal verband, Nekràsof is de overgevoelvolle zanger van het lijden des volks. Aleksej Tolstoï schreef behalve gedichten en romans, ook meerdere

drama's. De dramaturg bij uitnemendheid echter is Ostròfskij. Opgegroeid in een koopmansmillieu te Moskou, was hij in de gelukkigste condities om het burgerlijke drama op te voeren tot een nog niet bereikte hoogte.

Met het einde der negentiende eeuw is de tijd der eerste-rangs-schrijvers voorbij. Van het latere geslacht hebben zich Gòrjkij, Merezjkòfskij, Andrèjef en Karolènko een naam veroverd in de

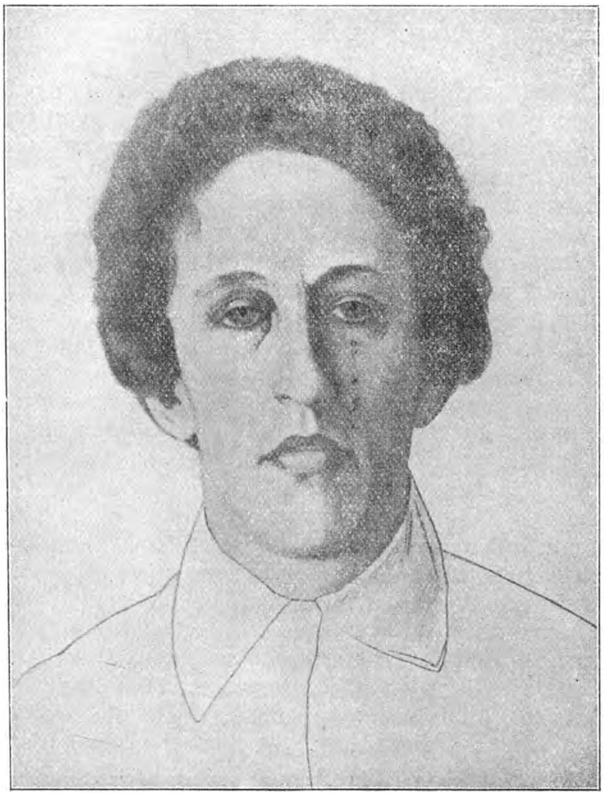

Al. Blok
(1880—1921.)

wereldlitteratuur; maar geen van hen allen, ook Gòrjkij niet, heeft de blijvende beteekenis der groote voorgangers. Als dichter treedt na 1900 vooral Alexander Blok op den voorgrond. De radicale omwenteling, die Rusland in de laatste tien jaren heeft doorgemaakt en die alle verwachtingen en profetieën der Slavofielen heeft te schande gemaakt, zal ook in de litteratuur haar sporen achterlaten. Een eigenaardig gevolg hiervan is reeds het ontstaan eener litteratuur van emigrants, die ook door middel van tijdschriften en couranten met elkaar voeling trachten te houden, een verschijnsel dat we ook tijdens de Fransche Revolutie waarnemen.

Het Leven van een Dichter

door A. GIELEN S. J.

De dichter *Arthur van Schendel* heeft het leven geschreven van den dichter *Verlaine.*

Ik geloof dat er niet veel bestaat van en over *Verlaine* dat door mij ongelezen is gelaten, maar waar het betrof zijn leven en persoon, herinner ik mij niet iets beters te hebben gelezen dan dit boek van Arthur van Schendel.[1])

En toch „er is in dit verhaal van zijn leven niets nieuws", zegt de schrijver zelf, en heeft daarin gelijk. Want al wat hij mededeelt was reeds lang bekend, en wie het zou willen weten in meer bijzonderheden, dan hier worden gevonden, behoeft niet lang of ver te zoeken om voldaan te worden.

Of het beeld van *Verlaine* hem dan zuiverder voor oogen zou staan? Ik betwijfel het. Want, men heeft zooveel over hem gelachen of de schouders opgehaald, men heeft zooveel van bohémien of Villou gesproken, dat hij die toen hij jong was al de minste plaats aanvaardde en in zijn ouderdom zich troostte met den naam Pauvre Lélian, voor menigeen een dwaas bleef.

Maar Van Schendel heeft voor alles het beeld van den dichter onbesmet willen laten, en hem niet ten toon stellen in al het lamentabele van zijn menschzijn. Hij spaart hem misschien wel bovenmate, maar hij doet in elk geval de waarheid geen geweld aan. Zelfs in de keuze van zijn portret (men weet dat *Verlaine* van eene vrijwel groteske leelijkheid was) toont deze jongste levensbeschrijver een piëteit, die ons sympathiek aandoet. Hij neemt de foto van 1892, genomen tijdens het verblijf van den dichter in Amsterdam, wellicht de eenige afbeelding, waar de arme Lélian niet afstoot door het verslapte, verstompte en zelfs dierlijke van zijn gelaatsuitdrukking.

Zoo doet Van Schendel grootmoedig alles wat te doen viel, om den kleinen mensch niet te schuiven voor den grooten dichter, zoodat wij dezen nauwelijks meer zouden kunnen zien.

En de weemoed, die wordt gewekt, met dit menschelijk wrak, weert de al te licht insluipende verachting voor den willoozen slappeling, om plaats te laten voor de bewondering van Gods gave, zijn prachtig genie, als het bij tusschenpoozen ontwaakt.

*
* *

---

1) Arthur van Schendel. *Verlaine. Het Leven van een Dichter.* (184) *fl.* 3.90 J. M. Meulenhoff, Amsterdam. 1927

Paul Verlaine werd in 1844 te Metz geboren. Sinds zijn elfde jaar was hij te Parijs op kostschool in de rue Chaptal, waar hij zich al spoedig verdiepte in de literatuur en rijp en groen verslond. Zijn geloof werd verwaarloosd en als hij eene kerk binnentrad was het om er kunstwerken te zien. Zijn vader, een oud-officier, bestemde hem voor een ambt, maar wilde hem ter voorbereiding eerst laten studeeren in de rechten. Maar het Quartier Latin met allerlei slag studenten en artisten, was voor hem niet de geschikte plaats. Zijn ouders zochten dan ook liever naar vaste bezigheden, in afwachting dat hij oud genoeg zou zijn voor een gemeente-ambt aan het Stadhuis.

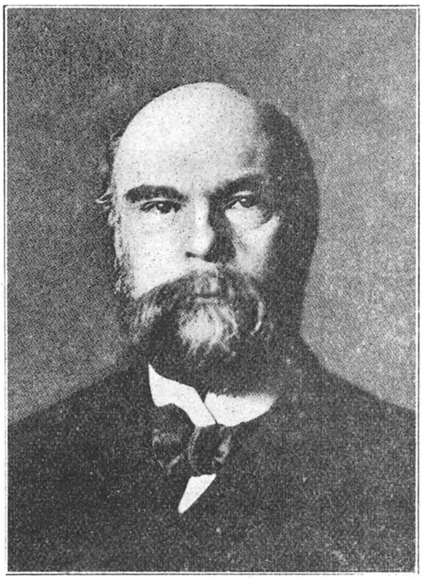

Toen hij daar eenmaal gezeten was, zonder werklust, zonder eerzucht, maar vrij van de zorgen om het dagelijksche brood, kon hij ongestoord meedoen met dien zwerm jonge nietsnutters, die elkaar ontmoeten in de koffiehuizen, zwetsen alsof zij alle wijsheid in pacht hebben en zich voelen als dragers eener nieuwe schoonheid. In die kringen leerde *Verlaine* kennen wat hoe langer hoe meer zijn ondergang zou worden: „la femme à l'amour câlin" en „un vert", de verwoestende absynth.

„Bacchus echter is een trouwelooze gastheer voor hem die vergetelheid zoekt. Bij het ontwaken verschijnt de wereld leelijker dan te voren, en de bedrogen zinnen staan heftiger op om naar hun begeerte te nemen. Op zulke oogenblikken begaat de jonge man, of hij door een boozen geest bezeten ware, roekeloos de dingen, die hij zelfs in zijn roes verafschuwt. De wereld toont dan hem die, door vuur gedreven naar een blank doel, zich vergist, „een ongewasschen, onwelriekende werkelijkheid".

En toen zag hij een rein en onschuldig meisje en meende daar uitkomst te vinden: „daar lichtte de ster en hier lag de vervloekte modder". „Het was een donkere tijd, Augustus 1870, toen hij trouwde, een hemel zonder glans." En zoo zou, na een heel kortstondig geluk, het heele leven zijn van „pauvre Lélian".

Door de Commune uit zijn betrekking gestooten, door Rimbaud, die als een meteoor aan den literairen hemel verscheen, meegesleurd in de ellenden van dronkenschap en ontucht, verdroeg

de zwakke *Verlaine* de banden van gezin, beroep en maatschappij niet meer.

Zijn schoonvader, een notaris, die genoeg had van *Verlaine's* ongebondenheid, raadpleegde een rechtsgeleerde om zijne dochter voor verder ongeluk te behoeden.

„Dit was het duister begin van de schande en de ellende, die den dichter, weerloos in den strijd, vroegtijdig braken."

Toen ging het snel bergafwaarts. Zijn vagebondeeren met Rimbaud door de beruchte gelegenheden van Brussel en Londen, zijn verwonding van den gevaarlijken vriend en daarop zijne gevangenneming en veroordeeling tot twee jaren hechtenis, dan de verpletterende mededeeling, die de directeur hem komt voorlezen: „De rechtbank, gehoord hebbende — dronkenschap, geweld, verlating, slechte zeden, veroordeeld te Brussel — verklaart het huwelijk ontbonden — — —." Hij zou zijn vrouw, die hij op zijn manier altijd bleef liefhebben, nimmer wederzien.

Hij staarde naar het kruisbeeld en vroeg den aalmoezenier. Ernstig en diep gemeend was zijne bekeering en *Verlaine* werd voor den tijd zijner onvrijwillige eenzaamheid een goed mensch en een groot kunstenaar.

Maar toen hij na zijn straf in de wereld terug kwam, bleek de verleiding hem te sterk. Zijn vrouw en zijn kind mocht hij niet zien. Hij ging naar Rimbaud in Stuttgart en vertelde hem van zijn bekeering, van den weergevonden vrede. En deze duivel, luisterde glimlachend en zwijgend, en wist hem mee te troonen naar een herberg, waar hij hem ongemerkt dronken voerde tot bewusteloosheid.

Nog eenige malen heeft hij getracht zich op te richten en zijn leven te regelen. Hij was werkzaam aan eene school in Engeland, beproefde het rustige landleven te leiden, maar allengs verviel hij weer tot de vroegere ondeugden.

Met grootsche liefde bleef zijn moeder hem trouw; bracht zich zelve tot den bedelstaf om haar zoon te redden. Zij geloofde in hem. Maar hij geloofde niet meer in zich zelf. Doelloos zwervend, afgewisseld door kortstondig verblijf in ziekenhuizen en gevangenissen, sleepte hij zijn leven voort en stierf in Januari 1896 te Parijs, op zijn sterfbed wederom, naar het gevoelen van velen, verzoend met God.

*
* *

Is hij een dichter, dien wij bewonderen?

Het is hier niet de plaats om te spreken over de decadenten en symbolisten, tot wie hij behoorde. De mode dezer bewegingen is al lang voorbij, en gelijk het gaat bij alle scholen en richtingen, bleef alleen over wat door werkelijke kunstenaars werd gewrocht. De rest vergaat; het is door geen groepsnaam of bendeleuze te redden.

Verlaine heeft veel geschreven, dat geen sterveling meer verstaat. Verzen zonder zin en samenhang, omdat de aanstellerij van dien

tijd het wilde; misschien ook omdat zijn hoofd niet klaar genoeg was om het klaarder uit te drukken.

Hij heeft ook wonderschoone, gevoelige en muzikale verzen gewijd aan zeer onschoone aandoeningen en gevoelens. De zonde en de hartstocht verheerlijkt, Bacchus en Venus vulgivaga in rijke klanken bezongen. In zijn beste oogenblikken heeft hij dat betreurd, en het zou van ons dwaasheid zijn te willen bewonderen wat hem berouwde, gemaakt te hebben. De bekeerde *Verlaine* was de grootste dichter en zijn bundel *Sagesse* bevat het volmaakste dat hij heeft voortgebracht.

„C'est un des livres les plus curieux" zegt Jules Lemaitre, „qui soient et c'est peut-être le seul livre de poésie catholique (non pas seulement chrétienne ou religeuse) que je connaisse." En Joris Karl Huysmans, die andere bekeerling, getuigt dat „l'Eglise a eu en lui (Verlaine) le plus grand poète dont elle se puisse enorgueiller depuis le Moyen-age."

Deze woorden schreef hij in de inleiding tot een bundel *Poésies Religieuses* de *Paul Verlaine*, waarin het zuiverste en veelal ook literair het schoonste werd verzameld uit de bundels *Sagesse — Amour — Bonheur — Liturgies intimes*, aangevuld met eenige „pièces posthumes."

Wie dit boek van den dichter bezit of zich aanschaft, heeft niet meer noodig om hem te bewonderen als een der eerlijkste en heerlijkste kunstenaars met het woord. Het verscheen reeds een goede twintig jaren geleden, bij Léon Vanier te Parijs, maar het zal nog wel altijd zijn taak vervullen en blijven een onverwoestbaar „in memoriam" van *Paul Verlaine*.

Om den lezer te winnen voor de rijke kunst van dezen armen zondaar, haal ik hier aan zijn roerende klacht en zelfverwijt, als hij in den kerker ontwaakt en beweent de verloren vrijheid en zijn verkwiste jeugd:

Le ciel est, par-dessus le toit,
Si bleu, si calme!
Un arbre, par-dessus le toit
Berce sa palme.

La cloche dans le ciel qu on voit
Doucement tinte.
Un oiseau sur l'arbre qu on voit
Chante sa plainte.

Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là,
Simple et tranquille.
Cette paisible rumeur-là
Vient de la ville.

Qu as-tu fait, ô toi que voilà
Pleurant sans cesse,
Dis, qu'as tu fait, toit que voilà
De ta jeunesse?

En tenslotte de bede zijner volle overgave, stamelend van verrukking in den haast om te geven als het „suscipe" van een heilige:

O mon Dieu vous m'avez blessé d'amour
Et la blessure est encore vibrante,
O mon Dieu, vous m'avez blessé d'amour.

O mon Dieu votre crainte m'a frappé
Et la brûlure est encor là qui tonne,
O mon Dieu votre crainte m'a frappé.

O mon Dieu, j'ai connu que tout est vie
Et votre gloire en moi s'est installée,
O mon Dieu, j'ai connu que tout est vie.

Voyez mon âme aux flots de votre Vin,
Fondez ma vie au Pain de votre table,
Voyez mon âme aux flots de votre Vin.

Voici mon sang que je n'ai pas versé,
Voici ma chair indigne de souffrance,
Voici mon sang que je n'ai pas versé.

Voici mon front qui n'a pu que rougir,
Pour l'escabeau de vos pieds adorables,
Voici mon front qui n'a pu que rougir.

Voici mes mains qui n'ont pas travaillé,
Pour les charbons ardents et l'encens rare,
Voici mes mains qui n'ont pas travaillé.

Voici mes pieds, frivoles voyageurs,
Pour accourir au cri de votre grâce,
Voici mes pieds, frivoles voyageurs.

Voici ma voix, bruit maussade et menteur,
Pour les reproches de la Penitence,
Voici ma voix, bruit maussade et menteur.

Voici mes yeux, luminaires d'erreur,
Pour être éteints aux pleurs de la prière,
Voici mes yeux, luminaires d'erreur.

Hélas, Vous, Dieu d'offrande et de pardon,
Quel est le puits de mon ingratitude,
Hélas, Vous, Dieu d'offrande et de pardon,

Dieu de terreur et Dieu de sainteté,
Hélas! ce noir abîme de mon crime,
Dieu de terreur et Dieu de sainteté.

Vous, Dieu de paix, de joie et de bonheur,
Tous mes peurs, toutes mes ignorances,
Vous, Dieu de paix, de joie et de bonheur.

Vous connaissez tout cela, tout cela,
Et que je suis plus pauvre que personne,
Vous connaissez tout cela, tout cela.

Mais ce que j'ai, mon Dieu, je vous le donne.

Fransche Boeken.

ALMANACK CATHOLIQUE FRANÇAIS POUR 1927. PRÉFACE DE **Mgr. Beaupin.** Illustrations. 7 fr. Bloud & Goy.

Papier, druk en illustratie laten nog altijd te wenschen, maar de inlichtingen, die dit jaarboek geeft over het Katholieke leven in Frankrijk op elk gebied, zijn onmisbaar én voor de Franschen zelf en niet minder voor de buitenlanders.

Gasquet (Marie) UNE ENFANCE PROVENÇALE. 9 fr. Flammarion.

De schrijfster vertelt ons hier haar eigen jeugd. Zij geeft hare herinneringen, die vol zijn van blijdschap en geluk, van geloof en leven. En zoo ontstaat een van die boeken, welke voor den lezer zijn als een weldaad. Het geeft eene tevredenheid aan het hart en eene rust aan den geest, die wij te zelden smaken.

Gide (André) LES FAUX-MONNAYEURS. 12 fr. Nouvelle revue Française.

Dadelijk na zijn verschijnen hebben wij dit boek gelezen en afgekeurd. Wij vinden trouwens André Gide doorloopend een gevaarlijk schrijver, die nauwelijks een heele bladzijde geschreven heeft, waarop uit het een of ander oogpunt geen aanmerkingen zijn te maken. Met dit boek kan men korte metten maken: het is slecht, simpliciter slecht. En wij staan heusch niet alleen met dit oordeel. Mauclair wijdt er langer over uit, maar hij vat zijn besluit kort en krachtig samen. „Ce n'est pas un livre: c'est une mare putride où l'on entrevoit toutes sortes de bêtes ignobles, décrites avec l'impassibilité du naturaliste, mais aussi avec une très secrète joie de démontrer que l'âme de l'enfance est très sale, en cinq cents pages serrées." Men weet nu wat men er aan heeft en de vergoelijking, die wij onlangs lazen in een Nederlandsch boek, kunnen wij naar de prullemand verwijzen.

Mayran (Camille) HIVER. 9 fr. Grasset.

Guy de Maupassant, Zola, en de duizenden die hen navolgden hebben den franschen boer uitgeteekend als bruut, een ivrogne, een vrekkigen en sluwen kerel, zonder veel inzicht, levend meestal voor zijn instincten.

Mayran ontwerpt ons een heel ander beeld; misschien omdat hij vooral den protestantschen boer op het oog heeft, die in zijn isolement sterker gehecht bleef aan zijn geloof en aan zijn bijbel. Er ligt iets forsch in hun leven; zij zijn ruw, primitief, sterk ook in hun zonden; maar zij stellen zich niet tevreden met berouw, maar willen ook de uitboeting zonder te aarzelen.

Ernst Zahn

door J. KURT

De bekende Zwitsersche schrijver *Ernst Zahn,* die thans in Meggen bij Luzern woont, heeft op 24 Januari zijn zestigsten verjaardag gevierd. Dat hij eenmaal de dichter zou worden der Zwitsersche Alpenwereld liet zich in zijne jeugd weinig vermoeden, gezien de minder dan karige aanmoediging, die zijn eerste letterkundige poging ontving, en het tamelijk ondichterlijke beroep, waarin hij scheen voorbestemd te zijn, den vader op te volgen. Moeder, die verrast werd met het eerste gedicht van haar telg, vermaande hem, zich liever ijveriger op zijn schoolwerk toe te leggen dan zijn tijd te verdoen aan dergelijke knutselarijen.

Hij werd te Zürich, waar zijn vader een koffiehuis hield, in 1867 geboren. Toen zijn vader in 1880 naar Göschenen verhuisde en daar het stationsrestaurant overnam ging zijn zoon met hem mee en was zijn verdere loopbaan als aangewezen.

Na voltooiïng zijner school-opvoeding, ging hij in een voornaam hotel als kelner: om het vak te leeren, en om zich verder te bekwamen reisde hij door Frankrijk, Engeland en Italië, waarna hij eerst als helper en deelgenoot, en sinds 1897 zelfstandig de taak van zijn vader overnam.

Langzaam ontwikkelde hij het talent, van welks aanwezigheid hij zich bewust was, en al is hij dan ook geen schrijver geworden van wereld-beteekenis, hij is toch zeker gegroeid tot eene hoogte, dat niemand hem, ook niet vrijwillig over het hoofd kan zien.

Ruw en sterk, vast en hard als de bazaltblokken zijner bergen staan ook de lichamen en de karakters zijner menschen. En door deze eigenschappen, dat niet willen wijken en toegeven, ontwikkelt zich bijna elke roman van Zahn tot eene overweldigende tragedie. Ik geloof ook dat om dezelfde reden *Zahn* zoo dikwijls zijn menschen de oplossing van hun conflicten laat zoeken in den vrijwilligen dood. Van den godsdienst gaat in zijn romans maar weinig troost, verlichting en blijdschap uit, ofschoon *Zahn* zich bijna steeds een rigoureus eischer toont van nauwgezette plichtsvervulling.

Katholieken kunnen nog verder gaan en zich beklagen dat *Zahn* tegenover den katholieken godsdienst en zijn priesters maar zelden een objectieve houding weet aan te nemen (b. v. in *Clari-Marie*). Als bewijs dat hij beter op de hoogte was, staat de drie jaren vroeger geschreven roman *Albin Indergand,* waarin het katholieke denken en voelen en de figuur van den priester zoo sympathiek is uitgebeeld, dat zich spoedig het gerucht verspreidde: *Zahn* was een

katholiek schrijver! Heeft hij toen wellicht, om dat praatje tegen te gaan, dien anderen roman geschreven van *Clari-Marie?*

Wie het beste werk van Ernst Zahn zoekt waarin hij al de kwaliteiten van dezen Zwitscherschen epicus bij elkaar kan vinden, kieze den roman *Lucas Hochstraszers Haus.* Dit boek heeft den gang van een grieksche noodlotstragedie, waarin de tragische schuld van den hoofdpersoon het harde gebeuren, dat over hem heenvalt, doet aanvaarden door den lezer.

P.S. Voor de waardeering der andere boeken van *Ernst Zahn* raadplege men den Standaard-catalogus van ons R. K. Centraal Bureau voor lectuur. (Heerengracht 415, Amsterdam.)

Duitsche Boeken.

Reiser (Hans). YATSUMA. Eine Donquioterie aus Schwabing (490) 4 M Deutsche Buch-Gemeinschaft.

Dit boek is als de explosie eener pathalogische fantasie. „Schreiner" Deschl heeft zijn aanleg tot fantasie door overdadig lezen nog meer opgeblazen en voelt zich als Indisch wereldverlosser rondgedreven over de wereld, door de woestijnen en door de Amerikaansche millioenensteden, over de eilanden en de zeeën, zonder echter Schwabing of zijn omgeving te verlaten. Door suggestie weet de psychiater Dr. Mendove den vagabondeeden geest terug te brengen tot een normaal burgerlijk bestaan.

De lust die men aan dit boek beleeft, komt voort uit de grappige ironie, waarmee land en volk wordt bekeken. Het erotisch element is door den schrijver, in tegenstelling met een vroeger boek van eenigszins hetzelfde genre, hier uitgeschakeld.

Schrott-Fiechtl. DAS LINKE PFARRERLE. Ein Roman aus den heutigen Tirol. (260) 5 M. Leopold Stocker.

Uiterlijk een onaanzienlijk boekje, en inwendig, volgens het oordeee van den schrijver zelven „reizvoll und ärgerlich zugleich." Das link Pfarrerle, zoo genaamd omdat hij de „rechter" hand of de mede helper is van den parochie-pastoor, is een bekwaam chemicus, die na den dood zijner echtgenoote priester is geworden en nu werkzaam wordt onder de Tiroolsche geestelijkheid. Hij vindt alles achterlijk, is zelf een vooruitstrevend Americanisme toegedaan. Schrijfmachine, telefoon, cino, motorfiets e. d. behooren volgens hem tot de uitrusting van den modernen priester. In het kort, hij hecht een al te groote waarde aan de materieele cultuur. Soms heeft hij gelijk, maar over het algemeen overdrijft hij schromelijk. Maar een tijdschrift, zoo orthodox als *Die Stimmen,* is van meening: Der Klerus,

und nicht blosz der Tirolische, wird nicht ohne Nützen in diesen Pfaffenspiegel schauen."

Weingartner (Dr. J.) DER GEIST DES BAROCK. (24) 40 Abb. 10 M. Filser (Augsburg).

Een eeuw lang heeft de barokkunst in discrediet gestaan, maar gelijk het gewoonlijk geschiedt, na zulke perioden van miskenning komt gewoonlijk weer een tijd van verheffing en herleefde waardeering. Dat brengt dan ook weer soms het gevaar dat men, na de onrechtmatige versmading, gaat overdrijven naar den anderen kant en alles goed vindt. In het Noorden is daarvoor echter niet zoo heel veel gevaar vooreerst; daarvoor is het mistrouwen nog te groot.

Dit fraaie boek van Dr. Weingartner is het beste en het meest samenvattende geschrift dat in de laatste jaren over Barok verschenen is, en in staat om menige opgehoopte vooroordeelen, als nevelen weg te blazen.

Wlilam (Fxanz). DIE SIEBEN KöNIGE. (311) 4.50 M. Kosel & Pustet.

Op het einde der 18de eeuw is er een bouwmeester, Konrad, die zijn plezier verliest in het bouwen van kerken, en besluit met zes zijner gezellen zijn levensgeluk te gaan zoeken in een dol feestvieren en genotzoeken. Door hun ridderlijkheid, hun luidruchtige vroolijkheid, hun zonnige levensopvatting, hun mildheid om andere te doen deelen in hun feestgelagen, winnen zij spoedig een groot aantal toejuichers en bewonderaars en trekken hen af van hun plichten naar lichtzinnig genieten.

Ilga, uit eerzucht door de ouders verre gehouden van het volk, opgevoed in eenzaamheid, wordt ook aangetast door denzelfden geest en komt ten val. Hare zonden durft zij niet belijden, en begaat een heiligschennende communie. Zij vlucht, vindt eene plaats als dienstmaagd en wordt daar geduld ook na de geboorte van haar kind. Heimwee drijft haar terug naar huis. Dan breekt een besmettelijke ziekte uit, en zij geeft zich als opofferende verpleegster.

Konrad en zijn lustige kompanen raken in strijd met politieke tegenstanders en de kerk slaat in brand. Ilga, daar de priester afwezig is, vliegt in de kerk om het Allerheiligste te redden en vindt met haar kind den dood in de vlammen.

Er zit naar mijn smaak te veel verouderde romantiek in dit boek, en toch geloof ik dat het een diepen en goeden indruk zal achterlaten.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Mevrouw *W. van Itallie - van Embden* is *Frederik van Eeden* gaan bezoeken voor de H. P. „Bussum ; het nauwe stadje ; de tamme villawijken ; den buiten. Langs de winddoorruischte dennenbosschen, waar de berkeboompjes op schildwacht staan. — Nu nadert „Walden", de indrukwekkende stichting. — Hè ? Is het dàt ? Een namaak-Zwitsersch pensionhuis, met lieve kleurtjes en veel balcons ; er achter, pal, een soort fabriek."

En *Van Eeden* vertelt dat hij het dichterlijk vermogen van zijn vader ontving, en zijn vermogen om door te zetten van zijn moeder. De studie der medicijnen vond hij „te grof ; niets dan feitenschool."

De kleine Johannes veroverde de wereld ; de uitgever vond er niets aan : „sprookjes zijn uit den tijd . . . ." Van Eeden kreeg er *f* 150 voor en later nog wat. Ze hebben hem gezegd dat het auteursrecht nu *f* 20.000 waard is.

Johannes Viator vindt hij goed, dieper bewust ; de *kleine Johannes* is diep in het onbewuste.

Hij geeft toe dat hij in „Walden" door slimmelingen is opgelicht. „Slimmelingen . . . . zijn slimmer dan ik. Daar kan een fatsoenlijk mensch nooit tegen op. Het is een beetje pijnlijk als de practijk het je leert."

Ik vermoed dat het meerendeel der fatsoenlijke menschen wel dezelfde bittere ervaringen zal hebben opgedaan.

De uitvraagster polst : „U hebt troost gevonden in religie."

„Ik heb haar altijd in me gedragen. Ook toen het nog niet was in de gedaante van de Kerk. Mystiek trok me, van jongsaf." — Met omsluierde, verre stem : „Toen ik in moeielijkheden onderging, door iedereen verlaten en veracht . . . . ."

— „Zóó erg was het toch niet ?"

„Jawel. Ik had mijn huwelijk verbroken. Vrienden van mijn vrouw vonden dat verschrikkelijk." — Een zucht ; een donker gefluister : „het wàs ook verschrikkelijk." — Stilte. — „Toen kwam déze vrouw tot me. Ze was van een Protestantsche familie. Zij, het eerst, heeft heil gevonden in de Katholieke Kerk. Toen ik."

„En is dat heil gebleven ?"

Een zonneglimlach over het doorgroefd gelaat : „Dàt is in orde ! Daarop kan iedereen gerust zijn."

En dan begint van Eeden de klacht, die hij al zoo dikwijls heeft aangeheven : dat zijn stukken niet gespeeld worden : „Kan het publiek me niet helpen ? Aandringen bij de besturen ? Ik kan toch bloed geven aan het zieke tooneel. — Waarom denkt U dat ik met U heb gesproken ? Tegen het eind van je leven moet je de conclusie durven trekken van je pogen, van je zijn. Ik heb nog zooveel stukken in mijn hoofd, die ik zou willen schrijven.

En geen vrije kracht! Moet journalistiek werk leveren, om te kunnen leven. Twee jaar lang gaf de regeering me *f* 1000.—. Het is ingetrokken; een „vriend" kwam vertellen, dat ik het niet noodig had. Toch heb ik iets gegeven aan het Nederlandsche volk: een kapitaaltje van hersenen en gemoed."

In *Die Literatuur* (Jan.) wordt een curieus staaltje gegeven van de wijze, waarop Gabriele d'Annunzio *Stoffe findet*. Het is een bijdrage tot de Geschiedenis van den literairen Diefstal, waaraan schrijvers en uitgevers zich ten allen tijde hebben laten verleiden. Men noemt dat verzachtend plagiaat, gelijk men noemt b. v. den massamoord van een koning: oorlog of krijg!

A. H. Savage Laudor vertelt in zijne zelf-biographie, tusschen een massa avonturen en ervaringen, die hij als onderzoeker, schilder, uitvinder en geleerde zou gehad hebben en die wij maar niet zoo heel gemakkelijk als zuiver-waar moeten aannemen, ook iets van zijn kennismaking met d'Annunzio, dat ons niet ongelooflijk voorkomt.

Toen Laudor in 1907 was teruggekeerd naar het Florentijnsche huis zijns vaders, kreeg hij een bezoek van Gabriele, den Italiaanschen dichter en patriot. Hij was keurig gekleed, zelfs te elegant om voornaam te zijn. Van het hoofd tot de voeten was hij opvallend „duur" en daarbij sterk geparfumeerd.

Hij stak Laudor zijn geelgeschoeide hand toe en met de andere bood hij een exemplaar aan van zijn boek: *Più che l'Amore* aan. In fraai handschrift stond daarin te lezen dat Laudor's boek over Thibet hem had geinspireerd en hij wees zinnen en passages aan, die hij van Laudor had overgenomen.

Deze was aangedaan over zooveel eerlijkheid en blanke oprechtheid.

Een paar dagen later herhaalde d'Annunzio zijn bezoek en hij vertelde opdracht te hebben ontvangen van de „Corriere della Sera" om een reeks artikelen te schrijven, die moesten dienen als interviews van beroemde Europeesche mannen. Laudor zou de eerste zijn, en de Italiaan vroeg hem zijne boeken ter beschikking te willen stellen, om daaruit een 50 of 60 tal anekdotische voorbeelden te kunnen aanhalen. Gabriele zette zich terstond aan het werk, maar het „interview" verscheen nooit in de „Corriere della Sera". Maar in zijn roman *„Forse che si forse che no"* (misschien wél — misschien niet), een echt lap- en maakwerk, werd al het vergaderde materiaal saamgebracht.

Laudor zou het wellicht nooit hebben ontdekt, maar Benedetto Croce in zijn tijdschrift „La Critica (20 Jan. 1914) zette zorgvuldig de teksten van d'Annunzio en Laudor naast elkaar, die ongeveer woord voor woord met elkaar overeenstemden. — Het lijkt wel gemakkelijker een goed kunstenaar te zijn dan een goed mensch.

De Zakenwereld, een wekelijksch periodiek, gewijd aan het zakenwezen, spreekt over erotiek in de reclame. Vrouwenfiguurtjes in

kleeding en houding en omgeving worden niet zelden aangewend als verlokkende reclame. Daar zijn er die meenen, dat daardoor de aandacht gemakkelijk zal worden getrokken op het aangeboden artikel.

Maar de redactie meent dat de Hollander er te nuchter voor is, om zich zoo te laten vangen. Door erotische verpakking laat hij zich niet dupeeren omtrent de kwaliteit van den inhoud: sigaretten, chocolade of parfums.

't Is mogelijk. Maar de kleinkoopers? Ik geloof toch wel dat die zich niet zelden laten verblinden, want ze zijn allicht te groen om de trucs te doorzien en bemerken wellicht niet eens dat op hunne zinnelijkheid wordt gespeculeerd.

Is het niet dikwijls hetzelfde als bij de theater- en bioscoop-affiches. Als bij de gekleurde omslagen van boeken, die een soort van sensatie beloven, waar nog maar al te velen moeilijk weerstand aan bieden.

Zeker er is verschil. Boekomslag en affiche kunnen in verband staan met het verbodene, maar het etiket van sigaret en sigaar hebben geen relatie met de kwaliteit: in geen enkel opzicht.

In *Wil en Weg* (Jan.) volgen wij Kurt Lubinski *Aan Europa's Tooneelgrenzen*. „Het Europeesche tooneel heeft onmiddellijk naast de politiek, steeds tot die uitdrukkingsmiddelen der volkeren behoord, waarmêe men rekening houdt. In het Zuiden en Oosten wordt het gebied ervan ongeveer door de grenzen der andere werelddeelen afgebakend; in het Noorden echter bemerkt men een merkwaardig schouwspel, dat weer de vaak geciteerde vergelijking tusschen tooneel en politiek oproept. Men kent de ontwikkeling van de levenshouding der bevolking van grenslanden. Zij herhaalt zich hier. Menschen, die aan de opbouwende macht van ons Europeesch tooneel gelooven, zijn zich hier hun kultureele taak in nog sterker mate bewust, omdat zij reeds bijna buiten het gebied leven waar het tooneel gedijt; zij demonstreeren bij elke gelegenheid hun gevoelens van geestelijke-vaderlandsliefde tegenover het Tooneel. Daar is ook het beeld van de nationale minderheden in figuurlijken vorm: een hoopje kolonisten huist buiten de grens, waarbinnen het tooneel een algemeen erkende noodzakelijkheid is. Zij komen tot de oprichting van een theater; eerst bij een koopman, bij een loods; menschen met talent melden zich aan; een organisatie wordt schematisch vastgesteld en er ontstaat, gedragen door den sterken moed van een nationale minderheid een theaterbond. Een vereeniging, die aan de liefhebberij de onverzwakte geestdrift, aan het beroeps-acteurschap den zakelijken ernst ontleent. Het is een derde stand: geen dilettantisme, — het verlangen voor de vervulling van een taak, waarvan iedereen uit „Tooneel-Europa" als toeschouwer of als medewerker iets in zich hoort weerklinken."

En dan beschrijft Kurt Lubinski hoe het er uitziet aan de verschillende tooneelgrenzen.

In Schotland en de aangesloten Orkney-eilanden; in IJsland en Groenland.

Vooral IJsland is een ver vooruitgeschoven burcht van den Europeeschen geest; een eiland met machtig verleden en belovende toekomst.

Daar heeft het niets te maken met dilettantisme, dat de koopman den intrigant speelt, een boekhouder als jeune premier en een klerk als komiek optreedt, dat hun echtgenooten de vrouwelijke hoofdrollen spelen en de regisseur overdag de Londensche beursberichten opneemt. De directeur van de Bank van IJsland heeft in de première van „Berg Eyvind en zijn Vrouw", het drama van den IJslander Johann Sigurjonsson, den titelrol gespeeld.

Romans en Verhalen.

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S. J.

Bailey (Temple). HET BLAUWE VENSTER. Uit het Engelsch door Annie van Essen-Bosch. (312) f 2.25. J. Philip Kruseman, Den Haag.

Haren, een man van rijkdom en hooge positie, is een ontrouwe echtgenoot, en zijn bedrogen vrouw gaat met haar dochtertje Hildegarde terug naar hare zusters op de oude boerderij, armoede en vergetelheid te gemoet. De gegriefde vrouw werkt er zich dood.

Hildegarde keert dan tot haar vader, die haar niet meer kent; en voor haar is ook hij een vreemde.

Uiterlijk is hij innemend en hartelijk, maar in werkelijkheid is hij een heerschzuchtig egoist, die in alles zijn wil weet door te drijven. Hildegard is blij en gelukkig als haar vriend Crispin haar komt begroeten en vertellen van het leven op de oude boerderij. Wat zou zij gaarne teruggaan naar dat sobere, maar rustige leven; het leven echter in de groote wereld, waar zij opgang maakt, heeft haar reeds te veel gevangen.

Maar als zij ontdekt door welke middelen haar vader zich staande houdt in zijn positie, en hij haar wil uithuwelijken aan een schatrijk, maar laagstaand individu, loopt de maat over. Zij keert terug naar de oude boerderij, bij de eenvoudige en werkzame menschen en maakt haar fideelen Crispin gelukkig. Een zuiver verhaal en prettig boeiend.

Bartsch (Rudolf Hans). DE GESCHIEDENIS VAN HANNEKE EN HAAR MINNAARS. Uit het Duitsch door L. Wille-Vogel. (279) f 2.50. J. van Oirschot, Breda.

Dit is de verleidingsgeschiedenis van een heel jong meisje door een man van middelbaren leeftijd, een verfijnden aristocraat, die

van zijn schandelijke daad en zijn geräffineerde liefde een zinnelijk poëem tracht te maken. Het meisje leeft uitsluitend op haar instincten en zij is maar al te gaarne bereid zich te laten verleiden en later een surrogaat van haar zondige liefde te zoeken bij andere bruten. Jong sterft zij bij de geboorte van haar eerste kind, waarmêe de aristocraat (?) haar onherroepelijk aan zich had willen verbinden.

Bartsch, die in zulke zaken een volslagen onbevoegd oordeelaar is vindt dat aamechtige lijfsbegeeren een „zeldzame en wonderschoone liefde." Hij geeft toe: „er is veel krulversiering der liefde van andere mannen omheen, en dat maakt de geschiedenis zeer ernstig; al is zij ook niet juist zedelijk in de beteekenis, die een *bekrompen moralist* zou eischen."

Wij achten het eene eer in de oogen van dézen Bartsch zoo'n bekrompen moralist te zijn en nemen de vrijheid het kind te noemen bij zijn naam: een immoreele liefdeshistorie, die feitelijk niets anders biedt dan elegante, bloemrijke en verleidende pornografie.

Cobineau (Comte de). DE ABDIJ VAN TYPHAINES. Bewerking van Dr. W. van Ravensteijn. ( ) „De Waelburgh", Blaricum.

„— Dit zijn uw misdaden, hernam de ridder. Gij hebt meer dan twintig jaar geleden, uw meesteres, de vrouwe van Cornehaut uit de zalen van haar kasteel doen verjagen; gij hebt de boeren van gezegde plaats aangezet, een commune te vormen en gij hebt in volledigen opstand, aan hun hoofd tegen uw heer gestreden.

Van Cornehaut verjaagd, hebt gij de vlucht genomen naar Kamerrijk; daar hebt gij nogmaals meegeholpen om de burgers te doen opstaan tegen hun heer, den Bisschop, en gij hebt onder de opstandelingen gevochten.

Toen te Typhaines, opgenomen door den heiligen abt Anselmus, hebt gij nogmaals de burgers en de lijfeigenen tegen hun wettigen meester opgezet. Vader Nicolaas is vermoord op uw aanstoken; gij hebt den opstand geleid; gij zijt er het voornaamste hoofd van geweest; ten slotte hebt gij op verraderlijke wijze den abt, uw weldoener, willen dooden op het oogenblik, waarop hij er nog over peinsde, u vergiffenis te schenken. Zijt gij ernstig besloten u niet te verdedigen en niets te antwoorden?

— Besloten! sprak Simon nogmaals met dezelfde beleedigende stem. — — —

Na een kort oogenblik was alles voorbij. Het lichaam hing voor de abdij en de eerste stralen der zon zouden het aan de verbijsterde oogen van Typhaines vertoonen. — — —

Zoo was het einde van Simon, koopman in linnen, consul van de commune van Typhaines, een van de meest trotsche revolutionairen der 12de eeuw."

Is deze geschiedenis geschreven om den communisten en revolutionairen ook hun heilige te geven! En eens goed te laten uitkomen hoe die baronnen en monniken elkaar wisten te vinden,

waar het ging het arme volk er onder te houden en hun eigen aangematigde en gestolen rechten te verdedigen?

Ik kan me moeielijk voorstellen dat het gelezen zal worden; daarvoor is het veel te tam.

Curwood (J. O.) DE OUDE HEIRBAAN. (300). Groot Nederland, Amsterdam.

Als we een beetje vierkant de waarheid mogen zeggen van Ivan Hurd, dan willen wij verklaren dat hij een ploert in het kwadraat is.

Deze kerel heeft den vader van Clifton Brand vermoord en daarna zich op sluwe wijze meester gemaakt van zijn eigendommen. De zoon van zijn slachtoffer ranselt hem af op pootige manier, waardoor de deugniet alleen maar groeit in zijn haat voor Clifton en zweert zijn onverzoenlijke vijand te zullen blijven.

Op het oogenblik houdt Hurd zich bezig met een nieuwe schurkenstreek: hij zoekt de laatst overgeblevenen, broer en zuster, van een oude fransche familie St. Yves te ruïneeren. Met het gevolg dat Clifton Brand en de beide St. Yves een verbond sluiten tegen den gemeenschappelijken vijand. Hurd heeft Antoinette de St. Yves vernederende voorstellen gedaan en zij werkt moedig met de mannen mee om zich zelve en hun bezittingen te redden! En 't wordt een geweldige worsteling! Hurd plaatst door middel van dynamiet een rotsberg in de rivier die den stroom stremt en het onmogelijk maakt aan zijn vijanden hun houtvlotten te laten afdrijven, zoodat het bestaan der pulp- en papierfabrieken onmogelijk wordt. Maar de jonge mannen weten het gevaarte uit den weg te ruimen, echter niet zonder gevoelig verlies. Want Delphis, de broeder van Antoinette, laat er het leven bij. Clifton, die andere dan broederlijke gevoelens voor het meisje koestert, tracht dan ook op andere dan broederlijke wijze de open plaats in hare liefde te bezetten.

Het is een heel onderhoudend boek, maar voor rijpere lezers. Want we zitten ietwat verlegen met één figuur uit dezen roman. Een weggeloopen of ontslagen trappistenbroeder. Het is duidelijk dat Antoinette zijn hart heeft gewond, maar hij spreekt zich tegen haar niet uit. Hij doet verder nobele, opofferende daden maar het geeft toch eenige verlichting als wij hem op het einde in een moedigen strijd van deze wereld zien verdwijnen.

Farnol (Jeffrey.) OM ZIJN ERFDEEL. Uit het Engelsch door C. C. Bender. (284) f 2.90. Allert de Lange, Amsterdam.

Om erfdeelen, dat is zoo oud als de geschiedenis der wereld, moet vaak lang en heftig gebakkeleid worden, maar Jeremias Veryan heeft kans alle record te hebben geslagen tot nu toe. Op het oogenblik dat wij kennis maken met Jeremias is hij gesjeesd student en toeft bij zijn oom en voogd op het landgoed zijns vaders, waarvan hij over een jaar heer en meester zal zijn.

Maar die voogd, Sir James, een uiterlijk onschuldige, kever-opprikkende deugniet, zoekt het erfdeel te winnen voor zijn huichelenden zoon Arthur, die niet veel anders op de wereld

te doen vindt dan de meisjes na te loopen. En Sir James wordt in zijn pogingen geholpen door een Mr. Terence O'Leary, een joviaal doenden, gulhartigen, blonden reus en doortrapten schurk.

Jeremias is nu juist geen katje om zonder dikke handschoenen aan te pakken; geweldig sterk en erg kort aangebonden maakt hij met zijn tegenstander korte metten, knokt hen voor een poosje bewusteloos, of koelt hun woede af in een ijskouden vijver. En als oom James hem mededeelt dat hij over eenige dagen met geweld zal worden gebracht naar een schip met bestemming voor Brazilië, antwoordt Jeremias (die waarschijnlijk wel begrijpt dat het om zijn leven te doen is,) met de uiterste koelbloedigheid: „ik vertik het!" En een paar uren later wandelt hij met zijn ransel op den rug de wijde wereld in, op zoek naar avontuur en grimmig besloten den geheimzinnigen moordenaar zijns vaders te vinden. Zijn eigen landgoed heeft hij nog niet verlaten, of er zijn al twee aanslagen op hem gepleegd. De vriendelijke O'Leary heeft gepoogd hem te vergiftigen bij een hartelijken afscheidsdronk en een paar omgekochte bandieten probeerden hem de hersens in te slaan tot hun eigen schade en schande.

Dat is de waardige introductie tot de boevenstreken, die nog volgen. Want op zijn heele reis wordt Jeremias geen oogenblik gerust gelaten; zijn leven staat voortdurend op het spel. Maar hij zet door en wint. Het schandelijk complot wordt door hem en zijn vrienden ontdekt met het gevolg voor menigeen zijner vijanden, waaronder de valsche Arthur en de opperschurk O'Leary, dat zij op 't eind niets anders kunnen doen dan zich van ergernis omkeeren in hun graf als Jeremias zijn Olivia trouwt. Voor alle volwassenen.

Hurst (Fannie) APPASSIONATA. Uit het Engelsch door J. Van Schaik-Welling. (292) f 3.25. H. P. Leodold. den Haag.

Wij hebben verleden jaar, bij de Engelsche verschijning van dit boek, er al tegen gewaarschuwd. Wij doen het nog eens, omdat wij het vinden een weerzinwekkend en slecht stuk lectuur.

Op den binnen-omslag wordt gevraagd: „Waarom Laura Regan, een van de mooie Regans, haar verloving met Dudley verbreekt"?

Wel, omdat zij eene hysterica is, die al haar zinnelijke liefde en sexueele begeerten overbrengt van den wereldlijken bruidegom op De Max, dat is een Christusbeeld, geschilderd door een artiest Max. Het is weerzinwekkend.

Koenen (Marie). DE WILDE JAGER. 2de druk (367) f 3.90. Teulings 's Bosch.

Het publiek is wel bijna eenstemmig geweest om dit boek van Marie Koenen het allermooiste te noemen. En inderdaad men kan moeilijk de gegrondheid van dit oordeel afwijzen: het is de beste, de meest gevoelvolle ten minste van hare historische romans en wij hopen dat er veel lezers mogen zijn, die zich weer gaarne opnieuw zullen verdiepen in deze oude tijden, toen onze vaderen

leden en streden voor hun geloof in prachtig zelfvergeten en onwankelbaren moed.

Lagerlöff (Selma). CHARLOTTE LÖWENSKÖLD. Naar het Zweedsch door Margaretha Meyboom. (290) f 3.90. H. J. W. Becht, Amsterdam.

Er zit minder folklore in dit boek van Lagerlöff dan in vele andere van haar, die door vreemde gebruiken en oude overleveringen, door sagen en bijgeloof van 't verleden aandoen als sprookjes en gedeeltelijk (soms ook geheel) buiten de werkelijkheid staan. En daarom juist vind ik, die mijn realiteitszin niet kan verbloemen, dezen roman een van haar besten.

Charlotte is een mooi, lief en dartel meisje, dat snaaks en soms wel een beetje onbezonnen voor den dag kan komen. Maar ze is oprecht en natuurlijk. Ze woont in de pastorie bij den proost, waar Karl Artur Ekenstedt hulpprediker is geworden. Ze zijn al eenige jaren verloofd, maar de dweepzieke Karl Artur zocht maar geen betrekking van predikant of lector, die hem in staat zou stellen te trouwen. En de spontane Charlotte voegt hem eens lachend toe te midden van een groot gezelschap, dat als het nog lang moest duren, zij zou trouwen met den schatrijken Schagerström, een nog altijd treurenden jongen weduwnaar. Gekscherend wordt aan Schagerström dat woord overgebracht en hij trekt er waarlijk op uit om een aanzoek te doen. Maar hij komt van een koude kermis thuis. Charlotte vraagt of hij wist dat zij al verloofd was, en als hij bevestigend antwoord, verwijt zij hem hoe hij het dan toch durft wagen aan te komen met zoo'n aanzoek.

En nu gaat de laster aan het werk. De vrouw van den organist, die verliefd is op den hulpprediker, belastert heel fijn bedriegelijk Charlotte bij haar verloofde, en dit dweepzieke jong mensch, vraagt zich af of zij wel de ware is: zou ze met hem in een hutje willen wonen? spoorde zij hem niet voortdurend aan tot eerzucht, tot geld verdienen.? Heeft zij hem niet lief uit eigen belang.?

Hij praat met haar; van het een komt het tot het ander en hij gaat weg met de bedreiging dat hij de eerste de beste ongetrouwde vrouw, welke hij op straat ontmoet, zal vragen. In zijn overspannen piëtisme is hij overtuigd dat deze hem door God gezonden wordt.

Hij ontmoet, na ter nauwernood aan erger ontsnapt te zijn, een schoon boerinnetje uit Dalecarlië, die met koopwaren langs de hoeven leurt. En hij vraagt haar.

Charlotte voelt zich zeer ongelukkig en diep beleedigd. En als Schagerström, eigenlijk om haar nog eens gelegenheid te geven tot eene weigering en daardoor de oogen te openen van den verblinden hulpprediker, zijn aanzoek herhaalt, zegt zij.... ja!

Het is een opluchting te hooren dat het af is met dien Karl Artur, die dat levendige meisje zeker niet gelukkig had kunnen maken, vooral nu wij goede redenen hebben te gelooven, dat de

jonge fabrikant Schagerström, die geen dweeper en geen egoïst is, spoedig de eerste en eenige plaats in haar hart zal innemen.

Lemonnier (Camille). HET SLAPENDE HUIS. Uit het Fransch door Titia Gorter.

Men weet, wij hadden meermalen in ons twintigjarig boekenwerk de gelegenheid er op te wijzen, dat men met het oeuvre van Lemonnier, dien men niet ten onrechte den Belgischen Zola heeft genoemd, behoedzaam behoort om te gaan. Hij leefde van 1844—1913, was een zeer bekwaam schrijver, maar misbruikte zijn talent en werd zelfs eenige keeren veroordeeld wegens schuinschrijverij.

Met dit boek is het heel anders gesteld. Zonder zich te verlustigen in het beschrijven van troebele passies, vergenoegt Lemonnier zich hier een paar levens uit te beelden, die gapen van leegheid.

Jasper Joost en zijn vrouw leiden een weelderig prinsenleventje: alles op de klok, geen zorgen en moeilijkheden, geen belangstelling voor anderen, veel en lekker eten; nobelprijs voor egoïsme.

Maar Jasper komt op 'n goeden dag tot het inzicht, dat maar weinigen het zoo goed hebben als hij en zijn vrouw. Die gedachte heeft hem bevangen. Telkens en telkens onderneemt hij geheimzinnige tochtjes en 't blijkt dat hij zich begeeft onder zwoegers, werklieden en havensjouwers om hun goed te doen. Het eene stuk na het andere verdwijnt uit zijn kleerkast tot ergenis van vrouw en dienstbode.

Dan breekt er een staking uit en een verdwaalde steen kiest Jasper tot slachtoffer. En zijn vrouw leeft voort in het slapende huis kalm en zelfvoldaan alsof er nooit een Joost Jasper bestaan had.

De verdienste van het boek ligt in de onontkomenbare suggestie der duizeligmakende leegheid, der tragische nietsheid van het door absolute onnutheid en onbewogen egoïsme gebrandmerkte leven.

Oterdahl (J). INGER SKRAM (316). Uit het Zweedsch door N. Basenau-Goemans J. M. Meulenhoff, Amsterdam.

Daar staan voor in dit boek een aantal getuigenissen van critici, die niets dan woorden van lof er voor over hebben: diep-menschelijk — een boek waardoor men innerlijk rijker wordt — een meesterwerk — van groote waarde voor ieder denkend en voelend mensch. En in al die lofprijzingen staat geen woord te veel; dit boek is werkelijk iets bizonders. Dit leven, geteekend van geboorte tot dood, is het leven van een groot menschenkind, dat toch maar een klein en nederig plaatsje op deze wereld bezette.

Inger is de oudste dochter van visscher Nils Skram en Lisbeth. Skram is een zwijgzame, wijze en innig vrome man. Maar het kind merkt al spoedig dat moeder anders is en niet eenvoudig en oprecht. En Nils, die zijn meisje wil laten leeren en den weg wijzen in het leven, stuurt haar naar zijn zuster in de stad. De

liefde komt tot haar en dien zij lief had wordt ontnomen door de onbarmhartige zee. Zij wordt na eenige jaren huishoudster bij een professor, die haar zoo waardeert, dat hij haar niet missen kan. Velen zijn er die denken dat zij zonder haar niet kunnen leven en zoo gebeurt het dat zij bijna gelijktijdig drie aanzoeken ontvangt. Maar zij kiest den verkeerde. Hij is een luchthartige, ingebeelde dwaas, maar Inger heeft verstand voor twee en wilskracht voor vier. Zij sticht een restaurant, dat spoedig den naam heeft van het beste te zijn der gansche stad. Zij heeft haar kinderen lief, en als zij in den jongen iets ontdekt van den leugenachtigen aard zijns vaders, tracht zij hem verstandig te helpen. Nils, haar eigen goede vader, is reeds lang dood. En dan denkt zij, dat zij meer had kunnen doen voor haar moeder, die zoo geheel buiten haar leven en gedachten heeft gestaan. En zij neemt de oude vrouw in haar huis. Want waar zij iets goeds vindt te doen, doet zij het dadelijk en naar beste weten. Dan komt over haar de beproeving der ziekte; zij kan zich niet meer bemoeien met de zaak en alles wordt verwaarloosd, de clientele verloopt. Zelfs haar moeder erkent dat het met zulk een man geen leven is, maar Inger denkt: „'t is beter onrecht te lijden dan te doen", en zij blijft trouw op haar post.

Haar man sterft en zij komt tot de ontdekking dat alles op is, en tevens dat het dubbele leven van haar man erger is geweest dan zij ooit vermoed heeft. Soms laait haar verontwaardiging nog eens op, en komt zij in verzet tegen den wil van God, dien zij niet begrijpen kan. Maar dat duurt maar een oogenblik, dan klinkt het weer van haar lippen: „Gods wil geschiedde!"

En God vraagt veel van haar. Zij ziet haar meisje lijden onder het verlies van een geliefde; een jaar later verneemt zij haar dood bij een ongeluk. Haar zoon is verdwenen in de diepe wateren, waar ook haar eerste verloofde voor haar is verdwenen. Haar jongste heeft zij moeten afstaan aan een kinderloos echtpaar, dat voor zijn opleiding als kunstenaar kan zorgen. Hij is de eenige van al die zij heeft lief gehad, die staat aan haar sterfbed.

Nog even vindt hij gelegenheid haar mede te deelen dat hij de koninklijke medaille der Academie heeft gekregen.

Het bleeke gezicht straalt.

„Wat beteekent dat?" vraagt zij. „Is dat iets wat iedereen krijgt."

Hij schudt van neen.

„Alleen ik heb die gekregen. En dat wil zeggen, moeder, dat men denkt dat er iets van mij kan worden."

Zij glimlacht en de glimlach zegt: „dat geloof ik ook."

„Parijs," zegt zij nadenkend. „Dat is ver weg."

„Ja, moeder. Maar ik ga nog niet weg. Ik blijf bij u moeder, zoolang ge wilt."

Zij glimlacht weer.

„Je behoeft niet lang te blijven."

Terwijl de woorden van den psalm langzaam wegvloeien in de

stilte, is de kaars stil uitgebrand, zóó stil, dat niemand het gezien heeft toen het gebeurde.

Inger Skram is dood.

Het boek is doordrongen van innige christelijkheid, en het is een mooi boek!

Orczy (Barones). HET COMPLOT. (280) f 2.90. Naar het Engelsch door C. C. Bender. Allert de Lange, Amsterdam.

Het „Meisje" (dat is de neutrale naam van Litta) heeft bij een groote inbraak der bende, waarvan haar vader lid is, den aftocht gedekt. Zij werd gepakt, ging de gevangenis in en bij haar vrijlating heeft de bende haar feestelijk ontvangen en haar, als haar aandeel in den buit een slordige 40,000 pond en nog wat paarlen, ten geschenke gegeven. Ze gaat nu alleen op stap, vrij van de noodlottige bende; ze wil een ander leven probeeren, en zal, als dat haar niet bevalt, weer terugkeeren.

Later vinden wij haar terug als de vrouw van Sir Philip Chartley een vriendin van Prinses Bobinsky. Geen van beiden schijnt iets te weten van het vroegere leven van het „Meisje."

De prinses krijgt op 'n goeden dag een geheimzinnig bericht, dat haar man, dien zij gedood waande in de Russische revolutie, nog leeft in Siberië. De liefhebbende vrouw wil er dadelijk heen, maar Litta krijgt argwaan, dat er hier misdadigers aan 't werk zijn. Want het komt haar vreemd voor dat de prinses haar familiejuweelen, die op 'n geheime plaats bewaard worden, moet afgeven alvorens bij haar man te worden toegelaten. Zij besluit derhalve mevrouw Bobinsky niet alleen te laten gaan, maar reist haar achterna. Op dien tocht ontmoet ze, na jaren, weer haar vader, en deze haalt haar over weer bij hem te komen. Ze geeft toe, op voorwaarde dat zij eerst de prinses moet hebben ingehaald en gewaarschuwd voor het bedrog, waarin men haar heeft gewikkeld. Vader zal haar den weg wijzen, maar hij speelt valsch spel. Ze komen overal een uur of 'n dag te laat; de prinses is telkens weer juist vertrokken.

Maar Sir Philip heeft zijn maatregelen genomen en weet tijdig in te grijpen. Hij verlost mevrouw Bobinsky uit de handen der schurken en poogt zijn vrouw te bevrijden uit de handen des vaders. En deze oude misdadiger, in een opleving van betere gevoelens, redt het „Meisje" en Sir Philips en wordt opgehangen, als straf voor zijn verraad, door de andere revolutionairen en bandieten, wat in Rusland wel identiek schijnt te zijn.

Lieve Ophelia! wat 'n romantisch boek!

Queux (William le). HET GEHEIMZINNIGE TEEKEN. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. (297) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Stanley Audley en zijn jonge bruid logeeren in het Kurhaus-hotel te Murren. Zij maken daar kennis met andere gasten: met jongen

Rex Yelveton, een zeventigjarigen Chineeschen dokter Feng-Tsu' tong en een invalide Mr. Humphreys.

Onverwacht komt er een telegram voor den jongen echtgenoot en hij verklaart dat hij voor zaken onmiddellijk voor een paar dagen weg moet. Hij beveelt Thelma in de goede zorgen van den ernstigen Rex Yelveton en verdwijnt. Nawelijks is Audlay afgereisd of zijn jonge vrouw ontvangt uit Peking, waar zij geen sterveling kent, een geheimzinnig geschenk: een prachtig collier „van reusachtige waarde", een platina halsketting met een kostbaar pendatief: „vervaardigd in den vorm van een pauwenpoot, hebbende een lengte van ongeveer acht centimeter. Het bovengedeelte bestond geheel en al uit fijn geslepen diamanten, terwijl de pooten van ragfijn kristal waren."

De oude Chinees schrikt als hij dat „geheimzinnige Teeken" ziet. Hij alleen weet wat dit beteekent; hij begrijpt dat Thelma in het grootste gevaar verkeert, maar hij zwijgt, en besluit het jonge vrouwtje van nabij te bewaken.

En het blijkt weldra, dat zijn waakzaamheid en zorg noodig is. De man Audley werd misleid en hij keert nooit meer terug. Hij is in handen gevallen van een bende elegante schurken en komt er niet levend meer uit. Ook Thelma moet heel wat ondergaan voor dat zij zich veilig kan achten, en dat alleen dank de scherpzinnigheid en doortastendheid van den ouden Chineeschen dokter. De bedrijfsleider van al dat kwaad is, zooals dat vaak in de wereld gebeurt en in romans ongeveer altijd, een man, dien men op de laatste plaats van zoo iets zou verdenken. Men begrijpt dat wij het genoegen van den lezer niet zullen bederven door ontijdig zijn naam te noemen. Het is een spannend verhaal voor allen.

Wallace (Edgar). OM DE MILLIOENEN ERFENIS. Uit het Engelsch door Bep Zody. (319) f 2.— Koloniale Boek Centrale, Amsterdam.

Er zijn menschen, die alle detective-verhalen met een afwijzend gebaar wegschuiven, alleen omdat ze detective-geschiedenissen zijn. Ik heb dat nooit goed begrepen. Natuurlijk, ze kunnen als ieder geschrift alle mogelijke elementen bevatten, waarom ze verdienen te worden afgekeurd, maar alleen het feit dat ze behooren tot een bepaald genre is geen afdoende reden.

Toegegeven, de klad is er langzamerhand wel een beetje ingekomen, nu iedereen waant er wel iets van te kunnen maken en men zonder zorg voor waarschijnlijkheid, zonder eenig begrip van psychologie, zonder eerbied voor een bescheiden logisch verband, alleen onder leiding van een wilde fantasie, dergelijke literaire frikadellen in elkaar draait. Maar een goede detective-roman, die vooral werkt op de eeuwige nieuwsgierigheid des menschen en zijn algemeene zucht om te weten hoe het geval in elkaar zit, die het kind reeds haar pop doet opereeren en een jongen zijn mechanisch speelgoed reddeloos uit elkaar laat halen, heeft minder ingredienten noodig van twijfelachtig gehalte dan de meeste andere literatuur,

om den lezer vast te houden en te ontspannen op onschuldige wijze.

Dit boek van Wallace is van de goede soort. Het laat weinig of niets doorschemeren van het geheim vóór de auteur het oogenblik gekomen acht, zijn doos van Pandora open te maken. Den inhoud na vertellen gaat niet, want het boek is zóó vol dat het een heksentoer moet zijn, om in weinig woorden een behoorlijke étalage ervan te maken.

Om volledig te zijn, wil ik erg gevoelige lezers waarschuwen dat er een paar moorden gebeuren, en dat een chinees het lijk van den moordenaar, dien hij uit zelfverdediging van kant heeft moeten maken begraaft in den betonbrij van een in aanbouw zijnde zuil. Dit voor lichtelijk griezelende menschen.

Zeggelen (Marie van) MEVROUW MARIANNE. (203) f 2.75. Scheltema & Holkema, Amsterdam.

Dit boek is een vervolgdeel van den cyclus familieverhalen, die aanving met een *Broederdienst uit 1815,* waarop volgde *De vrede van het Maerland, de Zoon des huizes, Marianne Hoogland* en nu dit slot: *Mevrouw Marianne.*

Wij vinden hier Marianne terug, gehuwd met den Haagschen advocaat Bas Mees, die associé is van haar bewonderden broer David. Zij is nog dezelfde artistieke natuur, onbewust van veel leelijks in het leven, dat zij rakelings voorbij gaat. Zij leeft kalm haar leven naast haar man, en als men haar vraagt of zij gelukkig is met Bas, antwoordt zij onbevangen: ja! En toch, er is iets dat haar onbevredigd laat, maar zij zou zelve niet kunnen zeggen wat het is. Eens overvalt zij Bas in intieme samenkomst met haar tweede meisje, dat zij dan wegstuurt, zonder het ergste te vermoeden.

Later hoort zij dat het meisje moeder is geworden en zij stuurt haar broer David er heen, om te zorgen dat het haar vroegere dienstbode aan niets ontbreekt. David begrijpt wie de vader is, en Bas erkent het en noemt zich zelf een „ploert", en David, uit medelijden met zijn zuster, die ook een kind verwacht, wil de schuld van verleider op zich nemen. Nu gaan de beide compagnons om de beurt voor een proceszaak naar Engeland. Bas Mees moet ditmaal gaan, maar gezien de omstandigheden zijner vrouw, blijft hij liever thuis. David gaat in zijn plaats; de boot lijdt schipbreuk, en de geliefde broer van Marianne verdrinkt.

In een droom heeft zij dit alles gezien; zij verwijt haar man dat hij er de schuld van is, door David te zenden als zijn plaatsvervanger. Zij wordt ernstig ziek; het kind, te vroeg geboren, sterft na een paar dagen. Zij kan niet langer voortleven met haar man, en als deze, die weer een andere op het oog heeft, toestemt in de scheiding, gaat zij heen. Ze huwt dan een schilder, Floris; is een jaar gelukkig met hem en gaat dan, vooral als het kind van de vroegere dienstbode, dat zij als een eigen kind in haar huis verzorgde, door de teruggekeerde moeder weer wordt opgeëischt, treuren en kwijnen tot de dood haar verlost.

Men ziet er komen veel ongerechtigheden in dit boek voor. Met de huwelijkstrouw en de heiligheid van het huwelijk is het wankel gesteld. Mevrouw Marianne is minder sympathiek dan de vroegere Marianne Hoogland. Ze is te sentimenteel en waar zij de oogen sluit voor wat zij weet dat er om haar heen gebeurt, doet ze niet alleen dom maar schuldig. Als sterkende, ook maar even verheffende lectuur kan men het boek niet aanbevelen. Wat er nog te loven valt is negatief: dat de schrijfster zich onthouden heeft van realistische kiekjes van Bas en zijn amourettes.

Eijsselsteijn (Ben van). HET RAADSEL VAN DEN 13den DECEMBER (229) f 1.50. W. L. en J. Brusse, Rotterdam.

Deze roman is, zooals met nadruk staat vermeld, het eerst verschenen als feuilleton in de Bussumsche Courant.

Het verhaal heeft veel van een detective-roman. Er komen allerlei wonderlijke menschen in voor, die geheimzinnigheden in hun schild voeren; er wordt samengeschoold en de politie komt er bij te pas. Men heeft zijn hersens hoognoodig om alles uit elkaar te houden.

De oplossing is nogal moeilijk, maar verloopt in een verloving tot aller voldoening.

Van langdradigheid is het verhaal niet vrij te pleiten en wij vreezen dat de goede Bussummers, die in hun dagelijksch feuilleton aangename ontspanningslectuur zochten, zich wel wat inspanning hebben moeten getroosten om eindelijk het raadsel van den 13den December behoorlijk te weten te komen.

Gros (Erwin). DE PLATTELANDS DOMINÉ. Vertaald uit het Duitsch door P. G. v. Slooten. (286) f 3.90. „Hollandia", Baarn.

De vertaler werd door zijn ziekte bemoeilijkt. Hij begon in Bovenknijpe, vervolgde in Wageningen en voltooide in Davos. Hij heeft zich ook niet letterlijk aan den tekst gehouden, maar liet eenige pagina's weg, omdat er te luid de „Gott strafe Engeland" mentaliteit uit sprak.

Dat is goed gezien en verstandig gedaan.

Het boek is overigens wel verdienstelijk. De dominé's van den lande en hun parochianen werden er trouw en soms humoristisch in geteekend. De voornaamste hunner is de ongehuwde predikant Erich, een ontwikkeld man, die met de Hessenaren niet kan opschieten. Hij verlooft zich met een lief meisje, dochter van een collega; maar zij sterft spoedig. Troosteloos, wil hij zijn bef aan de wilgen hangen, maar hij vindt van haar een posthume brief, die hem brengt tot andere gedachten. Hij blijft zijn ambt getrouw, en zal beter zijn best doen zijn parochianen te begrijpen en zelf meer in en met God te leven.

Het is een braaf boek. Katholieken kunnen er uit leeren hoe een vijftig jaren geleden de protestantsche sfeer een geheel andere was dan de tegenwoordige. Waaraan dat ligt, weet ik niet, maar ik vermoed dat de politiek veel heeft verzuurd.

Haukland (Andreas). DE DRADEN VAN HET NOODLOT. Uit het Duitsch door M. Molanus Stamperius. (319) f 2.— Kolon. Boekcentrale, Amsterdam.

't Is een woest boek; van het begin tot het einde wordt er gevochten en gemoord. De speren zijn niet uit de handen en de vrouwen doen dapper mee door woord en daad.

Zeker, het verhaal is goed geschreven, maar men moet van dergelijk soort lectuur houden en verlangen: de oermenschen in hun volle kracht en wilde instincten te aanschouwen om het vól te houden. Het einde van den strijd met den reuzen-beer is fanatiek van gewelddadigheid en griezeligheid.

Allen gaan ten slotte den dood in, en men ademt eens diep uit, als het eindelijk gedaan is.

Wij roepen den lezer, want er zijn er van velerlei aanleg, dus toe: ken u zelf. Wekelijk is het boek in elk geval niet, wat men van vele literaire Moscovische gebakjes niet kan zeggen.

Kennedy (Margaret). DE TROUWE NIMF. Uit het Engelsch. J. A. Waldorp-v. d. Togt (335) f 2.90. „Hollandia", Baarn.

In Engeland maakte deze roman veel opgang, en, omgewerkt voor het tooneel, trok hij een menigte kijk- en luisterlustigen. Hij speelt in Tyrol en in Engeland.

Sanger is een fijn musicus, een waarachtig kunstenaar, en een groote geest, die doet denken aan de nabijheid van het groote beest.

Zijn goede eerste vrouw heeft hij ontijdig het graf ingejaagd; hij gaat dan leven met een dame van „goeden huize", trouwt haar later en maakt haar diep rampzalig. Zijn derde slachtoffer is niet zijn vrouw; tot het huiselijk geluk van den mallen artiest draagt zij ook niets bij. Er is een hoop kinderen in huis van diverse pluimage en de villa, waarin dat gezin zich schuil houdt, gelijkt een slordigen stal.

Tal van vereerders komen logeeren bij den musicus en blijken zich in dat ontredderde huishouden wonderwel te kunnen schikken. Een van deze bewonderaars is Lewis Dodd, die ook al zijn geluk in de kunst zoekt. De voornaamste vriendin van vader en kinderen is de 14-jarige Tereza.

Als Sanger plotseling sterft, vliegt een Engelsche nicht, om de neefjes en nichtjes ter hulp te komen naar Tyrol en vindt daar een onbeschrijfelijke verwarring. Zij wordt verliefd op den onuitstaanbaren Dodd en trouwt hem. De kinderen worden naar een deftige kostschool gestuurd, maar de ongedisciplineerde bende loopt weg. Dodd begint in te zien dat Florence toch niet de vrouw is, die hij noodig heeft; dat Tereza de echte trouwe Nimf is. Waarop hij haastig met haar de vlucht neemt naar Brussel. Daar sterft het meisje en Florence moet alles weer helpen op pooten te zetten.

Een verhaal van kunstenaarsbloed. Het talent der schrijfster is onmiskenbaar. Zij houdt zich volkomen afzijdig en men ontdekt niet of zij verkiest orde en regelmaat of den onberekenbaren rommel van

den onopgevoeden, maar goedhartigen troep van het Sanger-ballet — in Engeland Sanger-circus genoemd. Voor volwassenen.

Lhande (Pierre). YOLANDA. Uit het Fransch, door Jos. Theeuwes. (107) f 1,50. Lecturis, Eindhoven.

Dit is een lief interessant boekje van den bekenden Jezuiet-schrijver Pierre Lhande.

Vooral munt hij uit in Spaansche en speciaal Baskische beschrijvingen; zoo ook hier, waar hij ons 300 jaar terug voert in Fontarubie te midden van het bedrijf der hoogovens.

Yolanda is de dochter van Don Sebastiaan, een lief, mooi intelligent meisje, de oogappel van haar vader.

Uit Spaansch-Vlaanderen komen vaak kooplieden en vakkundigen over om handelsbetrekkingen met de Basken aan te knoopen en van hen de kunst te leeren van het ijzergieten.

Zij worden er hartelijk ontvangen, maar er dreigt gevaar.

Een der Bruggelingen, Jordaens, wordt verliefd op Yolanda, die haar hart reeds aan een landgenoot heeft gegeven. Zij beleedigt hem en hij zweert wraak. Bijna had een huiselijk drama de rust in het stille dorp verwoest, maar het loopt gelukkig af; de Vlamingen gaan beschaamd heen. Yolanda trouwt met haar uitverkorene en de schrijver vindt in de bruiloftsgebruiken een aardige aanleiding om ons heel wat van de folklore van het land te leeren kennen.

Wij denken wel dat Lecturis pleizier zal beleven van dit prettige, vlot geschreven boekje.

In Eigen Kring.

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden: HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Vraag: *Wie ziet kans het volgende geheimschrift om te zetten in een vloeienden en verstaanbaar Franschen volzin:*

Bqsfttfusftpvtusbjufbmbvvupsjufeftspjtfueftfnqfsfv
stbqsftbxpjsqspdmbnfuspjtgpjttbmjcfsufmbgsbodftft
utpvnjtfbeftdpnqbhojftgjobodjfsftrvjejtqptfoueftsjdif
ttftevqbztfuqbsmfnpzfoevofqsfttfbdifuffejsjhfoumpqj
ojpo.

Vo ufnpj o xfsjejrvf.

TOELICHTING.

In het Januari-nummer antwoordden wij aan Mar. D. te Br.

„Wij hebben uwe inzending van den zin, welken u hebt gevonden in een der boeken van France (u weet dat het door u aangehaalde boek op den Index staat?) met zorg onderzocht. Fransch is het niet. Een der talen, die wij en onze collega's kennen, is het ook niet. Het meest lijkt die verwarde opvolging van klinkers en medeklinkers op den afdruk van een dooreen gevallen zetsel. We zullen nog eens verder onderzoeken en deelen het resultaat in volgend nummer mee."

Wij geven onze lezers gelegenheid, nadat wij het geheim hebben gevonden, ook hun krachten eens te beproeven. De zin, zooals boven afgedrukt, staat inderdaad te lezen in het hatelijke boek „l'Ile des Pingouins" als een der vier motto's voor Boek VIII. Dat dit feit zoo weinig, en zoo laat werd ontdekt, laat zich wellicht verklaren dat de motto's staan op een afzonderlijke bladzijde, dat het eerste in grieksche letters is gedrukt en dus ook al een vreemd aspect geeft en weinig lezers in zulke opschriften belang plegen te stellen.

Om de zoekers op het spoor te brengen, willen wij verklappen dat het geheimschrift erg eenvoudig en naief is, verkregen door systematische letterverschuiving.

Als men het geheim heeft ontdekt, kan men de verkregen fransche woorden natuurlijk gemakkelijk scheiden en een behoorlijken zin vormen.

Aan drie goede oplossers zullen wij drie boekwerken ten geschenke geven tot den prijs van ongeveer 5 gulden elk. Ze behoeven ons den titel van het gewenschte maar op te geven (Heerengracht 415, Amsterdam) of de genoemde geldswaarde verlangen.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

DE JUISTE VERHOUDING.

Mgr. Dupanloup heeft eens gezegd: „De lagere school is in mijn oogen slechts een voedster van de tweede rang. Beweren dat ze het aanschijn der wereld zal vernieuwen, is eenvoudig kinderpraat. Verre van de hervormster van het menschdom te zijn, is de lagere school slechts de medewerkster van moeder en kind gedurende de eerste kinderjaren en de eerste opvoeding."

Wordt deze waarheid in onzen tijd niet een beetje uit 't oog verloren?

Vertoont de hedendaagsche school niet de ietwat bedenkelijke neiging een steeds grooter deel van de taak der ouders naar zich toe te halen?

En zijn de ouders van hun kant niet al te bereid van hun plichten zooveel mogelijk af te staan en over te dragen aan de school?

Is men in één woord niet op weg de verhoudingen om te keeren en de ouders te maken tot assistenten van den onderwijzer, terwijl de onderwijzer de assistent der ouders dient te zijn?

Het bidden- en catechismus leeren verzorgt de school. Toezicht op het bijwonen der H. Mis, op biechten en communiceeren gaat van de school uit.

De school regelt en beveelt heel het godsdienstig leven van het kind.

Het geven van allerlei „voorlichting" wil men aan de school opdragen.

Denk dan verder op stoffelijk gebied aan schoolvoeding en kleeding, aan schoolbaden, schoolartsen en schoolwandelingen.

Denk aan speeltuinen na schooltijd onder schooltoezicht.

Denk aan reisjes, uitstapjes en bijeenkomsten onder schoolleiding gedurende de vacanties.

Wat blijft dan nog over van de taak der ouders? Het ouderlijk huis dreigt zoo voor 't kind alleen maar een asyl voor nachtverblijf te worden. Wat zijn groote nadeelen heeft.

De banden, die ouders en kinderen allerinnigst dienen te vereenigen, worden daardoor losser gemaakt. De heerlijke en heilzame intimiteit tusschen moeder en kind moet er onder lijden.

En erger misschien nog is het, dat zoodoende de ouders zich steeds minder van hun plichten bewust gaan worden. Zij gaan meenen, dat het zoo hoort en dat niet zij, maar de school, de onderwijzers verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van het kind. Het idee vat post, dat zij niet anders te doen hebben dan zorgen

dat 't kind op school is en dat men daar dan verder de heele opvoedingszaak op zich neemt.

En ten slotte, het kind zal zich niet alleen minder *gehecht* voelen aan zijn ouders, maar ook *minder eerbied* vaak voor hen gaan koesteren en tot *minder dankbaarheid en behulpzaamheid* zich verplicht achten.

Zeker, vele ouders willen of kunnen helaas aan de opvoeding hunner kinderen niet de noodige zorg besteden en dan is het terwille van 't kind noodzakelijk, dat de school wat dieper ingrijpt en wat verder gaat dan anders noodig of gewenscht zou zijn. Doch men vergete niet, dat dit dan voor die gevallen een noodzakelijk kwaad genoemd mag worden.

Doch de school dreigt ook een te groot deel van het opvoedingswerk uit handen te nemen aan die ouders, welke wel degelijk zelf willen en kunnen zorgen voor hun kroost, En ook die uit te schakelen of althans naar de tweede plaats terug te willen dringen, lijkt ons de verkeerde weg.

De school beperke zich ten deze tot het *strikt noodzakelijke.*

Trachte dus niet zoo veel mogelijk, maar juist zoo *weinig* mogelijk van de ouderlijke taak naar zich toe te halen.

Zij verslappe niet 't plichtsbesef, het verantwoordelijkheidsgevoel der ouders door al te gedienstig de taak der ouders over te nemen Zij dringe zich niet te zeer op. Zij streve op het terrein der opvoeding niet naar de eerste plaats, doch vergenoege zich met de tweede. die haar van nature is aangewezen.

De school mag of kan het gezin niet vervangen, zij kan en mag slechts aanvullend optreden. Zij blijve, zooals Dupanloup zegt, de *medewerkster* van moeder en kind.

Dat zij regel, en als uitzondering slechts ga zij verder, waar de leiding der ouders ontbreekt of beslist te kort schiet.

Ook voor de school zelf is dit het meest raadzaam. Door het ouderlijk deel der opvoedingstaak al meer en meer op zich te nemen, doet de school dra meer van zich verwachten dan zij met mogelijkheid volbrengen kan.

Wat moet uitloopen op teleurstelling, geschokt vertrouwen en minder waardeering,

M. R. T.

VOOR DEN OPVOEDER.

Het Kind en de vorming der geestelijke vermogens, door Dr. A. J. Hovy. P. Noordhoff. 1924. — 129 blz. prijs f 2.90.

Dit is No. 13 uit de Protestantsch-Christelijke serie Verdieping en belijning' Voor dit werk moet men bescheiden eischen stellen: een diepgaande wijsgeerige en zielkundige beschouwing der vermogens bevat het niet. Dat was ook de bedoeling niet. En wat het gegevene betreft: bij de zielkundige problemen van heden bestaat geen gelijkluidend standpunt. Daarom moet ook hier de schrijver eerst verstaan worden, wil men zijn uitspraken voor praktijk in opvoeding en onderwijs ten volle waardeeren. Zijn eenvoudige en heldere taal maakt dit niet lastig. Voor eenigszins wijsgeerig onderlegde paedagogen is dit werk daarom zeer

aanbevelenswaardig. Ziehier de indeeling: I. Over de gaafheid van het organisme als voorwaarde voor de ongerepte ontwikkeling der geestelijke vermogens. II. Over het verband tusschen lichamelijke en geestelijke vorming en over den organischen en functioneelen samenhang bij de spraakontwikkeling. III. De spraakontwikkeling en het lezen-leeren. IV. Zwakzinnige kinderen. V. Doofstomme en blinde kinderen. VI. Spraakgebrekkige kinderen. VII. Over de natuurlijke begaafdheid en over begaafdheidstypen.

Psychologie. *Hoofdzaken van de zielkunde ten behoeve van aanstaande onderwijzers,* door L. Bigot. Wolters, Groningen 1926. 154 bldz. Prijs f 1.90.

Voor onze R. K. Kweekscholen hebben we de handleidingen van fr. Rombouts en die mogen niet vervangen worden door dit werk. Niet enkel, omdat de levensbeschouwings-vragen, die in dergelijke werken al te diep ingrijpen, voor ons bij Rombouts veiliger zijn dan bij Bigot, maar ook, omdat Rombouts' werken toch nog wel iets wetenschappelijker zijn, althans zeker konsekwenter in terminologie en waardeering van theorieën. — Toch heeft Bigot voor zijn lezerskring nuttig werk geleverd, dat zeker succes zal oogsten.

G. L.

MEISJESBOEKEN.

De Boodschap, *door Tony de Ridder.* N. V. Uitg. Mij. De Tijdstroom, Huis ter Heide 1926. 62 bladz. Prijs

Een boek voor meisjes, opgedragen als een zegenrijke konde van rijpe ervaring, opdat zij, die het moeilijke leven ingaan, zouden profiteeren van die wijze woorden. Och wat oppervlakkig is dit boekje, al is de taal nog zoo modern en uiterst verzorgd. En wat is die Gods-vereering monistisch, die hier wordt aangepreekt. Neen, Roomsche meisjes vinden in het oude boekske van de Navolging meer wijze woorden en diepere ervaring.

G. L.

Levensopgang van het Christenmeisje, *door Dr. A. Heinen,* naar het Duitsch door P. D. Eindhoven N. V. Lecturis. 132 bladz. Prijs

Nog een boek voor meisjes, bedoeld als smakelijk en licht verteerbare kost voor 't Protestantsche en 't Roomsche meisje. Heel diep is dit werkje niet, maar wint het toch van 't vorige. Al is het meer Roomsch dan Protestantsch geörienteerd, toch heeft de bewerking geleden onder die tweevoudige doelstelling.

G. L.

In Blijden ernst, *een boek voor het ontwikkelde meisje,* door P. Damasus e.a. L. C. Malmberg. 257 bladz. Prijs Ingen. f 2.75, geb. f 3.50.

Dit is nu eens gezonde kost en degelijk bovenal. Ziehier de indeeling: De aard der vrouw. — Het rijk der vrouw. — Charitas. — Liefde tot de maatschappij. — R. K. Organisatie. — De vrouw door de eeuwen. — Wat moet ik worden? — De kunst in het leven. — De muziek in het leven. — De kunst van voordragen. — De invloed van het lezen. — Godsdienst. — Als kinderen des lichts. — De genezing. — Tante. — Maria. — Bede. — Maria, Toonbeeld der Vrouwen. — De Druivenrank. — Zooals men ziet, is dit boek vooral praktisch en daarom zal het graag en dankbaar gelezen worden. We kunnen het aan alle meisjes dringend aanbevelen.

G. L.

VOOR DE JEUGD.

Cramer-Schaap (D. A.) *Het Gulden Meisjesboek.* (224) f 3.90. W. de Haan, Utrecht.

De Samenstelster van dit mooi en fijn uitgegeven meisjesboek wilde voor alles dat het niet de verwachting zou teleurstellen. Zij legt zelve uit hoe ze gepoogd heeft dat te bereiken.

„Door jullie een beetje te kortwieken en aan den anderen kant weer wat uit de put te halen, door je te laten zien hoe andere meisjes zijn!

Mijn eigen Gymnasiumjaren liggen nog maar betrekkelijk kort achter me en ik weet precies hoe ik zelf toen was: „himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt."

Himmelhoch jauchzend: de stemming dat je alles aan kunt, dat alles je gelukt. Dat je gewichtige Bestuursvergaderingen houdt, moties van wantrouwen indient en er op school lekker uitgestuurd wordt!

Nu dan is het heel gezond wanneer je merkt dat het leven zoo niet is, dat het veel van je vraagt en veel van je verwacht, dat het geen pretje is, geen voortdurende fuif. Lees dat prachtige verhaal van Marie Schmitz er maar eens op na, „Margootje's Levensverwachtingen." —

Er staat van alles in dit boek: grapjes en versjes, gevoelige en practische dingen. Sommigen zouden wellicht wenschen, dat er ook eens een straaltje van bovennatuurlijk leven over de een of andere bladzijde van dit fraaie boek glipte. Maar het ontbreken daarvan in het kader van dit jaarboek valt toch niet op als iets onnatuurlijks.

Het Jongensjaarboek. 3de Jaar. (169) f 3.90. H. P. Leopold, Den Haag.

Mooie flinke penteekeningen, goede verhalen en hier en daar een leerzaam artikel.

Het Meisjesjaarboek. 1ste Jaar. (170) f 3.90.

Voor oudere meisjes een onderhoudend en òok wel leerzaam boek. Vooral het artikel over Selma Lagerlöff heeft mij, met zijn prachtige foto's, het meest bekoord.

Nowee (J.) *De Hoogste Klas.* (227) f 1.20.

Gestempeld tot Roomsche jeugdlectuur door den Keurraad en voorzien van het kerkelijk evulgetur.

Pétillon (Willy). *Ina en hare Moeder.* (222) f 1.90. Walkhoff, Amersfoort.

Moeder is journaliste en Ina is dikwijls heelemaal alleen, want haar zusje is voor hare gezondheid buiten. Maar Ina is een heel kordaat ding en weet zich te helpen. Op school maakt ze kennis met een meisje Pop Feenstra, een nuffig, eenig kindje. Toch worden die twee vriendinnen en hebben wederkeerig een goeden invloed op elkaars karakter. Het is een aardig en vlot verhaal.

Trautwein (F.) *De Bengels van den Dokter.* (195) f 1.20. De Spaarnestad, Haarlem.

Wel, dit boek is door en door Katholiek en de goede lessen worden er zeker niet in vergeten. Maar geen enkele jongen zal het vervelend of te prekerig vinden. En dat komt omdat Trautwein niet enkel goed Katholiek is, maar ook een goed schrijver. Keurraad en evulgetur.

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst en Wijsbegeerte

Przywara S. J. (Erich) Liefde. De grondslag van het Christelijk Leven, uit het Duitsch door J. Jorna S. J. (117) f 1. H. J. Koersen, Amsterdam.

Een bijzonder opwekkend boek voor het geestelijk leven, maar de vertaler zegt er bij, en zeer terecht, dat de lezing niet is voor iedereen.
De beschouwingen zijn zoo oorspronkelijk en diep, dat alleen Priesters, Religieuzen en ontwikkelde Leeken zich aan de lezing of liever aan de overweging mogen wagen. Maar, die zien dan ook hun moeite ten volle beloond.

Meersdom. Red. (Cyr.) Zielevoedsel. Spreekwoorden aan godvruchtige Christenen uitgelegd. (129) 7 fr. Alfonsus-Drukkerij, Esschen.

Malsch Vlaamsch van inzicht (hollandsch van taal) en Poirtersch populair en pakkend. Fijn om te overwegen voor zich zelf en voor de geestelijken aanlokkend om er heerlijke toespraakjes van te maken.
Aardige spreekwoorden, die wij niet kennen, en die ik in Vlaanderen ook nooit heb gehoord. b. v.: Die eiërs wil hebben, moet het kakelen der hennen verdragen — Waar de koei is vastgebonden, daar moet ze grazen — Alle kinderen zijn juweelen, maar niet alle ouders zijn diamantslijpers. Vooral dit laatste, alle paedagogie in één regel! —

Kleene (Dr. Paul) Wet en Geweten. (226). J. J. Romen, Roermond.

Dit proefschrift van Dr. Kleene is niet alleen van theoretisch maar ook van practisch belang.
De schrijver behandelt het dualisme van wet en geweten, van objectieve orde en subjectieve overtuiging. Beter in elk geval orde, zij het ook een gebrekkige, dan wanorde en anarchie en het wijken voor allerlei persoonlijke opvattingen. De ketterij, hetzij in de Kerk, hetzij in den Staat, is ten slotte het ernstigste en zwaarste vergrijp, wijl een aantasting of negatie der orde in haar diepste wezen.
Dus: de orde als domineerend beginsel, maar daar naast ook het verstandelijk besef dat onze menschelijke orde niet altijd de juiste is, maar wel in strijd kan zijn en vaak ook is, met een betere en hoogere orde. En daarmede heeft de menschelijke wetgever rekening te houden.

* * * De Dominikanen te Zwolle. (98) J. Waanders, Zwolle.

De Katholieken van Zwolle hebben den dag herdacht, waarop vóór 25 jaren de Dominikanen, na een afwezigheid van bijna drie eeuwen, zich weder vestigden in hun midden. Als een bewijs van dankbaarheid hebben eenige paters met medehulp van den Rijksarchivaris Dr. M. Schoengen hunne Studie's in dit boeksken saamgebracht en belangstellenden aangeboden.

Letteren en Kunst

Roovere (Anthonius de) Een keus uit zijn werk. Met Inleiding en Aanteekeningen van Th. de Jager. (110) f 1.50. „De Waelburgh", Blaricum.

De Roovere werd geboren te Brugge omstreeks 1415 en overleed 16 Mei 1482. Hij, dichter en bouwkundige, heeft zijn vaderstad gekend in de dagen van haar grootste welvaart, en ook haar achteruitgang en verval meegemaakt. De bekwame inleider vertelt U van hem wat er te vertellen is, en geeft een fijne keus uit zijn werk, dat literatoren niet mogen versmaden.

Brom-Struick (Willemien) Reidansen, verzameld door . . . . Verlucht door Pol Dom. (79) f 1.90. W. L. & J. Brusse Rotterdam.

Wie verleden jaar de Duitsche jongelingen en meisjes hun prettige en frissche gemeenschapsdansen hebben zien uitvoeren, zullen de poging toejuichen om die ook in ons land ingevoerd te krijgen. Men is er trouwens practisch reeds mee bezig.
Professor Brom schrijft een ernstige inleiding. Zoo ernstig zelfs dat hij vraagt: „Waarom deze ernstige toon naar aanleiding van het simpele dansen? Omdat het spel nu eenmaal de hoogte óf de laagte van onze geest vertoont en dus een hervorming van de dans onmogelijk valt zonder verandering van levensstijl."
En ofschoon wij daarvan nu nog niet zoo héél vast overtuigd zijn (de komedie is groot onder de menschheid) moeten wij toch erkennen dat er niets te verliezen en alles te winnen is.
Een heilzame reactie tegen de lompe negersprongen en de onkuische havendansen, die burgerrecht hebben verkregen.

Hutschenruyter (Wouter) De Geschiedenis van het Orkest en van zijn Instrumenten. ( ) f 1.50. Mij. van G. en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Zij die belangstelling voelen voor de toonkunst zullen door dit inleidend boekje wellicht dieper willen ingaan op het onderwerp en vinden dan op blz. 173 en v. v. een opgaaf van literatuur, waarin zij alles vinden kunnen wat zij zoeken.

Salomons (Annie) Over mooie Boeken. Letterkundige Opstellen (247) f 1.40. Mij voor G. en Goedk. Lectuur, Amsterdam.

Wij komen op dit boek nog eens uitvoeriger terug. Al zijn wij in onze waardeering het niet altijd eens met de schrijfster, wij zouden haar oordeel toch niet gaarne missen.

Huizinga (J.) Tien Studiën (358) f 7,50. H. Tjeenk Willink, Haarlem.

Dit is slechts een voorloopige aankondiging, want de studieën van den knappen essayist verdienen nadere beschouwingen. We laten hier alleen de titels volgen:

I. Uit de voorgeschiedenis van ons Nationaal Besef. II. De Beteekenis van 1813 voor Nederl. Geestelijke Beschaving. III. 1. Hugo de Groot en zijn Eeuw. 2. Grotius' Plaats in de Geschiedenis van den menschelijken Geest. IV. Van Instituut tot Akademie. V. Het Ontstaan van het Engelsche Parlement. VI. Rosencrantz en Guildenstern. VII. Engelschen en Nederlanders in Shakesperae's Tijd. VIII. Een merkwaardig Bijgeloof: Onnoozele Kinderen als Ongeluksdag. IX. Bernard Shaw's Heilige. X. Het Probleem der Renaissance.

Mourik-Broekman (M. C. van) Americaansche Cultuur en Praktijk. (175) f 2,25. A. W. Sijthoff, Leiden.

Wie een of twee jaar in Amerika heeft gewoond, vindt bij dezen schrijver ongetwijfeld vele der vragen herhaald, die hem door het hoofd hebben gespookt, en waarop hij waarschijnlijk nooit een afdoend antwoord heeft ontvangen.
Dit boekje zal hem veel, niet alles, duidelijker maken.

Kunst-Nijverheid

Scheibeek (W. H.) Kruissteekborduursel. (42) f 0.90. Met 184 afbeeldingen en twee aan beide zijden geïllustreerde handwerkbladen.

Wessem (H. J. van) Haken. (44) f 0.90. Nieuwe Handleiding tot het aanleeren van het Haken.

Wessem (H. J. van) Breien. (43) f 0.90. Nieuwe handleiding tot het aanleeren van het Breien.

Weinbeek (J.) Kunst-Breien. (42) f 0.90. 73 nieuwe patronen voor gebreide kanten en kleedjes bebenevens een technische beschrijving.

Gebr. Kluitman, Alkmaar.

Deze vier boekjes van de nieuwe Serie Handwerkboeken geven in handig formaat, vele nuttige wenken en practische raadgevingen voor liefhebsters van

handwerken. De patronen zijn duidelijk en smaakvol en de toelichting voor iedere vrouw, die eenigszins idée van handwerken heeft, duidelijk en gemakkelijk te begrijpen.

Essays

Brugmans (Prof. dr. H.) De buitenlandsche Poltiek van het Britsche Rijk van omstreeks 1870 tot 1914. (160) f 2.90. Sijthoff, Leiden.

Een merkwaardig gedocumenteerd en objectief geschreven boek. Schrijver komt tot de conclusie: „Dit is wel het meest tragische in den toestand van het Duitsche volk, dat het ten oorlog werd geleid door mannen, die den vrede oprecht wilden, maar door hun onberaden maatregelen den oorlog onvermijdelijk hebben gemaakt. Maar ook — welk een tragiek ligt er in het lot van het Britsche volk, dat den vrede tot het uiterste wilde handhaven, totdat de oorlog juist daardoor onvermijdelijk werd."

BERICHT.

Na de schaamtelooze poging tot oplichting, waarvan wij, een paar jaren geleden, de slachtoffers dreigden te worden, hebben wij in overeenstemming met den tijdelijken uitgever, de uitgave van BOEKENSCHOUW toevertrouwd aan menschen, wier rechtschapenheid boven allen twijfel verheven staat. Wij verzoeken derhalve onze lezers vanaf heden nota te willen nemen van het NIEUWE ADRES van ADMINISTRATIE:

UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL „FOREHOLTE"
VOORHOUT (BIJ LEIDEN).

Daarheen zende men alle aanvragen voor abonnementen, adresveranderingen, klachten over bestelling enz.

Boeken ter bespreking, artikelen enz. uitsluitend aan de **Redactie** Heerengracht 415 te Amsterdam.

A. GIELEN, S.J.

„Zij" en Gij!

door SACERDOS

De Redactie heeft gemeend dit artikel van Sacerdos, ons toegezonden voor de paedagogische rubriek, liever eene plaats te geven, waar het aller belangstelling kan trekken. Want het vraagstuk, dat hier wordt behandeld, verdient inderdaad de aandacht van ontelbaar velen.

In dit Tijdschrift verwees ik verleden jaar naar eenige Duitsche, nieuwverschenen boeken, die het sexueele vraagstuk onder het een of ander aspect behandelden. En ik noemde toen ook den naam van pater *Hardy Schilgen,* die werkelijk op dat gebied ons iets goeds had te bieden en in zijn raadgevingen en inlichtingen de uitersten wist te vermijden: te voorzichtige vaagheid en te ruwe oprechtheid.

Ik weet niet of mijne vroegere bespreking den heer E. de Panasse Mouwen bewogen heeft een der genoemde en geprezen boeken te gaan vertalen. Dan prijs ik mij gelukkig. In elk geval is het nu een feit, dat wij door zijne zorgen zijn voorzien van eene keurige Nederlandsche uitgave: „Zij" en Gij. *De Verhouding van den jongen man tot het jonge meisje.*[1])

Onze literatuur, ik bedoel de Nederlandsche, heeft naar mijn weten maar zelden en dan altijd maar ter loops dat onderwerp aangeraakt. En naar het schijnt, geldt hetzelfde voor Duitschland, waar anders, vooral in de laatste jaren veel sexueele voorlichting wordt gegeven, niet altijd echter op eene gelukkige wijze.

Pater Schilgen zegt ten minste: „Waar tot dusverre van Roomsche zijde, geen boek verschenen is, waarin dit vraagstuk (nml.: de verhouding tusschen den jongen man en het jonge meisje) diepgaand en veelzijdig behandeld wordt, rijpte in mij het plan, de gedachten, die ik in besprekingen en voordrachten met jongelieden behandeld had, schriftelijk vast te leggen, ten einde daardoor vele anderen met raad ten dienste te kunnen zijn."

En dan laat hij er zeer terecht op volgen: „Vóór alles is dit vraagstuk er een van zielzorg en opvoeding, en derhalve is de katholieke priester allereerst bevoegd tot het beantwoorden daarvan, wanneer hij zich daarbij slechts op de hoogte stelt van het resultaat der onderzoekingen op dit gebied bij andere takken van wetenschap."

Wijselijk overlaadt Pater Schilgen zijn boek niet met te veel resultaten uit andere wetenschappen, maar hij geeft toch voldoende

---

[1]) *„Zij" en Gij.* (172 bldz.) f 1.50. Drukkerij Missiehuis Steil (L.)

namen en uitspraken van gezaghebbende geleerden, waar men een houvast aan heeft.

Ik vermoed vast, dat ieder normaal onderlegd priester wel zoowat alles weet wat hem in dit boekje wordt medegedeeld, en waarschijnlijk meer en in nauwere détails.

Als het hem dáárom onbevredigd zou laten, dan heeft hij stellig een paar dingen over het hoofd gezien: den juisten toon, de logische methode en de betrekkelijke volledigheid dezer verhandeling voor jongeren, die gemakkelijker er toe zullen komen aan hun leiders nadere verklaringen te vragen.

Dat is iets wat niet onderschat moet worden, want zonder de twee eerste eigenschappen is het kiesche onderwerp met geen mogelijkheid te behandelen zonder gevaar van schade te berokkenen.

De logica van het plan ligt dadelijk voor onze oogen, als wij de titels der verschillende hoofdstukken eenvoudig naast elkaar leggen: „Een blik in het Scheppingsplan der Goddelijke Voorzienigheid. — Gij zult niet! — Dwaalwegen. — Zelfverzwakking. — Jeugdliefde. — Ongeoorloofde verhouding. — Verboden gelegenheden. — Ridderlijkheid. — De levensgezellin. — Maagdelijkheid. — En gij? —"

En de toon?

Laat ik enkele grepen doen uit de inleiding.

„Mijn beste jonge vriend! Een ernstig vraagstuk zullen wij met elkander gaan bespreken. Het vraagstuk is zelfs zeer ernstig. Van de wijze, waarop gij het oplost, hangt ontzaglijk veel af. Alleen de juiste oplossing kan U tevredenheid brengen, het heerlijke gevoel, ridderlijk gehandeld te hebben en een geluk dat door geen berouw vergald wordt .... "

„Het is bovendien een vraagstuk, dat gij niet kunt overslaan. Gij *moet* binnen korten of langen tijd uwe houding in dit opzicht bepalen. Het is van groot belang dat gij in rustige uren overweegt, welk besluit gij in geval van bekoring te nemen hebt; en dat gij hiermede niet wacht tot het oogenblik waarop u eene bekoring treft. ...."

Als een trouwe vriend, die het goed met U meent zou ik gaarne uw gids willen zijn. Gij moet mij niet blindelings volgen; ik wil dat gij *zelf inziet en erkent,* wat de juiste oplossing is, opdat gij deze uit diepe overtuiging, op uw eigen ziel zult toepassen."

Voor wie is dit boek nu eigenlijk? Priester, onderwijzer, ouders kunnen allen er hun voordeel mee doen. Maar als zij precies weten wat er in staat, zullen zij zich verder tot taak stellen, te zorgen dat het in handen komt van jongelieden, voor wie het tijd wordt hunne houding te begrijpen en te regelen tegenover het andere geslacht. Maar hier ontbreekt een bruggetje over de beek. Wannéér is die tijd er?

Voor den een kan het natuurlijk iets vroeger of later zijn. Dat hangt af van persoonlijkheid, van karakter en temperament,

van de omstandigheden niet het minst. Kent men al deze accidenten dan is een advies niet moeielijk te geven.

En als ik in het algemeen zou moeten spreken, dan durf ik zeggen als priester met een rijke ervaring juist in deze aangelegenheden (het worde nederig en in eenvoud gemeld): Voor een jongeling van ongeveer achttien jaren is de tijd gekomen, want hij moet weten vóór de bekoringen komen.

Men bedenke: overdreven voorzichtigheid kan ook wel eens jammerlijke nalatigheid zijn. En men bedenke ook nog eens wat Hardy Schilgen zelf zegt: In hare onervarenheid en onbedachtzaamheid ziet de jeugd meestal de ontzettende gevolgen niet, waartoe een ondoordachte stap leiden kan en dikwijls leidt. Dat zij op dwaalwegen waren, zien velen eerst uit de puinhoopen.

Eén ding weet ik héél zeker: ik zou nooit een jongen man de wereld in laten gaan, naar Universiteit, naar kazerne, naar groote vrije stad zonder toezicht, zonder hem dit boek te hebben laten lezen, in de hoop dat hij dan eigener beweging eens met mij kwam praten en ik gelegenheid kreeg misschien enkele punten (b.v. over de vormen der verleiding) nog wat scherper toe te lichten.

Men begrijpt: ik beveel dit werkje van ganscher harte aan en dank den schrijver en vertaler uit naam van velen, die mij dat niet hebben opgedragen, maar het zullen doen zoodra zij dit ernstige en gezonde boek hebben gelezen.

Twee Kunstenaars.

door W. WIEGMANS.

Het Maandschrift „Op de Hoogte" wijdt een afzonderlijk uitgegeven studie aan: *Prof. R. Roland Holst, Muurschilder, Glasschilder, en Sierkunstenaar* en vraagt daarvan een bespreking.

Als dankbaar oud-leerling van dezen vereerden leeraar en eminenten mensch, wil ik gaarne op deze uitgave de aandacht vestigen en verklaren dat ik den tekst van A. van der Boom in geen enkel opzicht anders zou wenschen.

En dat komt, omdat ik zelf mij bezield weet met dezelfde gevoelens als van der Boom. Deze zegt al dadelijk: „ik wil het daarom direct verklaren, dat wat hier volgt, geschreven is uit appreciatie en — het gevaarlijke woord moet er nu meteen maar uit — uit

bewondering voor den kunstenaar, die sinds vele jaren de wegbereider, maar tevens de dienaar was der monumentaal decoratieve kunst."

Appreciatie en bewondering en .... dankbaarheid voorwat ik van hem heb geleerd zou ook mijn pen hebben bestuurd.

Ik hoor hem nòg zeggen: „Kerkschilder te mogen worden, muren te hebben, waarop je het hoogste kunt uitbeelden, daar zou je voor over hebben, droog brood te eten."

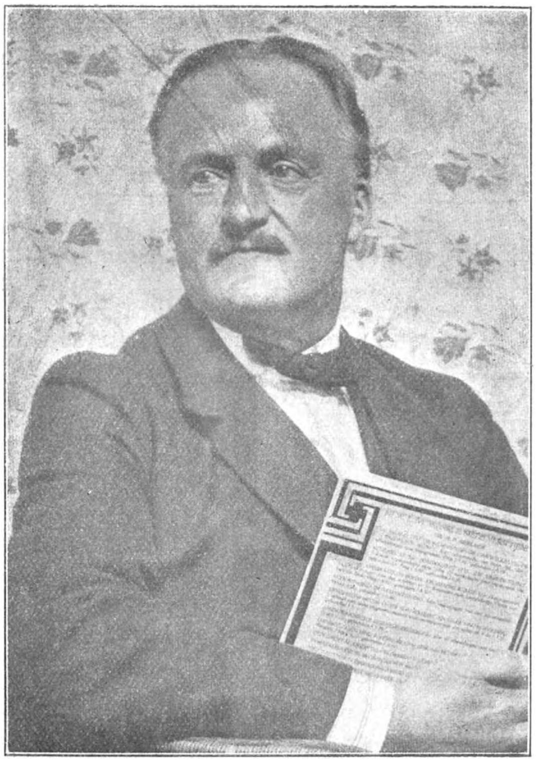

Nog in 1917 schreef hij: „wat wij zouden wenschen, dat is: weidsche schilderingen te maken, die het zedelijke leven van een vrije samenleving verheerlijkten en in beeld brachten op muren, die edel van bouw en afmeting waren. Wat wij zouden wenschen zou zijn, om in grootsche gebouwen glasschilderingen te maken, zóó, dat wij het kleurig beeld van het ideaal dichter bij de menschen en verder van de oneindigheid af zouden brengen; wat wij zouden begeeren zou zijn, om mozaieken te maken, zóó, dat waar onze voeten gaan, de schoonheid van bloeiende druiven te vinden zou zijn maar tegelijk ook de vastheid van de geschreven wet."

„Maar de maatschappij waarin wij leven, gooit ons soms slechts toe een stukje van een stadsmuur, of de muur van een afbraak, een plaatsje achteraf. Welnu. de beste raad, dien ik kan geven is deze: laten wij er al onze liefde, al onze kennis, al onze kracht aan geven. Laten wij trachten ook in werk dat nietig schijnt, van onze liefde te getuigen voor het schoone ambacht en voor den stillen droom."

Al deze wenschen heeft hij, misschien wel minder dan hij zelf wilde, toch in vervulling zien gaan. Men denke maar aan de wandschilderingen in Berlage's Beurs, in het Gebouw van den

Diamantbewerkers Bond aan zijn ramen in de Aula van het Amsterdamsch Lyceum, in de traphal van het Haarlemsche postkantoor en het groote, nog niet voltooide Evangelistenraam (dat wel sterk herinnert aan dat van Toorop in Nijmegen) van den Utrechtschen Dom.

R. N. Roland Holst werd geboren in 1869, ontving zijn opleiding van den onlangs overleden Allebé aan de Amsterdamsche Academie, waar hij in 1918 werd benoemd tot hoogleeraar in de compositie en thans de leiding heeft als directeur.

Roland Holst behoort ook tot onze zeer goede prozaschrijvers naar algemeen gevoelen van meer bevoegden dan ik. Zijne *Overpeinzingen van een Bramenzoeker*, een bundel kleine stukjes proza, wordt door Arthur van Schendel hoog geprezen om de pracht van taal, ongekunsteldheid en logische structuur.

Zijn boek *over Kunst en Kunstenaars*, verzamelde opstellen van over twintig jaren schrijvens is voor mij een „livre de chevet", dat mij bij ieder openslaan weer iets nieuws openbaart.

Als een bewijs van het onvergelijkelijke meesterschap over de techniek van dezen schepper van monumentaal decoratieve kunst, toon ik hier de portretteekening van zijne echtgenoote, onze grootste dichteres Henriette Roland Holst van der Schalk. En tenslotte spreek ik de hoop uit, dat de directeur Roland Holst den kunstenaar niet in den weg moge staan. „Want" (herhaal ik met de eigen woorden van V a n d e r B o o m) „het is inderdaad verheugend te kunnen constateeren, dat diens scheppende arbeid in deze wereld van dissoneerend geschreeuw en gesnoef, als een onaantastbare macht langzaam maar zeker tot erkenning is gekomen."

De Oostersche Vrouw. *)

door JOHN SCHILTE.

De Westersche Eva's hebben vaak 'n groot meêlijden met hun Oostersche zusters. Zij spreken dan met groote woorden en afkeurende gebaren over de positie van de Oostersche vrouw in de samenleving. En men stelt zich die brons-bruine vrouwen voor, als afgetobde ezelinnetjes, gespannen voor de huiselijke wagen, waarop de man in alle wreedheid de zweep zwaait.

En de Westersche, geëmancipeerde vrouwen gaan haar lot met dat van die andere vergelijken, en ook, haar meêlijden groeit aan.

Maar nu komt 'n Oosterling met zijn oordeel.

Rabindranath Tagore vertelt zijn meening over de maatschappelijke positie en 't lot van z'n vrouwelijke landgenooten.

Al vóór de vrouwenbeweging hier opgang maakte, was Tagore 'n feminist. Hij hemelt in bezielende woorden de schoonheden en hoedanigheden van de vrouw op. Hij zegt, dat „geen minder gepaste gedachte of academische gedachtenwisseling 't rythme van 'n vrouwenleven verbreken kunnen. De vrouw is volmaakt!" Of deze laatste, wel wat erg hyperbolische bewering waar is, ben ik zoo vrij en ongalant, in twijfel te trekken. Want Tagore zegt dit niet speciaal van de Oostersche vrouwen, maar van de vrouwen in 't algemeen. Maar enfin, dichters vergelijken ook vrouwen dikwijls met bloemen en andere mooie dingen. Dus.... men weet!

Doch, wanneer Tagore gaat spreken in 't bijzonder over de Westersche vrouwen, bekoelt z'n enthousiasme.

„Als buitenstaander oordeelend voel ik, dat, zooals de Europeesche beschaving nu voortgaat, de vrouwen voortdurend ongelukkiger worden. De vrouw heeft in de maatschappij de dienst als de middelpuntzoekende kracht bij planeten. Maar in Europa blijkt deze kracht van vrouwelijke energie vruchteloos om weerstand te bieden aan de centrifugale kracht van de waanzinnige maatschappij. De mannen zoeken schuilplaatsen in afgelegen hoeken en gaten van de aarde; zij worden gedrukt door de vreeslijke worsteling om 't bestaan, welke voor 'n gedeelte ontstaan is door kunstmatig geschapen behoeften.

In Europa wordt een man totaal onwillig om zichzelven een gezin op den hals te halen; als gevolg daarvan zijn de gezinsplichten van de vrouw aan 't afnemen.

---

*) *Rabindranath Tagore* door Noto Soeroto. W. Versluys, Amsterdam.

Deze wanklank in de sociale harmonie is, naar mij voorkomt, de voornaamste reden, waarom de vrouw in 't Westen voor gelijke rechten met den man vecht.

De vrouwelijke karakters in vele van Ibsen's stukken toonen wrevel tegen den huidigen staat van zaken, terwijl de mannelijke karakters dezen steunen. Dit brengt iemand er toe te denken, dat

de positie van de vrouw in de hedendaagsche Europeesche samenleving geheel misplaatst is. De man heeft er 'n afkeer van om een tehuis voor de vrouw te bouwen en is tegelijkertijd hardnekkig om haar gelijke rechten toe te staan, welke haar in staat stellen het strijdperk van vruchtdragende arbeid binnen te treden."

Noto Soeroto, die met Frederik van Eeden, Tagore in ons land heeft geintroduceerd, zegt dat Rabindranath, als opvolger der sociale hervormers Ram Wohan Roy e. a., zijn aandacht wijdde

aan de verheffing van de toestand der vrouw in Indië, door middel van opvoeding.

„Het is onmogelijk," aldus Tagore, „voor een vrouw in een Europeesche familie om de verschillende volmaaktheden te bereiken, welke een vrouw kan doormaken in een Hindoe-tehuis. Daarom wordt het een ernstig ongeluk geacht in Engeland een ongetrouwde

RADEN MAS NOTO SOEROTO.
NAAR EEN BRONS VAN ALTORF.

vrouw te zijn. Haar hart wordt zuur, en ze vindt troost in het oppassen van jonge hondjes of het doen van „barmhartigheid" en „maatschappelijk werk."

Ik ben bang dat de hedendaagsche beschaving van Europa onmerkbaar zich uitbreidt over de onvruchtbare zône van het maatschappelijk leven. De buitensporige overvloed van weelde-artikelen verstikt de ziel van het tehuis — het tehuis dat juist de verblijfplaats der liefde, teederheid en weldadigheid moet zijn —

iets, dat boven alles het wezenlijkste is door de gezonde ontwikkeling van het menschelijke hart. In Europa verdwijnen de tehuizen en de hotels zijn in aantal toenemende..........

Zóó is in het kort de toestand van de vrouw in het Westen. En wanneer Engelsche philantropisten krokodillentranen storten over den „ellendigen toestand der vrouwen in Indië," dan sta ik verstomd over zulk een verspilling van sympathie, vooral als die zulk een zeldzaam iets is als bij Engelschen.

Onze vrouwen doen onze huizen glimlachen van zoetheid, teederheid en liefde......

Wij zijn heel gelukkig met de godinnen van onze huishouding, en zij zelf hebben ons nog nooit van hun „ellendigen toestand" gesproken.

Zonder twijfel, wanneer een Engelsche dame de kleine vertrekken ziet met het ruwe ameublement en de ouderwetsche schilderijen in het vrouwenverblijf, dan trekt ze dadelijk de conclusie, dat de mannen de Hindoe-vrouwen tot slavinnen hebben gemaakt, maar ze vergeet, dat we allen tesamen op dezelfde wijze leven. We lezen Spencer, Ruskin en Mile, we geven geïllustreerde bladen uit en schrijven boeken, maar we zitten op een matras op den vloer, en we gebruiken een aarden olie-lampje om er bij te studeeren.

We hebben geen sofa's of hoogop gestoffeerde stoelen, maar we voelen ons niet ongelukkig dat we die niet bezitten. Maar terzelfder tijd zijn we geheel en al in staat om lief te hebben en bemind te worden.

De Westersche volken houden van huisraad, vermakelijkheden en weelderigheden van 't leven zóózeer, dat velen onder hen er niets om geven echtgenooten te hebben, — en zoo al gehuwd, dan positief geen kinderen. Bij hen gaat gemak boven liefde, terwijl liefde en een tehuis de hoogste dingen in ons leven zijn.

„Daarom moeten we vaak gemakken opofferen, opdat we kunnen genieten van het leven thuis en van liefde."

Als pendant hierbij past heel goed dat brokje reisbeschrijving van Jean Paul.

„Hebben jullie geen vrouwen," vroeg Jean Paul aan 'n ouden Turk, „die net zoolang uit 'n modewinkel koopen, tot haar eigen man en koopman z'n winkel moet sluiten?

Is er niemand onder uwe vrouwen, die 'n reuzin wil zijn, om ineens 'n heel modemagazijn te kunnen om- en aanhangen, om daardoor alle sultane's ineens de loef af te steken? Zijn er dan in dit land geen oude, leelijke vrouwen, die zich door kleeren en tooisels in 'n wel uitgevoerd titelprentje voor 'n opdracht aan 't manlijk oog willen herscheppen, of haar jonge dochters voor 'n lenteroosje houden, om aan den December-boezem te steken? Hebben jullie dan geen onbekeerbare pronkzottinnen, geen geblankette plaaggodinnen........?"

Maar de oude Muzelman was al lang, uit afschuw, weggeloopen!

Nalatenschap van Victor Hugo

door ALPHONSE PRADIER

De literaire nalatenschap van Victor Hugo, welke zonder tusschenkomst van den oorlog vóór 1920 aan het publiek zou zijn afgedragen, wordt, naar de geruchten loopen, misschien nog dit jaar in zijn

geheel gepubliceerd. Of dit geweldige werk aan de verwachtingen zal voldoen, wordt niet zonder reden betwijfeld. Maar de wil van den overledene was formeel. Hugo, die leefde van 1802 tot 1885, bepaalde reeds op 73-jarigen leeftijd dat alles wat hij aan geschriften mocht achterlaten, zou worden uitgegeven. Dat had heel wat meer in dan men zoo oppervlakkig zou denken: het was letterlijk een „mer à boire".

Want de dichter had de gewoonte al zijn plannen, zijn invallen, zijn verbeteringen en plotselinge fragmenten te noteeren zonder eenige orde. Hij zou dat later wel regelen. En het werd een berg van materiaal, want Hugo was een geweldig werker, altijd bezig. Tegen 5 uur stond hij gewoonlijk op en schreef den ganschen morgen. 's Nachts als hij ontwaakte, had hij zelfs zijn papier en potlood bij de hand, indien hem iets te binnen schoot.

Men vond bij den dood dan ook een enormen voorraad, maar door Victor Hugo nog schematisch geördend in drie afdeelingen: 1^0 Oeuvres terminées, 2^0 Oeuvres en partie achevées, 3^0 Notes, ébauches, fragments.

Men wist dat het Hugo's plan was, deze laatste te verzamelen in het noodige aantal banden onder den titel *l'Océan.*

Maar Paul Maurice had een ander en beter plan: hij dacht over een nieuwe definitieve uitgave der opera omnia, waarin veranderde of toegevoegde tekst zou worden gebruikt, en wat er dan verder mocht overblijven zonder verband, op te nemen in *l'Océan.*

De moedige Maurice was 84 jaren toen hij in 1902 het contract tot deze uitgave met de Imprimerie Nationale teekende.

Maar, hoe moeielijk en omslachtig ook het werk was, geholpen door Gustave Simon, zette Maurice met onverzwakten ijver door. Maar in 1905 stierf hij plotseling. Vijf deelen waren gereedgekomen, nog 39 moesten verschijnen. Maar ook Gustave Simon gaf de taak niet op en heeft al meer dan twintig jaren van zijn leven besteed aan hare voltooiïng. Zal hij het voleindigen of een ander?

Men denkt aan de slaven der Pharao's, die hun leven versleten in het bouwen der grafmonumenten voor hun meesters.

Fransche Boeken.

Andé (Jeanne) LE FILS UNIQUE.

Een ernstige roman, waarin gewezen wordt op ernstige plichten. Een rijke boer wil maar één zoon hebben, uit vrees dat anders zijn bezit zal verbrokkeld worden. Hij wil ook dat zijn zoon trouwt met het rijkste meisje, zonder verder te letten op hare gebreken.

Het huwelijk wordt ongelukkig, de man komt weer in relatie met eene vriendin, die nu getrouwd is. Dreiging met echtscheiding. Maar alvorens het zoover is, sterft de man een stichtenden dood. De vader die maar één kind wenscht, voelt zich alleen en neemt nu een kind aan van zijn broer, die een talrijke familie heeft te onderhouden.

Een goed boek, maar voor lezers met wat levenservaring.

Boulerger (Marcel) ELOGE DU SNOBISME. 5 fr. Hachette.

't Is eene ironie van veler menschen zucht om anderen, maatschappelijk hooger staanden, zoo goed en zooveel mogelijk na te apen. Men leest het boekje om de luchtige geestigheid en den echt Franschen, speelschen spot, waarmee hier een loopje wordt genomen met licht belachelijke maniertjes en manietjes.

Bost (Pierre) CRISE DE CROISSANCE. fr. 12.50, Nouvelle Revue Fr.

Een meisje komt ten val. De schrijver stelt het voor of de moeilijkheden der puberteitsjaren de fout min of meer onvermijdelijk maakten. Onbetamelijkheden van Bost komen niet voor. Hij schijnt het zelfs heel goed te bedoelen en laat het over aan meer bevoegden te oordeelen of dit boek voor „jeunes filles" is? Waarop wij antwoorden: beslist niet; maar ouders kunnen er wellicht iets uit leeren.

Burnet (Etienne) LA PORTE DU SAUVEUR. 12 fr. Rieder.

Deze aldus genoemde Porte is een eere poort van Moskou, die in het kroningsceremonieel der keizers betrokken was. Hier is de titel symbolisch en leidt ons in het Rusland der revolutie en de schijver toont haar ons van verschillende gezichtspunten. Als geschiedenis is het boek buitengewoon interessant, maar 't is meer geschiedenis dan roman.

Carco (Francis) DE MONTMARTRE AU QUATIER LATIN. 12 fr. Albin Michel,

Carco beweegt zich het liefst op den buitenkant der samenleving, en heeft het meest aandacht voor de ongure of vervallen typen, die zich daar bewegen.

Aan een Amerikaansch reporter heeft hij zelf eens bekend, dat hij nu zijn brood verdiende met het vertellen van histories, die zijn ouders aan tafel niet geduld zouden hebben. Een triestig vak.

In bovenstaand boek verhaalt de schrijver ons van zijn eigen bohémien-leven, van wat hij heeft gezien en gehoord.

Voor een rijperen lezer is dit alles zeer interessant. En nergens eigenlijk is de beschrijving grof of stuitend.

Duhamel (George) JOURNAL DE SALAVIN. 12 fr. Mercure de France.

Salavin is een ongeloovige, maar hij meent, dat hij zonder God ook wel heilig kan worden. Hij bestudeert de levens der heiligen en tracht langs natuurlijken weg zich ook de deugden van ootmoedigheid, liefde, zachtmoedigheid en rechtvaardigheid eigen te maken. Maar hij raakt in een toestand van overspanning en zijn onderneming mislukt jammerlijk. In dit dagboek schrijft Salavin ook zijn bezwaren en objecties tegen het geloof, Hij zelf weet en geeft dus ook geen oplossing. De lezer moet derhalve ontwikkeld genoeg zijn om de opgeworpen en niet opgeloste moeilijkheden te kunnen weerleggen.

Farrère (Claude) LE DERNIER DIEU. 12 fr. Flammarion.

Met groote fanfare werd dit boek van den mode-schrijver door de pers aangekondigd. Farrère zelf vertelde, dat hij er veertien of vijftien jaren over gedacht had. Als 't waar is, heeft hij al die jaren niet veel beters dan vuile gedachten gekoesterd.

Lugan (A) HORIZONS D'AMES: *Francis Jammes, Maurice de Guèrin, Charles Mourras, Mare Sagnier, le P. Louis de Colomie, Parodi, Ozonam, Mgr. Mignot, Cardinal Gibbons, Cardinal Amette, Mgr. Laguarda, Cardinal Mercier, le P. Vincente.*
9 fr. Editions du monde Nouveau. (Boulevard Raspail 42.)

Lugan heeft zich onderscheiden als een scherp polemist. Hij doet zichtbaar pogingen om zoo onpartijdig mogelijk te zijn. Hij is streng voor Mouras (wat wel begrijpelijk is) en tegemoetkomenb voor Mare Sagnier, hetgeen nier wil zeggen dat hij blind is voor de gebreken van deu laatste en de goede hoedanigheden van den eerste. En als de lezer nu ook zoo verstandig is niet alles blindelings van Lugan aan te nemen, kan hij profijt hebben van deze uitgave.

Anthonie Trollope

door G. FRIEND

Het is nog maar heel kort geleden dat The Times (L. S.) een hoofdartikel besteedde aan de herlevende populariteit van Anthonie Trollope, dien men zoo ongemoeid in het graf zijner vergetelheid had laten liggen, jaren en jaren lang. Dat verschijnsel van ondergang bij het eene en herrijzenis bij een later geslacht is, zooals men weet en met ontelbare historische voorbeelden bewijzen kan, volstrekt geen zeldzaamheid in de literaire wereld.

Waarom ook? De jongelui, die aan de beurt komen, zijn uit den aard hunner menschelijkheid erg gehaast om de plaats in te nemen, welke naar hun bescheiden meening hun rechtens toekomt en hebben er dan ook niet het minste belang bij de ouderen te helpen handhaven. In de meeste gevallen zijn ze daartoe ook niet in staat. Zij staan vreemd tegenover de geschiedenis, de gebruiken, de gewoonte eener vroegere generatie. welke voor hun eigen tijd al zijn verdwenen en gewoonlijk hebben zij noch de hersens om zich door middel van gezette lectuur weer in te werken in een vroegere beschavingsperiode, noch den tijd.

Het Victoria-tijdperk? Men heeft er het grappige, het lachwekkende van onthouden en daar wil men nog wel eens van hooren, als van iets heel oud-gezelligs. Maar daar heel ernstig op ingaan, en bedenken dat er in die tijden mogelijk ook menschen hebben bestaan, die kunstenaars waren met het woord en die zich gaven met hun gansche ziel en eerlijkheid aan hun kunst, ja, dat weet je wel uit de literatuurlessen, en dat kun je ook fatsoenshalve niet betwisten ter wille van Homerus en Dante en Shakespeare en anderen, die door de heele wereld worden geprezen en door maar heel weinigen worden gelezen.

Maar dan komt er plotseling, men weet gewoonlijk niet hoe, een kentering, soms na honderd of tweehonderd jaren, hetzij toevallig de mentaliteit der menschen weer dichter is genaderd tot die der voorgangers, hetzij er een erkende toongever is opgestaan, wien men in meeblatende kudde naloopt (want nergens is het snobisme grooter dan op het gebied der kunst, vooral die der letteren,) tenzij, dat geldt vooral voor onzen tijd, de jaren zijn verloopen, die het vertaalrecht beschermden en een handige uitgever dat bijtijds in de gaten krijgt.

Met Trollope is dat ook zoo ongeveer gegaan. Een zoeker is alles wat er van en over hem in den loop der jaren is verschenen nog eens grondig gaan napluizen en geeft dan de vrucht van zijn langen arbeid uit in een nieuwste biografie, een ver familielid van den doode, op wien men in stillen trots neerziet, ontdekt wat vergeten papieren, een bundel brieven, die niet konden worden uitgegeven omdat er nog te veel levende personen bij waren betrokken, biedt een boek vol herinneringen aan, de sluimerende belangstelling ontwaakt en de wakkere drukkers beginnen te zorgen voor eventueel te vragen „reprints".

Nu moet men echter niet denken dat de winkelramen hier vol liggen met de romans van Trollope. Zoover zijn we nog niet en zullen we denkelijk ook wel nooit komen.

Ofschoon, in letterkunde kan men nooit weten, wat er te verwachten is.

Maar een feit is het dat er over Anthony weer wordt gesproken en naar ik vermoed, een oud deeltje van den een of anderen roman weer eens voor den dag wordt gehaald. En dan zal de nieuwsgierige allicht ontdekken dat zijn werk toch zoo slecht nog niet was en niet zoo saai als de literatoren, die hoogstwaarschijnlijk nooit een bladzijde van hem lazen, hadden willen doen gelooven.

Misschien ziet men nergens als in Engeland in de romans zoo duidelijk en scherp de zeden en gewoonten en gesprekken uitgebeeld van hun tijd; en in het schilderen van zijn omgeving, het levend en trouw uitbeelden van zijn tijd was Trollope een meester, kan men bijna zeggen.

Hij werd geboren in 1815; zijn moeder was de in haar tijd veel gelezen schrijfster Frances Trollope. Zij nam de pen niet op onder dringende inspiratie, maar om de niet minder dringende

reden: het brood voor zich en haar gezin te verdienen. Reeds vijftig jaar was zij, toen haar eerste boek verscheen.

Na een mislukt verblijf in Amerika keerden de Trollope's naar Engeland terug. Haar man was advocaat, maar een ongeneeslijke ziekte maakte hem de uitoefening van beroep onmogelijk, In plaats van anderer hulp in te roepen, zette mevrouw Trollope zich aan den arbeid en gaf een boek uit over Amerika waarin zij de Yankees op niet bepaald vriendelijke wijze te kijk zette. Het boek wekte ergernis, maar werd daarom des ter meer gelezen. En dan volgden vele romans, die opgang maakten en niet alleen het dagelijksch brood overvloedig brachten maar ook een goeden naam aan de schrijfster.

Haar oudste zoon Thomas waagde zich ook aan de pen, vestigde zich in Italië en liet een paar deelen geschiedenis achter over Florence.

Grooter succes verwierf de jongere Anthonie. Hij was een man van de wereld, vooral zeer practisch, en zocht precies te weten wat het publiek van hem verlangde. Hij bezat een drogen humor en leed allerminst aan overgevoeligheid.

Met psychologie liet hij zich niet veel in, maar hij zorgde er voor dat zijn romanfiguren allerlei groote, liefst politieke vraagstukken bepraten. De lezers stelden daarin veel belang, volgden gaarne zijne redeneeringen, en genoten van zijn typen, meestal Anglikaansche geestelijken en adelijke heeren, maar toch ook andere personen uit zijn gezichtskring.

Het schrijven koste hem niet de minste moeite; op inspiratie behoefde hij niet te wachten; hij ging aan zijn tafel zitten, schreef een bepaald aantal bladzijden en legde kalm zijn pen neer.

In zijn openhartige *Autobiography* zegt hij beslist wat een auteur verschuldigd is aan zijn figuren en aan zijn lezers. Tusschen schrijvers en publiek moet een volkomen vertrouwen heerschen.

„A novel", beweert hij, „should give a picture of common life enlivened by humour and sweetened by pathos. To make that picture worthy of attention, the canvas should be crowded with real portraits not of individuals known to the world or to the author, but of created personnages impregnated with traits of character which are known.

To my thinking the plot is but the vehicle for all this; and when you have the vehicle without the passengers, a story of mystery in which the agents spring to live, you have but a wooden show. There must however be a story; you must provide a vehicle of some sort."

Trollope bleef zijn theorie steeds trouw: hij was nooit gelukkiger dan wanneer hij een moeielijk dilemma had te ontrafelen van maatschappelijken of zedekundigen aard.

Personen en toestanden geven aldus een trouw beeld der toenmalige maatschappij, te beginnen met 1850. Hij was als een gewetensvol kroniekschrijver, wiens aandacht niets ontsnapte, en die zijn verbeelding maar luttel vrijheid liet. Dit laatste maakte de kritiek wakker. Men noemde hem een „mechanisch" schrijver, omdat hij elken

dag een bepaalde portie copie leverde, misschien ook wel omdat men hem te droog en te zakelijk vond.

Behalve romans hebben wij van zijn hand eenige reisverhalen en studies over letterkundigen, b. v. *Thakeray* en *English Men of Letters*. Hij leidde een zeer werkzaam leven; van 1847 tot '67 bekleedde hij eene betrekking bij de Posterijen, daarbij was hij een kranig sportsman, een vurig liefhebber van jagen en reizen. Zijn geestelijk werk had er niet onder te lijden, kwam er niets bij te kort, en zijn zenuwen bleven er gezond bij.

Van zijn vijftig romans zijn wel de meest geslaagde: *The small House of Allingham, The Warden, Dr. Thorne, The last Chronicles*. En dan zijn belangwekkende *Autobiography* waarin hij zijn romans uitvoerig bespreekt en dikwijls aan een zeer strenge kritiek onderwerpt.

Toen hij stierf in 1882 was zijn glorie al sterk aan 't tanen, misschien ook wel door eigen schuld; want hij had zich te oprecht uitgesproken over zijn simpele wijze van werken en zijn nuchter-practischen kijk op het leven.

En nu is opeens de belangstelling voor hem weer ontwaakt. Men ziet in dat zijn werk beter is dan men had vermoed op looze vermoedens, want men kende hem niet meer. De eeuwige wisselingen in de geschiedenis der letteren!

Wordt hij nu wellicht nog niet veel gelezen, er wordt toch al druk over hem geschreven. Onlangs verscheen een boek van Michaël Sadler, een romanschrijver, die geheel werkt volgens de Trollope-traditie. *Commentary* heet zijn boek en daarin geeft hij een levend beeld van den stoeren Engelschman, die zijn land en volk met zooveel begrip en common-sense uitbeeldde. Wie niet eenzijdig wil zijn in zijn literaire ontwikkeling, kan moeielijk nalaten eens met het werk van Trollope kennis te maken en zich wat moeite te geven in diens tijd zich te verplaatsen. Zonder dát kunnen wij nooit de geschiedenis van wát ook genieten, dan alleen voor het land, waarin wij wonen, en voor het handjevol jaren, dat wij zelf als rijpe persoonlijkheid beleven.

Engelsche Boeken.

Murray [D.] DISRAELI (299) 16 sh. Ernest Benn.

Het karakter van dezen schrijver en staatsman heeft men nooit goed kunnen benaderen en na Gladstone zijn er velen geweest, die hem kortweg een „huichelaar" hebben genoemd, „a false man".

En men kan niet ontkennen dat er al te veel momenten zijn in zijn leven, waarop men hem ontmoet als den Janus met twee aangezichten.

Een vriend der kerk, een spotter met haar; een dienaar der conservatieve partij en een scherp hekelaar; een prijzer in het openbaar van instituut, persoon of toestand, en een vijand van dezelfde in zijn particuliere correspondentie, dat was iets wat naar gewone begrippen niet samenging. En tot op den huidigen dag is dat niet opgelost, en is Disraeli een probleem gebleven. Want het is toch geen oplossing te zeggen, dat dit alles voortkwam uit het ras: Disraeli was een jood. Ook Murray voelt voor deze oplossing, maar het is geen oplossing; het is 't verplaatsen van een raadsel van één persoon naar een heel volk.

Ik zal niet beweren dat dit nieuwe boek over Disraeli ons alles opheldert, maar het is toch een uitgave, die menig duister puntje plaatst in heldere belichting.

Grey [Zane] UNDER THE TONTO RIM. (312) 7 sh. 6. Hodder & Stoughton.

Het hoofdmoment van Grey's romans kan men gewoonlijk in een paar woorden samenvatten. Hier gaat het om een jong meisje, dat uitgaat naar het gebergte om de vrouwen wat huishoudkunde en praktijk te leeren. De vrouwen bewonderen haar als leerares en de mannen zien haar enkel als vrouw en vragen: wien zij zal trouwen en wanneer? Maar Zane Grey zou nooit zijn geweldige populariteit gewonnen hebben, als er niet meer achter zijn talent zat. En dat is de eenvoud van samenstelling, het primitive van zijn personen, die altijd iets krachtigs en mannelijks hebben, maar ook zijn belangstelling voor het schoone der natuur en voor het aanlokkelijke van het vrije, ongedwongen en eenigszins wilde leven.

Hay [James] THAT WASHINGTON AFFAIR (254) 7 sh. 6 Herbert Jenkins.

Het verhaal loopt over een revolutietje in midden-Amerika, waar ze min of meer op het maandelijksch répertoire staan. 't Is goed verteld, zit flink in elkaar en men kan den schrijver op geen enkele onwaarschijnlijkheid betrappen. Eene liefdes-episode geeft wat kleur en tint aan het geheel, dat besluit met een onverwacht slot. Onderhoudend.

Knox [Roland A.] THE THREE TAPS, A DEDECTIVE STORY WITHOUT A MORAL. (248) 7 sh.6. Methuen.

De schrijver schijnt een geestelijke te zijn, die dit middel heeft

aangegrepen om ... ja, waarvoor weet ik niet en kan ik ook niet gissen. En als ik de heele geschiedenis analyseer, kan ik, bij geen mogelijkheid achterhalen waarom juist een geestelijke dit boek heeft geschreven, met talent zelfs, dan misschien om te willen getuigen dat hij een „dedective roman" niet zoo'n geest- en zielverwarrende lectuur vindt dan een heele troep paedagogen ons de laatste jaren wil doen gelooven. En dan heeft de man gelijk.

Sandys [Oliver] THE SORCERESS. THE TALE OF A VAMP. (284) 7 sh. 6 Hurst & Blackett.

Toen wij de lezing begonnen, hielden we ons hart al even vast. Want men kan van haar alles verwachten. Wij herinnerden ons ook „de vrouw bij het Haardvuur".

En 't is werkelijk zoo'n zelfde vrouw, die hier ten tooneele komt, een soort vampier die eigenlijk zoo snel mogelijk gezet moet worden in den electrischen stoel. De vrouw Coreo Roberts is een heks in elke beteekenis van het woord. Een rijke erfgenaam haalt zij weg van haar verloofde en in heel korten tijd is ze zijn vrouw. En binnen even korten tijd is ze verliefd op den halfbroer van haar man. Deze kan niet lang weerstand bieden, en wordt haar willoos slachtoffer. Dan begint ze haar man langzaam te vergiftigen en zou haar plan gelukt hebben gezien, als de slimme en waakzame vroegere verloofde het niet had verijdeld. Dan neemt ze de vlucht en sterft een wreeden dood door verbranding. Het is geen opwekkende lectuur, zoo'n roman van een beestmensch. En Sandys schijnt een pervers plezier te hebben in het uitteekenen van dergelijke karakters.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Nu wij van een onzer medewerkers eene bijdrage ontvangen, waarin *Noto Soeroto* wordt genoemd, kan het er wel door dat wij nog even terugloopen naar de December-aflevering van Morks Magazijn, waarin H. Cannegieter vertelt van zijn bezoek bij den dichter.

Noto Soeroto, schoon een Indisch vorstenzoon, is van klein af Europeesch opgevoed. Hij werd geboren 5 Juni 1888 als zoon van Pangéran Ario en Radèn Ajoe Noto Dirodjo, te Djokjakarta. Zijn vader, die zich op velerlei gebied hoogst verdienstelijk heeft gemaakt voor zijn volk, stichtte de Vereeniging voor Hollandsch-Inlandsch onderwijs, het Javaansche studiefonds Darmo Woro en was driemalen voorzitter van het hoofdbestuur van Boedi - Oetomo, eene vereeniging, die van grooten invloed is geworden op het gedachtenleven der inlandsche intellectueelen.

Volgens hem kan Nederland niet zonder Indië (Indonesië, zegt hij liefst) en Indië niet zonder Nederland. Hij stelt zich tot taak deze twee dichter bij elkaar te brengen, te verbroederen.

Hij begon met de juridische studie te Leiden, maar nam dienst bij de huzaren en bracht daar als reserve-luitenant de mobilisatiejaren door. Na afloop hervatte hij de studie niet meer, en om zijn idealen te kunnen dienen werd hij uitgever. Hij heeft nu den boekhandel Adi Poestaka in den Haag en geeft het maandblad *Oedoya* uit, dat een tolk is van zijn streven.

Mr. François Pauwels kan schrikbarend overdrijven, én als schrijver én als advokaat. En wellicht juist door die overdrijving wordt hij vermakelijk en luistert men naar hem en komt tot de meening dat er toch wel een grond van waarheid zit in zijn felle sermoenen. Hij vindt onze letterkunde onwelriekend door hare coterieën en cenakels: „Aan het hoofd van dergelijke litteraire bittertafels staan de „petits-maîtres," opgeblazen halftalenten die alleen werkelijke meesters zijn in de kunst van het wederzijdsche likken en vlooien, het aanknoopen van voordeelige relaties, het wegwerken van critisch-gevaarlijke enkelingen en het bewaren van een vormelijken, ingetogen, semi-professoralen toon! Zelfs trachten ze door huwelijken, 'n soort artistieke inteelt, hun partijmacht te bevestigen.

De aankomende auteur, — mits „diep" en „fijn", hij moet de dingen ook „aanvoelen" — heeft nu het volgende bij zijn debuut in acht te nemen. Schreef hij z'n boek met z'n bloed, dan schrijft hij daarna 'n van honing druipend epistel aan 'n hoofdman. Deze antwoordt per keerende post en geeft hoop. Ligt het eerste presentexemplaar van den uitgever op de schrijftafel des jeugdigen auteurs — vóór hem hangt natuurlijk 'n reproductie van Vincent op oud-Hollandschen lap — dan stuurt hij z'n eersteling met 'n hevig-vleiende opdracht aan den afgod. Deze bedankt hem met een kort, maar waardig woord. Nu gaat de hoofdman spreken met zijn stamgenooten. Deze keuren de honing, smakken met de tong en zeggen: „Uch!".... De hoofdman zwijgt, want de honing ligt hem aangenaam op de door inspiratie gezwollen boezem. Dan gaat het opperhoofd in z'n tent en geeft al spoedig een aangename lucht van zich af. Ten slotte schrijft hij en ontdekt.... het nieuwe talent, dat reeds zoo gracieuslijk zijn litterair gezag heeft gehuldigd. Langzamerhand volgen de overige stamlieden, nadat zij soortgelijke brieven en opdrachten hebben ontvangen, en eindelijk wordt de debutant met 'n aanmoedigend knipoogje tot de intieme lik-festivals toegelaten.

Hoewel bij ons eigenlijk iedereen schrijft, kan men veilig beweren dat er niet geschreven wordt. Men „maakt" iets, men „knutselt" wat, en de kliek doet de rest. Iets te zeggen heeft bijna niemand. Vandaar dat de Nederlandsche letterkunde bij de Moerdijk zwak in de knieën wordt. Ligt niet aan de taal, hoor! Ligt aan *hun* taal!

Men zegt wel dat de stijl de mensch is. Ik geloof in dit woord en ga verder: de stijl is het volk.

Welnu, de Nederlander produceert 'n bedriegelijk op onze schoone taal gelijkend kunst-jargon. Stijl is de natuurlijke uiting van een aangeboren talent. Waar de Nederlander dus geen stijl heeft, is hij geen volk!

Zooals het land internationaal heeft afgedaan, alleen nog maar groot is in beurs-gokkerijen en christelijke kleinzieligheden — nebbisj, die slang! — heeft het de literatuur die het verdient. Het was waarlijk niet de ergste flater van onzen braven burgemeester toen hij eens tegenover vreemde gasten beweerde dat wij er eigenlijk geen literatuur op na hielden."

In *Wil en Weg* spreekt Albert van Dalsum over *Tooneel voor de Massa* en begint met de vraag: Waarom schrijf ik over tooneel? — Omdat ik vind dat het anders moet, omdat ik zeker weet dat het niet zóó moet en *natuurlijk* niet precies kan zeggen hoe het dan wél moet, want dat kan niemand, en zeker niet in één slag zou kunnen laten zien hoe ik mij dat „andere tooneel" voorstel. Dit alles bij elkaar is een reden om er over te *schrijven*. Maar bovenal, omdat ik jaloersch ben. Ik ben hevig jaloersch als ik een voetbalmatch zie. Het zijn maar twee en twintig spelers, die te samen een spel spelen van lenigheid en vlugheid, maar zooals zij de duizenden toeschouwers in een stadion weten te grijpen, mee te sleuren in een roes, hen tot uitzinnigheid weten te brengen! Zooals zij hen hun zorgvuldig opgekweekt individualisme met één slag uit de handen slaan en hen één collectieve-onpersoonlijke massa kunnen laten zijn, met collectieve ontroeringen. De emoties slaan als groote golven door zijn groot massalijf. Is het een beest, dat gromt, fluit, schreeuwt of juicht? Ik weet het niet, maar het is mooi! Misschien is het *niet* mooi, maar het is ten minste echt. Het is geen bleek-aesthetisch of dun-cerebraal genietinkje.

En dan komt onmiddellijk de vraag: Is er geen tooneel, geen spel mogelijk voor dezelfde of een andere massa? Is het voor ons, tooneelspelers, niet mogelijk een groot feest te vieren met duizenden of hen te grijpen in hunne dierlijkheid en hen van vreugde te laten schreeuwen of van angst te doen sidderen? Of ligt voor ons alleen nog maar de mogelijkheid open van een klein select theater, waar een opperstindividualist een klein blasé publiek, zonder overtuigingen, nog kan verwonderen door de geestige of gewaagde sprongen voor zijn overcerebraal intellect?

Of zou het mogelijk zijn dat zulk een klein theater juist een zuivere, waarachtige tooneelkunst zou kunnen vasthouden, buiten de massa om dus? Ik geloof dat het moet ontaarden in snobisme, dat het te zeer den wil van de massa kan ontloopen."

En bij slot van rekening blijkt dat de heer Van Dalsum geen kans ziet om de kwestie op te lossen of zelfs maar eene poging tot oplossing voor te stellen. Ja, de reden mag wezen dat er geen

groote gemeenschappelijke overtuigingen zijn, dat er dus eigenlijk nog geen innerlijke gemeenschap bestaat. Maar dan heeft het toch ook geen zin te gaan pleiten voor gemeenschapsspelen.

Toch: „onze tijd heeft niet het spel waarop men recht heeft", houdt Van Dalsum vol.

„Maar onze verscheurdheid, onze twijfel, ons rondtasten in onzen eigen-gemaakten doolhof, onze opstandigheid waarmee we trachten de muren neer te halen, die ons in den weg staan, daarvan is een spel te maken door een kunstenaar onder ons, een dramaturg, een *individu* dus, die deze collectieve gevoelens bewust kan maken in scenische beelden, en de kunstenaar, die dat doet, is bij dat werk aangewezen op zijn eigen individueele scheppingskracht, waar zijn creatief vermogen moet worstelen in die groote golf van twijfel, van tasten, van opstandigheid, die ons allen voortbeweegt." Zooals het spel, dat hielp de Fransche Revolutie te bespoedigen?

Als men eens onderzocht, onderzocht of er niet te veel geredeneerd en gepraat wordt over volkstooneel en massa-kunst en liever eens probeerde hoe veel men bereiken kan, zooals nu Gheón doet, in wiens „Genesius" Van Dalsum heeft meegespeeld en door den voldanen Franschman een „zeer groot acteur" werd genoemd.

A. den Doolaard een 26-jarig „thans-letterkundige" in den Haag schrijft eene kritiek op een Engelsch boek. Men kan het vermakelijke stuk lezen in *Den Gulden Winckel*, het maandschrift dat pas zijn 25-jarig bestaan vierde en door een Katholiek uitgever thans letterlijk wordt nageäapt op hoop van zegen.

Welnu deze A. Doolaard, die toch ook nog een jonge man is, bespreekt een boek van Gould Fletcher, en zegt oneerbiedige maar zeer verstandige woorden aan het adres van moderne poëten:

„Dit boek (The Tree of Live) bevattend acht en vijftig gedichten over liefde, leven en dood, heeft zijn bestaan te danken aan het wanbegrip, dat als men de gebeurtenissen des levens er maar op z. g. moderne manier uitflapt, deze wel door de vermeende hoogspanning der daarin besproken gevoelens tot poezie zullen worden. Hier is de gewone doem van zwakpoëtische naturen aan het werk: het lijdend voorwerp ziet de gebeurlijkheden des lots, die hem zoo fel en zwak troffen in zieke voorwereldlijke en bovenmenschelijke afmetingen, dat hij er aanstonds in schrik en wanhoop van afziet hun het bit eener strenge rythmiek tusschen de tanden te wringen en daarom, en ook, om meteen de triomf der z. g. „natuurlijkheid" te vieren, doet hij zijn vers voortkronkelen met de heete kolking van lavastroomen en gilt het de menschheid in de ooren uit in angst opgesperde monden der middernachtelijke stormwinden. Waterhoozen worden er naar het hoofd geworpen om één zijner tranen weer te geven, stormen staan in slagorde gereed om zijn woesten toorn te verkondigen. Opperhoutvester der gansche natie, laat hij de boomen en struiken, weenend, snikkend,

juichend, vlammend en krimpend in rouw- en bruiloftsstoeten en eindelooze processie's voorbijtrekken. Hij denkt dat hij orkestdirecteur is, en gebaart in werkelijkheid boven een grommenden chaos. Dit alles zijn de treurige naweën van een verkeerd begrepen wijsbegeerte, die leerde dat het heelal slechts een soort uitslag van ons denkvermogen zoude zijn, en dat wij het daarom naar willekeur in onze gedachten, droomen en daden zouden kunnen verwerken; eene misvatting gretig aangegrepen door zelfzuchtige naturen, die op dit sein gewacht hadden om den Kosmos te plunderen."

En verder: „dat het vers van dezen dichter — ik houd dit woord voor het gemak nu maar aan — naar vormloosheid streeft, is dan ook natuurlijk.

Het is niet alleen vrij, maar losbandig. Zijn regels stormen elkaar achterna, als horden wegloopende schooljongens op 't sein van vacantie. Bij elk nieuw vers komt de helsche lust om de regels nu eens anders te gaan indeelen."

„Groote dichters hebben altijd met gelijkstroom gewerkt; de verdorven geesten van vele modernen zijn transformatoren waarin de gelijkgerichte stroomkracht der scheppingsdrift wordt omgezet in een dwaas en uitputtend vuurwerk van elkander verslindende vonken."

Een tweede, lang gedicht van denzelfden, waarin die heer Fletcher de geschiedenis van den bijbel, Genesis, mishandelt, ontlokt den Doolaard de vraag; „of Adam ooit vlooien gehad heeft?"

„Ik had mij dit nog nimmer durven afvragen; hoewel het iets zeer voor de hand liggends is. Dat dit eene eerste gedachte was na de lezing van het lange, onregelmatige woest eentonige gedicht, waarin John Gould Fletcher de verheven en veelomstreden getallen der voortijden aan onze neuzen voorbijschuift, bewijst wel, dat hij er in geslaagd is, een oud en grootsch verhaal, dat zich voortbeweegt met den vasten, onverstoorbaren gang op haar hemelreizen, duchtig te bemodderen."

Wij zijn het eens met den ouden Horatius: dat men van artiesten veel kan verdragen, maar alles heeft zijn grenzen.

En dat de jonge generatie zich niet alles laat aanleunen, en niet van plan is elken gek als dichter te laten passeeren, alléén reeds omdat hij mal doet, is wel een teeken dat de ergste crisis der geestelijke verwarring geleden is.

Romans en Verhalen.

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S. J.

Adema (Tjeerd) OM DE ZILVEREN SCHATTEN DER ZEE. (155) f 1.90 Hollandia-Drukkerij, Baarn.

Een journalist gaat mee met een IJmuider Stoomtrawler om het leven der visschers geheel en al mede te maken.

Hij beschrijft dat pakkend en soms humoristisch: het visschen, de buit die machteloos gevangen neerligt, waarbij tarbotten, zeewolven, vleeten, bijthaai, het afmaken dat geregeld en stil voortgaat . . . Hij vertelt wat hij hoorde van schipper en bemanning over hun avonturen en ervaringen.

Een mooi boek.

Leo van Gestel teekende er rappe plaatjes bij.

Anton (Ludwig) HET GEHEIM VAN DE JAPANSCHE TEMPELGROT. (Uit het Duitsch door K. Dullemans) (234) f 1.40 Vroom & Dreesman. Amsterdam.

De uitgevende firma heeft den verkoop van boeken in eigen zaken opgenomen in haar handelssysteem. Uit den aard van haar clientele moest haar keus vallen op zuivere, neutrale lectuur; dat begrijpt een kind. En om niet eigenwijs, maar voorzichtig te handelen in zoo'n delicate kwestie, heeft zij zekerheid gekregen, dat eenige, door hun waardigheid, hun ambt en kennis best bevoegde en vertrouwde personen, hun oordeel gaven. Daar kan men mee tevreden zijn, zou men zoo zeggen. Hetgeen niet wegneemt, dat ieder de vrijheid blijft houden van een andere meening te zijn en die ook uit te spreken. Maar als men, zonder hoogstwaarschijnlijk de boeken zelf te hebben gelezen, van zulk eene hier en daar misprijzende kritiek gebruik maakt, om het misprijzende orgaan hemelhoog te roemen om zijn onafhankelijke eerlijkheid en de firma even een zwart merkje op te stempelen, dan vind ik dat laf. En dat te meer als het een afspraakje mocht zijn.

Dit ter inleiding voor ik het bovengenoemde boek ga bespreken, een sensationeel boek van veel avontuur. Dr. Wieser, die tijdens den oorlog in Japan werd geinterneerd, ontvangt na zijn terugkeer naar Duitschland het prachtige aanbod om tegen een honorarium van 300.000 gulden in Japanschen staatsdienst te treden voor een jaar. Hij besluit op het vorstelijk aanbod in te gaan, gaat afscheid nemen van zijn vrienden en ontmoet een Indiër, die vertelt dat de mensch meer dan één leven beleven kan in één enkel oogenblik. Dr. Wieser lacht er mee, maakt nog een auto-ongeluk mee en gaat dan naar Japan. Dan volgt het gansche verhaal van wat hij daar zag en ondervond, lijden moest. Japan kweekt bacillen om de geheele wereld te doen uitsterven en alleen het Japansche

ras te behouden. Om kort te zijn: Dr. Wieser, die het geheim kent, wordt beschouwd als gevaarlijk en doodgeschoten. En zoodra het schot is gevallen, zit hij weer in de kamer te midden van hetzelfde gezelschap, maakt het auto-ongeluk weer opnieuw mee, en ... heeft heel den Japanschen roman doorleefd in één ondenkbaar oogenblik.

Minder handige schrijvers vertellen fantastische verhalen en bedenkend dat het al te dwaas is geweest, voegen zij er aan toe, tot groote ontnuchtering van den lezer, dat alles maar een droom was. Ludwig Anton heeft er iets anders op gevonden, dat zeker getuigt van grooter vernuft.

Maar van zulke fantasterijen te denken dat zij den lezer zouden doen vergeten, dat zij maar één leven te leven hebben, dat zij meer dan ééne ziel hebben; ja, dat is toch wel wat al te mal! En wat zouden wij, uit angst voor die dwaling van Buddha, een schat van Middelnederlandsche poëzie moeten verwerpen, als wij spijkers op laag water wilden gaan zoeken.

En in het boek staat nog wel uitdrukkelijk vermeld „voor volwassenen". Was het als de recensent meent een propagandaboek voor het Boedhisme dan kan het nooit zijn Bc, maar was het eenvoudig verboden lectuur!

Baart de la Faille-Wichers Hoeth (Henriette.) MIJN STRAAT. (142) J. Ploegsma, Zeist.

Een aan haar stoel gekluisterde dame beschrijft de straat waarin zij dag aan dag voor haar raam waarnemingen doet. Al de huizen hebben een voor een haar bijzondere belangstelling, maar vooral nr. 17 waar op zekeren dag een drieling geboren wordt. Het zonnige echtpaar dat daar woont, wordt door leed en armoede getroffen, maar de drie kleintjes groeien vroolijk op en de straat neemt hartelijk deel in alles. Een sympathiek, ietwat weemoedig geschreven boek.

Bower [B. M.] GEVAARLIJKE TEGENSTANDERS. Uit het Engelsch door J. v. d. Bovenkamp. (260) f 1.90 C. Bontenbal, Rotterdam.

Dade en Jack zijn na hun goudzoeken, twee goede compagnons gebleven, en in het begin van het boek wordt die goede kameraadschap nog bevestigd doordat Dade Jack van de galg redt, die hij volstrekt niet had verdiend.

En beiden gaan in dienst op de Picardo-ranch. Daar is de mooie spaansche Teresita, dochter van Don Andres, een der rijkste landbezitters, die met haar zwarte oogen en haar bewusten blik beide mannen al gauw in de war heeft gebracht. Dat zijn er twee, en dan is er nog een andere liefhebber, een van haar eigen vurigen landaard, don José, die zijn ranch in de nabijheid heeft. Dade is al gauw uitgeschakeld, en de twee gevaarlijke tegenstanders blijven Jack en don José. Want er komt nog iets bij, dat hun tweespalt vergroot. José is de Spanjaard, de oude Spaansche

ingezetene, wiens voorvaderen het land hebben ontdekt en plechtig in bezit genomen, en Jack is de indringer, die zich met hinderlijke vrijpostigheid een plaatsje kwam uitzoeken, dat hem beviel. „Gringer" noemden zij dat soort Amerikanen.

De zeventienjarige Teresita, verwend kindje dat te veel haar zin heeft gekregen, blaast door echt vrouwelijke listjes het vuur nog wat aan, totdat er ongelukken dreigden te ontstaan. Maar haar vader Don Andres geeft een groot feest, waar beide mannen ten aanschouwen van honderden, blijken kunnen geven van hun voortreffelijkheid in het werpen met de lasso en het temmen van een woest-wild paard. Jack Allen slaat zijn tegenstander op alle punten, en José draagt het met Spaansche hooghartigheid. Misschien maakte ook de wetenschap dat Teresita's liefde nu onbestreden voor hém was, zijn gemoed vergevensgezind; maar hij wist niet dat Jack haar toenaderingen nog pas had afgewezen, omdat hij een te flinke kerel was om zich te wagen aan een flirt, die nog toonen moest dat zij werkelijk een hart bezat. Onderhoudend verhaal, dat iedereen kan lezen, die er zich mee verzoenen kan, dat deze ruwe mannen uit een ruwen tijd met weinig rechtszekerheid, wat haastig met hun revolver werken.

Chrisholm (A. M.) IN HET LAND DER GROOTE RIVIEREN. Bewerkt door Remko ter Laan. (284) f 1.50. W. de Haan, Utrecht.

Een verhaal uit de wildernis bij de Carcojou, waar verweesde Bob en zijn zuster Peggy inwonen bij hun oom. Er komt een jonge man, James Dunleath, die wat overwerkt is, herstel zoeken in de frissche lucht en neemt bij hen zijn intrek, daar de gastheer, dien hij zocht, voor weken afwezig zou blijven.

Ballou heette deze en met Louis, zij waren twee oude woudloopers, woonde hij niet ver van Bob en Peggy verwijderd. Op een van hun tochten vinden James en Bob een geraamte, en daarnaast in zilveren tabaksdoos een brief, die verwijst naar een schat van kostbare pelzen, verborgen in een rotsblok aan 't meer Ahtikamag.

Er wordt een expeditie uitgerust van vier canoes en Ballou en Louis worden uitgenoodigd mee te gaan. Het blijkt dat deze twee tot de bende behoorden, die den schat wilde stelen, en nu gretig er naar gaan zoeken. Louis leidt de expeditie in een verkeerde richting en verdwijnt dan 's nachts met zijn samenspanners in drie canoes. Bob en Jim ontmoeten een tweetal rechtschapen mannen en slagen er in de goede plek te vinden. En dan heeft de strijd plaats, waarin zij de roovers overwinnen. James trouwt met Peggy en Bob bezwijkt voor een andere Peggy, die hem overhaalt dit verhaal, dat hij haar al dikwijls heeft verteld, op te schrijven . . . precies zooals hij het vertelde. Een boeiend, onopgesmukt vertelsel.

Courths-Mahler (H.) LIANE REINOLD. Uit het Duitsch door Mvr. P. Wesselink-van Rossum. (2de druk) (258) f 1.50 geb. f 2.25. Swartsenburg, Zeist.

De eerste druk werd uitvoerig besproken in BOEKENSCHOUW, Jaargang XV, blz. 263.

Cullum (Ridgwell). EEN DRAMA IN DE WILDERNIS. Uit het Engelsch door Henriette Rappard. (262) f 1.90. J. Philip Kruseman, Den Haag.

Twee broeders, Nick en Ralph, leven samen als pelsjagers in de wildernis, ruw, onbeschaafd, maar volkomen tevreden en eensgezind. Maar nu komt er een sluwe handelaar, Victor, en discht hun een romantisch verhaal op over een blanke Squaw, een wonderschoone vrouw, die hij met eigen oogen moet hebben gezien. De twee mannen van middelbaren leeftijd kennen geen rust of duur meer. Ook zij, die altijd sober en ingehouden hebben geleefd, zouden zulk een vrouw willen aanschouwen. De misdadige Victor stuurt zijn vriendinnetje (een halfbloed meisje) op het pad der mannen. Beide mannen worden gek van passie en jaloersch op elkaar, ofschoon ze dat aanvankelijk voor elkaar nog trachten te verbergen. Het meisje, dat uitvorscht waar zij hun geld verbergen en afluistert welke plannen zij maken, houdt hen aan het lijntje, door maar te beweren tegen een van hen, dat zij juist en alleen hèm liefheeft.

Het komt zoover dat Nick zijn broeder doodslaat. Het meisje vlucht weg. Nick wordt als krankzinnig en een woeste drang om te dooden overvalt hem. Zijn honden schiet hij dood, en als hij ontdekt dat zijn geld is gestolen, begrijpt hij dat Victor de hand in het spel heeft gehad, en besluit dat hij sterven moet.

Dan volgt 'n vreeselijke ontknooping: brand en de ontzettende dood van Nick.

De zoogenaamde blanke Squaw heeft een afschuwelijke rol gespeeld, maar zij blijft trouw in hare liefde voor den misdadigen Victor.

Zooals gewoonlijk bij Cullum, is het boek hard en ruw; maar ik verkies het boven de weeklijkheden en sensualiteiten, waarmede moderne romannetjes worden volgestopt.

Eschtruth (Nathalie van) DE VLIEGENDE HOLLANDER. Uit het Duitsch door Tititia van der Turk. (205) f 1.50. J. Swartsenburg, Zeist.

Het verhaal der Gartenlaube-schrijfster is in het kort weer te geven.

Een zeekapiteinsdochter heeft van haar vader de legende gehoord van den Vliegenden Hollander, wiens plotseling verschijnen een ongeluk heette te voorspellen.

Het meisje is beeldschoon; haar eenigst bezit! Met haar moeder bewoont ze een armoedig huisje op een badplaats.

Een zanger houdt hoopvol de oogen op haar gericht. Maar een rijk geworden fabrikant heeft kans dat hij door haar zal worden aangenomen, al is het alleen om haar moeder het leven te verlichten. Hij stapt er op uit om haar officieel te vragen, maar onderweg heeft hij pech, want neerstortende rotsblokken verpletten den schedel, en eenigszins onchristelijk, kunnen wij niet nalaten, ons te verblijden dat de kerel met zijn vele vriendinnetjes van de baan is.

De moeder van den verongelukte neemt de verloofde aan als hare dochter, geeft haar een fraai landgoed en na haar dood krijgt ze de heele erfenis.

En dan trouwt ze met een rechter, in wien zij den Vliegenden Hollander meent te zien.

Gemelde fabrikant had vriendinnetjes bij de vleet. De badgasten zijn nogal ruw. Een jong freuletje moet wat leven aanbrengen en hangt het moderne meisje uit.

Een boek voor volwassenen, niet voor jonge meisjes.

Fellom (James) BILLY GEE. De Vogelvrij-verklaarde der Mohave-woestijn. (293) f. 1.60 Vroom en Dreesman, Amsterdam.

Op de voorpagina staat deze eigenaardige opdracht: „Aan allen die geboet hebben voor hun misdaden en zich inspannen om in de rijen der eerlijke staatsburgers een waardige plaats in te nemen, draag ik dit boek op als bewijs van sympathie en als bemoediging." Zal deze opdracht de geheide romanlezers er van afhouden het boek met onbedekten titel in den trein te lezen, uit vrees dat hun medepassagiers hen zullen houden voor bekeerde misdadigers? Ik geloof het niet! En dat behoeft ook werkelijk niet. Het is oprecht romantisch, voor velen juist de amusementslectuur, die zij zoeken, en er valt niets op te zeggen.

Billy is een roover, maar een van die hun beroep tot eer strekken als wijlen Robin Hood en andere, vooral Italiaansche vakgenooten. Wat hij steelt, restitueert hij gewoonlijk. Waarom hij dan steelt blijft een raadsel, en hoe hij in staat is het terug te geven, een open vraag.

Hij wordt gewond, achtervolgd, vlucht op een boerderij en wordt door de schattige dochter verstopt, maar door den vader aan de politie overgeleverd. Het meisje vindt na zijn vertrek de 20.000 dollars, die hij juist gestolen had, en zij ziet kans zonder argwaan te wekken, het geld terug te geven aan wien het behoort.

Kort en goed. Billy, niet het minst onder den invloed van zijn vrouwelijke beschermengel, wordt zelf een dienaar der justitie, krijgt genade van de hoogste overheid, den gouverneur, en blijft als echtgenoot onder de schutse van Dot. „Voor volwassenen" staat op het titelblad en dat is in orde.

Galsworthy (John) DE WITTE AAP. Uit het Engelsch door Mej. J. C. de Cock (372) f4.75 A. W. Bruna, Utrecht

Galsworthy is niet jong meer; hij moet bedenkelijk dicht op de zestig aanstappen. Maar zijn naam houdt hij nog steeds op, in zijn tooneelstukken en in zijn romans, die mij sterker lijken dan zijn tooneel.

Aanvankelijk had hij, dunkt mij, fellere hervormingsplannen, meer streven naar sociale verbeteringen dan thans; hij loopt nu met een humane, goedig berispende en eenigszins zelfvoldane filozofie rond. 't Is een levensprogram van „après nous le déluge" — Een berustend agnosticisme.

In dezen roman is er sprake van een schilderij, een kunststuk, voorstellend een grooten witten aap, met bruine, aangrijpende

oogen, starend als was plotseling zijne belangstelling afgebroken van de sinaasappelachtige vrucht, die hij aan 't uitpluizen was en waarvan de schillen op den grond verspreid liggen.

Een bewonderende schilder verklaart de beteekenis: „Ik weet niet dat ik ooit een bijtender satire op het menschelijk leven heb gezien . . . 't Is een volmaakte allegorie. Eet de vruchten van het leven, strooi de schillen in 't rond, en laat je snappen terwijl je daarmee bezig bent. Als ze stil zijn, zijn de oogen van een aap, de incarnatie van een tragisch menschenlot. Zie naar ze. Hij denkt dat er iets meer achter zit, en is bedroefd of boos omdat hij 't niet kan bereiken. Dat schilderstuk behoorde in 't Britsch Museum te hangen, met het onderschrlft: „De Beschaving betrapt." De oude heer stelt voor „De Moderne Tijd betrapt."

Dan komt het gesprek op godsdienst. De schilder zegt: „U weet het misschien nog niet, mijnheer, maar er is tegenwoordig meer geloof dan er was vóór den oorlog — ze hebben uitgevonden dat we niet enkel lichaam zijn."

Waarop het aanwezige moderne vrouwtje dadelijk over mediums en spiritisme begint te praten. Nu, van dat surplus aan godsdienst ziet men niet veel bij de menschen, die optreden in dit verhaal. Dat flirtende gehuwde vrouwtje, de mijnheer, die om haar armoedigen man wat geld te bezorgen, diens mooie, jonge en onschuldige vrouw overhaalt om bij zijn vriend-schilder als naaktmodel te dienen, ze laten zich allemaal maar luchtigjes gaan, geven zich geen rekenschap, denken niet aan een ziel en zoeken tevergeefs naar wat hen bevredigen zou.

We zijn zoowat op de laatste bladzijde. Michaël zegt van den witten aap op het schilderij: „Hij zal niet gelukkig zijn voor hij het heeft. Maar ziet u, 't is alleen maar dat hij niet weet wat het is."

Is 't een satire op de leegheid onzer beschaving, op den modernen tijd? Is 't een herhaling van dat troostelooze: wij weten niet wat het leven is en wat wij er mee doen moeten?

Galsworthy geeft geen conclusie, geen oplossing. Hij weet het zelf niet! Voor de meeste menschen is dit een gevaarlijk boek, daarvan ben ik overtuigd. Een gevaarlijker boek dan de meesten zullen denken.

Gerard (Louise) SLAVIN VAN EEN SULTAN. (Een Zoon der Sahara) Uit het Engelsch. (295) f 1.90. J. Philip Kruseman, Den Haag.

De Sultan is geen Arabier, maar een Fransche jongen uit Fransche Ouders. De echte Sultan had echter zijn vader, een kolonel, gedood en zijne moeder in den harem gebracht en meende dat de later geboren jongen zijn zoon was. Hij voedde hem op als Mohamedaan, niet beter wetend of hij was zijn kind, en de Fransche jongen wist ook niet beter of het was zoo, toen hij later op zijn beurt Sultan werd. Natuurlijk heeft hij volgens de wet van zijn land niet het minste respect voor een vrouw. Wie hij verlangt, neemt hij. Daar draait deze heele filmgeschiedenis om: om de vrouw.

De gewaande Arabier laat het Engelsche meisje, dat hij begeert oplichten, gevangen houden in zijn harem en herhaaldelijk schijnt het oogenblik gekomen dat hij haar geweld zal aandoen. Maar door den moed der Engelsche bedwingt hij zich telkens nog op het allerlaatst. Tot dat hij zelf wordt overrompeld en het geheim zijner geboorte hem wordt geopenbaard. En zoodra zijn Fransche afkomst vaststaat, schijnt hij ook weer tot fatsoenlijker levenswijze geneigd.

Nu ja! 't Is een filmroman, en 't is een draak.

En 't is een boek, brandend van ingehouden sexueele drift, dat wij beslist afkeuren.

Jaarsma (D. Th.) JUFFROUW DOROTHEA'S LATE LIEFDE (166) f 2.75 Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

De Dames Knol, dochters van de oude burgemeester, wonen samen in het nette dorpshuis, geacht en geëerd door allen.

't Is knus in haar woning, en knus in den tuin en knus in haar leven. Zij beginnen reeds even bedaagd te worden, maar liefde is er nog niet geweest in hun leven. Maar daar komt een schilder zich vestigen in het dorp, met een heel jong vrouwtje, zijn derde, waarvan hij spoedig weer zal scheiden.

En nu gaat er iets ontwaken in het hart der jongste zuster, ook als de schilder alweer vertrokken is naar de stad. Zij loopt hem na, zoekt hem op in de velden en geeft zich aan hem langs de bermen der wegen en de oevers van het beekje. Zij zocht hem op in zijn huis, poseert voor hem. En dan voelt zij dat dit voor den schilder eigenlijk allemaal spel is en zij loopt het water in. Zij werd gevonden, na enkele dagen. Haar lijk kwam aangespoeld, als een ander. Ze was niets bijzonders, heel onaanzienlijk vervallen, ouwelijk en mager. Riviervisschers, die haar vonden, maakten zich vroolijk en spotten.

Het is een broeierig boek, en gelijk de manzieke Dorothea het zelf inziet: „een woeling van kwade begeerten". Slecht!

Kearton (Cherry) MIJN VRIEND TOTO. (131) f 1.90. Geautoriseerde vertaling van Tony de Ridder. Hollandia, Baarn.

Schrijver vertelt aardige trekjes en buitengewone schrandere daden van een chimpansee die met hem van de Kongo naar Londen reisde. Dit genie onder de apen wordt door Kearton als een vriend beschouwd, en hij schrijft hem een helder verstand toe. Het boek eindigt met zijn dood en de schrijver besluit: „ik kan alleen maar hopen en vertrouwen, dat zijn laatste gedachte geweest is voor den vriend, die hem liefhad." Wel, als Kearton daarmêe gelukkig is, mogen wij het hem niet misgunnen.

Maar toch wel eventjes glimlachen, nietwaar?

Pain (Barry) DE BANNELINGEN-CLUB VAN FALOO (The Exiles of Faloo.) (380) f 1.25. Jacob van Campen, Amsterdam.

Sir John was er het eerst gekomen, toen hij na een ingewikkelde

bankbreuk, een veilig heenkomen zocht — en in den loop der jaren was het aantal gegroeid tot een 35 „heeren", die allemaal eenig bezinksel op hun geweten hadden. En op dat eenzame eiland, waar zij verborgen leefden, en dat geheel buiten den scheepvaartweg lag, hadden zij een club opgericht, omdat zij de eenige blanken waren tusschen de inboorlingen.

Ze dronken veel, speelden onderling en zochten op voordeelige wijze zaken te doen. Maar er waren er ook die de vrouwen en dochters der inlanders niet met rust lieten (dat wordt tusschen de regels zoo hier en daar gezegd, zonder verder voorstellingen van die afwijkingen te geven) zoodat de inboorlingen zelf vijandig tegenover de blanken staan en er onlusten dreigen uit te breken. De zich noemende „koning" der Inlanders is een halfbloed, die correct Engelsch spreekt en een gewiekste geest heeft. Hij verdient veel geld met de producten van het eiland uit te voeren en stookt jenever voor de bewoners der omliggende eilandjes, maar onthoudt den drank aan zijn eigen volk.

Op een goeden dag komt met zijn jacht de schatrijke heer Lechworthy met zijn aangenomen dochter op het eiland en hij ontdekt het geheim dat de bannelingen eigenlijk allen menschen zijn, die veel op hun kerfstok hebben en naar wier verblijfplaats de justitie erg nieuwsgierig is. Nu trachten de heeren hem te vermoorden, maar koning Smith neemt de vreemdelingen in bescherming. En een der ballingen, dokter Pryce, blijkt in den grond ook een sympathieke snuiter, die eigenlijk niets schandelijks op zijn geweten heeft.

Hilda, de aangenomen dochter en nichtje van Lechworthy, en Pryce krijgen elkaar lief.

En als de opstand der Inlanders uitbreekt en de bannelingenclub wordt vermoord, verdedigt dr. Pryce met een zestal mannen het meisje en Lechworthy, en beschermt huis en domein van „koning" Smith. Voor groote personen een geschikt leesboek, waarvan de tekst oorspronkelijk verscheen als feuilleton in het Algem. Handelsblad.

Pérochon (Ernest). DE KROTTEN. (Les Creux de Maisons). Uit het Fransch door Ellen Forest. (257) f 3.75 geb. f 4.75. A. Bruna Utrecht.

Ellen Forest maakt propaganda in Holland voor Pérochon, dien ze bewondert als schrijver. En ik geef toe dat zijn strakke en stoere stijl, zonder een zweem van mooi-doen, recht op den man afgaat.

Hij, geboren in 1885, was langen tijd hulponderwijzer op het platteland, en bij voorkeur beschrijft hij het leven der armen, der arbeiders en daglooners en van de boeren. Hij doet dat op realistische wijze met een toch wel voelbare bijgedachte om hun ellendig bestaan, hun troosteloos lot in deze wereld scherp te doen uitkomen.

't Is jammer dat Pérochon, waarschijnlijk een socialist, voor niet veel anders oog heeft dan voor het materieele in de wereld. Vandaar dat niemand in zijn romans zich verheft tot iets hoogers en zijn armen en miskenden geen steun vinden in hun geestelijk

leven. De menschen gaan wel naar de Mis, maar ze doen het uit sleur en omdat het nu eenmaal de gewoonte is.

Waar Pérochon een pijltje kan afschieten op het catholicisme, zal hij het niet gemakkelijk laten.

En het beschrijven van boersche liefdespraktijken en felle hartstochten laat hij zelden ongedaan. Maar men besluite niet hieruit dat hij min of meer pornografisch zou schrijven. Dat niet. Maar zijn werk vereischt rijpe lezers, die een reden hebben om met zijn oeuvre kennis te maken.

De Krotten is het leven van een boerenknecht vanaf hij uit dienst komt, tot ongeveer aan het einde. Hij heeft liefdesavonturen met een meid, die hij ontloopt; hij trouwt met een meisje van den molenaar, die hij eerst durfde vragen toen zij haar fortuin had verloren, en hij leeft verder met haar en zijn kinderen in een krot, gelijk zijn ouders. Het gedoe van de meid is aanstootelijk, maar de afkeer van den knecht staat daar tegenover. Het leven der armen is naviant, maar de schrijver kent het alleen van éène zijde. Slecht is het boek niet, want het is nergens verlokkend. Maar het is somber eenzijdig en vlak bij den grond.

Raslid (**E. R.**) DE ROOS VAN DE WOESTIJN. Roman van Oostersche liefde. Vertaling van Betty Kater. (272) f. 1.90. J. T. Swartsenburg Zeist.

Een Engelsch ingenieur krijgt van een Arabier, met wien hij gestudeerd heeft, een uitnoodiging om bij hem waterwerken te komen aanleggen.

Zijn zuster, die in Indië met Egbert zou trouwen, en haar bruidsjapon reeds vooruit heeft gestuurd, zal hem vergezellen, gechapperoneerd door eene Tante.

De Arabische vriend wordt verliefd op het meisje en zij vergeet den wachtenden Egbert en misschien zelfs haar bruidsjapon.

Op een nacht maakt zij met den Arabier een tocht; zij wonen Oostersche vergaderingen bij, waar wordt gesproken en gezongen. Als de familie wegtrekt, weet de Arabier op vernuftige wijze het meisje achter te houden. Zij vindt dat ze naar Engeland moeten gaan om daar te trouwen volgens de gebruiken van haar land. Maar als hij haar verklaart dat zij al gehuwd zijn in dien bewusten nacht, zonder dat iemand wist wat er gebeurde, vindt ze het toch al lang goed! En zij blijft! Een huwelijk zonder toestemming dus! Zonder consensus. Een huwelijk tusschen Christin en Mahomedaan!

Daar zit toch altijd iets haremachtigs aan die Oostersche liefde en ik zie niet in, waarom wij ons daarin zouden verdiepen.

Scharten-Antink (**C. en M.**) 'T GELUK HANGT ALS EEN DRUIVENTROS. (416) *f* 4.75 Mij. voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam.

Dit is de 10de uitgave. We hebben indertijd de literaire waarde oprecht gewaardeerd en uitvoerig het verhaal besproken.

Dit is voor ons de hoofdzaak: Daar komt op bladz. 289 eene godslastering voor, uitgestooten door een tot paroxisme van woede

opgevoerden boer, zoo bar dat bij het lezen een koude rilling door de leden vaart.

En hier kan men niet als verontschuldiging aanvoeren dat de boer waanzinnig was van plotseling oplaaiende razernij; heeft de kunstenaar geen ander middel om dat duidelijk te maken dan dit beslist monsterachtige, dat elke fijnvoelende ziel moet kwetsen en met walging zich doen afwenden?

Smeding (Alie) DUIVELSNAAIGAREN, (123) Nijgh & v. Ditmar, Rotterdam.

We weten uit menig ander boek van deze schrijfster hoe zij op de hoogte is van de erotische droomen, die er door het hoofd kunnen spoken van ouder wordende meisjes. Warrende gedachten als duivelsnaaigaren, waarin de geest verstrikt raakt. Fem, die bijna dertig is woont bij haar grootmoeder en de gedachte dat zij zal „overschieten" maakt haar bang.

„Ja, goed dan", bepaalde ze gewillig, „nog één jaar — dat eene jaar nog — dan ben je dertig, dertig is oud, he?, en dan moet het uit zijn, 't wachten, tien jaar verder is 't leven voorbij."

Dit verhaal is een tegenhanger van Jaarsma's late liefde, behalve dat Fem geen avontuur heeft en ook geen zelfmoord pleegt. Maar 't is overigens niets anders: een verslag van de erotische droomen en gedachten van een meisje dat verlangt naar een late liefde. Ik behoef den lezer niet uitdrukkelijk te zeggen, wat wij van zulke lectuur denken!

Thurston (E. Temple). MISDAAD UIT HARTSTOCHT. Uit het Engelsch door W. Roldanus. (296) f 1.25. A. Bruna, Utrecht.

Een Engelsch literatuurkenner schreef eens dat Temple Thurston „vervalt in zijn pittoreske, pathetische, min of meer phantastische romans nogal eens tot het louter melodramatische en sentimenteele." Wie nog niets van hem gelezen heeft, behoeft dit boek maar te kennen, om de waarheid van dezen zin te moeten aannemen.

Pittoresk, de schildering van het landschap; pathetisch, de teekening van die visionaire Ieren; phantastisch, het heele verhaal; melodramatisch en sentimenteel, dat geloof aan de feeën en op het einde de moord van de vrouw, die hem lief had.

Er zullen niet veel Hollandsche lezers zijn, die zich zonder moeite heenwerken door het boek. Met enkele heb ik de ervaring reeds opgedaan.

Thurston kreeg een bundeltje gedichten in handen van Anthony Sorel; fijne, prachtige gedichten. Daarna hoort hij toevallig dat Sorel twintig jaren geleden is opgehangen wegens moord op eene vrouw, nadat hij zich zelf schuldig had verklaard.

En dan ontdekt hij ter plaatse door naarstig en geduldig vorschen hoe alles in zijn werk is gegaan. En wij denken dat de dichter, die zich boven op de bergen had gevestigd om een hoog ideaal te ontdekken, een halve krankzinnige moet zijn door de zonderlinge inspanning, die hij zich heeft opgelegd en zijn verdwaasd

dweepen en leven met berggeesten en feeën. Het boek is een puzzle en ieder volwassene kan wel probeeren of hij hem kan oplossen. Dan vindt men echter nog heel wat gemakkelijker den weg in *The City of beautiful Nonsense* van dezen auteur.

Timmermans (G.) DE REBEL. (254) f 4.90. N. J. Brusse, Rotterdam.

Men moet niet denken aan den Vlaamschen Timmermans, die wellicht de juiste man zou zijn geweest om een dergelijk verhaal op smakelijke wijze te vertellen. De smakelijkheid ontbreekt er te veel aan en het blijft onbelangrijk. Wij zijn die vroegere Nieuwe-Gidsiaansche langdradigheid, welke deze oud-Nieuw-Gidser nog eens ophaalt, zoo goed als geheel ontwend. We worden er moe van.

Het lijvige boek bevat een minutieus verslag van het leven van een zekeren Bart. Wij ontmoeten hem bij zijn ouders, die den knaap over het paard tillen, en zeer teleurgesteld zijn, dat grootvader, die zijn studie betaalde, hem niet naar de H. B. S. wilde laten gaan. Hij mag alleen kweekeling worden en opgeleid voor onderwijzer. Hij wordt rebelsch en vaak verliefd.

Vele bladzijden en hoofdstukken zijn met deze simpele gebeurtenissen gemoeid.

Maar 't stond den jongen niet aan; daarom studeerde hij niet, en kwam niet vooruit. Ondertusschen verliest hij, tot groot verdriet zijner moeder, het geloof en wil naar het „neutraal" overgaan.

Hij zou gaarne trouwen met Dina, een aardig meisje. Dan ook is onze rebel nog niet gelukkig: met de school kan hij niet opschieten, en blijft ontevreden; maar zijn huiselijk geluk geniet hij ten volle.

Ongelukkig raakt Dina aan 't sukkelen en sterft. Bart raakt geheel ontredderd. Een reisje brengt hem weer in evenwicht: hij gaat voetballen en Thomas à Kempis lezen, krijgt weer plezier in zijn werk en eindigt met hoofd te worden eener Geldersche dorpsschool.

Het is de vroegere mode in de literatuur van de vergrootglas-observatie en het rustige gebaar van: „We zullen er den tijd maar eens voor nemen." Voor volwassenen bruikbaar.

Walch (Dr. J. L.) IN EEN LAAIENDE LENTE. Iets over Assisië. (259) f 1.20 J. Meulenhoff, Amsterdam.

„De laaiende lente was de Meimaand van het jaar 1920 in Italië. Ik woonde toen in een hotel in een Umbrisch bergstadje, een stadje dat lang vóór onze jaartelling bestond, maar waarvan de wereldroem dagteekent van de 13de eeuw. Toen toch heeft daar een goddelijk pover man geleefd, die een eenvoudig ideaal betrachtte (St. Franciscus) en daaraan zijn korte leven dienstbaar maakte."

„In het land waar deze man had geleefd, in het stadje waar hij was geboren, wilde ik een poos wonen; een paar zorgzaam uitgespaarde voorjaarsmaanden."

En Walch vertelt nu op geestige en boeiende wijze van zijn

leven en omgeving, of beter gezegd: hij laat het ons zien, hij laat het ons meeleven.

Men heeft het genoemd een werkje van zeer superieure causerie en dat is het werkelijk.

Met een tikje ironie, een schalksche opmerking, een zachte levenswijsheid weet Walch ons te veroveren, zoodat wij noode van zijn boekje afscheid nemen, even noode wellicht als hij van het stadje, waar hij zich had gevoeld, als of hij daar thuis hoorde.

Vivanti (Annie) DE KLEINE SAFFO. Uit het Italiaansch door H. van Lokhorst. (454) De Waelburgh, Blaricum.

Het boek wordt opgedragen, „Aan een bewonderenswaardig klein meisje, waarvan ik veel houd, wijd ik dat boek, opdat zij het moge lezen, wanneer zij zelf bewonderenswaardige kleine meisjes hebben zal." Dus: het boek, wil deze opdracht een zin hebben, moet eene les of waarschuwing bevatten voor toekomstige moeders.

En dan volgt er eene voorrede: waaruit ik dit stukje aanhaal: „Er was eens een vrouw, die een kat had. Ze zei: „Wat een schat van een poesje! Als het eens een tijger kon worden!" God zei: geef het je hartebloed te drinken, en het zal een tijger worden. Toen gaf de vrouw het haar hartebloed te drinken.

En de kat werd een tijger en verscheurde haar. — Er waren eens een man en een vrouw, die een kind hadden. Ze zeiden: Wat een schat van een kind!... Als het eens een genie kon worden!..."

Deze zin is niet afgemaakt, maar wijl hij een pendant moet zijn van den voorgaande over het tijgertje, is hij door iedereen te voltooien zonder moeite. Maar als men dan het boek heeft gelezen, vraagt men zich af, of de gelijkenis wel opgaat.

't Kan dit zijn: gij geeft u geheel aan uw kind, verwaarloost zelfs uw eigen genialiteit, en als het kind dat een genie zou worden, volwassen is, gaat het de wereld in en zoekt zijn eigen weg.

Nancy was een jonge dichteres, zij geeft een dichtbundel uit en, wat alleen maar in romans gebeurt, zij doet de wereld verstomd staan, wordt aan het Quirinaal ontboden en hemelhoog geprezen. Zij trouwt met een mooien jongen, die echter een doeniet is. Haar erfdeeltje raakt gauw op, dan begint ze aan een nieuw boek, maar zoodra ze voelt teekens van naderend moederschap, kijkt ze haar kopie niet meer aan. Haar man gaat spelen in Monte-Carlo, wint en verliest; zij gaat hem na, wint veel en tenslotte zijn ze alles kwijt. Haar man krijgt een baantje als secretaris, maar feitelijk moet de mooie Italiaan dienen om den ontrouwen man eener Contessa jaloersch te maken. Hij zelf begrijpt er niets van dat men hem laat spelen in een goed opgevoerde komedie. Maar hij komt hoe langer hoe meer in die kringen en verlaat tenslotte zijn vrouw.

Anne-Marie heet het kind, en dat blijkt ook een genie — een

muzikaal genie. Soms heeft Nancy nog wel weer eens neiging aan haar boek te beginnen, maar haar Anne-Marie moet viool spelen en zij kan niet schrijven als het niet doodstil is in huis. Het kind viert triomfen met haar viool, haar vader (een allerdwaast type, die vooral medelijden heeft met zichzelf) komt moeder en dochter nog eens opzoeken, maar wordt met een zacht lijntje naar buiten geleid. O, die Anne-Maria is een wonder totdat zij ook trouwt en . . . dan herhaalt zich dezelfde geschiedenis.

Nancy ontvangt nog tijdens haar weduwschap een aanzoek van een rijken Amerikaan, maar zij wijst hem af terwille van Anne-Marie.

't Is erg breed uitgesponnen en er komt menige episode in het verhaal, die er maar los verband mee houdt. Voor oudere lezers, die niet zenuwachtig worden als zij wat lang moet denken, hoe dat alles nu eigenlijk in het kader past, is het geschikte lectuur.

In Eigen Kring.

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden: HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

De ontcijfering van het geheimschrift dat wij in ons Februarinummer voor onze lezers vroegen, is tot onze verrassing buitengewoon in den smaak gevallen. Tot op het oogenblik (Zondag 6 Mrt.) ontvingen wij 94 antwoorden, en niet één foutief. We moeten derhalve heden afsluiten, want morgen moet alles naar den drukker.

De oplossing is deze :

„Après s'être soustraite à l'autorité des rois et des empereurs, après avoir proclamé trois fois sa liberté, la France s'est soumise à des compagnies financières, qui disposent des richesses du pays et par le moyen d'une presse achetée dirigent l'opinion."

Verschillenden maken er ons op attent dat in den eersten regel eene v te veel staat en velen voegen er nog bij: U hebt het ons te gemakkelijk gemaakt door er bij te voegen dat het geheim te zoeken was in een systematische verschuiving van het alfabet." Het schijnt wel dat wij het te gemakkelijk maakten; maar wij dachten er zijn nog zooveel methoden van systematische verschuiving.

Eerlijk komen wij er voor uit, dat we minder scherpzinnig waren dan zoovele lezers, want wij hebben het geheim niet zonder hulp ontdekt.

Een onzer Fransche medewerkers, dien wij raadpleegden toen het druksel aan ons werd ingezonden, wees ons den weg door

te zeggen dat wij slechts met één letter behoefden te „décaleeren". Hij wees er ook nog op dat in het voorjaar van 1923 l' *Intermedivise des Chercheurs* het geval ook al had onderzocht.

Wij zouden gaarne de vindingrijkheid van alle inzenders met een prijs willen erkennen, maar beloofden slechts *drie* prijzen, en vinden het al heel aardig van ons zelf indien wij dit aantal verhoogen tot tien.

Aan de winnaars verzenden wij postwissel of boek naar hun keuze.

F. F. — Boschlaan, Ginneken.
A. J. de J. — Lomanstraat, Amsterdam.
Pastoor S. — te Venhuizen.
Kweekschool, Mook.
H. N. P. J. B. — Coksdorp, Texel.
Th. W., Klein Sem. P.P. Redemptoristen, Vaals.
Th. Br., pr. — Arnhem.
J. M. v. E. — Missiehuis, Santpoort.
Br. A. — Huybergen.
Philosophie Coll. Paters Jesuieten, Oudenbosch.

Vraag: *Wie weet van welken grooten meester het onderstaand gedicht eene navolging is? En welke zijn de mooiste trekken welke hij in de nabootsing terugvindt?*

TOELICHTING.

Een onzer lezers, A. S., zendt ons voor *Eigen Kring* het vers, en voegt er dit schrijven bij, waaruit wij onze vraag hebben gedistilleerd, zonder, naar wij hopen, een onthouder te ergeren.

„Proeve van navolging van den grooten meester. Lezer nummer één meent: 't is al te sprekend. Nummer twee denkt: 't lijkt er niet op. Nummer drie krijgt lust, vergelijkt en vindt die of die mooie trek terug. Een prijs voor hem of haar, die 't nauwkeurigst naspeurt en duidelijkst aanwijst waar de gelijkenis treft."

Le Roi et les Nymphes.

Tout parle dans l'univers
Régal, breuvage,
Aliments divers,
Il n'est rien qui n'ait son langage.
Le roi se mit un jour en tête
De giboyer: il célébrait sa fête.
Le gibier du roi ce ne sont pas moineaux
Mais beaux et bons sangliers, daims et cerfs bons et beaux.
Le roi avait dessein de régaler ses amies.
Elles prirent leur place sans cérémonie.
Pour réussir dans cette affaire
Il se servit du ministère
D'une nymphe. Elle servit pour les embarrasser

Des langues. Lesquelles à toutes sauces elle fit accomoder.
L'entrée, le second, l'entremets
Tout ne fut que langues. Langue fumée
De langues pâté.
Les conviées louèrent d'abord le choix de ce mets.
A la fin elles s'en dégoutèrent.
Voir, ouir et se taire
Sont difficiles à faire.
La langue! mets dégoutante!
D'une main puissante
Le roi conduit à leur fin les plus nobles projets.
Les nymphes des bois ce sont là ses sujets.

Het Roode Sein

We doen het zoo zelden mogelijk, maar thans voelen wij ons toch weer genoodzaakt het roode sein te hijschen om te waarschuwen voor een dreigend gevaar! En dat is het boek van H. Bakels, *Prikkeldraad.* De titel zou kunnen misleiden, en mogelijk is men den naam van den ex-dominee, die nu al jaren het Christendom met alle middelen en op alle manieren bestrijdt, vergeten.

Wij ontdekten hem toen hij schreef als „dogmatisch medewerker" aan de „Haagsche Post", en hij gaf daar de lezers van allerlei richting zooveel ergernis, dat de Redactie spoedig gedwongen was door de publieke opinie, hem zijn ontslag te geven, zooals ze zelf in haar kolommen mededeelde.

Hij is een man, die veel heeft gelezen, maar te hooi en te gras, zoodat hij alles door elkaar wart; hij bezit een duivelsche kunst om met alles te spotten, den zin der teksten te verdraaien en de weinig ontwikkelden een rad voor de oogen te draaien.

Hoort hem: „Van wat soort geloof ik ben? Ik weet (evenals ontelbaren in onze dagen) niet precies in welk hoekje ik thuis behoor en met welk etiket ik moet beplakt worden." In een persoonlijken duivel gelooft hij niet. Hij geeft toe dat er iets daemonisch in den mensch zit: „dat begint reeds als een grootere knaap in een korzelige bui het mooie torentje dat ginds op het bouwterrein uw kleine ventje van steenen zorgvuldig had opgebouwd, zoo maar in arren moede met zijn lompe beenen omver schopt en het kind aan het huilen maakt. Hoe dat daemonische te verklaren? Ik kan niet." Waarom bestudeert hij dat daemonische niet liever bij zich zelf. Want zijn haat om katholieken tegen anderen in het harnas te jagen door zijn pamfletten *Roomsch Bakken en Braden,* en *Annekes Vuurdood,* heeft toch ongetwijfeld iets daemonisch. Zijn haat tegen Jezus druipt van gift. Het Evangelie van Johannes

heeft men uitgevonden, en de „onwetenden arme voor suggestie zoo vatbare menschen zijn er eeuwen lang ingeloopen."

Maar nu komt Bakels en die zal er eens een eind aan maken: „O mijn onbevooroordeelde broeder of zuster die mij leest, ga niet te rade met de Ouden, niet met priesters, niet met anderen, maar met uw eigen eenvoudigen geest." Jawel ... en vooral met den ex-dominee Bakels, want diens eenvoudige geest kan het U duidelijk maken. Hij zal u toonen wat een karikatuur de Christus uit het Evangelie is. Verbeeld u, iemand die van zich zelven zegt: *Ik* ben het licht der wereld. *Ik* ben de weg, de waarheid en het leven. *Ik* ben de ware wijnstok. *Ik* ben de goede herder, enz. .... Als Confucius, Mohamed in dergelijke volzinnen van zich zelven hadden gesproken, „wat zouden de Christenen daarover huilebalken!"

Men zou zeggen, het is moeilijk grooter onzin te schrijven en geniepiger de christelijke leerstukken te vervalschen, maar daar staan nog heel wat erger dingen in dit schandalige boek.

Maar op het ergste: de godslasteringen, de aanranding van Maria, de scheldpartijen tegen Jesus, kan ik hier niet ingaan.

Men zegt en heeft het geschreven, dat Bakels een overspannen, verrukte geest is. Ik twijfel er niet aan, en ik hoop het voor hem, want dan is hij minder toerekenbaar. Maar dat neemt van ons den plicht niet weg te waarschuwen en den eenvoudigen te verklaren, dat Prikkeldraad onder de algemeene verbodsbepalingen valt en ipso facto *een verboden boek* is.

Het boek eindigt met dit hoofdstukje, dat ik heelemaal overschrijf, want 't zijn maar een paar regelen:

„Wat ik in dit boek over Christus schreef, vindt u misschien erg, en is ook allicht niet gelukkig geformuleerd. Maar lees het dan in de hoofdstukken getiteld „Christus" in Just Havelaar's „De weg tot de werkelijkheid." Hij drukt zich beschaafder uit, maar in den grond komt hij tot hetzelfde resultaat. Als u het niet van *mij* wilt hooren, hoor 't dan van hem.

Belofte „Als ik oud word ga ik ook netjes schrijven."

Havelaar's boek is voor ons verward, onsamenhangend en beslist onbruikbaar. Maar hij gedraagt zich netter dan Bakels.

Ik zie niet in waarom deze daar mee wacht tot hij oud is. Zoo jong is hij toch al niet meer, en 't fatsoenlijk-man-zijn wordt toch niet beperkt tot een zekeren leeftijd.

En Bakels mag zich zelf wel eens ernstig afvragen, of hij die in staat is de geschiedenis van Sientje te schrijven (blz. 206 en v. v.) aanspraak mag maken op den naam van behoorlijk mensch.

Brievenbus

LEZERS. Het zonderlinge artikel over Prof. Ger. Brom dat wij vonden in *Mededeelingen*, met niet geringe bevreemding het dáár te vinden, en waartegen Ir. Thunnissen ook dadelijk protesteerde, krijgt in no. 21 zijn vader aangewezen.

J. M. van Hardeveld deelt mede dat hij een verzameling van knipsels aanlegt, die wel eens te pas kunnen komen. Zoo had hij ook de kritiek uit Het Handelsblad over *Romantiek en Katholicisme* bewaard, maar dit uitknipsel kwam terecht tusschen andere knipsels, die Hardeveld aan de redactie van *Mededeelingen* zond, ter mogelijke plaatsing of bladvulling van ons orgaan. En in een onbewaakt oogenblik kwam het zoo op het bankje, waar het niet behoorde te zitten.

We zijn blij dat het eene vergissing was: errare humanum.

R. v. d. B. te R. 't Is een uitgebreide familie, die meer dan één schrijver voor de literatuur heeft opgevoed. Leon Daudet van de *Action française* is de zoon van Alphonse (1840 geb.) den bekenden auteur van de *Tartarin*-serie en van de *Lettres de mon Moulin*. Julia Daudet is niet de zuster van Léon maar zijn moeder. Een andere zoon van Alphonse, die niet zooveel heeft geschreven, is Lucien Alphonse. En de oudste broer van Alphonse is de geschied- en romanschrijver Ernest Daudet.

W. H. v. Br. te R. De roman van den Belgischen literator Henri Davignon onder den titel *Le Courage d'aimer* schijnt een tegenhanger te zijn van het bekende *La Peur de Vivre* van Henri Bordeaux. Wij hebben het boek niet gelezen, maar wij kennen den schrijver en durven gerust zeggen, dat geen zijner werken voor rijpere lezers ongeschikt is.

N. K. te H. De literatuurprijs voor 1925 werd door de Zweedsche Akademie toegewezen aan Bernard Shaw. Die voor 1926 zal nog wel een geruimen tijd op zich laten wachten, wellicht in 1928.

J. Br. te B. De boeken voor de jeugd en het vijftal romans voor volwassenen (wij hebben er eenigen van besproken) door V. en D. (Vroom en Dreesman) uitgegeven, zijn niet in den boekhandel verkrijgbaar, doch alleen in de eigen zaken der firma. Meer weten wij er niet van.

L. M. R. te Gr. De boeken van Carco zijn niet aan te bevelen. Hij zoekt steeds de laagste lagen der maatschappij en ik zie het nut niet in van die vrijwillige kennismaking met boeven en meiden.

J. v. H. te L. De vragen, die U stelt over uitgaven, die voor bibliofielen waarde kunnen hebben, kunnen wij niet beantwoorden. Antiquairs, die goed op de hoogte zijn van de zeldzaamheid of kostbaarheid van dergelijke werken, kunnen U allicht helpen. Of boeken, die blijkbaar door kostbaarheid en kleinheid der oplage worden uitgegeven met het oog op bibliofielen, later werkelijk hooge waarden zullen krijgen, kunnen wij onmogelijk voorspellen. Het zou ons echter niet verwonderen als de speciaal-drukken der Maastrichtsche drukkers Boosten en Stols, en Lyter Nypels opgeld zullen doen. Voor menschen die geld genoeg hebben mag het een speculatieve belegging zijn. Schilderijen zijn dat ook, maar soms ook een strop.

Verschillende vragers. Hoe het komt zoo ineens, weten wij niet, maar wij hebben bijna gelijktijdig, stellig van een half dozijn lezers vragen ontvangen over *Pallieter*. Staat het op den Index? Werd het verboden door het Episcopaat? Is

de laatste uitgave bij van Kampen een gekuischte uitgave? Wij hebben moeite gedaan deze kwestie op te lossen, omdat wij weten dat daarover heel eigenaardige geruchten loopen en onjuistheden worden verteld. Als wij ons vergissen hopen wij te worden verbeterd.

1°. Pallieter staat niet (en stond nooit) *met name* op den Index.

2°. Een *officieel* bisschoppelijk verbod kennen wij niet. Wel is er in ons land en in België bij het Episcopaat gevraagd, het boek te willen verbieden of er tegen te laten waarschuwen. 't Is ook waar dat dit laatste in ons land is geschied, maar een officieel verbod is ons niet bekend.

3°. Wij weten dat er sprake is geweest van eene verbeterde editie. Maar zij die dat plan 't eerst hebben opgeworpen, kwamen spoedig tot de overtuiging dat het onmogelijk was, gezien den aard en het karakter van het werk. Nu is het wel mogelijk dat 't een of ander woord een beetje is verzacht, maar van een gekuischte uitgave is geen sprake. Ook de laatste is dat niet.

Maar geen een der vragers heeft de voornaamste vraag gesteld: is het niet voor de meeste menschen, voor zeer vele menschen, een boek dat door de natuurwet verboden is omdat het voor hen te zwoel en te prikkelend is? Dat is toch de eerste vraag, die men zich heeft te stellen! Dat kan zoo niet worden uitgemaakt uit de verte en zonder diepere kennis van den lezer. Ik geloof dat dit gewichtige punt wel wat te veel wordt vergeten en onze katholieke lezers zich vaak tevreden stellen met eene uitspraak van volslagen onbevoegden.

H. V. te S. Het is waar dat Miss Evans leefde met een getrouwden man, George Lewis, dat deze ook een schrijver was, dat zij zich zelf eerst op 37 jarigen leeftijd aan het schrijven waagde, toen zij twee jaren omgang had met Lewis, dat het gebeurde op zijn aansporing, dat zij als nom de plume aannam George Eliot — maar ik zie niet, dat men uit deze gegevens met eenigen grond kan besluiten, dat de romans door beiden werden geschreven, zoodat men kan spreken van een innige samenwerking. De vraag is al meermalen opgeworpen, maar nooit afdoend beantwoord.

H. Kn. te M. Wij geven U toe dat Paul Claudel aanvankelijk den jongen schrijver Montherlant heeft bewonderd, maar later heeft hij zich niet zonder eenige verontrusting van hem afgewend. Tegen Lefèvre (zie diens *Une heure avec* .... 3me serie; pag. 160.); ik schrijf de passage voor u over: „Mais Montherlant qui, dans ses premiers livres, conservait à la fois l'ideé de la beauté paienne et celle de l'amour chrétien, a delibérément sacrifié la derrière.

On l'a vu, à la suite de Luther, revenir au cliché lamentable, d'un catholicisme qui aurait faussé et remplacé (pour le plus grand bien, pensait-il, de tout le monde) l'aucien esprit chrétien."

H. B. te 's Gr. De uitgever, dien u noemt, gaat wel wat ver met zijn zoogenaamde „usances"; U kunt hem gerust en uit mijn naam zeggen, dat het geen „usance" kán zijn, maar gewone diefstal is en blijft.

M. H. te A. vindt den nieuwen band van het studenten-annuarium door Toorop geteekend, niet mooi. Wij ook niet. En hij is de uitdrukking van eene heel verouderde studentenmentaliteit.

R. X. S. te R. Wij gelooven niet beter te kunnen doen dan U te verwijzen naar *Lawn Tennis*, officieel orgaan van den Nederl. Lawn-Tennisbond. Uitgave Sijthoff, Leiden. Als U iets anders zoekt, zal deze Uitgever U ook wel te recht kunnen helpen.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S, EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

KAMPEEREN.

Het verheugt me bijzonder dat L. B. in Boekenschouw van 15 Dec. zijn opvattingen over het kampeeren heeft gegeven. Zijn meening van voor- en nadeelen kan ik geheel onderschrijven en ook ik ben in mijn praktijk tot de ervaring gekomen, dat kampeeren onder goede leiding heilzaam kan werken.

Levendig kan ik me voorstellen dat het kampeeren in onzen kring verboden is om te voorkomen, dat de eerste de beste zich als kampleider gaat opwerpen met al de gevolgen van dien.

Drie dingen pleiten m. i. tegen dit algemeene kampeerverbod: ten eerste, het feit dat men onze jeugd uit de groote steden een gezonde, goedkoope en broodnoodzakelijke rustperiode onthoudt; ten tweede, de groote trek van R. K. jongens naar neutrale en andere kampen en ten derde, dat men de Jeugdvereeniging als zoodanig, een van de weinige middelen ontneemt om den geest van samenhoorigheid te sterken.

Tegen het algemeen vrijgeven van kampeeren zijn ook groote bezwaren in te brengen, al ware het alleen maar deze: dat niet ieder in staat is een kamp te leiden en dat niet ieder kampeerder zonder meer is aan te bevelen.

Mij dunkt dat onze stevige R. K. Organisaties hiertegen wel maatregelen kunnen nemen. Zoo denk ik b. v. aan de verplichting van een kampleider om een leiderscertificaat te bezitten, dat b.v. door het R. K. Jeugdleiders-Instituut zou kunnen worden afgegeven, en vervolgens denk ik aan het verbod om in tenten te kampeeren.

De Deutsche Jugendvereine lijken mij een prijzenswaardig voorbeeld.

Ik hoop met L. B. dat deze aangelegenheid terwille onzer jeugd, door onze autoriteiten eens ernstig onder oogen zal worden gezien.

H. DEELEN.

Directeur, van het „Instituut van Jeugdleiding en lichamelijke Opvoeding", te Amsterdam

VOOR DEN OPVOEDER.

Wetenschappelijke Graphologie, de Psychologie van het Schrift, door Robert Saudek. H. P. Leopolds Uitgevers-Maatschappij 's Hage 1926, 256 bladz. Prijs. ing. *f.* 6,00.

Men mag tegenwoordig niet meer denken aan de ouderwetsche schriftkunde als er sprake is van graphologie. De tijd, dat men de schriftteekens benutte als

uitgangspunt van karakterkunde, een gedrongen schrift b. v. als kenmerk van gierigheid, een breed schrift als teeken van spilzucht uitlegde, die tijd is voorbij. Wel houdt men vast aan de algemeene opvatting, dat individualiteit in het handschrift niet te loochenen is, maar in wetenschappelijke kringen werd toch getwijfeld aan de mogelijkheid, om met betrouwbaarheid uit het handschrift conclusies te trekken aangaande het karakter van den schrijver. Men pleegde volgende bezwaren in te dienen: 1. het schrift kan niet afhangen van het karakter van den schrijver, want 't is enkel afhankelijk van het spiegelschrift van de hand. — Hiertegenover staat de op proeven gebaseerde stelling, dat handschrift, voetschrift en mondschrift slechts één hersenschrift zijn. 2. Het schrijfmateriaal heeft op het schrift veel grootere invloed dan karakter of stemming van den schrijver. Die invloed aanvaardt de moderne grapholoog maar trekt die netjes af van het totaal en weet het restje van de aftreksom te benutten. 3. Het schrift is de uitkomst van het schoolonderwijs. De kinderen schrijven op gelijke manier zonder een gelijk karakter te hebben. Ook dit heeft de ervaringsmethode met doorslaande proeven ontkend. 4. Vierde bezwaar: Menschen van één beroep schrijven dikwijls op gelijke wijze zonder een gelijk karakter te hebben. Ook hier heeft de Amerikaansche studie der psychologie van het schrift glashelder aangetoond, dat er onder alle levende menschen er geen twee zijn, die hetzelfde handschrift bezitten. 5. Vijfde bezwaar: Het schrift hangt niet van het karakter af, want anders zou het steeds gelijk moeten blijven terwijl het zich metterdaad in den loop der jaren en telkens naar stemming, haast enz. wijzigt. Saudek antwoordt hierop met *zijn* stelling: als het karakter van een mensch zich met de jaren wijzigt, wijzigt zich ook zijn schrift. Dat stemmingen op het schriftbeeld evenzeer invloed hebben als een verhaast of vertraagd tempo van schrijven, is een van de grondbeginselen der graphologie. 6. Zesde bezwaar: het schrift kan het karakter niet weergeven want men kan het willekeurig veranderen. Eerstens ontkent de ervaring, dat een totale verandering mogelijk is. Tweedens worden bij vervalschingen slechts die kenmerken gewijzigd, die graphalogisch niet beslissend zijn. Ten derde concludeert de grapholoog nooit uit één enkel handschrift. — Ziehier bezwaren en antwoorden, die in hoofdstuk I zeer uitgebreid behandeld worden. Hoofdstuk II geeft de geschiedenis der graphologie.

In hoofdstuk III wordt de physiologie van het schrijven behandeld. Een belangrijk onderwerp voor Saudek, omdat de oorspronkelijkheid en nieuwheid van zijn graphologie juist ligt in de verwerking van de physiologische met de psychologische verschijnselen van het schrift, iets, dat tot heden niet werd beproefd. Amerika b.v. onderzocht het eene en de vondsten kwamen ten goede aan de techniek en de hygiene van het schrijfonderwijs. Duitschland en Frankrijk bestudeerden de psychologie van het schrift en kwamen tot graphologische theorieën, die niemand bevredigden. De conclusie uit dit hoofdstuk is, dat een juiste psychologische analyse onmogelijk is zonder een voorafgaand physiologisch onderzoek van het schrift. Daarna stelt Saudek een uitgebreid schema op, dat als leiddraad moet dienen voor een stelselmatig physiologisch onderzoek der schriftkenmerken.

Hoofdstuk IV behandelt de psychologie van het schrift. Saudek stelt vast, dat de resultaten van het physiologisch onderzoek zeer veel onthullen omtrent karakteristieke trekken van een persoonlijkheid, maar dat nog niet de *kern* van het individu is vastgesteld. Hiervoor stelt hij op een psychologische leiddraad, die den onderzoeker zal voorlichten. Zoo komt Saudek ten slotte in hoofdstuk VI tot een „praktische handleiding voor graphologische analyse". Vermelding verdient de eerlijke waarschuwing van den schrijver zelf: Indien wij al het tot nu toe besprokene samenvatten tot een schema, dan wil daarmede volstrekt niet zijn gezegd, dat wij zoodoende den eenigen juisten weg hebben aangegeven, of dat wij willen aanwijzen, hoe men het doelmatigst komt tot de psychologische uitlegging van een karakter, berustend op een nauwkeurig physiologisch onderzoek. Wij zijn alleen van meening, dat ons schema voor beginners practisch zal blijken te zijn, daar het rekening houdt met de noodzaak van zelfcontrole en gestadig terugzien op de vroegere fasen der analyse, zoodat bij nauwgezet handelen principieele dwalingen onmogelijk worden." (blz. 199)

Niet minder reëel is deze bekentenis: Met het toenemen zijner ervaring zal ieder grapholoog naar mate zijner gaven en in de eerste plaats in overeenstemming

met zijn eigen niveau een eigen techniek aannemen bij het uitleggen van handschriften, wier niveau voor hem het best begrijpelijk en vatbaar is, terwijl hij zich natuurlijk strenger aan ons schema zal houden bij het onderzoek van schrift van niveaus, die verder van hem afstaan." (ib.)

De handleiding zelf is in vier bladzijden samengevat en bevat zes stadiën van analyseerend onderzoek.

Hoofdstuk VII geeft 12 analysen tot voorbeeld.

Het is te waardeeren, dat de graphologie in een meer wetenschappelijk stadium getreden is. Het zeer belangrijk werk van Saudek is een aanwinst voor den psycholoog, meer nog dan voor den paedagoog, die voor zijn praktijk voorloopig nog geen grapholoog zijn mag. G. L.

Moderne sport en lichaamscultuur, door J. J. Doodkorte. R. K. Jongensweeshuis, Tilburg. (67) 0.80

Ik begin met de conclusies van den schrijver op te noemen, die ik alle uit volle overtuiging onderstreep: In de sport-manie moet krachtig geremd worden. Het is voor 't behoud van de hoogste geestelijke en lichamelijke goederen onzer jeugd gebiedend noodzakelijk, dat met het wedstrijd- en competitiesysteem, zooals de sport die thans kent, radikaal gebroken wordt. — Van de vroegste jeugd af moet het kind en de jonge mensch in huisgezin en school en in elke jeugdorganisatie er diep van doordrongen worden, dat iedere uiting van Roomsch kerkelijk leven oneindig meer waarde heeft voor hem dan de belangrijkste sportwedstrijd. — Tegen de heerschende gewoonte in moet de jeugd weer gaandeweg gewend worden aan eenvoud en soberheid in spel en vermaak; in heel haar leven. — In sport en lichaamscultuur worde onverbiddelijk alles geweerd, wat ook maar in 't minst de zedigheid en heilige schaamte bij de jeugd zou kunnen ondermijnen. — Tegenover het algemeen en dikwijls doelbewust streven eener onchristelijke beschaving, die — mede door een steeds feller geprikkelde zucht naar vermaak en sport-emoties en een vaak ziekelijke lichaamscultuur — het christelijk familieleven allengs geheel ontwricht, moet het huisgezin zijn onvervreembaar recht, zijn weldadige macht op de jeugd in haar geheele omvang ten volle handhaven en krachtig den invloed terugeischen, die het zich heeft laten ontnemen. — Met meer beslistheid dan tot heden geschiedde, moet de school stelling nemen tegen de overschatting der lichaamscultuur en de heerschende sportverdwazing. — Onze R. K. Dagbladpers moet zich metterdaad bewust toonen van de zware verantwoording, die zij heeft als opvoedster der massa, tegenover de moderne lichaamscultuur. — De wetgever onthoude zich zooveel mogelijk inzake lichamelijke opvoeding dwingend op te treden; althans ten opzichte der rijpere jeugd. — Zooals de ouder consequent afwijzend moet staan, waar de neutrale sport 't Roomsche kind lokt, zoo moeten bibliotheken, leeszalen e.d. onverbiddelijk alle neutrale lectuur weren, zoodra deze de naaktcultuur propageert, direct of indirect.

Ziehier de conclusies. Wie ze niet zonder meer deelen wil, leze het degelijke boekje en ik ben overtuigd, dat hij ze zonder onderscheid aanvaarden zal.

G. L.

ERVARINGEN

Vrije omgang: omdat iedereen het doet.

„De vrije omgang moet verdwijnen." — Ik mag dat wel, als iemand eens iets durft te zeggen, dat tegen alles en iedereen ingaat; honderdmaal liever dan dat iemand iets niet durft te laten: „omdat iedereen het doet." — Ik geloof, dat er een *leeftijd* is, waarop voor een zeer groot deel van onze jongens en meisjes, de vrije, geheel ongecontroleerde omgang met elkander *funest* is gebleken, en in de toekomst funest zal blijven, om de eenvoudige reden, dat het *onredelijk*, ja, *wreed* is, van hen een *weerstand* te verwachten

boven hun leeftijd, in verzoekingen of gevaren, die pas te zwaar en te groot voor hen blijken te zijn, 'als het *te laat* is. Ik vind het minder dan *misdadig* een troep jongens en meisjes tusschen de 14 en 18 jaar, onder elkaar uren lang met fietsen de bosschen in te laten gaan, onder het motto: iedereen doet het. — Onlangs hoorde ik van een 14-jarig meisje, dat ook met vrienden en vriendinnen een fietstocht wilde maken onder dezelfde leuze. Haar moeder zeide „dat wil ik dan toch eens vragen." Zij belde de moeders van al de meisjes op en geen van allen vond het gewenscht, maar aarzelde omdat al die dochtertjes riepen: ze mogen allemaal! De fietstocht ging niet door. —

(Uit: Het Kind, 29 Jan. '27.)

Hoe komt de vrije omgang er eigenlijk?

Er is voor gestreden, zeker, maar... dat was heelemaal niet noodig geweest, want in onzen slappen tijd zijn tallooze ouders dolblij met iedere nieuwe theorie, die hen weer van een stukje verantwoordelijkheid ontslaat, de opvoeding vereenvoudigt, en den last van het hebben van kinderen vermindert. Dan zijn er nog de vele gezinnen in onzen tijd, waar de opgroeiende kinderen zien, hoe hun ouders van elkaar vervreemden en één, of beide, elders hun affecties plaatsen. Hoe kan een vader of moeder, die òf met een nieuwe liefde bezig is, òf lijdt onder den ondergang van het gezin, de kinderen voldoende leiding blijven geven in de jaren, dat zij het juist zoo bitter noodig hebben? Ligt het dan niet voor de hand, dat zij met een eenigszins verlicht hart, grijpen naar iedere theorie, die hen van een deel van hun àl te zware taak ontslaat? al wordt die theorie dan ook verkeerd toegepast. Er moest eens eene enquête gehouden kunnen worden, *hoeveel* van die „vrije omgang"-kinderen uit degelijke, normale gezinnen komen, waar de ouders niet met de verzuchting: „ik kan er niet tegen op", maar werkelijk uit volle overtuiging de kinderen hun vrijheid geven.

(Uit: Het Kind, 29 Jan. 1927.)

VOOR DE JEUGD.

Brinkgreve-Wicherink (Tine) *Minetje-Poes vertelt.* (30) f 0.45. Geillustreerd door Johanna Coster. Vroom en Dreesman.

Alleraardigst boekje met kostelijk leuke plaatjes. (6—10 jaar)

Bruin (E. L. De) *Pekdraad en Elshamer.* (30). f 0.45. Geillustreerd door E. M. Ten Harmsen van der Beek. Vroom en Dreesman, Nederland.

Eenige kaboutervertelling met aardige teekeningen voor de kleintjes (6—10 jaar)

B r u i n (E. L. De) *Jib en Job.* (30). f 0.45. Met teekeningen van David Tomkins.

Deze vertelling van een werkzamen en luien boer zullen de kinderen zeker met groot plezier lezen. De plaatjes zijn allerleukst. (6-10 jaar) Alleen bij Vroom en Dreesman, Nederland.

H o f f m a n (F. J.) *Lautaro, de Indiaansche Bolaswerper* (132). Geillustreerd door Gerard Gerrits. Vroom & Dreesman, Nederland.

Horn, een Duitscher bezit 'n groot stuk grond in Chili aan de Valdivia. Hij bouwt daar een hacienda, heeft in zijn Lautaro een indiaan uit het land. Als hij zijn vee op 't indiaansch grondgebied wil laten weiden, komen de opperhoofden van den stam hem vragen hun rechten te eerbiedigen. Horn gaat daar niet op in en ondervindt weldra de gevolgen van zijn koppigheid. Er wordt hem een kind ontroofd, Lautaro helpt hem, en het misverstand waarom hij van zijn stam was weggevlucht, wordt opgehelderd. Horn ziet z'n ongelijk in en Lautaro wordt rijk beloond.

Een mooi jongensboek. (11—16 jaar)

K r i e n e n (Charles) *De Groene Chasseur van „du Paris"* (121). Met teekeningen van Daan de Vries. Vroom en Dreesman, Nederland.

Vader en Moeder zijn gestorven. Wouter moet het aanzien dat alles voor schuld verkocht wordt. Alleen het horloge van zijn vader verdedigt hij tegen alle aanslagen en een edelmoedig kooper helpt hem om het te kunnen behouden. Hij komt in huis bij 'n Oom en Tante. Oom heeft 'n handel in huisdieren, drinkt veel, verongelukt, en de Tante kan de zaak met Wouter alleen niet voortzetten. Dan ontfermt zich een braaf man over hem, bezorgt hem een baantje als chasseur in Hotel du Paris. De jongen doet prachtig zijn best, alles loopt hem mee en hij slaagt er in compagnon van zijn patroon te worden.

Een heel aardig boek voor jongens en meisjes. (13—16 iaar.)

N a n d a. *Een woelig juffertje* (128) Met teekeningen van Nora Schnitzler. Vroom & Dreesmann, Nederland.

Joop is zeker een woelig juffertje maar zij heeft een hartje van goud, dat ondervindt iedereen die in moeilijkheden zit en die zij er met alle middelen die haar liefde kan bedenken tracht uit te helpen. Een mooi leerzaam boek voor meisjes van 12—16 jaar.

S t r a n g (Herbert) *Samba.* (287) f. 2.90. Vertaling van A. de Graaff-Wüppermann. Illustraties van William Rainey R. I.
J. Philip Kruseman, den Haag.

Mr. Martindale heeft van een oud vriend gehoord dat deze duidelijke sporen van goud gevonden had in het Maranga-district aan den Boven-Congo. Hij rust een expeditie uit, sluit contracten af en gaat op zoek naar het goud. Hij beleeft veel avonturen, maar vooral ziet hij de gruwelijke behandelingen welke de rubberslaven ondergaan. Zooveel hij kan en gelegenheid heeft, tracht hij verzachting in het harde lot der slaven aan te brengen. Een mooi boek voor oudere jongens.

V l e t t e r (A. C. C. de) *Op 't Vlot.* (115) geillustreerd door Herman Moerkerk. Vroom en Dreesman, Nederland.

De dijk gaat doorbreken, er zou 'n overstrooming hebben plaats gehad als Jan

Pot niet op 't schitterende idee gekomen was, de zwakste plek met zijn lichaam te stoppen, welk voorbeeld oogenblikkelijk door de omstanders gevolgd werd. Voor zijn energiek optreden mag hij voor den burgemeester een wensch uiten. Hij vraagt een zwembassin, met een vlot er in, van 'n stuk land te mogen maken met zijn vriendjes. 't Gebeurt . . . en 't kon heel aardig worden als er niet die onverkwikkelijke ruzie tusschen de Krokodillen en de Haaien gekomen was.

Er komt wel ten slotte een verzoening, maar 't is wat te erg als jongens zoo lang haatdragend tegen elkaar blijven. (Jongens 12—16)

Nieuwe Uitgaven

Godsdienst

Gisquière (V.) en S. Strowski. Christelijke Inspiratie in de Philatelie. Uit het Fransch door A. J. Wijkhuyzen. Met talrijke afbeeldingen. (43) f J. C. Auf der Heide, Hilversum—Amsterdam.

Die kleine stukjes papier waarmede Engeland op 10 Jan. 1840 begonnen is, de brieven te frankeeren, heeft men gebruikt voor allerlei illustraties, maar zelden voor apologetiek, exagese en heiligenbeschrijving. Zeldzaam? Nu alles is betrekkelijk en men staat verbaasd, als men al deze afbeeldingen ziet van christelijke inspiratie in de Philatelie.

Hagen (M. van der) Waar is de Kerk van Christus? 83e Duizendtal. Bezorgd door Dr. J. Daniëls S. J. (272) f 0.60. R. K. Boek-Centrale, Amsterdam.

Zij, die zoeken. houden van dit scherp gedacht, en toch zoo vriendelijk gemoedelijk en glashelder boekje. Wie het nog niet kent, ook al heeft hij reeds gevonden, moet toch ook eens kennis maken met dit overtuigende werk.

En vooral heeren geestelijken wijs ik er op dat deze uitgave een rijk bibliographisch overzicht bevat, welke in 15 afdeelingen de boeken noemen, die apologetische strekking hebben.

Ramière S. J. (Henri) Het Apostolaat des Gebeds. Bewerkt door J. Mercator Pr. (252) f 1.25. „De Heraut", Nijmegen.

Het Apostolaat des Gebeds met zijn enorm aantal ingeschrevenen is een van de prachtigste internationale organisaties, die eigenlijk van alle anderen den grondslag moest vormen. Als men dit uitvoerige boek over het Apostolaat, dat iedereen kent maar weinigen goed genoeg, eens aandachtig leest, zal men begrijpen wat een kracht ten goede daarvan moet uitgaan.

Sloet (Dr. D. A. W. H.) en W. Boersma. Bestaat God of Niet? (84) f 1.—. Geb. f 1.50.

Dit boek is de „eerste afdeeling" van dr. Sloet's God, Christendom en Kerk" (1890) Dat tractaat over God is omgewerkt tot artikelen, die verschenen in „Het Schild" en nu in dezen vorm. Dr. Sloet zegt: Dit werkje is gemaakt voor menschen, die kunnen en willen *denken*, d.w.z. voor werkelijke intellectueelen, de hoogste intellectueelen niet uitgezonderd. Doch ook vrienden der waarheid, die juist niet tot de hoog ontwikkelden behooren, maar toch hun hersens goed kunnen gebruiken, vinden in dit boekje stof welke ze kunnen verwerken.

Tempel (P. van den) De Wetenschap der Heiligen (280) f 3.50. J. J. Romen & Zonen, Roermond.

Hoe de Heiligen worden, zou ik zeggen, maakt Pater van den Tempel duidelijk. Naarmate zij toenamen in hun „Wetenschap", in het Gebed, in den omgang met Gòd, groeien zij en worden sterk. Het is een heel mooi boek, waarin veel „vergissingen" over de Heiligheid worden rechtgezet.

Kunst en Letteren

Brom (Eduard) Groot stad Verzen (84) f 3.50. Van Munster, Amsterdam.

In deze nieuwe bundel bewandelt Brom andere wegen dan voorheen. Hij ziet, wat ook zeer juist is, in alles aanleiding tot inspiratie en dichterlijke ontroering.

Gouwe (W. F.) De grafische Kunsten in het praktische Leven. Met 61 afbeeldingen. (84) f 1.50. Brusse, Rotterdam.

Het eerste deel van dit boekje bevat de voordracht, gehouden voor leeraren en leerlingen van de Rotterdamsche Academie van beeldende kunsten. In de tweede afdeeling werden verzameld aanteekeningen over moderne grafiek voor kanaal en industrie. De boekjes van de serie „Toegepaste Kunsten" zijn altijd de moeite waard.

Mulder (Neeltje) Uit den Goeden Ouden Tijd. Jeugdherinneringen. (84) 3de dr. P. Out, Koog aan de Zaan.

Mevrouw Muller overleed op 80 jarigen leeftijd in 1912. Zij was de weduwe van den burgemeester, zeer populair in de Zaanstreek en belangstellend in alles wat rond haar gebeurde. Het is een beschrijving van het volksleven uit dien tijd. Over alles heeft zij hare herinneringen; Kleeding, Dienstboden, Postwagen, Bruiloftsgewoonten, IJsvermaak, Begrafenis, Onderwijs enz.!

Reyners (M.) Toen het oude kerkje van Pastoor Wubbe nog bestond (144) Uitgave „De St. Willibrordusklok", Amsterdam.

Uiteraard zullen vooral de oude of tegenwoordige parochianen van Willibrordus buiten de Veste belang stellen in dit boek en zich verlustigen in de geestig geschreven kroniek. Maar 't is zoo aardig geschreven, dat ook zij, die met de plaatselijke toestanden nooit bekend zijn geweest, het louter voor hun genoegen zullen lezen.

Onderwijs

Vorsterman (Mr. F.) Hoofdlijnen der Economie. Een Handboek voor Onderwijs en Zelfstudie. (224) f 2.75. H. D. Tjeenk Willink, Haarlem.

Voor beginnende zelfstudie en bij het onderwijs is dit eene goede handleiding. Want zij is bondig en overzichtelijk zonder dat de duidelijkheid er ook maar eenige schade bij lijdt. En de schrijver bewijst door zijn omvangrijk zaken en namenregister, dat hij een practisch man is.

Allerlei

Bummel & Co. De Man op z'n best. Een geestige Handleiding à Savoir-Vivre (114). Moorman, Den Haag.

Op luchtige wijze worden hier inlichtingen gegeven over gebruiken en omgang in de elegante wereld. Maar niet zelden wordt de schrijver al te luchtig, en waar een vader aan zijn zoon schrijft hoe hij vrouwen moet veroveren, hebben wij waarschijnlijk te doen met een ouden viveur.

Dantzig (Branco v.) Over Spraakgebreken en hunne Bestrijding (75) f 1.25. P. Noordhoff, Groningen.

Dit boekje vind ik een uitstekend inleider tot en verdere leider bij de studie. Het eerste, door 't klare overzicht van het vak, en het tweede door de aanwijzing van veel litteratuur, zoodat men den weg vindt zijn kennis uit te breiden en te verdiepen.

Ford (Henry) Heden en Morgen. Vertaald door Theo Holdert. (345) f 1.90. Geb. f 2.65. Wereldbibliotheek, Amsterdam.

De schrijver van *Productie en Welvaart*, de stichter der Ford-industrie geeft oprecht hier een oordeel over de industrie en hare werkwijze, en voorspelt wat er zal moeten veranderen om de hoogste welvaart te bereiken.

Heide (J. C. Auf der) Postzegels en Albums. Eenige nuttige wenken over het inrichten, beschrijven en arrangeeren van Postzegelverzamelingen op Artistieken en Wetenschappelijken Grondslag. Met talrijke Afbeeldingen (32) f 0.65. A. D. Heide, Hilversum—Amsterdam.

Heide (J. C. Auf der) Wat elke Verzamelaar van Postzegels weten moet. Met 186 Afbeeldingen (32).

Pallieter.

door A. GIELEN S.J.

Naar aanleiding der nieuwe uitgave van *Pallieter* door Felix Timmermans, werd eenige weken geleden, in de Pers een vroeger schrijven van het doorluchtig Nederlandsch Episcopaat weer eens opgehaald.

Jammer genoeg; want hier is de aanleiding tot verwarring zóó groot, dat M. van Grinsven C.ss.R. bij de behandeling van het geval in de *Ned. Kath. Stemmen* van 1921 (dus alleen voor de R. K. Geestelijkheid) zijn artikeltje besloot met de opmerking: „nochtans zouden wij niet gaarne zien, dat deze aangelegenheid weer publiek in de dagbladen behandeld werd."

En inderdaad, wij hebben ondervonden dat deze publicatie de gemoederen weer in de war heeft gebracht en verschillende vragen en opmerkingen bereikten ons. Voor verreweg het grootste deel zijn die vragen afkomstig, uit den aard der zaak, van geestelijken, maar toch ook verscheiden bestudeerde leeken toonen dat zij over het geval hebben nagedacht. Maar de oplossing is niet zoo heel gemakkelijk, en dat komt vooral door de ongewone procedure, die in het geval Pallieter is gevolgd.

Het weer opgehaalde schrijven dateert van 1920 en is aldus vervat:

> Het Nederlandsch Episcopaat brengt bij deze ter algemeene kennis, dat bij besluit van den H. Stoel d.d. 20 Juli 1920 de lezing van *Pallieter*, door Felix Timmermans [uitgave van Kampen & Zn., Amsterdam] den Katholieken verboden is.
>
> De bekendmaking zal worden gepubliceerd in De Tijd, De Maasbode, en Het Centrum, terwijl de overige katholieke bladen worden verzocht haar over te nemen.
>
> Namens het Nederlandsch Episcopaat De Aartsbisschop van Utrecht
> Utrecht, 3 Augustus 1920 † Henricus

Hieruit blijkt dat er geen sprake is van een *direct*, officeel bisschoppelijk verbod. Het Episcopaat doet niets anders dan het besluit van de S.C.S. Officii „ter algemeene kennis brengen" en dat wel „op bevel" der S.C.S. Officii.

Is er dan een *verbod* van het S. officium zelf? Men zou geneigd zijn dit aan te nemen, omdat er in de mededeeling van het Episcopaat staat dat „bij besluit van den H. Stoel de lezing .... den katholieken *verboden* is."

Pater Grinsven voegde hierbij:

„Dit „verboden is" moet dan opgevat worden in den zin van „Verboden verklaard is" nl. ipso jure naturali als „animabus peri-

culosus" (gevaarlijk voor de zielen), daar het H. Officie zelf geen positief verbod aan zijn verklaring heeft toegevoegd." Daaruit laat zich dan ook verklaren dat Pallieter niet met name op de nieuwste Indexlijst voorkomt.

Men zal vragen: „maakt dat eenig verschil of er een *positief* verbod is of wel een verbod krachtens *natuurwet*"?

Eenigszins. Waar een positief Index-verbod bestaat betreffende een bepaald werk, mag niemand het lezen zonder machtiging van de geestelijke Overheid. Ook niet al zou hij met de grootste zekerheid weten, dat het boek voor hem *niet* gevaarlijk zou zijn, hem zelfs goed zou doen.

Maar, waar men weet dat een boek voor menschen met levendiger driften, ontvlambaarder verbeelding bijna zeker gevaarlijk is en derhalve *jure naturali* verboden, daar is het voor een ander temperament wellicht niet gevaarlijk en dus *niet* persé verboden. Maar men vergete niet dat dit in ieder concreet geval afzonderlijk moet worden beoordeeld. En daarbij moet men dan rekening houden met den persoon en met de gewichtigheid der redenen tot lezen (b.v. wegens officieele studie (niet plezierstudie) in de Letteren.)

Ik wees er in het vorig nummer reeds op dat men bij het lezen van boeken te weinig vraagt naar de natuurwet en meent dat, zoolang een werk niet positief is verboden, men zich de lezing wel kan veroorloven. Dat is de groote fout. Want verreweg de meeste slechte boeken zijn *niet* positief veroordeeld, omdat (bij de tegenwoordige productie) dit wel materieel reeds onmogelijk zal zijn. Wij zijn dus in de meeste gevallen op de *natuurwet* aangewezen en moeten die met de meeste omzichtigheid toepassen.

Het zou nu al heel aanmatigend en lichtzinnig zijn, indien wij ons oordeel wilden stellen boven het gezaghebbend „oordeel" en het judicum van het H. Officie dat *Pallieter* oordeelde: als zinneprikkelend, godsdienstige praktijken niet eerbiedig behandelend, en zelfs de geloofswaarheden in het belachlijke trekkend, gevaarlijk is voor de zielen (utpote sensuum voluptatem lovens, pletatis exercitia huud reverenter tractans, ipsaque Fidei veritates quasi ludibrio exponens, animabus periculosúm esse.)

Men kan dus zeggen, dat ieder redelijk denkend en zijn zedelijke sterkte niet overschattend katholiek, bescheiden beginnen mag te *aanvaarden*, dat voor hem persoonlijk het boek is verboden krachtens de natuurwet.

Laat dat mijne conclusie zijn; en mocht die onjuist wezen, dan hoop ik dàt er een, doctior dan ik, mij zal terecht wijzen. Dat wenschte ik uit te lokken, want er hangt nu lang genoeg eene atmosfeer van onzekerheid over deze kwestie.

Was het schrijven van 1920 niet onvoorzichtig voor het publiek gebracht, *dan* hadden wij het vraagstuk laten rusten, maar door de begane tactische stommiteit (o felix culpa) van een buitenstaander, en de daaruit opnieuw ontstane verwarring meenden wij

gedwongen te worden eenige klaarheid te moeten brengen naar ons beste weten.

Ons tijdschrift is voor een ontwikkeld publiek; voor geestelijken, voor leeraren, voor ouders, die kunnen begrijpen.

En deze hebben het recht te worden voorgelicht niet door een jongeman, die een paar jaar M.U.L.O. studeerde, maar door een vakman, die op de hoogte is van het kerkelijk recht.

Als ik de taak ondernam, was het in de eerste plaats uit medelijden met mijne collega's de confessarii, die herhaaldelijk komen te staan voor een beslissing, die zooveel voorstudie en overdenking zou eischen, dat practisch eene uitspraak onmogelijk wordt.

Quaenum conclusio practica inde deducenda?

1⁰ *Pallieter* is geen *positief veroordeeld* boek, maar werd gesignaleerd door het hoogste Gezag als een *zeer gevaarlijk* boek.

2⁰ Om het te mogen lezen is dus geen „licentia ligendi" van hooger gezag, als voor positief veroordeelde boeken, noodig, maar kan de jurisprudentie en de jurisdictie van elken confessarius voorzien, die het boek kent zonder het zelf te hebben gelezen als „gevaarlijk" en in *welke punten* gevaarlijk (zie het schrijven van den bisschop van Brugge); die den raadplegenden persoon kent: zijn karakter, zijn mentaliteit, zijn gevoeligheid, en zijn staat (b. v. gehuwd of ongehuwd) en die het gewicht der reden, waardoor hij tot de lectuur wordt bewogen, voldoende kan schatten.

3⁰ Dat de cofessarius juist om het „judicium doctrinale" van het H. Officium, in dit geval zoo streng mogelijk te werk gaat.

En ten slotte zou ik wenschen dat de uitgever, bij een eventueele nieuwe uitgave, die wel niet zal uitblijven, als inleiding liet drukden wat *Timmermans* in zijn *Rommelkast* over het ontstaan van dit boek heeft medegedeeld. Dat verklaart en verzacht al veel.

Als er bezwaren zijn tegen mijne opvatting, zou ik die het liefst behandelen in de R. K. N. Stemmen. Thans was dat niet doelmatig genoeg meer, omdat door de tactische fout, de kwestie reeds belangstelling had gewekt, en ook ongerustheid had gezaaid buiten den kring van den Clerus.

'n Leven „en Revue''

door JOHN SCHILTE.

Straks zal er 'n diner zijn van aandeelhouders der N. R. C. En als die heeren uitgegeten zijn, na tusschen de gangen waardeerende woorden gesproken te hebben, zal Johan de Meester officiëel uit de redactie van de Nieuwe Rotterdamsche Courant gestapt wezen. Na dat galgenmaal krijgt hij levenslang vacantie.

Jeugdportret

Ik heb lang gepiekerd en gepeinsd om 'n blijkje van waardeering te vinden voor dien menschelijken schrijver nu de Meester quasi z'n schrijvend leven gaat eindigen of te wel beginnen.

Als ik een dolle Amerikaan was.... tja, mogelijk zou ik in 'n bui van onstuimigheid 'n knoop van z'n jas trekken, 'n veter van z'n schoen vragen, 'n zakdoek uit z'n zak stelen, daar ik nu eenmaal te laat op de wereld gekomen ben, om nog 'n lok van z'n haar te kunnen knippen, en dit fetisj zuinigjes te bewaren met innige piëteit.

Mogelijk is voor hem nog de betrekkelijke roem weggelegd, dat letterlievende kooplui 'n gedenkteeken voor 'm overeind zullen zetten, ergens in de buurt van Tollens. Dan mag hij van z'n hoogte in 't Rotterdamsche park neerzien op de spektakelende eenden in de vijvers, saucies-etende kinderjuffers en amoureuse paartjes. Dan wordt 's winters 'n houten kastje om 'm heen gezet tegen de kou, want Rotterdam weet z'n groote mannen wel te eeren!

Maar ik voor mij vond 't verstandiger hem te vragen om episodes uit z'n leven te vertellen, en die na te schrijven als bewijs van sympathie.

En zoo heeft de Meester me dan op 'n goeie dag verteld van z'n leven.

En als de Meester vertelt, als hij met z'n duimen in z'n vest op de praatstoel zit.... dan komt z'n proza niet op je af als 'n man, maar dwarrelt op je neer als 'n sneeuw van woorden...

* * *

Vertellen van m'n schrijvers-leven? Maar hoe kan ik dat? In Nederland is immers geen schrijversleven mogelijk! Daar moet je rijk voor zijn. M'n grootvader was wel rijk, maar m'n vader en moeder niet.

In Zeist heb ik m'n intrede in de journalistiek gedaan. M'n moeder was zeer godsdienstig, en zoo werd ik door haar toedoen propagandist van 'n zendingblaadje: 't Penningske. Met dat Penningske leurde ik iedere week langs de huizen en bezorgde ze bij de abonné's. Dit was 't roemrijk begin van m'n journalistiek leven.

Daarna begon ik zelf een blaadje op touw te zetten; pende drie nummers er van vol over de verwikkelingen in Minahassa. 'n Vierde nummer is evenwel nooit verschenen.

Toen ik veertien jaar was richtte ik 't blad „De Letterkundige Rommelpot" op; U ziet dat ik door Vondel beinvloed was! Dit weekblad had de levensduur van zeven exemplaren!

Daarna is me iets overkomen, wat werkelijk invloed op m'n leven heeft gehad. Op 'n dag moest ik in Zeist bij v. d. Rappard komen. Ik was met een zoon van hem op de Hernhuttersschool. Die zoon Anthon, bekend als de eerste, die geloofd heeft in Vincent van Goch, moest nu, op advies van den dokter, 'n voetreis van zes weken gaan maken. En zoo hebben we samen, met veel plezier en avonturen door 't Schwarzwald geloopen. Als herinnering aan de stemmingen van die voetreis had ik acht schriften met verzen. Toen we bij papa Rappard in Zeist terug kwamen, had hij een enorme bewondering voor ons, daar we in die zes weken niet één keer ruzie hadden gehad.

Thans

Maar nu moest ik gaan denken aan mijn toekomst. Dorpsnotaris stond me wel aan. Zoo iemand heeft 'n heel prettig leven. Maar m'n broer was de notarieële richting al ingeslagen en daar ik goed studeeren kon, werd ik uitverkoren om te blokken voor ambtenaar bij de registratie der domeinen. Zoo kwam ik twee jaar later als volontair op 'n kantoor. En dat vervelende, taaie

leven heb ik drie jaar volgehouden, tot eindelijk 'n dag van glorie kwam. Ik kreeg een baantje aan de Zutphensche Courant!

„En, mijnheer de Meester...." ik wilde 'm zoowat vragen, weten of hij heil zag in de journalistiek. Maar ik zag geen mogelijkheid, zijn woordenvloed ook maar even te stoppen. Hij vertelde maar door van z'n „rijk" honorarium aan die Zutphensche krant, tweehonderd zooveel gulden per jaar, waar dan nog iedere dag z'n reisgeld af moest van 't dorpje Voorst, waar hij woonde. naar Zutphen. Aan Voorst draagt hij nog mooie herinneringen. 't Is een prachtig dorp waar 't schoon van de Veluwe-grond nuanceert met 't vette land van de IJsel. En de Meester droomde al hoe mooi 't er zou zijn in de voorjaarsjubel van Pinksteren....

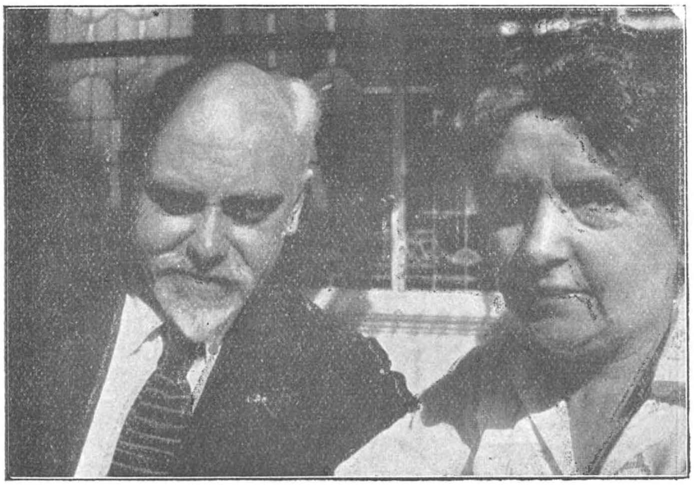

J. de Meester cn Echtgenoote

toen 'n kaart van 't Rotterdamsch Nieuwsblad die droom kwam storen.

De Meester schreef artikels in de Kamper-krant. Buiten 't stoffelijk voordeel van f 2.—. per stuk, gebruikte hij deze gelegenheid om reclame voor zichzelf te maken. Hij onderteekende de artikels voluit, zette er vaak nog bij de plaats en straat waar hij woonde. Daardoor was zijn kundigheid ook bekend geworden aan den hoofdredacteur van 't toenmalig Rotterdamsch Nieuwsblad. Deze moest 'n veertien dagen op reis en verzocht nu de Meester zoolang zijn plaats te willen innemen. Zoo kwam hij dan in Rotterdam terecht. Maar aan die taak van waarnemend hoofdredacteur was 'n onvoorziene moeilijkheid verbonden. Er moesten namelijk 'n soort leekepreekjes geschreven worden. En hoe aan stof daarvoor te komen? Nu had z'n zuster 'n boekje „Gevleugelde Zaden". Op iedere bladzijde stonden 'n stuk of wat spreuken en achterin was

'n lijst waarin je kon opzoeken b.v. „liefde" en dan was daar te vinden wat Goethe, Lessing, Dante enz. over dat onderwerp zeiden. Nu kreeg de Meester 't lumineuze idee om vóór hij 'n leekepreekje ging schrijven, met 'n speld in 't boekje te prikken, en dan de middelste spreuk van de geprikte pagina voor 't leekepreekje te bemediteeren. „Ik begrijp nog niet hoe ik over zoo'n variëerende spreuken, zooveel regels heb kunnen volpennen. Maar toen de hoofdredacteur terug kwam, was hij heel tevreden over mijn werk en gaf mij 'n vergoeding, voor dat 14 dagen leekepreekjes-schrijven, van 75 pop.

Maar met dat alles beviel Rotterdam me niks. Ik vond 't 'n ellendige stad. En toen ik bemerkte, dat 't met 't Nieuwsblad niet

Met Jo van Ammers Küller en „Ellen".

naar den vleeze ging, nam ik m'n ontslag, en kwam ik in 1882 aan de Amsterdammer onder leiding van de Koo. Dit was 'n radicale krant, waaruit de Vrijzinnig-Democratische partij geboren is. Dit blad had de capaciteit om in twee jaar drie ton te verslinden! Ik was er tweede verslaggever. Maar door m'n schrijven over de eenigste wereldtentoonstelling welke Nederland ooit heeft gehad, door m'n artikels over ons mooi koloniaal paviljoen, waardoor 'n belangstelling voor onze koloniën wakker geschud werd, klom ik op tot eerste verslaggever. Dit was een schitterend geslaagde krachtproef.

Maar alle aardsche dingen zijn vergankelijk, en zoo ook de Amsterdammer. 't Blad kon niet blijven bestaan. En toen werd ik

correspondent van 't Handelsblad in Parijs. Vandaaruit schreef ik m'n kronieken over 't Parijsche leven, sprak er met Boulanger, Daudet en anderen; bemoeide me zelfs ook met politiek.

En zoo maakte ik ook dáár, in 1889, de wereldtentoonstelling mee. Ook Holland was daar weer vertegenwoordigd door 'n koloniale expositie: 't Dorpsleven in 'n kampong. 't Interessante daarvan was 't gamelan orkest. Van die aardige inlandsche meisjes speelden hun melancholische tropische liederen. Tegen 't einde van de wereldtentoonstelling hadden we met Mr. Etienne, den minister van koloniën 'n alleraardigst soupeetje. En nog weet ik hoe me frappeerde: die keurige gepastheid, de fijne beschaafdheid, die groote hoffelijkheid van die inlandsche meisjes. Heel Parijs, jong en oud, geparfumd, of riekend naar 't vak van groenteboer of slager, was verliefd op de meisjes van de gamelan!

In Parijs heb ik m'n vrouw leeren kennen. Ik trouwde haar, en na 'n jaar kwam 'n jong Meestertje op de wereld. Maar toen ging ik inzien dat men op 'n salaris van 3000 gulden niet kan leven in 'n wereldstad als Parijs. En zoo solliciteerde ik naar het baantje van redacteur kunst en letteren aan de N. R. C. waar ik tot op vandaag in geschreven heb over alles wat verwant is met letteren en kunst, op muziek na. M'n vrouw schreef hoofdzakelijk over schilderkunst".

Toen boog de Meester vertrouwelijker naar me toe, en met 'n warme innigheid vroeg hij me, niet te willen vergeten, wat hij nu zeggen ging. En 't was 'n uiten van z'n meer dan groote dankbaarheid voor z'n vrouw, die 'n buitengewone zedelijke steun voor hem is geweest.

„Ziet u, ze heeft vroeger wel geschilderd. Schilderen zat in haar bloed. Daarom heb ik tot op vandaag nog niet begrepen waarom zij, met zoo'n gevoel voor al 't schoone, zóó'n leelijke man heeft willen hebben! Maar ze heeft me getrouwd. En toen er drie kindertjes waren, kwam er van schilderen niet veel meer. Maar nu draaft ze de tentoonstellingen af en probeert de bizarre kunst te verstaan, welke ik niet begrijp. Ik kan me niet vereenigen met 't meer dan zonderlinge modernisme."

Nu wilde ik z'n eigen meening hooren over z'n letterkundig werk. Maar zie, ik was niet meer de eenige luisteraar naar het vertellen van Johan de Meester. Z'n vrouw was binnen gekomen en begon met huisvrouwelijke bedrijvigheid thee te serveeren. Zoo tusschen 'n hap in 'n biskwietje en 'n slokje thee door kwam ik met DE vraag te berde. De vraag, waar schrijvers lang en diep over denken, de vraag die even zwaarwegende is, als men een moeder vraagt, welk van haar kinderen zij het meeste lief heeft.

En toen ik dan gevraagd had, en verzocht had te vertellen wat hijzelf 't beste werk van z'n leven vond, zie, toen ging ik wat makkelijker zitten, want er zou wel 'n poosje denktijd komen. En 'n film van namen passeerde langs m'n verbeelding: Geertje, Gezin, De Kindsheid van Harlekijntje ....

Maar daar opeens, zie, er kwam zooiets van glunderende blijheid in z'n oogen en van jubel in z'n stem, en ziende naar z'n vrouw zei hij:

„M'n beste werk? Wel dat ik van 'n meisje ben gaan houden; haar tot vrouw gevraagd heb en d'r getrouwd heb! Dàt is m'n mooiste en beste werk!" En vanachter de theetafel met flakkerend lichtje en geurende theepot, 'n guitig-verontwaardigde vrouwenstem: „Malle vent!"

En eventjes, heel eventjes ook maar, kwam 'n duiveltje van jaloezie in m'n hart spoken!

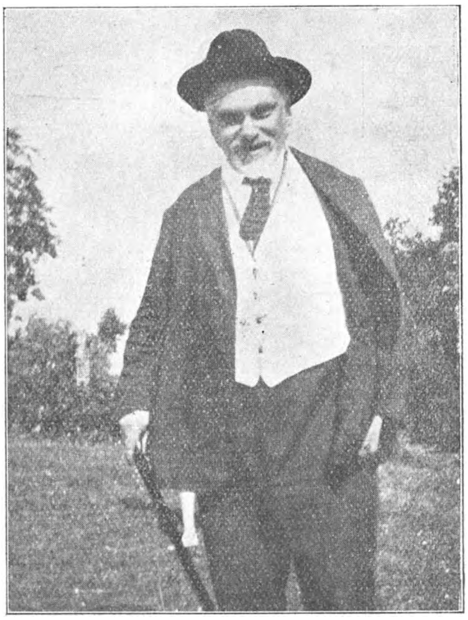

Dan vroeg ik: „Maar van uw letterkundig werk, wat is daar 't beste van?"

„Och, 't beste geloof ik wel is „Het Gezin". Maar zie, ik heb altijd de strijd gevoeld in me tusschen journalist en schrijver. Die heeft me gedwongen veel te doen, veel te werken. Overdag had ik m'n bezigheden aan de krant. Daarom werkte ik 's morgens vóór 't ontbijt aan m'n roman „Geertje". Deze heb ik 't eerst gepubliceerd in de Nieuwe Gids. Als ik er 'n stuk van klaar had stuurde ik het op. Doch in 1908 werd ik redacteur van de Gids en ik moest beloven geregeld m'n werk en vervolgen op te zenden. Zoo had ik afgesproken om met m'n laatste roman in Januari te beginnen. Voor iedere maand moest ik voor 30 zijdjes druk afleveren. Maar om dat klaar te krijgen viel niet mee, zoo tusschen m'n ander werk door. De Balzac kon dat wel, die schreef z'n romans zoo maar neer. Maar als je geen Balzac bent, moet je dat niet doen.

Ik heb me meer op m'n taal toegelegd, toen ik door 'n wond aan m'n been 6 weken op 'n ligstoel moest blijven. Ik werkte toen aan „Gezin". 't Zijn vertellingen van boeren, kermissen, schippers, bedelaars.

Toen m'n eerste roman „Huwelijk" verscheen, heeft v. Deyssel gezegd, dat wat hij later ook herhaald heeft, dat 'n roman niet geschreven, maar vaak herschreven moet worden.

Maar dáár heb ik nooit tijd voor gehad. Nu krijg ik echter

levenslang vacantie, en ik hoop die te gebruiken door meer op m'n gemak te auteeren."

Nu ging ik de geestelijke vader van Geertje spreken over z'n dochter. Want ik had wel 'ns gehoord — Fieps van Emde verklapte me dat, en ik bewijs haar hierbij m'n dank! — dat die roman al af was toen Johan de Meester de aanvallige leeftijd van 18 jaar bereikte!

En toen begon de Meester me te vertellen van 't oude stedeke Harderwijk, dat, behalve z'n roem aan 'n zekere kwaliteit bokking, nog bekend was door de twee wijken: die van de visschers, waar tusschen de huizen 'n benauwende atmosfeer hing van akelige orthodoxe vroomheid. Dat zwartgallig cynisme mocht misschien z'n oorzaak vinden in 't zware bestaan van die visschers — de visch wordt duur betaald! —

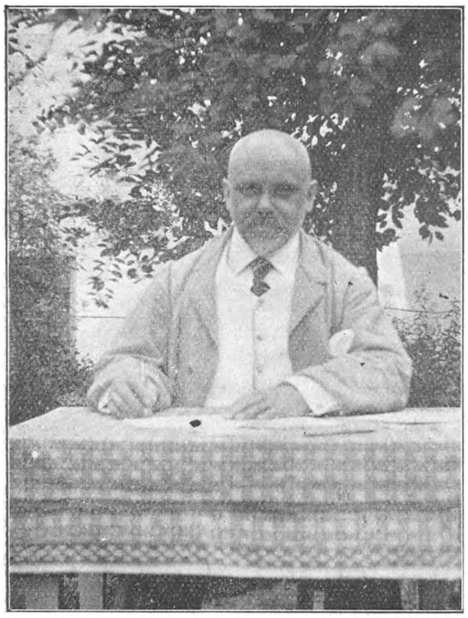

Naast die buurt van starre godsdienstigheid, had men daar de wijk met als middelpunt 't koloniale werf-depot. 't Handgeld dat de kolonialen, 't zoogenaamde kanonnenvleesch, kregen bij hun teekenen voor de Oost, moest in kortst mogelijken tijd verbrast worden. Vandaar dat in die buurt veel kroegen en bordeelen waren, waar ze hun paar honderd gulden konden stuk maken. En dit gaf iets triestigs aan 't stadje.

En uit die droefgeestig-triestige herinneringen aan Harderwijk zijn twee verhalen ontstaan. 't Eerste heette „Antje", en 't tweede „Harlekijntje" dat beeldige jongentje in 't naargeestige stadje.

„Antje" nu had ik geschreven toen ik zoo'n jaar of achttien was. Antje gaf veel om 'n jongen, die vreeselijk naar voor haar wordt. Maar zij blijft toch van hem houden.

Jaren later nu kregen wij, op verzoek van 'n dominee, 'n dienstmeisje. Dit meisje had 'n épisode d'amour doorleefd. Ik zal haar nu maar Geertje noemen. Op 'n dag was Geertje boodschappen gaan doen en liep ze met 'n rollade in d'r hand op straat. Opeens bleef ze perplex staan, de rollade viel uit d'r hand.... Ze had haar verleider gezien! 't Was geen schrik van haar, geen haat,

maar 't opeens in zich voelen van 'n toch oprechte liefde voor dien jongen.

En dit geval van blijvende liefde van 'n fatsoenlijk meisje, door 'n ongeluk gevallen, heb ik willen beschrijven.

„Antje" vond ik niet mooi, speelde ook in 'n andere plaats. Toen heb ik „Antje" gemetamorphoseerd in „Geertje", zooals 't nu in roman bestaat. Deze heele roman is op waarheid gegrond....

Gerne hät' ich fortgeschrieben....

Maar van 't beste zou men teveel kunnen krijgen. Daarom 'n dikke punt.

Ik ben toen van *de Meester* heengegaan als uithoorder van z'n schrijversleven, 't leven met huiselijke kamerjas en sloffen. Ik hoop 't interessante uit 't vele gedistilleerd te hebben.

* * *

Maandag, volgende op dien Zaterdag vol beslommerende afscheidszorgen, is de Meester al vroeg begonnen aan 'n nieuwen roman.

Reeds elders vroeg ik me af, of hij in z'n nieuwste werk weer de syndicus wezen zou van de Tollenaars en Magdalena's uit dit wonderlijk leven.

We zullen afwachten!

Strijd tegen de Pornografie.

door J. K. H.

De Redactie van Boekenschouw, die alleen wat losse documenten en uitgeknipte artikelen, maar niet het beloofde en verwachte artikel ontving van haar medewerker over de kwestie „Louis Bethleem", heeft mij opgedragen daaruit samen te stellen een stukje tot overzicht voor hare lezers.

Ik doe dit te liever, omdat ik l'abbé Bethleem een jaar of zeven geleden persoonlijk heb ontmoet en zijn zuidelijke energie evenals de omvangrijkheid van zijn werk heb kunnen zien en bewonderen.

Onder den titel *Romans Revue* werd in 1908 het Maandschrift opgericht, dat onder den naam *Revue des Lectures* werd uitgebreid tot den huidigen dag, en waarvan hij nog altijd de leidende kracht, de pushing power is, in zijn kwaliteit van directeur.

In den aanvang was het een wegwijzer op de boekenmarkt, een betrouwbare gids, die voorging met zekeren stap en zijn volgers wees het goede en schoone, maar ook opmerkzaam maakte op de gevaarlijke plekken.

Hij stak zijn eerlijke overtuiging niet onder stoelen of banken en wees er op dat vele katholieke bladen verre beneden hun plicht bleven, en de verkeerde lectuur maar al te dikwijls in de hand werkten, waarschijnlijk uit onkunde en ook niet onwaarschijnlijk uit verliefdheid op goed betaalde annonces van dankbare uitgevers.

Een bewijs te meer dat eene Revue des Lectures niet behoort te worden ondernomen door een leek, die er zijn brood aan verdienen moet, en die wel kan roepen, dat hij een apostolaat wil uitoefenen, maar uit den aard der zaak er op uit zal zijn: het apostolaat zoo winstgevend mogelijk te maken.

l'Abbé Bethleem aan 't werk.

Zoo kan men begrijpen dat de meest vooraanstaande revues op dit gebied van [moreele] voorlichting staan onder leiding van priesters, tot wier geestelijke taak het eigenlijk direct behoort. Het is een onderdeel van het bestier der zielen, en een gewichtig onderdeel.

En zoo geschiedt het, gelukkig, dan ook in Italië, Frankrijk, Duitschland en Nederland.

Naar materieel voordeel heeft abbé Bethleem heelemaal niet gezocht, zoodat in 1919, ook al onder den noodlottigen invloed van den oorlog, hij een beroep moest doen op zijn katholieke landgenooten, die hem edelmoedig in zeven jaren tijds eene som verzekerden van twee honderd duizend franks, zoodat het bestaan der revue kon worden vastgesteld en de strijdlustige abbé kans begon te zien een van zijn lievelingsdenkbeelden in vervulling te brengen: *overgaan van het défensief naar het offensief.*

Dat verlangen was zeer goed te begrijpen. De oorlog had alom het dier wakker gemaakt en een zee van pornografie overstroomde de landen, en Frankrijk, dat steeds heeft uitgeblonken door de productie van schandaallectuur, niet het minst.

Toen begon de abbé van zijn kant de eerzame lieden wakker te schudden; hij spoorde hen aan zich in alle plaatsen te vereenigen in „cercles" en op te komen voor het toepassen der bestaande wetten tegen de schandaalliteratuur.; van den magistraat te eischen dat de opvoering van ontuchtige tooneelstukken werd verboden, en men bereikte reeds veel.

Daarna wendde hij zich tot de fabrikanten der corrupte druksels: hij bewees dat eenige der voornaamste uitgevers van oorsprong Duitsche joden waren en door hun pornografie zochten de fransche natie te verzwakken en een makkelijke prooi voor den vijand te maken.

Toen klaagden die voorname firma's den lastigen abbé aan; zij vroegen groote schadevergoedingen; geruchtmakende processen hadden plaats en . . Bethleem werd vrijgesproken op alle punten. En de heeren, die zich beleedigd en benadeeld voelden, konden met een hartig standje van het Openbaar Ministerie naar huis gaan,

Maar wat gaf hij om die zegepraal, als zij niets uithaalde?

En wie het Parijs kent der laatste jaren, zal moeten toegeven dat er niet veel is veranderd ten goede. Het bedrijf is te winstgevend!

En de vurige kamper heeft nu gewild dat men zeggen kon: la question des journaux pornografiques est posée.

Als de wetten niet worden uitgevoerd en de verboden bladen en tijdschriften niet „de facto" worden geweerd door de overheid, hebben wij dan geen recht ons en onze kinderen zelf te verdedigen? Wat de overheid, niettegenstaande haar eigen voorschriften, nalaat te doen, kunnen wij dat dan zelf niet doen?

La question est posée. Om eene uitspraak uit te lokken heeft hij van kiosken en stalletjes smerige uitgaven weggenomen en verscheurd. Als ik mij niet vergis heeft men hem veroordeeld tot een uiterst kleine boete en daarmede zijn handelwijze ontoelaatbaar verklaard, hetgeen te verwachten was.

Maar daarmede is de zaak van Bethleem nog niet verloren. De vraag is maar of de Overheid zich op den duur niet gedwongen zal zien haar eigen wetten op te volgen. En het schijnt dat de „abbé" niet van plan is het bijltje er bij neer te leggen. Dat blijkt uit een ironisch stukje dat zijn laatste revue bevatte. Hij laat zich de vraag stellen of het nu geen tijd wordt een ligue op te richten van „lacérateurs bénévoles".

„Eh bien! Non" roept hij dan uit. En waarom niet? Wel om de afdoende reden dat van de veertig millioen, 743duizend en 851 inwoners van Frankrijk [volgens de volkstelling van 1926] er niet één voor zijn naam, zijn fatsoen, zijn veiligheid zoo iets doen kan!

Voor een man, een huisvader is het onmogelijk. Zijn vrouw zou hem smeeken toch voorzichtig te zijn, te denken aan haar en de kinderen. En Mevrouw, vooral als ze deftig is, komt natuurlijk volstrekt niet in aanmerking. „Car il y a un code, dans une certaine societé. D'après ce code, une femme peut se décolleter, se déproitailler, s'épinedorsaleter comme tout le monde et même un peu plus, elle peut ainsi faire de l'immoralité á gorge deployée; mais elle ne peut pas s'insurgir contre l'immoralité. Ce serait indécent, mal porté, mal vu, de mauvaise genre. Elle ne peut pas."

En geestelijken kunnen zoo iets toch waarlijk ook niet zelfstandig doen. Verbeeld u een priester, die op straat pornografische bladen

staat te verscheuren. Wat een schandaal! En als de omstaanders zich kwaad maken, zullen ze hem beleedigen en molesteeren.....

„Vous me demanderez sans doute comment, dans ces conditions, l'abbé Bethleem peut faire ce que les autres ne font pas. C'est que l'abbé est d' avis que ces prétextes ne sont pas des raisons, mais de misérables défaites. Il ne les examine même pas, et il agit."

Dat is misschien juist de fout van Bethleem, dat hij niet genoeg nadenkt of zijn methode wel tactisch is. Voor een buitenstaander is het in elk geval uiterst moeilijk daarover te oordeelen.

En een feit blijft het ook dat een overweldigend groot aantal bladen, en lang niet alléén Katholieke, hun instemming hebben betuigd. Natuurlijk heeft hij ook een massa tegenstanders opgeroepen. Een dezer J. Brousson, de gansch niet propere schrijver van *Anatole France en Pantoufles,* staat Bethleem uitvoerig te woord en neemt een loopje met den man, die hem aanried liever naar de galerijen van het Vaticaan te gaan en daar zijn zuiveringsmethode toe te passen. Zeer terecht geeft Bethleem hem ten antwoord: „Il confond, en effet, l'art et l'obscénite, les oeuvres d'art avec les oeuvres dépravantes, les musées qui sont l'honneur d'un pays avec les kioskes à journeaux qui sont bien, comme s'exprimait votre collaborateur, M. Edmond Haraucourt au congrès du livre de 1917, „les mastroquets de l'adolescence".

En ook als men l'abbé verwijt dat hij zich vergrijpt aan onschuldige periodieken, antwoordt hij raak: „Ik richt mij naar het oordeel van minister Heriot, die tevens burgemeester van Lyon is en in 1926 23 van die blaadjes verboden heeft als zijnde ... de caractère licencieux."

Ik kan me wel voorstellen dat er zijn, die twijfelen aan het succes der eenigszins gewelddadige onderneming, ook dat de fabrikanten der schunnigheden hem naar de maan wenschen met zijn actie, maar ik zou mij niet kunnen begrijpen dat ook maar één enkel rechtschapen mensch geen eerbied zoude voelen voor den moed der overtuiging, waarmede l'abbé Louis Bethleem optreedt tegen de pornografie.

De Redactie belooft in den volgenden jaargang, in den loop van den zomer, eens mede te deelen welke toestanden er heerschen in eene stad als Amsterdam, en hoe de schandaalliteratuur aan den man wordt gebracht. De meesten onzer lezers, leeken en geestelijken, hebben daar geen flauwe voorstelling van. R.

Fransche Boeken.

Bourget (Paul) NOS ACTES NOUS SUIVENT. 2 dln. 24 fr. Plon.

De psychologische roman heeft ongetwijfeld veel van hare aantrekkelijkheid voor het tegenwoordig publiek verloren, maar zij blijft toch feitelijk de eenige roman, die boven de amusementslectuur uitkomt. En vooral als Bourget de pen hanteert. Daar gaat door dit boek meer ontroering dan door menig ander verhaal, waar soms te veel de docent en de filosoof naar voren treedt.

Een man, die deelgenomen had aan de Commune, moest vluchten uit Parijs, en is daarbij getuige dat een ander, die op hem leek, voor zijn persoon wordt gehouden en door het gepeupel vermoord. Uit angst neemt hij deel aan die daad. Op zijn sterfbed vraagt hij zijn zoon zijn schuld te willen goedmaken aan de familie. Te Parijs leert deze een onwettige dochter kennen in dat gezin; een meisje dat haar geloof heeft verloren evenals hij. Zij beminnen elkaar. Maar hij is de zoon van een schuldigen vader, en de jonge vrouw, verdwaasd door de leerstellingen der socialisten, heeft zich ook schuldig gemaakt aan den dood van een afgevaardigde.

Zij doen afstand van hunne liefde en wijden zich aan het geluk van hun medemenschen. Het is een roman à thèse, maar overtuigend, levend, ontroerend.

Daniel-Rops. NOTRE INQUIETUDE. ESSAIS. (297) 12 fr. Perrin.

Wij hebben hier voor ons een pseudoniem, dien ik niet heb kunnen ontraadselen

Schrijver behandelt het verschijnsel der „onrust" en zegt dat het noodig is voor alle hooger streven. Want wie voldaan is, heeft geen prikkel om meer en beter te doen. Inderdaad, zulk een onrust moet er eigenlijk zijn in ieder mensch, want het is niets anders dan het „cor inquietum" van Sint Augustinus.

Maar de moderne „inquiétude" vertoont een geheel ander karakter: besluiteloosheid, angst voor de daad, le goût de l'absolu, en een neiging tot het religieuze, te dikwijls echter vaag en gevoelerig in plaats van logisch.

Het boek hebben wij met belangstelling gelezen, ofschoon wij moeten zeggen dat de schrijver zich weinig moeite geeft, een middel te vinden ter bestrijding van de ziekte dezer eeuw.

Wel gunstig laat hij zich uit over de oplossing, die het catholicisme zou kunnen geven, maar wat de keuze betreft is hij weinig positief.

Mauriac (François) THÉRÈSE DESQUEYROUX. 12 fr. Grasset.

Mauriac, daar gaat niets af, is een schrijver van hooge literaire kwaliteiten. Maar het is jammer dat hij zijn talent bijna uitsluitend gebruikt tot het schilderen van personen, van wie gezonde menschen zich voelen afgestooten. Hij zoekt het ziekelijke, het aangetaste, het gedegenereerde.

Met deugdzame menschen is er geen roman te maken, verklaart hij en praat daarbij den gevaarlijken Gide na: „avec de bons sentiments, on ne fait que de la mauvaise littérature"!

Thérèse heeft een man, die haar verveelt en mishaagt, en ook werkelijk nu juist geen sympathiek heerschap is. De vrouw vindt dat reden genoeg om hem langzaam met arsenicum te gaan vergiftigen. Haar pogen wordt ondekt; zij wordt voor de jury gebracht en vrijgesproken. Haar man laat haar nu ver buiten de bewoonde wereld opsluiten in een eenzaam huis, onder bewaking. En als hij besloten heeft zich van haar te ontdoen, zet hij haar midden in Parijs op straat!

't Treurigst is dat Mauriac hardnekkig blijft volhouden dat het etaleeren van zulke moreele afwijkelingen, van zoo 'n leelijke zielszieken de lezers afschrikt van het kwaad. Dat kán wel eens waar zijn, maar veel gemakkelijker zal het juist omgekeerd werken.

Zoo zou het ontuchtige boek *Nana*, waar men leest hoe deze publieke vrouw een hoogstaande, fijne en aristocratische familie rampzalig maakt, kunnen dienen als redmiddel! De romantische *Madame Bovery*, wier hoofd op hol is geslagen door het overdadig lezen van romannetjes en die tot ongeoorloofde liefde komt en zelfmoord, zou afschrikkend werken! De Kerk, door haar veroordeeling, blijkt er anders over te denken. 't Is ook te mal om alleen te loopen, zoo'n theorie. Men kan er ieder verderfelijk boek mee goed praten.

Gelukkig mist men in Thérèse Desqueyroux de sexueele en hartstochtelijke tooneelen, die Mauriac elders niet versmaadt. Men heeft alleen te doen met een paar gedétraqueerden en volwassenen behoeven zich dit boek niet te ontzeggen, indien zij het er voor over hebben, kennis te maken met een koppel, dat hun binnen vijf minuten tegenstaat.

Praviel (A.) Du Romantisme à la Prière. Pierre Loti, Marcel Proust, Edmond Jaloux, Pierre Benoït, les frères Tharaud, Charles, le Goffie, Georges Duhamel, Henri Ghéon, Louis Bertrand, Louis le Cardonnel.(225) 12 fr. Perrin.

De stevige en zekere criticus van *Le Correspondant* biedt ons in dezen bundel eene verzameling van zijn beste literaire studiën.

Dat dit werk belangrijk is, blijkt alreeds uit de lijst van schrijvers, die hij met zijn Röntgenstralen doorlicht, en van wie hem geen enkele afwijking ontgaat.

Ik geloof dat de uitspraak van dezen scherpzinnige met zijn vaste principen voor alle literatuurliefhebbers van groot belang is, al

was het alleen maar om sommiger oordeelen over deze schrijvers ernstig te verbeteren: b. v. de ophemeling van een Marcel Proust, die toch in waarheid een zieke was: niet alleen lichamelijk.

Thérive (André) Les Souffrances perdues. 12 fr. Grasset.

Dit is een zeer ernstig boek en een der beste die wij van Thérive kennen. Hij behandelt het probleem des lijdens; waartoe dient het? Hoe verschillend is zijn uitwerking op de verschillende menschen, die er door worden getroffen. De meesten zoeken op de een of andere wijze zich er van te bevrijden; of dragen het mee als een last. De schrijver laat wel even doorschemeren, dat alleen de religieuze mensch in staat is de werkelijke waarde van het lijden te ontdekken.

Maar hij dringt deze waarheid niet op; laat dat in de figuur van een duldzame en heilige „vieille fille" even uitkomen. Hij is er blijkbaar voor teruggeschrokken, wellicht ter wille van esthetische, literaire overwegingen, zijn roman al te duidelijk tot een roman „met strekking" te maken.

Ik vind het een goed boek, maar alleen voor volwassenen, die niet vreemd staan tegenover de menschelijke afdwalingen der zinnen.

Vandérem (F.) La Literature (64) 10 fr. Hachette.

Men verwachtte geen deftig en vervelend handboek. 't Is een klein boekje, dat heel rake dingen zegt en lachend veel bijtende waarheden verkondigt. Men leert er wel iets uit, maar in de eerste plaats wordt men er genoegelijk door vermaakt.

Georg Brandes

door RICHARD W. BRAND

Op 19 Februari 1927 overleed in Kopenhagen 85 jaar oud, een man, die lange, lange jaren een leider werd geacht in de Europeesche letterkunde en in Denemarken de baanbreker was van de realistische literatuur en der paganatische wereldbeschouwing, die er sinds maar al te gemakkelijk ingang heeft gevonden.

JEUGDPORTRET VAN BRANDES

Hij is oud genoeg geworden om te ondervinden dat hij zijn roem had overleefd.

Wij [1] bedoelen George Morris Cohen, bekend onder de naam Georg Brandes, die beter zijn joodsche afkomst hield verborgen. Reeds op twintigjarigen leeftijd gaf hij een historischen roman uit en maakte een studie over het noodlotsbegrip (de onontkoombare Anangké) der Grieken. Hij studeerde wijsbegeerte en kunstgeschiedenis.

In 1870 verscheen zijn dissertatie over den franschen criticus Taine, wiens psychologisch critische methode hij in zijn latere geschriften vrijwel zou volgen.

Na zijn studie ondernam hij vele reizen door Duitschland, Zweden, Zwitserland, Italië en Frankrijk en legde zich ernstig toe op de literatuur der volkeren, die hij bezocht.

Maar 't was voor hem eene teleurstelling, toen hij niet werd benoemd tot hoogleeraar. Daar waren er te veel, die zich daartegen verzetten om zijn felle politieke gevoelens en zijn sterke antichristelijkheid, die steeds zijn aesthetisch oordeel vertroebelden, en hem niet het ideaal deden zijn van een beheerscht en waardig professor.

Hij was er echter niet de man naar, zich neer te leggen bij het interdict eener meerderheid en waar men hem den officeelen weg niet wilde laten gaan, zou hij zelf een anderen aanleggen.

Hij begon aan de Universiteit een reeks van voorlezingen over de hoofdstroomingen in de Literatuur der 19de eeuw. *(Hovedstromminger in det 19e Aarhundredes Literatur.)*

Hij verklaarde daarin te zijn een volslagen vrijdenker, een be-

kamper der orthodoxie, een groot bewonderaar van den vooruitgang, dien hij beschouwt als het hoogste en eenig goddelijke, dat zich in leven en geschiedenis der menschen openbaart.

Een storm van verontwaardiging stak op tegen den fanatieken reactionair: „Deine Ideen sind Petroleusen." — „Die freie Gedanke ist der freche Gedanke" — „Des freie Gedanke bedeutet eigentlich nichts anders als die freie „Lust". Men insinueerde dat hij het huwelijk aanrandde en pleitte voor vrije liefde.

In 1891 werden de *Hovedstrominger* vertaald in het Duitsch: *Die Hauptströmingen der Literatur des 19e Jahrhunderts*, en snel volgde de eene uitgave op de andere. Zijn vergelijkende literatuurstudie, want dat waren de „Hoofdstroomingen", vooral voor Duitschland, Frankrijk en Engeland, trokken alom de aandacht én door de groote belezenheid van Dr. Brandes, én niet minder om zijn agressieven, apodictischen en vrijdenkerigen toon.

Hij schreef ook talrijke essays o. a.: over *Disraeli (*1874), *Ferdinand Lasaelle (*1877*), Dostojewski* (1889*), Shakespeare (*98), *Holberg (*84*), Anatole France* (1905*), Ibsen* (99), over *Goethe, Voltaire, Talleyrand* en zelfs *Homerus.*

Op een leeftijd, als anderen er ernstig aan denken, zich terug te trekken uit het openbare leven, werd hij toch nog benoemd tot Hoogleeraar te Kopenhagen, in 1902; hij was toen zestig jaar.

De 25 jaren, die hij te leven had, waren voor hem een langzame uitvaart. Door zijn ouder worden en daardoor het kalmeeren van zijn revolutionair temperament, en ook wel door het uit den tijd raken van zijn ideeën, ofwel omdat zij reeds overtroffen waren of plaats hadden moeten maken voor geheel andere.

En dan de oorlog .... en Brandes uitgesproken Duitschgezindheid, vergrootte aanmerkelijk het toch al groote aantal zijner vijanden. De oude verwijten van vaderlandsloosheid, die men hem vroeger zoo vaak voor de voeten had geworpen, klonken weer opnieuw en deden zijn reputatie groote schade.

In de Duitsche vertaling van zijn hoofdwerk heeft de professor geschreven: „Reaktion als solche ist durchaus nicht gleichbedeutend mit Rückschritt. Weit entfernt davon. Im Gegenteil, eine wahre, ergänzende, korrigierende Reaktion ist Fortschritt. Aber eine solche Reaktion is kräftig, von kurzer Dauer und stagniert nicht."

Hij zal zijn eigen reactie wel beschouwd willen zien als eene „wahre, ergänzende, korrigierende". Welnu, kan hij van haar zeggen dat zij was van „kurzer Dauer"? Zijn heele leven heeft hij toch niets anders gedaan dan zich verzetten, anderer meening bestrijden, en zich kanten tegen alles wat niet meeholde met den vermeenden „Fortschritt".

Nog het jaar vóór zijn dood vergreep hij zich aan de Christusfiguur en sprak over het Paulinisme met zooveel onkunde, dat men eerst fel begon te toornen, en toen den ouden man liet links liggen.

De literatuurhistoricus mag nog wel eens bladeren in Brandes

nagelaten werken om eenige bijzonderheden na te slaan, maar zelden meer om rekening te houden met zijne meening. Het standpunt, van waaruit men thans den „Fortschritt" der menschen bekijkt, is wel heel anders geworden.

Duitsche Boeken.

Finckh (Ludwig) BRICKLEBRITT. (158) M. 4.50. Deutsche Verlagsanstatt Stuttgart.

Wij hebben al verscheidene zijner boeken besproken en denken aan *Die Jakobsleiter*, aan *Sonne, Mond und Sterne*, en *Rapunzel* en *Rosendokter*. En die gedachte roept weer bij ons wakker herinneringen van voldoening en genot, die wij ondervonden bij het lezen van ieder nieuw boek van Finckh.

Bricklebritt stelt ons niet te leur en wij geven het een eereplaats naast de andere trouwe, eerlijke en frissche boeken van denzelfden schrijver.

Fischer (Heinrich) Die Vergessenen. Hundert Gedichte des 17 u. 18 Jahrhunderts (222) M. 6. P. Casstrer, Berlin.

Die gedichten waren ten onrechte vergeten, en 't is goed dat ze weer te voorschijn zijn gebracht door een man, die toont dat hij oor en gevoel heeft voor poezie.

En daarom is het jammer dat hij, al is 't ook maar éénmaal, heeft misgetast. En dat is, dat hij het obscene *Hochheitsscherz* van Günther heeft opgenomen, zoodat men het boek onmogelijk in aller handen kan laten.

Wat booze geest heeft hier den verzamelaar zoo'n leelijke parten gespeeld? —

Goetz (W.) VON ZAUBERERN UND SOLDATEN (154) M. 3. A. Bonz, Stuttgart.

Goetz is als een teekenaar, die met weinige middelen ons scherp voor oogen weet te stellen wat hij afbeelden wil. Hij behandelt veel, maar wordt nimmer wijdloopig. Hij verliest zich nergens in onnoodig bijwerk.

Verondersteld wordt dat de lezer niet als een vreemdeling staat tegen over de Faustfiguur, Goethe, Napoleon, tegenover den romantischen tijd uit de jaren van Brentano en Tieck.

Voor hen zal het zijn een boekje, dat zij met blijdschap ontvangen.

Keller (Paul). MARIE HEINRICH. (294) M 5. geb. 7. Bergstadtverlag, Breslau,

Keller, de „burgemeester" van het tijdschrift „Die Bergstadt", is een bekend verteller. Men heeft hem misschien wel wat te veel of te vroeg opgehemeld, zoodat hij te overhaast en te vlug begon te werken. En dat heeft zich een tijdje lang gewroken. Maar Paul Keller heeft zich hervonden, en schijnt rustiger het uur der inspiratie af te wachten. Met *Marie Heinrich* is hij weer op dreef; het is een boek, waarin men al de goede eigenschappen van den schrijver weer terug vindt. En al is Keller dan niet den grooten kunstenaar, dien men vroeger van hem wilde maken, hij is dan toch onder de katholieken een der beste schrijvers van hoogere ontspanningslectuur.

Kraze (Friede H.) DOM DER ZEIT. (236) M. 4.50. Ostdeutsche Verlagsanstalt. Breslau.

Eene schrijfster wier werken wij zoo goed als altijd met vreugde begroeten. Deze roman is een tegenhanger van „Die Frauen von Volderwrek," die verleden jaar verscheen.

Dáár de levensontwikkeling van drie jonge meisjes, hier van drie jonge mannen. Zij toont hoe de grootstad, het gejaag en de onrust van dezen tijd inwerkt op de drie zonen eener deftige Hanseatische familie. 't Is werkelijk treffend hoe zij de sterk verschillende karakters uitteekent en hoe menschkundig zij hun weg ziet in het leven. Ook als kunst is dit een werk van waarde.

Zweig (Stefan) VERWIRRUNG DER GEFüHLE (274) M. 6. Insel-Verlag, Leipzig.

Saamgebonden drie novellen, als kunst meesterlijk. Hier zijn de titels: *Vierundzwanzig Stunden aus das Leben einer Frau; Untergang eines Herzens; Verwirrung der Gefühle.* Wij raden letterlievenden aan, ze te lezen.

Lord Byron en zijn Geheim

naar het jongste geschrift van ROGER DE VIVRE DE REGIE.

Het is bekend dat reeds langer dan een eeuw aan Lord *Byron*, den grooten Engelschen dichter en hoogst lichtzinnigen levensmensch, de beschuldiging kleefde van zich te hebben bezoedeld door een daad van afschuwelijke immoraliteit (incest).

Dat dateert reeds van 1816, toen hij op 25 April, onder den storm eener algemeene verontwaardiging Albion verliet om er nooit meer voet aan wal te zetten.

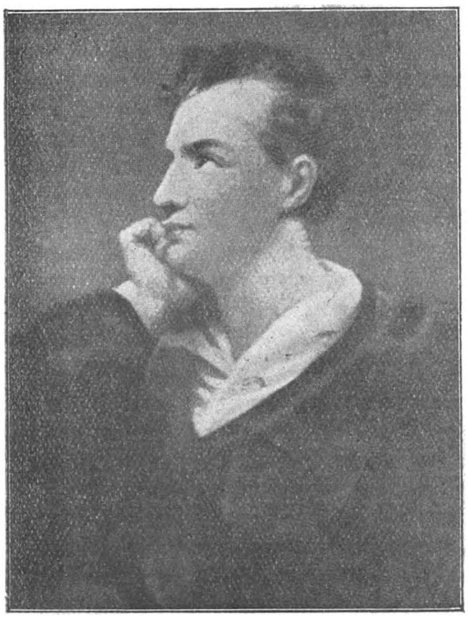

Lord Byron

Wat was er gebeurd? De wilde en gepassioneerde George Byron was op 't eind van 1814, dus 15 maanden ongeveer geleden, gehuwd met de koele Anna Isabella Milbanke, die begin 1916 een kind ter wereld bracht en toen op raad naar het heette, van haar dokter Londen verliet en buiten bij haar familie herstel en versterking zocht.

Kort daarna zond haar vader aan Byron een eisch tot echtscheiding van zijn dochter, zonder motieven daarvoor aan te geven. Byron echter scheen die zelf te kennen en verliet Engeland. De Milbanke's schijnen niet zeer bescheiden te zijn geweest, want dadelijk werd de dichter beschuldigd van een misdadige passie en viel het volle gewicht der verachting op hem neer.

Maar, zooals het gewoonlijk gaat, langzaam begon men te vergeten en zelfs te twijfelen. Totdat in 1869 de beroemde schrijfster van *Oom Tom's Negerhut*, Mevrouw Beecher Stowe, op instigatie van de familie Milbanke de oude beschuldiging weer eens

ophaalde. En later geschiedde dat nog weer eens door Lord Lovelace, kleinkind van Byron.

In 1922 gaf John Murray *Lord Byrons' Correspondence* in het licht[1]), waaruit wel blijkt wat een lichtzinnig en zedelijk-leelijk kereltje hij was, maar een *doorslaand* bewijs voor dat ééne kon men er niet in vinden. Zoodat er altijd nog velen waren die bleven twijfelen aan dat ergste, waaraan zij zoo gaarne wilden twijfelen.

Maar de onderzoekingen der allerlaatste jaren maken dat hoe langer hoe moeielijker!

In 1845 verscheen in het dorpje Saint-Affrique een schoone, jonge vrouw met een dochtertje van ongeveer 11 jaren. Zij was eene Engelsche en men noemde haar Mevrouw Aubin. In Januari 1846 beviel zij van een zoon, Elie genaamd.

Op dienzelfden dag verscheen in het dorp een soldaat, Jean Louis Taillefer, uit het dorp Lapeyze, dat daar in de buurt was gelegen. Den volgenden dag werd bij den burgerlijken stand het pas geboren kind aangegeven als zijnde van dezen Jean Louis Taillefer en van de ongehuwde Elisabeth Aubin, afkomstig uit Engeland.

In het doopregister vindt men echter dat de kleine Jean-Marie-Elie was de *wettige* zoon van Taillefer en van *Helisabeth Medaura.*

Achttien maanden later was Taillefer vrij van zijn militair verband, vestigde zich te Lapeyre en huwde met degene, die eerst genoemd was Elisabeth *Aubin,* vervolgens Helizabeth *Médaura* en nú in de nieuwe papieren die werden opgevorderd, heette zij Elisabeth *Medora Leigh.*

Dat was dus de Madame Aubin, die zich zoo had weten aan te passen als vreemdelinge, dat zij de sympathie en het respect had van al die haar kenden. Zij was katholiek geworden en had haar kinderen katholiek laten doopen.

Lang mocht zij niet genieten van de sympathie, welke haar omringde. Reeds een jaar na haar huwelijk 29 Aug. 1849, werd zij aangetast door la petite vérole en overleed.

14 Jaren later schreef de toenmalige pastoor Bonol, die haar niet eens gekend had, dat hij het graf der vrome en liefdevolle Engelsche met bloemen versierde, omdat iedereen met den grootsten lof over haar sprak.

Deze zoogenaamde Madame Aubin, die overleed in schamele omstandigheden, liet een testament achter, dat zij voor het eerst met haar waren naam onderteekende: Elisabeth Médora Leigh.

Daarin, met een beroep op het testament van lord Byron, vermaakte zij al haar goederen, roerende en onroerende, aan Jean Louis Taillefer en aan diens erfgenamen, Marie Aymée en Jean-Marie-Elie Taillefer, *hare* kinderen.

Bovendien verzocht zij in deze laatste wilsbeschikking: „mijn solicitor Sir John Hugues ter hand te stellen aan genoemden Jean-Louis Taillefer de cassette, die mijne papieren bevat, en in zijne handen is."

1) Ook in Boekenschouw besproken.

Laten wij nu even de lotgevallen nagaan van eene naamgenoote.

Augusta Byron, halfzuster van den dichter, geboren in 1784 huwde in 1805 haar neef, kolonel George Leigh.

Uit dit huwelijk, zooals het Anglikaansch doopregister getuigt, werd als vijfde kind geboren, 20 Mei 1814, Elizabeth-Médora.

In 1833, zij was dus 19 jaren is deze Médora gebrouilleerd met hare familie. En niet zonder schuld van haar kant : zij had zich laten verleiden. Om zich te onttrekken aan de schande en de verwijten harer familie, neemt ze de wijk naar Frankrijk, vindt de eerste maanden eene schuilplaats in een klooster, en daarna op een kasteel van Penhoat, voor die gelegenheid gehuurd door een jongen Engelschen edelman, Henry Trevanion.

Daar werd 19 Mei 1834 het kind geboren. Het meisje werd aangegeven door Trevanion als zijnde de dochter van Henry Legh (sic), 30 jaren, en van Elisabeth Legh, 20 jaren, en tot voornamen te hebben Marie, Violette, Trévanion (sic). Maar 4 maanden later wordt in het doopregister opgeteekend hetzelfde kind als wettige dochter van Henri en Elisabeth Leigh, geboren Trévanion. De voornamen zijn niet meer Marie, Violetta, Trévanion maar Anny, Violette (zonder Trévanion) en deze laatste teekent uitdrukkelijk zijn naam voor den *afwezigen* vader! Men begrijpt de vervalsching. Deze Trévanion is de verleider en heeft geen plan Medora te huwen.

En inderdaad. Nog drie jaren verblijft Medora in Penhoat; de verwijdering wordt al grooter en eindelijk verlaat haar Trévanion, die overigens zelf geen middelen heeft om haar te onderhouden. Maar Byron, die stierf in 1824, had aan deze Médora een legaat nagelaten van 3000 pond, waarvan echter het vruchtgebruik zou blijven aan zijn gewezen vrouw, Anna Isabella Milbanke.

Verlaten door Trévanion en ten einde raad, gaat Médora naar Parijs, waar Anna Isabella in dien tijd aanwezig is. Zij wil een accoord zoeken tusschen de vruchtgebruikster en haar zelf, de legaathoudster. Deze heeft er wel ooren naar, maar om de Engelsche wet beter te kunnen raadplegen, neemt zij haar mee naar Engeland in den loop van 1837.

Daar komt het tot getwist en moeilijkheden met hare moeder, die na een jaar of vijf leiden tot scheiding. Trévanion weigert iets voor haar te doen. En ten slotte, na nogmaals alles vruchteloos beproefd te hebben, dreigt de heftige Médora met een bundel brieven en aanteekeningen, waaruit het geheim harer geboorte moet blijken. Want niet alleen het zeggen van Médora, maar ook de angstvallige zorg waarmede de solicitor heeft gevochten om ze vernietigd te krijgen, pleiten wel voor den gevaarlijken en diffameerenden inhoud.

Door tusschenkomst van John Hughes en een strooman ontvangt Médora op haar legaat eene hypotheek van 500 pond en een jaarlijksche rente der familie van ongeveer 900 francs. Zij moet daarvoor de compromitteerende brieven onder bewaring stellen

van den solicitor, die ze nooit meer zal afgeven, gelijk wij zullen zien.

Toen ging Médora Leigh naar Frankrijk met haar dochtertje van Trévanion en werd de Madame Aubin, die wij reeds hebben leeren kennen, die trouwde met Taillefer en stierf op 35 jarigen leeftijd na een leven van veel verwikkelingen, maar geacht en geëerbiedigd door haar medemenschen om hare vroomheid en goedheid.

Met haar dood was de rust nog niet teruggekeerd. Hetgeen wij zeer in het kort zullen verhalen.

Een bekend weldoener uit Toulouse, M. de Waroquiè de Puel Parlan, bracht de vacantie van 1852 door in zijn geboorteland, in Saint-Afrique. Hij hoorde daar van de familie Taillefer, die na den dood van Médora geen uitkeering meer ontving en haar recht niet meer kon doen gelden. M. de Waroquiè begint de zaak voor hen aan te pakken, maar in John Hughes woont een taaie tegenstander, die uiterst behendig is in het vinden van voorwendsels om alles op de lange baan te schuiven.

Het slot van de rekening is dat Taillefer in 1862 zoo ongeveer 10.000 francs ontvangt. Dat is zoo wat alles wat er is overgebleven van het legaat van 3000 pond.

En wat gebeurde er met de cassette? John Hughes verdedigt uit alle macht het geheim. Hij noemt het een heilig geheim, waaraan men niet mag raken; dat er stukken aanwezig zijn in strijd met de moraal enz. Ten slotte komt men tot een overeenkomst. In tegenwoordigheid van de advocaten der tegenpartij zal John Hughes de cassette laten openen, een der heeren de brieven dan laten lezen (Roux) indien het niet noodig zou zijn dat de anderen er kennis van nemen.

Zoo geschiedde. Slechts twee brieven (die van Trévanion en Médora) werden gespaard en aan de Taillefers teruggestuurd, de rest werd verbrand.

Taillefer is door een ongeluk aan zijn einde gekomen op 67 jarigen leeftijd. Elie, de zoon, heeft niet goed opgepast. Marie, als Soeur Saint-Hilaire stierf als een heilige den 23 Juni 1873, in den leeftijd van 39 jaren. „Zij deed boete voor de afdwalingen van twee generaties."

Engelsche Boeken.

Armstrong (Harold) THE MOSQUE OF THE ROSES. (335) 7sh. 6. John Lohne.

Dit avontuurlijk verhaal is voor volwassenen boeiende lectuur. De schrijver is thuis in Constantinopel, dat voelt men.

Het Engelsch Ministerie van buitenlandsche zaken moet verbinding hebben met den gezant in Constantinopel en kan dat niet anders dan door een specialen koerier, die kapitein Sanford zal zijn. Onderweg wordt hij belaagd door bolsjewisten, joden en een vrouw van ongunstige reputatie. Eindelijk, in Constantinopel, valt hij in hun handen, maar wordt gered door Yasmin Hanum, een dapper Turksch meisje, dat op den Engelschen officier verliefd is geworden.

Binns (Ottwell) DE DRUMS OF DOOM. (318) 7 sh. 6. Ward.

We zouden zeker geen regel aan dit boek besteden, als we niet vreesden dat de nogal bekende naam van den schrijver den een of anderen lezer zou kunnen verlokken, dezen draak te koopen. Een Engelsch meisje dringt door in de binnenlanden van Afrika met haar broer; die met den dood in de schoenen loopt, en met haar verloofde. Zij vinden een afgevallen fransch priester, die daar een soort van duivelsdienst heeft gesticht, waartoe ook menschenoffers behooren.

De verloofde heeft een geheim, dat hem in de macht brengt van den priester. Maar de Engelsche miss en een kloeke jager redden den blanken knaap uit de handen der offerbeulen. Onmogelijk en ongenietbaar.

Harris (Walter) FRANCE, SPAIN, AND THE RIF. (338) 21 sh. Arnold.

De strijd van Abdel Krim tegen Frankrijk en Spanje, die verleden jaar Mei tot een einde kwam, heeft nu reeds zijn beschrijver gevonden in Walter Harris, die hem van nabij heeft gevolgd en, persoonijk bevriend met de verschillende leiders, ook als vertrouwd tusschenpersoon dienst deed bij hun onderhandelingen.

Het is een hoogst interessant boek. Harris gaat na de fouten, die de Franschen aanvankelijk en de Spanjaarden bijna voortdurend gemaakt hebben met hun Marokkaansch beheer.

Hij zoekt ook naar de oorzaak dat Krim zoo'n aanhang vond.

Kimball (Paul) MRS. MERIVALE. (315) 7 sh. 6. Hodder & Stoughton

Bepaald een boek, een Amerikaansch, dat men voor zijn genoegen eest. De karakters zijn uitstekend geteekend, vlot, naar den vermakelijken kant, soms koddig gechargeerd.

De weduwe, die op 42-jarige leeftijd een prachtig atelier inricht en er maar één leerlinge aanneemt en.... beroemd wordt; deze leerlinge, die geen twee woorden gebruikt, als ze het met één af kan; hare ouders, even weinig spraakzaam, maar toch genoeg om te weigeren de lessen, aan haar dochter gegeven, te betalen. 't Is als een aardig, klein en levend komediestukje.

Uit Boeken en Bladen

WAT ANDEREN SCHRIJVEN.

Veel gesmaad, maar nog veel meer gelezen, leeft Hedwig Courths-Mahler haar stil en werkzaam leven en na het verlies van haar schrijvend gewonnen fortuin, arbeidt zij nu weer om den broode.

De *Dameskroniek* vertelt van haar wat de meesten onzer nog wel niet zullen weten. Zij is 18 Febr. 60 jaren geworden en de gelukwenschen stroomden ook van ver over de grenzen hare woning binnen.

Eenige maanden vóór dat Hedwig ter wereld kwam in Leipzig, was haar vader weggerukt door de cholera. De doodarme moeder, eene vrouw uit de volksklasse, ging uit werken en zieken oppassen en moest zoodoende haar gezin onderhouden.

Op veertienjarigen leeftijd, toen Hedwig de lagere school had doorloopen, werd zij gezelschapsjuffrouw bij eene welgestelde oude dame, die zij moest voorlezen uit Emburg en Marlitt. En die welstand, welke voor haar een weelde was, en die lectuur, welke voor haar een nieuwe wereld deed opengaan, verplaatste haar in een paradijs. Zij huwde echter als zeventienjarige met een jongmensch, die met teekenlessen een schamel stukje brood verdiende, tot dat hij aan de tapijtfabriek te Chemnitz een betere betrekking kreeg. Het huisgezin werd grooter, maar Hedwig vond nog wel een half uurtje om haar gedachten op papier te brengen. De redacteur eener volkskrant las een harer vluchtige schetsen, vroeg haar om een roman en deze *(Licht en Schaduw)* viel dadelijk in den smaak. En nu kwamen er verscheidene uitgevers met opdrachten en zij pende maar voort. Zij verdiende goed en vlak voor den oorlog dacht zij er aan op haar lauweren te gaan rusten: „Ik ben van plan een landgoed te koopen om daar in kalme rust mijn verder leven te slijten.” Maar de oorlog verijdelde die plannen, nam haar hard gewonnen kapitaal weg en zij moest weer opnieuw beginnen met haar werk om den broode.

Uitgaan doet ze weinig, alleen 's zomers neemt zij eenige maanden vacantie. Overigens werkt zij, naar eigen bekentenis, 14 uren per dag.

Hedwig Courths-Mahler weet, dat haar werk uiterst bescheiden is. Hoe zou het anders kunnen. Zij heeft immers niet de minste opleiding genoten.

„Kijk”, zeide zij onlangs, „de moderne schrijvers geven de groote massa niet, wat zij verlangt. Zij vervelen de menschen met het verhaal van hun eigen ellende. Maar de groote massa, en daarmede bedoel ik in de eerste plaats de volksklasse, waartoe ik ook mij zelf reken, wil geen realiteit, die wil het sprookje, de poëzie.

Mijn lezers en lezeressen verlangen iets, dat hen tijdens het lezen hun zorgen, hun ellende doet vergeten. Dat is het geheim van mijn succes. Het dagelijksch leven kent helaas maar zelden een gelukkig slot, toch verlangen en verwachten wij het .... Wie mij bespotten en belachelijk maken, vergeten, dat ik het ben, die de menschen aan het lezen breng. Wie door de boeken van Courths-Mahler werd geboeid, zal daarna weer iets anders willen lezen. Gaandeweg wordt de smaak ontwikkeld. Wie met *mij* begon eindigt wellicht met Kant en Schopenhauer. (Wij hopen van *niet!* Red. B.) Zóó sprak Hedwig Courhts-Mahler op haar zestigsten verjaardag. En of wij nu behooren tot den breeden kring van haar bewonderaarsters, of dat wij ons scharen aan de zijde van wie haar succes betreuren, erkend dient te worden, dat zij er zich allerminst op verhoovaardigt, in haar vaderland te behooren tot de meest gelezen auteurs.

Hoe zou het velen van haar bespotters in dit geval vergaan?" — Ja, vraagt u dat wél!

G. H. Pannekoek van *Den Gulden Winckel* heeft gepraat met Frits Hopman, den opvolger aan de N. R. Ct. van Johan de Meester.

Hij werd te Amsterdam in 1877 geboren en is nu dus 50 jaar. Tijdens zijn H.B.S. tijd ging zijn voorkeur uit naar de beweging der Nieuwe Gidsers en naar Natuur- en Scheikunde. Met een vriend had hij zelfs een bescheiden laboratorium en een sterrekijker. Altijd had hij een groote liefde voor de natuur, ook wat den wetenschappelijken kant betreft. Na zijn H.B.S, die wat verwaarloosd was door hem, ging hij naar een drilschool (voor een stuk of 8 jongens) in Engeland. Twee jaar verbleef hij daar, en haalde, terug in Amsterdam, Engelsch A. Toen dacht hij er over naar Walden te gaan en zich aan te sluiten bij van Eeden, voor wien hij altijd sympathie is blijven voelen. Maar op aansporing van zijn vader ging hij naar Groningen om de Engelsche B-akte te halen. Deze studie werd onderbroken door een klein jaartje journalistiek aan de Arnhemsche Courant.

„Ik heb daar alles geschreven: het buitenland en 's morgens de gruwelen halen bij de politie, daarna gewoonlijk de rechtbank.

Ik heb geschreven over damesreformgoed, motorbooten en varkensuitvoer naar Duitschland en dan de gemeenteraadsverslagen...." Daarna heeft hij novellen geschreven, was leeraar te Arnhem, volgde in Londen 2 jaar de schilderacademie, werd weer leeraar te Terneuzen, toen te Apeldoorn en nu sinds 8 jaar in Leiden, waar hij *Herfsttij der Middeleeuwen* en *Erasmus* van Prof. Huizinga in het Engelsch vertaalde. En nu, als dit gedrukt is, zal hij vanaf 1 April in den redactiestoel zetelen van Joh. de Meester.

In een artikel in De Gids van 1921 schreef hij o. a : — de nieuwe Hollandsche Letterkunde vond weinig voorbeelden om als standaard te dienen en is er nog niet in geslaagd, een nieuwe

school te vormen met algemeen erkende opvattingen. Allerwegen wordt nog geëxperimenteerd en steeds formuleeren kleine groepen letterkundigen hun idealen in nieuwe tijdschriften. Van den aanvang af zijn werkwijzen en grondstellingen verdedigd, en bestreden met een bruutheid, die vaak in de grofste persoonlijkheden ontaardde; van den aanvang ook hebben cotêrieën het werk van hun leden geprezen met overdrijving, die even onwaardig was als belachelijk als onwaardig voor ons nationaal inzicht. Meer dan ooit hebben wij thans in Nederland behoefte aan belezen en onpartijdige beoordeelaars, die niet alleen een kunstwerk op zich zelf weten te verstaan, maar ook zijn betrekkelijke waarde kunnen bepalen, vergeleken met de scheppingen der groote meesters uit oude tijden en vreemde landen. Die alleen kunnen ons genezen van onze chauvinistische zelfoverschatting.

De nieuwe Nederlandsche Letterkunde is nog in haar kindsheid. De groote pioniers, evenals van de schilderkunst, schijnen te rusten, en de jongere talenten zijn schaarsch. De nieuwe taal is nog niet gevormd. In de groot-epische poezie is niets, in de dramatische poezie zeer weinig tot stand gebracht. Wij hebben niet veel litterair geschiedkundig of litterair wijsgeerig proza en geen groote levensbeschrijvingen; de wijze kritiek is zeldzaam; onze wetenschappelijke werken worden geschreven in een taal, die erbarmelijk is naast de „Sterrenhemel" van Kaizer, of „De Bodem van Nederland" van Staring; de journalistiek is slordiger en oppervlakkiger dan die der vorige generatie." . . . . „Mijne meening, voegt hij den interviewer van heden toe „is vrijwel dezelfde gebleven na die zes jaar. Ik geloof dat we leelijk aan het zakken zijn en weer precies hetzelfde doen als vóór 80. We vervallen weer in stereotiepe beeldspraak."

„Acht U de journalistiek nog zoo slordig en oppervlakkig?"

„In het algemeen: ja. Ik weet wel dat aan een krant alles gehaast gaat, maar in een hoofdartikel komen zelfs slordigheden voor. Dat is toch niet noodig. . . ."

In *Groot-Nederland* is Van Eyck nog aan het woord over den gestorven dichter *Leopold*. Hij rekent nu af met het geschrift van Roland-Holst Jr., geschrift, dat hij als „Leopoldbeschouwing" waardeloos vindt:

„Dat R. H. het hier een geestelijke ontmoeting noemt, een bemind meester met huid en haar te verslinden, door een ongeremde stofwisseling in zijn eigen systeem op te nemen, en het onbruikbare weder uit te werpen, het kan zonderling klinken, maar het zou zijn eigen zaak zijn, wanneer hij zijn letterkundige arbeid niet als „Over den Dichter Leopold" aan ons voorlegde. Nu hij dit gedaan heeft, en nu zijn studie ten overvloede en niet geheel ten onrechte, een „datum van bewustwording" voor onze jongere poëzie genoemd is, zal ieder die de met zorg ontwikkelde bekwaamheid om een zoo rijk mogelijke verscheidenheid van persoonlijke levens-

vormen in hun eigen wezen en verschijning te onderkennen, te eeren, lief te hebben, en in zichzelf te omvatten, als de kostbaarste waarborg voor innerlijke groei en verrijking erkend heeft, met de grootste stelligheid uit R. H.'s geschrift de conclusie moeten trekken, dat de drang om alles aan zichzelf gelijk te maken, en niets te aanvaarden, dan voorzoover het bereid is zich met prijsgeven van eigen wezen en verschijning daartoe te leenen of te laten onderwerpen, geen geestelijke ontmoeting, geen verrijkende samenkomst van vrije, elkaar in hun persoonlijkheid eerbiedigende en waardeerende persoonlijkheden, maar de enge, in laatsten aanleg liefdelooze en eerbiedlooze daad van verarmd egoitisme is. Wat R. H. van Leopold als onbruikbaar uitwerpt, dat is, merkwaardig genoeg, de heele werkelijke Leopold, met alles van zijn gedichten, wat R. H. om zijn visie mogelijk of houdbaar te maken hetzij slecht of fantastisch heeft moeten lezen, hetzij volledig heeft moeten negeeren."

Dr. Moller, Dom Bosschaert, Pater Molenaar, om er maar eenige te noemen, daar zitten onder de Redakteuren van Roeping mannen genoeg, die gezag genoeg hebben om eene terechtwijzing te geven, waar die vereischt wordt.

Maar in het laatste nummer van *Roeping* staat een stuk over *Feber*, onderteekend door een naam, dien ik nog nooit heb gehoord en hier ook maar niet herhaalen zal. *Feber* wordt daarin gehavend als mensch, als politicus en als literator. Hij heeft het gewaagd zijn houding ten opzichte der jongere kunst te wijzigen, naar ik vernam, en nu deugt er niets meer aan hem. Dit geval doet denken aan het boven aangehaalde woord van Frits Hopman: „Van den aanvang af zijn werkwijzen en geruststellingen verdedigd en bestreden met eene bruutheid, die vaak in de grofste persoonlijkheden ontaardde."

Het is doodjammer dat wij katholieken daaraan hebben meegedaan, en erger dan anderen.

Literatuur is mooi maar als wij ons daaraan niet kunnen wijden zonder de liefde te kwetsen, zonder ons aan verdachtmaking schuldig te maken en zonder grof en lomp en persoonlijk te worden, dan is het beter ons maar verre te houden.

Ik heb het altijd geweten dat de literaire aanleg van Feber naar het rhetorische loopt, maar is dat zoo erg? Hoe hebben ze tot voor ettelijke maanden hem geprezen en toegejuicht, en hoe kan dat nu zoo ineens veranderen? Is dit ook weer niet eene illustratie van Hopman's bewering: „van den aanvang ook hebben coterieën het werk van hun leden geprezen met overdrijving, die even onwaardig was als belachelijk voor ons nationaal inzicht." Ja, belachelijk was het vaak, maar dit is véél erger; het is bepaald onchristelijk.

Ik had liefst aan den voet der bladzijde een enkel woord van afkeuring of minstens eene terechtwijzing gelezen!

In *Die schöne Literatur* vinden wij een opstel van Martin Roehl: *Die grosze Rückkehr* (Anmerkungen über Dichtung und Zeitgeist), waarin deze merkwaardige woorden voorkomen: „Man hat in bezug auf die literarische Richtung von Morgen mancherlei prophezeit; man wollte sowohl eine neue Klassik wie eine neue Romantik heraufziehen sehen. Beides erscheint mir einseitig und nicht das Wesentliche treffend.

Die Dichtung von Morgen scheint mir ein Wanderer zu gleichen, der eine lange Strecke in gröszter Hast und Eile zurückgelegt hat und schlieszlich, immer verwirrter und langsamer ausschreitend merckt, dasz er an einer bestimmten Stelle in blinder Eifer von den richtigen abgeirrt ist, der ihn hätte zum Ziel führen müssen. Nun beginnt er, nach längerer Atempause, seine Wanderung von neuem, aber nicht mit dem naiven, unerfahrenen Optimismus wie zu erst, sondern gereift und befrachtet mit vielen Erkenntnissen, noch immer hoffend, aber härter, wollender und einsamer als zuvor. Dabei ist est nicht sehr erheblich, ob der eine Dichter in eine romantisch gefärbte Traumwelt einkehrt, der andere zum Idyll oder in das Zweigen der Landschaft, der Tiere und der groszen Wälder, oder ob ein dritter mitten im modernen Leben die Symbole und Offenbarungen der ewigen Gesetze der Seele und des Schicksals aufweist. Gemeinsam ist ihnen die Abkehr von der Zeit und die Respektlosigkeit vor ihr, die Rückkehr zum Zeitlosen, ewig Gültigen, und das bedingt, formal betrachtet, die Verwerfung alles überkünstelten, nur Effektvollen, freilich auch die Preisgabe der letzten artistischen Verfeinerungen. die vor dem Kriege ein auserlesenes Publikum von Kennern entzükten. Man achtet und pflegt die Form, aber man strebt mehr nach Grösze Vertiefung und Einfachkeit als nach Deferenzierung, hochgezüchter Wortkultur und letzer seelischer Verfeinerung, Von einem betönten Individualismus ist nicht mehr die Rede, denn das Ich tritt zurück vor dem Ganzen, dem Werk, aber es gibt, von wenigen Einspännern abgesehen, ebensowenig einen ausgeprägten sozialen Zug in der Dichtung von Heute und Morgen, soweit sie hervorragend in Betracht kommt. Man liebt es, die Beziehungen der Menschen zueinander auf ihre einfachster Nenner zurückzuführen, aber man verbindet damit keine sozialen Forderungen mehr. Der Mensch ist überall wieder kleiner geworden, sowohl als Einzelpersönlichkeit wie als Masse.

So laufen die Wege der Dichtung und der Zeit nach verschiedenen Richtungen auseinander. Diejenige Kreise, die den Dichtern Gefolgschaft leisten und ihr unsagbares bei ihnen ausgesprochen finden, haben heute noch keine Stimme im misztönenden Chorus derer, von denen die Bühne des Vordergrundes beherrscht wird. Die Beziehungslosigkeit hat einen solchen Grad erreicht, dasz man einander nicht einmal mehr bekämpft. Aber im Stillen wächst der Hunger von Tag zu Tag, und es wächst die Schar derer, die, angeekelt von der überwurzten und doch gehaltlosen Kost, die man ihnen bietet, den Weg zurückfindet zu den Quellen reineres

Lebens und Wesenhafter Dichtung."

En nu wil ik tenslotte nog even wijzen op een stuk onder „kunst en letteren" in de Maasbode. Het is niet onderteekend, maar ik kan den schrijver eruit voelen. Men kan het vinden in het avondblad 1 April. Het is geestig en het is ondeugend, maar het is niet kwetsend. En ik geloof niet dat de jongeren der Gemeenschap, die hier à faire worden genomen, zich beleedigd zullen voelen. Zelfs Pierre du Lac (men behoeft den naam maar letterlijk te vertalen), de voor ons land en onze jonge menschen zoo noodlottige Pierre du Lac, met al zijn goede bedoelingen, zal (en mag) er niet boos om worden.

In tegenstelling met dezen man uit *Roeping*, wiens naam ik mij niet meer herinner (ik heb ook de aflevering niet meer bij de hand) heeft de schrijver in de Maasbode „geest" en hij is een „heer" die verbazend zeldzaam zijn in de tegenwoordige literatuur.

Romans en Verhalen.

MOREELE WAARDEERING VAN A. GIELEN S. J.

Avany [F.] DE EAGERTON JUWEELEN (223). f 0.90. E. en M. Cohen, Amsterdam.

Weer een zoek-verhaal, waar is de dader? Toevallig had Mr. Eagerton de familie-juweelen voor een nacht in huis; niemand weet dit feit dan de vertrouwde secretaris, en juist in dien éénen nacht worden ze op brutale wijze gestolen. Iedereen denkt nu dat deze de schuldige moet zijn, en natuurlijk denkt de politie dat ook. Maar ook ieder in de wol geverfd detective lezer weet daarom dadelijk dat hij juist niet de dader is.

Het boek is sensationeel, maar geschikt voor een ontspanningsuurtje. Het is geen lectuur voor jongens.

Ayres (Buby M.) CHARITY'S KEUZE (204). f 1.40. Naar het Engelsch door F. H. Buys. Vroom & Dr., Amsterdam.

Ayres kiest als hoofdpersoon van haar romans, bijna altijd hetzelfde type: „het argelooze meisje". Daarmede zijn wel aardige situaties te bereiken, koddige conflicten met de conventie; maar er is ook gevaar van overdrijving, van groote onwaarschijnlijkheid en een soort van „hang" om de argeloosheid op te voeren tot gewone ganzerigheid.

Charity is in de prairiën van Australië opgevoed, kent weinig manieren, weet niets van de maatschappelijke conventie en draagt natuurlijk haar hart op de tong. Zij brengt daardoor zich zelf en anderen in moeielijkheid.

Bij de familie van den broer haars vaders, als deze overleden is, komt zij in huis. Haar mooie nichtje Myrtle trouwt met den schatrijken Pelhan en wil niets weten van Heather, den vriend van haar broer. Charity begrijpt niets van Myrtle en is zelf ernstig verliefd op Heather; zij zegt dit ook elk oogenblik ronduit.

Myrtle komt van haar huwelijksreis terug en heeft al zooveel van haar bruten echtgenoot ondervonden dat zij wanhopig naar de kamers gaat van Heather om raad te zoeken. Charity weet haar te verwijderen en naar het ouderlijk huis te sturen, zoodat als Pelhan verschijnt, hij zijn vrouw niet weer vindt, maar alleen Charity en Heather. Dan begint hij zoo leelijk te insinueeren, dat Heather naar vriendelijke Angelsaksische manier hem onderste boven slaat.

En als de praatjes al grootere kringetjes maken, bereiken zij ook Charity's tante, die het kind op straat zet wegens haar „onbehoorlijk" gedrag.

Maar dan komt Pelhan, die dikwijls ruw tegen Charity uit is gevallen, omdat hij meende dat zij hem te veel naliep, tot de bliksemklare overtuiging, dat hij dit meisje liefheeft. Voor volwassen, staat er op de frontpagina, en dat is in orde.

Beach [Rex] HARDLOOPER TEGEN WIL EN DANK. [Going Some] Uit het Engelsch door Dr. J. W. Boissevain [172] f 1,90 N.V. Uitgeverszaak J. W. Boissevain, Haarlem.

't Is een grappig dingetje dat ik hier aan 't lezen ben. De Cowboys van de Duizendpoot-hoeve hebben in een hardloop-wedstrijd met de cowboys van 't Vliegend Hert hun grammofoon gewonnen en draaien elken avond, tot ergernis der overwonnenen de geliefde deuntjes af. En de Vliegend-Hert jongens treuren. Eindelijk komt er een vreemdeling, die kernachtig weet te bluffen op zijn eerste-klas hardlooperskwaliteiten.

De jongens vragen hem nu of hij voor hén wil loopen, en ofschoon hij weet dat hij leelijk gebluft heeft, neemt hij het voorstel aan om een paar mooie meisjesoogen.

Hij krijgt een trainer; de jongens zorgen dat hij in conditie blijft en allerlei leuke, humoristische voorvallen dwingen den lezer herhaaldelijk tot een glimlachje van genoegen.

De wedloop heeft plaats en de twee kampioenen spreken van te voren af wie de winnaar zal zijn. Zoo krijgen de Vliegende Herten hun grammo weer terug en de gast wint het meisje met de mooie oogen. Een aardig maar anodine boek.

Beach (Rex) DE MILLIONAIR. Roman uit het hedendaagsche New-York. Uit het Engelsch door C. C. Bender. (304) f 2.90. Allert de Lange, Amsterdam.

Mr. Henry Gilbert is zeer rijk, heeft vrouw en dochter en is ... welbeschouwd een schijnheilig schoftje. Hij ijvert voor anti-alcohol-wetten, tegen bioscopen, en knijpt de kat in het donker. Eene Miss Galloway helpt hem bij zijn verbeteringsplannen en belastert zijn vrouw.

Hij beschuldigt zijn vrouw, zegt dat hij haar verleden aan de dochter zal blootleggen, sluit haar op in een kamer... en s'morgens vindt men haar dood door gasverstikking. Edith meent dat haar moeder door hem is vermoord. En zij gaat naar New-York als zangeres. Daar ontmoet ze een niet meer jongen millionair, die haar wil „mainteneeren". Maar zij is rein.

Door een ongelukkig toeval komt zij op kamers in een verdacht huis; haar vader laat haar oppakken door de zedenpolitie en zij wordt veroordeeld tot drie jaren verbeterhuis. Het meisje, dat vroeger met haar op kamers gewoond heeft, voordat zij in het noodlottige huis kwam doet alles bij haar vrienden om Edith te verlossen. En Jesse, de millionair die haar vroeger al 't schandelijk voorstel heeft willen doen, maakt haar vrij met minder nobele bedoelingen. Maar deze bandiet, die haar plotseling een heerlijk lied hoort zingen met haar volle, prachtige stem, komt tot inkeer en wordt een beter mensch.

Haar vader, na den gewelddadigen dood der moeder, gehuwd met feeks Galloway, is doodongelukkig en sterft door.... gasverstikking.

Ik heb heel wat liever de frissche boeken uit de wildernis, die Beach heeft geschreven dan „dezen roman uit het hedendaagsche New-York." Voor jongere menschen is het niets; voor ouderen kan het er door, maar ze kunnen gemakkelijk wat beter en hoogers vinden ook onder de boeken van denzelfden Rex Beach.

Bowen (Marjorie) Francis Ribblestone (378) f. 1.80. Naar het Engelsch bewerkt door F. H. Buys. Vroom en Dreesman, Amsterdam.

Marjorie verklaart vooraf dat „het volgende, schijnbaar onzinnige en onwaarschijnlijke verhaal is, zooals vele van deze soort, geheel waar". Bij wat men er vreemd in vindt, moet men denken: „Zóó gingen de zaken bijna twee honderd jaar geleden". Maar, in elk geval, men heeft de verzekering, dat Marjorie het verhaal „getrouw en zorgvuldig weergeeft".

In het eerste hoofdstuk reeds worden de vier voornaamste dramatische personen vermeld. Dat is de jonge edelman Francis Ribblestone, de schoone en jeugdige weduwe Mrs. Muschamp, die hem zoo juist een blauwtje heeft laten loopen, Margaret Cowley, met wie hij zich thans gaat verloven en Serena Fowkes, een hartstochtelijk, naar onze meening niet geheel toerekenbaar meisje, dat hem naloopt met hare liefde.

En nu gaan we langs de personen in omgekeerde volgorde nog eens terug. Serena. die haar liefde, onbeantwoord ziet, pleegt zelfmoord. Men werpt alle schuld op Francis en zijn vijanden trachten het vuurtje aan te blazen. De eenigste, die hem trouw blijft en helpt, is Mevrouw Muschamp. Maar de geest van Ribblestone wordt verduisterd nog voor zij uit de gevonden brieven van het doode meisje de wereld kan overtuigen van zijn onschuld. Het boek is uitgegeven voor volwassen lezers.

Bower (B. M.). De Ranch aan de Wolverine, Bozenkamp, Jr. C. (255) f 2.25
Uit het Engelsch door J. G. H. — C. Bontenbal Jr., Rotterdam.

Billy Louise groeit op in de ranch aan de Wolverine. Haar vader had liefst een jongen gehad en om de illusie nog wat vast te houden, had hij haar William of Billy genoemd. Maar de moeder was gelukkig met het kind en noemde haar Louise. Zij is een vroolijk en energiek kind, ondanks hare eenzaamheid, want speelmaatjes zijn er niet in den omtrek. Haar vader sterft en zij, hoe zwaar het ook valt, neemt de leiding der ranch voor hare rekening.

Op een goeden dag komt een zekere Warren en blijft een heel jaar bij Louise en haar moeder, om de vrouwen te helpen. Zij krijgen elkaar lief, maar praten er niet over. En hij zal weggaan om zijn eigen hoeve uit te breiden en dan te komen om Louise te vragen tot vrouw. Hij heeft het geluk een klein goudbronnetje te ontdekken, waarvan de opbrengst werkelijk niet overweldigend is, maar toch meer dan hij met zijn boerderij alleen had kunnen verdienen,

Hij werkt zoo hard dat hij in maanden niet naar de Wolverine-ranch is gegaan en niets weet van de geheimzinnige vee-diefstallen, die daar bedreven werden. En als Louise hem eens komt opzoeken en ziet hoe bloeiend zijn onderneming is, krijgt zij eenig wantrouwen. Hoe kan dat zoo voorspoedig zijn gegaan? Heeft hij iets te maken met de diefstallen? Maar 't was de veedieven er juist om te doen, de schuld op Warren te laden.

In de nabijheid van zijn huis, maar heel verborgen hebben zij zelfs een corral, waar het gestolen vee bij elkaar wordt gedreven. Warren krijgt er de lucht van en straft de schurken. Maar op den tocht breekt hij een been en ligt thuis ziek en hulpeloos.

De moeder van Louise is gestorven, en 't wachten moe gaat zij naar de ranch van Warren, betrapt onderweg den echten dief en dan is 't „Hochzeitsmarsch".

Een goed en prettig, want een frisch boek.

Fracchia (Umberto) ANGELA. Uit het Italiaansch door Louise van Everdingen. (322) f 2.20. Hollandia, Baarn.

„Den Gulden Winckel" gaf een zuiver verslag van den inhoud. Ik kan het niet beter en geef het letterlijk weer:

„Naast Angela is Meastro Zimolo de hoofdpersoon; Zimolo is een oude horlogemaker, die in een nauw steegje van een groote zeestad, Napoli of Genova bijvoorbeeld, een klein winkeltje heeft, waar hij sedert dertig jaren zijn leven eenzaam slijt; hij heeft maar één groot, steeds onvervuld verlangen: een kind te hebben. Nu hij zelf geen kind meer krijgen kan, wil hij er een aannemen, en het is ter wille van haar kind, de kleine Luli, dat hij eindelijk besluit om Angela, een der prostituées uit het roode huis met de groene lantaarn, bij zich in huis te nemen. Hij verkoopt zijn winkeltje en gaat met haar en den kleine in de bovenstad wonen.

Maar het geluk is voor hen niet weggelegd; Luli is een stil en in zichzelven gekeerd kind, dat aan Zimolo niet dat geluk schenkt, dat hij verwacht had, terwijl Zimolo zelf langzamerhand een seniele liefde voor de mooie Angela opvat, een liefde, die hij niet kan uiten, die hem jaloersch maakt op de kleine Luli en hem tot allerlei laagheden en minderwaardige gedachten en handelingen sleept, waartoe die goede oude man vroeger nooit in staat zou zijn geweest. Zoo wordt het samenleven, dat zij alle drie als een geluk hadden beschouwd, en als een begin van een nieuw en vredig leven, een hel waaruit de dood alleen hen vermag te verlossen."

Het boek heb ik nauwkeurig gelezen, en het klopt precies. Maar wat de schrijver in „Den Gulden Winckel" niet kon weten en waar hij zich hoogstwaarschijnlijk ook niet mee of kan bemoeien, voeg ik er hier nog bij; Katholieken dienen dit boek af te keuren. Onze ontspanning behooren wij niet te zoeken in het gezelschap van het soort menschen, dat hierboven duidelijk genoeg gekenschetst wordt.

Gibbs (Philip) DE LIEVELING DER VROUWEN. Uit het Engelsch door Dicky Wafelbakker. (276) fl. 1.75. A. W. Bruna. Urechr.

Oliver Lumely was de zoon van een eenvoudig ambtenaartje. De jongen had 'n knap snoet en z'n moeder verafgoodde hem om z'n glad bakkesje.

Het kon niet anders of zoo'n jongen moest in zich een groot muzikaal of een schrijverstalent voelen. Hij voelde het laatste, en niet ten onrechte. Want hij stal hier en daar novellen en fantaseerde er zoowat omheen. En men begon hem waaratjes al voor 'n letterkundige te houden. Alle meisjes vonden hem een schat. Hij zette zijn vader (ook een bewijs van kunstenaarsschap) wat geld af; leende bij zijn broer, een arm klerkje, en ging zich vestigen in Londen.

Daar raakte hij natuurlijk verzeild in een artistenclub, kwam in kennis met eene barones Goldstein, van wie hij ook geld wist los te krijgen.

Eene exentrieke, of naive, of hysterische (ik kan de diagnose niet scherp stellen) juffrouw op een dorp, die geroerd was door zijn gevoelvolle schetsen, stuurde hem aanzienlijke cheques (in romans loopt iedereen met een chequeboekje, en in 't werkelijke leven zie je ze alleen bij bankiers en groote kooplui), stuurde hem dus veel geld om den nood te verlichten der ongelukkigen, die hij zoo klagelijk beschreef in zijn verhaaltjes, Hij tracteerde er tweede of derderangs actricetjes van. Ten slotte door geldgebrek gedwongen trok hij naar het dorp van de juffrouw met de scheques. Ze gaf hem een buitenhuisje cadeau, waar hij rustig kon werken. Maar de liefde stuurde den boel in de war en zij trouwden. Toen kwamen leelijke dingen van den literairen knaap aan den dag. Hij had een dienstmeisje verleid en dat liet zich voor haar zwijgen betalen.

Vrouwlief werd boos en stuurde hem om boete te doen voor een poosje weg. Hij toog naar Mevrouw Goldstein, maar die was hem te slim. Diep in schulden, veroverde hij nog een journalistenbaantje, verzoende zich met zijn vrouw en, alreeds vader van papieren kinderen, werd hij ook vader van een heuschen baby. Maar zijn vrouw lijdt in stilte en houdt haar hart vast, wanneer hij laat in den nacht thuis komt van de zwerversclub, waar hij heel populair is.

Hij heeft nog een vervolgroman geschreven, waar alle dienstmeisjes dol op zijn. Wij kunnen er niets mee doen!

Laat alle verstandige vaders besluiten als zij bij hun kroost vroege literaire neigingen bespeuren, de knapen zoo gauw mogelijk naar een tuchtschool te sturen.

Hawk (J.) HET GEHEIM VAN LONE LODGE. Uit het Engelsch door J. Blitzma. (221) f 1,40. Vroom en Dreesman, Nederland

Het pleegkind van George Basset, den heer van Lone Lodge, komt met haar man, Brooke Hamilton, van de huwelijksreis terug en wordt in het huis van haar pleegvader opgewacht door verschillende gasten, waaronder ook Miss Marsden, de beroemde pianiste.

'sMorgens vindt men de jonggehuwde dood. En dan zitten wij verder diep in de detectieverij.

Want er zijn allerlei verwikkellngen. Het blijkt op de eerste plaats dat die Miss Morden gehuwd was met Brooke. Een kort huwelijk met een schielijke ontknooping. Brooke was in een driftbui weggeloopen, maar voelde spoedig berouw en schreef herhaaldelijk aan zijn vrouw om vergeving. Nooit kreeg hij antwoord.

Ten slotte, na jaren vergeefsche pogingen, hield hij het voor zeker dat zij overleden was, hetgeen (gezien de gebrekkigheid van den burgelijken stand in Engeland) niet geheel onmogelijk was. En hij trouwde met de pleegdochter van George Basset, die hem al zoo spoedig door moordenaarshand werd ontnomen.

En zoo waren er meer verwikkelingen onder de aanwezige personen, zoodat de detectief gul de gelegenheid wordt gegeven den eenen blunder op den andere te stapelen. Maar dan komt de gewiekste Mortimer Sark, die den minst verdachte aanwijst als den moordenaar, maar dezen half-krankzinnige niet levend meer in handen kan krijgen.

Voor alle volwassenen.

Löns (Hermann) DE WERELD STAAT IN BLOEI. Uit het Duitsch door J. de Menk. (196). f. 2.90. A. Schoonderbeek, Laren.

Een van de mooie boeken van Löns over vogels en bloemen, duinen en hei, plassen en weiden, over alles wat mooi en liefelijk is in de lente, als de wereld staat als een bloeiende tuin, waarin de libellen trillen en reizende zangers de lucht met hun lied vervullen. Een vizioen van schoonheid.

Ik heb Löns het liefst en hij is ook dan op zijn best, als hij

zijn heidevolk en boeren weghoudt uit zijn landschap, want met hun heftige begeerten, hun woeste passies en verhitte koppen verstoren zij al te vaak de schoonheid der natuur.

In dit boek komt de mensch de schoonheid niet verduisteren.

Lutz [Joseph Aug.] BEETHOVENS LIEFDELEVEN. Vertaald door Amy Vorst-Ten Have. (303). f 3.75. A. W. Sijthoff, Leiden.

Hier voorloopig maar een korte aanteekening voor ongeduldige lezers, die wenschen kennis te maken met het liefdeleven van dezen grooten kunstenaar. En wellicht aarzelen zij omdat het liefdeleven van groote kunstenaars: Shelley, Rousseau, Goethe, Verlaine, Baudelaire, Voltaire en tutti quanti nu juist niet altijd proper verheffend is.

Dat behoeft niet af te schrikken van dit boek, waarin wel geen enkele volwassen mensch iets stootends vinden kan.

En wij komen er dan ook uitweriger op terug.

Ruck (Bertha) IN ANDERMANS SCHOENEN. Naar het Engelsch door J. Jorissen (295) f 1.50 W. de Haan, Utrecht.

Rose Whiteland was op weg naar een betrekking als kinderjuffrouw, toen ze in den trein de sierlijk uitgedoschte Vera Vayne, een filmsterretje, ontmoette.

Vera was een oorlogsweduwe. Zij was getrouwd met kapitein Meredith, die onmiddelijk na de huwelijksplechtigheid op het stadhuis, naar het front moest. Kort daarop kwam het bericht van zijn dood.

En de niet hardtreurende weduwe was nu op weg naar de ouders van Meredith. En ze werd hoe langer zoo onrustiger, zag op tegen de aristocratische familie en aan het station sprong ze weer snel in den wagen en riep Rose toe om in haar naam en plaats naar de Marediths te gaan.

Pa Meredith was aan het station om zijn schoondochter af te halen. De man was stokdoof en Rose kon evengoed tegen een lantaarnpaal praten dan uitleg geven aan den ouden heer. Bij Mevrouw ging het ook al niet; die liet haar niet aan het woord komen. En, op haar kamer gekomen, vloog plotseling een inbreker uit zijn schuilhoek, zoodat het meisje van haar stokje viel en lang zwaar ziek lag. Als ze wilde verklaren wie ze was geloofde niemand haar, schreef dat toe aan den schrik en tenslotte, vermoedend dat haar geestvermogens waren gekrenkt, nam men haar op als aangenomen dochter.

Kapitein Meredith was niet dood! De familie trok naar Parijs om hem te halen. De oudjes verbaasden zich dat hun schoondochter bij hen in 't hotel bleef. Zij dachten dat het verlegenheid was en maakten zich onverwacht uit de voeten. De kapitein vernam dat de filmster, met wie hij voor den wethouder getrouwd was en die hem sinds dood waande, een acteur tot man had gekregen, dien zij trouw zou blijven.

Toen schoot er niets over dan dat de gewaande „schoondochter" ook de echte werd.

't Is een verhaal voor alle groote menschen, die alleen maar zullen gehinderd worden door wat al te veel drukfouten.

Seltzer (Charles Aldan) DRAG HARLAN. Naar het Engelsch door Henri van de Weg. 226 f 1.90 Johan Mulder, Gouda.

't Begint met knokkende boeren, die elkaar met echt amerikaansche paraatheid de hersens inslaan. Barbara's vader werd gedood door zoo'n paar vlegels. Harlan, die van verre getuige was, snelt toe om den stervende bij te staan. Deze draagt hem de zorg op voor zijn achterblijvende dochter.

En als een trouwe hond sliep Harlan voor haar deur; ontmaskerde haar verloofde die een der moordenaars was. En dan komt wat niet kan uitblijven bij zooveel toewijding en trouw, de dag dat beiden met elkaar het geluk vinden.

Boeiend en niet kwaad.

In Eigen Kring.

Wij noodigen lezeressen en lezers uit In Eigen Kring de verschillende vraagstukken te bespreken, over welke wij een oordeel vragen. Brieven aan de Redactie te zenden: HEERENGRACHT 415 te AMSTERDAM.

Onze vraag in het Maart-nummer heeft niet dat eclatante succes als de ontcijfering van het geheimschrift van Anatole France. Ontvingen wij bij die gelegenheid reeds tot op 6 Maart 94 en nog 32 nagekomen antwoorden, op de vragen van het ingezonden fransche vers hebben wij heden 5 April, eerst 17 antwoorden in handen. En de meeste zijn fout of onbeteekenend.

Die in aanmerking komen zijn alleen twee: 1° van Drs S. te Sl. en 2° van Maria Immaculata te Mook. De eerstgenoemde zal zelf moeten toegeven dat wij niet kunnen aarzelen den prijs toe te kennen aan No 2.

De lezers gelieven in het Maart-nummer, het vers en de vragen na te lezen. 't Is te uitvoerig om nog eens over te drukken.

Antwoord, dat bekroond werd, volgt hier:

„Le grand maître, qui a été imité ici est: La Fontaine.
Tout parle dans l'Univers: Livre XI Epilogue. Vers 7.
Regal. Fable: Le Renard et le Cigogne. Livre I. Fable XVIII.
Breuvage. Voir le *Loup et l'Agneau.* Livre I. Fable 10.
Aliments divers. Ces deux vers rappellent les vers libres du Maître.
Il n'est rien qui n'ait son langage. Livre XI. Epiloque. Vers 8.

Le roi se mit un jour en tête.
De giboyer: il célebrait son fête.
Mais beaux et bon sangliers, daims et cerfs bons et beaux.
Voir Livre II. Fable 19. — Changer *roi* en *lion* et ajouter, *le roi des* animaux.
Le roi avait dessein de régaler ses amis. Voir la vie d'Esope en tête du fablier où Plautus un jour eut dessein de régaler quelques-uns de ces amis.
Elles prirent place sans cérémonie. Rappelle le Renard chez la Cigogne.
Pour réussir dans cette affaire
Il se servit du ministère
D'une nymphe. Elle servit pour les ambarrasser.
Des langues. (Livre I. Fable 19).
D'une nymphe (d'une âne) Voir le lion et l'âne.
Des langues. Lesquelles à toutes sauces elle fit preparer.
L'entrée, le second, l'entremets
Tout ne fut que langues.
Ces mots se trouvent textuellement dans la vie d'Esope par La Fontaine.
Langue fumée. De langues pâté. Ajouté, imitant les inversions du poête.
Les conviées louèrent d'abord le choix de ce mets. A la fin elles s'en dégoutèrent. Voir vie d'Esope.
Voir, ouir et se taire
Sont difficiles à faire.
Ces vers imitent bien le style de La Fontaine, qui aimait les archaismes. Par ex.: le mot „ouir", les infinitifs sujets avec ou sans article, etc.
Mets dégoutante! Faute d'impression? ou imitation des licences poètiques de La Fontaine et des hésitations . . . sur le genre de certains mots (Non, faute d'impression. R.B.).
D'une main puissante.
Le roi conduit à leur fin les plus nobles projets.
Les nymphes des bois sont là ses sujets. (Livre XI Epilogue(.

Een uitmuntend antwoord. Voor examen cum laude. Wij zullen den prijs zenden voor een boek naar keuze.

Het Roode Sein

Is er „something rotten" in onze Pers? Wij hebben er reeds op gewezen onder correspondentie in het October-nummer, dat er hooggestemde, lyrische en eigenlijk belachelijk overdreven en in den

grond der zaak bedriegelijke besprekingen in verschillende bladen voorkwamen van een tijdschriftje. Die werden door den uitgever gestuurd naar verschillende katholieke kranten en door sommige, die blij zijn met een stukje kopie, klakkeloos opgenomen. Dat is geen eerlijke voorlichting meer.

Wij worden er voortdurend met kracht en klem op gewezen dat wij de katholieke pers moeten steunen, maar dan mogen wij ook wel verwachten dat zij vrij en onafhankelijk staat en haar lezers niet op een dwaalspoor brengt.

Van één blad vernam ik dat het ingezonden stukje ongemerkt was doorgegaan. Maar wel vreemd stonden wij op te kijken toen er eenige weken later weer zoo'n idioot-overdrijvend stukje verscheen. En dat moest de redactie toch wel degelijk hebben gezien. Want ik heb de kopie gelezen; en daarin stond iets van den prijs van het blaadje, maar in het afdruksel kwam dat niet meer voor! Het was er door de redactie dus zorgvuldig uitgeschrapt. Want dat hoorde immers thuis in een advertentie. Maar de rest niet?

En wij ontdekten ook dit: Een uitgever bezoekt andere uitgevers en tracht zooveel mogelijk afbreuk te doen aan ons tijdschrift. Wij kunnen tegen zulke binnenkamersche streken natuurlijk niets uitrichten.

Maar wij willen wel alle boekhandelaren in de gelegenheid stellen, even een staaltje van die nobele concurrentie onder hun oogen te krijgen. Zij hebben, veronderstel ik, allen de *Lijst der Tijdschriften* van verleden jaar welke door den Algemeenen Bond jaarlijks wordt toegezonden. Wel, laat ze dan eens even opzoeken bij Boekenschouw en de verwijzingen daarachter volgen. Dat is *niet* van ons.

Mag ik dan van heeren uitgevers en boekhandelaars eens vernemen, hoe ze zulk eene handelwijze noemen? En of zij zulk eene vervalsching toelaatbaar vinden? Een briefkaartje is voldoende!

Brievenbus

LEZERS. Mogen wij U nog eens dringend verzoeken *alles* wat betreft de Administratie, te richten aan *Foreholte* [Bisschoppelijke Nijverheidsschool] te Voorhout, bij Leiden. Dus *niet* aan de Redactie.

L. v. G. te R. U meent dat niet Hopman maar dat H. van Loon opvolger zou worden van Johan de Meester bij de N. R. Ct. — Ja dat stond ook al in enkele bladen van October verleden jaar. Het schijnt dat H. van Loon echter bedankt heeft en liever, wat hij thans is, buitenlandsch correspondent bleef.

DRS. W. B. te A. We weten alleen dat *Van enen manne die knollen vercoopt* een pamflet is van Dr. Eelco Verwijs tegen professor Johan van Vloten, waarin hij diens taal en woordverklaringen bespot. Wij hebben het boekje niet gelezen en weten ook niet door wien het is uitgegeven. Wie weet het?

J. C. R. te O. Het nieuwe boek van *Clément* V a u t e l van *Mevrouw wenscht geen kinderen* heeft de goede strekking van het groote euvel in Frankrijk, het Malthusianisme, te bestrijden. Maar hij behandelt de kwestie op zulk eene wijze, dat het hinderlijk rauw klinkt.
Wel heb ik gezien dat de vertaalster de meest ergelijke passages, die in het fransche origineel voorkomen, heeft weggelaten of verzacht. Maar het is nog erg genoeg. Ik kan het onmogelijk een goed boek noemen. Pater Sagehomme noemt het kortweg „mauvais".

W. V. te N. Wij hebben dat stukje, waarin het *Oera Linda Bok* werkelijk nog als echt wordt genomen, ook met verbazing gelezen.
In *de Litteraire Gids* van 14 Maart kan men een overzicht vinden van wat er al gesold is met dat „oude" handschrift sinds in 1870 Dr. Eelco Verwijs er mee voor den dag kwam.

R. J. K. De recensent, die in de bladen W. S. J. onderteekent is géén Jezuiet, wat al meer menschen hebben gedacht. Wij kennen wel den naam van dezen Eindhovenschen heer, maar willen het masker liever niet oplichten, alvorens hij zelf het uur van het „demasqué" geslagen acht.

K. GR. te E. — R. P. Kr. vraagt ons of het waar is dat M o u r r a s van de Action Francaise reeds jaren geleden werd veroordeeld door den H. Stoel? Inderdaad, reeds in Januari (15) en (26) van 1914. Maar Z. H. Pius X stelde de promulgatie van dit decreet uit tot een gunstiger tijdstip en Z. H. Benedictus XV op 14 April 1915 besloot ook weer het decreet in die verwarden oorlogstijd nog niet openlijk af te kondigen. En nu heeft Z. H. het veroordeelend decreet van Pius X z. g. laten promulgeeren met den datum 29 Jan. 1914 en den datum 29 December 1926.

J. B. te H. U maakt het ons niet gemakkelijk (een titel te noemen zonder den schrijver op te geven. Er zijn nogal vele boeken met letterlijk denzelfden titel. Zoo hebt u wat u vroeg *La Miel d'Aimer* 1° van H. A r d e l, 2° van D. d' A r t h e z. Beide boeken zijn goed, maar dat van den tweeden schrijver verdient een licht voorbehoud. 't Is mogelijk dat het door u bedoelde geen van deze twee is. Geef dus nadere bijzonderheden, als er geen schrijver bekend is. Hoewel er dan alle kans is dat ook ons zoeken vergeefs zal zijn.

L. W. D. te A. Voor Deensche literatuur doet U het best U te richten tot *Gyldendal* te Kopenhagen.

F. Br. te H. Wij gelooven te weten wat u bedoelt met dat boek der vijf-minuutpreekjes. 't Is in 't Engelsch en ik heb het ergens op een bibliotheek gezien, als ik mij niet vergis. Ik schrijf daarheen een briefkaart en als ik antwoord krijg voeg ik titel, schrijver nog even bij 't ontvangen der drukproef in.

OPVOEDER EN KIND

G. LAMERS S.J., RECTOR — M. R. TEIJSSEN, REDACTEUR VAN DE KATHOLIEKE SCHOOL — F. FONTAINE, SCHOOLHOOFD, LEERAREN VAN DE KATHOLIEKE H. B. S. EN GYMNASIUM TE AMSTERDAM EN DEN HAAG

DE EERSTE R. K. SCHOOLCOURANT

Het proefnummer is er, en naar mij voorkomt, uitstekend geslaagd. Maar reeds is er kritiek: „we moeten de kinderen klein houden; we moeten niet meedoen met dat groot-mensch-achtig gedoe der moderne jeugd. Zeer juist: de beste opvoeder is hij die met *kleine* middelen zijn doel bereikt: maar behoort een kindercourant niet tot de kleine middelen? Men kan toch moeilijk veronderstellen, dat het groot-mensch-achtige gelegen is in 't *woord* courant. Anders zouden we heusch niet meer mogen spreken van 't kinder-boek, de kinder-fiets, de kinder-kamer en dito, dito, omdat boek en fiets en kamer en dergelijk ook meubels zijn voor volwassenen! - En over de *zaak* kan men toch al evenmin bezwaar hebben, of moet ik veronderstellen, dat de kritikus bij toeval de politieke beschouwingen van Tijd en Maasbode verward heeft met de kinderrubrieken van de *schoolcourant!* En dan die *kinderen,* die hun eigen courant hebben! Is men dan zoo'n vreemde in Jeruzalem, dat men meent, dat deze kinderen (N. B. jongens en meisjes *na* den schoolplichtigen leeftijd) thans voor het eerst een *courant* in handen krijgen? Alsof zij nooit het groot-menschen-blad doorbladeren? Alsof zij Zondagsbladen, illustraties en revues altijd op zij schuiven?

Wat mij bevreemdt, is dat die kritici zoo weinig kijk hebben op het reëele leven, dat andere behoeften heeft dan vóór 25 jaar en dus ook andere eischen stelt aan de jeugd-zielzorg; — dat zij alléén oog schijnen te hebben voor die veertig jongens of meisjes van hun eigen jeugdorganisatie en vergeten, dat het grootste deel der rijpende jeugd alléén staat, zonder leiding; — dat zij blind schijnen voor de groote zedelijke en godsdienstige nooden der moderne jeugd, waarover veel gesproken en geschreven, waar in zoovele dorpen niets en in de meeste steden te weinig voor *gedaan* wordt.

En nu komt een groepje edelvoelende Christenen, en die willen aan die zondigende jeugd meer gewetensbesef, aan die kerk-mijdende jongens meer godsdienstzin, aan die sport-zuchtige, bioscoopzoekende en slechte lektuur lezende jonge menschen wat hooger genot en wat gezonder afleiding bezorgen — en daar ontwaakt op eenmaal de liefde voor den overigens geminachte en weinig gekende paedagogiek en noemt zulk een uit echte kinderliefde geboren beweging: *Onpaedagogisch!....*

Ik hoop, dat de Redactie van de *Schoolcourant* (Zuid-Koninginnewal 16-18, Helmond) van alle lezers van Boekenschouw, die vader zijn van rijpende jongens en meisjes, een aanvraag ontvangt om het gratis-proefnummer!! G. L.

ERVARINGEN

Hoe lichaamsgebreken aanleiding kunnen worden tot psychische defecten.

In „Geschwisterhaus" verhaalt H. F. Butsch, hoe in het geheelverweesde huishouden onder meerdere zusjes het eenig broertje hinkt en door zijn lichamelijke zwakte zelfs de mindere is van zijn jongste zus. Hij is de praepuberteit al overschreden en is volop in de rijpingsjaren. Dit lichamelijke minderwaardigheid, die veel spot der schoolkamaraden veroorzaakt, de minachtende behandeling der volwassenen, die hem hard voelen laten, hoe hij tot last is van zijn oudere zuster, die voor hem tegelijk vader en moeder is geworden, dit alles had voor den kreupelen zwakkeling, een dubbele werking. De jongen zocht compensatie voor zijn defecte eigenschappen in kunst-arbeid: hij snijdt zeldzaam mooie houtfiguren. Maar het gevoel der achteruitzetting, der minderwaardigheid, der zwakte van werkvermogen, maakt hem somber, wantrouwend, achterdochtig. En dat men hem daarom den geniepigen, den listigen „kreupelaar" noemt, verbittert hem dubbel en maakt hem tot hater van zich zelf en de menschen. Zelfs de alles ontziende behandeling van zijn oudste zuster, die hem nooit onvriendelijk toespreekt, verergert zijn psychisch lijden. Want uit het feit, dat zij hem nooit een oorvijg geeft als de andere kinderen, besluit hij diepzinnig, dat zij hem ook niet als volwaardig beschouwt en in een aanval van woede maakt hij het voornemen, ook dat te zullen zijn, waarvoor iedereen hem aanziet: de geniepige, listige „kreupelaar".

R. O.

VOOR DEN OPVOEDER.

Dr. Fr. W. Foerster. *Godsdienst en Karaktervorming.* Vertaald door Mr. J. L. Gunning, onder leiding en met een woord vooraf van Prof. Dr. J. H. Gunning Wzn. J. Ploegsma, Zeist. 1925.

Temidden van een ontwortelde maatschappij staat Foerster al sinds jaren als een onwrikbare titan, die 't oude Europa tot bezinning roept en tot inzicht in eigen ellende en zedelijke nedergang. Boek op boek is er in der jaren loop van zijn hand verschenen, waarin hij tot opstanding en wedergeboorte wekt. Idealist in hart en ziel, is hij tegelijk een onverbiddelijke realist die niets zien wil en doen zien, dan de naakte waarheid, hoe pijnlijk die dan ook wezen mag. Zelf waarheidszoeker, komt hij als een Gezondene tot de wereld, als een wegwijzer naar werkelijke levenswaarden. Heel de innerlijke leegheid der moderne wereld heeft hij gepeild, heeft hij doorvoeld, zoo schrijnend in eigen innerlijk doorleefd, dat hij wil pogen het verloren contact met de hoogere wereld te herstellen.

Voor een wereld, die het geloof aan een God verloren heeft, hebben gods-

dienstige motieven geen bewijskracht, daarom heeft Foerster er steeds naar gestreefd „uit maatschappelijke en natuurlijke redenen" (voorrede: Karaktervorming) het bestaan aan te toonen van eeuwige, onvergankelijke, zedelijke beginselen, om op die manier de moderne mensch, die wel zonder godsdienst is, maar toch naar levensnormen zoekt, meer met hoogere in contact te brengen. Doelbewust schakelde hij dus alle godsdienstargumenten uit, omdat hij schrijven wilde zooals hij uitdrukkelijk steeds verklaarde — juist voor wie *niet* gelooven.

De tweespalt der ziel, het door driften en hartstochten beheerscht worden in plaats van te heerschen, het slaaf zijn van den modernen mensch, en de noodzakelijkheid, zich los te maken van dit leven van uiterlijkheden heeft hij steeds opnieuw weer met dwingende argumenten in zijn meeslependen stijl betoogd — in dit nieuwe werk wil hij „aanknoopend aan eigen ervaringen en waarnemingen als 't ware indiretief, met voortduren beroep op practische ervaring en op concreet zelfkennis en menschenstudie, de paedagogische onontbeerlijkheid der religie trachten te bewijzen." Dit woord religie vindt men op een andere plaats nader bepaald, waar de schrijver zegt „dat alle niet op den christelijken godsdienst gegrondveste geestesleiding absoluut ontoereikend is."

In het eerste deel van zijn boek behandelt Foerster de onmisbaarheid der religie voor de karaktervorming. „Hoe meer wij ons van de abstracties tot de concrete menschelijke natuur in ons zelf en in anderen wenden, hoe meer wij ons verdiepen in het duistere raadsel der zelfzucht, in de tweespalt van den wil, in de dynamiek der hartstochten, in de psychologie der verbinding, des te duidelijker bespeuren wij, hoe weinig de moderne surrogaten zich aan de feiten en behoeften der menschelijke natuur aanpassen, welk een diepzinnige psychologie daartegen spreekt uit alle hulpmiddelen, welke de godsdienst den met zichzelf en met het leven worstelenden mensch aanbiedt."

Zonder mededoogen legt de schrijver den vinger op de zwakke plekken der moderne moraalpaedagogiek om daartegenover des te scherper en schitterender de onvergankelijke waarde van de christelijke geloofsleer naar voren te halen. Voortdurend is hij er op uit 't verschil aan te geven tusschen de louter-ethische en de christelijke-religieuse opvatting omtrent bepaalde punten en op paedagogische gronden de laatste opvatting als de juiste aan te toonen. „Juist dit is het geheele onderscheid tusschen godsdienst en bloote moraal: de moraal verplettert den mensch zonder hem weder op te heffen, de religie verplettert hem weliswaar evenzeer, ja werpt hem zelfs nog dieper in den afgrond der verguizing, juist omdat de waarheid uit haar nog reiner straalt dan uit de bloote moraal — maar tegelijkertijd heft zij den eerlijk berouwvollen, den door eeuwige waarheid veranderden mensch weder tot den hemel op, zooals Christus tot den moordenaar aan het kruis zegt: „heden zult Gij met mij in het Paradijs zijn." „Daarin ligt juist de onbegrijpelijke blindheid van al degenen, die de religie door sociale ethiek wilden vervangen, dat zij het geweldige onderscheid tusschen verstandelijke voorstelling en bezielende kracht over 't hoofd zien." „Want reeds de enkele vaststelling van den samenhang tusschen oorzaak en gevolg in de menschelijke handelingen eischt veel meer dan de bloot-wetenschappelijke methode vermag te geven, eischt een diep in de ziel en in het werkelijke leven doordringende intuitie, een bijzondere gave van levenservaring." Dat gebrek aan inzicht en kennis van de menschelijke nature, dat gebrek aan réalisme bij de moderne moraalpaedagogen, werkt Foerster uitvoerig uit.

Een van de gevaren van de bloot moreele beïnvloeding noemt hij het gebrek aan ootmoed, de „diepverborgen zelfgenoegzaamheid van den moreel handelenden mensch, welke de grootste belemmering voor werkelijk innerlijken vooruitgang vormt," terwijl de christelijke godsdienst juist tot ootmoed opwekt. De bewering, dat zoovelen tegenwoordig dan toch maar zonder godsdienst leven en goed leven weerlegt hij met er op te wijzen, dat waar eeuwen lang de invloed van den godsdienst op 't menschdom gewerkt heeft, een mensch die als „reincultuur van de godsdienstlooze opvoeding" mag beschouwd worden, nog niet voor kan komen, terwijl bovendien ook op zijn eigen opvoeding nog tal van religieuze invloeden hebben ingewerkt. „Wie er heden ten dage trotsch op gaat, dat hij geheel en al zonder religie toch een onberispelijk leven leidt, die vergeet ook, dat hij rondom van menschen omgeven is, die nog uit kracht van een religieuze zekerheid leven

en handelen en wier voorbeeld en oordeel aan zijn in de lucht zwevende zedelijkheid een houvast geeft, dat zij uit zichzelf niet hebben zou." „De moderne gelooft alleen *zonder* religie te kunnen leven, omdat hij in werkelijkheid nog *uit* haar leeft."

Terwijl Foerster de beteekenis der psychoanalyse erkent, waar zij de aandacht gevestigd heeft op de groote rol, die het onbewuste in het menschelijke zieleleven speelt, wijst het anderzijds ook op den verderfelijken invloed, die ze op zoovele jeugdigen gehad heeft en noodzakelijk ook moet hebben, waar zij „juist voor menschen zonder gerijpte levens- en zielekennis zooveel bekoring heeft, omdat zij hun met het meerderheidsgebaar van het realisme poogt aan te toonen, dat in den grond alle meest-gecompliceerde voortbrengselen van het zieleleven, met inbegrip van kunst en religie, hun oorsprong in het sexueele leven hebben." Het inzicht en „gevoel voor de reusachtige veelvuldigheid der psychische mogelijkheden" mist de psychoanalyse ten eenenmale. „Op de eenvoudigste en naastbijliggende verklaringen komt de psychoanalyticus absoluut nooit: het opgeschroefde, abstract-constructieve schijnt tot het wezen zijner psychologie te behooren." De psychoanalyse spreekt van onthullen van onderbewuste complexen en de noodzakelijkheid van „sublimeering" maar „het richten van de opgestuwde instinctenergie op hoogere voorwerpen," dat zij daaronder verstaat, vraagt „een paedagogische kunst —, die aan deze hoogere doeleinden macht over de ziel verschaft. Juist deze bekwaamheid echter ontbreekt aan de mijnwerkers der psychoanalyse."

Voor de fouten der moderne wilspaedagogiek, waar hij reeds vroeger op gewezen heeft, weet hij nieuwe argumenten aan te voeren en de onmisbaarheid van onwankelbare en onvergankelijke idealen aan te toonen.

In het tweede deel, dat tot titel draagt „Het waarheidspobleem" wijst de schrijver o. a. tegenover het moderne intellectualisme op de absolute noodzakelijkheid, dat de mensch meer leeren moet zijn intellect te richten „op het geestelijk doorwerken en organiseeren van den dagelijkschen schat van ervaringen en waarnemingen, waar de moderne menschen ten aanzien van levensvragen dikwijls letterlijk in een kinderlijk onrijpen toestand blijven verkeeren." Meer innerlijk leven, uit eigen diepste wezen dus.

In het derde en laatste deel weidt de schrijver uit over de aanpassing van de religieuse zielzorg en het godsdienstonderricht aan de behoeften der moderne jeugd. Aanknoopen aan de dagelijksche ervaringen, aan iets wat ze zelf beleefd en ondervonden hebben, en dat dan verdiepen, er de diepere ondergrond en beteekenis in het licht van een bovenaardsch beginsel van aantoonen. Hoe zoovelen hun geloof verliezen of het althans nooit innerlijk beleven als gevolg van een zuiver-theoretisch godsdienstonderricht, dat te ver staat van het werkelijke leven en de moeilijkheden van dat leven niet binnen zijn kring betrekt, stelt Foerster ons hier duidelijk voor oogen. Laat de mensch eerst z'n eigen afhankelijkheid, z'n eigen gebondenheid en dienstbaarheid goed inzien; gebruik daarvoor zijn ervaringen van iederen dag; heeft hij dan z'n eigen tweespalt duidelijk leeren inzien, wijs hem dan op de kracht en den invloed van den godsdienst, om zichzelf te bevrijden uit zijn banden en werkelijk vrij te worden. Dat is de godsdienst brengen in het leven en hem ook voor den modernen mensch weer maken tot een onmisbare factor.

We zouden van dit boek nog veel meer kunnen zeggen; er staat een schat van gegevens in, die zoowel voor den opvoeder als ook voor ieder Christen van de grootste beteekenis zijn, omdat ze zijn inzicht in eigen godsdienst ontzaggelijk verdiepen en tot een nog meer levend element van zijn ziel maken. Het standpunt, waarop de schrijver staat, alsook zijn uiteenzettingen, maken dit boek alleen voor meer- en critisch-ontwikkelden tot een geschikte lectuur, maar voor dezen en in het bijzonder voor onze geestelijkheid achten wij het van onschatbare waarde.

De grootste lof, die men o. i. Foerster wel brengen kan — en voor zijn vroegere arbeid en ook voor dit boek — is zijn werkelijkheidszin, zijn realisme in het beschouwen en blootleggen der menschelijke nooden en behoeften.

Drs. L.BERGER.

VOOR DE JEUGD.

Bree (L. de) Geïllustreerd door Kees Pasmans, *Klaas de Vliegenier*. (16) f 0.30.

Kees droomt van vliegen en vliegmachines, zijn grootste verlangen is eens mee te mogen gaan met een vliegenier. Hoe dit gebeurt wordt verteld in dit leuke boekje.

Brinkgreve-Wicherink (Tine) Geïllustreerd door Netty Heiligers. *Een harde les*. (30) f 0.50.

Greetje heeft een zelfzuchtig karakter; zij moet op haar broertje passen als vader en moeder uit zijn, en verwaarloost dien plicht egoïstisch. Zij krijgt een harde les en belooft haar leven te zullen beteren, welke belofte zij trouw probeert te houden. Voor meisjes van 10, 11, 12 jaar.

Bruun (L.) Geïllustreerd door J. Rotgans, *Eind goed, al goed*. (32) f 0.30.

Drie aardige vertellingen met goede strekking. Neutraal.

Carlus (E.) Teekeningen van H. L. de Hoog. *De lotgevallen van Bob*. (32) f 0.45.

Aardige vertelling van een kleinen hond, die eens een heele groote hond zal worden.

Gass v. d. Hoop (A.) *Twee avonturen*. (32) f 0.45.

Van een zoekgeraakt jongetje en 'n verdwenen pop. Geschikt,

Gass v. d. Hoop (A.) Teekeningen van Guthschmidt. *Janneman op reis*. (30) f 0.45.

Met Moor gaat Janneman op stap naar Oma, die zoo prachtig vertellen kan. Hij ziet en ondervindt van allerlei. Heel aardig verteld.

Gass v. d. Hoop. (A.) Geïllustreerd door Kees Pasmans. *De Tooverbron*. (16) f 0.30.

Sprookje van een ontevreden jongetje, dat een lesje krijgt.

Gass v. d. Hoop (A.) Geïllustreerd door Netty Heiligers. *Van Wonderlijke Dingen*. (44) f 0.45.

Aardige sprookjes, juist geschikt om door Moeder 's avonds verteld te worden aan de kleintjes.

Gruijs-Kruseman (S.) Geïllustreerd door Eug. Lücker. *Vacantie bij Oom en Tante*. (35) f 0.30.

Over een prettige logeerpartij buiten waar de stadskinderen hun hart kunnen ophalen. Geschikt.

Klei (Jac. van der) Geïllustreerd door Willem Hardenberg. *De Drie Wenschen.* (30) f 0.30.

Het bekende sprookje van de Drie Wenschen is in dit boekje heel lief voor kinderen bewerkt.

Klei (Jac. van der) Geïllustreerd door Willem Hardenberg. *Marietjes reis naar de maan.* (30) f 0.30.

Drie mooie sprookjes.

Klei (Jac. van der) Geïllustreerd door Willem Hardenbarg. *De Avonturen van Teunis.* (46) f 0.60.

Twee aardige sprookjes van jongens die avonturen zoeken gaan. Voor jongens van 10, 11 jaar.

Ternaard (E. L. van) Geïllustreerd door Leo Le Blanc. *De Jager, de Visscher, de Soldaat en de Boer.* (16) f 0.30.

Van drie snoevers, die door een slimmen boer worden getroefd.

Al deze boekjes zijn uitgegeven bij *Vroom & Dreesmann*, Nederland.

Dorsman (L.) *De Zoon van den Hongaar.* (224) f 2.90. A. G. Schoonderbeek, Laren. N.-H.

Door de drankzucht van den overwegbewaker wordt de woonwagen door den trein gegrepen en vernield. De ouders van Dmitri zijn verongelukt, maar het kleine jongetje leeft nog. De spooropzichter ontfermt zich over hem, voedt hem op; de kleine Hongaar blijkt een echt muziekwonder te zijn en op een en twintigjarigen leeftijd is hij een heroemdheid geworden en verlooft zich met het vriendinnetje zijner jeugd.

Voor *oudere* jongens een aardig boek.

Valkema Blouw (J. P.) *Kardon. Een moderne Robinson Crusoë.* (181) f 2.90, met teekeningen van Hugo Polderman. W. L. en J. Brusse. Rotterdam.

De typische, geleerde Kardon wordt hier als hij op reis is naar het eiland der Apen, door de Duitschers op een onbewoond eiland gezet. Hij vlecht zich een woning in een grooten boom en beleeft allerlei avonturen als een moderne Robinson, vooral als hij poogt van het eiland af te komen'

Voor *groote* jongens een boeiend boek.

INHOUD

VAN DEN TWINTIGSTEN JAARGANG VAN
BOEKENSCHOUW 15 MEI 1926 — 15 MEI 1927

ARTIKELEN

	BLZ.
Het Antwoord, A. Gielen S.J.	1
Van Oostersche Wijsheid tot Katholicisme. J. van Heugten S.J.	5
Schrijver-Vagebond. Eugène Lance	8
De godsdienst van Conan Doyle. G. Friend	13
In het Land der Appelsienen. J. Benders	16
Godsdienst en Leven. Dr. J. Winterberg	22
Meisjesboeken voor Moeders.	41
G. Jonckbloet S.J. A. Gielen S.J.	49
Wereldtaalbeweging. A. te A.	52
Onze Tijd en de Kunst L. van Bergen	54
Iets over Barbey d'Aureville. M. Sloot	56
Clemens Brentano en Duitsche Romantiek. W. Overmans .	62
Frank Swinnerton. G. Friend	69
Jan Engelman. A. Gielen S.J.	97
Over Persoon en Werk van Louis de Leon.	102
Een goed gemeende Aanmerking. M. S.	105
Onder het gehoor van Jacques Maritain. A. Gielen S.J. .	106
Notre Cher Péquy. Alph. Pradier	110
Sir Anthony Hope Hawkins. G. Friend	116
Joris Eeckhout. G. Droeckhart	145
Herziening der Duitsche Literatuur-geschiedenis? A. Stockman	151
Een Satanische Roman (Bernanos: Sous le Soleil de Satan) [E. Lanec	157
De Rebecca van Walter Scott. J. Schilte	161
Pater Adrianus Poirters. A. Gielen S.J.	193
Keurgedichten van Alice Nahon. A. Gielen S.J.	197
Dichters in het Koffiehuis. W. de Jong	202
Letterkundige studiën over G. W. Lovendaal. Dr. H. Knip- [penberg	206
Der Rembrandt Deutsche. J. van Heugten S.J.	208
Het nieuwe boek van Chesterton. Nic Vermaat	214
Over Karel van den Oever. Dr. H. H. Knippenberg . .	241
De Katholieke Literatuur sinds de Hervorming. Lydwina [Diepenbrock	246

Florence Barclay. M. P. B. 249
Gerard Bruning. Red. 254
Een Noorsche Schrijfster. 255
Le Danseur Mondain (Bourget) A. Gielen S.J. 259
De Volksschool en de Literatuur 279
Stijl. Jos. Creyghton 289
Romantiek en Katholicisme in Nederland (van Dr. G. Brom) Dr. A. de Jong 292
Mijnheer Pastoor bij de Rijken. (van Vautel) A. Gielen S.J. 305
Jozef Muls. Gustaaf Broeckhart 339
Over Alfred Hegenscheidt. Dr. H. H. Knippenberg . . . 343
Mijnheer Pastoor bij de Armen. A. Gielen S.J. 344
Heinrich Federer. Frans Saling 351
Israël Zangwill. G. Friend 354
Wie mogen er Schrijven over Kunst. Jos. Creyghton . . 385
Jef Criek. Gustaaf Broeckhart 391
Farce Litteraire. (André Dahl tegen Vautel) 398
Voorbijgangers. (van J. Feith) W. Geertjans-Duicker . . 402
Over Lectuur. Jean H. P. Jacobs 433
Een Russische Litteratuurgeschiedenis J. van Heugten S.J. . 439
Het Leven van een Dichter. (Verlaine) A. Gielen S.J. . . 449
Ernst Zahn. J. Kurt 454
„Zij" en Gij (Over omgang van jongen en meisje) Sacerdos 481
Twee Kunstenaars. (Prof. Roland Holst en zijn echtgenoote) W. Wiegmans 483
De Oostersche Vrouw. John Schilte 486
Nalatenschap van Victor Hugo. Alph. Pradier 490
Anthonie Trollope. G. Friend 493
Pallieter. A. Gielen S.J. 529
'n Leven „en Revue." John Schilte 532
Strijd tegen de Pornografie. J. K. H. 537
Georg Brandes. Richard W. Brand. 546
Lord Byron en zijn Geheim. Roger de Vivre de Regie. . 550

UIT BOEKEN EN BLADEN

De Boekverkooper, 357. — Civilta Cattolica, 27. — De Etudes, 73, 177. — l'Effort. 124. — De Gemeenschap, 28. — Den Gulden Winkel, 121, 501, 556. — De Katholieke Illustratie, 266. — De Kroniek, 412. — Gould Fletcher, 501. — De Tijd, 411. — De Nieuwe Taalgids, 74. — De Tijdingzaal, 408. — Die Literatur, 458. — Revue des Lectures, 123. — Die Schöne Literatur, 311, 359, 559. — Die Deutsche Literatur, 312. — De Stem, 413. — De Wereldbibliotheek, 409. — Hochland, 26, 73, 124, 265, 318, 358. — Haagsche Post, 457. — Het Handelsblad, 358. — Mork's Magazijn, 314, 498. — Mededeelingen, 356, 410. — Oedaya, 119. — Opgang, 310. — Roeping, 311, 412, 558. — Studiën, 27, 120, 177, 312. — Stimmen der Zeit, 218. — Spel en Dans, 313. —

The Times, 178. — Tijdschrift voor Taal en Letteren, 178. — Vrije Bladen, 27 — Wil en Weg, 459, 500. — De Zakenwereld, 458. — A. den Doolaard, 501. — Fr. van Eeden, 457. — Shaw G. B., 181. — Maurras, 408. — Henry Beyle, 410. — Dameskroniek 555.

OPVOEDER EN KIND

Het „jij" van kind tot Ouders, 40. — Meisjesboeken voor Ouders, 41. — Jeugdlectuur, 86. — Comediespelen, 138. — Het Dagboek van een Onderwijzer, 185. — Le Roman de Papa, 235. — De Volksschool en de Literatuur, 274. — Lezen en Voordragen, 326. — De Vrije Omgang van Jongens en Meisjes, 371. — Kampeeren, 372. — Katholieke Opvoedingslectuur, 425. — Kinderen, 425. — De juiste Verhouding (tusschen School en Huis), 474. — Nogmaals Kampeeren, 321. — Wetenschappelijke Graphologie, 421. De eerste R.K. Schoolcourant, 571 — Godsdienst en Karaktervorming, 572.

ERVARINGEN

Het gebruik van „Jij en Je", 88. — Orde houden, 141. — Nooit persoonlijk worden, 141. — Onredelijk (streng), 142. — Vernederen. 142. — Het leelijke Eendje, 142. — Medewerking (van huis en school), 186. — Lectuur (voor jonge menschen), 186. — Straffen, 187. — Trots, 428. — Plichtenleer, 429. — Te veel school, 429. — Vrije Omgang: omdat iedereen het doet, 523. — Hoe komt de vrije Omgang er eigenlijk? 524 — Hoe lichaamsgebreken aanleiding kunnen worden tot psychische defecten 572.

BRIEVENBUS

Men zie de verschillende vragen en antwoorden blz.: 44 — 91 — 190 — 238 — 286 — 333 — 378 — 430 — 519 — 569 — 570.

IN EIGEN KRING

Over de vraag: *Wat denkt U van sprookjeslectuur voor het kind?* 39. — *Over Sprookjeslectuur* door Mevr. J. de Bruyn Simonis, 85. — *Welk Boek het beste beviel uit de Najaarsuitgave?* 137. — *Vijf en twintig Gulden voor het beste Artikeltje over Karel van den Oever*, 184. — *Lezers en Boekenwereld*, 232. — *Gevraagd de Ontcijfering van een Geheimschrift uit een Roman van A. France*, 473. — *Over een Fransch gedicht*, Proeve van navolging van een der groote meesters, door een onzer lezers vervaardigd, 516, 567.

HET ROODE SEIN

Eene Bewerking voor de Jeugd van den schelmenroman *Der tolle Bomberg,* 39 — Een schandelijk boek van den ex-dominee H. Bakels: *Prikkeldraad,* 517 — „Something Rotten?" 568.

A

Blz.
Aalst (George). De Bengels van III B. 328
Abkoude Jr. (P. van). Met Kampeerauto op Reis 142
Abrantz (L.). Omringd door gevaren 236
Acket (J. Mathijs). Jacques Perk 287
Adema (Tjeerd). Om de Zilveren Schatten der Zee . . . 503
Agathon (Br.). De twaalf deugden van een goed Onderwijzer 92
Almanack Catholique Français pour 1927 453
Ammers-Küller (Jo van) Mijn Amerikaansche Reis . . . 191
Andé (Jeanne). Le Fils Unique 491
Anton (Ludwig). Het Geheim van de Japansche Tempelgrot 603
Armand (André) Terre de suspicion 114
Arrow (Charles). Rogues and Others 216
Armstrong (Harold) The Mosque of the Roses 553
Audouse (Marg.). De la ville au Moulin 114
Austen (Jane). Plan of a Novel and other Documents . . 164
„ „ Two Chapiters of Persuasion 164
Auteurs français: Les meilleurs 46
Aveny (F.) De Eagerton juweelen 560
Ayres (Ruby Mc.). Levensstormen 76
„ „ „ Richard Chatterton 359
„ „ „ Een te veel 359
„ „ „ Een Misverstand 414
„ „ „ Charity's Keuze 560
Aiorin. Een uur van Spanje 380

B

Baart de la Faille-Wichers Hoet. De Jongen 30
„ „ „ „ „ Mijn Straat 504
Baekelmans (Lode). De ongerepte Heide 166
Bailey (Temple). Het reddende Licht 125
„ „ Het Blauwe Venster 460
„ „ Pauwenveeren 266
Bakels (H.). Prikkeldraad 517
„ „ Roomsch bakken en braden 517
„ „ Annekes Vuurdood 517
Barbey d'Aurevilly. Ce qui ne meurt pas 56
„ „ l'Encorseleé 58
„ „ Le Chevalier des Pouches 58
„ „ Le Prêtre marié 58
„ „ Contes Diaboliques 58

Barclay (Florence). Door de Tuinpoort 251
„ „ De Raderen van den Tijd 251
„ „ De Scheidsmuur 251
„ „ De Vrouwe van Shentone 251
„ „ Onder den Upasboom 251
„ „ De Gebroken Stralenkrans 251
„ „ De Witte Zusters van Worcester . . . 252
„ „ Ledig teruggevonden 252
Bartsch (Rudolf Hans). De Geschiedenis van Hanneke en haar Minnaars 460
Bastiaanse (Fr.). Nederlandsche Letterkunde 191
Bazin (René). Baltus le Larrain 11
„ „ Charles de Foucauld 144
Beach (Rex.) Hardlooper tegen wil en dank 561
„ „ De Millionnair 561
Beatrijs. 327
Bechstein. Sprookjes 332
Beek (C. A. van) en W. van Heek. Stereometrie voor onderwijzersopleiding 93
Been (J. H.). De Portier van de Langepoort 188
„ „ Vedertje Talisman 325
Benard (Emmy). Bakvischjes Lief en Leed 329
Benoit (Pierre). Alberte 12
Bensdorp C. S. S. R. (Th.). Heeft God werkelijk tot de menschen gesproken? 45
Bensdorp C.S.S.R. (Th.). Waar vinden wij de Leer van Christus 45
Bergen (Marie van). De Zee 266
Berkvens-Hulsmans (Anny). Van Ouders en Kinderen . . 283
Bernanos (George). Sous le Soleil de Satan 157
Bertrand (Adrien). l'Appel du Sol. (De Stem van Frankrijk 378
Bigot (L.). Psychologie 476
Binns (Ottwel). Een vervolging in Thibet 76
„ „ De Drums of Doom 554
Birukoff (Paul). Tolstoï und der Orient 212
Blaas (A.) en H. Douwes. Schriftelijke Cursus in Kerklatijn 238
Blasco Ibanez (Vicente). H. M. Koningin Calafia 314
(Zie ook bij Ibanez.)
Blazy (Abbé. J.). De Zal. Bernadette van Lourdes 45
Blink (Prof. Dr. H.). Opkomst van Nederland als Economisch-geografisch gebied van de oudste Tijden tot Heden 94
Blink (Prof. Dr. H.). Opkomst en Ontwikkeling van Sumatra als economisch-geografisch gebied 95
Bloeme (Jenny de). Kinderpretjes 330
„ „ „ Mijn eerste Sprookjesboek 330
„ „ „ Wie reist er mee? 330
„ „ „ Het A. B. C. Spaarboek 330
Boer van Strien (Jet de). Avonturen van Hanny en Hans . 332
Boer (J. de). Jan Toorop 432

Boyer (Johan). Van eigen Stam 31
Boorman (Martin). Soenda 191
Bordeaux (Henri). La Peur de vivre 519
Bost (Pierre). Crise de Croissance 492
Boudens (Aug.). Uit onze Letterkunde 287
Boudier-Bakker (Ina). Een dorre Plant 414
Boulerger (Marcel). Eloge du Snobisme 492
Bouman- van Terhalen (S. M.). Zonneschijn in het Kinderleven 332
Bouter (Chr. de). Geschiedenis op het Hoofdakte-examen . 46
Bourget (Paul). Le Danseur moderne . . . . 60—191—259
„ „ Nos actes nos suivent 543
Bouwkunst (Nederl. Burgelijke) in vroeger eeuwen. . . . 432
Bowen (Mayorie). Brandnetels 360
„ „ Francis Ribblestone 562
Bower (B. M.). Gevaarlijke Tegenstanders 504
„ „ De Ranch aan de Wolverine 563
Brand (Max). De Weg naar het Geluk 315
Brasser (J. G.). Jacht op groot wild in Nederland 288
Bree (L. de) Klaas de Vliegenier 575
Brentano (Clemens) 62
Brinkgreve-Wicherink (Tine). Gelijk het gras 77
„ „ „ De Meiclub ontbonden . . 329
„ „ „ Jan en Zus 332
„ „ „ Minnetje-Poes vertelt . . . 524
„ „ „ Een harde les 575
Brom (Gerard). Romantiek en Catholicisme in Nederland . 292
Brom (Eduard). Groot Stad Verzen 529
Brom-Struick (Willemien) Reidansen . . . . , 478
Bruggen (Carry van).De Klas van Twaalf 375
Bruggencate (K. ten). Engelsch Woordenboek 93
Brugmans (Prof. dr. H.). De Buitenlandsche Politiek . . . 480
Bruin (D. de). Herbarium 93
Bruin (E. L. de). Pekdraad en Elshamer 524
„ „ Jib en Job 524
Bruining (H.). Oude Wytske 188
„ „ Bart Emdebeé . , ... 236
„ „ Hein Krol 90
Bruun (L.) Eind goed, al goed 575
Brusse (M. J.). Knoeierijen in den Schilderijenhandel . . . 432
Bruyère (René la). Les Passagères 114
Bruyn (Cor). Michel de Strooper 375
Buchan (John). John Macnab . , ... 126
Bullét (Gerald). Modern English Fiction 165
Bummel & Co. De Man op z'n best 525
Burman (Rolf). Een die niet meetelde 31
„ „ De Vreemde Bloem 316
Burnett (Etienne) La Porte du Sauveur 492
Bussum (A. E. van) Esperanto leerboek 93

Buysse (Cyriel). Typan 77
„ „ Emile Claus, mijn broeder in Vlaanderen . 430

C

Caldwell (H. R.). Het onbekende China 20
Callant (J. van). Een Stem uit het Verleden 220
Carco De Montmartre au Quartier Latin 492-519
Cardaliaguet (René). Mon curé chez Lui 262
Carlus (E), De lotgevallen van Bob 575
Cauberghe (J. R. S.). Bloemlezing uit Katholieke Schrijvers (dl. 1) 92
„ „ Bloemlezing uit Katholieke Schrijvers (dl. 2) 239
Cazin (Paul) L'alouette de Pâques 46
Chabmers Werner (E. F). Mythen en Legenden uit China. 48
Chateaubriand (M, de). La Jeunette 46
Chesterton (G. K.). The Incredulity's of Father Brown . . 165
„ „ De eeuwige Mensch 214
„ „ A Cleaming Cohort 252
Claes (Ernst). Uit mijn werk 361
Clais (René) Adams 115
Clarke (Eduard). Benjamin Disraeli 118
Claudel (Paul) 520
Clayton (Joseph). The Rise and Decline of Socialism in Great Britain 217
Clouston (J. Storer). De Man die opnieuw gezocht werd. 415
Cobineau (Comte de). De Abdij van Typhaines 461
Cocteau (J.). Lettre à Jacques Maritain 60
„ „ Le Rappel à l'Ordre. 160
Colenbrander (H. F.). Koloniale geschiedenis 288
Collings (F.). Peter Jenkins. 165
Colomban (Max) Raoul de Vertfaucon 46
Coolen (Anton) De rauwe Grond 166
„ „ Peerke, dat Manneke 166
Courths-Mahler (H.). De drie Gezusters Randolf 77
„ „ „ De Noodlottige Brief 126
„ „ „ De Domina van Gantersheim . . . 167
„ „ „ Een korte Waan 267
„ „ „ Een arme Bloedverwante 317
„ „ „ Grisilde 416
„ „ „ Liane Reinold 505
Cramer-Schaap (D. A.). Det Gulden Meisjesboek 477
Crick (Jef). Toen Moeder heenging 78 391
Chisholm (A. M.) In het land der groote Rivieren . . . 505
Crompton (Richmal). Op en top William 127
Cullum (Ridgwell). Zijn Eer Gered 417
„ „ Een Drama in de Wildernis 506
Curwood (J. O.) De oude Heirbaan 462

D

Dalfsen (K. van) Een prettige Vacantie 188
Dahl (André) Farce Littéraire 398
Damasus (P) In Blijden Ernst 476
Daniël en Roper. Notre Inquietude essais 543
Dantzig (Branco van) Over Spraakgebreken en hunne bestrijding 527
Daudet (Léon) Le Rêve eveillé 160
Daudet (Madme) La Vie et la Mort de Philippe 160
Daudet (Alphonse) Lettres de mon Moulin 519
„ „ Tartarin Serie 519
Daudet (Ernest) 519
Davids (J.) De Gouden Lotusbloem 167
Davignon (Henri) Le Courage d' aimer 476
De Boodschap 519
De Dominikanen te Zwolle 478
De H. H. Evangeliën en de Handelingen der Apostelen . 144
Dekker (Dr. G.) De invloed van Keats en Shelley in Nederland gedurende de negentiende eeuw 47
Dell (Ethel) Het Kasteel van Graniet 268
„ „ De Wachter voor de Deur 317
„ „ Edelhart 361
Delteil. Jeanne d'Arc 238
Der tolle Bomberg 39
Diers (Marie) In eigen Kluisters 127
„ „ De Tuin der Eenzaamheid 319
Dichters in het Koffiehuis 203
Dix (J. F. Ch.) Van Dag tot Dag in den Tuin 192
Dominik (Hans) John Pitt 375
Dongen Sr. (W. A. van) English - Dutch 46
Doodkorte (J. J.) Moderne Sport en Lichaamscultuur . . . 327
„ „ Moderne Sport en Lichaamscultuur . . . 523
Doorman (G.) Naar de waarheid d. h. spiritualisme . . . 335
Dorsman (L..) De Zoon van den Hongaar 576
Doyle (Conan) De hond der Baskervilles . . . . . . 13—15
Drew (Elizabeth) The Modern Novel 252
Dufourt (J.) Calixte ou l'Introduction à la vie Lyonnaise . 60
Dugmore (Arthur) Groot Wild in Afrika 288
Duhamel Cuib en Troub 190
Duhamel (George) Journal du Salavin 492
Duhamolet (Genevieve) La Vie et la Mort d'Eugenie de Guerin 106
Dunn (D.) De Schoone Duivelin 362
Duse (S. A.) Het Geval Dagmar 168

E

Eeckhout (Joris) Literaire Profilen 148

Een Reisverslag. Met de Belgische Pleegouders naar Hongarije 191
Egard. Het witte muisje 331
„ Van Koning Orgeloes 331
Eindhoven (P) en P. H. Overbecke. Idiom and Grammar . 144
Eitner (H.) De Vagebond 90
Ellens (H.) Onze Disch 94
Elout (C. K.) Indisch Dagboek. 95
Enk (P. J.) Latijnsche Letterkunde . . . . 46—93
Erens (Emile) De Heilige Pelgrim Benoit Joseph Labre . . 335
Erhard (Dr. Ign.) Seelische Ursachen und Behandlung der Nervenleiden 139
Ermite (Pierre l') De Oude Vrijster 362
Ernstman (J.) De Jeugdbeweging in Nederland . . . . 45—92
Escholier (Raymond) Cantegril. 220
Eschtruth (Nathalie van) De Vliegende Hollander 506
Evans (Miss) 520
Examenvragen. Mondelinge en Schriftelijke, Staatsinrichting en Staathuishoudkunde m. o. 46
Exel (Ph.) Rutger Moris 375
Eygenhuizen (Truus) De Geschiedenis van Pilletje Pruimentaart 329
Eykman (L. P. U.) Proza ter vertaling in het Engelsch . . 46
Eysselstein (Ben van) Het Raadsel van den 13den December 420

F

Fallentin (M. C.). Isegrim 329
Farnol (Jeffrey). Om Zijn Erfdeel 426
Farrère (Claude). Le Dernier Dieu 493
Faure (G.). De Weg door de Dolomiten 95
Feen (A. H. van der). De Idealist 128
Feith (J.). Voorbijgangers 402
Fellom (James). Billy Gee 507
Fenélon (F. van). De opvoeding van Meisjes 45, 92
Ferber (Edna). Fanny 268
Fletcher (Gould). 501
Fim S. J. (Francis). Geluksvogel 237
Finckh (Ludwig) Briclebritt 548
Fles (Etha). Il Poverello 239
Forbin (Victor). La Fée des Neiges 115
Ford (Henri). Heden en Morgen 528
Fischer (Heinrich). Die Vergessenen 548
Fracchia (Umberto). Angela 563
Frondaie (Pierre). De Man met de Hispano 269
Funet (Stanislas) Notre Baudelaire 115

G

Galsworthy (John) De Witte Aap 507

Gasquet (Marie) Une Enfance provençale 453
Gask (Arthur) Een Nieuwe Neus 417
Gass v. d. Hoop Twee avonturen 575
„ „ „ „ Janneman op reis 575
„ „ „ „ De Tooverbron 575
„ „ „ „ Van Wonderlijke Dingen 575
Gaultier (P.) Le Sens de l'Art 262
Geeraart (Aug.) Gemma Galgani 329
Geerling. Vraagbaak voor iedereen in zake wettelijke voorschriften van allerhande aard benevens briefsteller . . . 95
Gelderblom (A. J.) De electrotechniek van den automobiel 48—94
George (W. L.) De Geschiedenis der Vrouw 95
Gerard (Louise) Slavin van den Sultan 508
Gertenbach (P.) en H. van Sloten Jr. Eenige belangrijke verschijnselen uit het leven der Nederl. Taal 144
Gibbs (A. Hamilton) Nancy (Soundings) 78
Gibbs (Philip) Los van het Anker 169
„ „ De Lieveling der Vrouwen 564
Gide (André) Les Faux-Monnayeurs . . . . 12—453
Ginneken (Dr. J. van) De Evolutie van het Dogma . . . 287
Gisquière (V.) en S. Strowski. Christelijke Inspiratie in de Philatelie 526
Gjellerup (Karl) Rijp voor het leven 79
Gobineau (Comte de) De Abdij van Typhaines 461
Gadeau Jr. (M.) De Zwerver 235
Goetz (W.) Von Zauberern und Soldaten 548
Gosses (Dr. I. H.) Welgeborenen en Huislieden 380
Gotta (Salvator) De Vrouw mijner Droomen. 269
Goudriaan Jr. (J.) Bedrijfsleer als theoretische en als toegepaste Wetenschap 93
Gowans-Whyte (Christina) De Vijf Macleods 376
Goune (W. F.) De Grafische Kunsten in het Practische Leven 527
Gras (H.) Sterker dan het Kwaad 237
Greben (H. van) Een Rechter vermoord 169
Gregoire (George) Buck Thornton de Cowboyreus . . . 418
Grey (Zane) Under the Tonto Rim 479
Groeger (Wolfgang) Die Gräfin Tolstoï und Frau Dostojewski 213
Groessen (Hubertus van) Kloosterstaat en Kloosterleven. . 239
Grooteich (G. H. M. de) Wisselstroomtechniek 48
Grooten (J.) en P. Beishuizer. Leerboek der Organisatie en Techniek van den Handel voor Handelscholen 94
Gros (Erwin) De Plattelands Dominé 470
Gruijs-Kruseman (S). Vacantie bij Oom en Tante 575
Guardini (Romano) Van Heilige Teekens 379
Guérin (Eugenie de) Journal 105
Gunning (Dr. C. P.) Indië en Jong Nederland 335
Gijsen (Marie) Aan de Boschdreef 221

H

Haahti (Hilja). De Getuige 270
Haar (P. A. ter). De Woudclub 237
Häberlin (Prof. Dr. P.). Wegen en Dwaalwegen der opvoeding 139
Hagen (M. van der). Waar is de Kerk van Christus? . . . 526
Hagard (H. Rider). Mamina 170
„ „ Allan's Vrouw 170
Hallen (E. van der). Begenadigden 45
Haller (Adolf). Heinrich Pestelozzi 155
Handel-Mazetti (Enrica von). Stephana Schwertner . . . 240
Harris (Walter) Francez, Spain and the Rif 554
Hatton (R. G.) Het teekenen van den Mensch 240
Haukland (Andreas). De Draden van het Noodlot 471
Haus (Wilh). Dwerg Langneus 332
Haveman (Julius). Pilger durch die Nacht 258
Hawk (J.) Het Geheim van Lone Lodge 566
Hay (James). That Washington Affair 470
Heath Hosken (Alice). Valsch beschuldigd 221
Heere (Dr. W. R.) Frederic le Play en zijne volgelingen . 45
Heerikhuizen (C. van) Engelsch voor het eerste jaar . . . 46
„ „ „ Spraakkunst behoorende bij Engelsch voor het eerste jaar 46
Heide (J. C. Auf der) Postzegels en Albums 528
„ „ Wat elke Verzamelaar van Postzegels weten moet 528
Heidema (J.). Landbouwersbedrijf 94
Hope Hawkins (A.). The Man of Mark 117
„ „ „ The Prisoner of Zenda 117
„ „ „ The God in the Car 117
„ „ „ The Dolly Dialogues 117
„ „ „ Rupert van Rantzau 117
„ „ „ Quisante 118
„ „ „ The Intrusions of Peggy 118
„ „ „ Sophie of Kravonia 118
Heilbron (A.). La Volupté, voila l'Ennemie 160
Heinen (G. J.). Het Boerenknechtje 235
„ „ „ Harro's Vrienden 284
Heinen (Dr. A.). Levensopgang van het Christenmeisje . . 476
Heinrich (K. B.). Kasimir 25
Hemon (L.). Battling Malone Pugiliste 13
Herwerden (Dr. M. S.). Erfelijkheid bij den Mensch en Eugenetiek 374
Het Jongensjaarboek 3de Jaar 477
Het Meisjesjaarboek 1ste Jaar 477
Heyden (E. van der). Het Wetsontwerp 1925 op de Naamlooze Vennootschappen 93
Heyermans (Herman). Duczika 270
Hichtum (N. van). Kleine Polly uit het Jan Klaassenspel . 90

Hichtum (N. van) Sprookjes uit Verre Landen 331
Hille Gaerthe (C. M.). In de Lente 32
„ „ „ De Plaats waarop Gij staat . . . 237
Him (Arthur) The drawings of Claude Lorrin 72
Hoffman (E. T. A.). Meister Martin der Küfner und seine Gesellen 46
Hoffman (F. J.) Een Week in de Duiventil 376
„ „ Lautaro, de Indiaansche Bolaswerper . . 525
Hölscher (To) Hoe Trotskopje genas 331
Hoop (A. N. J. Thomassen à Thuëssink) Door de Lucht naar Indië 336
Houbolt (P. C.). Eccart 284
Houben (H.). J. P. Eckerman, Sein Leben für Goethe . . 68
Hough Emerson. „Handen omhoog" 418
Hout (Rina van den). Een gezellig Huisgezin 265
Houwink (Hzn.). Huisdierteelt 228
„ „ To Wassenaar 339
Hove (Christine ten). Een Nestje van Zeven 332
Hovy (Dr. A. J.). Het Kind en de vorming der geestelijke vermogens 475
Huddleston-Slater (Dr. J.). Uitleg van den Kleinen Katechismis 335
Huch (Ricarda). Der wiederkehrende Christus 68
Hugo (Victor). 490
Huizinga (J.) Tien Studiën 479
Hume (Fergus). De Geheimzinnige Koningin 33
Hurst (Fannie). Apassionata 15-463
Hutschinson (A. S. M.) Het wenkende Licht 80
„ „ Eenmaal voet aan boord . . . 222
Hutchenruyter (Wouter) De Geschiedenis van het Orkest en zijn Instrumenten 479

I

Ibanez (Vicente Blásco) De Fatale Vrouw 80
„ „ „ H. M. Koningin Calafia 94
Idzerda (W. H.) Kinematografie voor den Amateur . . . 314
Iersel (Charles van) Het Wezen der Ziel 282
In Blijden Ernst 476
Istrati (Penait) 8
„ „ Kyra Kyralèna 11
„ „ Récits d'Adrien Zograffl 11
„ „ Oncle Anghel 11
„ „ Les Hardouchs 11
Ivans Geheime dienst 81
„ De Boschgeest 363
Irving (Henri) Salmagondi 162
„ „ Knickerbocker History of New-York . . . 162

J

Jaarboekje van het Lager Onderwijs in Nederland. . . . 46
Jaarboekje van „Oud Utrecht" 48
Jaarsma (D. Th.) JuffrouwDorothea's Late Liefde 509
Jacquin (J.) et A. Fabre. Les petits naufrages du „Titanec" 46
Jager (J. T. de) Friesland en de Friezen 48
Jaloux (Edmond) L'Ami des Jeunes Filles 115
Jansen (Ir. Daan) Oud-Utrecht 74
Janssen (J. F. P.) 'n Week vacantie in het Westland . . 331
Janssen (A.) De Heilige Maagd en Moeder Gods Maria . 379
Jean Aubrey (G.) Joseph Conrad in the Congo 217
Jehu (Felicie). Zonnekind 376
Jerome (K. Jerome) My Life and Times 253
Joesken (H. C.) Het Zonnefluitje 128
Jonckbloet (G.) 49
„ „ Uit Eigen en Vreemde Gaarde 50
„ „ Davos 51
„ „ Davos Voorheen en Thans 51
Jong (Dr. A. J. de) 328

K

Kaiser (Isabella). Rachel's Liefde 222
Kahane (Jack). Lacht en wordt rijk 171
Kamp (Mr. A. W.). Liedjes 93
Kat (P.). Bijbelsche Uitdrukkingen en Spreekwijzen in onze Taal 240
Katholieke (De). Literatuur sinds de Hervorming 246
Kearton (Cherry). Mijn vriend Toto 509
Keller (Paul). Dorfjunge 25
„ „ Marie Heinrich 549
Kemink's Examengidsen 239
Kemp (Mathias). De groote Drijver 432
Kennedy (Margaret). De trouwe Nimf 471
Kerstens (P.). De Katholieke Literatuur sinds de Hervorming 246
Keulers (Dr. Jos). De Pseudo Christus 45 144
Keuning (J.). De Indiaan 284
Kievit (C. Joh.). Slaet op de trommele 235
Kimball (Paul). Mrs. Merivole 554
Klauw (C. J. van der). Het Hooger Onderwijs in de Zoologie en zijne hulpmiddelen te Leiden. 93
Kleene (Dr. Paul). Wet en Geweten 478
Klei (Jac v. d.). Lief en Leed van de van Dorens . . . 188
„ „ De Schat in de Vluchtgang 329
„ „ Het Vrouwtje van den Kabouterkoning . 331
„ „ Marietjes Reis naar de Maan 576
„ „ De Avonturen van Teunis 576
Kleyntjes (J.) en Dr. H. Knippenberg. Brabantsche Sagen . 380

Kloostermans (B. C.). Dat zal ik eens mooi vertellen . . 47
„ „ Geschiedenis van de Apostelen . . 335
„ „ Ons Voorbeeld 379
„ „ Het Oude Verbond 379
„ „ De Zaligmaker 379
Knox (Roland). Other Eyes than ours 15
„ „ The Three Taps 497
Knuttel-Fabius (Exel Ph.). Moed 376
Koenen (M. J.). Verklarend Handwoordenboek 93
Koenen (Marie). De Wilde Jager 463
Koenders O. C. (A. J.). Katechismus der Liturgie . . . 45 92
Kohlbrugge (J.). Practische Sociologie 87. Zie comediespelen 138
Kok (Truida). De Drie Nichtjes 188
„ „ De Tweelingen 188
„ „ Eccolien 189
„ „ Nieuweroord 235
„ „ Treesje Meerkerk 284
Koning (J.). Land en Volk van Ned. Oost Indië 40
Koning (M. de) Het Dierenleven in onze Bosschen . . . 192
Kooistra. Zedelijke Opvoeding 186
Koopmans (Marie). De Bovenmeester 81
„ „ Deugniet-Durfniet en Dappere Daden . 376
Koster (Maren). Het Motorboek 331
„ „ In den Dierentuin 331
„ „ Onze Huisdieren 331
„ „ Dieren uit de Wildernis 331
„ „ Drie flinke Rakkers 331
„ „ Van Kinderen en Dieren 331
„ „ Allerlei Vriendjes 331
„ „ Wat de Vacantie bracht 333
Köhler (Th.). De Zwarte Vinger. 331
Köhler (H. J.). Habinsaran, het land van den Zonnestraal . 48
Kramer (J. C.). Piet Hein 284
Kramer (J. G.). Toch vrij! Verhaal uit den tijd van Karel den Grooten 329
Kramer (J. G.). Helden der Noordpool 377
Kraze (Friede). Jahr der Wandlung 25
„ „ Dom der Zeit 549
Krebbers (H. J.). Arbeid Adelt 284
Krienen (Charles). Prettige Dagen 90
„ „ Frank Vrijdag 143
„ „ De Groene Chasseur van „du Paris". . 525
Krier (Mgr. Dr. J. B.). De Wellevendheid 45
Kronenburg C. ss. R. De H. Alphonsus 335
Kruikemeyer (A. N.). Kennis van Krachtwerktuigen . . . 47
Kulhman (F.) und G. Vee. Frölich Deutsch 144
Kütschrütter (Johanna). Toch naar het Doel 143
Kuyper van Oordt (H.). Het Goed van Conaert 129

Kuee Kek Beng. Beknopt overzicht der Chineesche Geschiedenis 288
Kyne (Peter). In Eer hersteld 33
„ „ Het Zware Offer 223

L

Labberton (Mien). In U heb ik gevonden 191
Lacombe S. J. (L.). Mahadeva een Christen Brahmaan . . 7
Ladoué (Pierre). Vincent Tharoiteau 116
Lagerlöf (Selma). Charlotte Loewensköld . . . . . 213—464
Landon (H.). Hands Unseen 253
Langbehn (Julius). 209
Lange (L. van). De Weg naar Lethe 130
Langendijk (Pieter). Krelis Louwen of Alexander de Groote op het poeëtenmaal 47
Laurent (Vivi). Vivi's reis. Een jaar als dienstbode in Amerika. 419
Lavki (Lod.). Menschenoffer 237
Leendertse en C. Pazelaer. Christelijke Letterkundige Studiën. 240
Leent (F. H.). Wat 'n Jongen worden kan 284
Lefèvre. Une Heure avec 520
Leighton (Marie Comor). Een Wanhopige Keuze 34
Lekeux (P. Martiaal). Maggy 92
Lemonnier (Camille). Het Slapende Huis 465
Leon (Luis de). De volmaakte Huisvrouw 102
Leopold (L.). Nederlandsche Schrijvers en Schrijfsters . . . 94
Leopold (Marie). Bob's groote Dag 331
Leseur (Elisabeth). Dagboek en Gedachten 287
Lewis (Michael). The Island of Disatter 165
Levensopgang van het Christenmeisje 476
Leys (Hans). Godekes Knecht 258
Lhande (Pierre). Yolanda 472
Lichtenberger (A.). Mon petit Trott 190
Lier (L. van). Het Stotteren en Stamelen 430
Lies (C. van). Klein Broertje 331
Long (William). Heel het Bosch speelt mee 34
Lökken (Thomas Olesen). Klaus Bjerg en Bodil 223
Löns (Herman). De laatste Hansboer 224
„ „ De wereld staat in bloei 565
Loosjes (A.). Noord-Holland in Beeld 288
Lorm (C. de). Het gezellige Binnenhuis 94
Lovendael (G. W.). Magen en Hilda 237
„ „ „ Sage van Siwolda 207
Lubberts (R.). Piet Stoep 189
„ „ Bert Bruins, de jonge Vagebond 236
Lugan (A.). Horizon d'Ames 493
Ludwig (Emil). Wilhelm der Zweite 69
Lugten (Jeanette). Wanneer het regent 333
Lutz (Grace L. H.). Bij verrassing getrouwd 225
„ (Joseph Aug.) Beethoven's Liefdeleven 566

M

Maathuis-Ilcken (S.). Vacantie aan Zee 332
Marguerite (Victor.). La Rose des Ruines. 60
„ „ Poum et Zette. 190
Margueritte (Paul). Le Printemps tourmenté 263
Maritain. Art et Scolastique 109
„ Réponse à Jean Cocteau. 60
Marmion (D. Columbia) Christus: Idiaal van den Monnik . 92
Marnveldt (Corry van.). (Zie Marxveld (Cissy van)
Martin (Hans). Onder Jongens en Meisjes 82
Martin (Prof. Dr. W.). Jan Steen 240
Marxveldt (Cissy van). De H. B. S. Tijd van Joop ter Heul 41
„ „ Joop ter Heul's Problemen . . . 42
„ „ Vriendinnen. 43
„ „ De Stormers. 43
„ „ De Kingfordschool 43
„ „ Joop van Dil—ter Heul 43
„ „ Joop en haar Jongen. 44
„ „ Rekel 44
„ „ Kwikzilver. Staat foutief Marnveld
„ „ (Corry van). 377
Maryan (Camille) Hiver 453
Maurice (François) Thérèse Desqueyroux 544
Mazzini (Giueseppo) De Plichten van den Mensch . . 91-139
Masdorp (D.). Bram Boeye. 376
Mason (A. E. W.) De Vier Veeren 35
Meersdom Red. (Cyr). Zielevoedsel 478
Mededeelingen der Koninklijke Akademi van Wetenschappen
te Amsterdam. 47
Melati van Java. 87
„ „ „ Angelina's Beloften 330
Merode (Willem de). 334
Meschler S. J. (Moritz). Gesammelte kleinere Schriften . . 425
Meulen (W. van der). Al doende leert men (Meetkunde) . 47
Meyere (Victor de). De Roode Schavak 131
Meynell (Everard). The Live of Francis Thompson . . . 119
Michaelis (Karin). De Zeven Zusters 272
Middendorp (Herman). Het Mysterie van den Hollen Weg 172
„ „ Om Zestig Millioen 363
Mieke-Liesje-Tineke-Anneke 332
Mille (Pierre). Cailloux et Titi 190
Millot (Kanunnik). De Roomsche Jeugd bij Jezus 332
Miomandre (Francis de). l'Amour de Duverrier. 160
Moorman (J.). Van Mannen in Vree 191
Mejor (Ch.). Toen de Ridderschap in bloei was 271
Molanus-Stamperius (M. J,). Vier maanden niet naar School 189

Molengraaff (W.). De Herziening van het Recht der Naamlooze Vennootschap 288
Momme Nissen (Benedikt). Der Rembrandt-Deutsche . . 208
Monitor (Gottlieb). Katholik und Moderne Körperkultur . 156
Montgommery (L. M.). The Blue Castle 253
„ „ Emily Bergopwaarts 319
Morley (Chr.). Thunder on the Left. 16
Mourik-Broekman (M. C. van). Amerikaansche Cultuur en Praktijk 432-479
Mulder (Neeltje). Uit den goeden Ouden Tijd 527
Mulders (Dr. A.). Van den éénen God 144
Mulford (Clarence E.). Cassidy komt 82
„ „ Het Weeskind 172
„ „ De Cowboy Broeders 225
„ „ Mannetjesputters 364
Mulholland (Clara). Her latest Message 217
Muls (Jozef). 338
Murray (D.). Disraeli 497
Musbach (Dora). Eindelijk thuis 364

N

Naeff (Top). Voor de Poort 35
„ „ Letje op den Weg naar het Geluk 320
Nahon (Alice). Keurgedichten 197
„ „ Vondelingskens 199
„ „ Op Zachte Vooizekes 199
Nanda. De Oudste van een leutig Troepje 377
„ Een woelig Juffertje 525
Nederlandsche Burgerlijke Bouwkunst uit vroeger tijd . . 240
Nieboer (Attie). De Roman van Hanje 419
Nieuwenkamp (W. O. J.). Inlandsche Kunst van Nederlandsch Oost-Indië 336
Norton (E. F.) e.a. De Strijd om den Top 380
Nowee (J.). De Hoogste Klas 332 377 477

O

Oever (Karel van den) Kempische Verhalen. 242
„ „ „ „ Schaduw der Vleugelen 243
„ „ „ „ De Heilige Berg 244
Oppenheim (E. Philips) Gouden Ketenen 82
„ „ Afgodsbeelden 132
„ „ Diplomaten 172
„ „ De Weg tot Geluk 225
„ „ Een Liefdes Intrige 273
„ „ Mysterie 366
Ortez Erchagué-Smidt (E.) De Put der Oude Estancia . . 173

Orczy (Baroness) The celestial City. 72
„ „ Het Complot 467
Ossenbiugge (Cor van) Wilde Jo. 90
Ossendowski (Dr. F.) In de Wildernissen van Azië . . . 288
Ostenso (Martha) Wilde Ganzen. 273
Oterdahl (J.) Inger Skram. 465

P

Parrish (Anne). De Eeuwige Vrijgezel 365
Pain (Barry). De Bannelingen-Club van Talor 509
Payne (Eduard Biron). The Soul of Jack London 218
Peguy (Charles). Le Mystére de la Charité de Jeanne d'Arc. 113
„ „ Le Porche du Mystére de la deuziéme Vertu 113
„ „ Le Mystére des Saints Innoccents . . . 113
Penning (Hugo). Zwervers 173
Penning (L.) Voortrekkersbloed. 420
Perault. Sprookjes 332
Pericard (Jean) Le Roman dePapa 235
Pernel (Pim). Naar het land van Mussolini 191
Pérochon (Ernest) Het Perceel „32" 228
„ „ De krotten 510
„ „ Nene 132
Petersen (Julius). Die Entstehung der Eckermannschen Gespräche und ihre Glaubwürdigkeit 69
Petillon (Willy) Huischmusch 90
„ „ Bedtijd 322
„ „ Ina en haar Moeder 477
Phillips Oppenheim (E.) Mysterie. (Zie ook bij Oppenheim). 366
Pillecijn (F. de) Hugo Verriest 432
Pirandello. 91
Pirandello (Luigi). De Vrouw die uitgestooten werd . . . 226
„ „ Vijftien Verhalen 321
Plasschaert (A.) Muurschildering 94
Plus S. J. (Raoul) Christus in onze Broeders. . . . . 45—92
Poelhekke (M. A. P. C.) Woordkunst 336
Poirters (Adrianus) Het Masker van de Wereld afgetrocken 193
„ „ Den Allerheijligsten Naem 193
„ „ Het Duijfken in de Steenrotse 193
„ „ Het Leven van de H. Rosalia . . . 193
„ „ Het leven van St. Fransiscus Borgias . 193
„ „ Het Spiegelken van Philagiè 193
„ „ Het heijlich Hof van Keizer Theodosius 194
„ „ Het Pelgrimken van Kevelaer 194
„ „ De Pelgrim van Hal. 194
Ponting (H.G.) Het Eeuwige IJs 336
Porter (Eleanor H.) Polly-Anna 83
Possendorf (H.) Amazonen Koningin 133

Poutsma (H. A.) A Grammer of late modern English for the use of continental, especially Dutch students 47
Poutsma (Riek) Het wonderlijke Dierenboek 332
„ „ Het Haar van Prinses Silvia 333
Practische Sociologie 86
Praviel (A.). Du Romantisme à la Prière 544
Pradel (Dr. Hans) Wie soll ich Schreiben? 191
Prick van Wely (Dr. F. P. H.) Kramer's Engelsch Woordenboek. Engelsch-Nederlandsch en Nederlandsch-Engelsch . 239
Prins (F.) De reis van den St. Carolus 380
Przywara S. J. (Erich) Liefde 478
Psychologie. Hoofdzaken van de Zielkunde ten behoeve van aanstaande onderwijzers 476

Q

Quickborn. Eine Blütenlese Deutscher Poësie für die oberen Klassen höherer Lehranstalten 47
Queux (William le). Het Geheimzinnige Teeken 467

R

Rabindranath. Tagore 486
Rademaeker (Dr. A.). Religion und Leben 22
Raine (William Mac Leod). Ned Banister, de vogelvrije . 228
Ramière S. J. (Henri). Het Apostolaat des Gebeds 526
Raptschrinsky (Boris). Peter de Groote in Holland in 1697 95
Raslid (E. R.). De Roos van de Woestijn 511
Rath (E. J.). Het Wrak 83
Rath (Ernest). Die Grenzen der Künste 136
Reiser (Hans). Yatsuma 455
Renssen (R.). Ontwerpen voor Opschriften ten dienste van Nijverheids-, Teekenscholen enz. 94
Retera (W.). Nederlandsche Bouwmeesters 240
Reymont (Vladislav). De Boeren 321
„ „ Het Land van Belofte 420
Reyneke van Stuwe (Jeanne). Succes 36
Reyners (M.). Toen het oude Kerkje van Pastoor Wubbe nog bestond 527
Ridder (Q. A.). De Vijf Jongens van Vreedesteyn. . . , 330
Ridder (Tony de). De Boodschap 476
Rider-Haggard (H.). Allan Quatremain 321
„ „ Marie *(zie ook bij Haggard)* . . . 366
Riemens-Reurslag (J.). Van Kind tot Mensch 140
Ringersen (A.). Op de Zuiderzee 284
Ritter Jr. (Mr. P. H.). Een week Minister 278
„ „ „ Het Verwijt 322
Rivière-Claudel. Correspondance de Jacques de Riviere et de Paul Claudel 61

Roberts (Charles). Koningen in Ballingschap 174
Roelfsema Hzn. (W. J.). Dur en Mol 240
Rohmer (Sax). Het Helsche Laboratorium van Dr. Fu Manchu 174
„ „ Gele Schaduwen 322
Rombouts (Fr. S.). Nieuwe Banen in Psychologie en Pædagogie 93
Rönne (Jörgen Falk). Onder het dak der Pastorie 174
Roovere (Anthonius de). Een keus uit zijn Werk 478
Rose (Felicitas). Zijn Roeping 229
Rossem (Mr. C. P. van). In vijf Werelddeelen 336
Roth (E.). Die Grenzen der Künste 156
Roux (Hugues le). Liefde in de Woestijn 175
Roy (Georges le). Le Theatre et les Consciences 116
Royen (Gerlacus). De jongere veranderingen van het Indo-Germaansch nominale drieklassen systeem 240
Rubbrecht (Dr. Raphaël). De Groote Levensverschijnselen . 239
Ruck (Bertha). De Schijnverloving 134
„ „ In andermans Schoenen 566
Rutledge (Maryse). En toch.... 322
Rutten (Dr. F.). Bijbelsch Leesboek 239

S

Sabatini (Rafaël). De Dolende Heilige 135
„ „ Op den Drempel des doods 135
„ „ De Zeehavik 421
Sadler (Michel). Commentary 496
Sagehomme S.J. (G.). Repertoire de 22.000 romans et pièces de théatre 161
Sainte-Marie Perrin (E.). Introduction à l'Oeuvre de Paul Claudel 161
Salomons (Annie). Over mooie Boeken 478
Sanders (P. F.). De Piano 94
Sandys (Oliver). The Sorceress the Tale of a Vamp . . . 498
Saudek (Robert). Wetenschappelijke Graphologie 521
Schäfer (W.). Die Badener Kur 190
Schäfer (Wilhelm). De Levensdag van een Menschenvriend 427
Scharlau (M.). Sieg! 258
Scharten-Antink (C. en M.) 't Geluk hangt als een Druiventros 511
Scheepens (J.). De Stille Wreker 323
Scheibeek (W. H.) Kruissteekborduursel 479
Schendel (Arthur van) Verlaine 432
Schilgen (Hardy). „Zij" en „Gij" 481
Schilthuis-Brugsma (M.) Vroolijke Vertellingen 333
Schmid O. S. B. (Karl) Die Menschliche Willensfreiheit in ihren Verhältnis zu den Leidenschaft 25
Schmitz (Marie). Naar het Lichte Land 330
Schrott-Fichtl. Das Linke Pfarrerle 455
Schrijfster van „Elisabeth and her German Garden". Philantropie 175
Schrijvers (G.). Het zwarte Schaap 284

Schrijver (G.). Jobje's Avontuurlijke Jeugd 367
Scott (Walter). 160
„ „ Ivanhoe 162
„ „ Rob Roy 163
Seldam (W. H. ten) Psychologische Hoofdstukken . . . 140
Selmer (Agot Gjem). Een Doktersfamilie in het hooge Noorden 143
Selzten (Charles Aldan) Drag Harlan 567
Seton-Watson (R. W.). Sarajewo 165
Seuhl (Antonin). Petite Chose 190
Shakespaere (W.). Treurspelen, vertaald door Verkade . . 48
Shart (Ernart H.) The House God. A History of religious architecture and Symbolism 71
Sonnega (H. W.). Trouwe Vrienden 235
Sinclair (Grant.) De Jacht naar het Fortuin 274
Sjöberg (Beiger). Das Gesprengte Quartett 258
Sleumer (W.). Op Java's Vulcanen 21
Smeding (Alie). Duivelsnaaigaren 512
Sloet (Dr. D. A. W.) en W. Boertsma. Bestaat God of niet? 526
Smit (A.) De Inrichting van ons Rijk 191
Smits (J.). Opgave en Programma's van de examens voor Klerk bij de Departementen enz. 240
Spiesz (Karl). Bauerkunst, ihre Art und ihr Sinn 213
Stacpoole (H. de Vere). De Vrouw in het Spel 271
Stamperius (J.). Door de Zwitsersche Bergen 189
„ „ Lotte 189
„ „ Van drie Jongens en een vrijen Zaterdag . 206
„ „ Drie Jongens op een Schip 236
„ „ Een week vol Avonturen 236
„ „ Jongensleven 236
„ „ Met de Rembrandt naar Genua 236
„ „ Mijn reis naar den Haag 285
„ „ Drie Kwajongens 285
„ „ De Oude Veldwachter 285
„ „ Helden 285
Steenhoff-Smulders (Alb.). Een Huis vol Kinderen 237
Stoddard (Lotrop) Ras en Politiek in Europa 95
Stokvis (Benno). De Moord in de Spuistraat 136
Stokvis (Mr. Benno). Nasporingen omtrent Vincent van Gogh 287
Story Readers. New 47
Strang (Herbert) Samba 525
Strauss (F.) Naar het onbetreden Oerwoud 336
Streuvels (Stijn). Op de Vlaamsche Binnenwateren . . . 21
„ „ Werkmenschen 367
Ström (G.) Maleisch 240
Stuttersheim (W. F.). Cultuurgeschiedenis van Java in Beeld 288
Stuwe (Eline van). De Wisselingen van het Lot 83
Stuwe (Jeannette Reyneke van). Huwelijks-vacantie . . . 229
Sutcliffe (Hallinel) Oom Paul 84

Swinnerton (Frank) . . . . , ... 69
„ „ The Merry Heart 70
„ „ The Young Idea 90

T

Tarkington (Bootk) In den Maalstroom 84
Tempel (P. van den) De Wetenschap der Heiligen . . 335-526
Tenhaeff (W. H. C.) Beknopte Handleiding der Psychical Research 281
Ternaard (E. L. van) De Jager, de Visscher, de Soldaat . 576
Teresia (Heilige) Werken der 239
Terese (Zr. Ma) Genezen. 377
„ „ Miep, ik ook 377
Teunisse (A.) en A. van den Velden. Handleiding voor het Examen: Nuttige Handwerken 93
Tharand(J.) Notre Cher Péguy 111
Thérive (André) Les Souffrances perdues 545
Thiers (Frank) Verwording 275
Tichelen (Th. v.). Het Nieuw-Testament uit het Grieksch vertaald 144
Thurston (Temple) Misdaad uit Hartstocht 512
Thijssen (Theo) School-land 185
„ „ De Gelukkige Klas 185
Timmermans (Felix) Naar waar de Appelsienen groeien . 16-32
Timmermans (G.) De Rebel 513
Timory (A.) Blind Light 72
Tornius (Valerian) Eliza 237
Tower (Charlemagne) The Marquis de la Fayette in the America Revolution with some account of the attitude of France toward the war of independance 218
Trautwein (F.) De Bengels van den Dokter 477
Treffers (J.) Jan Sterkenburg 189
„ „ Kameraden 189
„ „ De Kostelooze 237
Trelker (A.) Zwervers 377
Trollope (Anthonie) 493
„ „ Tackeray 496
„ „ Englisch Man of Letters 496
„ „ The Small House of Allingham . . . 496
„ „ The Warden 496
„ „ Dr. Thorne 496
„ „ The last Chronicles 496
Trooster (Marie) St. Dominicus en zijn Derde Orde . . . 45-92
Truc (Gonzague) Notre Temps 263
Turman (Max) l'Education Populaire 190
„ „ Au Sortir de l'Ecole 190
Tuuk (Titra v. d.) Gezellige uurtjes 236

U

Uda (Rosperdel). Bij de Schemerlamp 136
Uildriks F. (van). Een kijkje in het gezin van Dr. Felhorst 236
Undsett (Sigrid). Kristin Lavranstochter II Die Frau . . . 214
„ „ De gelukkige leeftijd 256
„ „ De Geschiedenis van Vagaljol 256
„ „ Jeigd Jemy. 256
„ „ Arme Lotsbestemmingen 256
„ „ Lente 256
„ „ Een stuk van den betooverden Spiegel . . 256
„ „ Het gezichtspunt van een vrouw 256
„ „ Kristin Laurens dochter 256
„ „ Olav Anderssont Hestwiken 256

V

Valkema Blouw (J. P.) Het Eiland der Apen 143
„ „ „ Kardon, een moderne Robinson Crusoë 576
Valkhoff (P.) Le Vingtième Siècle 93
Vandérem (F.) La Literature 545
Vautel (Clement) Je suis un affreux bourgeois 61
„ „ Mon curé chez les Pauvres. Mon curé chez les Riches 263
„ „ Mijnheer Pastoor bij de Rijken . . . 305
„ „ Mijnheer Pastoor bij de Armen . . . 344
Veenendaal (Jac van). Sien van den Visscher 189
„ „ Het Kind van de Heide 236
Velde (Dr. v. d.). Het volkomen Huwelijk 190
Veldkamp (J.) en K. de Boer. Kun je nog zingen, zing dan mee 94
Vemor (Ella). Tweelingen 285
Ven (D. J. v d). Kermisviering in Laag-Keppel en Hummelo 288
Venner (Norman). De Mislukte Dubbelganger 367
Verhaar, Pr. (J.). Vragen voor het Godsdienst-diploma B. . 45
Vermeylen (Aug.). Geschiedenis der Europeesche Plastiek en Schilderkunst 192
Vervoort, Pr. (C.). Kardinaal Mercier 335
Viebig (Clara). Die Passion 156
Visser (M. S. C.) De Kath. Missie van Indonesie 21
Vivanti (Annie). De Kleine Saffo 514
Vles (J.) en Dr. B. Schildhof. Fransch 240
Vletter (A. C. C.) De Jongens uit het Circus 143
„ „ Duizend Dagen in de Lucht 377
„ „ Op 't Vlot 525
Vollewens-Zeylemaker (Gr.). Zonnehuis 285
Voor Kleine Teekenaars 332
Vooys (Dr. C. C. N.) Letterkundig Leesboek voor Hoogere Burgerscholen 48

Vorsterman (Mr. F.) Hoofdlijnen der Economie 527
Vreeken (A.) Avonturen van Piet van Gent 330

W

Wadsley (Olive). Woestijnzand 230
Waisvitz (Drs. E.). Veiligheid in huis 48
Walch (Jan). St. Franciscus van Assisië 288
Walch (Dr. J. L.). In een laaiende Lente 513
Wallace (Edgar). The Black Abbot 119
„ „ Om de Millioenen Erfenis 468
Wallace S. J. (W.). Langs Oostersche Paden 5
Walpole (Hugh). Drie Oude Vrouwen 368
Warburg (Anna). Voor altijd bezige Kinderhanden . . . 332
Wasman S. J. (Erich). Das Buch der Natur 25
Wasserman (Jacob). Lauden und die Seinen 26
Weilbach (A. M.). Zuster Dorete 230
Weingartner (Dr. J.). Der Geist des Barock 456
Welle-Strand (Eduard). Meeuwenjong 275
Wells (H. G.). De Koning der Koningen 276
Wentworth (Patricia). The Amazing Chance 253
Wentworth-James (Gertie de). De Mannenhaatster . . . 369
Wessem (H. J. van). Het Haken 479
„ „ Breien 479
Weinbeck (J.). Kunst-Breien 479
Westland (Cora). De Panhoeve 324
Wey (C. v. d.). A new translationbook 47
Wheeler (Harold F. B.). Napoleon 192
Whitechurch (V.). The Dean and Jacinora 16
Whyte (Adam Comans). Stanley Baldwin 119
Wille (Dr. J.). Heiman Dullaert 94
William (Frans). Die Sieben Könige 456
Williams (Valentine). De Roode Hoogmis 277
Williamson (C. N.). Haar Sprookjesprins 277
Wilma. Moeder Stieneke 422
Winter (H. de). Uit de Jeugd van Jantje Vrolijk 378
Wirth (Dr. L.). Een Eeuw Kinderpoëzie 430
Wittop-Koning Rengers Hora Siccama en H. Poort: De Bloeiende Bongerd 48
Wolters (Pr.). De H. J. B. de la Salle en zijn Paedagogiek 45—92
Wood (Mr. Henry). De Steun haars Levens 231
Wothe (Anny). San Martino 176
„ „ In den Kloosterhof 423
Wren (P. C.). Beau Geste 369
Wright (Harold Bell). Barbara Worth 37
„ „ „ De Zoon van zijn Vader 324

Wijk (Prof. Dr. N. v.). Geïllustreerde Geschiedenis der Russische Letterkunde 439
Wijker (W.). Toontje 285
Wynne (Anthony). Het Booze Oog 369
Wynne (Pamela). Blank en Bruin 424
Wijnperse (A. van de). De Dietse vertaling van Suso's Horalogium æternæ Sapientia 239

Z

Zaadnoordijk (H.). Het examen Wiskunde l. o. 47-93
Zahn (Ernst) 454
Zangwill (Israël). 354
Zeggelen (Marie). Mevrouw Marianne. 469
Zenner (Th.) Marie Adelheid van Nassau 379
Zey (Jac.) Joost van den Vondel. 380
Zoomers-Vermeer (J. R.). Als het Leven ontluikt 38
„ „ Staat foutief: „Een Klein Meisje". Moet
„ „ zijn: „Een Klein Meisje alleen" . . . 330
Zuccoli (Luciano). Manoela. 136
„ „ Kif Tebbi. 231
Zwanenburg (Dr. S.). Inleiding tot de Psychologie . . . 45
Zweig (Stefan) Verwirrung der Gefühle 549
Zij en Gij. 481

ILLUSTRATIES

Felix Timmermans 17
G. Jonckbloet (S.J.) 49
Clemens Brentano 62
Jan Engelman 97
Jacques Maritain 107
Charles Pequy 111
Joris Eeckhout 145
Het Masker van de Wereld 193
Alice Nahon 199
J. Greshoff 202
O. P. Reys 203
Rembrandt-Deutsche 209
Karel van den Oever 241
Florence Barclay 250
Gerard Bruning 254
Sigrid Unset 256
Gerard Brom 293
Jozef Muls 337
„Mijnheer Pastoor bij de armen." Clément Vautel 345-347-349
Jef Crick 392
Clément Vautel 398

Jan Feith 403
Indische Post en Haagsche Post 404
Jules Verne 405
Lodewijk van Deyssel 406
Illustratie bij een Volksliedje 441
Karamzin 442
Poesjkin als Lyceïst 443
Tsjaadajew 444
Wlad. Solowjow 445
Merezskowsky 446
Al. Blok 447
Verlaine 449
R. N. Roland Holst 484
Henriette Roland Holst v. d. Schalk 485
Raden Mas Noto Soeroto 487-488
Jeugdportret van Victor Hugo 490
Jeugdportret van Johan de Meester 532
Johan de Meester, thans 533
„ „ „ en Echtgenoote 534
„ „ „ met Jo von Ammers-Küller en „Ellen" . 535
„ „ „ 537
„ „ „ 538
L'Abbé Bethleem aan 't werk 540
Jeugdportret van Georg Brandes 546
Lord Byron 550